

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
 Neerlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50.

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

EEN NIEUW JAAR

vangen we aan, en we danken Hem die het ons en den lezers vergunt.

Ons blad bleef niet alleen staande, maar verwierf zich vele belangstellende vrienden. We blijven op hen rekenen en hopen op vele nieuwe. Onzerzijds gaan we voort op den ingeslagen, goed bevonden weg, in des Heeren kracht en steunende op Hem. We wenschen dit jaar onze verhalen voort te zetten, letterkunde, land- en volkenkunde en poëzie tot hun recht te laten komen en bovenal het onderzoek van 's Heeren Woord niet te vergeten. Prijsvragen zullen weer worden gesteld en wat op het maatschappelijk en het Christelijk leven betrekking heeft, niet vergeten. Sterke de Heere ons tot den arbeid en geve Hij den lezers steeds warme belangstelling, opdat „Excelsior” blijve de goede vriend van Neerlands jongelingschap en volk.

EXCELSIOR.

Neen, wereld, neen, vergank'lijk zijn de schatten,
 Waarmeê gij lokt en vleit en bindt,
 Gij kunt het hoogste en beste niet bevatten:
 Het eeuw'ge dat mijn ziel bemint.

„Bergopwaarts” 't pad, naar 't ideaal van 't leven
 Naar de onverderf'lijke erfenis,
 Waar al wat recht en waar is en verheven
 In heil'ge schoonheid zichtbaar is.

Raak mij niet aan, waar ik d' Olijftop nader,
 Houd mij niet op, wijk uit mijn oog,
 Want ik vaar op tot mijnen God en Vader,
 Hij roept en wenkt en wacht me omhoog.

A.

HET ZWAARD DES HEEREN.

Niet genoeg kan men elkander wijzen op de groote noodzakelijkheid van een nauwkeurig letten op de *beeldspraak* der Heilige Schrift. Meermalen hoort men allerlei geestelijke dingen bij aardse voorwerpen vergelijken. Wie echter eenigszins thuis is in de symboliek van Gods Woord, weet onmiddellijk te onderscheiden of de gemaakte vergelijkingen juist zijn of niet.

Een goed verstand van de symboliek der Schrift is noodig tot het recht begrip van tallooze teksten en bewaart voor allerlei afdwaling en onzuivere uitlegging. Om daartoe te geraken is het noodig dat men niet alleen den Bijbel nauwgezet, ijverig en geregeld leze, maar ook dat men zich gewenne aan het *vergelijken* der Schriftwoorden met elkander. Want de beeldspraak der menschen, voorzoover zij

niet Gods Woord tot leiddraad en leermeester hebben genomen, is wisselvallig, zoodat bij hen hetzelfde voorwerp nu eens dit, en dan weder juist het tegenovergestelde beteekent, maar door de Schrift loopen voor de symboliek evenals voor al het andere, *vaste* lijnen. Dezelfde geestelijke zaak heeft geheel Gods Woord door *dezelfde* afbeelding op aarde. De oorzaak daarvan is duidelijk. God heeft in de aard-sche voorwerpen schaduwen, afbeeldingen, van de hemelsche dingen gegeven. De aard-sche zaken zijn niet zinledig, maar hebben een achtergrond. Derhalve staat hare beteekenis ook vast. Evengoed als een photographisch portret niet nu eens dien persoon en dan weder een ander kan voorstellen, maar vast zijne beteekenis houdt, evengoed zijn de typen en symbolen in de Heilige Schrift niet wankelbaar, maar kan men — eens de beteekenis gevonden hebbende — er vast en zeker op gaan dat die beteekenis de grondgedachte uitmaakt ook in andere teksten.

Daardoor zijn de beelden in de Schrift *altijd zuiver*. Men gevoelt dat ook in het dagelijksch spraakgebruik. Ze hebben dikwijls ook op ongewijd terrein dezelfde beteekenis; en een kind begrijpt ze dan. Niet de Schrift ontleende ze aan het spraakgebruik der volken. Neen, de zuiverheid hunner beteekenis, waar die bewaard werd, is een nawerking van de bijzondere of algemeene openbaring Gods.

Om nu een enkel voorbeeld te noemen hoe men dadelijk kan gevoelen, dat door onzuivere opvatting van de beeldspraak een Bijbelwoord geheel verkeerd kan uitgelegd worden, halen we hier even eene verklaring aan, welke we kort geleden in een klein geschrift van zonderlingen inhoud vonden. Dit boekje handelt over de wederkomst van Christus en tracht o. a. eene uitlegging te geven van Matth. XXIV : 28. Het leest dien tekst aldus: „Want alwaar het doode lichaam (Christus in den hemel) zal zijn, daar zullen de arenden (de verrezzen heiligen) vergaderd worden.” Men kan en zal daartegen inbrengen dat het *ongepast* is Christus bij een *dood* lichaam te vergelijken. Doch het zou mogelijk zijn, dat zijne heiligen bij arenden vergeleken werden. Toch kan men met zekerheid beslissen, dat die tekst de daar aangegeven beteekenis niet *kan* hebben, omdat het beeld van een *lichaam* (dood of levend, dat maakt niet uit) voor Christus onschriftuurlijk is. Overal in Gods Woord, waar in betrekking tot onzen Heere van een lichaam gesproken wordt, is Hij het *hoofd*, en nergens de romp of een der andere deelen van het lichaam. Dat is de toetssteen voor deze uitlegging, en bewijst reeds op zichzelf dat ze valsch is.

Een der beelden, dat meermalen voorkomt, is *het zwaard*. En ook dit beeld heeft steeds zijn vaste beteekenis. Dikwijls wordt natuurlijk van zwaard in den eigenlijken zin des woords gesproken, waarbij men aan niets anders te denken heeft, dan aan het bekende stalen scherpe werktuig, tot verweer of aanval gebruikt. Dikwijls ook is het zwaard genoemd

als samenvatting van de ellende, welke de oorlog over een volk brengt. Soms dient het woord om aan te duiden, dat in een zeker geslacht steeds tweedracht zal heerschen, die haar hoogste uiting van moord en doodslag zal bereiken. Zoo b. v. in het woord, dat Nathan in den naam des Heeren tot David sprak: „En nu, het zwaard zal van uw huis niet wijken.” Maar ook komt het woord zwaard voor als zinnebeeld van eene werking, die rechtstreeks van den Heere God uitgaat. En dan stelt het *altijd* voor de verhouding, waarin de *gerechtigheid* des Almachtigen staat tegenover de *zonde* der menschen. Dan is het altijd Gods straffende gerechtigheid.

Merkwaardig is dat het zwaard in de Heilige Schrift voor de eerste maal voorkomt als er nog geen zwaard op aarde bestaat. Gen. III—24 lezen wij: „En Hij dreef den mensch uit, en stelde cherubim tegen het oosten des hofs van Eden, en een *vlamig lemmer eens zwaards*, dat zich omkeerde, om te bewaren den weg van den boom des levens.”

In dien tekst is eens voor goed aangewezen welke symbolische beteekenis de uitdrukking „zwaard des Heeren” in de Schrift heeft. Het is de daad Gods, waardoor voor den zondaar den weg ten leven afgesneden wordt. Dat is de hoogste beteekenis, die kan geopenbaard worden door menschenlijke zwaarden, welker uitwerking God toelaat. Zoo zegt de Heere tot Israel (Lev. XXVI : 25): „Want Ik zal een zwaard over u brengen, dat de wraak des verbonds wreken zal.” Dat beteekent duidelijk: het zwaard uws vijands, wanneer het u treft, zal een geestelijken achtergrond hebben; het zal de belichaming zijn van het vurige zwaard, dat Adam uit Eden dreef. Maar evenzoo, wanneer God het zwaard der heidenen over zijn volk gebracht heeft om hunner zonden wil, en dat als 't ware op 't punt is om uitgeroeid te worden; dan komt dat zwaard des Heeren over de vijanden. Daarom spreekt Hij door de mond van Mozes (Deut. XXXII : 39—43): „Ziet nu, dat Ik, Ik die ben, en geen God met mij. Ik dood en maak levend, Ik versla en Ik heel; en er is niemand, die uit mijne hand redt! Want Ik zal mijne hand naar den hemel opheffen, Ik zal zeggen: Ik leef in eeuwigheid! Indien Ik mijn glinsterend zwaard wette, en mijne hand ten gerichte grijpt, zoo zal Ik de wraak op mijne tegenpartijen doen wederkeeren, en mijne hateren vergelden. Ik zal mijne pijlen dronken maken van bloed, en mijn zwaard zal vleesch eten: van het bloed des verslagenen en des gevangenen, van het hoofd af zullen er wraken des vijands zijn. Juicht, gij heidenen, met mijn volk! want Hij zal het bloed zijner vijanden wreken; en Hij zal de wraak op zijne tegenpartijen doen wederkeeren, en verzoenen zijn land en zijn volk.”

Die gerechtigheid Gods tegenover den zondaar, openbaart zich ook in den Messias. Hij is Zaligmaker

van *zijn volk*. In Psalm XLV : 3—5 wordt tot Hem als *Vredevorst* gesproken:

„Gij zijt veel schooner dan de menschenkinderen; genade is uitgestort in uwe lippen; daarom heeft u God gezegend in eeuwigheid. *Gord uw zwaard aan de heup*, o Held! uwe majesteit en uwe heerlijkheid. En rijd voorspoediglijk in uwe heerlijkheid, op het woord der waarheid en rechtvaardige zachtmoedigheid; en uwe rechterhand zal u vreeselijke dingen leeren.”

In Jes. XLIX : 2 spreekt Hijzelf: „En Hij heeft mijnen mond gemaakt als een *scherp zwaard*.” In Openb. I : 16 ziet Johannes den verzezen Heiland de zeven sterren in zijne rechterhand houdende, en „uit zijnen mond ging een *tweesnijdend scherp zwaard*.” Als zoö-nig spreekt Hij tot de gemeente te Pér-gamus: „Dit zegt Hij, die het *tweesnijdend scherp zwaard* heeft.” Wät zegt Hij? Dat Hij tegen de verbondsbrekers, indien zij zich niet bekeeren, zal krijgvoeren met het *zwaard zijns monds*. Hij zal oordeelen der verdoemenis over hen uitspreken. En eindelijk zien wij in Openb. XIX : 11—16 ten volle de beteekenis van het *zwaard des Heeren*.

„En ik zag den hemel geopend; en ziet, een wit paard, en die op hetzelfde zat, was genaamd Getrouw en Waarachtig, en Hij oordeelt en voert krijg in gerechtigheid. En zijne oogen waren als een vlam vuurs, en op zijn hoofd waren vele koninklijke hoeden; en Hij had eenen naam geschreven, dien niemand wist, dan Hijzelf. En Hij was bekleed met een kleed, dat met bloed geverwd was; en zijn naam wordt genoemd het Woord Gods. En de heir-legers in den hemel volgden Hem op witte paarden, gekleed met wit en rein fijn lijnwaad. En uit zijnen mond ging een scherp zwaard, opdat Hij daarmee de heidenen slaan zou. En Hij zal hen hoeden met eene ijzeren roede; en Hij treedt den wijnpersbak van den wijn des toorns en der gramschap des almachtigen Gods. En Hij heeft op zijn kleed en op zijne dije dezen naam geschreven: Koning der koningen en Heer der heeren.”

Christus Jezus, die de volkomen beschikking over het zwaard des Heeren verkrijgt, heeft die verworven door zelf dat zwaard op zich te laten nederkomen, ja door zich heen te laten gaan. Hij heeft den vollen toorn van Gods gerechtigheid gedragen. En ook dat leest men letterlijk in de Schrift en wel in Zach. XIII : 7 : „Zwaard! ontwaak tegen mijnen herder, en tegen den man, die mijn medgezel is, spreekt de Heere der heirscharen; sla dien herder; en de schapen zullen verstrooid worden; maar Ik zal mijn hand tot de kleinen wenden.”

„Zwaard! ontwaak tegen mijnen herder en tegen den man, die mijn medgezel is.” Wanneer is dat woord vervuld? De Heere Jezus zegt ons zelf wanneer. Het tweede gedeelte van dit vers herhaalt Hij in den nacht, in welken Hij verraden werd: Matth. XXVI : 31—35 (verg. Mark. XIV : 27—31): „Toen

zeide Jezus tot hen: Gij zult allen aan mij geërgerd worden in dezen nacht; want er is geschreven: Ik zal den herder slaan, en de schapen der kudde zullen verstrooid worden. Maar nadat Ik zal opgestaan zijn, zal Ik u voorgaan naar Galiläa. Doch Petrus, antwoordende, zeide tot Hem: Al werden zij ook allen aan U geërgerd, ik zal nimmermeer geërgerd worden. Jezus zeide tot hem: Voorwaar Ik zeg u, dat gij in dezen zelve nacht, eer de haan gekraaid zal hebben, mij driemaal zult verloochenen. Petrus zeide tot Hem: Al moest ik ook met U sterven, zoo zal ik U geenszins verloochenen! Desgelijks zeiden ook al de discipelen.”

Het zwaard, dat ontwaakte, *was* niet het folterwerktuig waarmede de Heere gegeeseld werd; het *was* niet het vonnis door 't Sanhedrin over Hem geveld en door Pilatus uitgevoerd; het *was* niet het kruis. Die geheele lijdensgeschiedenis was slechts de vorm, waarin zich het zwaard openbaarde. 't Was het zwaard des Heeren Heeren, zijne gramschap, zijn toorn, zijn vloek tegen de zonde niet alleen, maar tegen den zondaar. Dat zwaard trof den Messias, den Herder, den Metgezel Gods. Daaraan „ergerden” zich zijne discipelen. Zij stootten zich en vielen. Niet alleen Petrus maar *allen* zeiden, dat ze geenszins zouden geërgerd worden. Maar toen de Herder werd geslagen, ja toen de eerste slag Hem trof, reeds toen werden de schapen „verstrooid”. Zij vluchtten en lieten Hem alleen. Hoe kwam dat? Was het omdat niemand dan Hij alleen dat dragen kon? Ja, dat was de goddelijke zijde van het mysterie, maar de werkelijke zijde was deze: zij waren *groot*; groot in eigen oogen, groot in eigen kracht. En Jehova „wendt zijne hand tot de kleinen”. Hij *kan* zijn hand alleen daarom tot de kleinen wenden, omdat de barmhartige Hoogepriester, toen Hij *alleen* zich ging opofferen, aan de „verstrooiing der schapen” de genadige wending gaf, dat Hij opzettelijk alleen bleef: „Indien gij dan mij zoekt, zoo laat dezen heengaan. *Opdat het woord vervuld zou worden, dat Hij gezegd had: uit degenen die Gij mij gegeven hebt, heb Ik niemand verloren*.” De schapen bekomen *verlof* om zich te verwijderen. Er is slechts één waarachtig Lam Gods, dat de zonde der wereld draagt. Waren de schapen gebleven, dan zou de toorn Gods, dan zou het zwaard des Heeren ook hen getroffen hebben — maar voor eeuwig!

En toen eerst hieuv het zwaard door. Toen werd het Lam geslacht. Toen werd Hij „zonde gemaakt voor ons”. Maar ook toen „trad Hij den wijnpersbak des toorns van God alleen” en verwierf zich het recht om het zwaard, dat Hem slachtte, zelf te voeren tegen een iegelijk, die de hand niet op zijn offer wil leggen, en niet dulden wil dat het zwaard het Lam Gods in zijn eigen plaats trof.

De tijd nadert snel, waarin de Getrouwe en Waarachtige zal komen met het zwaard, dat uit zijn mond uitgaat. De wisseling des jaars herinnert ons er

aan. Die nog *groot* is, rekene zich er door gewaar-schuwde. Het zwaard dreigt, maar slaat nog niet toe. Die *klein* is, heffe het hoofd omhoog. Hem treft geen vloek meer. En meer nog: Hij mag *haasten* naar de verschijning van de toekomst des Heeren, waarin Hij „den ongerechte zal verdoen door den Geest zijnsmonds”.

Die „*groot*” is worde „*klein*”, opdat de hand, de *ongewapende* hand, des Heeren zich „tot hem wende”.

W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XIV.

WELK HOOFDSTUK VERHAALT VAN EEN ZEER BIJZONDERE JONGELINGSVEREENIGING.

De handel der heeren De Bruijne e. a. bewoog zich, gelijk vroeger reeds is gezegd, over heel de bezielde en de onbezielde, of wel ontzielde schepping. Men kon bij hen suiker koopen, maar ook stokvisch, wollen stoffen zoo goed als tabak.

Dit alles nu vereischte, gelijk te begrijpen is, velerlei berging in zakken, vaten en kisten van verschillende afmeting, 't zij voor monsters of voor verzending. Dies hadden de heeren voor deze behoeftigheden een bepaalden leverancier, die tevens nog voor eenige andere firma's werkte, en tot wien Kwik op een namiddag gezonden werd om ettelijke bestellingen te doen.

Het huis waarheen Jan zich begaf lag aan de haven. Achter de eigenlijke woning bevond zich een ruim erf, waartoe een poort toegang gaf, en waarop een paar loodsen stonden. Derwaarts wendde Kwik zijn schreden en weldra bevond hij zich temidden van een tooneel vol leven en bedrijvigheid. De zaak werd blijkbaar meest met behulp van jongelui gedreven, wat trouwens hier zeer goed ging. Eenige naaiden zakken, andere plakten zakken van papier, weer andere oefenden zich onder toezicht van een knecht houten doozen te timmeren; enkele hielpen bij 't saamvoegen van duigen tot een vat, kortom in geen bijenkorf werd meer nijverheid vertoond dan hier.

Na een poosje zich aan dit schouwspel verkwikt te hebben, vroeg Kwik den patroon te spreken. Een oogenblik later verscheen deze heer en leider van zooveel jeugdigen. 't Was een kort, tamelijk dik, blozend manneke, 't volslagen tegenbeeld van den opziener over „de kinderen der gemeente” dien we in 't „bewaarschool” aan 't werk zagen. De man was min of meer, vooral wat het hooger deel zijner lage gestaltenis betreft, als heer gekleed, doch zoo, dat een bij den arbeid passende gedaanteverwisseling¹⁾ aanstonds mogelijk was. Hij noodde Kwik zeer hoffelijk snel in zijn huis, dat bleek bijzonder fraai te zijn gemeubeld, zoodat Jan begreep dat de eigenaar er niet kwaad bij zat. De man

maakte tamelijk veel haast, waarom de bezoeker onwillekeurig vroeg: „houd ik u ook op?”

„Neen,” was 't antwoord, „maar 't is straks vergaring en daar moet ik bij wezen, of 't spul is niet volmaakt.”

't Werd Jan niet duidelijker, maar de spreker ging voort „U moet weten, ik heb hier wel een twintig jongens aan 't werk, natuurlijk arme lui's kinderen. Ik kan niet veel geven, maar kijk ook niet nauw, en haal van 't schorriemorrie de ruwe bast af. Na een paar jaar kunnen ze 't dan hoogerop zoeken. Maar ik zeg altijd: wie in den put zit moet je een handje geven. Laat ik die jongens begaan, dan worden ze toch bedurven en 't is allemans verdriet. Op de werkplaats zullen ze me niet bedibberen, want de ouwe heeft veel gezwurven en houdt ze in 'de gaten. Maar der moet wat goeds van groeien. ~~Ma~~ heb ik gepraktiseerd om ze van de straat te houwen, dat ze 's avonds een keer of wat in de week hier mogen komen. Ik ben daar zelf bij en soms een vriend. 't Kost ons tijd, maar dat kan niet verdrieten. Voor wat moet wat. Ze zwerven dan niet, verzuipen 't geld niet en vliegen voor me. Zie je, mijnheer, 't is ook „geen haat of nijd, maar eigen profijt.” 'k Was me net aan 't opknappen er voor toen u kwam.”

In zooverre althans ging Kwik nu een licht op, dat hij wist wat de „vergaring” was, en ook hoe 't potsierlijke van 's mans uitrusting te verklaren. Want de baas — zijn naam hebben we niet kunnen vinden — droeg behalve een glimmenden hoed, het toen bij burgerlien zeer ongewone versiersel van een boord, en wel een staande, scherp afstekend tegen 't glanzig satijnen vest. Zonderling echter stond daarbij de met lijm, teer enz. welverzadigde en veelverwige werkbroom, de kleurlooze stoffen en temidden van het fraaie hoofdstel het vingerlange, zwarte eindje pijp, welks hitte den neus streefde of bedreigde.

„En kunt u nog al met hen opschieten? vroeg Kwik, die gedachtig aan zijn eigen jeugd belang in 't verhaal stelde.

„Zoo schappelijk, mijnheer. Maar, zie-je, 'k heb nog al veel hulp van me zeun. De jongen is zoo blik-slaggers gauw. Wat zijn ooggen zien kunnen zijn handen maken. Hij kan teekenen, poppen en beesten, en dichten dat je ervan verdaert. Maar kom reis kijken van avond om zeven uur. Ik houd je vrij.”

Begeerig om de vergaring en wellicht het wonderkind te zien, stapte Kwik tegen zeven uur vergaringwaarts. De verklaring van Markus, dat de baas „soeg”¹⁾ was met zulke dingen te doen, had Jan niet weerhouden. Om vele redenen had hij echter zijn Zondagspak thuis gelaten.

De werkplaats, tot vergaderzaal herschapen, zag er ietwat zonderling uit. Aan de wanden stonden

¹⁾ Onnoozel, gekrenkt in 't verstand. Ik houd het op taalkundige gronden, die echter misschien niet elk belang zullen inboezemen, voor één met *suf.* Vergelijk *kof* en *kog*; *graft* en *gracht*; *heft* en *hecht*.

of hingen de voorwerpen en gereedschappen, dien dag gebruikt, zakken, duigen, stijfselpotten enz. De leden dezer — toen in elk opzicht *eenige* — jongelingsvereeniging in ons vaderland waren reeds aanwezig toen Kwik binnentrad. De oudsten die 't voorrecht hadden te mogen rooken, en zorgden dat te toonen, hadden plaats genomen op (niet in) een paar oude schoolbanken, langs geheimzinnigen weg herwaarts verdwaald. Het verder gezelschap behielp zich met bankjes, planken op schragen, vaatjes enz. De baas, die — nu geheel in plechtgewaad — aanwezig was, had tot zetel (gelijk Kwiks aantekeningen zeggen) een bodemlooze ton. De bedoeling zal wel zijn dat één der twee bodems ontbrak. Was de verwelkomst der leden een zwiigende, die des voorzitters was des hartelijker.

„k Zou u wel een stoel presenteeren”, fluisterde hij Kwik toe, „maar dan ben-je hier geen burger en komen de jongens niet uit de hoek.” Een opmerking die bewees dat de kleine man toch zoo min klein van verstand als „soeg” was.

„Vrinden,” zoo begon klokke zeven de voorzitter, „'t is van avond te heet om harevaartje ¹⁾ te speulen.” (Dit was waar, schoon ramen en deuren open stonden). „Daarom, docht me, moesten we de tijd anders passeeren.”

„Jao baos!”

„Nu kijk hier,” sprak de baas, een vel papier omkeerend, dat tot nog toe met den rug tegen zijn rug aan den muur had gehangen. „Kun jelui hem zien?”

„Jao baos!” en tegelijk barstte heel de vergadering uit in een lachen dat wezenlijk daverde, en ook Jan niet onaangeroerd liet. Er was reden voor.

Op 't papier prijkte namelijk de beeltenis van een schepsel, dat het lichaam van een gezetten olifant vereenigde met een menschelijk hoofd en twee dito beenen. Onder dit aanlokkelijk wezen, dat, als te zwaar voor de aarde, scheen te zweven, prijkte een vers, 't welk echter voor Jan, die ter zij zat, moeielijk te lezen was.

„Dat 's nou van mijn zeun,” sprak de baas met rechtmatigen trots tot Jan, terwijl de jonkheid lachend en gichelend het gedicht poogde te ontcijferen, na van den dikke genoeg gezien te hebben.

„Nou,” zoo vervolgde de voorzitter, „zal ik jelui vertellen wie die meneer is, als jelui zenie hebt om te luisteren; hoe dat hij zoo dik wier en hoe hij der weer afkwam ook. 't Is gebeurd in Duitschland; ik ben nog al ievers geweest en daar heb ik 't gehoord. Jelui weet wel, dat is hier net om 't hoekie.”

„Jao baos!”

„Nou, die mijnheer dan heette baron Von Schlockdarm (nieuw gelach) en hij lustte veel. Hij had geld genoeg en hieuw van goed eten, wat ie mijn slacht. Maar hij nam te veel en zoo werd hij dan op

¹⁾ Een spelletje dat men althans te Amsterdam en nu „krijgertje” noemt.

't laatst maar al dikker. Zijn vrouw had er 't mier aan, maar jawel. Zijn vest was hij al uit gebarsten en toen zijn jas ook te nauw werd zei zijn vrouw, de barones dan: „strak barst je zelf nog.” „Pas jij dan maar op voor de stukken”, zei hij en meteen wou hij baloorig de straat op loopen. Maar hij liep zoo zwaar als een vette gans en hij had een kwartier werk eer hij er op was. En 't gaf hem niks. Want je begrijpt, iedereen kon hem al, en keek hem na. De jongens zongen, altijd op z'n Duitsch, een versie op hem. Hier heb jelui het. Willen we 't ook eens zingen.”

En heel de vergadering, blijkbaar hierop voorbereid, hief aan:

„Seldrement, seldrement

Wat is dat een zware vent!

Wou jelui zoo dik wel wezen,

Maar je weet wel, zulke Sneezen ¹⁾

Kommen tot geen zalig end.”

Nooit had ik, zegt Kwik, nog zoo gelachen als toen. De jongens sloegen geregeld met vuisten en knuisten, al zingende, de maat op de tafel en de vaten; terwijl de voorzitter met een stok 't zelfde deed op den muur. Ieder zong zijn eigen wijs; toch liep het goed en vlot.”

„Jelui begrijpt,” ging de president voort, „hoe de dikkert 't land had. Net kwam der een jongen dichtbij en hij kreeg hem te pakken. Maar meteen rollen ze allebei door den schok tegen de grond. En eer de meneer op was, — je begrijpt zoo'n bierton! — was den ander al lang aan den haal. Hij stond te voeteren van kwaadaardigheid en schreeuwde: „Rakker! als ik je hier had smeed ik je van al de trappen!”

„En hij liep op straot baos!”

„Ja, maar dat was van de verbouwereerdheid en omdat hij zoo vuil wier.”

„Was het dan smerig op straot, baos” vroegen een paar jongeren, nog niet met de figuurlijke beteekenis van „vuil” op de hoogte.

„Och, zanik nou niet,” riepen de oudsten ongeduldig, en de baas sprak:

„Net als hij weer thuis komt zit daar een vrind. Die zegt tegen hem: „Wat kijk je toch als een schelvisch op een warme stoof?” „Nou,” zegt den ander, „ik kan me eigen beenen niet meer zien; zou dat jou smaken?” „Neen,” zegt de vrind. „Maar daar woont — ik weet niet precies meer waar 't was — eene doctor Schlau. (Je moet weten jongens, dat zeggen ze in Duitschland van een die gochem is). Die kan je genezen.” „Maar,” zegt de dikkert, „hoe kom ik er heen? Ik kan al lang niet meer reizen.” „Schrijf hem dan een brief, met je crupties erin”, zegt de vriend.

„En toe baos?”

„Wel, hij vroeg of zijn vrouw dat wou doen.

¹⁾ Chineezen, die vaak dikbuikig worden voorgesteld.

Maar dat was een helleveeg en die zei: „Weet ik hoe dat jij bent; schrijf dat zelf.” En dat deed hij ook en hij verschreef wel vier duiten inkt, zoo'n lange brief was het.”

„En kreeg ie antwoord, baos?”

„Wis en drie. De dokter schreef dat die maar zelf moest komen. Maar u moet het loopen, zei hij; want dat je zooveel eet komt van een groote lintwurm die in je lijf zit. Jelui weet wat dat is.”

„Ja baos, me broertje is er een kwijt...”

„Nou goed,” riep de baas, op 't vervolg minder belust. „Die dokter dan zei: als je rijdt groeit dat beest nog meer en als je veel eet wordt het nog dikker. Dus je moet loopende komen; elke dag eet je twee broodjes en een vierstuivers braadworstje; niet meer. En je drinkt enkeld water.”

„En dee-ie dat baos?” riepen de jongens in gespannen verwachting.

„Eerst had hij der dan al weinig zinnigheid in, maar afijn, hij gong dan toch. Maar toen hij op straat kwam en naar de poort liep, daar had je weer de jongens. — Kom nog ereis:”

En weer zong en trommelde men het lied:

Seldrement, seldrement, enz.

„Eindelijk was hij buiten en hij dee zijn best om te loopen. Want de doctor had gezeid, hoe gauwer je komt hoe beter, eer die wurm je leeg eet. Maar hij stong dikwijls stil en dat broodje smaakte hem niks, en 't water ook niet, wat ie mijn slacht. Hij sliep in een boerenherberg en 's morgens had hij wat meer trek en 's middags was de worst al op. Maar hij dorst niet meer te eten en lee honger met geld in zijn zak.”

„Wat een malle weerga!”

„Den derden dag kon hij al veel beter loopen, en zijn broodjes waren om tien uur al op. Op 't laatst kreeg hij zoo'n schroei ¹⁾ dat ie stil er nog een paar kocht en die gingen ook op. Hij wier ook wat dunder en voelde hem al beter dan eerst. Op 't lest kwam hij dan in de stad waar hij moest wezen. Zijn jas was hem toen al te wijd geworden, of hij te dun voor zijn jas, zooals je wilt. En hij voelde hem ook niks lam meer. Maar hij moest toch naar den dokter. Nou, die had het druk, hij moest wel een uur wachten.”

„Net als aan de stad!” ²⁾ spraken een paar jongens, hardop denkende.

„Wat blijft u?” vroeg hem de dokter, die Schlaw, weet je. „Wel, mijnheer,” zei ik, „ik ben die dikke, waar u een briefje van heb gekregen. — Je moet weten 't waren twee volle vellen pampier geweest. „De dikke?” zei de dokter, „maar, meneer, je bent heusch toch niet zoo erg dik.” En toen zag hijzelf dat hij al heel wat was afgevallen. Afijn, hij vertelde alles en toen zei de dokter: „Die lintwurm,” zei-ie, „leit

¹⁾ prikkeling, honger.

²⁾ d. w. z. de kosteloze geneeskundige behandeling der stedelijke armen.

nou op 't apegapen en komt te sterven als je maar zoo voortgaat. Loop nou terug, en eet elke dag twee worsten en twee broodjes, niks meer. Dan is hij dood eer dat je thuis komt.”

„En gong het zoo, baos?”

„Hoor maar. Toen hij thuis kwam woog hij wel 50 pond minder en zag er zoo goed uit, dat zijn vrouw, de barones, riep: Ben jij het of een ander? Ik zelvrs, zeit-ie, maar 'kben wat opgeknaapt. Je begrijpt hij was blij en hij schreef weer aan die dokter wat het kosten moest, dat hij hem zoo uit de dikkedensie had gehulpen. Toen liet de dokter hem weten dat hij kon betalen wat hij wou, maar dat hij, nu dat beest dood was, moest oppassen dat er geen nieuwe kwamen. Daarom moest hij alle dagen een paar uur hout zagen en hakkel, ³⁾ n maken dat hij geregeld werk had, behalve 's nachts natuurlijk. En nou kijk reis!”

Met deze woorden sloeg de baas de teekening open, wat door een kunstige inrichting mogelijk was, en men aanschouwde een net, welgevormd man van behoorlijken omvang. Daar onder stond:

„Seldrement, seldrement

Wat is dat een knappe vent!

Hij is van de wurm genezen,

Hij bedankt om dik te wezen,

En is vroolijk tot zijn end!”

Dit nieuwe vers werd met nieuwe kracht en herhaaldelijk uitgesalmd, waarna heel de schare zich verdrong om de teekeningen te bewonderen en te zien hoe de gedaanteverwisseling in haar werk was gegaan.

„En nu,” sprak de baas, „zullen we ons even verfrisschen.” Dit bleek te beduiden dat de spreker zich laafde aan een groote kom thee, door zijn dochter binnengebracht, en weldra door een kopje voor Jan gevolgd. De jongelui verkwikten zich intusschen aan water uit een groote ton op het erf.

„Ziet u,” zei de president, op de heete thee blazende, tot Jan, „zoo houd ik — pff — er leven in. De snuiters — pff — zijn niet kwaad, maar je moet er wat voor over hebben. Als er ordentelijke menschen van groeien, heb ik er dan ook iets van op men geweten.”

Kwik wist niet recht wat op dezen zelfroem te antwoorden en merkte alleen op, gelijk waar was, dat hij veel schik had gehad.

„Strak wordt het drokker,” zei de baas, „dan doen we: „alle vogels vliegen.”

Daar Jan bij ervaring dit spel kende, waarbij iemand niet thuis in de natuurlijke geschiedenis, er vaak zelf „invliegt”, bedankte hij vriendelijk voor het genotene, groette de jongelingsvereniging en stapte huiswaarts, waar hij zijn ervaren mededeelde. De meisjes en de oud-smakkert vonden het recht vermakelijk; de juffrouw minder en Markus zei: „Se betoetere ¹⁾ em toch, dat seg ik”.

¹⁾ Betoeteren, van „beteuterd”; eigenlijk maken dat iemand niet weet wat te doen, hem foppen.

Toen echter de Zondag en daarmee 't Gezelschap weer plaatsvond, achtte Jan het niet kwaad ook daar eens meê te deelen, wat hij bijgewoond had. Hij was zelf geweest als de jongens onder wie hij had vertoefd en de zaak boezemde hem belang in. Doch hier verwekte 't verhaal zeer verschillende gewaarwordingen. De meesten lachten hartelijk: Verburg zeer bijzonder, doch vader Schuyt sprak, zoodra het verslag was uitgebracht:

„Gij zijt daar in een ijdele, lichtveerdige vergadering geweest, jonge vriend, te midden der zeer klapachtige lieden, die zotte dingen doen. Mocht er nog eens een beslag op gelegd worden en die baas hun leeren de rechte wegen des Heeren. Maar daar heeft hij zeker zelf geen kennis aan. Hij weet zijn verdoemlijken staar niet bij gebrek aan ontdekkend licht en hoe zou hij dan die jongskens leiden?”

Jan moest, hoe grooten eerbied hij ook voor Vader Schuyt had, toch inwendig lachen, toen hij de „robbedoezen” van den baas „jongskens” hoorde noemen, maar hij zei niets, en dronk ijverig de koffie — door Anneko aangebracht; gezet ook wellicht.

„U oordeelt misschien wel wat kras,” sprak De Soete, „de man geeft wat hij heeft en dat de jongens daar zingen en wat hooren is toch beter dan dat ze op straat zwerven en allerlei kwaad uithalen.”

„Ik geloof, mijnheer Schuyt,” sprak de vrijgezel, „dat men 't niet te ver moet trekken. U is nooit in zulke zaken geweest. Ik ben alle dagen onder 't werkvolk en verzeker u dat het niet zoo makkelijk is jongens te lokken en te houden. Wat u wil is heel goed en ik geef toe dat wat de baas doet hoogstens half werk is. Maar aan jongens die zoo onwetend en wild en veelal onverschillig zijn, moet het Woord met groote wijsheid gebracht worden, anders luisteren zij niet en loopen heen.”

De vrijgezel sprak nooit veel. Daarom maakte zijn woord nu te meer indruk.

't Werd echter duidelijk dat men op deze manier niet vorderde. Wel was er niemand, die niet geloofde dat men de bovenbeschreven jongelingsvereniging niet beter kon bezig houden dan op de bovenbeschreven wijs, maar de vraag was hoe, en velen vonden 't eigenlijk hier niet de plaats dat te bepraten. Wel merkte Verburg op, dat de wijze tijd en wijze weet en men niet met grof geschut moet beginnen; dat Paulus ook spreekt van „listig met bedrog vangen” maar Vader Schuyt sprak: „ik zet het je te bewijzen, dat hij ooit over dikke menschen heeft geredeneerd.” Daar viel natuurlijk niet over te twisten en 't onderwerp was daarmee van de baan. Jan echter, die zelf uit den kring was voortgekomen, waarin de meeste jongelui bij den baas verkeerden, vergat de zaak niet en peinsde op een middel om de jongens te doen begrijpen, dat er nog iets hoogers is dan niet dik en een „knappe vent” te wezen.

H.

IERLANDS HOOFSTAD.

(Bij de plaats.)

In het uiterste westen van Europa ligt een groot eiland. Daarachter is geen land meer en kunt ge dagen en weken doorvaren in den grooten Oceaan, die het vroegere rijk Atlantis bedekt, de wereldzee waarop Columbus weken zwalkte, eer hij de Nieuwe wereld vond.

Dat eiland is Erin, het Groene of Smaragden-eiland der dichters, het St. Patrickseiland der legende; het veelbesproken Ierland onzer dagen, een der drie groote deelen van het „Vereenigd Koninkrijk.”

Dat die eenheid, althans van de zijde der Ieren, nooit zeer innig was, vooral niet in de laatste tijden heeft zijn goede redenen. De Ieren zijn geen Angelsaksen gelijk de Engelschen, maar een veelal Keltisch volk, in taal, karakter, zeden en geloof van de Britten verschillend. Oudtijds had Ierland zijn eigen koningen. De Engelschen kwamen er als veroveraars en toen de Hervorming doorbrak en ook in Engeland het Protestantisme heerschend werd, kreeg men wel ook een Protestantsche Iersche Staatskerk (nu afgeschaft), maar de Ieren bleven Roomsche. Telkens werden pogingen gedaan om 't Engelsche juk af te werpen, opstanden o. a. door Cromwell met forsche hand onderdrukt. In het Noorden des lands vestigden zich vele Engelschen, doch overigens bleven zij er, al verwierven ze er uitgestrekte bezittingen, vreemdelingen. Het volk en de geestelijkheid haatte de „Saksers” en haat hen nog. Alle pogingen der Roomsche vorsten uit het huis van Stuart om den verloren troon van Brittanje te hernemen vonden steun in Ierland. 't Was ook daar, aan de Boyne, dat onze prins Willem III, Koning van Engeland, de beslissenden slag sloeg, die Jacobus II, den laatste der Stuarts, drong naar Frankrijk te wijken.

Doch de Ieren, schoon onderworpen, bleven dezelfde. In onze eeuw werd vooral bij de ellende, door aardappelziekte en andere nooden veroorzaakt, de afkeer van Engeland steeds grooter. Duizenden bij duizenden weken uit naar Amerika, doch namen den ouden haat mee en voedden hem in 't nieuwe Vaderland. Het kwam eindelijk tot een georganiseerd verzet in het zoogenaamde Landverbond en de *home-rule* partij, die met haar 80 á 90 leden in 't Parlement der regeering te Londen reeds lastige uren heeft bereid en nog bereiden kan. De *home-rule* wil zelfregeering over Ierland, een eigen parlement, een zoo los mogelijken band met Brittanje. Het Landverbond is vooral gericht tegen de Engelsche grondbezitters en strijdt voor de pachters. Onrustig, zeer onrustig zijn de laatste tijden geweest. Onder leiding van Parnell, zelf Protestant, streden de Roomsche Ieren met alle kracht. Dat sommigen geen middelen ontzagen, men weet het; dat moord en doodslag en allerlei wanbedrijf voorkwam, wie vernam het niet. Kort na Parnell's dood ontstond wel in de partij

een scheur, die nog niet is geheeld, maar dat de strijd er door zal minderen kan niemand zeggen.

De hoofdstad van Ierland Dublin is het brandpunt der nationale beweging. 't Is een zeer fraaie stad met een 350000 inwoners, welk getal echter wisselt. De rivier de Liffey verbindt haar met de Iersche Zee. Zij is de zetel van het bewind, 't welk een stedehouder in naam der Koningin voert.

De Iersche hoofdstad ligt aan een ruime baai en bestaat uit de stad zelf en de voorsteden. De stad is nagenoeg rond en omgeven door een fraaie laan, die haar evenals verscheiden kanalen van de voorsteden scheidt. Daaromheen liggen boschrijke vlakten met buitenplaatsen.

De rivier de Liffey, wier kaden uit granietblokken zijn gevormd, verdeelt de stad in twee deelen, een noordelijk en een zuidelijk. Deze zijn door negen fraaie bruggen met elkaër verbonden. Een verdeling naar den toestand der bevolking kan men als in meer steden, ook hier maken, Zoo wonen in het Oosten de rijken, in het Noordwesten de burgerstand, in 't Zuidwesten de armen. Van elk der gedeelten geven we een plaat. De hierbijgevoegde stelt een der fraaiste wijken voor.

Bijna overal vindt men trouwens te Dublin, breede welgeplaveide, regelmatige straten, groote pleinen met vele boomen, voorts fraaie huizen, prachtige gebouwen en tal van openbare gedenkteeken.

Onze plaat geeft een voorstelling van wellicht de schoonste straat van Dublin, *Sackville street*, zooals zij *officieel* heet. Eigenlijk zijn het twee straten, Noord- en Zuidwaarts van de Liffey, en verbonden door een breede, sierlijke brug. Alles is er ruïn, de huizen groot en fraai, het vergezicht wijd. Levensdig is er het straatverkeer, voetgangers, wagens, rijtuigen en tramwagens dwarrelen dooreen, alles bewijst dat ge hier zijt in een brandpunt van leven en beweging.

Het gebouw met de pilaren op den achtergrond is het Postkantoor. Daarvoor verrijst de hooge, slanke maar niet fraaie cerezuil voor Nelson, den Britschen zeeheld. Maar dierbaarder dan dit gedenkteeken is den inwoners van Dublin ongetwijfeld het eenvoudig standbeeld — meer naar voren — opgericht voor burgemeester Gray, die de stad goed drinkwater bezorgde en een hoofdleder der Roomsche nationale partij was. En heel het Iersche volk, zoo licht bewegelijk, geraakt zeker in geestdrift bij het groot ontzaggelijk gedenkteeken, (het derde op de plaat), dat gewijd is aan den „Bevrijder” O'Connell, den vurigen Ierschen vaderlander. 't Werd 9 jaar geleden opgericht en toont behalve zijn standbeeld een vijftigtal zinnebeeldige figuren. Een daarvan is — Erin zijn boeien brekend.

Wel zoo beteekenisvol nog misschien is het standbeeld op den voorgrond, dat van W. Smith O'Brien.

O'Brien was, wat wij een samenzweerder zouden noemen. Op zijn hoofd was dan ook, nu 40 jaar

ruim geleden, door de regeering zelfs een prijs gesteld van 6000 gulden. Maar geen enkele der vele boeren, die wisten waar hij op het platteland school, verried hem. Hij waagde het eindelijk naar Dublin terug te keeren; een spoorbeambte zag hem en O'Brien werd gevat. Men sprak over hem het doodvonnis uit, dat echter werd veranderd in eeuwige verbanning. Later begenadigd, keerde hij naar Dublin, zijn geboorteplaats, terug en stierf er. En als nu een Ier u de geschiedenis vertelt, dan voegt hij er bij: „Die spoorbeambte was een Engelschman, het bloedgeld dat hij kreeg verdronk hij, en hij stierf aan drinkerswaanzin.”

Zoo uit zich de geest des volks. Heel Dublin, van hoog tot laag, is voor de volkszaak één.

Misschien niet het fraaiste, maar zeker 't merkwaardigst huis in *Sackville-street* is N°. 47. Daar toch zetelt, gelijk het opschrift in gouden letteren verkondigt, het Nationaal Iersch Verbond, dat niet anders bedoelt dan zelfregeering van Ierland, Ierland voor de Ieren, het ophouden van Engelsch bestuur, in één woord, een volslagen ommekeer in den staatkundigen toestand. Het verbond steekt zijn doel, noch zijn arbeid onder stoelen of banken. Het werkt te Dublin openlijk als in zijn vasten burcht, als onder de oogen der Engelsche regeering, tegen wier houding en doen juist het streven van 't Landverbond ingaat. Doch in Ierland is nu eenmaal al wat Engelsch is gehaat, hoewel in later tijden veel voor Ierland is gedaan en goedgeemaakt.

We zeiden boven dat *Sackville-street* officieel zoo heet, want als gij den Ieren naar de straat vraagt, zullen ze hoogstwaarschijnlijk doen als begrepen ze u niet. Wel zal de huurkoetsier u aanstonds brengen waar ge zijn moet, als ge vraagt naar O'Connellstreet, zooals men te Dublin en de straat en de brug heeft gedoopt naar den man, wiens standbeeld er verrijst. Zoo ook met andere straten. De officiële Engelsche naam staat op de bordjes; het volk noemt een anderen, een Ierschen.

En zoo herinnert alles in de overigens zoo kalme, weinig bedrijvige hoofdstad van Ierland aan den strijd tegen Engeland. Lui en leeg liggen steeds tal van mannen te slapen op de trappen van Nelson's zuil. Doch laat er een Iersche volksvergadering in 't Phoenix-park worden gehouden, en zij raken in beweging en zullen met geestdrift den spreker, die voor Ierland pleit, toejuichen.

(Slot volgt)

VOORUIT!

IV.

NEDERIGHEID.

Een der schoonste deugden, welke een mensch bezitten kan, is de nederigheid. En niet alleen een der schoonste, maar ook een der nuttigste. Toch is

DUBLIN.

ze zeldzaam. De hoogmoed was de oorzaak van den val van engelen en menschen. De hoogmoed wordt ons allen aangeboren. De waarachtige nederigheid wordt alleen in den wedergeborene gevonden.

„God wederstaat den hoovaardige, maar den nederigen geeft Hij genade.” Zoo luidt de waarschuwing en de belofte in éenen volzin, in de Heilige Schrift. Voor het maatschappelijke leven spreekt Salomo deze waarheid uit met deze woorden: „Hoogmoed gaat voor den val, maar de nederigheid gaat voor de eer.” Zoo is het. De mensch, die op den levensweg wandelt, wordt achtervolgd door de eer, die begeerig is hem te kronen. Zij zal dat doel zeker bereiken, indien.... indien ze schijnbaar daarin belet wordt doordat de nederigheid tusschen haar en dien mensch in wandelt.

Nooit of nergens treft men nederigheid bij eenigen mensch zonder waarachtige verdienste aan. Mannen van groote geleerdheid zijn nederig; domme menschen zijn pralers. (Dom is heel wat anders dan onwetend). De ware weldadigen en menschenvrienden zijn nederig; maar zij, die bij hun goede daden bijoogmerken hebben, zijn hoogmoedig. Een hoogmoedig mensch is eigenlijk geheel onbruikbaar. Waar hij zich ook vertoont, daar maakt hij zich dadelijk, wat de Schrift noemt „stinkende”. Niemand wil met hem te doen hebben, al moeten velen ook met hem omgaan. Maar de nederige is gezocht en bemind. De nederige „vindt genade in de oogen van God en de menschen.” Een Amerikaansch schrijver zegt: „De nederigheid bewaart iemand voor grievende ondervindingen en teleurstellingen, die elk oogenblik een hoogmoedige overvallen. Een nederig man dwingt achting af van zijne vijanden, en zelfs van zijne mededingers, die zich door zijne meerderheid beleedigd gevoelen; hij maakt dat allen gaarne met hem te doen hebben omdat ze zich bij hem op hun gemak gevoelen. De hoogmoedige daarentegen zet de geheele wereld tegen zich op, omdat hij tegenover ieder zich in postuur stelt; ieder is in zijn gezelschap uit zijn humeur, want hij maakt dat niemand zich bij hem op zijn plaats gevoelt.”

Maar wat is dan eigenlijk nederigheid?

Zoo goed als van alle andere dingen bestaat er ook van de nederigheid een namaaksel. Er is zelfs een groote voorraad valsche nederigheid onder de menschen. Velen meenen recht nederig te zijn, of er voor gehouden te zullen worden, wanneer ze zichzelf zoover mogelijk wegwerpen. „Ik ben te dom; ik ben te ongeleerd; ik ben te onaanzienlijk; ik ben te laag in stand!” Dat kan men gedurig hooren van menschen, die eigenlijk bedoelen te zeggen: „Het schijnt dat niemand verstandig genoeg is om op mij te letten!”

Soms treft men die valsche nederigheid ook wel aan bij menschen, die eindelijk zichzelf hebben wijsgemaakt dat ze niets waard zijn. Gewoonlijk omt dat uit een verkeerd gevoel van hunne ver-

houding tegenover God. Wij zijn niet waardig iets van God te ontvangen, omdat we alles verbeurd hebben. Wij zouden toch niets te eischen hebben omdat we zijne schepselen zijn. Onze goede werken kunnen dus voor Hem in geen geval iets verdienen, want de krachten en vermogens, die we ertoe besteed hebben, zijn ook gaven van Hem. Maar dat neemt niet weg dat we daarom voor God niet waardeloos zijn. Hij heeft zelfs zijn eigen Zoon voor ons overgegeven. En onze waarde is door den Heere Jezus hoofd voor hoofd geschat boven de geheele wereld. „Wat baat het een mensch, al won hij de geheele wereld en leed schade aan zijne ziel?”

Niet altijd weet een nederig mensch ten volle welke gaven Hij van God ontvangen heeft. Maar nooit denkt een waarlijk nederige, dat hij tot niets deugt. De nederigsten zijn de werkzaamsten. En ze weten toch dat ze arbeiden, en wat ze doen. Een koninklijk woord is het dat onze Prins Hendrik eens sprak: „Die zichzelf wegwerpt, is waard dat hij weggeworpen wordt.” Maar veel meer is er: die zichzelf wegwerpt, denkt klein en gering van zijnen Schepper, die hem de gaven en talenten schonk om ze te besteden. De man met het éene talent, die het in een zweetdoek wikkelde en begroef, was *hoogmoedig*. De nederige kent zijne gaven, maar beschouwt ze als goederen, waarvan hij niet de eigenaar maar de rentmeester is. De eigenaar is God; de dienstknecht is de begaafde. 't Ligt reeds in het woord; een gave is een gift en onderstelt een geveer.

De nederige doet „al wat zijne hand vindt om te doen met zijne macht.” De goede gevolgen van zijn arbeid merkt hij echter ternauwernood op. Hij doet zijn plicht. Hij vraagt niet of het werk misschien naar zijne meening beneden zijn kracht is; maar hij oordeelt ook nooit dat het boven zijn bereik ligt. Hij is in dienst van den Meester, die hem de gaven als werktuigen verleende, en die zorgen zal dat het werk goed is, wanneer het met trouw verricht wordt.

Zoo bereidt de nederige zich een gelukkig bestaan. Hij is onbezorgd en mag het zijn. En vóór hij het weet, zonder dat hij het ziet of vermoedt, heeft hij juist de aandacht van alle verstandige menschen op zich gevestigd, en wordt overal ingehaald en bijgeroepen zonder dat hij de oorzaak kan bevroeden. Op het toppunt van eer, wanneer zelfs een blinde zou moeten zien hoe allen hem achten en het dus ook voor hem niet kan verborgen blijven, roept hij met koning David uit: „Wie ben ik, Heere, en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hertoe gebracht hebt!”

Hoe beminnelijk zijn de mannen en vrouwen, die waarachtig nederig waren en zich, niet het minst daardoor, een onvergankelijken naam in de wereld-geschiedenis hebben verworven! Welk een uitnemend man was bijvoorbeeld de grootste der Duitsche generaals, Graaf von Moltke. Na de overwinning bij Sadowa kwam er geen einde aan de eerbewijzen,

waarmede hij overladen werd. Hij sprak slechts: „Ik heb niets dan mijn plicht gedaan.” Toen hij naar Berlijn teruggekeerd was, werden hem allerlei dankbetuigingen gebracht, in den vorm van serenaden, optochten enz. Maar von Moltke zeide: „Ik heb er een hekel aan; het brengt mij uit mijn gewone doen.” En toen hij na den Fransch-Duitschen oorlog door keizer Wilhelm werd omhelsd met de woorden: „Dat alles dankt Duitschland aan u!” vroeg von Moltke verlof om naar zijn bloemtuint in Kreisau terug te mogen gaan.

Toen Washington, de grondvester van Amerika's onafhankelijkheid, na eene afwezigheid van zeven jaren, met alle denkbare eer gekroond, tot zijne moeder terugkeerde, wachtte deze eenvoudige voortreffelijke vrouw haar zoon op — aan de deur van haar oude nedere woning. Hij viel haar in de armen en zij — alsof er niets gebeurd was — begroette hem als toen hij een kleine jongen was, met de woorden: „Dag lieve George!” Een korte poos later was ze wel genoodzaakt haar woning te verlaten, want haar groote zoon moest haar aan de te Fredericksburg verzamelde Amerikaansche en Fransche hoogwaardigheidsbekleeders voorstellen. Hoe verwonderd waren dezen toen ze geen trotsche dame zagen binnentreden, maar een vrouwtje met de eenvoudigste manieren en op ouderwetsche wijze gekleed.

De groote generaal Ulysses Grant had den oorlog met de slavenhouders zegevierend ten einde gebracht. Niet alleen zijn eigen volk, maar ook de natiën van Europa spanden alle krachten in om hem te vereeren. Hij was letterlijk geen oogenblik van den dag zonder dat hem eerbewijzen gebracht werden. „Wat is dat bekeken worden een vermoeiend werk!” riep Grant uit, en zoo spoedig mogelijk vertrok hij om den Zondag bij zijn ouden vader te Cincinnati door te brengen. Vader had zijn rijtuig naar 't station gezonden om zijn zoon af te halen. Maar de koetsier kwam onverrichter zake terug. Hij had den generaal niet onder de aankomende reizigers gezien. Mijzheer had dus zeker den trein gemist. Een kwartiertje later kwam Grant er echter aanstappen, heel eenvoudig in burgerkleeren gedost en met zijn valiesje in de hand. De koetsier had naar epauletten uitgezien, maar epauletten waren er niet.

Een onzer uitnemendste, helaas vroeg verstorven leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal, die tot den hoogsten adel behoorde, moest toen hij tot volksvertegenwoordiger gekozen was, door zijne familieleden gedrongen worden om nu toch eindelijk eerste klas te reizen, omdat hij het aan zijn stand verplicht was.

't Is dikwijls niet gemakkelijk ware nederigheid te onderkennen. Vooral niet bij jonge menschen, bij welke ze niet zoo dikwijls — of liever gezegd: zeldzamer — voorkomt dan bij meer bejaarden. Er gaat veel voor nederigheid door, wat eigenlijk vriendelijkheid is. Ook noemt men niet zelden nederigheid,

wat juist nederbuigendheid kon heeten. Wilt ge weten of iemand wezenlijk nederig is, let dan op hoe hij zich gedraagt tegenover bekenden, die een *weinigje* lager (maar vooral niet *veel* lager) in stand zijn of geacht worden te zijn, dan hij, vooral wanneer die bekenden familieleden zijn. Tegenover zijne meerderen is iemand gewoonlijk vriendelijk en toont zich de mindere — dat spreekt vanzelf. 't Is niet moeilijk om tegenover hen, die veel lager geplaatst zijn, zich vriendelijk te gedragen. Och neen; lager geplaatsten hebben dikwijls heel wat beleedigen in den vorm van vriendelijkheid te verduren. Ondergeschikten krijgen dikwijls geschenken, op zulk een wijze en in zulk een vorm, dat ze al hun eergevoel moeten onderdrukken om ze te kunnen aannemen. Wanneer iemand zijn broeder een geschenk aanbiedt, komt het hem niet in de gedachte daar een zinken plaatje op te bevestigen waarop met groote letters staat: „Dit ding heeft X nu eens van *mij* gekregen!” Maar hoe weinigen hebben de kieschheid hun *ondergeschikten* eenig stuk van meerdere of mindere waarde aan te bieden, en het aan de dankbaarheid van den man zelf over te laten of hij vertellen wil hoe hij er aan komt?

Men ziet soms in zeer eenvoudige huishoudingen een of ander zeer fraai meubelstuk, waarvan de helft der waarde bestaat uit een zilveren plaat met het inschrift:

Ter herinnering

aan

25jarige trouwe plichtsbetrachting

aan

N. N.

aangeboden door

X.

In goed Hollandsch overgezet zijnde beteekent dat gewoonlijk:

N. N.

wordt door dit meubelstuk

goedschiks of kwaadschiks

in de gelegenheid gesteld

aan ieder, die in zijn huis komt, bekend te maken

welk een goede patroon

X.

voor hem geweest is.

Die handelwijze begaat twee zonden in éene daad. Zij kweekt den hoogmoed in den gever en zij maakt inbreuk op de „sovereiniteit in eigen kring.”

Velen mijner lezers zijn echter nog zoo ver niet, dat ze geschenken aan ondergeschikten moeten ge-

ven. Willen *die* soms weten of ze nederig zijn? Laat hen dan eens nauwgezet nagaan hoe ze zich gedroegen tegenover familieleden en vrienden, die een heel klein beetje lager in stand zijn dan zij.

W.

EEN MERKWAARDIG NEDERLANDER.

Ds. A. C. VAN RAALTE.

XI.

EEN BLIK NAAR BUITEN.

Het is thans noodig, in enkele regelen, als in een vogelvlucht, de geschiedenis der Afscheiding in Nederland, na 1846, te overzien.

Hoe was het gegaan met zijne broederen, sinds Van Raalte hen in October 1846 verlaten had? Reeds vroeger is gewezen geworden op de verhouding tusschen De Cock en Van Velzen en Brummelkamp en Van Raalte; op hun verschil in kerkbesouwing, in de waardeering der oude kerkorde enz. Ook op den strijd over het ambtsgewaad. Hoe hard is de steek, met mantel en bef en toebehooren gestorven!

In 1846 rekende de Synode der Gescheidenen nog met conscientie-bezwaren. Waar het geen ergernis zou geven in Classis en Synode, liet men den leeraar vrij.

De Moen en Wildebeest protesteerden zelfs *hier-tegen*, en in zijn antwoord op dit protest, argumenteert Ds. F. A. Kok er voor, op gronden als deze:

1. Een kenbaar gewaad der leeraren wordt zelfs door de natuur geleerd (sic.).
2. De priesterkleeding des Ouden Testaments.
3. De harige mantels der profeten.

Wat de protesteerenden aangaat, vreest hij dat, hadden zij de meerderheid, zij ophielden verdraagzaam te zijn; daar zij nu reeds het ambtsgewaad — „*stomme afgoden*” — noemden.

De oppositie vloeit volgens hem voort uit een niet Gereformeerd beginsel van kerkregeering.

In 1849 werd Ds. H. A. De Vos van Marrum, die volstandig weigeren bleef zich door zijn Friesche ambtsbroeders deze kleeding te laten opdringen, en daardoor zelf helaas tot onkerkelijke handelingen zich had laten verleiden, eenvoudig *zonder proces* verklaard buiten den kring der Afscheidene Kerk te staan.

Sinds de Synode van 1840 waren de broeders jammerlijk verdeeld. Ledeboer van Benthuizen had zich toen bij de Kerk gevoegd, maar zich bijna onmiddellijk weder afgescheiden en trachtte weldra alom afzonderlijke gemeenten te stichten.

De grootste strooming der oppositie had zich in de z. g. „*gemeenten onder het kruis*” gekristalliseerd sinds 1837 en de breuke tusschen hen en de Christelijke Afscheidene Gereformeerde broederen heelde

pas in 1869. De verschillen tusschen de Brummelkampianen en hunne broederen losten zich slechts langzaam op. Bijzonder vinnig was de oppositie tusschen Gelderland en Zuid-Holland. Brummelkamp en zijne volgers waren blijkbaar dorens in het oog van Ds. H. Joffers en consorten.

Niet dan met de grootste moeite werd de hereeniging en de toelating der broeders tot zitting in de Synode van 1854 te Zwolle eindelijk tot stand gebracht.

De opleiding tot leeraren was mede geen kleine oorzaak van moeite en jaloezie en verschillen geweest.

Het is geen wonder dat de broederen in Nederland zooveel op hebben met hunne school te Kampen. Zij is de vrucht van jaren zorgens en biddens, en in hare wording werden de broederen zelven verrast. In 1846 was er reeds gesproken over een school ter opleiding voor leeraren voor de geheele Kerk. In 1849 werd, na lange debatten, besloten zulk een school op te richten te Franeker in Friesland, en tot „*hoofdonderwijzers*” werden beroepen de leeraren G. F. Gezelle Meerburg, T. F. De Haan en S. Van Velzen.

In 1851 kwam de Synode weer saam te Amsterdam. Het geheele plan was in duigen gevallen. In 1854 kwam de zaak nog eens op te Zwolle. De Kerk had nu reeds 18 jaren bestaan en nog was er geen regel gekomen op de opleiding tot het predikambt. Niet minder dan 6, door onderscheidene provinciën als zulks erkende, „*hoofdonderwijzers*,” waren ter Synode. En niet minder dan 10 plaatsen werden genoemd, waar de school geschikt zou kunnen worden gevestigd. Op den 20sten Juli in de 19de zitting der vergadering werden Ds. De Haan, Van Velzen, Brummelkamp en Bavinck verkozen als onderwijzers in de Theologie. Van dien tijd af aan ging het beter. Er kwam meer eenheid in het gebouw der Kerk. Er kwam — „*esprit de corps*” — in de Vrije Kerk, en zij begon te bloeien. Maar de strijd had zijne merkteekens nagelaten.

Die nu in Nederland bleven, en de vruchten des vredes en van betere dagen zagen, ontgroeiden natuurlijk alle antipathieën, of althans het grootste deel ervan.

Toch herinner ik mij levendig, hoe in het Noorden des lands, in mijn kindsche dagen, Van Velzen's naam stond voor de rechte kernvaste orthodoxie; terwijl Brummelkamp door de meesten met zekere angstvallige vooringenomenheid werd gehoord. Deze laatste was de man *van de ruimte*, zoo rekende men, de eerste man *van de diepte*.

Maar midden uit deze twisten reisden velen naar Amerika.

Vier leeraren, die volgens de Synodale notelen, allen stonden bij de Anti-Brummelkampianen, en waarvan niet één meer dan een zeer beperkte opleiding tot de bediening gehad had, en twee ouderlingen — vinden wij opgeteekend op de rollen dier

vergaderingen! wier namen wij later weervinden als leiders der Separatie in Amerika.

Zij brachten als landverhuizers eene geschiedenis mede, antipathieën tegen een zekere richting en zekere personen; hier vonden zij beide die richting en de belichaming ervan weer. En waar het vuur daar ginds doofde, en de broedertwisten daarginds gedempt werden, daar werd het vuur in Amerika met alle macht aangeblazen.

Van Raalte was er niet blind voor. Hij doorzag die dingen volkomen!

Baxter's roepstem, het zingen van gezangen, het avondmaalhouden met andere gezindheden enz., waren niet de fundamenteele oorzaken der scheuring alhier.

Maar bij broedertwisten en oneenigheden in den boezem van enkele gemeenten, voegden zich het verleden van enkele leiders, en hun werk in het heden.

Ik beweer geenszins dat de wortelen der scheuring der Hollandsche kerken alhier *alleen of geheel* liggen aan gindsche zijde der wateren; maar dit beweer ik — dat wie de Amerikaansche scheiding verstaan wil, rekenen moet met de geschiedenis in Nederland en dat daardoor veel ons duidelijk wordt, wat zonder zulk onderzoek raadselachtig blijft.

God alleen weet wat er van ons Hollandsch volk geworden ware, zonder een beteugeland en eenmakend kerkverband in die eerste dagen!

Niet tevergeefs schreef Van Raalte op last der Classis van Holland, onder datum van 15 Oct. 1851, aan de broederen, die zich te Milwaukee als gemeente gevormd hadden en begeerden in Classikaal verband te komen met de Classis Holland, nadat hij uit naam dezer vergadering zijne blijdschap over hun besluit had te kennen gegeven, deze woorden: „Maar ook inzonderheid opdat wij gezamenlijk mogen arbeiden om de ons dierbare waarheden, gelijk ze de Gereformeerde Kerk belijdt, alsmede de Gereformeerde kerkregering, die wij gelooven Bijbelsch en overeenkomstig de natuur van het Christendom te zijn, aan ons nageslacht over te leveren. Waar-toe wij te ernstiger hebben te arbeiden, naarmate het van rondsom tastbaar wordt dat men uit verschillende oorzaken zeer lichtvaardig met deze dierbare panden handelt, en zelfs meent redenen te vinden zich daartegen te kanten. Onze harten bloeden zoo wij gadeslaan de losheid en verstrooiing, welke onder de Hollanders heerscht. Met blijdschap vernemen wij dan ook dat ulieder zorg zich uitstrekt over de gemeenten, of liever over de verspreide Hollanders in en om Chicago, en bidden hierover des Heeren zegen af, tevens vertrouwen wij dat gij ook ten Noorden van ulieden, uwe handen en zorge zult uitstrekken om ook aldaar verdere verwoestingen te voorkomen.”

Deze regelen geven ons een helder inzicht in de gevaren van isolatie en in den waarborg der toekomst door aansluiting aan een bestaande Kerk.

De „verschillende oorzaken,” waarvan Van Raalte spreekt waren zaken als deze:

1. De reactie der Amerikaansche toestanden.
2. De uiteenlopende richtingen onder de landverhuizers zelve.
3. Het element in de immigratie van menschen, niet behoorende tot de Nederlandsche Afgescheidenen.
4. Het gebrek aan leeraren.
5. Verschillende inzichten onder die leeraars.
6. De noodwendig materialistische levensbeschouwing, die uit de bange worsteling der eerste jaren als vanzelve voortvloeide.

Ik noemde deze dingen slechts, zooals zij zich aan mij in de bestudeering dezer geschiedenis voordeden. De kleine groepen, verspreid onder een Amerikaansche bevolking, geïsoleerd als zij waren en afgesneden van de geregelde bediening des Woords, leden natuurlijk het grootste gevaar.

Wat was er van Scholte, den tweeden vader der scheiding, in '34 geworden?

Hij had den Catechismus en de Formulieren van eenigheid verworpen. Hij leerde den zielelaap; hield elken Zondag avondmaal; verwachtte de persoonlijke toekomst des Heeren (dat was zeker zijn ergste ketterij niet); maakte van al zijne ouderlingen predikers; had den kinderdoop verworpen zelfs voor zijn eigen kinderen; predikte zelf maar zelden en hield zich meestal bezig met zijn werk als advocaat en openbaar notaris.

Die dingen hadden in een geregeld kerkverband niet kunnen gebeuren. Het is een wonder dat de gemeente van Pella die geschiedenis ooit ontgroeiende. Sommige sporen ervan bleven over tot op den huidigen dag toe.

En men zegge nu niet dat de Hollanders tot een Kerk, hoe klein dan ook, vereend, al de voordeelen van een geregeld kerkverband zouden genoten hebben.

De jaloesiën; de verhouding tusschen de verschillende groepen der landverhuizers, de bittere beoordeelingen van elkanders werk; de provincialismen van ons volk, indien ik het zoo eens noemen mag, maakten zulks onmogelijk.

De positie die door Van Raalte ingenomen werd, was daarom de logische en ware. Geen kind van God mag alleen staan. Alle verdeeldheid in Gods gemeente, die niet rust op werkelijk verschil van waarheidsbegrip, mag niet geduld worden.

Volgens onze eigene geloofsbelijdenis zijn wij als Christenen, waar wij ons ook bevinden, geroepen om te zien of zich ook ergens rondom ons de kerke Christi openbaart en waar zich die openbaart en waar wij die openbaring vinden, daar zijn wij gehouden ons bij haar aan te sluiten. Daar is ons gescheiden staan zonde voor God en zonde tegenover de wereld.

MARNIX VAN SINT ALDEGONDE.

Filips van Marnix, heer van Sint Aldegonde, de zoon van een Henegouwsch edelman, werd in 1538 te Brussel geboren. Van zijn kinderjaren is ons weinig bekend; als aankomend jongeling werd hij met zijn oudsten broeder Johan naar de hoogeschool te Leuven gezonden, om zijne studiën te voltooien. Doch hier had de Roomsche kerkleer zeer diep wortel geschoten, dat de hoogeschool het „bolwerk van het Katholicisme” genoemd werd; de jonge Marnix kon zich met hare leerstellingen niet vereenigen, zoodat hij, na de lessen eenigen tijd gevolgd te hebben, zich met zijnen broeder naar Genève begaf, waar de groote Hervormers Calvijn en Theodorus Beza in hen weldra hun ijverigste, meest naar kennis dorstende leerlingen vonden. Hier werden de beide broeders zoozeer van 't heil der nieuwe leer overtuigd, dat zij besloten er zich geheel aan te wijden.

Op een-en-twintigjarigen leeftijd in Nederland teruggekeerd, werd Marnix al spoedig gewaar, in welk een treurigen toestand ons land zich om des geloofs wille bevond. Brandstapels, schavotten en andere folterwerktuigen verrezen allerwege, de beulen hadden handen vol werk, om alle uitgesproken doodvonnissen te voltrekken, duizenden verloren het leven voor de vrijheid van hun geweten. Doch de lijdzaamheid van het verdrukte volk was bijna uitgeput; het voltrekken der vonnissen ging dikwijls met grooten weerstand gepaard, en Aldegonde merkte met vreugde deze eerste teekenen eener toekomstige verlossing op. Hij wachtte zich echter wel, openlijk voor zijn gevoelens uit te komen, daartoe was de tijd nog niet aangebroken. Men moet echter niet denken, dat hij daarom stilzitten zou en zwijgend de gebeurtenissen gadeslaan. Neen, met al de geestkracht, de kennis, de gemakelijkheid waarmede hij studeerde, hem eigen, legde hij zich erop toe, de leerstellingen der Katholieke kerk niet alleen te bestrijden, maar ze ook van het waas van heiligheid te ontdoen en ze in al hunne naaktheid, met al hunne dwalingen tentoon te stellen. De vrucht van zijn streven wordt duidelijk in de satyre „Bijenkorf der H. Roomsche Kercke”; schijnbaar gaat hij hierin met de Roomsche leer mede, inderdaad bestrijdt hij haar met 't wapender bijtendste spot. Vandaar, dat het werk door den Antwepschen drukker en uitgever Cornelis Plantijn geweigerd werd. Dit vertraagde echter de uitgave niet veel, reeds in 1569 werd het, waarschijnlijk te Heulen, gedrukt en uitgegeven.

Als satyre heeft de „Bijenkorf” groote waarde. De Roomsche kerk en vooral hare dienaren worden er op de meest volmaakte wijze, met al hun verderfelijke leeringen, hun schandelijke leefwijze en onbeschrijfelijke wreedheid in geschetst, en op geduchte wijze gehemeld, niet, alsof de schrijver bevreesd is, de waarheid te zeggen, maar krachtig, onbewimpeld, ten volle overtuigd van zijn zedelijk overwicht. Het heeft velen verbaasd hoe het mogelijk

was, dat de schrijver zijn werk opdroeg aan Sonnius, bisschop van Roermond, die als een berucht ketterjager bekend stond; dit gaf dezen dan ook aanleiding, om de exemplaren, die hij machtig kon worden, in rook en vlammen te doen opgaan. Geen wonder, dat zulk een werk in 't Protestantische Nederland opgang maakte, doch niet alleen daar, ook in Frankrijk en Duitschland werd het vertaald en gelezen, of liever..... verslonden, zoodat nog voor 1600 een 5te druk het licht zag.

Toen in 1567 de hertog van Alva in ons land kwam, en vele edelen de wijk moesten nemen naar het buitenland, bevonden zich onder hen ook Prins Willem van Oranje en Marnix van St. Aldegonde. Van dien tijd dagteekent hunne innige vriendschap en beiden hebben getoond, elkanders vertrouwen waardig te zijn. De Prins, aanvankelijk, hoewel zeer weinig, Roomsch-gezind, werd door den invloed van den Calvinistischen Marnix geheel tot het ware geloof gebracht; daarentegen leerde Willem van Oranje hem de verdraagzaamheid op 't stuk van godsdienstzaken, welke hij nog lang niet bezat.

Vele van 's Prinsen regeeringsdaden zijn met Marnix' hulp en bijstand volbracht. Ik noem hiervan slechts het tot stand komen der 2de Unie van Brussel, waarbij Roomschen en Onroomschen zich verbonden, hunne privilegien te handhaven en de Spanjaarden te verdrijven (1577). Geruimen tijd heeft hij de post van Burgemeester der stad Antwerpen vervuld; deze plaats bereikte onder zijn bestuur een hoogen trap van bloei en welvaart.

Al had Marnix echter zijn Bijenkorf niet geschreven, al had hij niet zooveel voor land en kerk gedaan, zijn naam zou toch onsterfelijk geworden zijn door dat éene lied, dat elk rechtgeaard Nederlander kent, dat den néerslachtige opbeurt, den verslagene troost, dat het hart sneller doet kloppen en 't bloed sneller door de aderen doet stroomen, dat de hoop doet herleven, en kracht geeft in den felsten kamp, dat lijdenslied, 't welk later de overwinningshymne werd, het „Wilhelmus van Nassouwe”. Zulk een lied, dat, op zoo volmaakte wijze uitdrukking gaf aan den gemoedstoestand van ons volk, moest wel een volkslied worden; het verbreidde zich met verbazende snelheid door het geheele land, en was weldra de Nationale Psalm ¹⁾ geworden. Bij elke groote gebeurtenis op staat- of krijgskundig gebied van ons land werd het, en wordt 't nog, door duizenden vreugdestemmen aangeheven. Bij de omwentelingen van 1672 en 1747, in het jaar 1813, 't jaar der verlossing van de Fransche overheersching, in 't kort van 1568 af klinkt het door onze geheele geschiedenis. Maar niet alleen in Nederland, overal waar onze drickleur waait, in alle werelddoorden ruischt en bruischt ook het Princeliéd.” Het bezielt den Hollandschen zeeman temidden der ijsklippen van Nova-Zembla met kracht tot ontbering en lijden en onder de groene palmen van Oost-Indië en van

Zuid-Amerika schettert het de overwinning van den Nederlandschen soldaat." 1).

In 1565 begon de groote dichter te Leiden aan eene bijbelvertaling, op aandringen en verzoek der Staten; dit werk kon hem evenwel niet beletten, om tevens onvermoeid voor de belangen van Staat en Kerk, zoowel binnen- als buitenslands, te ijveren. Toch zou het hem niet vergund zijn, dezen arbeid te voleindigen. In 1589 ontrukte de dood hem aan zijn vaderland, 'twelk hij op zoo waardige wijze ge-diend had.

In 1872 werd door eenige burgers van Antwerpen een eenvoudige gedenkteeken op het graf van den uitstekendsten hunner burgemeesters geplaatst, en om de nakomelingen te herinneren aan de groote opofferingen, welke hij zich om des lands wil getroost had, werden er met gulden letters de volgende woorden op gegrift:

„Aan Marnix.”

W. C.

1) W. J. Hofdijk.

UIT HET LEVEN.

In Uniontown, aan de oevers van de Potomac werd onlangs een negerin begraven, wier geschiedenis veel heeft bijgedragen om het volksgevoelen tegen de slavernij in het zuiden klem bij te zetten.

Zij werd geboren, 56 jaren geleden, in Prince George county, Maryland, en was een kleine slavin van 6 jaren toen haar meester haar uitbesteedde in een gezin te Washington. Op dezen leeftijd begon zij de penningen welke zij verkreeg te besparen, om zich na verloop van jaren te kunnen vrijkopen. Eindelijk bezat zij een vermogen van \$ 100 aan koperen centen. Op zekeren dag lekte het plan van dit kind uit en kwam ter ooren van den heer Hannibal Hamlin, destijds in het Congres, later vice-President der Staten. Deze heer maakte het stille streven van het zwarte meisje ruchtbaar, en in korten tijd was eene som van \$ 250 bijeengebracht ter harer vrijkoop. Daarna werd veel gedaan ten behoeve dezer jeugdige slavin, die inmiddels volwassen was geworden, en eenige jaren vóór den oorlog was zij in staat om haar meester een bezoek te brengen en zich vrij te koopen voor de som van \$ 700, welke zij stortte en waarvoor haar de gewenschte vrijheidsbrief werd ter hand gesteld.

H.

Een Engelsch varensgezel die tot de bemanning van de „City of New-York” (een der stoomboten der Imman-line) behoort, verhaalt in de Pall Mall

Gazette de volgende vermakelijke gebeurtenis om de verregaande gemeenzaamheid van sommige Amerikaansche reizigers aan te toonen. Zij vond plaats tusschen Prins George van Griekenland en een der burgers der groote Amerikaansche Republiek.

De prins, zoo deelde hij mede, kon zich goed schikken in het leven op een stoomboot. Hij zat in gezelschap der overige passagiers op het dek en maakte ook gebruik van den gemeenschappelijken maaltijd. Onder de passagiers waren de zoogenaamde „amateur-fothographen” rijkelijk vertegenwoordigd en spoedig was de prins het doel van hun liefhebberij.

Op zekeren dag zat hij rustig op het dek te lezen in een boek, toen hem een Amerikaan naderde, hem vriendschappelijk tegen de knieën stootte en aldus begon: „Ik wil maar zeggen, dat ik graag een fothographie van u wilde maken.” „Wat blijft ge”, vroeg de prins. „Hebt ge mijn toestel nog nooit gezien? Het is er een voor het opnemen van „instantanéés.” Ga dan maar eens in de zon staan; het zal niet lang duren. Deze mijnheer is mijn vriend M.... De reuzengestalte van de prins verhieft zich gedwee van zijn stoel en ging in de zon staan. Dat is nu eens zeer beleefd van u, en M... ga gij nu naast mijnheer staan, dan kan ik u beiden fotografheeren. Half eerbiedig en half onbeschaamd nadert M... den Prins en in een oogenblik is de opneming geschied. Prins George keerde nu naar zijn zitplaats terug op den voet gevolgd door zijn nieuwen bewonderaar. „En hoe gaat het nu toch eigenlijk met u, zijt ge niet meer ziek?” „Neen, ik dank u, ik ben geheel gezond.” „Hoewel weegt ge wel?” „230 pond”, was het rustige antwoord. „En uw leeftijd? Hoe oud zegt gij.” „Ik ben 23 jaar.” „O, zoo! ik ben 35 jaar.”

De onvermoeide vrager haalde hierop een landkaart uit den zak en wees op Griekenland. „Zie eens, komt u dit land niet bekend voor? Waarschijnlijk zal ik uw landstreek ook bezoeken.” Daar de prins geen gevolg gaf aan den zachten wenk om den vraagal uit te noodigen hem eens aan het hof te Athene te komen bezoeken, zoo droop hij eindelijk af, ofschoon zijn nieuwsgierigheid nog nauwelijks half bevredigd was.

H.

Van een zeer beroemden Franschen schrijver wordt de volgende anecdote verhaald, die bij den aanvang van zijn letterkundige loopbaan voorviel. Hij had zijn eersten roman, getiteld: „Le lac de Geneve” uitgegeven. Niemand echter las haar, men wilde haar nog veel minder koopen.

Gedurende het badseizoen te Nizza ontving een aanzienlijk persoon, welke zich aldaar ophield, op zekeren dag een ongeteekenden brief, waarin het volgende te lezen stond: „Een vriend deelt u mede, dat gij in de roman getiteld „Le lac de Geneve”, op blz. 131 en verv. verschillende onthullingen zult

vinden uit het particuliere leven uwer vrouw. De echtgenoot wist niets spoediger te doen dan frs. 3.50 bij zich te steken en een „Lac de Geneve” te koop en te lezen, zonder ook zelfs het minste spoor van de genoemde onthullingen te vinden. Des avonds zat hij met eenigen der aanzienlijkste burgers der stad in het Cercle Massena, en op dit kransje werden door de verschillende personen de volgende briefkaarten voorgelezen: „Schaf u tot elken prijs het boek „Le lac de Geneve” aan en leest Hoofdst. V waarin uw goede naam wordt aangetast. Aan een ander had men geschreven: „Zooals ik gisterenavond bemerkte zijt ge gerust. Gij zijt dus van alles onkundig? In een nieuwen roman getiteld „Le lac de Geneve” wordt gij op een manier besproken, die niet anders dan schandelijk is te noemen.”

Natuurlijk hadden allen aan wie de briefkaarten gericht waren, dadelijk het boekwerk gekocht en de boekhandelaar had, daar zijn voorraad spoedig uitverkocht was, een nieuwe groote zending van dit zoo gevraagde werk dadelijk uit Parijs laten komen.

H.

Alweer een nieuw kerkgenootschap.

De jaarlijksche bijeenkomst van „des Konings Dochters”, een Protestantsche Episcopale organisatie, veel overeenkomst hebbende met een andere, de „Dochters van den Koning” geheeten, werd onlangs te New-York gehouden. Er waren afgevaardigden van California, Connecticut, New-York, Kansas, Pennsylvania en Minnesota. Zestien dames werden verkozen als hoofden of leideressen.

H.

Uitredding.

Twee zendelingen waren op reis om de leden van hunne gemeente te bezoeken, die zeer ver van elkander verwijderd woonden. Hunne reis ging door woeste streken, en vaak waren zij in gevaar van wilde dieren. Terwijl zij, soms door boschrijke streken, soms door vlakke velden, voortgingen, werden zij verschrikt door het gebrul van een leeuw. Opziende zagen zij op eenigen afstand dien verschrikkelijken koning der dieren, zijne manen schuddende en met vonkelende oogen hen aanstarende. Het scheen of hij gereed stond, in volle vaart op hen aan te stormen, en werkelijk kwam hij met woeste sprongen op hen aanvliegen. Zij wisten niet wat zij doen zouden; zij waren tegen dezen vijand niet bestand. Het eenige, maar dan ook het veiligste, wat zij doen konden was, op de knieën te vallen, de oogen te sluiten en in gebed hunne hulp van den Heere te verwachten. Het gebrul werd sterker en kwam naderbij, maar zij bevalen zich aan den Heere aan die ook gebiedt over de wilde dieren der aarde. Het gebrul werd ontzettend, doch zij zagen niet op. Eindelijk werd het stil, en toen zij de oogen openden zagen zij dat de leeuw door een tijger onderweg was aangevallen, en beiden nu tengevolge van de

worsteling half verscheurd nederlagen. De zendingen vervolgden nu hunnen weg en kwamen ongedeerd aan de plaats der bestemming aan.

ONZE BOEKENTAFEL.

De negentiende jaargang van *Christophilus*, het jaarboekje ten dienste der Christelijke Jongelingsverenigingen in Nederland, is verschenen. Het boekje ziet er weder net en degelijk uit en bevat in dicht en on dicht bijdragen van de heeren: Prof. Dr. W. Bavinck, Dr. J. H. Gunning J.Hz., A. J. Hoogenbirk, Ds. E. A. G. van Hoogenhuyze, Ds. H. Pierson, Ds. F. W. Sluyter, Dr. J. Th. de Visser en J. L. Zegers, benevens 8 zeer fraaie portretten van hoofdpersonen der Wereldconferentie te Amsterdam in Augustus 1891. Het wordt uitgegeven door en ten voordeele van het Nederlandsch Jongelingsverbond en is saamgesteld door de heeren Gerretson en Liotard. Voor onze Jongelingsverenigingen bevat het o. a. alle noodige opgave in een zeer uitgebreiden statistiek, terwijl het mengelwerk rijk maar ook degelijk van inhoud is. (Het boekje dat 30 ct. kost is *niet* in den handel, zoodat zij die deze herinnering aan de Conferentie wenschen te bezitten zich rechtstreeks moeten wenden tot den heer Gerretson, Boezemsingel, te Rotterdam).

PRIJSVRAGEN.

1. Heeft de volgorde waarin de Bijbelboeken voorkomen ook belang voor het onderzoek der Heilige Schrift: zoo ja, welk?
2. Geef in niet meer dan 3 blz. schrifts uw oordeel over een of ander prozawerk van J. van Lennep, dat ge hebt gelezen.
3. Welke Zending is moeilijker in onze Oost, die onder de Mahomedanen, of die onder de heidenen? En waarom?

De antwoorden worden ingewacht voor of op den 1en Maart 1892. Ze moeten ongeteekend zijn, maar voorzien van een spreuk of merkteeken, dat ook herhaald wordt in een gesloten briefje, dat naam, woonplaats en ouderdom van den inzender of de inzendster bevat.

Wie alle drie de vragen goed beantwoordt, ontvangt een exemplaar van

GETROUW TOT DEN DOOD.

Een verhaal uit den tijd na de herroeping van het Edict van Nantes.

DOOR

JAN LION CACHET.

Met 20 platen. In stempelband, waarde f 1.80

Wie twee van de drie goed beantwoordt, ontvangt een Ex. van

Zacharias Eigendunk en zijn oude grootboek,

DOOR

Mw. PROSSER.

Met platen, waarde f 0.90.

Druk van P. Groenendijk.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlandsche Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Warmser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50.

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

DE SLEUTEL VAN DAVIDS HUIS.

Koning Hizkia regeerde in een moeilijken tijd. Zijn grootvader Jotham had gedurende een zestienjarige regeering Juda verheven, Jeruzalem versterkt, de Ammonieten ten ondergebracht. Hij had „gedaan wat recht was in de oogen des Heeren, naar alles wat zijn vader Uzzia gedaan had.”

Evenwel had hij ook de boezemzonde zijns vaders nagevolgd. Zijn vader was *hoogmoedig* geweest; hij had zich zóo verheven, dat hij de priesterlijke waardigheid met de koninklijke macht wilde vereenigen en inging in den tempel des Heeren om te reuk-offeren. Toen de priesters hem vol verontwaardiging den toegang wilden ontzeggen, werd Uzzia toornig, en op 'zelfde oogenblik barstte aan zijn voorhoofd de melaatschheid uit. Daardoor werd hij niet alleen door 's Heeren priesters uit den tempel, maar door den Heere zelf uit de maatschappij weggestooten.

Merkwaardig is het dat we van zijn zoon Jotham dit lezen: „Hij deed wat recht was in de oogen des Heeren, naar alles wat zijn vader Uzzia gedaan had, *behalve dat hij in den tempel des Heeren niet ging*”

Tweeërlei opvatting bestaat van deze woorden. Sommigen lezen er uit, dat Jotham zich wachtte voor de pasgenoemde zonde zijns vaders. Maar anderen, dat Jotham onder den invloed van die

vreeselijke gebeurtenis den openbaren eeredienst vermeed, en weigerde met de gemeente op te gaan. Ons dunkt dat het woord *behalve* den doorslag geeft en aan de laatste uitlegging recht geeft. „Hij deed dat recht was *behalve* dat hij niet tegen Gods uitdrukkelijk verbod inging”, is geen goede zin. Maar „hij deed dat recht was in Gods oogen, *behalve* dat hij God niet in zijn tempel diende” vormt een goeden samenhang van den zin.

De grond van dit „behalve” is hoogmoed. Door zijn gedrag stelde hij God tegenover Uzzia in het ongelijk. En zijn houding was van grooten en slechten invloed op zijn volk. Onmiddellijk na de vermelde woorden lezen we: „En het volk verdierf het nog.” Voorzover de openbare Godsvereering betreft, was Jothams gedrag slechts negatief (ontkennend). Hij diende *niet* de afgoden. Maar hij bracht ook den waren God geen openbare hulde. Zijn volk maakte daaruit op dat dit dus niet van zooveel belang was.

Op een en veertigjarigen leeftijd overleed Jotham, en werd opgevolgd door zijn zoon Achaz. En deze volvoerde wat het volk onwillekeurig geleerd had en koos zich wél goden. Hij trok de lijn door. Jehovah had Uzzia om overdreven godsdienstijver gestraft. Jotham had Hem daarom niet openlijk gediend. De goden van Assyrië hadden Tilgath-Pilnezer tegen Juda geholpen en hem de overwinning gegeven. „Welnu”, zoo redeneerde Achaz, „omdat

de goden der koningen van Syrië hen helpen, zal ik hun offeren, opdat zij mij ook helpen!" Derhalve werd het brandofferaltaar op zij gezet en in den tempel werden de goden van Assyrië gediend.

Zulk eenen vader moest Hizkia op jeugdigen leeftijd opvolgen. Hij had de goede keuze beslist gedaan, hij diende God met een volkomen hart, reinigde den tempel van den afgodsdienst en liet ook zijn volk in de wegen des Heeren wandelen. Maar alles kan niet ineens. En zoo was Hizkia koning geworden, omringd van een hofstoet, die volop in de wereld leefde.

Een der voornaamste hovelingen was een zekere Sebna, de hofmeester of schatmeester. Sebna's vader wordt in de Heilige Schrift niet genoemd, hetgeen 't gegronde vermoeden opwekt, dat hij geen Israëliet was, maar een vreemdeling, die door den onwaardigen Achaz tot dien post verheven was. Hofmeester was de hoogste betrekking. Sebna was de eerste na den koning. Hij had het opzicht over alles; hij beheerde de schatten van het koninklijk huis zoowel als 's lands schatkist. Staatkundige gevangenen hingen van zijne genade of ongenade voor een goed deel af. Wie de vriend des konings wilde zijn, moest den hofmeester tot vriend houden. „Op zijn schouders lag de sleutel van het koninklijk huis”, zoo werd in de volkstaal zijne macht omschreven. Wij zouden zeggen: hij was het uitvoerend bewind, hij had algemeene procuratie.

Die macht was bij Sebna aan volkomen onwaardige handen toevertrouwd. De toestand van het rijk was gevaarlijk. Achaz had de hulp van Assyrië gezocht en het juk van Assyrië op den hals gekregen. Deze vreemdeling — misschien een Assyriër? — kon een verrader worden wanneer de tijd gekomen was, om dat juk weer af te werpen. In elk geval was hij geen man, die het volk tot God zou brengen, want zelf vreesde hij Jehovah niet. Hij was met hart en ziel aan de wereld gehecht.

Dat had hij duidelijk getoond. Waardoor? Door zich een prachtige grafstede in een rots uit te houwen. Nu is dat van ouds een der zekerste kenmerken van het zoeken der eer die uit de menschen is, dat men zelf zorgt voor een luisterrijke begrafenis en voor lof en roem na zijn verscheiden. Een Godvreezend man vertrouwt op des Heeren woord: „Die mij eeren, zal Ik eeren;” daar zal *Ik* voor zorgen. „De gedachtenis der rechtvaardigen zal tot *zegening* (niet tot verhoovaardiging) zijn.” Een „ezelsbegravenis” overkomt Gods kinderen niet; — nooit, tenzij als de *hoogste* eere; wanneer God hen verwaardigt hun leven voor zijnen naam te geven en de wereld hen verwerpt omdat „zij hen niet waardig is.” Die *zelf* zijne grafstede uithouwt en inricht en van zijn naam of wapen voorziet, toont daardoor onwillekeurig dat hij niet zoekt het vaderland, dat boven is, maar nog na zijn dood hier wil blijven wonen. Dat had Sebna gedaan. Hij had een bestek laten afteekenen

in den top van een rotssteen, zijn werklieden gezonden, het graf uitgehouwen, en was nu gereed — voorzover de *plaats* betreft — om eindelijk, wanneer hij als hoogsten staatsdienaar gestorven was, in goeden ouderdom natuurlijk, met ongekende eer begraven te worden. En honderden jaren later zouden de verste nakomelingen, wanneer ze dat grafmonument zagen, er stilstaan en vol bewondering zeggen: „Hier ligt de zeer groote Sebna, die toen en toen onder den grooten koning Hizkia regeerde! Mijn uiteinde zij misschien niet gelijk het zijne, maar mocht ten minste mijn macht, mijn heerlijkheid, mijn graftombe naar de zijnen zweemen!”

Het praalgraf was gereed, en vergrootte reeds bij diens leven den roem van den man die — ja, die *hoopte* er eenmaal in te liggen? Dat kan men zoo juist niet zeggen. Wat hem betrof, kwam hij er nooit in en had hij op aarde het eeuwige leven; maar van den man die sterven zou van afgunst als een ander in dat of in een dergelijk graf werd neergelegd. En nu was ook de maat vol in de oogen des Heeren.

Plotseling, onverwacht lezen we Jes. XXII: 15—25: „Alzoo zegt de Heere, de Heere der heirscharen: Ga heen, ga in tot dien schatmeester, tot Sebna, den hofmeester, en spreek: Wat hebt gij hier? of wien hebt gij hier, dat gij u hier een graf uitgehouwen hebt? als die zijn graf in de hoogte uithouwt, die eene woning voor zich op eenen rotssteen laat afteekenen. Zie, de Heere zal u wegwerpen met een mannelijke wegwerping, en Hij zal u ganschelijk overdekken. Hij zal u gewisselijk voortrollen, gelijk men eenen bal rolt, in een land, wijd van begrip; aldaar zult gij sterven, en aldaar zullen uw heerlijke wagenen zijn, o gij schandvlek van het huis uws heeren! En Ik zal u afstooten van uwen staat, en van uwen stand zal Hij u verstoren. En het zal te dien dage geschieden, dat Ik mijnen knecht, Eljakim, den zoon van Hilkia, roepen zal. En Ik zal hem met uwen rok bekleeden, en Ik zal hem met uwen gordel sterken, en uwe heerschappij zal Ik in zijne hand geven; en hij zal den inwoneren te Jeruzalem en den huize van Juda tot een vader zijn. En Ik zal den sleutel van het huis van David op zijnen schouder leggen; en hij zal opendoen, en niemand zal sluiten, en hij zal sluiten, en niemand zal opendoen. En Ik zal hem als eenen nagel inslaan in een vaste plaats; en hij zal wezen tot eenen stoel der eere voor het huis zijns vaders. En men zal aan hem hangen alle heerlijkheid van het huis zijns vaders, der uitspruitelingen en der afkomelingen, ook alle kleine vaten, van de vaten der bekers af, zelfs tot al de vaten der flesschen. Te dien dage, spreekt de Heere der heirscharen, zal die nagel, die aan een vaste plaats gestoken was, weggenomen worden; en hij zal afgehouwen worden, en hij zal vallen, en de last, die daaraan is, zal afgesneden worden: want de Heere heeft het gesproken.

Deze tijding was voor Sebna verpletterend. Zij kondigde hem niets minder, dan zijn volslagen ondergang aan. Meende hij in eere in Judea te sterven en in het heerlijke praalgraf met groote eere begraven te worden; juist daarom had God anders over hem besloten. Nog luttel jaren en de Assyriërs zouden in het land vallen en niet tot staan komen, dan in den uitersten nood van Judea, voor de poorten van Jeruzalem. Dat zou de ondergang van Sebna en zijn geslacht zijn. Als een bal zou God hem uit het land weggrollen; in slavernij zou hij weggevoerd worden. Nu was hij als een nagel aan een vaste plaats. Hij wordt vergeleken met een sierlijk bewerkten nagel in een hofzaal, waar aan de tropeeën en ridderwapenen zijn opgehangen. Zoo hing thans van hem alle heerlijkheid en macht van Juda en het Davidische stamhuis af. Die nagel zou afgehouden worden en al wat er dan aanhing zou ter aarde vallen en verbroken worden. Maar vóór dat geschiedde zou God de heerlijkheid van Juda en Davids geslacht er afnemen en aan een anderen, een nieuwen nagel hangen. Wat viel dan met den nagel Sebna? Aan hem hing zijn eigen geslacht. Dat zou met hem te gronde gaan.

De nieuwe hofmeester, die als een nagel aan een vaste plaats zou geslagen worden, was Eljakim, de zoon van Hilkía. De naam Eljakim beteekent: „hij, die door God verheven is.” Deze Eljakim zou den inwoneren van Jeruzalem en den huize van Juda tot een vader zijn; een zegen voor zijn geheele volk.

En zoo zien wij dezen Eljakim dan ook als een trouw dienaar van Jehovah en van zijn knecht Hizkia tegenover den veldoverste van Sanherib staan op de muren van Jeruzalem, in zijne betrekking van hofmeester. We zien hem met gescheurde kleederen tot zijnen koning komen, om de Godslasterlijke taal des Assyrischen krijgsmans over te brengen. We zien hem door Hiskia naar Jesaia afgezonden om de voorbede der profeten voor zijn volk in te roepen. En we zien hem eindelijk verwaardigd worden om de heerlijke voorzegging uit den mond van den profeet te hooren en aan Hiskia over te brengen. In dien benauwdten tijd had hij dus Sebna reeds vervangen en hing aan hem de heerlijkheid van volk en stamhuis.

Deze Eljakim is type van Jezus Christus, als hoofd en middelaar zijner kerk. Jezus op Patmos aan zijn discipel Johannes verschijnende, spreekt tot dezen: „En ik heb de sleutels der hel en des doods.” En aan de gemeente van Philadelphia laat Hij schrijven: „Dit zegt de Heilige, de Waarachtige, die den sleutel Davids heeft; die opent en niemand sluit; hij sluit en niemand opent.” In deze handteekening van dien brief gebruikte Christus letterlijk de woorden waarmede Jesaia de verheffing en het ambt van Eljakim aankondigt. Hij zegt daarmede: Eljakim was mijn schaduw, mijn type.

Hij, die waarlijk „den sleutel Davids heeft,” bezit dien ten bate zijner gemeente. Zijn eerste woord

aan de gemeente van Philadelphia is: „Ik weet uwe werken; zie, Ik heb een geopende deur voor u gegeven, en niemand kan die sluiten.” Opmerkelijk volgt daarop: „want gij hebt kleine kracht, en gij hebt mijn woord bewaard en hebt mijnen naam niet verloochend.”

Hij beschikt over alle schatten van Gods koninkrijk. Hij heeft er den sleutel van. Hij heerscht als koning, totdat alle vijanden onder zijne voeten gelegd zijn. En wanneer de laatste vijand — de dood — overwonnen en vernietigd is, zal Hij het koninkrijk Gode en zijnen Vader wedergeven, opdat die alles zij in allen. Daarom geeft Hij zijnen getrouwen een geopende deur. Niet voor hemzelve, maar opdat er komen, zelfs uit de synagoge des Satans en door hem Zijnen naam belijden. Zoo is Hij den inwoneren van Jeruzalem en den huize van Juda tot eenen vader.” Zoo hangt aan hem alle heerlijkheid, alle vaten, ja tot alle *kleine* flesschen toe. „Ik heb u een geopende deur gegeven, want gij hebt kleine kracht.” In uzelfen zijt gij klein. En ge weet dat en *wilt* het weten. Dat zijn de rechte kleine flesschen, die de ware nardus kunnen bevatten.

De sleutel Davids is echter niet alleen de sleutel, die deuren voor de gemeente opent, waardoor er komen en voor haar voeten nedervallen. 't Is ook „de sleutel der hel en des doods.” Hij, de Middelaar, heeft dien sleutel tot opening voor de zijnen gebruikt, en niemand zal weer sluiten. Hij zal dien sleutel eenmaal gebruiken tot sluiting achter zijne vijanden en hun hoofd den Satan; en niemand zal weer openen.

Ligt daarin voor ons niet besloten: „Kiest u *heden* wien gij dienen zult?”

W.

IERLANDS HOOFDSTAD.

(Slot).

(Bij de plaat.)

Doch niet enkel fraaie wijken bezit Dublin. Dat toont b. v. een wandeling in het „Vrije” (Zie de plaat) de armenwijk, die in goede oude tijden zelfs zekere voorrechten bezat; de grootste straat aldaar heet naar St. Patrick, Ierlands beschermheilige.

't Gaat daar als elders. De vroeger voorname wijk is nu een armoedige. 't Is er vol vuile steegjes en gangen, bouwvallige huizen enz. Dieren en menschen wriemelen dooreen. Eens vond men in één vertrek 108 menschen, mannen en vrouwen, op den grond liggen. Een zindelijk volk zijn trouwens de Ieren juist niet. Het „lieve, vuile Dublin” noemt een Engelsche schrijfster haar eigen geboorteplaats.

Overal ziet men havelooze, vuile leegloopers, jongens in lompen en met ongekamd haar. De meisjes en vrouwen tooien zich met afgedragen kleeren, die eens wie weet welke groote dames sierden. Nu hangen er de lorren bij; soms met een stuk kant

of wat gitten. Aan verstellen denkt niemand. Er behoort zekere moed toe om in de buurten der St. Patrickskerk alles eens goed op te nemen. De straat leidt langs oude vuile krotten, hoogst onrein, ja stinkend. De gebroken ruiten zijn met lappen gestopt. Lappen ook van allerlei dienen tot gordijnen. De winkels zijn vet en vuil. Er is van alles: rottende groenten, zieke aardappelen, spek, stroop, kaarsen maar — haast geen zeep, en kroegen, helaas, vindt ge er in menigte. Uitdragers die tevens pandjeshuis houden zijn er alom; 't zijn meest Joden, en hun winkels de algemeene vergaderplaatsen.

Steeds is er markt, maar waarvan? Van groenten, haringen, afval van slachterijen, ingewanden, vuil vleesch enz. enz., welker geur zich mengt met die van tabak en petroleum. Toch zijn de lieden vroolijk en is Dublin niet ongezond; 't getal kinderen is er zeer groot.

Op een fraaier en grooter park dan het Phoenixpark van Dublin kan wel geen stad ter wereld zich beroemen. Het is 850 bunder groot, heuvelachtig met hoog geboomte, bloemperken, velden, vijvers, kunstmatige rotsen, een dieren tuin en allerlei gebouwen. De groote volksvergaderingen worden hier gehouden, en dan is 't er op eenige plaatsen vol. Overigens trekt het park — vreemd genoeg — weinig bezoekers. Men vindt er een gedenkteeken van den hertog van Wellington, die te Dublin werd geboren. Doch de Ieren zijn voor dezen Engelschman onverschillig. Trouwens, hij heeft het er eenigszins naar gemaakt. Toen men hem eens schertsend herinnerde, dat hij een Ier was, antwoordde hij wrevelig: „Als iemand in een stal wordt geboren, is hij daarom een paard?”

Het Phoenixpark ontleent zijn naam aan twee oude woorden die beduiden: helder water. In dit park werden in 1882 de Iersche Staatssecretaris Burke en de onder-secretaris Cavendish vermoord, door leden van 't geheime genootschap der „Onverwinnlijken”. Twee merken in den vorm van kruisen in den grond wijzen de plek van den moord aan.

Er is en wordt voor Ierland veel gedaan ook voor de armen, zoowel van Roomsche als van Protestantische zijde. Doch de bate is niet groot. Het volk is en blijft arm, onwetend en traag. De staatkundige strijd neemt aller hoofden en harten — soms ook de vuisten — in beslag, en daarin put men zijn krachten uit. De oorzaken daarvoor noemden we reeds. Zoolang Ierland in oorlog blijft met Engeland, zal 't land wel nooit tot rust en bloei komen.

Leerzaam is de vergelijking tusschen het Roomsche Ierland en het Protestantische Engeland of wel Schotland, ja ook tusschen het noordelijke Protestantische deel van Ierland zelf en het andere. Het blijkt dan al weer, hoe ook op maatschappelijk gebied het Protestantisme ontzaglijk veel op het Romanisme voorheeft, een waarheid die het vooral in deze dagen goed is te bedenken.

H.

DE BRUILOFTSGASTEN.

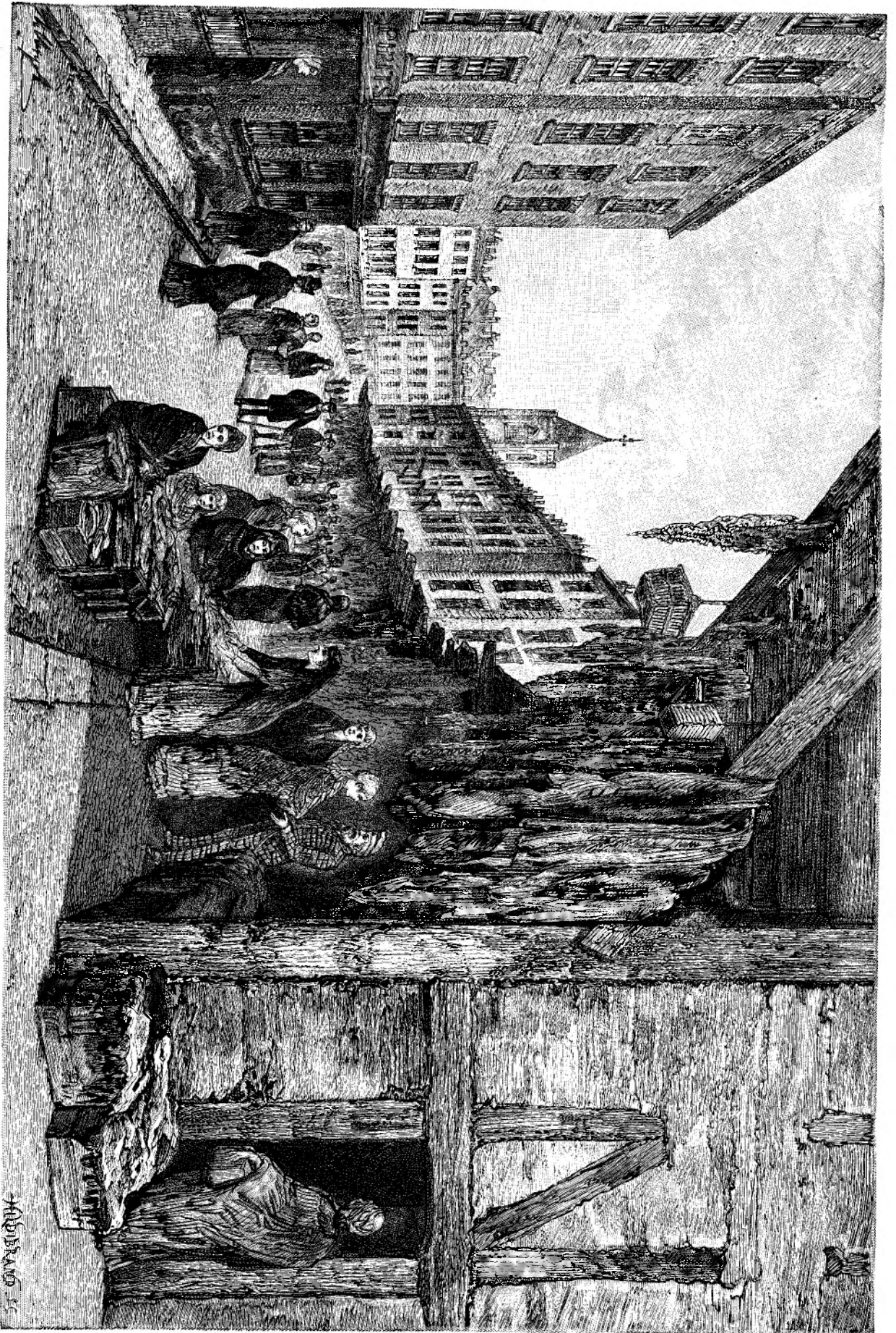
DOOR

P. J. KLOPPERS.

I.

Egmond twijfelde er niet aan, en alleen droefgeestigen konden er nog aan wanhopen: alles zou nog terecht komen. De koning was zóo goedertieren: niets ging hem meer ter harte dan het tijdelijk en eeuwig welzijn zijner trouwe Nederlanders. Sommigen zilvers zouden uit Spanje naar Nederland gezonden worden, om de regeering hier sterk in haar optreden te maken. De gisting in de gemoederen zou even spoedig tot kalmte overgaan: immers negen heilige en geleerde mannen zouden er opzettelijk voor bijeenkomen om een ander middel tegen de ketterij aan te geven dan galg en brandstapel. En in zijn ijdel droom spotte hij met den zwaartillenden Oranje en zoovele anderen, die nog niet van hunne bezorgdheid aflieten, terwijl het toch klaar als de dag was, dat hij, Egmond, met zijn Spaansche reis, de gewesten uit hunne ellende getrokken had. Hij stoorde zich dan ook niet aan die zwartgalligen, maar zwoor bij hoog en bij laag, dat hij zijn laatste druppel bloeds voor den dienst van Zijne Majesteit zou geven, — droeve profetie, voorzeker — en dat allen, die de landvoogdes bemoeilijkten, in hem hun vijand zouden vinden. Nacht en dag arbeidde hij in dienst der regeering, en de landvoogdes, 's mans ijdelheid kennende, streelde hem met haar gunstbetoon, zoodat men den graaf als haar rechterhand beschouwde en allen, die Margaretha een gunst te vragen hadden, eerst aan Egmond het hof gingen maken.

Met meewarigen blik zag Oranje dat alles aan. Alles had hij beproefd, om den ijdel vriend, dien hij toch als een broeder liefhad, van zijn treurigen waan te genezen. En toch, hij doorzag dat gansche spel. Hij herinnerde 't zich nog zeer wel. 't Was vijf jaar geleden. Nog was Filips in de Nederlanden en op het punt van vertrekken. Te elfder ure hadden de Staten een verzoekschrift aan den koning gezonden om op het vertrek van de Spaansche troepen aan te dringen. Ook Oranje, Egmond en drie andere Nederlandsche edelen hadden het stuk geteekend. Allergoedertierenst had de goedertierene vorst daarop geantwoord. Doch op zekeren avond, toen Oranje zich als gast ten huize van Egmond bevond en beiden zich met het schaakspel den tijd kortten, trad daar plotseling een Spaansch ridder binnen en gaf zijne verbazing te kennen, dat de beide heeren hun lot zóo kalm opnamen en schaken bleven, terwijl het zwaard van Damokles hun boven het hoofd hing. Egmond schertste voort, en de ridder, ziende, dat zijne waarschuwing geen doel trof, verliet schouderophalend het huis. Doch Oranje was er niet gerust op en hij drong zoolang bij Egmond aan, dat deze zich eindelijk tot den ridder begaf, om dien over zijne bedoeling nader te ondervragen. De rid-

DUBLIN.

der kon niet veel zeggen, doch wat hij mededeelde, was genoeg om door Oranje even lang onthouden als door Egmond spoedig vergeten te worden. Zoo-veel althans wist hij te verklaren, dat men in den koninklijken raad besloten had, te gelegener ure Oranje en Egmond en allen, die het stuk geteekend hadden, den stouten stap met den dood te doen bekoopen.

Sinds die ure was Oranje op zijn hoede.

Het ontging zijn scherpzienenden blik niet, dat de koning trachtte de Nederlandsche edelen in het net te lokken, dat hij vooral Egmond telkens meer zocht te vangen om straks, als 't hem gelegen kwam, het hoofd van den graaf te doen vallen. Niets was er gemeend van al de schoone beloften, die de koning aan Egmond had gedaan. Immers Oranje wist het maar al te wel, dat er reeds brieven naar Rome gezonden waren, om den paus te verzoeken, den koning te ontslaan van den eed aan zijne Nederlandsche onderdanen, opdat hij ze als opstandelingen zou mogen bestrijden en, als hij ze straks zou overwonnen hebben, hun naar eigen willekeur de teugels zou kunnen aanleggen. En wie zich nog met 's konings toezeggingen vleien mocht, dien konden de brieven, die straks uit Spanje gezonden werden, genoeg ontnuchteren. Immers de koning eischte, dat zijne zuster de plakaten in alle strengheid zou blijven toepassen, verbood haar het samenroepen der Staten en vorderde op hoogen toon, dat al zijne ambtenaren, van wat rang ze mochten zijn, zich ten dienste van de inquisitie zouden stellen.

Maar Egmond moest door een knaap wakker geschud worden. Op zeker dag was de zoon van Barlaymont, den vertrouweling van de landvoogdesse, bij den graaf aan tafel genoodigd. Deze praatte in zijne jongenswijsheid meer, viel meer dan hij mocht over vaders tafelgeheimen en naarmate de jonge man sprak, trok de nevel voor Egmonds gedachten-gang op en steeg de gloed van verontwaardiging en het bleek hem, dat hij, in stede van de gevierde hoveling, de gunsteling des konings en de rechter-hand der landvoogdesse, slechts de speelbal van beider kuiperijen geweest was en men zijn eerlijken naam trachtte te gebruiken, om de verdachte lading te dekken. Dat was te veel. In even heftige bewoordingen, als waarin hij straks koning en landvoogdesse trouw gezworen had, beklagde hij zich nu luid over beiden temidden van den Raad van State; woorden, die natuurlijk met alle getrouwigheid naar Spanje overgebrieft werden en zijn vonnis bevestigden. Hij klaagde zijn nood aan Oranje. Was het wonder, dat de vriend ook ditmaal den schouder ophaalde en een glimlach op het anders zorgelijk gelaat niet weêrhouden kon? Maar neen, met de trouw van een vriend verweet de prins aan Egmond zijn verregaande lichtvaardigheid en roekeloosheid, met geen ander gevolg dan dat de teleurgestelde, ijdele man zich met zijn secretaris, Van Bakkerzeel, in zijn kabinet

opsloot, vast besloten zich van nu aan met niemand of niets te bemoeien.

Doch, wat besteden we onze kostelijke ruimte, om te zien, hoe twee verblinden, ondanks alle goede voornemens, zich beschikbaar stellen, om de eerste slachtoffers van Filips' veinzerij te zijn! Waarlijk, de goede graaf en zijn geheimschrijver waren wel de laatsten, die bij 's konings trouw gezworen hadden. Reeds waren de besluiten van het Concilie van Trente in de Nederlanden afgekondigd en de negen heilige en geleerde mannen hadden, na lange beraadslaging, het besluit genomen, dat het eer beter was de plakaten te verscherpen, dan ze te verzachten. Hoe hun uitspraak door de Nederlandsche edelen opgenomen werd, moge blijken uit een brief van den luchthartigen Brederode aan Lodewijk van Nassau, en wel uit volgend citaat:

„Uw brief is vol van die zwartrokken van bisschoppen en presidenten. Ik wenschte, dat dit ras uitgestorven ware, zooals dat der groene honden. Zij zullen altijd blijven vechten met hun oude wapenen en tot het laatst toe hebzuchtig, onbeschaamd, stijfhoofdig, eerezuchtig, *etc.* zijn. Ik laat u vrij het overige aan te vullen.”

Dus zou dan van nieuws af pijnbank en vuur regeeren op den vrijen grond! Neen, van nu af zou de bittere strijd in daden omgezet worden, de kamp tusschen de zwarte gedachten, van een dwingeland en het zelfbewustzijn van vrije lieden. Reeds nu was de teerling geworpen. De fiere Maagd der Nederlanden zette van stonde aan alles op het spel en ze zou het winnen. Inzet en winst zouden haar in den schoot geworpen worden, doch eerst, nadat ze eene eeuw lang den strijd volgehouden had.

Gansch Nederland, van Noord tot Zuid, was beroerd, toen men de besluiten des konings en die der vrome lieden vernam. Op straten en pleinen, in kerken en huizen, bij feesten en vergaderingen, overal gaf men den ander rekenschap van de verontwaardiging, die zich op het gelaat teekende. De ambtenaar beklagde zich, dat men hem tot een Judas van zijn volk verlaagde, de inquisiteur beklagde zich, dat de ambtenaren hem niet zoo getrouw steunden, als 's konings ordonnantiën voorschreven. Brief op brief werd door de weifelachtige landvoogdesse naar Spanje gezonden en inmiddels meende men het wijzer, de ketters welker aantal schrikbarend toenam, te verdrinken, in stede van ze te verbranden, want, ziet ge, deze ketters waren „van eene taaië nature, die hun zelfs vergunde, anderen nog door hunne woorden aan te steken, als ze reeds zelve rondom in de vlammen stonden.”

En tusschen dit alles door zette de heillooze staatkunde, die meende, dat een vorst ook geschapen is om het geweten zijner onderdanen aan zekere banden te leggen, haar heilloozen arbeid voort. Filips was met een Fransche prinses, eene dochter van Katharina de Medicis gehuwd. De dochter verlangde haar

moeder weder te zien. De koning mocht zich in deze troebele tijden niet aan zijnen arbeid onttrekken; daarom zou de hertog van Alva de koningin begeleiden tot aan de Fransche grenzen. Te Bayonne ontmoetten elkander Catharina de Medicis en de hertog Alvarez de Toledo. De vrouw, die de bloedbruiloft aanlegt, de man, die een tachtigjarigen brand in de Nederlandsche gewesten ontsteekt. En deze beiden zouden elkaër niet verstaan hebben! Een dwaas, die het gelooft, ondanks latere bescheiden, die meenen het te moeten loochenen!

„Het treurspel zal nu weldra een aanvang nemen,” zoo fluisterde de groote Zwijger zijn buurman in, toen men in den Raad van State besloten had de bevelen des konings op te volgen, wat er dan ook van worden mocht en de ongeluksprofeet had wel gezien. Verwenschingen en vervloekingingen gingen van mond tot mond. Er was een zeldzame bedrijvigheid in de straten van Antwerpen en Brussel. Allerwege zag men reiswaagens met goederen beladen, schepen ter bevrachting gereed. Men spoedde zich weg, voor zoover men de middelen daartoe had, van den heilloozen grond, die vrijheid beloofd had en tirannie teelde. Als woedde de pest binnen de grenzen van Neerlands koopsteden, zóó ontvluchtte men een land, waar de gedachte genoeg was om tot den brandstapel verwezen te worden. 't Werd doodelijk stil in Brabants levendige steden, maar bij die stilte beving de ontzetting de harten van hen, die bleven.

En gij schrijft dit alles onder het motto: „*bruiloftsgasten*,” hoor ik u zeggen. Is het mijne schuld? Ge gaat toch niet tot de bruiloft, zonder te weten, onder welke omstandigheden ze gevierd wordt. Ge teekent toch geen figuur zonder den achtergrond eerst afgewerkt te hebben in uwe gedachten, waarop zij het voordeeligst uitkomen zal. Wees gerust! Als ik u een volgend maal ter bruiloft leiden zal, is het ook minder om u te doen deelnemen aan de drinkgelagen en toernooien, dan wel om u te doen zien, welke de aanzittende gasten zijn. Ge zijt niet in eene stemming om bij een wezenlijke bruiloft aan te zitten! Spaar u de moeite! Ik wensch slechts, dat ge kennis aanknoopt met dezen en dien, ter bruiloft uitgenood. Licht, dat ge er harten onder vindt, als het uwe, waarvoor de omstandigheden sterker gelden dan de gelegenheid. Laat het u niet verlegen maken! Ge mocht eens genood zijn op een *bloedbruiloft*.

UIT HET LEVEN.

Toen Swift nog in het graafschap Meath woonde, voordat hij tot deken van de St. Patrickkerk bevorderd werd, werd hij dagelijks door den dorpsbarbier geschoren, die ten laatste zeer goede vrienden met hem werd. Op zekeren morgen toen baas Knipmeijer

bezig was hem in te zeepen, zeide hij, dat hij aan Zijn eerwaarde een groote gunst had te verzoeken.

Zijn burens hadden hem geraden de kleine herberg te huren die vlak bij de kerk stond, terwijl hij hoopte dat, door aan zijn beroep dat van herbergier te verbinden, hij beter in de gelegenheid zou zijn zijn huisgezin te onderhouden.

„Zoo”, zeide Swift, „en wat kan ik er aan doen om de zaak te bevorderen?”

Met uw verlof,” zeide Knipmeijer, „eenige mijner klanten hebben veel gehoord van uw gave om gedichten te maken, zoodat ik Uw eerwaarde wel beleefd zou willen verzoeken zoo vriendelijk te zijn om voor mij een zeer, zeer klein versje te maken om onder de afbeelding op mijn uithangbord te plaatsen. Het zou mij voor altijd gelukkig maken.”

„Maar wat zijt ge toch van plan op uw uithangbord te schilderen,” zeide Swift.

„De vroolijke Barbier”, met Uw eerwaardes welnemen. Ik zal daarop voorkomen met een scheermes in de eene hand en een volle kan in de andere hand.”

„Zoo,” hernam Swift, „in dit geval is het mij niet moeielijk aan uw verzoek te voldoen.”

Hij nam daarop zijn pen en schreef op hetzelfde oogenblik het volgende versje, dat onder de afbeelding op het uithangbord geplaatst werd en er lange jaren op prijkte:

Zwerf niet van pool tot pool, kom liever hier:
Niets overtreft hier 't scheren dan het bier.

H.

Voorzorg.

Markgraaf Eberhardt von Schwedt, welke aan het einde der 17^e eeuw dit kleine landje aan de Oder regeerde, was een vorst die zijn plichten wist en zich persoonlijk van iederen tak van den kleinen Staatsdienst op de hoogte stelde. In die dagen zooals wij in „de Bär” lazen, kwam het voor zooals het helaas! ook tegenwoordig bij sommigen het geval is, dat de kerkgangers in de kerk een dutje deden. Ook gebeurde het wel eens dat ongenoodde gasten, namelijk honden, in de kerk kwamen. Dit verdroot den Markgraaf, temeer daar het snorken zijn aandacht stoorde. Hij vaardigde daarom een volgende verordening uit, die letterlijk aldus luidde:

„Nademaal sommige lieden van Schwedt de slechte gewoonte hebben om, wanneer zij ter kerke komen, in plaats van te bidden, te zingen en Gods Heilig Woord te hooren, zich dadelijk tot slapen te zetten, waarbij nog de zeer ergerlijke gewoonte komt, dat sommigen hun honden mede naar de kerk nemen, hebben wij goed gevonden een vasten wekker en hondenslager aan te stellen om dit kwaad te voorkomen, waartoe zich heeft aangeboden David Schulze, die ook door ons in dit ambt is bevestigd. Alzoo doen wij te weten aan allen, die zulks mocht aan-

gaan, dat bovengenoemde David Schulze door ons is aangesteld als wekker en hondenslager bij de kerk te Schwedt en wel voor den tijd van een jaar te rekenen van heden af. Wij hebben hem in zijn ambt wettig bevestigd en hem bevolen om zoodra de godsdienstoefeningen aanvangen, zich in de kerk te bevinden om de slapende lieden, hetzij onder het gebed, het zingen of de predikatie zoo zacht mogelijk te wekken, zonder hen te schelden, opdat er geen ergernis of gelach ontsta; wat gevoegelijk geschieden kan door met een stok tegen de bank te kloppen en wel juist op de plaats waar de slapende zich bevindt, oftewel in zijn onmiddellijke nabijheid, opdat geen onschuldige die goed wakker is, beschaamd gemaakt worde.

Wat de honden aangaat, die zich in de kerk mochten bevinden, zoo moet hij die, zoodra zij binnen komen, met de zweep wegjagen en zorgen, dat ze gedurende de godsdienstoefeningen geen stoornis maken.

Voor deze zijn bemoeiingen zal hem als belooning worden uitgekeerd: een vrije kamer in het Gasthuis, alle drie jaren een zwarten lakenschen rok uit onze weverij en alle vierendeels jaars 18 groschen uit de kerkekas. Overigens zal, wanneer hij zijn ambt vlijtig en getrouw waarneemt, naar bevind van zaken, verder voor hem gezorgd worden en kan hij naar behooren op onze bescherming rekenen.

Gegeven te Wildenbruck 4 Aug. 1695.

H.

De rusteloze krachtige natuur van den Duitschen Keizer, zoo duidelijk merkbaar in zijn liefde voor lichaams oefeningen, doet zich ook in zijn gansche leefwijs kennen. Het is zijn dagelijksche gewoonte om in den vroegen morgen 4 uur lang in zijn studeervertrek te Berlijn te werken, dan naar Potsdam te gaan en daar den voormiddag door te brengen met het inspecteeren der troepen, alsdan zich met zijn staf in het zadel te zetten om een afstand van 18 mijl te paard af te leggen. Verder wijdt hij den namiddag aan het afdoen van de loopende zaken met zijn ministers en ambtenaren, ontvangt of brengt bezoek aan twee of drie leden der vorstelijke familie, om daarna aan maaltijden deel te nemen waar hij somtijds een redevoering moet houden, om alsdan naar zijn paleis te loopen en weder aan den arbeid te gaan tot hij zich ter rust begeeft.

In Constantinopel en in het bijna Oostersche Athene wordt nog voortdurend met verbazing gesproken over zijn rusteloze bezigheid. Hij was reeds lang uit de veeren, als de slaperige muezims van de minarets de geloovigen herinnerden aan de ure des gebeds. Onvermoeid rondrijdende om alles te bezien, de troepen des Sultans inspecteerend en alle groote militaire inrichtingen bezoekende zooals

het Ministerie van Oorlog, de militaire school, de artillerieparken en wat er verder te zien was, alles onderzoekend en allen ondervragende die hem konden inlichten. Hij gluurde in elken hoek en spleet met een onverzadelijke nieuwsgierigheid, en vond bovendien nog tijd om te arbeiden en zijne bevelen en aanwijzingen elken avond naar Berlijn te zenden, waarbij hij zich nog geheel frisch gevoelde, terwijl al de anderen geewden van den slaap.

Hollandsch in de Kaapkolonie.

De pogingen, die men in de Kaapkolonie aanwendt, om de kennis en het gebruik der Hollandsche taal uit te breiden, schijnen geenszins overbodig te zijn, als men oordeelen moet naar de uitkomsten van het jongste Civiele Dienst-Examen te Kaapstad gehouden.

Ds. D. P. Faure zendt aan de „Cape Times”, eenige merkwaardige en eigenaardige voorbeelden van vertaling door candidaten in bovengenoemd examen in 't Hollandsch (*Sic*) van Engelsche woorden en zinnen, waaruit wij het volgende aanhalen:

De zin „He rejoiced at it,” (Hij verblijdde zich daarover) wordt vertaald als volgt: 1 Hij was blij te het. 2 Hij was verblijdt tot het. 3 Hij was blij van het. 4 Hij verheugde in dit. 5 Hij was blij om het. 6 Hij was plezierig op dit. 7 Hij rejoiced tot het. 8 Gelukkig was hij daarvan. 9 Hij was blij er aan. 10 Hij blij gewesse. 11 Bij deze hij was blij. 12 Hij wordt verblijft, daarmee. 13 Hij genoot daarbij. 14 Hij blijde zich daarover. 15 Hij lachgende nu. 16 Hij blijde was er met. 17 Hij was gelukkig tot het. 18 Hij verblijde aan het. 19 Hij vreugd op het. 20 Hij was behaagd mits deze. 21 Hij verhuichde daaraan. 22 Daarover verblijde hij.

„Voluntary” (vrijwillig) wordt vertaald als „Zonder praten,” „Zelfszinnelijk,” „Waarschijnlijk.” „He then alighted” als „Hij dan verlichtte.” In my presence signed their names to a contract” als „In my afschrafed ener namen aan de gevolgening.” „Carried away by his eagerness” als „Getemteerd don zijn driftigheid.” „Be it remembered” als „Bij dit geremembereedt.” „Understood by them” als „Geonderstaadt by hulle.” „Lost his company” als „Verlier zijn samenheid.” „Sofa” als „Kooi.” „Reasonable time” als „Vernuftige tijd.” „Wages” als „Zalery,” „Wagen.” „Signed” als „Gezegend,” „Gezigneerd.” „No sooner had darkness set in” als „Geen vinnag had donker gekomen.” „Served him as a guide” als „Hem geservd als een guid.” „He roasted an ox newly killed” als „Hij bakte een os nieuw geslagen,” „Hij kookte een os.” „Appeared before me” als „Bleekten voor my.”

Stijlbloemen

1. *Uit een Zuid-Afrikaansche courant.*

Een groote zwerm sprinkhanen is Zondag namiddag over Pretoria gekomen, maar daar zij geen anker lieten vallen, werd er geen kwaad gesticht.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50.

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XV.

De zomer was weer in 't land en mijnheer Van Hove, die nu zoetjes aan in de zaken thuis raakte, had besloten er dit jaar eens een paar weken vrijaf van te nemen. Mijnheer De Bruyne had ten vorigen jare van het reizen genoeg gekregen en bleef nu thuis, temeer daar de zaken gansch zeer druk liepen.

De mensch wikt, God beschikt. De heer Van Hove dacht louter voor ontspanning te gaan; hij zou een andere ervaring opdoen. God had nog wat beters voor hem bestemd.

Nu was om de waarheid te zeggen mijnheer Van Hove in den laatsten tijd ver van vroolijk geweest en wie zijn zielstoestand kenden — doch dat waren slechts enkelen — begrepen dat. „Hij kwelt zijn hoofd met dwaasheid,” zei de een. „Hij is fijn geworden,” spraken de oude vrienden, en zijn ouders, die ook 't rechte niet wisten, zuchtten en klaagden dat hun eens zoo vroolijke jongen nu zijn hoofd vol had met allerlei muizenissen en scheen te denken dat hij de grootste zondaar was. Eigenlijk was dat ook zoo, doch zij begrepen de oorzaak niet en schreven het toe aan te veel studie (!) van vroeger jaren. De waarheid was dat Willem nog altijd niet verder was dan maanden geleden. Al wat hij over den weg der waarheid had gelezen, al wat hij van anderen had

gehoord, had hem niet vooruit gebracht. Overtuigd van de waarheid der eeuwige dingen, niet twijfelend aan de beloften en de bedreigingen van des Heeren Woord, was voor hem slechts de groote vraag: hoe kom ik tot den gelukkigen toestand dergenen die weten dat zij verlost zijn, die, niet meer geslingerd, weten dat Christus hun deel is en een heerlijke toekomst hen wacht. Hoe vind ik dien vrede, waardoor ik tegenover allen spot, alle tegenspraak en alle verzoeking, kracht bezit tot weerstaan, en weet dat God met mij is?

Nu zocht, gelijk we zagen, de heer Van Hove daartoe te komen langs den weg hem voorgeteekend in de boeken die hij las en in den raad dien sommigen hem gaven. Zoo raakte hij er al dieper in. hoe goed de boeken en de raadgevingen op zichzelf ook waren. Aan studie gewoon, greep hij al spoedig naar groote, oude en wichtige werken. Doch, gelijk 't meer gaat, niet het bemoedigende, troostrijke daarin, maar juist het diepzinnige, meer verborgene trok hem aan. Weldra was hij in de leerstukken van predestinatie en wedergeboorte en verdoemlijkheid voor God zoo doorkneed als de beste leeraar, doch zonder dat het hem eenigen troost gaf, wijl de kennis zijn hoofd en niet zijn hart vervulde en beheerschte. Dien troost, welken de *geloovige* uit de verborgenheden put, die het Woord openbaart, miste hij. Daarentegen brachten zij juist zijn hoofd min of meer in verwarring en was 't gevaar voor geheel afdwalen groot.

In dien tijd heerschte nog niet bij velen het dwaze gevoelen, dat men om iets schoons te zien juist buiten Nederland moet gaan. Men dacht er toen nog meer over — en terecht — als wijlen „vader Brummelkamp”, die aan den bewerker dezes eens verhaalde hoe hij, uit den vreemde teruggekeerd, verrukt was, juist over de schoonheid van zijn eigen vaderland. Buitendien kostte een buitenlandsche reis toen én veel tijd én veel geld.

Willem van Hove dan had kamers gehuurd bij vrij welgestelde lieden, in een klein, zeer schoon gelegen Geldersch stadje, die in den zomer op deze wijs hun groote woning „profijtelijk” maakten. Hij werd vriendelijk ontvangen, gansch anders dan door een op fooritjes azenden „hotel-kellner”, en door den zoon des huizes naar zijn vertrekken geleid. Dienstvaardig bood de knaap hem aan behulpzaam te wezen bij 't ontpakken der koffers.

„Gij zult er ook eenige boeken in vinden,” sprak Van Hove, „breng die maar op mijn slaapkamer.”

Een half uur later was de gast daar zelf en nam alles in oogenschouw. Op een tafeltje lag een Bijbel. Hij keek dien in; 't was niet de zijne. Met schaamte herinnerde hij zich dien — niet de boeken — vergeten te hebben. En tegelijkertijd, want onze ziel kan wonderlijk werken, vloog hem de gedachte door 't hoofd: Is dat ook uw fout, dat ge wel op allerlei menschelijke schriften let, maar het Woord Gods zelf vergeet?

Met die gedachte vervuld deed het hem althans genoeg, dat hij hier blijkbaar was bij lieden, die des Heeren Woord kenden, en ook hem beschouwden als een die dat gebruiken kon. Hij ging naar beneden om eens te zien hoe de tuin er uitzag. Dat viel mee, gelijk heel de aan natuurschoon zoo rijke omgeving. En Willem, het maffe kantoor ontvlucht, geraakte geheel in een opgewekte stemming en begon een deuntje te fluiten, toen hij plotseling vlak achter zich geweldig hoorde snikken. Verbaasd zag hij om. Hij bevond zich nabij een priëel, dat vrij dicht begroeid was. Maar toch niet zoo, of hij kon tusschen de bladeren een meisje onderscheiden van een jaar of tien twaalf, dat huilend voor een schrijfboek zat, met een gezicht zóo wanhopig, als zat zij op een uitgestorven eiland en niet in de schoonste streek van Gelderland.

Nu behoorde Van Hove niet tot de vele zonderlinge menschen, die gelooven dat alle verdriet bij kinderen maar malligheid is, tenzij dan dat ze zich een buil of een bloedenden neus vallen of iets dergelijks. Dies stapte hij naar 't priëel en vroeg de kleine meid wat haar scheelde. Het kind, schoon naar de laatste mode gekleed en gekapt, voelde zich toch blijkbaar heel ongelukkig. Onder veel tranen harerzijds kwam Willem eindelijk te weten, dat de oorzaak daarvan lag in 't zoogenaamd „vacantie-werk”, een uitvinding, waardoor toen en nu nog de meeste kinderen *in* en de onderwijzers *voor* en *na* den vrijen tijd

geplaagd worden. Ook Clara, zoo heette zij, werden de vrije weken buiten op die manier bedorven. De bijzondere aanleiding echter daartoe was op dit oogenblik een onnoozel Fransch zinnetje: *Trop nuit*.

„Ziet u, mijnheer,” zei Clara, die tot bedaren kwam, toen Willem haar vriendelijk toesprak, „dat kan toch niet. *Trop* is: te veel, en *nuit* is: nacht. Maar dat wil toch niets zeggen.”

Van Hove begreep hoe zijn jonge vriendin — gelijk ook vele anderen — nog niet was ingewijd in de geheimenissen der Fransche werkwoorden. Hij gevoelde echter op zoo'n mooien zomerschen dag weinig lust haar die te ontsluiëren en zei alleen:

„Weet ge wat het beteekent: Te veel is schadelijk.”

Met een dankbaren blik en een verlicht hart schreef Clara het op, en Van Hove kon, met verkrachting van wie weet hoeveel schoolwetten, nu ook niet laten haar aan 't overige te helpen, en wandelde toen eens met haar op. Zij bracht hem naar een ander priëel, waar een zwierige dame, 't was mama, met nog twee kleinere kinderen zat. Een enkel woord was tot kennismaking voldoende, want stadslui buiten, gelijk reizigers op een schip, worden spoedig vrienden.

De dame, blijkbaar in haar schik iemand van haar stand te vinden, die bovendien hulpvaardig was en naar haar luisterde, gaf Willem alle gevraagde en ongevraagde inlichtingen omtrent het huis, de bewoners, de tijdelijke als de vaste, en in 't kort al wat er wetenswaardig in de buurt was. Veler doopceel werd gelicht, vooral van de gasten. „De *menschen* hier” (opmerkelijk dat men met dezen titel de verhuurders aanduidt) vervolgde de dame, „zijn best. Maar ziet u, ze zijn fijn, en dat is lastig. Verbeeld u, toen ik Zondag een rijtuig wou hebben om eens te toeren, zei die lompe boer — niet, of 't is anders een best mensch — dat hij dit op Zondag niet kon toelaten, want dat was de rustdag. Net of een paard op Zondag zijn pooten niet mag gebruiken.”

Of er nu ook geen menschen aan dat ritje te pas kwamen, of de dieren ook niet mogen rusten, dat al scheen de dame niet te bedenken. 't Gesprek werd echter afgebroken door dat de „fijne” boer kwam zeggen, dat het eten gaar was. En dat was het sein van ieder om maaltijdwaarts te gaan.

Men beweert — voor de waarheid kunnen we niet instaan — dat wie in Ierland genoegelijk reizen wil, vooraf dient te telegrafeeren om bericht, waar het de laatste veertien dagen niet heeft geregend. Zeker is, dat ook ons goede Nederland zomers heeft, waarin men iets dergelijks kon doen, en ook dat dit niet slechts een verschijnsel is van den laatsten tijd, maar zelfs vroeger jaren voorkwam.

Ditmaal althans ving de regen aan, den dag na Willems komst buiten en hield aan ook. Daar hij echter niet behoorde tot de ongelukkige wezens die alles „abominabel” en „ijselijk vervelend” vinden, als het buiten regent en er geen koffiehuis is om de wanhoop te verdrijven, schikte hij zich gemoedigd in

zijn lot, en ging als gewoon zijn gang, zich den tijd met lezen en schrijven kortend, regen en zonneschijn latende aan 't bestier van Hem die hen zendt.

Eensklaps hoorde hij iemand de trap opkomen, onder 't zingen van een deuntje, welks wijs sterk herinnerde aan „Galathée la belle,” een juist niet stichtelijk gedicht, Van Hove wel bekend. 't Werd echter uitgedalmd met een stem, wel geschikt om ettelijke Galathea's op de vlucht te jagen. Des te meer verbaasde de gast zich toen hij, bij 't binnentreden van den zanger, bespeurde dat het niemand anders was dan de heer des huizes, een gezet man van een jaar of vijftig, met de kleur der gezondheid op de wangen.

„Dertien stuivers, mijnheer,” sprak hij, drie brieven overreikende. — De eeuw van het stuiverspoot was nog niet aangebroken.

„Somber weertje, mijnheer,” vervolgde de man, 't voorgeschoten geld terug ontvangende.

„'t Schijnt u nog al niet te hinderen,” sprak Willem; „ge zingt tenminste wel heel vroolijke deuntjes.”

„Wel, zou ik niet zingen tot eer des Heeren, die den regen geeft op zijn tijd?”

Willem keek als een zot. „Neem me niet kwalijk,” sprak hij, „tot eer des Heeren — zoo'n liedje?”

Blijkbaar was 't nu de beurt van den huisbaas om zich te verwonderen. De zaak was, dat Van Hove geheel onbekend was met de zeker ietwat zonderlinge praktijk onzer vaderen, om vaak de innigste geestelijke liederen, de roerendste zielsuitingen te zetten op wijsjes als van „Een kuiper vol van minnepijn”; „Kom Chloris een dansje,” enz., ja zelfs die wijsjes erboven te laten drukken. Zijnerzijds had de oude boer, die toch de wereldsche liedjes niet kende, nooit aan de wijsjes aanstoot genomen. Dit alles bleek uit het nu volgend gesprek, waarbij Willem ten slotte te weten kwam dat de huisheer, een vriend van zingen, zijn hart had lucht gegeven in een oud lied, beginnende met: „Lust mijner ziele, o Jesu soet.”

„Gij zingt zeker veel,” vervolgde Willem, die 't geval wel wat vreemd en vermakelijk vond.

„O, heel veel, mijnheer. Er staat geschreven — als je daar kennis aan hebt —: „Verblijdt u ten allen tijde”, en daarom ben ik blij dat ik zooveel psalmen en lofzangen en geestelijke liederen als kind geleerd heb.”

„En kent ge ook al de wijzen?”

„Dat mocht wel beter, mijnheer. Wat ik ken, ken ik goed, maar 't is niet veel. Maar dat hindert niet. Ik zit niet verlegen en doe net als die landman waar Brakel van vertelt, die zei: als ik alleen ben, kan ik alle psalmen zingen. De Heere hoort het even goed.”

Al waren nu Van Hove's beschaafde begrippen op het punt van muziek en zang met deze wijze van doen min of meer in strijd, de zanger zelf trok hem toch aan en weldra zaten ze vertrouwelijk te praten als oude vrienden. 't Is opmerkelijk hoe spoedig er

aantrekking en toenadering ontstaat tusschen hen, die denzelfden Heiland belijden. Onwillekeurig gevoelt men: We hebben één zaak, en wel de hoogste, die alles beheerscht, gemeen.

Ettelijke volgende dagen regende het in de tweede macht van den eersten. Van Hove kortte zich den tijd met zijn nieuwe kennissen, van welke echter de dame spoedig afviel, toen zij met ontzetting ontdekte, dat zoo'n beschaafd heer ook min of meer tot de „fijnen” behoorde en nu zorgdroeg hem voortaan als een schadelijk insect te mijden. Haar dochtertje echter, op dit punt minder fijn, bleef Willem haar vertrouwen schenken, 't welk hij loonde met haar door 't vacantiewerk heen of liever er af te helpen op een wijze die zeker een gruwel is geweest in de oogen der schooloverheden, maar toch eigenlijk zeer verstandig. 't Meest echter kortte zich Van Hove den tijd door te redeneeren met den baas en 't was bij een dier gelegenheden, dat deze de vrijheid nam op te merken dat „meneer zeker — als hij 't niet kwalijk nam — een gestudeerd persoon moest wezen.”

„Hoe zoo?” vroeg Willem.

„Wel, wie zou anders zooveel boeken meebrengen. Ik dacht, meneer is zeker een dokter of een wijsgeer of zoo. Want dat u geen dominée was zag ik wel aan 't adres.”

„Wilt ge eens zien wat voor boeken 't zijn?” vroeg Van Hove.

De oude boer gaf het antwoord door onmiddellijk met behulp van zijn bril een onderzoek te doen, dat bevredigend scheen uit te vallen.

„Oude kennissen, meneer,” sprak hij; „'t is maar jammer dat ge ze hebt meegebracht.”

„Jammer? Ik dacht dat ge er nog al mee ophadt?”

„Zeker, maar ge hadt de meesten bij mij ook kunnen vinden!”

„o Zoo, en maakt ge er veel gebruik van?”

„Ja, tamelijk. Toen ik pas op dezen weg kwam, want ik ben daar niet op geboren, deed ik het veel, maar ik ben er van teruggekomen.”

't Was begrijpelijk dat Van Hove nieuwsgierig werd.

„Ik heb bemerkt,” vervolgde de ander, „en word er meer en meer in bevestigd, dat die oude schrijvers en ook de boekjes die ze *nu* schrijven, wel heel goed zijn, maar ziet-ge, het Woord Gods zelf is toch het beste en daar nemen ze zoo licht de plaats van in. Ik denk altijd nog om wat mij voor een jaar of wat gebeurd is. Ik leed toen erg aan kiespijn, en, zooals ge weet, daar heeft iedereen een raad voor. De een zei, ik moest Haarlemmer-olie nemen, de ander weer vijgen, de derde kruidnagelen en de vierde knoppen van aalst ¹⁾, want het was koorts. Op 't laatst raakte mijn maag er bij overstuurd. Toen zei mijn knecht: „Baas, zeik ie, waarom neem je niet wat tabak. 't Is licht te probeeren.” Dat deed ik en 'k heb

¹⁾ Alsem.

nooit meer kiespijn gehad. Ik had hier en daar bij allerlei menschen geloopt en ziet ge het beste — voor mij altijd — had ik zelf in huis en altijd bij de hand gehad. En nu zeg ik mijnheer: wie het vatten kan vatte het.”

Van Hove, die 't maar al te wel vatte, vond de vergelijking, hoe eenvoudig ook, zoo gepast, dat hij niet laten kon den baas, nu men het toch over tabak had, een zijner beste Manilla's aan te bieden. En de man, die nog nooit zulk een zeldzame weelde had genoten, vertrok dankbaar, weinig denkend hoeveel meer reden tot erkentelijkheid zijn gast had en nog hebben zou.

Toen Van Hove een paar dagen later — het weer was intusschen „opgeknapt” — in den tuin kwam, vond hij Clara in het priëel zitten spelen. Zij sprong dadelijk naar hem toe met den uitroep:

„Dag, mijnheer, weet u ook wat een dweper is?”

„Maar, lieve meid, hoe kom je daaraan?” sprak hij verbaasd.

„Wel, omdat mama zei dat u dat was, en die meneer van het huis ook.”

„Zoo,” zei Van Hove, juist niet gesticht door de mededeeling, „en heeft mama dat tegen je-zelf gezegd, Clara?”

„Neen,” antwoordde zij kleurende. „Ik kan 't niet helpen. U moet het niet vertellen. Ik zat onder de bedsteê.”

„Onder de bedsteê?”

„Ja, ik was er met Karelletje ingekropen. voor de pret.”

Onbekend met de inrichting van sommige boerenwoningen had Van Hove niet opgemerkt, hoe in de benedenvertrekken de ruimte onder de bedstede zich uitstreckte tot in den kelder en uit de kamers bereikbaar was. De jongelui, naar hun aard, tuk op ontdekkingen, hadden dit echter spoedig uitgespeurd en natuurlijk de prachtige gelegenheid om verstoppertje te spelen, niet ongebruikt gelaten.

„Ziet u,” zei Clara, „ik zat daar net in, toen mama met die dame naast ons praatte en zoo heb ik 't gehoord. Maar is u een dweper meneer? Wat is dat?”

Onze gewezen student begon te begrijpen dat er dingen zijn waarin men gemakkelijker examen doet voor een commissie van hooggeleerden dan voor een gulhartig, speelsch meisje van twaalf jaar. Hij zat dan ook met het geval geducht verlegen, temeer daar de kleine blijkbaar verwachtte dat hij, die alles wist, ook dit wel zou weten; doch maakte er zich af met te zeggen:

„Een dweper is iemand, die kwaad wordt op andere menschen, als ze niet net zoo over alles denken als hij.”

Of dit antwoord nu voor Clara wat afgetrokken was; genoeg, Van Hove bespeurde met zekere verlichting dat zij er blijkbaar niets ten zijnen nadeele in vond. Doch toen hij haar verliet was het onder den indruk van het spreekwoord, dat zeker geen kin-

dervriend, maar ook geen zot heeft uitgedacht: „kinderen en dronken lieden zeggen de waarheid.” Hij wist nu hoe over hem gedacht werd en maakte voor het eerst van nabij kennis met den smaad, waaraan niemand ontkomt, die het in deze wereld met Christus houdt, en waarvan hij nog meer zou ervaren. Want de Christus trekt de zijnen *uit* deze wereld en (gelijk wijlen Ds. De Liefde zoo schoon zegt) wanneer Hij in de wereld treedt, roepende: „Ik ben de weg!” dan volgt daaruit dat heel de wereld van den weg *af* is. En dat is het wat de wereld nooit kan toestemmen. Het is haar een dwaasheid, en hij een dwaas die 't gelooft. H.

DE KAFFERS.

(Bij de plaat.)

De Kaffer heeft een kloeke gestalte, is rank en regelmatig van lichaamsbouw en niet onbevallig in zijne bewegingen; zelden ziet men mismakke menschen onder hen. Hun gelaatstrekken verschillen nogal van die der negers, ofschoon een zekere overeenkomst niet te miskennen is. Uitstekende wangbeenderen zijn onder hen algemeen; nu en dan vindt men er onder, wier neus vrij goed gevormd is. Hun huid vertoont verschillende scha-keeringen, van zwart tot licht koperkleurig. Zij hebben kroes, wollig haar, dat ze meestal kort afsnijden.

De Kaffers gelooven in een Hoogste Wezen, maar ook in een boozen geest, en schoon zij geen afgodsbeelden of priesters bezitten, zijn zij zeer bijgeloovig en houden veel van bezwering, regenmakerij en dergelijke tooverkunsten. Christen-zendingen zien er weinig vrucht van hun arbeid, voor een groot deel, omdat 't Christendom de veelwijverij verbiedt.

Mededoogen met een vijand kent de Kaffer niet; de doodstraf is algemeen en wordt niet zelden op de wreedaardigste wijze voltrokken. Zoo wordt de veroordeelde soms van 't hoofd tot de voeten met vet besmeerd en dan in de nabijheid van een mierennest vastgebonden. Binnen korten tijd hebben deze insekten den ongelukkige het vleesch tot op de beenderen afgeknaagd.

De Kaffer bewoont een hut in den vorm van een bijenkorf met een nauwen ingang. Een aantal van die hutten, meestal in een kring gebouwd, vormen de kraal of het dorp. Iedere kraal staat onder 't bestuur van een opperhoofd, die een soort van aartsvaderlijk gezag uitoefent. Een zeker aantal van zulke kralen vormt een district, dat onder 't bestuur van een voornamer opperhoofd staat. De waardigheid dezer opperhoofden is erfelijk. Zij zijn onafhankelijk van elkaër, hoewel ze gezamenlijk staan onder de opperheerschappij van den Umbumkani, 't hoofd van den geheelen stam, wiens raadgevers zij zijn. Dit hoofd mag geen gewichtige, den ge-

heelen stam betreffende onderneming ten uitvoer brengen, zonder vooraf den raad der mindere hoofden te hebben gevraagd en verkregen.

Dit opperhoofd van den stam is, gelijk dit ook bij de overige Afrikaansche en ook bij de Aziatische volkeren 't geval is, de eigenlijke heer van den grond en van alle kudden, die zich erop bevinden. Dit recht van eigendom bepaalt zich echter alleen daartoe, dat ieder veehouder, alvorens een rund of schaaft te slachten, hem daartoe verlof vragen en later een stuk daarvan geven moet. Evenmin mag de oogst zonder verlof worden binnengehaald. Ieder huisvader bezit het door hem ontgonnen en bebouwd land in eigendom, terwijl 't overige gedeelte van den grond door de geheele kraal gemeenschappelijk als weide voor 't vee wordt gebruikt.

De Kaffers bezitten geen geschreven wetten, doch wel algemeen erkende rechten en gebruiken, die zelfs de opperhoofden in acht moeten nemen; zoo een hunner die gebruiken schond zou een opstand daarvan 't gevolg zijn. Wanneer echter een opperhoofd — en dit gebeurt niet zelden — naar een onbepaalde macht streeft, kan hij dit doel alleen bereiken, wanneer hij 't heimelijk eens is met den Amakira, een soort van opperrechter, die hem tegelijk tegen betoovering beschermt.

Bij 't bouwen der hutten gaat men zeer eenvoudig te werk. Men slaat palen in den grond en verbindt die met buigzame takken, die men vanboven met elkander vereenigt. Dit soort van dak wordt eerst met een laag riet en voorts met klei of koemest bedekt. Een kleine opening, die met een mat kan gesloten worden, vormt de deur, die tevens tot uitweg dient voor den rook van 't vuur, dat midden in de hut brandt. Eenige matten, ruwe aarden potten van eigen maaksel, een biezen korf, zóo dicht gevlochten, dat hij ook vloeistoffen bevatten kan, een kalebas, een boog en pijlen — ziedaar al 't huisraad dat de gewone kafferhut oplevert. Soms vindt men er ook nog kalfslederen melkzakken en uit een zachte houtsoort gesneden vaatwerk. De voorraad gierst en andere granen wordt in kuilen bewaard. De waren, die door de Kaffers op de markten aan de grenzen der Kaap-kolonie en Transvaal verkocht worden, bestaan in huiden, matten, vaatwerk, biezen korfjes, gom, olifantstanden. Daarvoor nemen zij, inzonderheid de Beetsjoeanen, de Kafferstam die nog den meesten aanleg voor beschaving toont, laken in betaling, waarop ze zeer gesteld zijn. De zuidelijker wonende Kaffers ruilen voor hun goederen liever knoopen, korallen en soortgelijke voorwerpen tot versiering, of koopen vuurstalen messen en andere stalen voorwerpen, terwijl allen zijn gesteld op het bezit van vuurwapenen.

De voornaamste Kafferkolonie is Littakoe met 5000 inwoners, 120 mijlen van Kaapstad gelegen; Koeritsjein, de hoofdplaats der Beetsjoeanen, telt, naar men zegt, 15000 inwoners. H.

GEMEENSCHAPPELIJKE MAALTIJD.

Van de oudste tijden af is de gemeenschappelijke maaltijd het teeken van vriendschap en het symbool, waaronder een verbond gesloten wordt. De Oosterling, die „brood eet” met den vreemdeling welke hem komt bezoeken, verbindt zich daardoor tot trouw als een vriend. Niet alleen het samen eten, maar ook de eetwaar zelf, heeft diepe zinnebeeldige beteekenis. Dat deze opvatting niet willekeurig is, zien we in menige plaats van de Heilige Schrift.

Niet alleen schreef God nauwkeurig voor, hoe Israel het Paaschlam moest toebereiden, maar ook wat daarbij wel en wat niet mocht genuttigd worden. Het vleesch van het lam was het hoofdbestanddeel van het maal, dat het tot *offermaal* maakte. *Bittere* saus moest er bij gevoegd zijn, waardoor Israel herinnerd werd aan de zware moeiten, die het in Egypte doorgestaan had. En brood moest natuurlijk op tafel zijn. Want het brood is onder de spijsen wat de wijn onder de dranken is. Het brood wijst op de gemeenschap, de eenheid onderling van de eters. Vandaar dat het formulier van het heilige Avondmaal zoo schoon de beteekenis van het brood uitlegt in deze uitbreiding van de woorden des apostels Paulus: „Daarbenevens dat wij ook door dien Geest, onder elkander, als lidmaten éens lichaams, in waarachtige broederlijke liefde verbonden worden, gelijk de heilige apostel spreekt: „Eén brood is het, zoo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen één brood deelachtig zijn. Want gelijk uit vele graankorrels één meel gemalen en één brood gebakken wordt, en uit vele beziën, tezamen geperst zijnde, één wijn en drank vliet en zich onder één vermengt, alzo zullen wij allen, die door het waarachtig geloof Christus zijn ingelijfd, door broederlijke liefde, om Christus', onzen lieven Zaligmakers, wil, die ons tevoren zoo uitnemend heeft liefgehad, allen tezamen één lichaam zijn.”

De wijnstok, ranken, druiven, wijn gezamenlijk, zijn dus het symbool van één bloed, één Geest. De korenhalm, aar, korrels, brood zijn het van één lichaam. De Oostersche uitdrukking voor een vriendenmaal is daarom ook *brood eten*.

Bij dat brood voegt de Arabier diepzinnig *zout*. Ook weer niet naar zijn eigen denkbeeld, maar wel terdege omdat het zout van Godswege de beteekenis heeft, die de Arabier er aan hecht. Het zout is bederfwerend. Daarom zegt Gods Woord: „Iedere offerande zal met zout gezouten worden.” En de Heere Jezus sprak tot zijne jongeren: „Gij zijt het zout der aarde.” Dat is: gij zijt voor de geheele wereld wat de tien rechtvaardigen voor Sodom en Gomorra zouden geweest zijn. Gij moet het bederf weren. Indien het zout zijn smaak verliest, wat zal het dan vervangen? Waarmee zal dan gezouten worden? En ook: indien het zout zijn kracht verliest, waar deugt

het dan nog voor? Voor niets; 't is alleen nog maar goed om weggeworpen en vertreden te worden.

Het zout is echter slechts *toespj's*. Het *kruidt* het voedsel, maar 't is zelf het voedsel niet. Vandaar dat de Heere Jezus zichzelf wél het brood des levens noemt, en aan den heiligen disch zegt van het brood: „Dit is mijn lichaam”, maar zichzelf *niet* bij zout vergelijkt. „Het brood Gods is hij, die uit den hemel nederdaalt en die der wereld het *leven* geeft,” maar het zout, dat uit die wereld (niet uit het brood, niet uit het leven) het bederf weert, zijt *gij*, mijne jongeren. Evenals hij wel van zichzelf én van zijne discipelen beiden getuigt: „Ik ben” en „gij zijt het licht der wereld,” maar hijzelf de *zon* is, en bij het woord: „Gij zijt het licht der wereld,” onmiddellijk deze uitlegging voegt: „Men steekt geen *kaars* aan en zet dien onder een korenmaat, maar op een kandelelaar.”

Bederf weren en vrede bewaren is hetzelfde. Bederf is ontbinding, onvrede. Wat bijeen hoort wordt door het bederf uiteen gerukt. Wat het bederf in de stoffelijke schepping doet, veroorzaakt de onvrede in de zedelijke orde. En daarom heeft het zout ook de beteekenis van vrede bewaren.

Nu kan men in 't algemeen op aarde niet den vrede *bewaren*, want de vrede *is* er niet. Men kan vrede *sluiten* en *stichten*. Een zoogenaamde vrede bestaat alleen geregeld tusschen de kinderen dezer wereld, totdat hij verstoord wordt. Maar tusschen God en den mensch, en tusschen Gods kinderen en de kinderen der wereld is het juist omgekeerd. Daar bestaat geregeld *onvrede*, totdat *die* verstoord wordt. Daarom zegt de Heere Jezus: „Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard.” De onvrede treedt door zijne komst eerst recht op den voorgrond, en zóo wordt de weg bereid voor den waren vrede. „De waarheid die van boven is, die is *ten eerste* zuiver, *daarna* vreedzaam.” Derhalve: „uwe *bescheidenheid* zij *allen* menschen bekend”; zonder voorbehoud. Maar „*zooveel mogelijk* is; *zooveel in u is*; houdt vrede met alle menschen.”

Bij allerlei volken is de heugenis overgebleven, dat ook daarvan het zout het symbool is. Een Arabisch spreekwoord luidt: „Vertrouw niemand vóór ge een *zak* zout met hem gegeten hebt.” Nu, daar is een heele tijd voor noodig, om samen een *zak* zout leeg te eten! Vertrouw iemand dus niet na den eersten gezamenlijken maaltijd. Maar laat dien eersten maaltijd voor hem een teeken zijn dat hij u vertrouwen mag.

Wanneer een zoutvaatje omgestooten wordt, hoort men soms zeggen: „Er komt ruzie!” of: „Pas op, stoor den vrede niet!” Gewoonlijk weet men niet welke zin daarin ligt. Maar Da Vinci, die de beroemde schilderij van het heilig Avondmaal des Heeren vervaardigde, wist het wel. Hij stelde de discipelen voor op het oogenblik dat allen vragen: „Ben ik het, Heere!” en teekende dat Judas, die

vraag doende, onwillekeurig met zijn elleboog het zoutvaatje omstoot.

„Ik heb het hem eens *ongezouten* gezegd!” kan men ook meermalen hooren. En ook dan weet gewoonlijk de spreker niet welk een leelijk compliment hij zichzelf maakt. Dat spreekwoord beteekent toch in den grond niets anders dan: „Ik heb het hem zóo gezegd, dat daardoor de vrede voor goed verstoord is. Er was in 't geheel geen bederfwerende, geen vrede bewarende kracht in mijne woorden.” De meesten echter weten zelf niet wat ze zeggen, en zouden, wanneer ze het spreekwoord, dat door hen gebruikt werd, moesten uitleggen, niet anders kunnen zeggen dan: „Het beteekent dat ik erg *laf* ben geweest.”

Onze voorvaderen plachten de gewichtigste aangelegenheden juist *aan tafel* met elkander te bespreken en te besluiten. Ze kwamen met elkaër eten, wanneer er over vrede of oorlog moest beslist worden. *Aan tafel* bracht de voornaamste het onderwerp ter sprake. *Aan tafel* werd over den vrijheidsoorlog beslist, die tachtig jaren duren zou. Het Geuzen-costuum is eerst volledig, wanneer bij de muts met de halve maan en den penning de *Geuzennap* gevoegd is. Die mannen hadden samen *gegeten* en *gedronken*.

Vandaar ook de *begrafenis*-maaltijden. Ze waren, helaas, bij de Germanen zwelgprijzen. Maar men *eet* met de achterblijvende familieleden van den overledene om een teeken te geven, dat men hun *trouw* blijft en hen niet vergeten zal. Het maal *volgt* ook altijd op de begrafenis zelve.

In de landen waar het Christendom geen overwegenden invloed heeft verkregen, eten de mannen en vrouwen ieder afzonderlijk. Slechts in Christus is „geen man of vrouw,” geen dienstknecht en vrije. Daar eten *alle* leden van het gezin gezamenlijk. Het beste bewijs dat de vrouw de plaats inneemt, die haar van Godswegen toekomt, is dat ze met haar man aan dezelfde tafel aanzit.

Samen eten is de hoogste gemeenschap van vrienden onderling. *Huisvriend* zijn beteekent wat eens iemand heel eigenaardig tot mij zeide: „Er is altijd voor u een bord, een mes en een vork.” Groote eer wordt den dienstknecht bewezen wanneer zijn heer tot hem zegt, wat de Heere Jezus vermeldt: „Zalig zijn de dienstknechten, welke de heer als hij komt, zal wakende vinden. Voorwaar ik zeg u, dat hij zich zal omgorden, en zal hen doen aanzitten, en bijkomende zal hij hen dienen.” Maar nóg grooter heerlijkheid belooft de Heiland als hij zegt: „Indien iemand mijne stem zal hooren en de deur opendoen, ik zal tot hem inkomen, *en ik zal met hem* avondmaal houden en hij met mij.”

Inniger kan de gemeenschap met den verheerlijkten Heiland niet voorgesteld worden.

W.

EEN MERKWAARDIG NEDERLANDER.

Ds. A. C. VAN RAALTE.

XII.

VAN RAALTE EN DE GEREFORMEERDE KERK
IN AMERIKA.

Nagenoeg gelijktijdig met den triump van het Calvinisme in Nederland, op de Synode van Dordt 1618—'19, was de Gereformeerde Kerk in Amerika geplant geworden.

Onze Kerk in Amerika, zegt Ds. D., stond van meet af, waarschijnlijk omdat de West-Indische Compagnie haar zetel had in de hoofdstad en in een onafscheidelijk verband tot deze Amerikaansche nederzettingen, — onder het speciaal opzicht van de Classis van Amsterdam.

Haar groei was langzaam. Innerlijke twisten en krakeelen, die helaas aan het Hollandsch kerkelijk leven eigen schijnen, verhinderden haar bloei. De invloeden der Engelsche overheersing van de Hollandsche koloniën (1664), en de taalwisseling, die daarvan het gevolg was, vooral onder de jeugd; de invoer van Engelsche ideeën en van de Engelsche Staatskerk, die met de Hollandsche Kerken concurreerde en hen van hun macht beroofde; de dwang, uitgeoefend door de Vaderlandsche Kerk, en haar gebrek aan inzicht in de behoeften en toestanden van het kerkelijk leven in Amerika; al deze dingen werkten samen om onze Kerk vreemd te doen blijven aan het Amerikaansche leven en haar van alle vooruitzichten van een groote toekomst te berooven. Maar zij deed haar werk en bleef trouw aan de waarheid en terwijl de moederkerk lang reeds verzonken was in den heilloozen slaap, die straks op de ontbindende maatschappelijke en geestelijke toestanden van het einde der 18de eeuw uitliep, die den weg opende voor schrikkelijke ketterijen en onware verhoudingen en eindigde in de absolute leervrijheid, die de Nederlandsche Kerk kenmerkt, — was haar dochter, aan deze zijde van den Oceaan, waakzaam en biddende gebleven en trouw aan de waarheid Gods en de belijdenis der vaders.

Het is te betwijfelen of in eenige andere Kerk op aarde aan het einde der 18de eeuw een groep van mannen kon worden gewezen als Drs. Livingston en Laidlie en Meyer en Hardenbergh en tal van andere mannen, die trouw waren aan de waarheid en een onergerlijk geweten bewaarden voor God en menschen. Het is misschien niet te veel gezegd dat in die booze dagen de Geref. Kerk in Amerika van alle Gereformeerde kerken, *als een geheel* het dichtst gebleven was bij Waarheid en Belijdenis.

Toen de Geref. Kerk eindelijk vrij geworden was en haar zelfstandige ontwikkelingsgeschiedenis begon, wierp zij zich, met de krachten die haar ten dienste stonden, in het werk der opvoeding en der zending.

De pogingen voor het binnenlandsch zendingswerk waren eerst gering. De Algemeene Synode van 1806 vertrouwde deze taak toe aan eene Commissie van vier leeraren en vier ouderlingen, *met volmacht om te handelen*. Het zendingswerk onder dit regime werd verricht door daartoe aangewezen leeraren, die voor korte zendingsreizen hunne standplaatsen verlieten. Dit werk bleef niet ongezegend en duurde dus voort tot 1822.

In dit jaar werd een vereeniging gesticht door Ds. Paschal N. Strong, die genoemd zou worden: „*De Zendingsvereeniging van de Gereformeerde Kerk*.” De Synode begroette dit levensteeken met blijdschap en droeg aan de zaakgelastigden van deze vereeniging de taak op der b. g. Commissie.

Tien jaren deed deze vereeniging haar werk. Meer dan \$30.000 werden verzameld en *honderd* gemeenten en *honderd en dertig* binnenlandsche zendelingen werden ondersteund.

Maar toen de Synode in 1832 overging tot de organisatie van een „Board of Missions” ontstond er groote moeite. De oude vereeniging ging voort met haar werk en de Synode weigerde volstandig haar rapporten te ontvangen. Toen echter in 1832 de twee feitelijk ineensmolten, ging het beter. Honderden leden der Oostersche gemeenten waren westwaarts gegaan en verloren zich, of in andere kerken, of in godsdienstloosheid.

De zendingsvrienden hadden dit in het oog en op het hart. Het eerste rustpunt in het Westen, de eerste kern van een vast gemeentelijk leven ontstond in de organisatie der gemeente van Fairview, Ill., in 1837. In Michigan en in Wisconsin werden weldra andere gemeenten gesticht en in 1841 waren deze reeds sterk genoeg om de Classis van Illinois en Michigan te vormen. Zoo lag het begin der Geref. Kerk in het Westen niet in de volksverhuizing van 1846. De Kerk had reeds een Westersch werk, eer onze vaders hier kwamen. Reeds in 1836 had de Classis van Schoharie de Algemeene Synode gevraagd om in de vallei van de Mississippi „*een Theologisch seminarie, een college en voorbereidende school te stichten*.”

Dit was echter een te groote stap voor onze immer langzaam gaande Kerk.

In 1843 werd deze zaak van Westersch werk door de zeven Westersche predikanten weer te berde gebracht en zag de Synode de noodzakelijkheid in van het *stichten van een of meer scholen* in het Westen.

Middelertijd waren de Afscheiding en de daaropvolgende vervolging in Nederland ontstaan. Het bloed werd den broederen in Amerika warm en zij „*twistten met hunne moeder*.”

In 1838 had de Classis van Poughkeepsie, door de Part. Synode van New-York de volgende resoluties laten brengen voor de Algemeene Synode:

„Dewijl de onaangename tijding ons is geworden

dat in Holland, het land onzer vaderen, eene vervolging om der waarheid wil plaats heeft, met goedkeuring zoo niet op bevel van de hooge Regeering; en terwijl de Geref. Kerken van andere landen zich wegens die zaak tot het Nederlandsch Gouvernement hebben gewend en hunne deelneming met de verdrukten hebben betuigd, daarom:

besloten — dat wij ons diep bedroefd gevoelen over wat in onze oogen niet slechts strijdt met het licht en de vrijheid van den tijd, waarin wij leven; maar ook een vreemde zaak schijnt in ons vaderland, dat in vorige tijden bewezen heeft een toevluchtsoord te zijn voor geheel Europa;

besloten — dat het aan de Algemeene Synode worde aanbevolen om het oordeel en gevoelen van ons gedeelte der Ger. Kerk over zulke handeling uit te drukken, door aan het Ned. Gouvernement eerbiedig onze bezwaren te kennen te geven, of door een brief van sympathie aan de verdrukten toe te zenden of op eenige andere wijze, die meer passend geacht mocht worden."

De Synode zag geen licht om ten volle op deze zaak in te gaan, daar het haar aan genoegzame gegevens ten eenenmale ontbrak, om een zuiver oordeel te kunnen vellen. Maar de zaak kreeg ruchtbaarheid in onze Kerk en de harten der broeders gingen voor de vervolgdten open.

Steeds toch bleven de geruchten van de treurige behandeling der Afgescheidenen voortduren. In 1845 deed een man, later zoo gunstig bekend onder ons volk in Amerika, de vrome en beroemde leeraar Dr. Thomas de Wit, een reis naar Nederland. Hij zag alles met eigen oogen. Hij ontmoette de vervolgdten en woonde hun godsdienst oefeningen bij. Hij vernam wat God gedaan had. Van Raalte ontmoette hij niet, schoon hij veel van hem hoorde en begeerde hem te zien; maar Scholte zag hij vaak te Utrecht en van zijn lippen hoorde hij het eerste verhaal van de *plannen der landverhuizing*.

Hij kwam juist intijds: Van Raalte, Scholte, Brummelkamp en anderen waren juist begonnen met het *evangelie der landverhuizing te verkondigen?* ¹⁾

Hij keerde terug naar Amerika en verhaalde aan het Amerikaansche volk, bijzonder aan onze Kerk, in de kolommen van de „Intelligencer" wat hij gezien en gehoord had. Toen kwam in 1846 de algemeene zendbrief van Van Raalte en Brummelkamp, „aan de geloovigen in de Ver. Staten van Noord-Amerika."

Door de vriendelijkheid van Rev. A. J. Brusse ben ik instaat gesteld den naam van den postbode te geven. Het was MR. ROELOF SLEISTER, destijds theologisch student bij Van Raalte en Brummelkamp te Arnhem, die met Brusse en anderen overkwam naar Amerika.

In het begin van 1846 vertrokken zij naar Boston en

¹⁾ Wij zetten een ? RED.

op de reize naar het Westen een dag te Albany overblijvende, werden zij door een zonderling bestier van Gods voorzienigheid geleid naar Dr. Wijckhofs woning. Het schrijven dat zij brachten verscheen mede, bijna onmiddellijk, in de „Intelligencer."

Waren al deze dingen geen blijken van Gods onbegrijpelijke maar zich treffend openbarende Voorzienigheid?

De weg van ons volk in den boezem der oude Kerk werd als vanzelf gebaad.

New York en Albany werden rustpunten voor de matte pelgrims, eer zij zich wierpen in de Westersche volkenzee, die straks zoo belangrijk zou worden in de geschiedenis der natie.

De stem van James Romeijn weerklonk nogeens weer, als een bazuin, op de Synode van 1847, toen hij zeide:

„Gevoegd bij al de eischen, die door vaderlandsliefde, humaniteit en godsdienst gedaan worden, hebben wij nog een beroep op onze liefde en sympathie, gebaseerd op een liefelijke stamverwantschap. Een nieuw gezelschap van pelgrims van Holland, het land onzer vaderen en in vervlogene eeuwen het toevluchtsoord voor gebannen en vervolgdten heeft onze kusten bereikt. De beweging staat niet achter, met het oog op hare zedelijke majesteit, in vergelijking met elke andere gemeenschappelijke daad van verhuizing in de geschiedenis van ons land. De Puriteinen en de Hugenooten in het bijzonder zijn hunne schuldenaren en wij zouden zelven ontrouw zijn aan onze beginselen, aan den naam, die het ons een eere is te dragen, en de afkomst waarop wij ons terecht beroemen, indien wij nalaten hen te verwelkomen, aan te moedigen in hun onderneming en onze liefde aan hen te toonen, niet met woorden alleen maar ook in der daad en waarheid. De Voorzienigheid heeft het lot van de eerste groep geworpen in de onmiddellijke nabijheid van onze Westersche gemeenten; een tweede gezelschap is aangekomen, en duizenden zijn op weg. En nu is binnen ons bereik gebracht een gelegenheid, om de aanwinst te verkrijgen van een volk „arm en verdrukt", het is waar, maar in het bezit van een geloof kostelijk, beproefd en gelouterd."

Hier sprak de ware Christelijke liefde, die zich schuldenaar weet voor God aan de wereld en die de taak vat, die God haar aanwijst.

De eerste dagen van bangen strijd kropen traag en somber heen.

Het enthousiasme, dat gewekt was in het Oosten, was geen vroege morgenwolk gelijk, die zich met het rijzen der zon oplost.

Een jaar later besloot de Synode van 1848:

„Dat het aan den Raad van binnenlandsche zending opgedragen worde om in het bijzonder aandacht te wijden aan de behoeften der Protestantsche Hollanders, opdat zij in verband gebracht mogen worden met onze Kerk, waarop zij, ter oorzaak van hun verleden, rechtmatiger eischen hebben dan op eenig ander genootschap in dit land, en waarmede zij het nauwst vereenzelvigd zijn."

Niet wat zij van den emigrant konden krijgen dus, op stoffelijk of kerkelijk gebied; maar wat zij hem konden brengen, van hem konden maken; wat

KAPPERDORP IN ZUID-AFRIKA.

hun roeping was jegens hem, met het oog op God, — dat besliste hunnerzijds de vraag der aansluiting.

Middelertijd had dan ook reeds het hart der liefde de hand der milddadigheid geopend.

In het Oosten hielp men die lieden voort. In de bange eerste twee jaren, toen God als worstelde met de onderneming en zijn hand er zwaar op lag; toen alleen Van Raalte's geloof en geestkracht de eerste kom der nederzetting, geteisterd als zij was door de pestilentie, van ontvolking redde; — toonde zich deze liefde „in der daad en in waarheid.”

Kisten, tonnen, balen met goederen, kleederen, levensmiddelen, medicijnen, — wat niet al, kwamen uit het Oosten in de nederzetting.

Later durfde de zwartste ondankbaarheid Van Raalte wel betichten, dat hij „om geldswille de gemeente gebracht had in een onzuivere Kerk.” De man die deze woorden sprak had zelf, waarschijnlijk, medegenoten, wat de liefdehand vrijelijk hem, om Gods wil, toegereikt had.

Van Raalte, die zijn volk ten volle verstond en de dringende gevaren doorzien had, waarschijnlijk beter dan iemand anders; die met leedwezen zag hoe de groei en de bloei bij velen een schaamteloze zelfzucht kweekte — hij waardeerde beide de bron en het feit dezer gaven.

De hulp der eerste dagen, de onderwijzer gezonden door de Oostersche broederen, het bereidwillig

pogen om de nederzetteren op te heffen, of zooals hij het in zijn eigen kernachtige taal uitdrukt: — „om dit Nederlandsch volk met deszelfs belijdenis van onbeduidendheid te redden,” — deze dingen waren hun als diepgevoeld liefdebetoon, als openbaring van het leven van Christus in de gemeente, diep in het hart gezonken.

Kon het scherper gezegd, dan hij dat deed in het merkwaardig schrijven aan de Classis van Holland in Nov. 1856, bij gelegenheid van zijn beroep naar de gemeente van Pella, toen hij de Classis stelde voor het alternatief: Van Raalte en de school of geen school en geen Van Raalte? In dien brief komt de volgende snerpande uitdrukking voor: „Mijne overtuiging is zoo diep geworteld, dat ik reeds meer dan een jaar zwanger geweest ben van een voorstel, om de bekwaam zijnde jongelingen naar Rutgers College te sturen, en aan onze Oostersche vrienden met schaamte hun leermeester terug te geven, uit besef dat wij als volk niet rijp zijn voor de gave; dat zij aan ons kwalijk besteed is.”

Dat het Van Raalte niet te doen was om zijn volgers, om de gaven alleen, te leiden in de gemeenschap met de Gereformeerde Kerk, bewijst het feit, dat onder zijne bezielende leiding, de nog geenszins rijke eerste gemeente in 1863 voor het Rutgers College-gebouw \$ 177.50 kollekteerde, waaraan Van Raalte uit zijn eigen beperkte middelen \$ 100 toevoegde.

Maar Van Raalte vond in die Kerk, de *Kerk* terug. Hij erkende de kracht van haar beginsel. Hij had in Nederland gebroken met de *besturen*, niet met de *Kerk der Vaders*. En toen hij haar hier weder-vond, erkende hij zijne roeping onder de belijdenis, Art. XXVIII.

Te vaak is het vergeten, dat dat artikel uitdrukkelijk zegt: „daarom al degenen, die zich van dezelve afscheiden of niet daarbij voegen, doen tegen de instelling van God.” En indien heden de gronden der eerste separatie getoetst worden aan belijdenis en kerkrecht, welk zaakkundig beoordeelaar zal niet moeten toestemmen, dat hun kracht het feit der breking van Gods gemeente nooit kan rechtvaardigen.

Omdat Van Raalte gereformeerd was, voegde hij zich bij de Gereformeerde Kerk.

De Synode van 1849 had behoefte gevoeld om een betrouwbaar rapport te hebben aangaande den toestand der Hollandsche nederzetteren. Dr. Isaac N. Wyckoff van Albany was door den Raad van binnenlandsche zending afgevaardigd dat rapport in te winnen. Het was een moeilijke taak, maar met een liefdevol hart werd het werk volbracht.

Zelden heb ik dieper zielsontroering gevoeld, dan toen ik voor de eerste maal het oog sloeg op het gele, verbrokkelende papier, waarop door Van Raalte's eigen hand het verslag staat opgeteekend van de vergadering, die in Juni 1849 gehouden werd te Holland en die zooveel afdeed voor de latere geschiedenis van dit volk.

Het rapport van Dr. Wyckoff aan de Synode van 1850 bevat een verhaal van zijn indrukken van de nederzetteren, te hoog gekleurd zeker, maar ons een blik gunnende in de diepten van het broederhart, dat alleen de lichtzijde zag, en de schaduwen, of door een te gunstig oordeel van het geheel, of door broederlijke liefde niet wilde zien, misschien niet kon zien. Over de vragen, op die vergadering gesteld, een volgende maal.

Velen van de broederen, die dit stuk van overeenkomst teekenden, juichen nu reeds bij God. Al de leeraren op één na. De meeste ouderlingen evenzoo. Enkelens zijn nog onder ons, enkelens keerden later der Ger. Kerk den rug toe en wierpen zich in de scheidingsbeweging, om ook van daar uit rust en eeuwige hereeniging te vinden voor den troon.

GENEZING DOOR GOUD.

Niet zonder eenige gewetenswroeging, zegt een Amerikaansch blad, zetten wij ons aan de mededeeling van het hier volgende. Immers, het komt ons een soort van plichtverzuim voor, onze lezers niet eerder op de geneeswijze der drinkzucht door Dr. Letlie E. Dwight van Illinois, gewezen te hebben. Maar nu die geneesheer te Chicago in het Auditorium voor de „Chicago Press Club” is opge-

treden met een uiteenzetting van zijn wijze van behandeling, nu meenen wij daarvan niet te mogen zwijgen.

„Dronkenschap is een ziekte,” zeide de dokter, „welke door een vergif veroorzaakt wordt. Dit vergif is de alkohol. De werking van dit vergif doet zich het eerst gevoelen aan zekere gedeelten van het cellenweefsel der hersens. Deze physische invloed op het cellenweefsel, in verband met het zenuwstelsel veroorzaakt bij den dronkaard de zucht om na elken keer dat hij toegegeven heeft aan zijn drinkzucht, tot de flesch terug te keeren.

De genezing dier drankwoede moet dus bestaan in het dooden van dit ziekelijke haken naar den alkohol. Deze dooding is het gevolg van de toediening mijner medicijn, gepaard aan de door mij voorgeschreven leefregels.”

De geneesheer ging vervolgens over tot het schetsen van de genezingen door hem bij briefwisseling bewerkt. De patiënt moet hem voorgelegde vragen schriftelijk beantwoorden. Hij krijgt daarop een flesch medicijnen, die hij in kleine hoeveelheden hoogstens gedurende twee maanden gebruiken moet, om daarna voor goed van de zucht tot drankgebruik genezen te zijn.

Spreker beweerde een stomdronken persoon in twintig minuten volkomen te kunnen ontnuchteren. Binnen drie dagen brengt hij zijn patiënt zoover, dat hij weinig trek in het drinken van sterken drank meer heeft. Gedurende de behandeling veroorlooft hij zijn patiënt zooveel te drinken als hem lust en zoo krachtig moet zijn medicijn wezen, dat ook de meest verslaafde, na geregeld onder zijne behandeling geweest te zijn, het edelste dropje brandewijn verachtend van zich wijst.

Het geneesmiddel moet bestaan uit een chloorgoud-oplossing van nux vomica, het bekend middel tegen delirium tremens. Echter is de nauwkeurige samenstelling dier oplossing een geheim.

Gedurende de twaalf verloopen jaren had de dokter 50.000 erkende dronkaards geheel genezen. Daarvan werden er 16.000 in zijn inrichting te Dwight, Illinois behandeld, 10.000 in een andere mede hem toebehoorende inrichting in het Oosten, de rest per brief. De „Gold Club”, welke zich te Dwight heeft gevormd, telt reeds 3.000 leden en haar doel is het geneesmiddel te brengen tot in de benedenste standen en rangen der maatschappij.

H.

Het Nieuwe Testament onder de Joden.

Een groot werk wordt ondernomen door de in Engeland bestaande vereeniging, „Mildmay Mission to the Jews,” door de verspreiding van het Nieuwe Testament onder de Joden.

Het doel dezer verspreiding is om elken Jood in de wereld, die het kan en wil lezen, een Nieuw

Testament te geven, in de taal die hij het beste kan verstaan. Dit werk werd begonnen door zendelingen van dit genootschap, doch wordt nu verricht door al de zendelingen, die met de Joden in aanraking komen en hun een Nieuw Testament willen ter hand stellen. Het genootschap houdt tevens gemeenschap met handwerkslieden, die onder de Joden wonen, en het gevolg is dat vele Nieuwe Testamenten zijn verspreid geworden aan hen, die nog altijd Gods uitverkorenen zijn.

Hoe groot het werk ook zij, tot dusverre is er slechts een begin gemaakt, zooals blijkt uit de volgende tafel:

LANDEN.	JOODSCHE BEVOLKING.	N. T. VER- SPREIDING.
Rusland.	5,000,000	71,000
Oostenrijk en Rumenië.	2,350,000	7,500
Amerika.	1,000,000	8,550
Afrika.	1,000,000	8,900
Duitschland.	800,000	7,250
Turkije en Syrië.	450,000	4,250
Gr. Brittanje en Ierland.	100,000	4,700
Frankrijk.	100,000	650
Nederland.	90,000	100
Australië.	80,000	1,000
Perzië.	50,000	250
Italië.	50,000	525
Indië.	20,000	700
Spanje en Portugal.	21,000	500

Als men nu weet dat 115,475 exemplaren van het Nieuwe Testament, in verschillende talen gedrukt, verspreid zijn sinds 1886, toen dit werk begon, mag dit een groot getal schijnen; maar men dient in aanmerking te nemen, dat deze verspreid zijn onder 11,000,000 Joden. Als wij vijf personen tellen voor een gezin, zou het 2,218,400 exemplaren van het Nieuwe Testament vereischen om elke huishouding er een te geven.

De rapporten van hen, die dit bijzonder werk onder de Joden verrichten in verschillende landen, zijn buitengewoon belangrijk. De berichten handelen over een aantal plaatsen in Palestina, Egypte, Klein-Azië, Rusland, Duitschland en Noord-Afrika. De gelegenheden om te werken, en derhalve ook de verantwoordelijkheid der kerk is groot. Het is betamelijk dat zij, die de zegeningen der genade, in het Nieuwe Testament geopenbaard, zelf deelachtig zijn, zich opmaken om de Evangelieboodschap over te brengen aan het volk, dat door den Heer bezocht werd, voornamelijk omdat „de woorden Gods hun zijn toevertrouwd.” Zij hebben de Schriften des Ouden Testaments voor de Christenen bewaard, en wij mogen hoogst dankbaar zijn voor het voorrecht, iets te kunnen doen, dat het middel kan zijn, om hen Jezus als den waren Messias te doen kennen.

HOOGMOED.

Waarop zijt gij hoogmoedig?... Op uw geld?
...Dwaas! — Wie heeft u in het bezit gesteld?
Uw ouders en verwanten? Of uw kracht
En arbeid heeft u groote winst gebracht?
Roem niet te zeer, straks heeft Fortuna spijt,
En door één gril zijt gij haar gunsten kwijt.

Zijt gij hoogmoedig soms op uw talent?...
Gij arme, die den Gever niet erkent! —
Die het u schonk, vraagt het ook eenmaal weêr.
Van God is 't goed, aan Hem dus rente en eer.
Ach, grijpt één koorts het zwakke lichaam aan,
Uw denkkracht kan in 't ijlend uur vergaan.

Of wel, gij zijt hoogmoedig op uw schoon;
Voorwaar, 't is dankstof waard; maar geen vertoon
Of ijdele praalzucht; 't is vergank'lijk goed,
Dat heden bloeit en morgen welken moet.
Ach, spoedig wordt door ziekte of ouderdom
't Gelaat gerimpeld en de houding krom.

Dan..... adel is een onvergank'lijk goed;
Baron en graaf zijt ge ook in tegenspoed;
In grijsheid blijft uw naam, behoudt ge uw stand,
...Zoo erflijk ook de deugd wordt voortgeplant.
't Bevekt uw eer, zoo een der uwen viel,
Eén adel slechts bestaat, 't is die der ziel!

Waarop zijt gij hoogmoedig?... Op uw God?
Wél u, mijn broeder, voor dit zalig lot!
Verblijd u, mijne zuster, zoo uw heil
In Jezus is, kent uw geluk geen peil.
Kniel vaak in de eenzaamheid ootmoedig neer,
Maar in 't gevoel, beroem u op den Heer!

De hoogheid van de wereld moet getart:
Haar fierheid toch geeft dikwijls niet dan smart,
Maar is de groote God uw hoogste goed,
Dan, hef het hoofd! dan zij uw hart vol moed,
De vijand moog' al honend voor u staan,
De kracht van Juda's Leeuw zal hem verslaan.
S.

UIT HET LEVEN.

Verbeelding.

Hoever de kracht der inbeelding gaat, daarvan verhaalt een dokter de volgende leerzame geschiedenis.

In een zeker logement gebeurde het op een avond dat slechts één kamer onbezet was, terwijl twee gasten nachtverblijf zochten. Gelukkig bevonden zich twee bedden in dit vertrek en de beide vreemdelingen, die handelsreizigers waren, besloten tezamen die kamer te betrekken. Een hunner was van een hypochondisch temperament, wat zijn medereiziger zeer verontrustte, daar de eerste midden in den

nacht wakker werd en kreunend naar adem hijgde. „Arthur,” steunde hij, „ik lijd vreeselijk aan aanvallen van asthma, doe spoedig het venster open en maak dat ik lucht krijg.” De ander sprong ontsteld uit het bed. Het was echter stikdonker en hij had geen lucifers. „Om 's Hemels wil maak toch voort,” steunde de zieke. „Maak dat ik lucht krijg, want ik stik!” De andere doorzocht het geheele vertrek, wierp de meubels om en kwam eindelijk aan de glazen, doch hij kon de pen niet vinden, waarmede het raam gesloten was. „Spoedig, spoedig lucht! lucht!” riep de schijnbaar stervende. „Maak het open, sla het stuk, want ik stik!” Zijn vriend bezon zich niet lang, nam zijn laars en sloeg al de glazen stuk, waarna de lijder dadelijk groote verlichting bespeurde. „Ik dank u wel duizendmaal. Ik geloof werkelijk dat, als het nog een oogenblik langer geduurd had, ik gestorven was.”

Toen hij weder op zijn gemak was, beschreef hij aan den ander zeer nauwkeurig zijn lijden en vertelde hem, hoelang hij reeds aan die kwaal sukkelde. Daarna slieden beiden weer in. Daar het een warme zomernacht was, hadden zij geen hinder van tocht. Toen eindelijk de dag was aangebroken vonden beiden het venster gesloten en alle glazen geheel ongeschonden.

Waren hier onzichtbare ramen geweest, of was de geheele gebeurtenis maar een droom? Neen, dat kon toch niet zijn, want op den vloer lagen nog de glasscherven. Toen zij de kamer rondzagen werd het geheim opgelost: zij zagen een oude boekenkast, waarvan de glazen uit de deur geheel gebroken op den vloer lagen. Van dit oogenblik was de lijder aan het asthma geheel genezen.

H.

In Londen is een muzikaal gild van de „H. Cecilia” opgericht, dat slechts uit liefhebbers bestaat en waarvan het doel is om zieken in de hospitalen, na voorafgaand geneeskundig advies, door den klank der tonen rust te geven, hun gevoel van angst te verzachten, of hun slapeloosheid te verdrijven. Er is een centraalgebouw opgericht, waaruit de geneeskrachtige melodieën door middel van de telefoon naar de verschillende ziekenkamers worden overgebracht. De voor dit doel gebruikte instrumenten zijn een piano, een harp en violen, terwijl het vocaal gedeelte bestaat uit sopraan, alt en bas. De tonen der muziek worden altijd zacht voortgebracht, en zijn naar behoefte, ernstig of vroolijk. Dezer dagen werd in het Westminster-paleis een proef genomen voor een aantal genoodigden, die zeer gunstig over den uitslag oordeelden.

H.

Een stoute vergelijking.

Lady Holland, de dochter van den bekenden geestelijke Sidney Smith, zegt in haar gedenkschriften,

dat zich in het huis harer ouders een groote schildpad bevond, welke door een scheepskapitein aan haar vader ten geschenke was gegeven. Op zekeren dag liefskoosden de kinderen het dier en streelden het. „Waarom doet gij dat?” vroegde de vader. „Wij willen de arme schildpad genoeg doen en haar liefde bewijzen,” antwoordden de kinderen. „Gij kunt even goed het dak van de St. Pauluskerk streelen, om daarmede den diakenen en den predikant uw liefde kenbaar te maken,” was 't antwoord.

H.

Amerikaansch.

Zekere John Engeler, van Kansas City, bijkans 80 jaren oud, was voor de tweede maal in het huwelijk getreden. Thans heeft hij aangifte gedaan, dat zijn geliefde hem verlaten en \$ 2,000 meegekaapt heeft. „'t Spijt hem minder van zijn vrouw dan wel van zijn duiten,” zegt het bericht.

H.

De ontwikkeling in Saksen is in geheel Duitschland tot een spreekwoord geworden. In het bijzonder staat het vriendelijke Weimar hoog aangeschreven. Het leven en streven van vele beroemde mannen is er ten nauwste mee verbonden. Herder, Schiller, Goethe, Wieland en anderen hebben daar geleefd en gearbeid. Het moet daarom zooveel te meer in het oog loopen dat slechts anderhalve eeuw geleden de volgende verordening van Hertog Ernst August van Saksen-Weimar in 1742 werd afgekondigd.

„Wij enz. doen bij dezen aan al onze hieronder genoemde vorstelijke beambten enz. te weten, hetwelk hun reeds bekend is van voorheen, welke groote vaderlijke zorg wij dragen voor alles, wat tot het welzijn van ons land en onze getrouwe onderdanen kan dienen. Zoo verordenen en bevelen wij bij dezen: Daar velen door brand tot groote armoede kunnen geraken, bevelen wij, om hen voor zulk ongeluk tijdig te bewaren, genadig, dat in iedere stad en dorp, een aantal houten borden aanwezig moeten zijn, waarvan reeds is gegeten en waarop zich moeten bevinden de volgende figuren en letters, die hierbij aangegeven worden, welke letters des Zaterdag bij afgaande maan met versche inkt en nieuwe pennen op die borden moeten worden geschreven, opdat wanneer een uitbarsting der vlammen mocht ontstaan, waarvoor de groote God onze landen genadig beware, een dezer borden, die op bovengemelde wijze beschreven zijn, in de vlammen worde geworpen met de woorden „in den naam van God” en bijaldien de vlammen zich alsdan nog verder verspreiden, dit driemaal moet herhaald worden, waardoor alsdan de brand onfeilbaar zal worden gebluscht. Alle burgemeesters van de steden en de schouten en politiebeambten op het platteland moeten deze borden steeds in voorraad

hebben en zorgvuldig bewaren en, bij het ontstaan van brand, waarvoor God ons behoede, op de voorgeschreven wijze gebruiken. Daar het echter niet noodzakelijk is dat elke burger en boer het wete, houden zij ze in bewaring en wordt hun opgedragen onzen genadigen wil uit te voeren.

Gegeven in onze residentie Weimar, den 24sten December 1742."

In andere landen, waar men zulke dwaze dingen reeds een eeuw vroeger had opgeruimd, maakte deze verordening zulk een belachelijken indruk, dat het bevelschrift spoedig werd ingetrokken.

H.

De ooievaar wordt in het Oosten zeer vereerd en ontzien, zoodat deze vogel vrij zijn nesten op de torens der moskeeën bouwt, en zijn tegenwoordigheid als een gunstig voorteken wordt beschouwd. Het woord *chasideh*, waarmede de ooievaar wordt aangeduid, beteekent vroom; in dit opzicht wordt ook door oude schrijvers, zooals Aristoteles, Solinus enz., de teederheid van den vogel tegenover zijne jongen, alsmede de dankbaarheid dezer laatsten tegenover de ouden, die zij in den ouderdom voeden, vermeld. — De Psalmen spreken over de gewoonte der ooievaars om in de cypressen te nestelen, zooals zij nog doen.

Goeie raad.

As 'n kind lastig is, ge hom 'n paar kleine veertjiis in syn rechterhand, en smeer 'n beetji stroop an di linkerhand. Gaat dan mar weg! Di kind sal probeer di veertjiis met syn linkerhand te vat — dan sit dit vas an di stroop — dan gryp hy weer na hulle met di regterhand. Vas is dit weer! So gaat hy an tot hy eindelijk an slaap raak. As hy weer wakker word, dan begin hy weer met di selfde spulletje van voor af aan — stroop soet! — tot hy weer moe word en slaap.

(Patriot.)

Kras.

Een New-Yorksches predikant heeft gedurende zijn loopbaan 12,000 paren gehuwd en in het geheel \$ 60,000 aan trouwgelden ontvangen.

H.

In een familie in den staat Mississippi ging het onlangs recht feestelijk toe. De kleindochter trad op één en denzelfden dag in het huwelijk, waarop haar ouders hun zilveren, haar grootouders hun gouden bruiloft vierden.

H.

Ik en Gij — Gij en Ik.

Johan Kaspar Lavater, predikant te St. Peter in Zürich, bevestigde eens een huwelijk met een toespraak, die wel de beste en tegelijk de kortste is; zij luidde als volgt:

„Dat *ik*, zegt men, is de eerste en *gij* is de tweede persoon. Als men in de menschelijke samenleving om zich heen ziet, zou men werkelijk gaan gelooven, dat deze regel der taalkunde ontstaan is op grond onzer maatschappelijke zeden. Zoo zij het in uw leven niet, mijne beide geliefden! *Gij* zij altijd bij u de eerste en *ik* altijd de tweede persoon, dan zal het u goed gaan.“

H. W.

Onze medemenschen.

Van de 1450 millioen menschen, die de aarde bewonen, zijn 500 millioen gewoon gekleed; 250 millioen gaan gewoonlijk naakt; 700 millioen hebben het lichaam slechts gedeeltelijk bedekt. Verder leven er 500 millioen in huizen, 700 millioen in hutten en hollen en 250 millioen leven en slapen onder den blooten hemel.

H.

Een millionaire te Londen, die zijn groot vermogen aan den meubelhandel te danken heeft, moet het zich laten welgevalven „Duke of Bedsteads“ (Hertog van Bedsteden) genoemd te worden. De grondslag van zijn grooten rijkdom was een kleine winkel in Tottenham Court.

H.

Zekere Samanthe Phillips, een kleurlinge, nog woonachtig in Jeffersonville werd in 1785 in den Staat Kentucky in slavernij geboren, en is derhalve nu 107 jaren oud. Zij is thans huisvrouwster voor haar zoon, die werkzaam is op een boerderij, ruim twee mijlen van de woning verwijderd. Haar zoon heeft den leeftijd van 75 jaren bereikt. Mrs. Phillips bezorgt hem dagelijks zijn middageten, en legt geregeld dien afstand te voet af. Zij weegt slechts 90 pond, is niet over de vier voet lang, en loopt even vlug als een persoon van 20 jaren. Op den leeftijd van 100 jaren kwam zij weder geheel in het bezit van haar gezicht en gehoor, hetwelk eenigen tijd tevoren belemmerd was geworden. Men zegt, dat Mrs. Phillips nimmer in haar leven ziek is geweest.

H.

Ongelukkig.

De sterrekundige Le Gentil vertrok in 1760 naar Indië om in 1761 den voorbijgang van Venus langs de zon waar te nemen; maar de oorlog belette hem voet aan wal te zetten en toen hij eindelijk aan land kwam, was Venus lang voorbij. Nu nam hij een heldhaftig besluit om te Pondichéry te blijven tot Venus opnieuw voorbij de zon trok, in Juni 1769. Hij richt een observatorium op, leert de taal van het land en bereikt het jaar 1769. 't Is het beste weêr van de wereld. De dag van den voorbijgang is daar. Doch de lucht begint te betrekken, donkere wolken

schuiven voor de zon en toen Venus voorbij is, wordt het andermaal schoon weêr!

De arme sterrekundige bestierf het bijna. Daar de volgende voorbijgang van Venus eerst in 1874 plaats had, kon hij niet meer wachten, vertrok naar Frankrijk, leed tweemaal bijna schipbreuk en, toen hij te Parijs kwam, bevond hij dat men hem voor dood had gehouden. Hij was in de Academie van Wetenschappen vervangen en zijn vrouw was hertrouwd. Eenige maanden later stierf hij! H.

Eene aartsvaderlijke familie.

In Amerika overleed zekere Mrs. Rebecca Seth, de oudste vrouw in Maryland, onlangs na een korte ongesteldheid, in den ouderdom van 103 jaren aan de griep. Zij was geboren in Springfield County, in 1788. Op den leeftijd van 30 jaren huwde zij met Thomas Seth en was de moeder van zes zonen en negen dochters. Verder had zij nog veertig kleinkinderen en een en dertig achter-kleinkinderen. Van het getal kleinkinderen waren vijftien van een harer dochters, waarvan de jongste vijftig en de oudste zeventig jaren oud is. Haar vader was tamboer-majoor onder generaal Lafayette, gedurende den Revolutie-oorlog (vorige eeuw) en een van de weinigen die de slachting bij Paoli wist te ontkomen. Hij bereikte den leeftijd van honderd jaren. Haar echtgenoot, Thomas Seth, was gewoon soldaat in den oorlog van 1812 en stierf op vier en tachtigjarigen leeftijd. Haar grootvader bereikte den leeftijd van honderd vier jaren. De familie van Mevr. Seth was beroemd geworden door den buitengewoon hoogen ouderdom, die vele leden der familie bereikten.

H.

Een eigenaardige soort van bescherming der nijverheid hield men er in vroegere eeuwen op na. In eene verordening van het jaar 1731 van Friedrich Wilhelm I leest men: „Wij enz. doen kond en te weten; nademaal wij met misnoegen hebben opgemerkt, dat de dienstmaagden en heel gewone vrouwspersonen, zoowel Christenen als Joden, zoowel op het platteland als in de steden, zijden kamizolen, rokken en keursjes zeer veelvuldig dragen, en dit niet alleen den verkoop der voor het gansche land zoo voordeelige wolfabrieken hinderlijk is, maar ook met vroeger uitgevaardigde verordeningen strijdt; zoo achten wij het noodzakelijk, dit kwaad door een edict te verhelpen. Wij bepalen, verordenen en willen daarom, dat na verloop van zes maanden na afkondiging van dit edict geen dienstmaagden, en gansch gewone vrouwspersonen, zoowel Christenen als Joden, voortaan zijden kamizolen, rokken en keursjes dragen, en wanneer men hen daarmede na afloop van dien tijd nog mocht aantreffen haar die zijden kleeding openlijk op de straat zal worden afgenomen.”

N. Spr.

Een gezantschap van Indianen kwam onlangs tot de „Oregon Conferentie” om hulp voor het bouwen van eene kerk te verkrijgen. Deze menschen kwamen van de Klamath-Indianen Reservation, gelegen in zuidoostelijk Oregon. Zij waren driehonderd mijlen langs den wagenweg gekomen en tweehonderd mijlen met den spoortrein. Zij hadden dus 500 mijlen gereisd om ondersteuning voor hun godsdienst!

Stijlbloemen.

1. „Het zou een machtig geval zijn, somber mooi in zijn barheid.”
2. Zoo wordt een zilveren band gevlochten, die heerlijke vruchten zal dragen (*denkelijk dus jonge bandjes*).
3. „De vruchtbre moederborst der aard met eeuwige aderen,
„Laat in 't genadig uur haar schooven tarw vergaderen.”
4. „Twee en twintig toen ze huwde, vonden hare deugden en ondeugden na veertig jaar elkander weinig veranderd terug.”

ONZE BOEKENTAFEL.

We vestigen de aandacht onzer lezers op het nog veel te weinig gelezen werk van den heer E. NIJLAND te Utrecht: „De zending op de school,” met een voorrede van Ds. P. VAN WIJK JR., een der warmste en kundigste zendingsvrienden. Men vindt hier de zending, beschreven uit de Bijbelsche geschiedenis, haar uitbreiding en een overzicht der zendinggenootschappen, men omwandelt heel de wereld, vindt onze Indiën zeer uitvoerig behandeld, en krijgt eindelijk een opgaaf van werken enz. over de zending, zelfs atlanten en tijdschriften worden genoemd. Alles wordt levendig met verhalen en toelichtingen behandeld, zoodat de lezer voortdurend wordt geboeid. Wil men de zending grondig en degelijk behandelen, dan is in onze taal moeilijk beter werk aan te wijzen.

De heer Nijland, die zich zoo loffelijk van zijn taak kweet in het net uitgevoerde (bij den heer C. H. E. Breijer te Utrecht uitgegeven) werk, heeft nog een meer omvangrijken arbeid onderhanden, te omschrijven als „Ethnografische schetsen uit Nederl. Oost- en West-Indië, ten gebruike bij de zendingskaart.” 't Komt uit in afleveringen en zal goedkoop zijn.

Vooraf ook schaffe men zich aan de, bij denzelfden uitgever verschenen, door den heer E. Nijland geteekende *Zendingskaart van Oost en West-Indië*. Deze groote, flinke, duidelijke kaart geeft door verschillende kleuren aan, waar door de onderscheiden zendelingen wordt gearbeid en geeft met één oogopslag een duidelijk overzicht der zending tot den laatsten tijd. De kaart is een aanwinst voor de Christelijke school, onze jongelingsverenigingen en alle zendingsvrienden.

Gaarne vestigen we op het *Correspondentieblad* van het Friesche Jongelingsverbond aller aandacht, ook die van niet-Friezen. Het wordt reeds buiten de provincie gelezen en verdient dit door zijn degelijken inhoud. Men kan intekenen, — de prijs is gering — bij den heer W. KROESE te Drachten.

V R A G E N B U S.

ANTWOORDEN.

Van een zeer getrouw lezer van Excelsior ontvingen we een schrijven, met verzoek om plaatsing, dat wel wat heel lang is blijven liggen. De ruimte was steeds zoo beperkt. Thans echter nemen we het op; en wel in zijn geheel. Dat eischt de rechtvaardigheid en goede trouw, want H. A. S. heeft belangrijke bezwaren tegen eenige uitdrukkingen in ons nummer van 15 October II. gebezigd. We nemen de vrijheid echter ons antwoord onmiddellijk op zijn stuk te laten volgen, omdat dan het verband beter gevat wordt.

De brief luidt als volgt:

AMSTERDAM, October 1891.

Geachte Redactie!

't Is een zonderling verzoek, waarmede ik tot U kom. Vergun me, dat ik met de deur in huis val en U en mijnen medelezers spaar de gebruikelijke inleiding, waarin haast altijd sprake is van „veelgelezen bladen,” „doorwrochte stukken,” „degelijke leiding,” enz.

'k Wilde U voorstellen, in eene alinea van het opstel „Vooruit!”, geplaatst in 't laatste nummer van Excelsior, eenige veranderingen aan te brengen, en omdat deze veranderingen nog al iets te beteekenen hebben, noemde ik mijn verzoek een „zonderling” verzoek en hoop ik, dat het door U niet met eene vernietigende bijvoeging in een der volgende nummers van uw blad geplaatst kan worden.

De veranderingen betreffen het omzetten van eenige zinnen in precies 't tegengestelde en 't plaats van bijvoegingen aan eenige andere. Om 't overzicht gemakkelijk te maken, schrijf ik uwe zinnen en mijne veranderde naast elkander:

Niet alle menschen zijn onze naasten. Alle menschen zijn onze naasten.

Dat zijn alleen die, met welke wij in aanraking komen. Dat zijn dus niet alleen die, met welke wij in aanraking komen.

Het woord zelf zegt het reeds. Het woord zelf zegt in dit opzicht niets;

Indien er *naasten* zijn, dan bestaan er ook, die verder af zijn. want we kunnen de scheidslijn niet trekken tusschen hen, die wel eens onze naasten genoemd worden en hen, die verder af zijn.

„De algemeene menschen-min” is nog zoo erg moeilijk niet. „De algemeene menschen-min” is verbazend moeilijk.

Men kan zichzelf wijsmaken, dat men alle menschen mint. Men kan zichzelf wijsmaken, dat men alle menschen mint, evenals men zichzelf alle mogelijke dingen zeer licht wijsmaken kan.

Maar eigenlijk bemoeien we ons slechts met een zeer klein gedeelte van de menschheid en laten we ons aan het overgrootste deel niet gelegen liggen. Maar eigenlijk bemoeien we ons slechts met een zeer klein gedeelte van de menschheid en laten we ons aan het overgrootste deel niet gelegen liggen tot onze schande!

We komen nooit met hen in aanraking, dus zijn ze ons geheel onverschillig. We komen nooit met hen in aanraking en ze zijn ons geheel onverschillig tot onze schande!

Zooals U ziet, is 't geen kleinigheid: zullen wij de

tegenstelling vergelijken bij die tusschen dag en nacht, wit en zwart, Oost en West? We zouden het verschil ook bij benadering in getallen kunnen uitdrukken: 40—50—60—zeg 100 menschen aan den eenen en ongeveer 1400 miljoen aan den anderen kant; ja door eene eenvoudige meetkundige berekening zouden we te weten kunnen komen, hoever uw naaste van den mijnen afstaat.

't Is duidelijk, dat alle voorgestelde veranderingen voortvloeien uit de weglating van het woordeke niet in den eersten zin. Op de vraag: „Wie zijn onze naasten?” luidt uw antwoord: „Niet alle menschen” en 't mijne „Alle menschen.”

Ook Calvijn heeft die vraag onder de oogen gezien (Inst. II, 8, 55; of blz. 229, ed. Kuyper). Hij beantwoordt haar aldus:

„Dewijl Christus in de gelijkenis van den Samaritaan bewezen heeft, dat onder het woord naaste, een ieder, ook de allervreemdste, begrepen wordt, zoo is er geen reden om het gebod der liefde niet verder uit te strekken dan tot onze vrienden en magen. Ik beken wel, dat iedereen, naardat hij allernaast en nauwst met ons vereenigd is, ook alzo met des te meer gemeenzaamheid moet geholpen worden. Want de redelijkheid brengt het mede, dat de menschen elkander zooveel te meer vriendschap bewijzen, als zij onderling met nauwer banden, of van maagschap, of van gemeenzaamheid, of van gebuurschap verknocht worden. En dat zonder God te verstoren, door wiens wil en voorzienigheid wij hiertoe eenigszins genoodzaakt worden. Doch ik zeg, dat het gansche menschelijke geslacht, zonder iemand uit te zonderen, met eene gezindheid der liefde moet worden omhelsd: dat hier geen onderscheid is tusschen de eene natie of de andere, tusschen waardigen of onwaardigen, tusschen vriend of vijand: doordien ze niet in hen zelve, maar in God moeten aangemerkt worden. En als wij onze oogen afkeeren van deze bemerking (—= van dit aanmerken), zoo is 't geen wonder, dat wij in vele dwalingen worden verstrikt. Indien wij derhalve lust hebben om den rechten loop der liefde te houden, zoo moet men niet eerst en voornamelijk zien op den mensch, wiens aanschouwen vaker haat dan liefde verwekken zou, maar op God, die wil, dat wij de liefde, die wij hem toedragen, zullen uitbreiden tot de menschen in 't algemeen. Zoodat dit een eeuwige grondreden is, dat wij den mensch, hoedanig hij ook zij, moeten liefhebben, omdat wij God liefhebben.”

Die liefde mag zich niet beperken tot woorden, maar moet zich openbaren metterdaad en in waarheid. En waar de Kerk van Christus geboden is, het Evangelie te prediken allen creaturen en zij dus den grootsten schat, die haar is toebetrouwd, naar alle einden der aarde heeft uit te dragen, zou daar 't meerdere 't mindere niet insluiten? Waar o. a. de Geref. kerken in een harer liturgische gebeden zich aldus uitspreken:

„En overmits het U behaagt, dat men bidde voor alle menschen, wij bidden U, dat Gij uwen zegen strekken wilt over de leer uws heiligen Evangeliums, opdat het overal verkondigd worde en aangenomen, opdat de gansche wereld vervuld worde met uwe zaligmakende kennis, opdat de onwetende bekeerd, de zwakke gesterkt worde en een iegelijk uwen heiligen naam niet alleen met woorden, maar ook met de daad grootmake en heilige.”

Zouden we daar geen werken der barmhartigheid ook aan de verst afstaanden hebben te betoonen?

Diezelfde kerken antwoorden op de vraag: „Wat eischt

God in 't zesde gebod?": „Dat ik mijnen naaste noch met gedachten, noch met woorden of eenig gelaat, veel minder met de daad onteere, hate, kwetse of doode." Op de vraag: „Wat verbiedt God in het achtste gebod?" luidt het antwoord: „God noemt ook dieverij alle booze stukken en aanslagen, waarmede wij onzes naasten goed aan ons denken te brengen." Op de vraag: „Wat gebiedt God in dit gebod?": „Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere." Op de vraag: „Wat wil het negende gebod?": „Dat ik ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere."

Hebben we deze dingen alleen te betrachten jegens onze bloedverwanten, vrienden, kennissen, burenen, landgenooten, voorzover wij ze kennen? Immers neen. Als er een moord gepleegd is, dan is dat immers geschied aan onzer één? Als we zien, dat een alleenheerscher tal van zijne onderdanen verjaagt, dan geschiedt dat toch aan leden van ons geslacht? Als Lord Churchill een onbillijk en onrechtvaardig oordeel velt over de Transvalers, dan verfoeien we zulk een bedrijf toch niet alleen, omdat ze onze stamverwanten zijn?

Dat u het met deze beschouwingen eens zijt, maak ik op uit de woorden, waarmede uw voorlaatste zin aanvangt: *maar eigentlijk*. Dat *maar* moet eene tegenstelling inleiden met het voorgaande, die zou moeten luiden: de theorie, of liever 't beginsel, de eisch is: alle menschen te beschouwen als onze naasten.

Ik vrees reeds te veel van u gevergd te hebben en onthoud me dus van toelichting op de overige voorgestelde veranderingen. Van éene opmerking kan ik me echter niet onthouden: Gal. 6 : 10, „Zoo dan, terwijl wij tijd hebben, laat ons goeddoen aan allen, maar meest aan de huisgenooten des geloofs", wordt vaak omgezet: doet goed alleen aan de huisgenooten des geloofs en bekommer u niet om alle anderen. Tevens neem ik de vrijheid schriftelijk te herhalen de vraag, onlangs door mij aan een der leden uwer redactie mondeling gedaan: „zet s. v. p. voort de rubriek „Misbruikte teksten." Misschien geeft Gal. 6 : 10 er U al aanleiding toe.

Hoogachtend en met heilbede,

Uw dw. dr.

H. A. S.

Ons antwoord kan zeer kort zijn. We meenen dat H. A. S. ons geen beteren dienst kon bewijzen, dan door de aanhaling der woorden van Calvijn en van den Catechismus geschiedde. Daar staat immers zeer duidelijk in wat *wij* zeiden: „Uw naasten zijn alleen zij, met wie ge in aanraking komt." Immers Calvijn zegt: „Ik beken wel dat iedereen, naardat hij *allernaast* en *navoest* met ons vereenigd is, ook *alzo met des te meer* gemeenzaamheid moet geholpen worden. Want de redelijkheid brengt mede dat de menschen elkander *zooveel te meer* vriendschap bewijzen, als zij onderling met *navoer* banden óf van maagschap, óf van gemeenschap, óf van gebuurschap verknocht worden enz."

En H. A. S. zal ons toch wel toestemmen dat hij iemand dien hij *in 't geheel niet* ontmoet of kent, niet *kan* „ontereen, haten, kwetsen of dooden." Dat hij het goed, dat *in 't geheel niet* onder zijn bereik ligt, niet door „booze stukken of aanslagen" aan zich *kan* brengen. Dat hij de eer en het goed gerucht van iemand, wiens bestaan hij zelfs niet vermoedt, niet *kan* bevorderen.

Wat nu het „liturgische gebed" betreft, moeten we

hem opmerken, dat daar eigenlijk niet sprake is van het welzijn der naasten maar van de eere van Gods heiligen naam, die ons in alles en altijd de *allernaaste* moet zijn.

Wij gelooven dat H. A. S. het volkomen met ons eens is en dat ook zal toestemmen wanneer hij *nauwkeurig* leest wat we schreven.

Onze lezer J. v. S. schreef ons het volgende:

Het zij mij vergund, naar aanleiding van eene uitdrukking, voorkomende in het eerste stuk van Excelsior 1 Oct. '91, getiteld: „Op uw woord", van UEd. nadere verklaring te mogen vernemen, onrede het mij niet geheel juist voorkwam. De bedoelde uitdrukking is deze: „De siddering kan bij de menschen optweeërlei uitloopen. Ze kan er toe leiden, dat men zich op genade of *ongenade* aan God overgeeft. Ze kan ook eindigen, enz."

Dit nu, een zich overgeven aan God op *genade* zie dat vat ik, doch een overgeven op *genade of ongenade* is mij niet zeer duidelijk, mij dacht van zoo iets is in de H. Schrift geen sprake, doch ik kan mis zijn en daarom vraag ik er eenige opheldering over, te meer daar in hetzelfde stuk toch ook voorkomt, dat wie zich aan God overgeeft op *genade of ongenade*, zeker ontvangen wordt. En nu was ik altijd van meening dat Gods woord ons telkens toeroept, ons op 's Heeren *genade* te verlaten, met alle onze zonde en overtredingen, doch nergens dat we ons maar overgeven moesten op *genade of ongenade*, wel dat het voor den aan zichzelf ontdekten zondaar zoo bang en zoo duister kan zijn, dat hij zich, naar hij *meent*, maar zal moeten overgeven aan Gods *genade of ongenade*, maar is het dan onze roeping niet hem erop te wijzen dat wanneer hij zich alleen op de ontfermende *genade* des Heeren overgeeft, hij geenszins zal worden teruggewezen?

Doch waartoe meer, misschien heb ik zelfs niet goed gelezen: waarom ik u dan ten slotte nog eens verzoek mij te willen inlichten hoe ik bedoelde uitdrukking moet begrijpen.

Het antwoord op deze bedenking kan zeer eenvoudig zijn.

We hebben *niet* gezegd dat God *ongenadig is* voor wie zich aan hem overgeeft. Maar dat de zondaar zich zonder voorbehoud, zonder voorwaarde, aan Hem moet overgeven en dat ook doet wanneer hij waarlijk tot bekeering komt.

Onze roeping is zeker er hem op te wijzen, dat Gods *genade* altijd meer overvloedig is dan onze zonden. Maar we spraken niet over *onze roeping als geloovigen*, maar over den toestand des zondaars, die tot ontdekking komt.

We kennen onzen vriend J. v. S. persoonlijk en houden ons ervan overtuigd dat hij, zijn eigen bekeeringsgeschiedenis overdenkende, ons volkomen uit eigen ervaring gelijk geeft. Het staat tusschen de regels door in zijn brief. Maar dan weet hij ook dat de zondaar, wien Gods Geest begint te verlichten, met Job zegt: „*Indien* Hij mij doodde, *nochtans* zal ik op Hem hopen."

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
 Nederlands Jongelingschap en Volk
 onder redactie van
 A. J. Hoogenbick en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's / 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

VOORUIT!

V.

BELEEFDHEID.

De zuster der nederigheid is de beleefdheid. Iemand die waarlijk nederig is, kan niet norsch of onvriendelijk zijn. Beleefdheid is een eigenschap, die men evenmin aanleeren kan als andere deugden. Ze kan ontwikkeld, versterkt worden, maar men leert haar niet zooals men rekenen en schrijven leert.

Er gaat veel in de wereld door voor beleefdheid wat dien naam niet mag dragen. En ieder, die een weinig verder ziet dan zijn neus lang is, kan dadelijk bemerken dat de valsche beleefdheid niet van de echte soort is. De ware beleefdheid openbaart zich zonder dat de bezitter het wil of zelfs weet. En ze doet wonderen! Meer dan alle talenten samen heeft waarachtige beleefdheid harten gewonnen. Beleefdheid geeft wat men noemt „populariteit”. Want die man is niet algemeen bemind; hij heeft niet algemeenen invloed; hij is niet populair, aan wien duizenden veel verplicht zijn, maar hij is het, aan wien die duizenden veel verplicht *willen* zijn.

Beleefd was Prins Willem I. En hij was het tot groote ergernis van Alva en de Spanjaarden. Van hem ging het spreekwoord: „Telkens als prins Willem zijn hoed afneemt wordt iemand voor Oranje gewonnen.” Want hij groette niet *nederbuigend* vriendelijk; maar zóo dat ook de geringste onderdaan

kon voelen en tasten: ieder die hem groet, is hem een wedergroet waard.

Beleefd was onze onvergetelijke staatsman Mr. Groen van Prinsterer, en zijne echtgenoot niet minder. Het was hem nooit te veel om zijn tijd en talenten ook aan den minsten en onbeduidendsten te wijden, alsof het lot van het land er aan hing. Eens kwam een collectant voor de een of andere Christelijke inrichting bij dezen grooten man, sjoel-tjes gekleed en druipnat van den stortregen, waarin hij den halven morgen had geloopt. Nauwelijks was hij in huis of hij zat in de huiskamer bij de warme kachel aan een goed tweede ontbijt. Maar toen zijne gastvrouw bemerkte hoe nat hij was, duurde het niet lang of hij zat daar geheel in bovenkleederen van den heer Groen van Prinsterer gehuld, terwijl zijn natte pakje in de keuken werd gedroogd en schoongemaakt. En dat ging niet *nederbuigend*; maar alsof 't vanzelf sprak. Want het sprak ook vanzelf voor dit echtpaar.

Beleefd was de beroemde Amerikaan Daniël Webster. 't Gebeurde op zekeren zomerdag dat een officier uit Washington naar Marschfield ging om Webster op zijn buitengoed te bezoeken. Om den weg een eindje af te snijden, sloeg hij een zijpaadje in, met dit gevolg, dat hij eindelijk voor een beek kwam te staan, waar hij niet over kon zonder zich tot de knieën nat te maken. Aan den anderen oever zag hij een bejaarden boer bezig met landarbeid.

„Zeg eens, oude jongen, ik wou bij Webster wezen. Is dit de goede weg?”

„Ja,” was het antwoord, „dat is te zeggen aan deze zij.”

„Maar hoe kom ik dat water over?”

„Daar kunt ge niet over; ge moet er door.”

„Maar 'k heb weinig trek om mijn voeten nat te maken. Kun je me niet helpen?”

„'k Zou niet weten hoe,” zei de boer.

„Als je hier wilt komen,” riep de officier, „en me overdragen, zal ik je twee kwartjes geven.”

De boer doorwaadde de beek en droeg den officier over. Deze gaf hem twee kwartjes, maar vond dat men iemand, wien men betaalt, niet behoeft te bedanken. De boer wees hem den weg, en de officier ging verder. Een minuut of tien na zijn aankomst kwam de heer Webster thuis en bij hem in de zijkamer. Maar wie schetst zijne verbazing toen hij niemand anders voor zich zag dan den boer, die twee kwartjes aan hem verdiend had! Webster echter liet er nooit iets van blijken; hetgeen de verlegenheid van zijn jongen gast niet verminderde.

Op zekeren dag kwam een aanzienlijk koopman van London aan een der Bankinstellingen aldaar om zaken te openen. Zoodra hij den directeur ontmoette vroeg hij: „Waarom denkt ge wel dat ik bij u kom?”

„Ik denk haast”, antwoordde deze, „omdat ge meent dat uw geld hier veilig is.”

„Ja en neen,” sprak de koopman. „Ik was daar straks bij de.... Bank (hij noemde den naam). Ik nam mijn hoed af en zette dien op den lessenaar van den directeur. „Dat is geen plaats voor een hoed!” riep deze op een toon alsof zijn persoon alleen tien miljoen waard was. 'k Haaste mij om den hoed weg te nemen. „En wat verlangt ge nu van mij?” vroeg de directeur. Maar ik antwoordde: „Ik verlang niets; 'k zie dat ik aan 't verkeerde kantoor ben; en ik ging regelrecht hierheen.”

Aan den *beleefden* toon op kantoor en in winkel herkent men den patroon met ware beschaving. Want een hoofd eener zaak, dat zelf beleefd is, duldt geen onbeleefd man of jongeling in zijn dienst. „Zoo heer, zoo knecht.” Is de patroon een *heer*, dan wil hij ook geen anderen dan *heeren* (ieder in zijn eigen stand) in zijn dienst hebben. Maar om een heer te zijn, is 't niet noodig dat iemand de nieuwste nieuwtjes weet en naar de laatste mode gekleed gaat. Ik ken jongelui uit de aanzienlijkste familiën, die geen anderen naam dan dien van *ploerten* verdienen. En ik ken arme daglooners en loepknechts, die werkelijk *heeren* zijn.

Uw handschrift moge voortreffelijk zijn, uw taalkennis volkomen; uw rekenkunde onverbeterlijk; wanneer ge een lomperd zijt, die iemand, wien ook, onbeleefd behandelt, wees er dan van verzekerd dat een beschaafd man u niet in zijn dienst houdt. Ge zoudt alleen dienen om zijn zaak te bederven, en dat heeft hij niet noodig. Dat niet alleen, maar hij

wil het niet, ook al waren er schatten mee te verdienen.

Beleefdheid is niets anders dan dat men iederen medemens op zijn rechte waarde schat; dat is: als iemand *van Gods geslachte*.

W.

REGENMAKERS.

(Zie vorig No.)

Maakt men tegenwoordig in Amerika regen door middel van dynamiet-ontploffingen, in Afrika doet men dat op een geheel andere wijs. Aldaar beslist eenvoudig de stemming der meerderheid op de volksvergaderingen of het al of niet moet regenen.

De zaak is echter daarmede niet gedaan en wat dan nog verder gebeuren moet is waarlijk zoo eenvoudig niet. Thans is het de plicht van den weermaker zijn beroep uit te oefenen. De persoon die deze groote gave bezit is bij de meeste stammen het opperhoofd, die zijn wetenschap echter ook aan sommige van zijn geliefde onderdanen kan overdragen. Slechts bij de Kaffers is het ambt van weder- en regenmaker en dat van opperhoofd niet in één persoon vereenigd. Hij dankt zijn betrekking aan een reeks van oefeningen waaraan hij zich eerst moet onderwerpen. Moet hij nu regenmaken, dan is het aangenaam begin van zijn werkzaamheid, dat het opperhoofd hem een os ten geschenke geeft, waarvan een vierde gedeelte geofferd wordt, doch waarvan het overig drievierde deel zijn weg in de keuken van den toovenaar vindt. Als het offer gebracht is, vertoont de toovenaar zich als koninklijke soldanser. Op zonderlinge wijze versierd met allerlei zaken, zooals gedroogde bladeren, slangenhuiden, schildpadschalen, bonte dierenvelen enz., voert hij een wilden dans uit om de aanwezige menigte, die dit met haar eentoonig gezang begeleid, totdat hij eindelijk uitgeput nederzigt.

Nu moet hij het geneesmiddel tegen de macht des hemels opnoemen. Dit is het kritiekste oogenblik, want het geheele werk van den regenmaker is natuurlijk daarop ingericht, dat hij zijn stamgenooten in goeden luim houdt en zooveel tijd wint, dat de hemel.... vanzelf regen geeft. De regenmaker weet zich altijd uit den nood te redden. Zijn geliefd werk is lieden, die het volk niet durft aanvallen, aan te wijzen als personen waarom het niet kan regenen. Het komt dan ook niet zelden voor, dat de zwarte kunstenaar een zendeling als de oorzaak aanwijst waarom de hemel gesloten blijft. Biedt zich zulk een welkome gelegenheid niet aan om de verantwoordelijkheid op een ander te werpen, dan is een weërprofeet toch nog niet in verlegenheid. Met een holle stem waaruit diepe overtuiging spreekt, maakt hij aan zijn gemeente bekend, dat er dan alleen regen kan komen wanneer de mannen voor hem een

baviaan levend vangen, zonder dat hij eenig letsel bekomt. Hierdoor wordt door hem een proeve van jagerstalent van de eerste soort gevordert daar het bekend is, dat de vierhandige boschbewoners, aan een vriendelijk verzoek om zich over te geven, geen gevolg gaven. Is eindelijk na dagen lang jacht gemaakt te hebben, een vangst gelukt zonder dat de gewenschte zegen des hemels is nedergedaald, dan moet de regenmaker zich met een andere uitvlucht weten te behelpen. Hij heeft nu nog het hart van een leeuw noodig. Wederom gaan de mannen op jacht en er verlopen weder een paar dagen eer het hart van

den koning der dieren aan de voeten van den toovenaar kan worden gelegd. En nog heeft het niet geregend. Echter tijd gewonnen is alles gewonnen. Thans is nog een plant noodig, die slechts op een bepaalde plaats, eenige dagreizen ver verwijderd, groeit. Een klein aantal lieden wordt uitgezonden om het tooverkruid te halen en..... het geluk dient den regenmaker. Middelerwijl zijn de regenwolken komen aandrijven, het verkwikkend vocht valt op de verdroogde aarde en het aanzien van den profeet is hooger dan ooit gestegen. H.

HET HERMONGEBERGTE.

EEN TEEKEN DES TIJDS.

We hebben vaak in *Excelsior* de aandacht gevestigd op den wonderlijken ommekeer, die in het Heilige Land in onze dagen plaats grijpt, waar heel het gelaat des aardrijks verandert en nieuwe tijden aanvangen. Dat we niet te veel zeiden bewijst de volgende schoone beschrijving onlangs gegeven door het *Handelsblad*.

„We werden getroffen, toen we een artikel inkeken, dat Londen's meest ervaren journalist, G. A. Sala, verleden week schreef. We lazen door en bewonderden opnieuw de heldere, bondige wijze waarop deze oude medewerker van de *Daily Telegraph* schrijft. Hij verhaalt zijn wedervaren in den Levant. Van dezen zomer heeft hij Egypte en Syrië nog eens

bezocht, en zijn vergelijking van den toestand aldaar met dien van elf jaar geleden is hoogst belangwekkend.

Nemen wij Syrië het eerst. Er is veel veranderd. Waardoor? Ten eerste door de belangrijke emigratie van Israëlieten en Duitschers. Ten tweede doordien de Turk er krachtiger regeert dan voorheen. Ten derde door den aanleg van spoorwegen.

Te Jaffa werd Sala gewekt door de fluit van een locomotief. Er straalt te Jeruzalem een groot electrisch licht boven de poort van Damaskus.

De schaduw van een telegraafpaal valt over den put van Jacob bij Sichar en nacht en dag is een fabriek aan het werk bij de oude bron van Nazareth. Er wordt hard gewerkt aan den spoorweg van Jaffa

naar Jeruzalem. Voor goederenvervoer is de spoorweg reeds open zoover als Ramleh. De lijn gaat langs Sharon en door het dal van Sorek langs Zorah en het kamp van Dan, de geboorteplaats van Simson. Door de vlakke ten zuidwesten van Jeruzalem wordt de weg gebouwd en groote zorg wordt eraan besteed om de gewijde herinneringen der omgeving van de heilige stad der Christenheid te

ontzien. Maar aan ieder die in zijn jeugd aan moeders knieën luisterde naar het wonderschoon verhaal, dat de wereld veranderde, zal het vreemd en onaangenaam in de ooren klinken, als weldra de conducteurs de portieren der spoorwegwagens openen met den uitroep: „Jeruzalem! Jeruzalem! tien minuten oponthoud!”

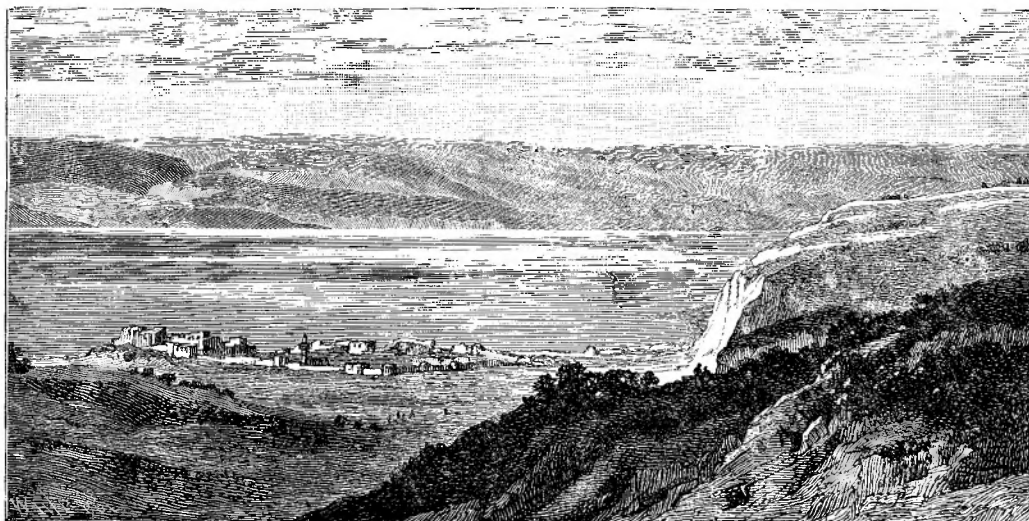

DE PLEK WAAR NAÏN GESTAAN HEEFT.

Voor reizigers moet deze spoorweg voornamelijk dienen, maar voor den handel van veel meer belang zal de spoorweg zijn van Haifa naar Hauran en Damaskus.

Deze lijn zal den eeuwenheugenden reisweg volgen door de vlakke van Esdralion, langs den Boven-Jordaan en het land ten zuiden van Hermon. Hij gaat dus door de vruchtbaarste streek van Syrië.

Van Hermon strekt zich zuidwaarts een graanveld uit, dat zestig Engelsche mijlen lang en dertig breed is. Dit graanveld heet Hauran. Het was oogsttijd toen Sala Hauran bezocht en dag aan dag ontmoette hij honderden kameelen beladen met tarwe voor de markt van Damaskus. Eens zat hij 's avonds anderhalf uur voor de opening van een tent te Chabaghib, even buiten Damaskus. In dien tijd gingen 186

HET MEER VAN GALILEA.

kameelen voorbij met tarwe zwaar beladen. Verleden jaar konden de landbouwers van Hauran geen markt vinden voor de helft van hun oogst. Veel van de tarwe bleef op het veld liggen, en dat, ofschoon ze hun velden niet jaarlijks bebouwen maar elken akker een jaar van de drie braak laten liggen. Nu de tarwe duur is kan het vervoer per kameel betaald worden. De spoorweg zal in Hauran gouden oogsten vinden wachten op transport en een talrijke welvarende bevolking, die veel invoerartikelen noodig heeft. Er zijn geen boomen in Hauran. Hout en olie en vruchten moeten er dus gebracht worden."

Zoover het blad dat terecht op zulke feiten de aandacht vestigt. Het bewijst weer hoe ze *aller* aandacht beginnen te trekken. Voegen we erbij dat juist in de genoemde streken ten oosten der zee van Gallilea een nieuwe Joodsche kolonie wordt aangelegd.

H.

DE DRAKENSAGE.

(Beter: DE SAGE VAN DEN DRAAK.)

Waar zich tusschen 't groen der vlakke,
Langs de(n) veelbezongen Rijn,
Dicht tot aan heur (zijn) schoone boorden,
Rijk aan tinten, vol akkoorden,
Lachend in den zonneschijn; ¹⁾
Het gebergte zevenhoofdig,
Ruw uit rots bij rots gebouwd,
Als een grimmig dier zich ²⁾ uitstrekt,
Dat zijn klauw reeds naar den buit strekt, ³⁾
Die het in het dal aanschouwt,
Daar leeft nog een oude sage,
Tuigend van den vromen zin
Nog ⁴⁾ van vroegere geslachten;
Want een diepte van gedachten
En van waarheid schuilt er in.
In reeds lang vervlogen tijden,
(Luidt zij) hield een gruw'bre draak
Hier verblijf in een der holen,
Achter steen en struik verscholen,
Moord alleen scheen zijn vermaak.
Want zijn bloeddorst spaarde niemand;
Hij verscheurde kind en held, ⁵⁾

¹⁾ Het is beter te zorgen dat elk couplet op zichzelf een geheel volzin uitmaakt en dus een geheele gedachte bevat. Welke reden bestaat er nu voor de afscheiding tusschen deze beide coupletten? Men gevoelt dat ze een geheel *moeten* zijn.

²⁾ Dit woord *zich* hebben we reeds in den eersten regel gehad.

³⁾ *uitstrekt* en *buit strekt* rijmen eigenlijk *niet* op elkaar; want *strekt* en *streckt* zijn 'zelfde woord.

⁴⁾ dit *pog* zou onze dichter zeker weggelaten hebben, indien hij proza geschreven had. Het is volkomen overbodig.

⁵⁾ „Hij verscheurde *kind en held*“. Kind en held zijn geen tegenstelling. Men vindt kinderen, die waarlijk helden, en kerels van zes voet, die echte lafaards zijn.

Greep de maagden, in het lommer
Zich vermeiend zonder kommer,
En den herder in het veld.

Vrucht'loos waren speer en zwaarden,
Guichelvloek en priesterbeë,
Gansch vergeefs hun jammerklachten; ⁶⁾
Mensch en goden feilden krachten,
Om te redden van dit weë.

Slechts een levend mensch, ten offer,
Prijgsgegeven aan den draak,
Stilde voor een tijd zijn woede,
Was het eenigst dat hen hoedde ⁷⁾
Voor zijn vreeselijke wraak. ⁸⁾

Daarom stiet men krijgsgevang'nen
En misdaders naar hem voort;
En in één slag opgereten
Slaakten zij hun stervenskreten,
Door zijn adem schier gesmoord. ⁹⁾

Nu gebeurde 't in den krijg eens
Dat een jonkvrouw werd geroofd,
Welker schoonheid zóo twee helden
Boeide, dat ze een tweestrijd stelden
Om dien buit; maar 't opperhoofd ¹⁰⁾

Sprak: „Hoe? broederbloed vergieten
„Om een vreemde vrouw? Wat strijd!
„Zult gij dooden de één den ander?
„Neen! de hand gereikt elkander,
En ten doode haar gewijd!“

En toen de andere ochtend lichte
Voerde men het meisje heen
Naar den draak, wiens ijslijk brullen
Haar met schrik noch vrees vervullen,
Noch ontroeren kon, naar 't scheen.

Kalm en moedig schreed zij verder,
Trok een kruisjen uit heur kleed,
Kuste 't, knielde op 't rotsbed neder
En ze bad zoo vroom als teeder:
„Heer, wees tot mijn hulp gereed!“

Nog hield zij het oog ten hemel,
Nog het kruisjen in heur hand; ¹¹⁾

⁶⁾ *hun* jammerklachten. Van wie? Letterlijk staat er: van speer, zwaarden, guichelvloek en priesterbeë.

⁷⁾ *eenigst* is een overtreffende trap, die veel gebruikt wordt, maar nooit te pas komt. Eeniger dan eenig kan men niet zijn; want dat zou nul worden.

⁸⁾ Voor zijn *wraak*? Wat had de draak dan te *wreken*? Voor zijn woede, kwaadaardigheid, wreedheid; dat gaat goed; maar niet voor zijn *wraak*.

⁹⁾ Door *adem* is nog nooit iemand gesmoord. Men kan door adem vergiftigd en verstikt worden, maar niet *gesmoord*.

¹⁰⁾ Hier geldt in driedubbele mate de aanmerking die we onder ¹⁾ maakten.

¹¹⁾ „Nog hield zij het kruisje in *heur* hand.“ In wiens hand kon zij het anders houden? Men zegt dus in zulk

En met opgesperde kaken
Legde, om zijnen sprong te maken
't Monster zich op 's rotsen rand.¹²⁾

Grimmig staarde hij op 't meisje,
Maar op eens zag hij het kruis,
En hij sperde ontzet zijn oogen¹³⁾
Op, of 't weêrlicht uit den hooge
Hem terneer wierp op het gruis.

Sidd'rend kromp hij in elkander
Onder droef en naar gehuil,
En in machteloze woede
Stiet hij aan 't gesteent' ten bloede
Zijn geduchten kop en muil.

En op 't laatst door d' angst gedreven,
Wierp hij zich de rotsen af,
Plonste en dompelde in de golven
En door 't schuimend nat bedolven
Vond hij in den Rijn zijn graf.

Zij, toen van 't gevaar ontheven,
Dankte en loofde heuren Heer,
En de heid'nen gansch verslagen
Door het wonder dat zij zagen,
Vielen aan heur voeten neêr.

En ze aanbaden 't kruis, dat redding
Van den draak hun had gebracht.
't Werd hun krijgs- en zegeteeken,
Hunne troost aan lijdensbecken¹⁴⁾
En hun hoop in stervensnacht.

Zoo bezongen eenmaal de ouden
's Kruises schoone zegepraal
Op des Satans duister woelen,¹⁵⁾
Waarvan zielsmoord is 't bedoelen,
In dit dichterklijk verhaal.

En ons allen, kruisbelijders
Zij 't een woord van troost en moed;
Wij ook zullen overwinnen

geval: in de hand. Want dat die hand van haar was, spreekt vanzelf. Maar 't kon ook zijn dat ze 't in den mond of in den zak hield.

¹²⁾ 's rotsen rand. Rots is een *vrouwelijk* zelfstandig-naamwoord.

¹³⁾ ook hier als in ¹¹⁾. Hij kon onmogelijk andere oogen opsperren dan de zijne.

¹⁴⁾ Deze regel is er eenvoudig ingekomen terwille van het rijm en omdat er anders een regel tekort schoot. Vooreerst is troost *mannelijk*; dus „hun troost.” Maar waar komen de lijdensbecken ineens vandaan? De dichter heeft echter geregeld *gedacht*. Hij wil zeggen: „Het kruis werd hun veldteeken in den krijg, hun troost in 't lijden, hun hoop in 't stervensuur.” In de *gedachte* zit schoone opklimming (climax), maar ze is bedorven door dezen regel.

¹⁵⁾ *Duister woelen*. Vormen die twee woorden één zuiver denkbeeld?

Op den moorder des beginnen,¹⁶⁾
d'Ouden draak en zijn gebroed.

Schijnen wij hem prijs gegeven,
Op ons bidden helpt de Heer!
Hij zal ons doen zegepralen,
Moed en kracht op ons doen dalen,¹⁷⁾
Storten hem in d'afgrond neêr.

Op dus! en vol moed geheven
De banieren van het kruis;¹⁸⁾
Niet gesidderd voor het leven,
Wie 't wil derven zal Hij 't geven
Eeuwig in het Vaderhuis.

A. S. D. v. d. H.

¹⁶⁾ „Den moorder *des beginnen*.” Onze dichter weet zelf wel dat dit geen Nederlandsch is. De satan is „*van den beginne*” (dat is van het oogenblik af dat deze engel Satan werd) een moordenaar. Maar hier staat — wanneer we even aannemen dat men zeggen mag *beginnen* voor begins — dat de Satan *het begin vermoord heeft*.

¹⁷⁾ Beter: *in* ons doen dalen.

¹⁸⁾ „De banieren van het kruis.” Elke zaak of persoon kan slechts *een* banier hebben; want de banier vertegenwoordigt en verzinbeeldt eene gedachte; is eensymbol. Wanneer men van *banieren* spreekt, wekt men de gedachte op aan een aantal vlaggetjes, allen van dezelfde kleur en teekening. En dat is allerminst de bedoeling van den dichter.

We vertrouwen dat onze dichter deze critiek, al is ze scherp, niet *te* scherp zal vinden.

Wie in dichtmaat schrijft, moet vóór alles elk woordje wikken en wegen, opdat alle gedachten helder worden weergegeven en vooral de beelden geheel zuiver zijn; en ze daarna zóo rangschikken en neerzetten dat het kunstige *niet* bemerkt wordt, maar alles volkomen *natuurlijk* is. Doet hij 't eerste niet, dan is zijn dichten rijmelarij. Let hij niet op 't laatste, dan wordt zijn „gebonden stijl” wat Beets eens noemde: een kind in beugels. Weinige Nederlandsche dichters uit onze eeuw hebben in dat schijnbaar kunsteloze van de kunst de Genestet overtroffen. Vooral in zijn „Leekedichtjes”. Die lezende, is men geneigd te zeggen: Dat kan ik ook wel! Maar.... beproef het maar eens! W.

VORSTELIJKE VRATEN.

De markiezin de Fontenoy (voor wier rekening het volgende komt) geeft in eene mededeeling aan de „New York Recorder” eenige bijzonderheden betreffende de vraatzucht van sommige vorstelijke personen, mededeelingen die de geschiedenis gewoonlijk verzwijgt, hoewel ze min of meer invloed op de gebeurtenissen hebben gehad.

Zoo verhaalt zij, dat koning Lodewijk XVI van Frankrijk zijn leven en dat van zijn vrouw Maria Antoinette verloor, tengevolge van zijn verslaafd-

heid aan den eetlust. Want zij zouden ontsnapt zijn, ten tijde van hun vlucht naar Varennes, had niet de koning er op gestaan om aan een herberg af te stappen om een gebraden kalkoen te eten, waarnaar zijne maag dringend hunkerde.

Even voor het einde van het maal, haalden zijn vervolgers hem in, en namen hem, de koningin en hun zoon gevangen. Zij werden terug geleid naar Parijs en in de gevangenis gezet, waaruit zij slechts kwamen om naar het schavot gebracht te worden.

Lodewijk XVIII, zijn jongere broeder, die na Napoleon op den troon gezet werd, was op hooger leeftijd zoo zwaarlijvig en vet geworden van de groote massa voedsel, die hij voortdurend verorberde, dat hij bijna niet loopen kon. Hij was, op zijn ouden dag, zoo zat van lekkernijen geworden, dat hij geen smaak meer had in eenige spijs, behalve aardappels, op een bijzondere wijze toebereid door zijn hoofdkok, die even vet was als hijzelf.

Eens, in den nacht, zooals hem wel meer overkwam, ontwaakte de koning met eene „hongerige begeerte” naar zijn geliefkoosd gerecht. Opstaande van zijn bed, waggelde hij naar het vertrek van den hoofdkok, en wekte hem met het bevel dat hij aanstonds een goed maal van deze spijs toebereiden zoude.

De kok had hier niets tegen, want het was des konings hoffelijke gewoonte, hem te veroorloven om deel te nemen in het verorberen van de lekkernij in die nachtelijke smulpartijen. Hij ging dan ook aanstonds aan het werk en verscheen weldra met een dampenden schotel vol van de geurige spijs, welke zij eerlijk samen deelden. De koning en de kok, naast elkander staande, begonnen gelijktijdig ieder zijn deel te verzwelgen.

De kok scheen ditmaal bijzonder gulzig, zoodat de koning hem, tusschen twee happen, toeriep: „Gij zult nog stikken als gij het zoo gulzig inslokt!” Maar de kok achtte de vorstelijke waarschuwing niet, en binnen vijf minuten viel hij dood neder aan de zijde des konings(?).

„Daar nu. Heb ik het niet gezegd!” bromde koning Lodewijk, met zijn vork naar het lijk wijzende, tegen een kamerdienaar die zijn meester gevolgd was; maar desniettemin en evenwel nochtans bleef zijne majesteit aan het eten, en verslond hij niet alleen zijn eigen aandeel, maar ook wat er overgeschoten was van het aandeel des koks, toen hij bezweek.

Of het waar is?

H.

EEN KRONING.

Op welke wijze nog niet zoo lang geleden in Ierland de kroning van een Zigeuner koning plaats vond, wordt ons door een ooggetuige medegedeeld:

„Het was voor een jaar of 40, toen te Jetholm-connon deze plechtigheid plaats vond. De nieuwe koning van deze bruine menschen heet Karel Blythe. „Lang leve Karel I”, schreeuwde het volk, terwijl de muziek het „God save the Queen” speelde. Hierop werd een wit paard met een langen staart voorgebracht. Vóór echter de nieuwe koning dit ros besteeg, moest hij verschillende ceremoniën volbrengen. Negenmaal moest hij om het paard loopen, op de knieën vallen, den linkerpoot van het paard opheffen, enz. enz. Tevens werden verscheidene dankoffers geplengd. Daarna zette zich de stoet in beweging, met den koning op het paard gezeten aan het hoofd, terwijl twee stalknechten het paard bij den teugel leidden. Achter den koning reed zijn schildknaap op een ezels gezeten.

Toen men aan een grooten steen, „Stobstone” genaamd, kwam, steeg de koning af en beklom den steen. Men hing hem even de huid over de schouders van een haas, dien hij zelf geschoten had, welke huid hij gedurende de gansche plechtigheid niet mocht afleggen. Hij zette zich toen op den steen neder, waarop zijn hoofd, bij gebrek aan olie, met brandewijn werd gezalft. Gedurende deze ceremonie dronk de gansche bende voortdurend van ditzelfde edele vocht op 's konings gezondheid, terwijl zij in de taal der zigeuners donderende hoezee's uitschreeuwden. Onder gezang en gejuich trok de stoet van den heiligen kroningssteen naar de stad terug. In een armoedige herberg werd een prachtigen Zigeuner maaltijd aangericht. De eerste dronk gold weder den koning, waarop de muziek het lied „Wees gegroet, o koning Karel” speelde.

Hierop stond koning Karel op en hield met forsche stem een lange rede, waarvan de inhoud was, dat hij alles wat in zijn vermogen was zou doen, om allen Zigeuners van zijn welwillendheid blijken te geven, dat hij het geluk van zijn trouwe onderdanen steeds zou trachten te bevorderen en ten allen tijde hun rechten zou handhaven. Deze rede werd met luide kreten van bijval begroet. H.

UIT HET LEVEN.

Hoe zestig jaar geleden de Medische universiteit te Philadelphia er uitzag, die sedert een lange reeks van jaren de nieuwe wereld van gediplomeerde artsen voorzag, schildert E. D. Hopp in de „Bibliotheek der Humors” op de volgende wijze. De beschrijving is voor zijn rekening:

Het universiteitsgebouw bestond uit een tamelijk groot huis van dertig voet breedte en drie verdiepingen. De eerste verdieping bevatte drie of vier kamertjes, waarin de meubeleering slechts uit ouden rommel bestond. De armoedige tafels en stoelen, die zich daar bevonden, waren met zulk een dikke laag stof en vuil bedekt, dat een zindelijke huisvrouw

weken werk zou gehad hebben om dit te verwijderen. Aan de achterzijde bevond zich een klein anatomisch museum, dat uit een wonderlijke verzameling van onbeduidende voorwerpen bestond. Onder de verschillende pleisterbeelden bevond zich Eva, Venus en Mars, terwijl eenige modellen in was en gebrekkige slecht in elkander gevoegde skeletten de verzameling voltallig maakten. De gansche kamer was een voorbeeld van onbeschaafdheid en gemeenheid en had een groote overeenkomst met de ellendige museums, waarmede de kermisreizigers van stad tot stad trekken.

Professor Buchanan had zijn spreekkamer op dezelfde verdieping. Hij was een gezet man met breede schouders en zag er beschroomd uit. Hij had het voorkomen van een slagersknecht in zijn zondagskleederen. Met zijn morsigen boord, zijn ongekamd haar en zijn lange vuile nagels aan de vingers, paste hij zeer goed bij de geheele meubeleering. Hij was echter niet de eenige vertegenwoordiger der universiteit. Op de lijst stonden nog meer namen met titels en waardigheden. Allen waren, zooals het prospectus melde, bekwame artsen en leeraars. In de werkelijkheid bestonden velen van hen slechts op het papier; de overige waren barbiers, helpers van dokters en drogisten, die zich wederrechtelijk den dokters- en professorstitel hadden toegeëigend.

De ligging der universiteit, zoo heette het in de prospectus, is onovertroffen. Het gebouw kan driehonderd studenten bevatten. Het was half twaalf des voormiddags, toen ik deze paarl der Amerikaansche universiteiten bezocht, doch geen student was te zien. De omgeving was woest en de huizen in den omtrek waren vervallen. Ik betwijfel in het geheel niet, dat professor Buchanan een dozijn studenten en ook enkele professoren bijeengescharreld had, wanneer ik mijn hezoek eerst had aangekondigd. Zonder twijfel zijn er werkelijk eenige studenten, doch zij geven zich de moeite niet, om zulk een inrichting te bezoeken. Zij brengen waarschijnlijk een paar jaar vroolijk en onbezorgd in Philadelphia door, en wanneer de studententijd voorbij is, keeren zij met een schitterend diploma naar huis bij hun ouders terug en beginnen alsdan den dikwijls langzamen, doch altijd zekeren aanslag op hun medemenschen. Doch eindelijk werd deze universiteit opgedoekt, daar het al te erg werd; eenige professoren, Buchanan's en Bowsby's, gingen naar Canada met een pak gedrukte „Diploma's" en zetten aldaar den handel voort. Een hunner ging naar Newfoundland en verkocht dokterstitels, terwijl een ander naar Jersey of Guernsey ging.

Hoeveel andere colleges, zoo heet het verder, zijn er in Amerika die hetzelfde deden en nog doen. Bij zekere Medische universiteit heerschen zonderlinge toestanden. De studietijd is aldaar twee jaar! In twee jaar wordt ieder die niet al te dom is, tot praktisch geneesheer bevorderd. Ik schreef eens aan een jongen man, die gaarne dokter wilde worden, een Latijnsche

verhandeling over „de sputis", om te zien, hoever de achteloosheid en onbeschaafdheid van de heeren professoren ging. Het opstel was geheel onzinnig, want ik wist niets van „de sputis", doch ik gebruikte zeer hoogdravend Latijn en bereikte daarom mijn doel. De professoren verstonden het niet, en de jonge man promoveerde op grond dezer Verhandeling met lof.

Geen vleier.

Bisschop Eylert verhaalt in de levensbeschrijving van Frederik Wilhelm III, de volgende niet algemeen bekende geschiedenis van den beroemden arts Heim.

Prinses Ferdinand had een voortreffelijk, goedaardig en oprecht karakter. Zij, zoowel als haar gansche hofhouding, hadden nog de gewoonte behouden van Frederik den Grooten, die alle personen in den derden persoon aansprak. Eens vond de volgende gebeurtenis plaats. De prinses zat in een prachtige audientiezaal op een sofa en bezag door een vergrootglas dokter Heim, die zij ontboden had en die voor haar verscheen. Zij beschouwt hem van het hoofd tot de voeten en spreekt:

„Kom naderbij."

Vervolgens zeide zij: „Ik hoor veel goeds van je groote en gelukkige praktijk. Daarom ben ik besloten je tot mijn lijfarts te benoemen en dit heb ik je willen zeggen."

„Ik dank Uwe Koninklijke Hoogheid voor het vertrouwen, doch de eer om haar lijfarts te zijn kan ik slechts onder zekere voorwaarden aannemen," antwoordde Heim op zijn gewonen vroolijken toon.

De prinses hernam lachend: „Onder voorwaarden? Niemand heeft mij mijn gansche leven nog voorwaarden gesteld."

„Niet?" antwoordde Heim, „dan wordt het hoog tijd dat gij ze leert kennen."

„Zoo, laat mij eens hooren."

„De eerste voorwaarde is," antwoordde Heim, „dat Uwe Koninklijke Hoogheid mij nooit „je" noemt, dat is geen mode meer; de koning doet het ook niet en zelfs zijn bedienden spreek ik zoo niet aan."

„De tweede voorwaarde is, dat gij mij niet als zoeven zoo lang laat wachten in de wachtkamer. Ik heb geen tijd te verliezen en de langste dag is mij steeds te kort."

„De derde is, dat Uwe Koninklijke Hoogheid mij niet zoo naar de voeten moet zien. Ik kan niet op gala-schoenen, maar slechts op laarzen en in een voegzamen overjas komen."

„De vierde voorwaarde is, dat gij niet moet verlangen dat ik dagelijks mijn eerste visite bij u maak. Ik kom naar dat de toestand der ziekte is, en naar de volgorde der straten en huizen."

„De vijfde is, dat gij mij niet lang op zult houden en niet van mij verlangen zult, dat ik over de steeds wisselende politiek of over stadsnieuwtes zal babelen, daarvoor heb ik geen tijd."

„Eindelijk is mijn zesde voorwaarde, dat gij, daar gij een vorstin zijt, mij ook vorstelijk zult betalen."

De voorwaarden van Heim werden met de grootste bereidwilligheid door de vorstin aangenomen.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbick en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's / 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

ERGERNIS.

Onder de uitdrukkingen van de Heilige Schrift, die zeer dikwijls misverstaan worden, bekleeden deze een voorname plaats, waarin van ergeren, ergernis en ergernissen gesproken wordt. Men houdt niet zelden voor ergernis alles, waaraan men een hekel heeft. Anderen achten dat kwaad worden en zich ergeren hetzelfde zijn. En dan volgt natuurlijk aan allen, met wie men in aanraking komt, de eisch om alles te vermijden of na te laten wat een ander, in dit geval hem die kwaad geworden is, hindert. Gewoonlijk geeft men daaraan een vromen glimp en doet het voorkomen alsof *God* zich ergert aan hetgeen den lastigen man of de ongemakkelijke vrouw zelf een doorn in 't oog is.

Door deze geheel verkeerde opvatting ontstaat onder de Christenen onderling, zonder dat men het zoo kwaad bedoelt, een ware tirannie. Er zijn menschen te over die zich op deze manier „ergeren” aan de eenvoudigste en onschuldigste dingen en ze in hun broeders en zusters bestraffen alsof men op de zwaarste wijze zich aan de geboden Gods vergrepen had. In vele dier gevallen komt deze zoogenaamde ergernis echter voort uit niets anders dan uit onklarheid van denken, bekrompenheid van inzicht, dwaling van het geweten. En ze voert tot een „raakt niet en smaakt niet en roert niet aan!” dat een juk legt op Gods kinderen, te

zwaar om te dragen. Deze ergert er zich aan dat een predikant een zwarte das draagt, en verkondigt dat op een toon alsof het dragen van witte dassen in de tien geboden ware voorgeschreven. Gene ergert er zich aan dat zijn broeder den baard niet draagt op de wijze, die *hij* zichzelf gekozen heeft; en zulks met een gezag alsof de haargroei op het gelaat des mans een rechtstreeksch gevolg van Adams val ware. En zoo zijn er honderden „ergernissen” in omloop, ontstaan uit dingen, waarover een Christen waarlijk niet twisten moest, wetende dat zijn tijd voor die beuzelingen te kostbaar is en zijn roeping te verheven; of op zijn ergst uit dingen, waarvan Gods Woord zegt: „Een iegelijk zij in *zijn eigen* gemoed (*niet* in het gemoed van A of B, die zijn meester wil zijn!) ten volle verzekerd.”

Opmerkelijk dat de Heilige Schrift ons een doorgaand kenteeken aan de hand geeft, waardoor we die valsche ergernissen van de ware kunnen onderscheiden. Al die valsche ergernissen en geërgerdheden onderstellen *slechte* zaken, die *goede* menschen hinderen. En in Gods Woord is van ergernissen dikwijls sprake van *goede* dingen, die *slechte* menschen op de proef stellen. Ja van de beste gave onzes Gods, van onzen Heere en Zaligmaker, getuigt de Heilige Schrift: „Zie, Ik leg in Zion een steen des aanstoots, en een *rots der ergernis*; en een iegelijk die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden.” De Heere Jezus is toch niet iemand, die

een kind Gods zoo hindert en bedroeft? Maar Hij is degene, aan wien zij, „die de rechtvaardigheid zoeken niet uit het geloof, maar als uit de werken der wet” zich stooten. Zich stooten om te vallen.

Onze Heiland heeft zelf veel van ergernissen gesproken. Hij heeft ons geleerd: (Matth. V : 29, 30) „Indien dan uw rechteroog u ergert, trek het uit en werp het van u; want het is u nut dat een uwer leden verga, en niet uw geheele lichaam in de hel geworpen worde. En indien uw rechterhand u ergert, houw ze af en werp ze van u; want het is u nut dat een uwer leden verga, en niet uw geheele lichaam in de hel geworpen worde.”

Deze woorden staan in onmiddellijk verband met het voorgaande vers: „Maar Ik zeg u, dat zoo wie eene vrouw aanziet om haar te begeeren, die heeft alreede overspel in zijn hart met haar gedaan.”

Een oog dat scherp en juist ziet, is op zichzelf een uitnemend voorrecht voor zijn bezitter. Een hand, die gepast toegrijpt en *handelt*, is een onwaardebaar geschenk van den Schepper. Die beide lichaamsdeelen *zijn* geen ergernis. Maar ze kunnen *ergeren*. In zichzelf is het gezonde oog evenmin slecht als de zich van geen overspel bewuste vrouw, die door dat oog wordt gezien, daardoor schuldig wordt. Maar dat oog brengt zijn indruk op de hersens over. En de hersens voeren het beeld in het hart. En het *hart*, waarin de onreine begeerte woont, ziet de vrouw, wanneer ze reeds lang uit het oog is. Zoo *ergert* het oog. Dat wil zeggen: het oog, niet de vrouw, zou iemand ten val brengen, wanneer hij den indruk bewaart en tegen Gods bedoeling en wil uitwerkt. Dán is het beter het oog uit te trekken en weg te werpen; want het is beter „dat een der leden verga, dan dat het geheele lichaam in de hel geworpen worde.” Maar daarom behoeft niet *iedere* man een oog te missen. Want nóg beter is het *beide* oogen te kunnen behouden, om ze te gebruiken in den dienst des Heeren. Het beste is dat het geheele lichaam in den hemel geplaatst worde. Indien het oog het middel zou worden waardoor het hart stierve, dan is het beter dat het hart het oog doode. Maar de normale werking is niet dat de leden strijdvoeren tegen elkander, doch dat ze elkaër helpen.

In Matth. XVIII : 6 en 7 lezen we deze woorden van den Heere Jezus: „Maar zoo wie een van deze kleinen, die in mij gelooven, ergert, het ware hem nutter dat een molensteen aan zijnen hals gehangen, en dat hij verzonken ware in de diepte der zee. Wee der wereld vanwege de ergernissen! want het is noodzakelijk dat de ergernissen komen; doch wee dien mensch, door welken de ergernis komt!”

„Wee der wereld vanwege de ergernissen!”

De wereld *zal* geërgerd worden. Ook de geloovigen, „de kinderzens”, kunnen geërgerd worden. Ze kunnen ten val gebracht worden. Maar *zij* zullen weer opstaan. Zoo leeren ze loopen op den smal-

len weg. „Het is *noodzakelijk* dat de ergernissen komen. Doch wee dien mensch, door welken de ergernis komt!” 't Is duidelijk dat hier niet een in zichzelf onschuldig ding bedoeld wordt, maar een gedachte, een woord, een daad van een godlooze, waardoor Gods kinderen verleid worden om ook God te vergeten en van Hem af te dwalen. De ergernis *echter moet* komen. Want „*alle* dingen moeten medewerken ten goede dengenen, die naar Gods voornemen geroepen zijn.” God vormt, leert en staalt zijn kinderen door de verzoeken.

Ergernis is dus niet wat men *zelf* goedvindt zoo te noemen; ergernis is niet iets uitwendigs. Ergernis ontkiemt in het eigen hart van den geërgerde. Een zwarte das kan dus — om bij het straks aangehaalde voorbeeld nog even stil te staan, — wel degelijk voor iemand een aanleiding tot ergernis worden, maar als dit het geval is, moet de geërgerde niet de das van de keel haars dragers rukken, doch zijn oog afwenden, desnoods uittrekken. De ergernis zit immers niet in dat onnoozele stuk zijde, maar in het hart, dat begeerig, of afgunstig, of farizeesch is. Dat is klaar als de dag. Wanneer *ik* mij „*erger*” aan de zwarte das, en de predikant is zoo dwaas om ter oorzaak daarvan een witte om te doen, zal hij misschien over een uur *u* ontmoeten en zult gij *u* ergeren aan die witte das als een teeken van clericalisme. Nu moest de arme man dadelijk weer een zwarte das omdoen maar — zorgen dat hij *mij* niet weer ontmoet! Hij kan die das dus gerust blijven dragen, evenals de vrouw, van wie in Matth. V sprake is, kalm bij den weg kan blijven loopen. Maar onze oogen moeten er uit!

Alle ergernissen ergeren niet, evenmin als alle verzoeken ten val brengen. Men kan staande blijven in de verzoeking. Evenzoo kan men de ergernis langs zich heen laten gaan. Men wordt niet geërgerd wanneer men iets vreemds ziet, of iets dat men zelf nu niet doen zou door een ander ziet verrichten; maar wanneer iets, onverschillig wat, *tot zonde brengt*. Alleen hij is door de ergernis geërgerd, die er door ten val wordt gebracht. Zooals alleen hij door een zwaard wordt gewond, dien het *treft*.

Maar daaruit volgt ook, dat alle welgeslaagde ergernis zonde is, niet alleen voor hem die ergert, maar ook voor hem, die geërgerd wordt, en soms *alleen* voor den laatste.

Alle ergernis, die dus vat op ons heeft, is geen oorzaak van aanklacht van een ander, maar reden tot *verootmoediging van onszelven*. W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XVI.

WAARIN DE HEER MARKUS ONTDEKKINGEN DOET.

Bij elke groote stad behoort een achterbuurt, waar de vreemdeling nooit komt en de stadgenoot —

tenzij hij kunstschilder is — niet dan wanneer hij er bepaald iets te doen heeft. We hopen echter dat, nu ons verhaal 't medebrengt, de lezer of lezeres er niet tegen zal hebben, dat we hem of haar derwaarts leiden.

't Was een zwoele Augustusavond. In de enge straat, waar we een oogenblik vertoeven, had de geheele bevolking, voor zoover ze niet in rust lag, haar heil op straat gezocht en zat of lag men na 't dagwerk te praten of te mijmeren, terwijl de mannen zich met een pijpje verkwikten en hunlieder vrouwen toezicht hielden op de nog niet te bed gebrachte jeugd. Over heel de straat hing een vette damp, die de morsige huizen nog meer kleurloos en de wagens met scharren, appelen of pruimen nog minder aantrekkelijk maakte, temeer wijl de „restanten” niet meer frisch waren. Overweldigd door de hitte lagen katten en honden vreedzaam bijeen, en zelfs de „koopwijven” hadden het te warm om ruzie te krijgen.

Naast het hoekhuis, natuurlijk, helaas, een kroeg, verhief zich een hoog gebouw, alleen opmerkelijk doordat de allerlaagste sfeer bewoond werd door iemand, die zich blijkens zijn uithangbord aandienende als „*Coen de porder*”. De schooljeugd — men had toen nog niet de nieuwe schoolwet — las dit getrouwelijk als „*Soen de Porder*”, tot groot vermaak van den voorzeiden wekker, die thans, niet uitrustend maar zich voorbereidend, op de stoep lag, in afwachting misschien dat iemand hem kwam zoenen, waartoe echter klein noch groot in deze hitte eenige poging deed.

Twee deuren verder lokte den voorbijganger een raadselachtige schilderij boven den ingang van een onderhuis. Zij stelde voor twee mannen aan een tafel gezeten. De een trachtte iets dat een molensteen gelek in den mond te duwen; de ander omklemde met beide handen een bruinen pot. Al even raadselachtig was het onderschrift: „*Hier schoft men Water en Vuur.*”

Vlak naast het huis waar de twee genoemde elementen schenen verteerd te worden, gelijk een derde, de lucht, in die straat reeds grootendeels was, stond een laag gebouwtje. De benedenverdieping vertoonde twee groote ramen met papieren gordijnen behangen, en van onderen met hekwerk voorzien als een stalting voor klein vee. Aan de deur die toegang gaf tot deze ruimte en tot de eenige verdieping er boven, las men:

Hier bewaart men kinderen.

*C. A. Snuppe,
Godsdienstonderwijzeres.*

Aan de woning nu van deze, voor kerk en school arbeidende juffer klopte op den voorzeiden avond in Augustus een andere juffer aan, die een pakje onder den arm droeg. 't Was Koosje Markus, oudste dochter van onzen welbekenden vriend uit het pakhuis. Een oogenblik later kwam iemand naar beneden en

op 't: „*Ik ben het*” van Koosje, die hier blijkbaar bekend was, werd de deur ten halve geopend. De bezoeker wipte haastig binnen.

Wat haar daarheen bracht zullen we aanstonds zeggen, al voert het ons ook een eindweegs in de geschiedenis terug.

Ten pakhuize waar 't kantoor gehouden werd en Markus' woonstede was, bevond zich ook geregeld een jonge knecht, die het voorrecht genoot niet als de anderen nu naar dit dan naar dat werelddeel gezonden te worden, maar „vaste man” te zijn in „Tartarije”. Dit dankte hij daaraan, dat hem 't schoonhouden van dit deel des gebieds van de heeren De Bruyne & Co. was opgedragen, maar veel meer nog aan de gunst waarin hij bij het oudste lid der firma stond. Kobus — zoo heette hij — haalde lange pijpen voor mijnheer, brandde op tijd de vuile uit, zorgde dat de inktkokers steeds gevuld waren, wist te voorkomen dat mijnheer De Bruyne er ooit last van had als 't kantoor werd schoongemaakt, in 't kort, de jongeling had zich tot een *persona grata* weten te maken en „dat lee 'em geen windeieren” zooals Markus zei.

Wat den laatste betreft, zijn liefde voor Kobus stond in omgekeerde reden tot die des heeren De Bruyne. De vele redenen hiervoor worden door Kwik vermeld, doch we zullen ons hier beperken tot de voornaamste, opdat de lezer over de gewichtigheid der andere oordeele:

Men begrijpt, dat het schoonhouden van een pakhuis, 'twelk de voortbrengselen van „den wijden wereldkloot” en voorts vier mauwende „serrepente” bevatte, zeer veel zeggen wilde. Toch deed Kobus zijn plicht. Ongelukkig rekende hij daar ook toe het neerwerpen van de vergaarde vuilnis in 't steegje naast het pakhuis, iets wat Markus en zijn zindelijke vrouw een gruwel was, als „hun huis” onteerende. Na de vele vertoogen deswege had Kobus 't dan ook gelaten, doch zich nu vergenoegd met den inhoud der vuilnisbak eenvoudig door een venster te leegen in de vaart achter het pakhuis. Een tijd lang ging dit goed, doch men moet maar ongelukkig wezen! Op zekeren dag vaart een der schippers van de firma door de sloot om in 't pakhuis te lossen. Markus treedt in ambtsgewaad aan boord en — op hetzelfde oogenblik daalt uit het luchtruim een regen van vaste en min vaste stoffen op hem neder. In grimmigheid ziet Markus op, en bespeurt nog juist hoe Kobus, van geen kwaad bewust, de vuilnisbak weer in 't venster haalt.

Wat nu volgde verzwijgen we. Genoeg zij het, dat sedert dien tijd Markus aan Kobus het „mier” had, en de laatste geen goed meer doen kon, ja ongetwijfeld zijn snoodheid met ontslag had geboet, indien Markus zich niet had moeten ontzien ter wille van den heer De Bruyne. Daarbij kwam trouwens dat de laatste, die — tegen het oude spreekwoord in — ontvangen beleedigen niet in zand maar in marmer schreef,

sedert het tooneel vroeger vermeld Markus niet lijden mocht. Deze nu was wel zoo wijs „het bij den ouwe niet heelemaal te verkerven” en hield zich dus in; schoon zorgende dat het Kobus wel werd ingepeperd.

Er zijn echter ook minder haatdragende harten in de wereld, en zulk een nu klopte in den boezem van Koojsje, die we straks in de achterbuurt ontmoet hebben. Wel zijn er menschen die beweren dat, als 't op haten aankomt, de vrouwen de mannen overtreffen; wel heeft iemand oudtijds het vers gedicht:

„Die de beste nog syn van de vrouwen
Syn so boos ende fel,
Als de duvel in de hel;
Daarom wilt ze niet vertrouwen;”

maar wij vinden dat uit dit vers, hoe eerwaardig oud ook, veeleer blijkt dat de schrijver iets van „den duvel in de hel” had dan de vrouwen. De waarheid is dat een gezelschap van louter mannen — men ziet dat b.v. vaak op schepen die zeer lange reizen maken — op 't laatst een vergadering wordt, naar welks ontbinding elk lid smacht. De Heere God heeft noch vrouwen noch mannen geschapen als bijzondere kwelgeesten, maar tot die schoone harmonie waarvan én het Oude én het Nieuwe Verbond spreken, gansch anders dan in 't prulrijm bovenvermeld. „De twee seksen”, zegt een Engelsch schrijver zeer pittig, „houden over elkaar de wacht” en de fout ligt veelal daar, dat de een of de ander buiten de toegedachte rol gaat.

Koojsje althans was niet zoo „boos ende fel” of toen zij haar vader meer dan eens over Kobus hoorde razen — dit was nog vóór de besproeiing pas beschreven — werd haar belangstelling in hem gewekt. Ze was hem tot nog toe vrij onverschillig voorbijgegaan, als een der vele leden van het „onderhebbend personeel”, gelijk mijnheer De Bruyne de knechts noemde. Nu echter begon zij hem eenige meerdere opmerkzaamheid te wijden en Kobus, die als weesjongen niet verwend was, deed dit gansch weldadig aan, 't welk hij betoonde door tot groote ergernis van Markus, voortaan een blauwe das met lange slippen en een buis met gepoetste knopen te dragen. Of nu dit of iets anders aan of in den jongen borst op Koojsje indruk maakte, zeker is dat er een bijzondere toenadering ontstond. Het onheil, waardoor Markus overstelpt werd, droeg vreemd genoeg en toch niet onbegrijpelijk er toe bij den band tusschen Kobus en Koojsje te versterken, te meer daar de laatste haar vader niet bijster hoogachtte. Men weet waarom. Er zijn vaders die hun kinderen tot toorn verwekken en ongelukkig 't gezin waar het hoofd des huizes door eigen schuld zelfs de liefde zijner kinderen verbeurt. En 't verlies van achting is daarvan 't begin.

Om kort te gaan, 't leed niet lang of 't werd „koek en ei” tusschen de jongelieden, iets wat men in goed Hollandsch ook „stille vrijerij” pleegt te noemen.

Moeder en ook de zusters, ja zelfs de oud-roerdomp werden in 't geheim genomen, dat echter voor den man des huizes strikt werd verborgen gehouden. Dat was, schoon eenigszins begrijpelijk, toch ver van goed. Maar het jongere geslacht Markus was zoo min als Kobus van nature geneigd om zich daar 't hoofd veel mee te breken. En wat moeder betreft, wel gevoelde zij, die gelijk we zagen in beter wegen had leeren wandelen, dat haar man alles diende te weten, maar haar ontbrak de moed om 't hem te zeggen. Want dat er wat zwaaien zou als Markus alles hoorde was zeker. Doch het „geval”, zooals Kwik het noemt, deed wat niemand lust had te verrichten.

Om goede redenen wachtte Kobus zich wel — hoe pijnlijk dat ook viel — ooit in de vertrekken van Markus door te dringen, te weten wanneer deze vermoedelijk thuis was. Koojsje wist haar beminde toch wel te vinden en zorgde ook dat hij het naar den vleesche niet te kwaad had. Vaak echter was vader een paar dagen „van honk”, wat de zaken meêbrachten, en de twee gelieven waagden het dan zelfs samen een singeltje om te gaan of een winkel te bezoeken.

Nu trof 't op een zomerschen avond dat het tweetal — vader werd ondersteld naar de haven te zijn en tot morgen uit te zullen blijven — zich juist buiten de stad in een drinkwinkeltje zat te verfrissen, toen de deur openging en — de heer Markus in eigen persoon binnentrad. Ijselijk verschrikt liet Koojsje iets als een gil hooren; Kobus keek norsch voor zich uit verlegenheid. Markus had blijkbaar moeite zich te weerhouden den jonkman de deur uit te werpen. Doch men bevond zich hier op onzijdig gebied waar dat niet aanging. Zoo stapte hij dan op Koojsje toe en sprak:

„Past dat een knap meissie, laat op den avond in 't wijnhuis te sitte?”

Dat prikkelde Kobus, die uitriep: „Maar ik ben er bij!”

„Met jou heb ik niks te make”, sprak Markus en draaide hem den rug toe, Koojsje wenkend hem te volgen. Zij aarzelde een oogenblik tot Markus uitriep: „Nou, dan gaan ik!” en meteen oprijzend de daad bij 't woord voegde. Op een wenk van Kobus volgde Koojsje, terwijl de jonkman, die zijn beminde toch niet alleen wou laten, den optocht sloot, die door de waardin en de gasten met verbazing werd nagestaard. Blijkbaar vond de vader deze manier van wandelen als de ganzen toch al te potsierlijk; althans hij voegde zich bij Koojsje en zoo toog men huiswaarts. Niet zoodra was het tweetal binnen, of de deur werd Kobus voor den neus dichtgesmeten.

Eigenlijk was dat maar gelukkig, want het tooneel dat nu volgde was, voor een liefhebbend hart vooral, lang niet stichtelijk. Moeder begon te beven op haar beenen toen zij daar het verlegen Koojsje zag aankomen, gevolgd door den vergramden vader, die

de kamer binnenrukte met de woorden: „'t Is om dol te worde! Ik ben verraai en verkocht. Daar hebben jelui allemaal van gewete en ik most er kasjueel achter komme, he! Maar ik ben der ook nog. Zoo'n . . . jonge! Kon je niet beter as met dat ongeluk! Mijn dochter met soo'n afgedankte aap van 't leprosehuis, zoo'n. . .”

Terwijl Markus met vele dergelijke schilderachtige woorden zijn toorn luchtte, scheen die steeds te klimmen. Zijn vrouw, door de ervaring geleerd, was zoo wijs te zwijgen ten einde den storm te sneller te doen bedaren. Koosje, min ervaren, poogde echter de eer van haar geliefde op te houden, doch dit was olie in 't vuur, ja eindelijk kwam het zoover dat Markus verbolgen uitriep: „As ik 'em sie steek ik 'em overhoop!”

Dat was te veel! Met een luiden gil zakte Koosje, bij dat schrikkelijk dreigement ter aarde. De overige huisgenooten, wel wetend hoe de katten en andere wezens, schoon vaak op diergelijke wijs bedreigd, nog levend en gezond rondliepen, namen 't kalmer op en poogden Koosje bij te brengen, die echter bleef doorgillen.

Jan, die reeds een uur lang van alles onbewust den slaap des onschuldigen genoot, werd door het leven vlak bij hem gewekt. In de meening dat er minstens een moord plaats had sprong hij op, wierp zich metterhaast in de kleeren, en ijde ter hulp. Hij gevoelde zich echter merkkelijk gerustgesteld toen hij, de huiskamer binnentredend, daar niets bemerkte van een bloedig moordtooneel, maar allereerst werd getroffen door een sterken reuk van spiritus, vervolgens door de bekreten oogen van Koosje, het neêrslachtig gezicht van de vrouw des huizes en laatst niet minst door de norsche blikken van Markus. De laatste, door de flauwte zijner dochter tot tijdelijke werkeloosheid gedrongen, had nu — een pijpje opgestoken en zat in een hoek, wellicht nieuwe overhoopstekingen uitdenkende.

Het onverwacht optreden van Kwik bewerkte een geheele verandering van tooneel. Vader Markus, misschien op 't punt zijn huisgenooten opnieuw de les te lezen, gaf er nu de voorkeur aan zich te wenden tot een onpartijdig persoon als Jan, om zijn hart en deszelfs grieven te luchten. Van deze gelegenheid maakten Koosje c. s. gebruik om zich stilletjes bedwaarts te spoeden — 't was hoog tijd!! — en weldra bleef Jan met de ouders alleen. Markus was blijkbaar reeds veel bedaard en sprak:

„Je sel wel zegge, wat een burengerucht op den laten avond. Maar zie-je, dat heb je nou van je kindere. As je se in eer en deugd hebt grootgebracht, gaane se der van deur en dat met soo'n slungel as die Kobus.”

Jan die mede buiten 't geheim was gebleven werd niet veel wijzer. Doch de juffrouw haastte zich alles toe te lichten, wat aan Markus dit slotwoord tot zijn vrouw ontlokte: „'t Staat-je mooi, mijn niks te

segge. Maar ik weet wel, soo benne die fijne. Se knijpe de kat in 't donker.”

De vrouw deed het wijste wat hier te doen viel: zij zweeg. Doch Jan nam het voor haar op en sprak: „Hoor eens, mijuheer Markus, de fijnen kunnen we hier wel buiten laten. U hebt nu eenmaal 't land aan Kobus en daarom. . .”

„Nou, en *ik* seg dan”, sprak Markus, „dat die fijnigheid toch ook niks geeft. Daar heb je nou diezelfde Koossie. Se most en sou angenome worde, see der moeder. 't Kost mijn toch maar me guldens. Maar ik sel de juffrouw waarschouwe. Ik eet mijn hoofd op eer 't gebeurt.”

Gelukkig was Koosje te ver af om ook bij dit onmogelijk dreigement flauw te vallen. Waarschijnlijk echter zou zij 't zich minder hebben aange trokken. Moeder had, toen Koosje er „de jaren voor kreeg”, er herhaaldelijk op aangedrongen dat zij „lidmaat” zou worden en belijdenis doen. Koosje echter had in het „leeren” veel minder zin dan in 't verkeer. Doch ten slotte had ook de heer Markus ingezien, dat een fatsoenlijk meisje niet buiten het lidmaatschap kan en toen was de zaak beklonken — mits het niet te lang duurde noch te duur kwam. Daar nu vooral het eerste ook bij Koosje zwaar woog had zij de noodige inlichtingen ingewonnen. Bij een meester zou het wel anderhalf jaar kunnen duren en naar rato kosten. Dat was wat kras. Kort daarop echter verrastte zij haar vader met de meedeeling dat er een juffrouw was, die „het deed voor vijf gulden en dan was je er met een jaar af.”

„Goed,” had Markus gezegd, „beter deur gevloge dan deur gekrope, so as de eend see voor de duiker.”

Op deze wijs was Koosje in de leer gekomen bij Mejuffrouw C. A. Snuppe bovenvermeld, die haar in een jaar tijds zou „klaarmake” tot lidmaat der kerk en toch wezenlijk tegen een billijken ¹⁾ prijs!

Moeder gevoelde wel, dat er toch eigenlijk iets anders en meer noodig was om iemand tot lid van des Heeren gemeente te maken, maar ten eerste was haar kennis uiteraard gering; ten tweede behoorde zij tot die zachte, toegeeflijke naturen, welke den vrede boven alles stellen — wat met een man als Markus min of meer verklaarbaar was. Thans naderde het tijdstip van Koosjes aanneming met rasse schreden en volgens juffrouw C. A. Snuppe zou zij er zeker „doorkomen.”

Dat Koosje 't zich bijzonder aantrok, toen vader door deze troostrijke toekomst een streep wou halen, durven we niet zeggen. Haar hart was van geheel andere dingen vervuld en de aanneming was haar slechts een tamelijk lastige formaliteit. Trouwens ze deed daarin gelijk haar geleerd was. Hoe weinigen

¹⁾ De dwaze verwarring van *billijk* met *goedkoop* gelieve men hier niet toe te passen.

betrekkelijk doen ook thans uit behoefte des harten belijdenis huns geloofs! Hoevele Protestanten zijn op 't punt der „aanneming” zuiver Roomsch.

Wat het meisje veel meer kwelde dan de dreigende verhandeling van de verbintenis met de gemeente des Heeren was de bezorgdheid over een verbintenis van lagere aard, namelijk die met Kobus. Immers reeds den volgenden dag verklaarde vader haar plechtig in 't bijzijn van al de huisgenooten „as dat die verkeerung met Kobus uit most wese.” „Ik sel,” zoo vervolgde hij, „der nou van swijge dat jelui dat so achterbaks hebt opgeknapt, want daar benne ze hier sowat allemaal debet an. Maar sie je, nu mot 'et ook gedaan wese. 't Is *jou* portuur niet, en mijn lijkt-ie niet. As ik jou was, vree ik liever met ik weet niet wie as met zoo'n vullischepper (Koojsje kon met evenveel recht „vullischepperster” heeten). Je ken ommers beter, dan met je vaders knecht.”

„Maar u is toch ook eerst net as Kobus geweest,” waagde Koojsje in te brengen.

„Sinkuur, maar sie-je; daar leit nou juist het onderscheid. Van *hem* groeit toch niks, so as de aap see toe ie een rottige neut kreeg.”

Deze fraaie vergelijking op haar beminde toegepast bracht Koojsje zoo van streek dat zij zweeg en — een kwartier later, toen Markus in zijn „ketoor” lag, in diep gesprek met Kobus zat, in letterlijken zin „achter de vaten” op den zolder. Wat er besproken werd bleek spoedig. Want kort daarop vertelde Koojsje haar vader, dat zij besloten was „de deur uit te gaan” en tevens Kobus te blijven beminnen.

„Weet wel as dat je der niet weer inkomt,” sprak Markus, die echter op 't zelfde oogenblik begon te peuzelen op middelen om den uitgang te verhinderen. Dit bleek evenwel moeilijk, daar Koojsje meerderjarig was en dus niet te dwingen in dezen zoomin als in 't stuk der liefde. Toe te geven gedoogde de trots van Markus niet. Moeder harerzijds wist niet wat op 't oogenblik beter was voor haar dochter, gaan of blijven. En toen Koojsje haar vertelde, dat zij voorloopig een werkkring had gevonden in de bewaarplaats van kinderen op 't school van juffrouw Snuppe en moeder alles onderzocht had, voelde ze geen vrijheid Koojsje beslist in huis te houden, te meer daar de „stille vrijerij” in volle werking bleef, meer dan ooit.

En zoo geschiedde het dan, dat Koojsje op den Augustus-avond bovenbeschreven aanklopte bij juffrouw Snuppe, na afscheid te hebben genomen van alle huisgenooten behalve vader en evenmin — maar om andere redenen — van Kobus. Zij zou thans haar loopbaan beginnen als onderbazin in de bewaarplaats der jeugd en tevens verder kosteloos tot lidmaat worden opgeleid, ja nog kost en inwoning genieten bovendien.

We zullen zien wat er van kwam.

H.

RINGEN EN BIJCELOOF.

De ring was reeds in de vroegste eeuwen in gebruik. Hij werd voor Jozef het teeken van de gunst van den grooten Pharao van Egypte, en in de vroegste overblijfselen van de oudste beschaving vinden wij hem terug, van hout, steen of metaal gemaakt. Heden versiert het in verschillende kleuren schijnend voorwerp de vingers van elke dame, of vindt men het in allerlei vorm, van goud, met den jaspis, of onyxsteen er in gezet, aan de vingers van den millionaire.

Vorm en teekening hebben in den loop der tijden vele veranderingen ondergaan, en over den ring zijn zoovele legenden en dwaze voorstellingen in omloop geweest, dat zij verzameld den ring nog belangrijker maken. In een oud Latijnsch boek hebben wij een wonderlijke verzameling van eigenaardige verhalen over den ring gelezen, waaraan wij het volgende ontleenen. Het werk is van de hand van Forius Licetus Genneusis. Het werd in 1645 uitgegeven te Udine in de republiek Venetië, en had den titel: „Een boek over oude ringen, waarin duidelijk wordt uitlegging gedaan van zijn namen, zijn oorsprong, zijn vele grondstoffen, vele figuren, uitstekende deugden, grootheden, waarden, positie, zijn verlies en herstel, overlevering en begraving met de dooden in oude tijden.”

In 65 hoofdstukken behandelt deze oude heer iedere mogelijke bijzonderheid van dit voorwerp. Hoe ringen een teeken van dienstbaarheid waren, hoe zij gebruikt werden bij huwelijk en echtscheiding, voor belooning van moed, voor bezegeling; hoe zij gebruikt werden onder dieven, voor de uitdrijving van booze geesten en ziekten, als dragers van vergiften, als een blijk van adel, voor geheimen, voor waarzeggerij, als versiersels, als geschenken bij geboortefeesten, als uitdrukking van dankbaarheid, eer, vroomheid, gastvrijheid, enz. Wat hun oorsprong betreft, zoo geeft onze geleerde schrijver aan, dat de ringen het eerst gebruikt werden in kettingen en daarna aan de vingers van getrouwe slaven als een blijk van gehechtheid. Onder de oudere volken werden een zeer groot getal grondstoffen gebruikt voor het maken van ringen — metalen, steenen, beenderen, hoorn, hout, glas, barnsteen enz.

Er waren geneeskrachtige ringen, waaraan een groote macht werd toegeschreven, als: de genezing van slangenbeten, als tegengift, tot het voorkomen van ziekten, en tot het verdrijven der pestilentie.

De eerlijke Genneusis voedt zelf eenig wantrouwen tegen deze merkwaardige overlevering en oppert daarom deze verklaring er voor, dat de ringen, die deze groote macht bezaten, in hun holten gevuld waren met krachtige poeders, welke inwerkten op de bloedvaten der lijders, zoodra zij de ringen aan hun vingers droegen. Hij schijnt echter geloof te hechten aan een oud verhaal, dat een ring, gemaakt

van een spijker uit het hoefijzer van den linker achterpoot eens paards, een uitstekend middel tegen reumatiek zou zijn.

Ziekten van het hoofd of vallende ziekten werden genezen door de eigenaardige deugden van ringen, „die bijzonder daarvoor gemaakt waren,” en de genezing werd merkwaardigerwijze verklaard uit 't feit, dat de ring geplaatst aan den ringvinger in aanraking kwam met een zenuw of ader, die rechtstreeks naar het hart liep, welk laatste als de fontein des levens aldus gemakkelijk door de kracht van den ring kon beheerscht worden. Men was van gevoelen dat een ring, gemaakt van den tand van een zeepaard (?), de aambeien (hemorrhoiden) genas, iets wat zeker onze hedendaagsche doctoren wel belang kan inboezemen. In die oude dagen, toen de doodstraf nog meer toegepast werd, werden ringen gemaakt, die, indien men ze in den mond stukbrak, een vergif loslieten, waarop dadelijk de dood volgde. In oude ringen, meer bekend onder den naam van talismans, waren onbekende letters of beelden gegrift en zij, die zulke ringen droegen, werden beschouwd als onkwetsbaar en gelukkig.

Dit alles zinkt echter in het niet voor die merkwaardige, met edelgesteenten versierde ringen, die, indien men ze heen en weer bewoog, hun eigenaars onzichtbaar maakten — een eigenschap, die onze schrijver toeschrijft aan de „macht van een kwaadwilligen duivel”. — Aan andere ringen van deze soort werd de macht toegekend om menschen te doen vliegen of hun de jeugd terug te geven. Wij vinden in dit boek een recept hoe voor een gegeven geval een ring te maken, hetgeen van groot belang is als een beeld van de eigenaardige bijgeloovigheid dier eeuw. Het is dit: Voor vallende ziekten make men een ring van goud, waarin gesloten, stukjes van een lichaamsdeel van een pasgeboren jongen, haren van een witten hond en een weinig van den wortel van de pioniebloem. — Zet er een paarl in, en graveer er deze spreuk op: „Caspar bracht myrrhe, Melchior wierook, Balthazar goud”.¹⁾

Ringens waren bij de ouden in overvloed in gebruik. Wij lezen o. a. hoe drie ringen aan den pink gedragen werden en hoe soms de vingers er zoo mede bedekt waren, dat zij als geheel van goud leken, terwijl edelgesteenten nog veel tot de schoonheid bijdroegen. Soms werden deze edelgesteenten ongeslepen gebruikt, terwijl de mode medebracht geen edelsteenen te dragen en de modepoppen zich met gouden ringen overlaadden. De ouden gebruikten somtijds ringen van ontzaglijke afmeting. Men vertelt van Julius Caesar, dat, toen hij zijn troepen toesprak, zijn grooten ring op een afstand kon gezien worden, dien hij niet met zijne stem kon bereiken (?). Zoo geweldig groot waren sommige van deze ringen, dat zij, van ijzer gemaakt, als

wapen van aanval dienst deden en Aristoteles behandelde de vraag of een verwonding, door zulk een ring teweeggebracht, moest beschouwd worden als een vergrijp tegen de wet.

Er werden ook ringen gemaakt, die verondersteld werden de macht te bezitten om booze invloeden, betoovering en kwaadwillige werkingen af te weren. Deze invloeden, dacht men, waren uitvloeijsels van het oog, en het plotselinge vertoonen van deze vreemde ringen, met hun vreemde opschriften, trok de aandacht en den starenden blik van den boosdoener, en gaf verstrooiing aan zijn geest.

Te Rome droegen de patriciërs gouden ringen, om zich te onderscheiden van de slaven, plebeiers en gemeene soldaten, aan wie het echter geoorloofd was ijzeren ringen te dragen. Het dragen van gouden ringen werd later ook aan slaven en aan het volk vergund, waardoor de edelen zulk een afkeer van ringen kregen, dat deze niet meer beschouwd werden als een teeken van rang en stand. Van een eigenaardig gebruik van ringen wordt een voorbeeld aangehaald uit een zekere kleine stad, onder wier burgers een najver bestond om bezoekers te huisvesten en te onderhouden. Zoo ver ging deze edelmoedige wedijver, dat hij tot openlijk gekijf en gevecht leidde. Om dit te voorkomen, werden in het midden der stad om een kolom ijzeren ringen geplaatst en hij, die deze herbergzame plaats bereikte, nam een ring van de kolom en zocht het huis op van de familie, wier ring hij opgenomen had.

Agaten in ringen verwarmden het gezicht, doodden vergift en gaven kracht; kornalijnsteen stopte aambeien, kalmeerde de woede, en verkoelde het gestel; onyx daarentegen wekte den toorn op, veroorzaakte booze droomen en bracht den geest in wanorde. De ouden graveerden dikwijls in de ringen de gezichten van hen die zij beminden of vereerden en plaatsden vaak de zinnebeelden die zij bewonderden, er in.

Tegenwoordig ziet men in de ringen slechts zinnebeelden en sieraden — wat wel zoo wijs is.

EEN EERSTELING.

't Is welbekend, hoe groot het aantal leerredenen is door Ds. Spurgeon uitgesproken, en door de pers wijd en zijd verspreid, zoowel in het Engelsch als in meer dan 20 verschillende talen¹⁾. Werden zijn predikatiën door duizenden gehoord, millioenen hebben ze gelezen. De eeuwigheid zal openbaren met welken zegen.

Niet algemeen bekend zelfs in Engeland echter, is het dat de eerste preek, welke van Spurgeon werd gedrukt, die was, welke hij uitsprak op 7 Jan. 1855. Deze predikatie is de eerste der reeks getiteld: „De

¹⁾ Bij de uitgevers dezès zagen er honderden in onze taal 't licht.

¹⁾ Dit zijn de „Drie Koningen.”

kansel van de Nieuwe Parkstraat," naar de plaats waar Spurgeons eerste kerk in Londen stond.

Deze leerrede werd dus uitgesproken toen de groote prediker nog zeer jong was. Hoeveel van de latere gloed en kracht ook echter toen reeds openbaar werd, bewijst het volgende dat we uit deze leerrede meedeelen.

De titel is: Gods onveranderlijkheid, en de tekst uit Maleachi 3:6: „Ik, de Heere, word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jakobs, niet verteed.”

„Sommigen," zoo zegt Spurgeon, „hebben gezegd dat de passende studie voor het menschdom is de mensch. Ik wil dat niet tegenspreken maar acht het evenzeer waar, dat de passende studie van Gods verkoornen is God; de passende studie voor een Christen de Godheid. De hoogste wetenschap, de verhevenste gedachtenzweving, de stoutste wijsbegeerte, die ooit de aandacht van een kind Gods kunnen boeien, zijn de naam, de natuur, de persoon, het werk, de daden en het wezen van den grooten God, dien hij zijn Vader noemt. De beschouwing der Godheid is uitnemend tot volmaking des gemoeds. 't Is een onderwerp zoo wijd, dat alle onze gedachten in zijn onmetelijkheid verdwijnen; zoo diep dat onze trots in zijn oneindigheid verzinkt. Andere onderwerpen kunnen we omvatten en beheerschen. We voelen dan zekere zelfvoldaanheid en gaan heen denkende: „Zie, ik ben wijs." Maar als wij komen tot

deze hoofdwetenschap

en bevinden dat ons dieplood haar diepte niet kan peilen, ons arendsoog haar hoogte niet zien kan, dan gaan we heen met de overtuiging, dat de ijdele mensch wijs wil zijn, maar is als eens wilden ezels veulen, en getroffen uitroepende: „Ik ben van gisteren en weet niets!"

Geen onderwerp van overdenking zal meer den geest verootmoedigen dan het denken over God. Wij zullen dan moeten gevoelen:

„Oneindig zijt gij, groote God,
Slechts niet'ge wormen wij."

Maar verootmoedigt dit onderwerp den geest, het breidt dien ook uit. Wie vaak aan God denkt zal ruimer van geest zijn dan de man, die slechts op deze enge aarde rondzwoegt. Zulk een kan een natuurkenner zijn, die roemt in zijn bekwaamheid om een kever te ontleden, een vlieg uiteen te nemen, of insecten en andere dieren te schikken in klassen met haast onuitsprekelijke namen; hij is misschien een aardkundige, die van het megatherium en den plesiosaurus weet en alle uitgestorven dieren kent; hij mag gelooven dat zijn wetenschap, welke ook, zijn geest veredelt en verwijdt. Ik stem het toe, maar ten slotte is de uitnemendste studie tot uitbreiding van den werkkring der ziel de wetenschap van Christus en dien gekruist, de kennis der Godheid en der hoogheerlijke Drieëenheid.

Vóór alles stellen we ons voor den geest de leer der

onveranderlijkheid Gods.

„Ik ben God, Ik word niet veranderd." Ik zal trachten die gedachte te verklaren of liever uit te breiden en voorts door enkele bewijzen haar waarheid te staven.

Mijn tekst wordt allereerst toegelicht door te zeggen dat God is Jehovah, die in wezen niet verandert. Wij kunnen u niet zeggen wat Godheid is, weten niet welke de zelfstandigheid is van Hem dien wij God noemen. Het is een bestaande persoonlijkheid, een wezen; maar hoe weten wij niet. Maar hoe het ook zij, dat noemen wij zijn wezen en dat verandert nooit.

Wederom, God verandert zijn voornemen niet. God is een geestelijk wezen boven allen.

Hij beschikte alles in zijn onmetelijk verstand vóór Hij het uitvoerde; en, weet dit, het eens besloten hebbende verandert Hij het nooit. „Dit zal geschieden," zegt Hij, en de ijzeren hand des lots teekent het op en het geschiedt. „Dit is mijn raad en hij bestaat en aarde noch hel kan dien veranderen." „Dit is mijn besluit," zegt Hij; „verkondigt het! gij engelen: scheurt het af van

de poorten des hemels,

gij duivelen." Doch gij kunt het besluit niet veranderen. Het zal geschieden. God wijzigt zijn plannen niet. Waarom ook? Hij is almachtig en kan naar zijn welgevallen doen. Waarom ook? Hij is de Alwijze en kan dus niet verkeerd hebben besloten. Waarom ook? Hij is de eeuwige God en kan dus niet sterven vóór zijn plan is uitgevoerd. Waarom zou Hij veranderen? Gij nietige stofjes en wezens, schepselen van een dag! Gij kruipende insecten op dit dorre blad des levens. Gij moogt uw plannen wijzigen, maar Hij nooit, nooit de zijne. Heeft Hij mij nu gezegd dat zijn voornemen is mij te behouden, dan ben ik veilig.

„Mijn naam zal uit de palm zijns hands
Geen eeuwigheid zelfs wisschen,
Dien naam bewaart Hij in zijn hart,
Gena zal 't doel niet missen."

Nog eens, God is onveranderlijk in zijn beloften. O, we spreken gaarne over Gods heerlijke beloften, maar konden we ooit onderstellen dat een er van veranderde, we zouden er voortaan van zwijgen. Veronderstelde ik, dat de biljetten der Engelsche bank de volgende week niet meer in te wisselen waren, ik zou ze niet aannemen. Dacht ik, dat Gods beloften nooit vervuld zouden worden; dat God er toe komen zou een of ander woord in zijn beloften te veranderen; vaarwel dan Heilige Schriften! Ik heb onveranderlijke dingen nodig, en ik bevind onveranderlijke beloften te hebben, als ik mij wend tot de Schrift, want „door twee onveranderlijke dingen, waarin het onmogelijk is dat God liegen

SPURGEON OP VEERTIGJARIGEN LEEFTIJD.

zou" heeft Hij elk zijner beloften geteekend, bevestigd en verzegeld. Het Evangelie is niet „ja en neen," belooft niet vandaag en weigert morgen. Maar het Evangelie is „ja en amen" tot heerlijkheid Gods.

Geloovige, gij hadt gisteren een heerlijke belofte; en toen gij dezen morgen uw Bijbel laast, was de belofte niet zoet. Weet gij waarom? Denkt gij dat de belofte is veranderd? O, neen; gij verandert, dat is de zaak. Gij hadt

Sodomsappelen gegeten

Uw mond had den smaak verloren, gij kondt de zoetheid niet ontdekken. Toch, ik verzeker u, was er dezelfde honing, dezelfde dierbaarheid.

Doch er zou een wanklank in dit stuk kunnen vernomen worden. Voor sommigen uwer is God onveranderlijk in zijn bedreigingen. Als elke belofte vaststond, elke eed des verbonds werd vervuld, hoor dan, zondaar, let er op, de doodsklok uwer

vleeschelijke hulp, uws vleeschelijken vertrouwens. Elke bedreiging zoowel als elke belofte Gods zal vervuld worden.

Spreekt gij van besluiten, ik zal u een besluit meedeelen: „Wie niet geloofd heeft zal verdoemd worden." Dit is een besluit, een wet, die nooit kan veranderen. Wees zoo goed als gij moet, zoo zedelijk als gij kunt, zoo eerlijk mogelijk, zoo oprecht als gij vermoogt, hier staat de onveranderlijke bedreiging: „Wie niet geloofd heeft zal verdoemd worden." Wat zegt gij daartoe, zedenleeraar? Gij zoudt het willen veranderen en zeggen: „Wie niet heilig leeft zal verdoemd worden." Goed, maar dat staat er niet, er staat: „Wie niet geloofd."

Wie zijn nu „de kinderen Jakobs", die zich kunnen verheugen in een onveranderlijken God? 't Zijn menschen van bijzonderen aard.

Is geloof de regel van uw leven?

Zoo ja, dan zijt gij „de kinderen Jakobs." Want

Jakob was een man des gebeds — een man die worstelde, zuchtte en bad. Daar ginds zit een man die dezen morgen volstrekt niet gebeden heeft vóór hij naar Gods huis ging. Och, arme heiden, bidt gij niet? Neen, zegt hij, ik heb er niet aan gedacht; al jaren heb ik niet gebeden. Nu, dan hoop ik, dat gij 't doen zult vóór gij sterft. Leeft en sterft gij zonder gebed, gij zult lang genoeg bidden als gij in de hel komt. Daar zit een vrouw. Zij heeft van morgen niet gebeden. Zij had zooveel te doen met haar kinderen naar de zondagsschool te zenden, ze had geen tijd tot bidden. Geen tijd tot bidden? Hadt ge tijd u te kleeden? Daar is tijd voor alles onder de zon, en als gij hadt willen bidden, hadt gij gekund. Kinderen Gods kunnen niet leven zonder gebed. Bedenk, God is dezelfde, wat ook verandere. Uw vrienden mogen ontrouw worden,

uw leeraars weggenomen,

alles moge veranderen, maar God niet. Uw vrienden mogen veranderen en uw naam als kwaad verwerpen, God zal u toch nog liefhebben. Uw stand in 't leven moge veranderen; uw goed u ontnomen worden; uw geheele leven geschokt; gij moogt zwak en ziekelijk worden; alles kan wegvlieden — maar daar is één zaak waaraan de verandering niet kan raken; één naam waarop de veranderlijkheid niet kan worden geschreven; één hart dat nooit kan veranderen. Dat hart is dat van God, die naam Liefde.

Vertrouw Hem, nimmer zal Hij u bedriegen;

Al oordeelt gij ook hard van Hem,

Hij zal u nooit, neen, nooit verlaten,

Of toestaan dat gij doolt van Hem."

Hoeveel herinnert in dat laatste gedeelte aan hetgeen én Spurgeon én zijn gemeente in de laatste tijden wederveroel!

H.

DE BRUILOFTSGASTEN.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

II.

't Was feest te Antwerpen. Ginds in de zusterstad werd een schitterende bruiloft gevierd, waarin niet slechts Antwerpen, maar, waren die dagen slechts gunstiger geweest, al de gewesten belang zouden gesteld hebben. De bruidegom was een jongman van ongeveer twintig jaren, die onder geleide van Egmond uit Spanje gekomen was. Nu nog een opgeblazen en lichtzinnig jongeling, zou hij negentien jaren later datzelfde fiere Brussel, dat trotsche Antwerpen aan zijn voet doen knielen, zou hij, indien de Almachtige het niet verhoed had, den vrijheidskamp der Nederlanden beslecht hebben ten voordeele van Spanje. Die bruidegom was Alexander Farneze, de hoovaardige zoon der landvoogdesse,

een jongeling, schoon en krachtig van gestalte en met eene toekomst zóo schitterend, dat menig prins van den bloede hem benijden mocht.

De bruid was een jeugdige, schoone maagd, geleerd als een theoloog in oude en nieuwe talen, in wijsbegeerte en mathematiek, doch daarbij zoo zedig, dat ze, toen er brand op het schip ontstond, 't welk haar naar Vlaanderen bracht, uit pure kiesheid de hand van Janmaat afwees, die haar aan de woede der vlammen wilde onttrekken en daarbij zóo zuiver in de leer, dat ze, toen de storm haar naar Engeland bracht, weigerde de Protestantsche Elizabeth te zien, uit vrees dat ze met ketterij mocht besmet worden. 't Was donna Maria, prinses van Portugal, die straks als de verkoren gemalin van Alexander Farneze den voet op Vlaanderen's bodem zette.

En om hem heen verdrong zich het puik van Neerlands edelen, uit Noord en Zuid en de bloem hunner vrouwen en dochters wedijverden in hoffelijkheid rondom de bekoorlijke bruid en Brussel vierde feest op feest en ook Antwerpen tooide zich in bloemen en groen ter eere van het schitterend bruidspaar.

Maar wie met meer dan oppervlakkigen blik de dingen bezag, oordeelde de hemel boven de beide steden niet zoo klaar en zelfs het luisterrijk vuurwerk mocht zijne oogen niet zóo verblinden, dat hij geen dreigende wolken zag rijzen aan den horizon van beide gelieven.

Arme bruid! Wist ge het eens, hoe uw toekomstige gemaal in het gelukkigst oogenblik zijner bruidsdagen ten aanhoore van zijne moeder den wensch uitte, dat de zee u verzwelgen mocht met de vloot, welke uw bruidschat droeg!

Ongelukkige bruidegom, wiens schitterende zon zoo vroeg reeds in den nevel van hartzeer ondergaan moet, wiens heldenloopbaan door den somberen Filips gestuurd wordt in de duistere paden van zorg en kommer, om ze straks in een geheimzinnigen dood te doen eindigen.

En die ridders van het Gulden Vlies en die adellijke vrouwen, ze mochten hunne trekken plooiën tot den zoetsten lach, meent ge, zij zouden het den verwaten jonkman ooit vergeven, als ze bij hem ten maaltijd genood, aan het benedeneinde der tafel op een bankje mochten plaatsnemen of dacht ge, dat de Vlaamsche vrouwen, de vrije gedachte gewoon en het reine oog vrij durvende opslaan voor elk eerlijk ridder, dacht ge, dat ze het meenden met de hulde, om strijd aan de preutsche en verlegen prinses gebracht?

En die moeder, Vlaanderen's rijkste vrouwe geprezen, zou zij het geloofd hebben, als ze straks in haar eigen vertrekken heete tranen weende om den dwazen zoon, die Vlaanderens adel door zijne laatdunkendheid in het harnas tegen zich joeg, terwijl zij gehoopt had, dat hij zich hier de harten alvast

veroveren zou, opdat... ja, wat ijdele hersenschimmen kan het moederhart al niet voor zich doen rijzen! Zou zij het geloofd hebben, als ze haren zoon zijn toekomstige bruid hoorde verwenschen, het puik der vorstelijke maagden, door den koning zelve voor hem bestemd, door zijn eigene moeder gehoorzaamelijk voor haar zoon gevraagd! Zou zij het geloofd hebben, als ze de brieven las, waarin haar zuinige gemaal het haar en haar alleen weet, dat de bruidsfeesten de familiekas zóo tot den bodem leegden! Zou zij zich inderdaad de gelukkigste aller vorstinnen geprezen hebben, gelijk de feestredenaars haar om strijd roemden, terwijl daarbuiten gemord werd over honger en dure tijden en een miltzieke en kettersche bevolking haar openbaarlijk verweet, dat haar luisterrijke feesten en de drinkgelagen harer edelen, een ware bespotting waren van de ellende harer onderdanen!

Terwijl de volksmenigte, als het oude volk van Rome, naar brood en spelen hunkerend door de versierde straten trok, terwijl de edelen met hunne vrouwen aan de welvoorzene bruidstafel zich tegoed deden, was daar in het verblijf van den graaf van Culemborg aan de Paardenmarkt te Brussel een twintigtal mannen vergaderd, voor wie de verstrooiingen van de bruiloft al hare aantrekkelijkheden, schenen verloren te hebben. Hun aandacht wordt geboeid, hun gansche hart wordt ingenomen door de woorden van den redenaar ginds, aan wiens lippen ze hangen. 't Is Franciscus Junius, de leeraar der geheime gemeente van Fransche Hugenoten te Antwerpen, een man, die den moed van nog jeugdigen leeftijd met vurige welsprekendheid paarde. Hij was in 1545 uit een aanzienlijk geslacht te Bourges geboren, had te Bourges en te Lyon gestudeerd en was als een volleerd godloochenaar in de woning zijner geloovige Protestantsche ouders wedergekeerd. Zijn vader, wiens ziel bitter bedroefd was, toen hij zag, welke vrucht zijn zoon van den boom der kennis geplukt had, gaf hem een Nieuw Testament in handen en het behaagde den Heer der Gemeente de oogen van den jongman te openen voor het licht der waarheid. In stede van zich op de rechtswetenschappen toeleggen, ging hij naar Genève, om er het onderwijs van Kalvijn en Beza te genieten. Nauwelijks twintig jaren oud, riep de kerk *onder het kruis* van Antwerpen hem tot het leeraarsambt en Junius, sterk in zijn God, trad het hol van den Spaanschen leeuw binnen. Onder dreigende gevaren predikte hij het Woord, tijdig en ontijdig, waar hij slechts plaats en open harten vond. Het heilig gerecht der inquisitie daagde hem voor zijn rechterstoel, zond zijne handlangers overal om hem te bespieden en te vangen en stelde een bloedprijs op zijn hoofd. Maar nú kwam de schout met zijne dienaren, als Junius eenige oogenblikken te voren zich verwijderd had om eene buitengemeente te bedienen. Dán gaf God hem den moed tot de

zijn te spreken, terwijl de vlammen van den brandstapel, waarop de getrouwe medegeleuigen der waarheid door de vlammen verteerd werden, hun laaie schijnsel in de zaal wierpen, waar hij sprak. Ja, zoo iemand, dan ondervond Junius de waarheid van de belofte des Heeren: „Zonder den wil des hemelschen Vaders zal geen haar van uw hoofd gekrenkt worden.” En daarom durfde hij, wat menig geharnast ridder in dezen troebelen tijd niet zou hebben durven bestaan. Men wist het maar al te wel, dat hij met den edelen Lodewijk van Nassau in betrekking stond, dat hij zelfs op zich genomen had, een verzoekschrift aan de regeering op te stellen tot wering van inquisitie en plakkatens. Was het daarom, dat de graaf van Culemborg hem genood had een rede te houden voor de te zijnen huize verzamelde edelen? Hij wist het niet. Hij werd geroepen om van zijn Meester te getuigen en hij ging. Zou daar geen verrader onder schuilen, die ten bewijze zijner gediensstigheid aan de regeering, hem straks uitleveren zou? Reeds vroeger immers had een Brusselsch schilder zich tot de gemeente gevoegd, bloot om zijn afbeeldsel te nemen en het tegen uitgelooft Judasloon der landvoogdesse over te geven. Wat deert het hem? Zijn leven is immers het zijne niet meer. Hij ging en hij sprak met moed en met ernst. En als hij straks van het spreekgestoelte gestegen en zich verfrischt heeft, dan komen zijne hoorders tot hem met de verrassende tijding, dat ze nu vastelijk besloten hebben een bond aan te gaan tegen de barbaarschheden en woestheden der inquisitie en dat ze het nu, als de vrucht van zijne woorden, elkaar in zijne tegenwoordigheid willen beloven.

Junius verliet straks Brussel, maar de eerste schrede was door Hollands adel gezet op den weg van verzet.

Nog ging de schuimende beker aan den feestdich van het echtpaar te Antwerpen rond, toen eenigen uit Junius' gehoor bij den graaf van Culemborg te Spa samenkwamen, en met hen Lodewijk van Nassau, Marnix van St. Aldegonde, Hendrik van Brederode, Karel van Mansfeld en vele anderen. Evenmin als aller naam meldt de geschiedenis den inhoud hunner beraadslagingen: straks zullen de bladzijden van strijd en dood, van afval en verraad, maar ook van trouw en triomf ons hunne namen en deugden doen kennen en reeds de eerste draagt tot opschrift:

HET VERBOND DER EDELEN.

Gewoonlijk meent men, dat dit stuk in een plechtige, openbare vergadering van honderden edelen is geteekend en bezworen, ja, de traditie wordt zelfs door een misschien schoone maar onware teekening in stand gehouden. Daar ziet ge in eene hoog verwulde ridderzaal eene schare aanzienlijken vereend en allen verdringen zich om een groene tafel, waarachter Marnix van St. Aldegonde zich gereed houdt, den eerstkomende de pen aan te bieden, om

het gewichtig protocol, dat voor hem opengerold ligt te teekenen. Aan het einde van de tafel ondekt ge den „ridder zonder vrees of blaam”, den fieren Lodewijk van Nassau en naast hem den onbesuisden Brederoë. Niets van dit alles meldt de historie. Het oorspronkelijk stuk droeg slechts de handteekeningen van Lodewijk van Nassau en, — als wilde de geschiedenis met hare eigen uitkomst den spot drijven, neen, als wilde de God van Holland toonen, dat niet Hollands edelen, maar Hij en Hij alleen zijne Kerke verlossing zou brengen — van Hendrik van Brederode, het dolle partijhoofd, straks als de ure der beproeving komt, vluchtend en zichzelf vergetend en door allen vergeten en van Karel van Mansfeld, weldra de trouwe dienstknecht van tirannie en ketterhaat. Intusschen werden duizenden afschriften van het Compromis heinde en ver gezonden en eer twee maanden verstreken waren na de huwelijksfeesten te Antwerpen was het stuk door twee duizend edelen en aanzienlijke burgers geteekend.

Ofschoon het volstrekt niet zeker is, dat Marnix van St. Aldegonde het stuk opgesteld heeft, zoo is het toch buiten twijfel, dat hij en Lodewijk van Nassau tot het ontwerpen en bezweren daarvan het meest toebrachten. Komt, laat ons een oogenblik aan beide mannen wijden: zij hebben immers hun leven aan onze vrijheid gewijd!

Marnix, de edele ridder, of hij ook misschien poorter zij! Indien ge het wagen zoudt de goede zaak met dit sprookske te willen schaden, hij zou dadelijk bereid zijn u zijne kwartieren te toonen en u te bewijzen, dat hij van vaders- en moederszijde beide op echt adellijk bloed wijzen kan. Maar hij kent ze, de edelen, die zich in staat rekenen een heelen staat in het rechte stuur te houden en per slot van rekening slechts in staat zijn op hun hielen te dansen en te draaien als echte weêrhanen, gelijk ze dan ook van hunne jeugd aan niet anders leerden en tot zulken adel schaamt hij zich te behooren. De man, die „Repos ailleurs”, elders de ruste zoekt, schaamt zich de hand van den vroeden poorter niet en zie, een Willem van Oranje versmaadt het niet, hem tot zijn boezemvriend te bezitten, een Lodewijk van Nassau, erkennende, dat één hand moeilijk zwaard en pen gelijkelijk hanteert, laat het hem gaarne over de gedachte der vrijheid neêr te schrijven. De man, die straks Oranje's rechterhand zijn zal, de dichter van „het Wilhelmus” en de berijmer der Psalmen, later door de Staten-Generaal der vrije Nederlanden genoodigd tot eene vertaling van den Bijbel, de ernstige geleerde, de dappere krijger, de geslepen staatsman, de straks kwalijk begrepen, verguisde en miskende burgemeester van Antwerpen, tegen wien de bruidegom, van wien we in den aanvang spraken, vruchteloos zijne krijgstalenten uitputte, de tegenpartij van Alexander Farneze — telde nog slechts acht en twintig jaren.

(Wordt vervolgd.)

We ontvingen van de welbekende schrijfsters van „Een dichterlijke bloemkrans” de beide gedichten, die we gaarne hieronder een plaats inruimen.

AAN DE JONGE MANNEN VAN NEDERLAND.*)

Gij, Neerland's fiere, vrije zonen,
 Komt, wilt u gorden tot den strijd!
 Gij kunt aan Eng'lands ridd'ren toonen,
 Dat gij niet minder edel zijt.
 Roemt gij van Rome de oude tijden,
 Gij weet, in de eeuw van gulden glans,
 Hoe tucht en eenvoud 't leven wijdden,
 Hun kracht was meer dan zwaard of lans.
 Roemt gij den moed der edellieden,
 Wier hand voorheen den draak versloeg,
 Weer is een monster 't hoofd te bieden,
 Dat zooveel kost'lijke offers vroeg.
 Vreest gij, dat de eed u zou berouwen,
 Waar gij zoo lang nog draalt en toeft?
 Weet dan: het geldt de zwakke vrouwe,
 Die uw bescherming hier behoeft.
 Of is 't geen manlijk, waardig streven,
 Het land door voorbeeld, woord en daad,
 Door gansch den invloed van uw leven
 Te zuiv'ren van een schrik'lijk kwaad?
 Treedt toe, wanneer gij hebt bestreden
 In eigen hart de booze macht,
 En wordt der orde dappre leden,
 Ten zegen voor het jong geslacht.
 Het „Witte Kruis” daarginds verzeen,
 't Vertoon ook hier zijn reine vlag!
 Wilt gij haar vaandeldrager wezen?
 Welaan! ontvangt den ridderslag!
 Laat vroolijk uw banieren wapp'ren!
 De Vorst des Lichts geleidt uw schreên,
 Strijdt aan de spitse zijner dapp'ren,
 Voert hem ter overwinning heen!

A.

TEN STRIJDE.

Hoe dringt steeds meer de helgeest binnen
 Die, geesel van ons vaderland,
 En jeugd, én grijsheid weet te winnen,
 Ellende brengt in ied'ren stand.
 Voor Bacchus rooken hier de altaren,
 Sirene zingt haar lokkend lied,
 Bedwelmd door beker, spel en snaren,
 Schaamt men zich God te honen niet.
 Op jonge mannen, staalt uw krachten,
 Valt ook dien zielenvijand aan;
 Laat toch den heil'gen Held niet wachten,

*) In Engeland heeft zich sinds eenige jaren een leekenorde gevormd onder den naam van de orde der „Ridders van het Witte Kruis,” wier leus is „houd u rein” en wier geloften betrekking hebben op het heilig houden van het vrouwelijk geslacht.

Die u als Hoofd wenschte voor te gaan.
 Moet gij u aan bespotting wagen,
 Wat nood, daar ze op 't geloofsschild stuit,
 Als gij des Geestes zwaard moogt dragen,
 Bluscht ge alle vuurge pijlen uit.
 't Is schoon voor matigheid te strijden,
 Tot vasten, als 't moet zijn, bereid;
 Zijn offers aan den Heer te wijden,
 't Dekt met den helm der zaligheid.
 In Hem van de overwinning zeker,
 Wordt u onthouding nooit gemis,
 Drinkt gij gerust *zijn* vreugdebeker,
 Die immer vol, nooit schaad'lijk is.
 Laat aan uw staf den klimop hechten,
 Wijl 't reinst genot uw zielen streelt,
 Een krans van loof en ranken vlechten,
 Des waren Wijnstoks zinnebeeld.
 Maar der Bacchanten zegewagen,
 Weerhoudt dien in zijn woeste vaart,
 En schoon zij 't merk des doods reeds dragen,
 Wijst nog den weg hun hemelvaart.
 Welk een triomftocht zal dat wezen,
 Wanneer het vorst'lijk heir verwint,
 En ge in des Konings oog moogt lezen,
 Hoe Hij zijn uitverkoornen mint.

S.

MISBRUIKTE TEKSTEN.

Reeds geruimen tijd geleden ontvingen wij van onzen vriend J. D. te K. den brief dien we hieronder afdrukken:

Geachte Redactie!

Ook 2 Tim. II: 13: „Indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw, Hij kan zichzelve niet verloochenen,” mogen wij wel onder „misbruikte teksten” rekenen. Gewoonlijk toch, wordt deze tekst gebruikt als enkel troostwoord, in dezen zin: Al zijn wij, Christenen, uit zwakheid ook ontrouw aan onze roeping, belijdenis, aan onzen God; Hij daarentegen blijft getrouw jegens ons in het waarmaken van zijne beloften aan ons, Hij kan zichzelve niet verloochenen. Nu is dit in gezonden zin wel waar, maar het verband waarin deze tekst voorkomt, toont duidelijk, dat de apostel hier wil waarschuwen, in dezen zin: Meen niet dat de Heere het met de ontrouw van zijne Christenen niet nauw neemt, en niet straft. Indien wij al ontrouw zijn, Hij blijft getrouw, aan zijne *bedreigingen* zoowel als aan zijne *beloften*.

Hierop wilde ik U opmerkzaam maken, of wordt de tekst ook door mij misbruikt?

God de Heere geve U maar de noodige lust, moed, kracht en wijsheid, om Néerlands jongelingschap en volk voor te lichten op godsdienstig,

maatschappelijk en letterkundig gebied, zooals ge reeds doet.

't Is dunkt me noodig, zal er een antwoord op deze vraag komen, den geheelen tekst in zijn verband af te drukken, temeer daar J. D. juist — en zeer terecht — op het verband wijst.

„Dit is een getrouw woord: want indien wij met Hem gestorven zijn, zoo zullen wij ook met Hem leven; indien wij verdragen, wij zullen ook met Hem heerschen; indien wij Hem verloochenen, Hij zal ook ons verloochenen; indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw, Hij kan zichzelve niet verloochenen.”

De geheele redeneering van verzen 12 en 13 is blijkbaar gebouwd op vers 11: „Indien wij met Hem gestorven zijn, zoo zullen wij ook met Hem leven.” We zijn dood in zonden en misdaden; dood geboren. In den doop worden we met Ghristus begraven en zoo „éene plante met Hem.” Het doel daarvan is dat we ook „éene plante met Hem worden in de gelijkmaking zijner opstanding.” „Welnu,” zegt Paulus in Rom. VI, „Christus is eens gestorven, maar we weten dat Christus, opgewekt zijnde uit den dooden, niet meer sterft; de dood heerscht niet meer over Hem.”

Wanneer de dood nu niet meer heerscht over *Hem*, dan kan die dood ook onmogelijk heerschen over degenen, die met Hem éene plante zijn geworden in zijne opstanding. Christus heeft in tegendeel over dood en Satan getriomfeerd. En „de laatste vijand die teniet gedaan wordt is de dood,” terwijl „de God des vredes den Satan onder onze voeten zal verpletteren.”

Dat eeuwige leven is dus volstrekt onverliesbaar, maar — voor wie het *waarachtig* bezit. Een afval der heiligen bestaat niet — maar *zijn* we *waarlijk* heiligen? Dàt nu kan ook geen apostel des Heeren zijnen lezers verzekeren. De mensch beproeve *zichzelve*. De eerste proef is: „*verdragen* wij met Christus?” Indien ja; „*dan* zullen we ook met Hem heerschen.” Dat laatste wil ieder wel. Maar alleen hij, die het eerste ook wil, zal het laatste doen. Want met Christus willen heerschen is volstrekt geen bewijs van liefde voor Hem. Het *verdragen met Hem* is daarvan een zeker bewijs. Er staat *niet*: het verdragen *om* Hem; maar *met* Hem. Hij heeft „het tegenspreken der zondaren, het verworpen worden, ja het kruis verdragen.” En dat heeft Hij gedaan uit *liefde* tot hen, die Hem dat alles aandeden. Nu, de geheele wet wordt in dit éene woord vervuld, in dit éene „Gij zult uwen naaste liefhebben als uzelve.” Hij schold niet weder als men Hem schold; Hij dreigde niet als Hij leed. En Hij heeft ons bevolen: „Zegent hen die u vervloeken; bidt voor degenen die u vervolgen en u geweld aandoen.” Zijn we daartoe gekomen, dan verdragen we *met* Hem. En dan zal steeds blijken, dat we dit verdragen *om* *zijnentwil*.

Lijnrecht tegenover „niet verdragen” staat dus „Hem verloochenen”. In deze zin van het woord heeft Petrus hem niet *verloochend*. Petrus heeft *Hem* niet *verloochend*, maar „geloochend dat hij Hem kende.” Verloochenen is *voortdurend met voorbedachten rade* iemand niet *willen* kennen, gedreven door innerlijken *haat*, niet door menschenvrees. Van dezulken zegt de Heere Jezus zelf: „Die mij zal verloochend hebben voor de menschen, dien zal Ik ook verloochenen voor mijnen vader en voor de heilige engelen.” En dat is voor ons de proef op de som. Daaraan kunnen we weten of we het volgende op ons mogen toepassen: „Indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw.” Petrus was *ontrouw*. Maar Jezus bleef getrouw. Want „Hij kan zichzelf niet verloochenen”. Hij zou zichzelf moeten haten, om zijn vrijgekochten niet lief te hebben. Hij zou niet de Zaligmaker moeten willen zijn, indien Hij niet als de goede Herder het afgedwaalde — dat is het ontrouwe — schaap opzocht en terecht bracht. Dat kan in der eeuwigheid niet.

Dit woord is dus *niets* anders dan een *troostwoord*. Maar voor wien? Daar komt het op aan. Alleen voor hen, vriend J. D., dien Hij *niet* straft. Want alle *straf* was immers op *Hem*? Hij straft niet, maar *kastijdt*. En Hij *kastijdt niet van harte*. *Straffen* is het werk van den *Rechter*. *Kastijden* dat doet de *Vader*, de *Herder*, de *Meester*. Er staat niet dat Hij aan zijn *bedreigingen* getrouw blijft, maar aan *ons*. De geheele vraag is: Behooren wij tot die *ons*? W.

UIT HET LEVEN.

Doe dat eens na!

Dr. Emil Uslub, deelt in zijn werk over zijn eerste reis in Afrika een en ander mede, dat het groote weerstandsvermogen der Hottentotten bewijst.

Ik had twee jongelingen uit de Korannastam als ossendrijvers en koetsiers in dienst genomen. Op zekeren avond toen het stormde en regende hadden wij nauwelijks laten uitspannen en waren wij in de wagens geklommen, om daar een veilige schuilplaats te zoeken of zij haalden de doornatte dekkleeden en nadat zij zich van hun kleederen en schoenen hadden ontdaan, deden zij die in hun zakken, die zij als hoofdkussen gebruikten. Zij kropen toen onder den wagen, wikkelden zich in de bonte, natte dekens en legden zich dadelijk ter ruste.

Niettegenstaande het onafgebroken bliksemde en voortdurend donderde, de storm loeide en de regen met stroomen nederviel waren zij spoedig ingeslapen.

Den volgenden morgen vonden wij de beide naakte, bruine jongelingen rustig liggen in den vuilen geelbruinen modder. Slechts de armen, de borst en het

hoofd kwamen uit het slijk te voorschijn. Langzaam ging hun borst op en neder, zij sliepen rustig en zonder zorg alsof zij op een donzen bed lagen.

Toen wij hen wekten met de punt van den langen stok der zweep, grijnsden zij ons vriendelijk toe. Toen zij het nat voelden, keken zij verwonderd rond, richtten zich langzaam op en konden toen kwalijk begrijpen, hoe zij in het water gekomen waren. Schertsend en lachend over het ongeval, liepen zij naar de rivier om zich af te wasschen en brachten tevens rijshout mede, om het vuur aan te maken om de koffie te koken. Toen wij allen om het vuur zaten, kwamen zij ook naderbij en hun kleederen hoog boven de vlammen houdend om ze te drogen, lachten zij hartelijk over het niet vrijwillig genomen slijkbad, terwijl ons later bleek dat het hun niet in het geringste geschaad had. H.

Men meldt van Fort Rem, in het Indiaans gebied, dat de Messias-dans onder de Cheyenne en Arapahoe Indianen op nieuw is uitgebroken, en dat de roodhuiden den geestendans in het gebergte weder hebben aangevangen, waaraan op dit oogenblik 1000 à 1200 halfwilden weder deelnemen, terwijl zij wraak zweren aan de blanken. Zij blijven beweren dat de Messias eerlang komen zal om hen van hun vijanden (de blanken) te verlossen.

Verder zeggen zij dat zij nu zullen blijven dansen, totdat hij werkelijk verschijnt. De deelnemende dansers hebben zich met het een of ander wit kleed omhangen, en maken derhalve in den donkeren nacht bij het flauwe schijnsel van het vuur om hetwelk zij in een cirkel rondspringen, een afschrikwekkend tooneel, hetgeen door hun kermend geluid of klaagtonen, nog afschuwelijker wordt gemaakt. H.

Vreemde veiling.

Onder meer eigenaardige herinneringen aan de dagen der Fransche revolutie, doet zekere Mr. Welchinger in „Les Almanachs de la Revolution” mededeeling van een aankondiging van den verkoop der „bezittingen” van het Théâtre des Troubadours.

Mr. Leger, de eigenaar, was hoogstwaarschijnlijk een man, „die met een opgeruimd gezicht geld kon verliezen en dan nog een grap kon maken om zichzelf te troosten.” Zijn aankondiging luidde aldus:

De burger Leger, directeur, tooneelspeler en dramaticus van het Théâtre des Troubadours, reeds sinds lang opgemerkt hebbende, dat zijn uitgaven veel grooter waren dan zijn ontvangsten, maakt het publiek bekend, dat hij onmiddellijk tegen zeer lage prijzen te koop zal aanbieden:

Een zee, bestaande uit twaalf golven, waarvan

de twaalfde iets grooter is dan de andere, en een weinig beschadigd.

Anderhalf dozijn wolken, waaronder donkere, alle in goede orde.

Een regenboog, een weinig verkleurd.

Een prachtige sneeuwstorm, van vlokken van papier uit Auvergne.

Drie flesschen met bliksem.

Een ondergaande zon, weinig waard, en een nieuwe maan, een weinig versleten.

Een pluim, alleen gedragen door Oedipus en den Hertog van Essex.

Othello's zakdoek en de snor van den Pacha.

Een kompletten maaltijd, bestaande uit vier bordpapieren entrees, een bordpapieren taart, gevogelte van dezelfde stof, verschillende eikenhouten flesschen, en een dessert van was.

Cleopatra's schild.

Vijf el tinnen ketting, welker rammelen zeer wel-luidend is, en stroomen van tranen bij de toeschouwers opwekt.

Papier.

De aanwending van het papier of liever van de papierstof tot alle denkbare doeleinden, heeft weder een groote schrede vooruit gedaan.

Het papier wordt thans o. a. aangewend ter vervanging van het glas in de vensterramen. Deze glazen hebben het voorkomen van melkglas en laten niet veel licht door. Zij zijn echter zeer goed om de warmte in de vertrekken te houden waarom men ze met voordeel in de broeikasten gebruikt. Geheel nieuw is ook de vervaardiging van papierschijven tot overbrenging der beweegkracht, die zich duidelijk aansluit aan de oudere uitvinding van papieren wielen voor spoorwagens. De papieren schijven zijn veel lichter dan de ijzeren, even duurzaam en zeer veel goedkooper.

De samenstelling van vaatwerk uit papier heeft zich ook sterk ontwikkeld. Uit papier vervaardigt men namelijk bloempotten, die natuurlijk onbreekbaar zijn. Of zij ook genoegzaam de vochtigheid doorlaten? Daaraan zeer nauw verwant is de nieuwe nijverheid van papieren vaatwerk voor de scheikunde. Zooals vanzelf spreekt moet het vaatwerk vóór het gebruik aan een bijzondere behandeling worden onderworpen, waardoor men het voor het aantasten door zuren bewaart en maakt dat het geen vocht doorlaat. Het wordt tot dit doel in een ijzeren cilinder gestoken, die men luchtledig pompt, waarna men een mengsel van petroleum, colophonium, lijnolie en parafin in verhitte toestand in de cylinder doet. Nadat men de petroleum er weder uit gedreven heeft wordt het vaatwerk uitsluitend aan de inwerking van gezoniseerde lucht blootgesteld.

Waard om te vermelden. zijn de laatst uitgevonden huizen van papier, die bijzonder in Frankrijk

gemaakt en geheel opgevouwen kunnen worden. Zij bestaan uit papieren borden waarvan twee stuks zoodanig aan elkander gelijmd worden, dat er een met lucht gevulde ruimte tusschen blijft. Deze lucht-massa dient als bescherming tegen hitte en koude. Zulke papieren gebouwen zijn bijzonder geschikt voor lazarets op het slagveld, daar zij zich gemakkelijk laten opbouwen, weder afbreken en vervoeren laten. Ook voor afrastering waren deze borden wellicht aan te bevelen.

H.

De „Arizona-Kicker” het meest grappig-scherpe blad onder de Amerikaansche couranten, maakt de volgende weigering bekend.

„Men heeft ons van een zijde die wij voorloopig niet nader zullen aanduiden, 25 dollars en een vat azijn aangeboden, wanneer wij de levensloop van zeker man openbaar wilden maken, die zeven huizen van ons verwijderd zijn woonplaats heeft en begonnen is een weekblad uit te geven, om den bij niets te vergelijken „Kicker” concurrentie aan te doen. Alhoewel wij zeer goed weten, dat de genoemde man meer dan één vrouw heeft, een paardendief, brandstichter en ontvluchte tuchthuisboef is, wijzen wij het verzoek om dit bekend te maken tot nu toe nog verre af, want wij weten wat wij aan vakgenooten verschuldigd zijn.

Tusschen de redacteurs van het westen wordt toch veel te veel met vuiligheid geworpen. Deze *gentlemen* schijnen te vergeten wat zij aan hun stand verschuldigd zijn. Wanneer b. v. een onzer dokters door nalatigheid of onkunde een patiënt doodt, zoo zijn de collega's steeds bereid hem vrij te pleiten, maakt echter een onzer redacteurs eens een kleine reis voor ontspanning, dan zweren zijn gezamenlijke collega's dadelijk dat hij in de gevangenis zit. Dat moet anders worden. De broedergeest moet sterker, de trots van beroep hooger gestemd zijn. Daarom zeggen wij nog eens, ofschoon wij vast overtuigd zijn dat die kaalhoofdige, stijfbeenige, scheelziende idioot, welke zich redacteur der zoogenaamde courant aan het andere einde der straat noemt, levenslang in de staatsgevangenis moet worden opgesloten, zullen wij toch zijn *curiosum vitalis* niet openbaar maken, want de collegialiteit gaat ons boven alles. Men kan ons niet omkopen en de verleiders mogen hun 25 dollars en hun vat pruimenazijn behouden.”

Een beslissend kalf.

In de stad Grimsby in Engeland werden de burgemeesters in vroeger tijd op een zonderlinge wijze gekozen. Men voerde de liefhebbers naar de marktplaats, blinddoekte hen en gaf hun ieder een bos hooi in de hand. Hierna werd een kalf in hun

midden gebracht en hij van wiens bos het dier het eerst vrat, werd als nieuwe burgervader feestelijk gehuldigd. H.

Moeielijk.

Te F. in Thuringen had het onlangs sterk gesneeuwd. De burgemeester gaf nu een verordening, waarbij ieder eigenaar of bewoner van een huis gelast werd de sneeuw voor zijn huis te laten verwijderen. Daar echter dit werk ineens wel wat te zwaar scheen, liet hij bekendmaken: „De nieuwe sneeuw kan voorloopig nog liggen blijven, de oude moet echter uiterlijk des middags vóór 12 uur weggeruimd zijn. H.

Raadsel.

In een receptenboek dat tegen het midden der vorige eeuw werd uitgegeven, vind men ook een middel tegen den beet van dulle honden, van 't welk het slot luidt:

„Deze likeur moet acht dagen na het ongeval tot 40 druppels ineens en wel viermaal daags worden ingenomen. Met de genoemde baden moet drie weken vooraf een aanvang gemaakt worden.” H.

De „N. F. Pr.” deelt het volgende mede uit het leven van den onlangs overleden koning Karel van Wurtemberg.

Toen de Koning, nog kroonprins zijnde, met de Grootvorstin Olga verloofd zou worden, ontving hij eerst een klein portret van de jonge vorstin om haar te leeren kennen. De Kroonprins bezag het en riep daarna uit: „Voortreffelijk geflatteerd! De haartooi is veel te rijk, de oogen te schitterend, de wangen te zacht!”

Verwonderd vraagden de hovelingen: „Kent uw Koninklijke Hoogheid de Grootvorstin?”

„Haar niet,” was het antwoord, „doch den hofschilder.”

Aan de Grootvorstin Olga werd bij de huwelijksvoltrekking het recht toegestaan, haar eigen Godsdienst en geestelijken te behouden. De Kroonprins echter gevoelde de grootste afkeer van de huisgeestelijken van de kroonprinses. Op zekeren tijd nu verzocht de jonge vorstin, dat men aan haar priesters ook ridderorden schenken zou. De vorst, die echter de heeren verdacht van ongunstige berichten naar Rusland te zenden, antwoordde: „Ik wil voor die heeren een nieuwe onderscheiding instellen: „L'ordre pour le désordre”

IJver voor het Woord Gods.

Eene bejaarde vrouw van den R. C. godsdienst, wonende in de nabijheid van Montreal in Canada,

was in het bezit gekomen van een Bijbel. De pastoor van die plaats, die het bemerkte had, kwam haar menigmaal bezoeken, en beproefde met alle krachten haar van de lezing des Bijbels af te houden, door te zeggen, dat dit Boek slechts voor de geleerde en ontwikkelde menschen geschreven was. De anderen die het lazen, werden op een dwaalspoor geleid en lazen er gansch andere dingen uit, dan de gewijde schrijvers er mede bedoeld hadden. Zij echter beantwoordde hem met een woord uit de Schrift, dat Jezus zelf gezegd had: „Onderzoek de Schriften, die zijn het die van Mij getuigen.” De priester zag wel dat hij op deze wijze niet verder kwam. Nu beproefde hij haar haren Bijbel af te koop, maar ook daarvan wilde zij niets weten. Hij bood eerst vijf, toen tien, vervolgens 15 gulden, maar zij bleef volstandig weigeren. Eindelijk, na alle aanbod afgeslagen te hebben, verkoopt ze haar Bijbel voor 35 gulden. De priester was blijde, betaalde haar den koopprijs en vertrok. Maar nauwelijks was hij heengegaan of zij begeeft zich onmiddellijk naar Montreal, koopt daar voor de 35 gulden 25 mooie Bijbels, die zij aan hare burens en vrienden uitdeelt. Zoo moest zelfs het geld van den Roomschen geestelijke dienen tot uitbreiding van Gods Koninkrijk.

PRIJSVRAGEN.

Op de prijsvragen, in ons nummer van 1 Januari opgenomen, zijn vijf antwoorden ingekomen. We hopen in de eerstvolgende aflevering den uitslag mede te deelen.

VRAGENBUS.

K. W. te A. doet ons twee vragen: een over Lukas 2: 52 en een andere over Matth. 27: 18.

Wat de eerste betreft zij opgemerkt, dat „genade” ook beteekent „gunst”, b. v. in de uitdrukking „indien ik genade gevonden heb in uwe oogen.” Dan ondersfelt het geen schuld en zoo is 't in Lukas bedoeld.

Wat de tweede betreft kunnen we onzen Vriend verzekeren, dat hij zich vergist. Met hem wordt wel degelijk Christus bedoeld. De zin is: Pilatus weet dat zij (de overpriesters) Christus uit nijd hadden overgeleverd, en hoopte nu dat hun wrok zich van Hem zou afkeeren, opdat de stadhouder dan Christus kon vrijlaten.

1°. Wanneer leefde Flavius Josephus, en wat heeft hij geschreven?

2°. Wat onderscheidde Corinthe van Athene?

3°. Uit hoeveel leden bestond de Groote Raad der Joden, wie waren daarin vertegenwoordigd, en wie was de voorzitter?

(Ingezonden door J. v. D. W.)

geïllustreerd Tijdschrift voor
Neerlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Warmser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's / 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

DE BRUILOFTSGASTEN.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

III.

En daar naast hem ziet ge dien edelen ridder wel, die in grootte heel wat voor zijn boezemvriend moet onderdoen, doch in welgevormdheid het schier van allen wint. Die man met het bruine haar, de donkerbruine oogen, de innemende gelaatstrekken en den spits toeloopenden krijgsmansbaard, dat is Lodewijk van Nassau. Reeds zwaaide hij het heldenzwaard in den slag van St. Quentin, toen hij eerst even negentien jaren telde en de gansche ridderschap van Frankrijk en Duitschland kende hem als volleerd in ridderspelen, en onovertroffen in volharding en heldhaftig bestaan. Straks zou de geschiedenis der Nederlanden hem waardeeren als een der beste krijgshelden, wiens vlekkelooze naam en innemend karakter hem bij allen geliefd maakten. 't Was, voorzeker, al heel wat, dat een loshol als Brederode, wiens levenslust en vroolijke aard ook Lodewijk eigen waren, zonder dat hij aan Brederode's uitpattingen deelnam of diens ondeugden bezat, 't was al heel wat, dat de lichtzinnige Brederode verklaarde, als een simpel soldaat aan de voeten van graaf Lodewijk te willen serven. Maar wat zegt dit getuigenis bij de hooge achting, welke Oranje den broeder toedroeg? Vroolijk en opgeruimd, bezat hij de toovergave, om den zwaar-

moedigen Willem uit zijn sombere mijmeringen te trekken en zijn geest te vervroolijken. Zoolang hij leefde, was hij Willems rechterhand en toen hij stierf, het was met eere in den ongelijken strijd, het was voor Neerlands zaak dat de heide van Mook zijn bloed dronk. Doch hooger eere kroont zijne nagedachtenis: al weet het nageslacht niet eens de plek aan te wijzen, waar Lodewijk viel, nimmer zal het vergeten dat Lodewijk het middel was, waardoor Oranje's hart voor de Hervorming ontsloten en tot kennis der waarheid gebracht werd, gelijk de hervormers in deze gewesten hem dan ook als hun edelsten beschermer eerden. Meer dan iemand was hij een zoon van zijn vrome moeder. Vóór den aanvang van den strijd verborg hij zich in zijne tent en knielde er neder om luide tot God de gebeden op te zenden, welke Juliana van Stolberg hem van het slot te Dillenburg uit haar moederlijk hart toezond. En dan trad hij naar buiten en wierp zich als een kruisridder in het heetst van den kamp en streed als een oud soldaat, schier tegen de overmacht.

Deze beide mannen, gerugsteund door een Mansfelt, Brederode en anderen waagden het voor het eerst een regelmatig en openbaar verzet aan te vangen tegen de geweldenarij en willekeur van Filips en de landvoogdesse. En toch hun maatregel droeg in zijn geboorte reeds zijn vonnis met zich. Oranje stelde geen vertrouwen in de zaak. Hij wist het wel, hoe weinig er te rekenen viel op mannen als Brederode,

al dronk deze ook veel te vaak op de gezondheid van jonker Willem. Lodewijk had hij lief, Aldegonde achtte hij hoog, maar geen der beiden had nog den invloed op hem, welken zij later op hem zouden verwerken. En voorts, naarmate de leden van het Compromis al meer onderteekenaars zochten te winnen, werd het verbond een vreemd allegaartje, juist geschikt om den kalmen Lodewijk, den begaafden Aldegonde over het hoofd te wassen. Roomsche en onroomsche, Lutheraan en Calvinist, edelman en livreeknecht traden toe, ja, de verkwister, die, door zijne schuldeischers in de engte gedreven, meende, straks, als het op een plundertocht van kerken en kloosters uitging, van hen verlost te worden, indien hij zijn naam slechts schreef op de rol der verbonden.

Al was Willems oog nog niet geopend voor de dwaling der Roomsche kerk, toch was zijn hart vervuld met medelijden over dezulken, die het waagden 's konings dweepzieken ketterhaat te trotseeren. Meer dan iemand was hij op de hoogte van hetgeen Filips in zijne binnenkamer beraamde. Als deze zijne plannen aan het papier toevertrouwd had en ze ter meerdere veiligheid in den zak stak, eer hij zich naar zijne legerstede begaf, zie, dan bespieden een paar oogen 's konings legerstede en als de vorst in een vasten slaap verzonken was, werd het gordijn van het slaapvertrek zachtken opgeheven en een door Oranje betaalde hand greep in den zak van 's konings gewaad, schreef haastig de aantekeningen over en spoedde zich weg om ze naar Brussel te zenden. Voorzeker, Oranje wist het wel, dat het hier ernstiger spel gold dan de verbonden edelen zich dachten, een spel, 'twelk met geen staatkundig vertoog of uiterlijk machtsbetoon te winnen zou zijn, maar waarbij allereerst het bloed zou geëischt worden van hen, die zich tot ijdele demonstraties lieten verleiden. Oranje wist het wel, dat ook Filips zijne spionnen uitzond bij de drinkgelagen van Brederode en anderen, en dat de ondoordachte, vermetele woorden, door de gasten gesproken, wanneer de wijn hun hart verruimd en hun hoofd verhit had, naar Spanje overgebriëfd en hun, als waren ze nuchteren geweest, toegerekend werden.

Hield hij zich dan schuil? Waartoe zou het noodig geweest zijn in een tijd, toen reeds de markgraaf van Bergen zijn ontslag aan de landvoogdes bood, wyl hij geen kans zag 's konings strenge bevelen op 't stuk van den godsdienst te gehoorzamen, in een tijd toen Meghen en Egmond, overigens goed katholiek als Oranje, openlijk hun verlangen uitspraken toch verlost te mogen worden van de eer 's konings stadhouder te mogen zijn. Neen, openlijk sprak Oranje voor de landvoogdes zijn mishagen uit en in een bijzonder schrijven aan den koning gispte hij de genomen besluiten en schetste hij zonder omwegen den treurigen invloed, welken deze op 's lands welzijn uitoefenden.

En mocht de koning minder vertrouwen stellen

in de sombere mededeelingen van een Oranje, dan konden de wanhopige brieven van de landvoogdes, zijne zuster, hem overtuigen, dat het ernst was. Openlijk verklaarde zij, dat de koning verkeerd was ingelicht, dat de koninklijke besluiten van kwaad tot erger geleid hadden, dat nagenoeg al de stadhouders weigerden bevelen uit te voeren, die hen noodzaken zouden hunne landgenooten bij tienduizendtallen te verbranden en dat men nu toegeven of met een machtig leger de zaak ten einde brengen moest. Was het dan niet genoeg, dat reeds hongersnood onder het volk spookte en de armoede toenam, wyl de rijke kooplieden liever een veilige schuilplaats in het Protestantsche Engeland zochten, dan hier kans te loopen met de hunnen op den houtmijt gebracht te worden? Reeds had de vader vijftigduizend Nederlanders door het kettergericht ten brandstapel verwezen, zoo zeide men, moest nu de zoon 's vaders geesels in schorpioenen omzetten?

Hield Oranje zich schuil? In geen deele. Veelmeer was het zijn streven de verbonden te teugelen, te leiden en zoo mogelijk uit hun optreden eenig heil voor de bedreigde gewesten te spinnen. Toen de edelen dus ook besloten een verzoekschrift tot de landvoogdes te richten en daartoe een maaltijd aanrichtten ten huize van Van Hoogstraten, noodigde Oranje zijne vrienden en ambtgenooten, Egmond, Hoorne, Bergen, Meghen, Montigny en anderen uit tegenwoordig te zijn. Hij wilde met hunne hulp de verbonden bewegen om aan te dringen op de bijeenroeping der Algemeene Staten. Doch de woeste taal, de vermetele plannen der verbonden maakten weldra de gematigden afkeerig. Zelfs Oranje achtte het zijn plicht, de landvoogdes te waarschuwen. Meghen verklaarde, dat het gansche verbond een veraderlijk pogen was van eenige nietswaardige onverlaten, wien hij gaarne allen het hoofd voor de voeten leggen wilde, als de koning hem daartoe slechts genoegzaam van geld voorzag. De prins merkte wel op, dat zulk eene straoefening hem niet zoo gemakkelijk zou afgaan als hij wel dacht, en dat er onder die nietswaardige onverlaten een groot aantal achtingswaardige lieden waren, doch dat vermocht niet Meghen te verhinderen van nu aan een, helaas, al te trouw dienaar van 's konings zaak te worden.

Van nu af hield Oranje een wakend oog op de handelingen der verbonden edelen, maar dit belette hem niet de landvoogdes op de hoogte te stellen van hun voornemen en daarbij nogmaals op toegeven en matigheid aan te dringen. Deze brief was nog niet gelezen, toen de landvoogdes Oranje en Egmond verzocht, haar in een bijzondere samenkomst van raad te willen dienen. Nauwlijks waren zij vergaderd, of de graaf van Meghen verzocht onmiddellijk gehoor en smeekte de landvoogdes, gejaagd en verschrikt als hij was, toch niet voort te gaan met beraadslagen totdat zij de mededeelingen vernomen zou hebben, welke hij zooeven ontvangen had. Een trouw

dienaar des konings toch, die liever onbekend wilde blijven, had hem vast verzekerd, dat de ketters in het buitenland een gansch leger van veertigduizend man uitgerust hadden, waarmede zij een inval doen en het geheele land verwoesten wilden, indien de landvoogdes niet bereid zou zijn terstond hun eisch van geheele godsdienstvrijheid in te willigen, welken zij haar ten getale van vijftien honderd man zouden voorleggen. De ontsteltnis, welke Margaretha beving, was zeker naar Egmonds meening niet hoog genoeg gestegen, althans hij voegde er gaarne bij, dat de aanvoerders en bevelhebbers van het leger reeds benoemd waren en men plan scheen te hebben, een of ander buitenlandsch vorst op den troon te plaatsen, terwijl hij een afschrift van het Compromis aan de landvoogdes ter inzage gaf. Oranje wêerstond den wantrouwenden blik, welken de beangste landvoogdes op hem wierp, verzocht haar zijn schrijven in te zien en bracht andermaal in de meest kalme bevoordingen het voornemen der edelen aan den dag. Een heftige beraadslaging maakte nu plaats voor kalme overweging en toen de heeren straks vertrokken waren, schreef Margaretha terstond aan haar koninklijken broeder, dat men nu toch eindelijk kiezen of deelen moest: geweld gebruiken in het groot of de wenschen van het volk inwilligen.

De hertogin werd inderdaad van nu af geslingerd tusschen den raad, welken Barlaymont haar gaf en dien van Oranje. Dagelijks belegde zij vergadering, nu met dezen dan met dien. Barlaymont meende vandaag, dat men de deuren sluiten moest, eer de verbondenen binnen het paleis zouden zijn, en voorts op hun verzoek geen acht moest geven. Morgen oordeelde hij het beter, ze eerst te doen binnenkomen en ze dan tot den laatsten man neêr te sabelen. Oranje glimlachte, als hij zulken raad aanhoorde. Alsof de verbondenen dan geen vrije burgers van deze goede landen waren, die recht hadden een verzoekschrift bij de regeering in te dienen en alsof men, stel dat het mogelijk ware, met de troepen van de grenzen ontboden, ze allen te onthoofden, of men dan inderdaad de zaak beter maken zou, in stede van zich de gloeiende wraak hunner betrekkingen en vrienden, ja, van het gansche land op den hals te halen.

Nagenoeg dezelfde troost ontving de landvoogdes van de buitengewone vergadering van Vliesridders, leden van den Staatsraad en andere aanzienlijken, welke zij straks bijeenriep. 't Waren immers mannen van edelen bloede, welke zich tot haar wendden en dezen mocht men toch geen recht ontzeggen, dat zelfs den minsten poorter toekwam.

Arme Margaretha!

Ze dacht er over te vluchten. Ze vroegde zelfs, of 't misschien niet beter ware, dat ze haar hof naar Bergen verplaatste. Men ontraadde het haar ten zeerste. Zoo immers zou zij vrees doen blijken en kwade gedachten wekken, waar ze niet bestonden.

Wat dan te doen?

De verbondenen zouden haar het antwoord in den mond leggen. Zij waren de landvoogdes reeds voor.

MENSCHENETERS.

In een pas verschenen werk van den Noorschen natuur-onderzoeker Dr. Karl Lumboltz, dat in het Zweedsch, Engelsch, Fransch en Duitsch vertaald is en getiteld is: „Onder de menscheneters”, wordt het volgende medegedeeld over het kannibalisme der Australische negers.

„Dikwijls komt hier in de huisgezinnen het slachten van kinderen voor om de lekkernij, daar onder alle dierlijk voedsel, goed gebraden menschenvleesch voor de grootste lekkernij gehouden wordt, echter slechts het vleesch van zwarten en Chineezen. Van het vleesch van blanken spreken de negers met afschuw. Dit heeft een walgelijken, zoutachtigen smaak. Hun stangenooten, die voor het grootste deel zich voeden met plantenvoedsel en geen zout gebruiken, vinden zij een streeling voor hun verhemelte en wanneer er geen kleine zwartjes te krijgen zijn behelpen zij zich met Chineezen. Deze vette, opgeblazen rijsteters worden voor een zeer lekker wildbraad gehouden. In het noorden van Queensland, waar een tijdlang de landverhuizing der koeli's zeer levendig was, werden de stoutmoedigste aanvallen ondernomen om Chineezenvleesch te bemachtigen. Geheele troepen Chnieesche arbeiders, die naar de schaapskooien in het binnenland trokken, werden door de inboorlingen gedood en hun lijken medegenomen. Zat de politie den inboorlingen niet altijd op de hielen en verminderde hun aantal niet zichtbaar snel, dan hadden zij waarschijnlijk het Chineezen-vraagstuk voor Queensland opgelost en niet de diplomaten in het Londensche ministerie van koloniën.

Tegenwoordig doen de Australische kannibalen al het mogelijke om elkander wederkeerig te vernietigen. „Op zekeren dag” — zoo verhaalt Dr. Lumboltz — „wandelden wij door een dal, waarin vele zwarten gewoond hadden, waarvan geen spoor meer over was, daar zij allen de een na den ander door de vreemde stammen waren opgegeten.

Aan de Herbert-rivier komt het dikwijls voor, dat openlijk expedities worden gevormd, om menschenvleesch machtig te worden. Te dien einde vereenigt zich dan een aantal van de stoutmoedigste mannen, die door hun grooten moed groot aanzien genieten. Er behoeven juist niet veel personen te zijn, want deze overrompelingen gelden meestal slechts kleine stammen, die uit vier tot zes personen bestaan. De reis vordert langzaam en voor proviand op den tocht moet gezorgd worden. Hebben de jagers een geschikte familie gevonden, dan gaan zij zeer behoedzaam te werk. Zij leggen zich des

avonds heimelijk op eenigen afstand in hinderlaag en beginnen den aanval voor zonsopgang, daar dan de overrompelden, uit hun slaap wakker geschrikt, in hun angst in het geheel aan geen verdediging kunnen denken. De mannen verdedigen zelfs hun hulpelooze vrouwen en kinderen niet. Een ieder moet zijn leven verdedigen zoo goed het kan en de oudsten zijn er het slechtste aan toe. Zij worden meestal dadelijk gedood en opgegeten. Als een buitengewone vangst wordt een vrouw gerekend. Zij wordt wanneer zij nog jong is niet gedood, is zij daarentegen oud, zoo wordt zij op staanden voet gedood en opgegeten..... Mijn volk (de zwarten die Dr. Lumholtz in dienst had) maakten er volstrekt geen geheim van kannibalen te zijn; integendeel, zij kozen des avonds bij voorkeur dit tot onderwerp van hun gesprek. Bij de enkele gedachte aan menschenvleesch, flikkerden hun oogen. Toen ik mijn volk vroeg, welk deel van het menschelijk lichaam het beste smaakt, sloegen zij telkens op hun zijden. Het hoofd eten zij niet, ook de ingewanden worden niet gegeten; doch de grootste lekkernij voor hen is het vet dat zich om de nieren bevindt. Lumholtz verzekert dat het een dwaling is dat de kannibalen er vreeselijker uitzien, dan de andere wilden. Zeer zeker zijn het de stoutmoedigsten en wildsten, die op de menschenjacht gaan, doch een menscheneter kan een even vreemdzaam gelaat toonen als ieder ander en aan die maaltijden nemen zoowel de vrouwen als de mannen deel.

Zoo diep kan de mensch, naar Gods beeld geschapen, zinken. Dat zijn de vruchten der zonde!

H.

AKELIG.

Na een nauwkeurig onderzoek naar de veelbesproken dronkenschap onder de vrouwen in Engeland, deelt iemand door de pers, onder meer, de volgende ondervindingen en opmerkingen mede.

Ik was in een zekeren nacht in de maand Mei te Londen, toen ik in gezelschap van een vriend, van Piccadilly de New Bondstreet inging. Middernacht was reeds voorbij en in de straten zag men niemand meer, dan een paartje dat ons zeer haastig loopend tegenkwam. Het naderde ons tot op ongeveer tien schreden afstands, toen opeens de dame den arm van haar begeleider losliet en dicht voor ons, zonder een enkel woord te spreken, op den grond viel.

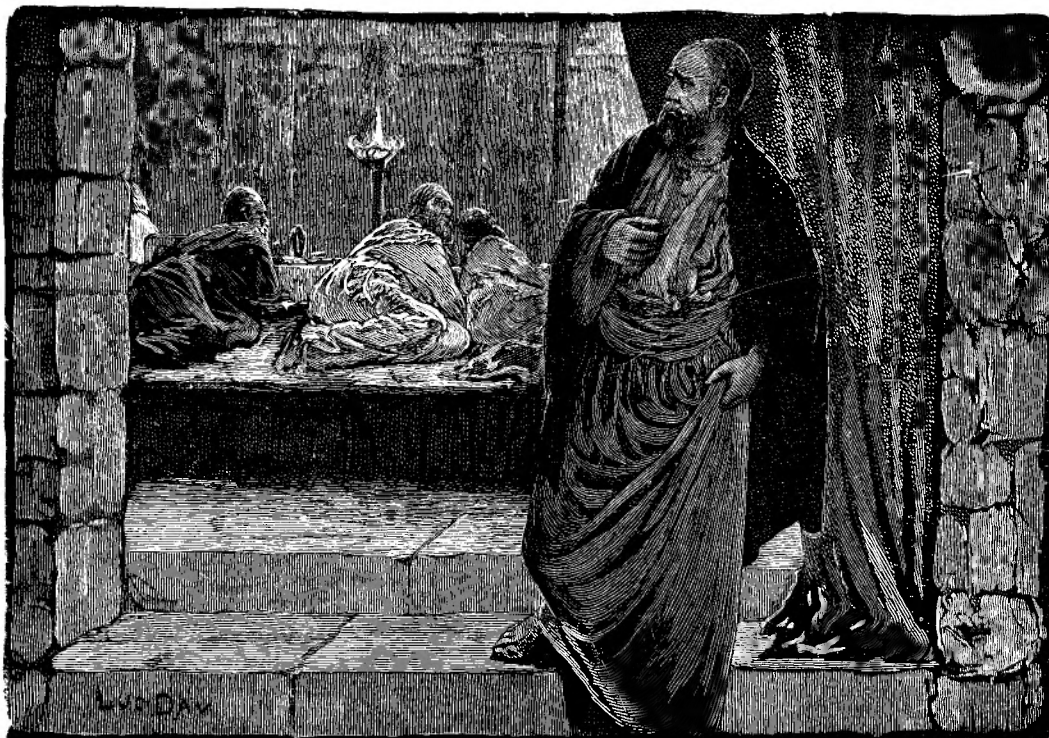
Zeer verschrikt kwamen wij haastig naderbij en boden den jongen echtgenoot — want als zoodanig maakte hij zich aan ons bekend — onze hulp aan. Onze angst verdween echter spoedig, toen hij ons lachend mededeelde, dat het niets te beduiden had, daar zijn vrouw slechts dronken was („she is tipsy, tipsy”). Ter opheldering deelde hij met een paar woorden mede, dat zij met eenige vrienden naar

den schouwburg waren geweest en na de voorstelling met hen gesoupeerd hadden en dat zijn vrouw bij die gelegenheid meer champagne had gedronken, dan zij verdragen kon. Wij hielpen de bewustelooze vrouw op de been en bleven op verzoek van den echtgenoot bij haar, terwijl hijzelf — in zijn gala-kostuum (rok met witten das) naar Piccadilly ging, om een rijtuig te zoeken. Het was een bijzondere omstandigheid, waarin wij beiden, Duitsche vreemdelingen, ons bevonden. Wij hadden ieder een arm van de ons geheel onbekende jonge dame in de onze, terwijl wij met de andere hand op onze parapluie steunden, om het evenwicht niet te verliezen.

De maan scheen helder, zoodat wij bij haar schijnsel en dat der vele gaslantaarns haar, die aan onze bescherming was toevertrouwd, nauwkeurig konden opnemen. Zij kon ongeveer twintig jaar oud zijn, had regelmatige, schoone gelaatstreken, was elegant gekleed en behoorde naar haar voorkomen tot de beschaafde middelklasse. Zij opende zoo nu en dan slaapdronken haar oogen, doch was nog niet bij haar bewustzijn gekomen, toen het gesloten rijtuig kwam. Wij hielpen den man zijn dierbare wederhelft er in tillen en ontvingen van hem onder hartelijk gelach de betuiging van zijn dank, waarop wij, elk voor zich, onze woning opzochten, nadat wij elkander met ware vreugde hadden herinnerd, dat zoo iets in ons lieve vaderland nooit had kunnen gebeuren.

Later had ik meermalen gelegenheid, op te merken, hoezeer de ondeugd der dronkenschap onder de Engelsche vrouwen algemeen is en hoe de meeste misdrijven, die vrouwen op de bank der beschuldigten brengen, hun oorzaak in de dronkenschap hebben. Mijzelf trof het lot in mijn huis een dienstbode te hebben, die aan Bacchus offerde, een keukenmeid, die in nuchteren toestand een zeer bruikbaar wezen was. Eens, na eenige maanden, werd het ruchtbaar, dat zij iederen avond, als het middageten voor de familie gereed was, dronken in een hoek der keuken lag en dan door de andere dienstboden te bed gebracht werd. De voorliefde voor geestrijke dranken die, naar het schijnt, moeilijk te overwinnen is, bestaat niet alleen bij de vrouwen der lagere klassen in Engeland, neen, men vindt ze ook in de hoogste kringen. Zoo bestaat b. v. de algemeene gewoonte, kort voor het naar bed gaan een borrel te nemen. De Engelschen noemen deze hartversterking night-cap (slaapmuts). Op het nachttafeltje van weinig dames, zal des avonds het kleine fraaie presenteerblad ontbreken, waarop zich in zilveren kannen brandy of whiskey, suiker, warm water en een glas bevinden.

H.

„EN HET WAS NACHT.”

„EN HET WAS NACHT.”

't Was nacht, toen de man, die den Heiland verried,
Den kring der getrouwe discipelen verliet.

't Was licht in de zaal waar Gods heiligheid scheen,
Maar nacht in de afvallige stad om hem heen.

Der duisternis vorst, eer de duisternis viel,
Bezette zijn hart en bracht nacht in zijn ziel.

De doodschaduw viel op den siddrenden stoet
Der elven en wierp hun den schrik in 't gemoed.

Straks daalde de nacht in het hart van hun Heer
En wierp in het stof als een worm Hem ter neer.

In 't duister verloor zich de schuiflende slang,
Gekringd tot haar sprong en gereed tot haar vang.

Maar toen ze in het donker den aanval vermocht,
Was 't licht in *zijn* ziel en de zege gekocht.

Gekocht in een worst'ling op leven en dood,
Waar 't ondier voor beefde en het donker voor vlood.

't Bleef licht, en die doodsstrijd herhaalde zich niet,
Schoon zelfs aan het kruis Hem zijn Vader verliet!

De slang was vermorzeld; gedood was de nacht;
Wat licht geeft voor eeuwig, 't was alles volbracht.

't Bleef nacht, ook voor eeuwig, 't bleef nacht in
(diens geest

Die beter nooit ware geboren geweest!

W.

„AAN MIJ GEDAAN”.

„Voorwaar zeg Ik u: voorzooveel gij dit één van deze mijne minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij dat mij gedaan.” En: „Voorwaar zeg Ik u: voorzooveel gij dit één van deze minsten niet gedaan hebt, zoo hebt gij het mij ook niet gedaan.”

Ziedaar twee uitspraken van den Heere Jezus in één verband, welke niet zelden slecht verstaan en verkeerd toegepast worden. Onwillekeurig denkt de Bijbellezer bij deze woorden onzes Heilands aan een anderen tekst en wel: „En zoo wie één van deze kleinen te drinken geeft alleenlijk een beker koud waters, in den naam eens discipels, voorwaar zeg Ik u, hij zal zijnen loon geenszins verliezen.”

Hoe menige circulaire wordt rondgezonden, hoe menige advertentie krijgt men onder de oogen, waarin met de bovenaangehaalde teksten aangedrongen wordt op mildheid en liefdadigheid, zonder dat eenigszins gelet wordt op den *geheelen* inhoud. Wanneer men de stellers dier aanvragen gelooft, dan heeft de Heere Jezus met die uitspraken bedoeld alle menschlievendheid zonder onderscheid aan te bevelen. De „kleinen” en de „minsten” zijn dan weezen en arme menschen, onverschillig of ze geloovigen zijn, ja of ze *iets* gelooven. De inhoud van Jezus woorden is dan een „algemeene menschenmin”. Een heiden kan er aan meêdoen, en de weldaad kan aan een Godloochenaar bewezen worden. Zoo werd Hemelvaartsdag „Liefdadigheidsdag”; en kan

men door *Joden* onderteekende advertentiën lezen, waarin *Kerstgaven* worden gevraagd!

Niets ligt echter verder buiten de bedoeling van onzen Heere dan zulk een beginsellooze algemeenheid, die noodwendig uitloopt op partij kiezen *tegen* Hem. Ze is ook volstrekt niet uit zijne woorden te halen, tenzij men ze er eerst in legt. De Heere Jezus spreekt van *zijne broeders*. Wie zijn zijne broeders? „En zijne hand uitstreckende over *zijne discipelen*, zeide Hij: „Ziet mijne moeder en mijne broeders; want zoo wie den wil mijns Vaders doet, die in de hemelen is, *die* is mijn broeder, en zuster, en moeder.”

Wat aan zijn geestelijke *familiebetrekkingen* gedaan wordt, rekent Hij als aan hemzelve geschied. Die zijn zijne leden; Hij is het Hoofd; zij vormen zijn lichaam; Hij en zij zijn dus één. Wat aan het *minste* lid geschiedt, komt ten goede of ten nadeele van het geheele lichaam. Wanneer iemand mij op den teen trapt, acht niet die teen zich, maar reken ikzelf mij daardoor beleedigd. En wanneer de man, die mij daardoor kwetste, er leed over gevoelt, biedt hij zijne verontschuldiging *mijzelve*, maar niet mijn lichaamsdeel aan. Zoo rekent ook de Heere Jezus met zichzelf en zijne verlost. Daar zijn dus ontelbaar velen aan wie men weldoen kan en mag, maar zonder dat ze behooren tot deze groep, waarop de aangehaalde woorden passen. Wie bijdraagt voor kindervoeding, heeft daardoor nog geen recht de woorden uit Mattheus XXV : 40 op zichzelf toe te passen. Wie een tehuis voor zwervelingen opricht, mag daarom nog niet denken dat hij Jezus zelf herbergt. Ja 't is voorgekomen dat lieve Christelijke mensen, die in de gevangenissen het Evangelie brachten aan 't uitschot der maatschappij, in gemoede zich wijsmaakten, dat ze daardoor *Jezus* in den kerker bezochten. Deze onderstellingen klinken wel fraai en zijn wel zalvend, maar ze zijn onwaar. Wie, door liefde tot den Heiland gedrongen, zijn blijde boodschap aan gevangen dieven en moordenaars brengt, *predikt Hem* niet den weg der verlossing, maar *volgt* Hem op dien weg, en daalt, zooals Hij daalde om ons te redden.

Van het *Jezus* spijzen, drenken, kleeden, herbergen en troosten kan dus alleen sprake zijn, wanneer iemand handelt uit liefde tot dengene die verzorgd wordt, *omdat* hij een broeder in Christus is; en niet eenvoudig omdat hij hulp behoeft. Zoo is er ook sprake van den beker koud waters, uitgereikt *in den naam eens discipels*; dat is omdat die „kleine” — en terecht — den naam van discipel van Christus draagt.

Merkwaardig is dat zij, die den Heere Jezus aldus helpen op aarde, *het zelf niet weten*. Zij zeggen elkaër dus niet: Doe dat toch, want ge doet het aan Jezus zelf. Integendeel, ze vragen op den jongsten dag: „Wanneer is dát gebeurd?” Dat is echter geen volslagen onwetendheid, maar eene die uit ware nede-

righeid voortvloeit. Ze hebben wél geweten dat ze discipelen van Jezus hielpen. Hoe zouden ze anders „*in den naam* eens discipels” hebben kunnen dienen? Maar ze hebben niet vermoed, dat hun Heere deze zeer geringe daden zoo hoog en heerlijk zou aanrekenen. Waarom niet? Het antwoord op die vraag ligt in vers 34: „Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërf dat koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld.”

Merkt op dat zonder uitzondering allen, die op de voorschreven wijze den Heere Jezus dienden, het koninkrijk des Vaders beërven. Ze zijn dus *allen* waarachtig geloovigen. Hun eigen gerechtigheid en verdiensten beschouwen ze dus als een wegwerpelijk kleed. *Al* hun hoop is op de zoenverdiensten van Christus Jezus gevestigd. Zij *kunnen* dus niet denken dat ze Hem zoo gediend hebben dat eenig loon er op volgen moet. En dat hebben ze ook niet. Want de belooning geschiedt niet uit verdienste, maar uit genade. Zou men de tegenwoordig vrij algemeen gangbare opvatting mogen gelooven, dan werd ieder, die eenigen Christenen goed deed, daardoor zalig. Maar des Heeren woord leert ons uitdrukkelijk anders. Het koninkrijk, dat hun bereid is, is dat „*van de grondlegging der wereld*”. Vóór zij bestonden was *hun* het koninkrijk bereid. Hoe kunnen ze er zichzelf dan aan geholpen hebben door den Koning te dienen?

Er staat een verschrikkelijke uitspraak tegen deze heerlijkheid over. Men behoeft *niets* te doen om buiten dat koninkrijk te blijven. Niet *zij* worden verworpen, die Jezus in zijn leden hebben uitgehongerd, uitgeschud, verjaagd, of gevangen gezet. Och neen. Ook zij hebben Hem in ellende en smaadheid *gevonden*, „gezien”. 't Eenig onderscheid tusschen hen en de eersten is slechts dat zij *niet* deden wat de anderen *wel* verrichtten. Ze lieten dat ook niet willens en wetens na, want ook zij vragen: „Heere, wanneer was dát het geval?” Maar toch bestaat er bij hen ook geen volslagen onwetendheid. Want „*niet gedaan*” moet men hier niet opvatten in den zin van verwaarloosd, nagelaten, maar in positieven zin. Met opzet hebben ze het *niet* gedaan. Ja, hadden ze geweten dat daar eigenlijk de heerlijkste Koning krank lag of gevangen zat, dan zouden ze het *wel* gedaan hebben. Maar dan had het geen waarde gehad en hun daad zou eigengerechtigheid zijn geweest. Nu ze echter alleen een troep arme, domme, achterlijke mensen zagen, daar een man van aanzien zich eigenlijk voor schaamt, nu . . . ja nu gaven ze hun geen schop er bij, maar nu „deden ze het niet.”

En dat maakte hen tot „*vervloekten*.”

Zij hebben zich daardoor den vloek op den hals gehaald. In die „kleinen” en „minsten” hadden ze niet den Koning incognito moeten herkennen; die plicht was hun evenmin als den anderen opgelegd. Maar ze hadden moeten gevoelen dat die hulpeloo-

zen hunne broeders en zusters waren. Ze gevoelden het niet; en daaruit blijkt dat ze hun ook werkelijk vreemd waren. Die echter de kinderen niet bemint, heeft ook den Vader niet lief. Zij staan dus vreemd tegenover God. Vreemd tegenover God is vijandig tegen Hem; opstandelingen zijn ze; en daarom vervloekten. De Rechter „kent hen niet”, ongeacht al hun menschlievendheid en goedhartigheid. Ze gaan in „het eeuwige vuur, dat den duivel en zijnen engelen bereid is.” Dat vuur is *hun niet* bereid, zooals het koninkrijk den anderen. De uitverkiezing is een *mysterie*; ónze logica past er niet op.

De heerlijkheid van het koninkrijk des Vaders is, dat het dengenen, die het beërven, bereid is van vóór de grondlegging der wereld. De vreeselijkheid van het vuur is, dat het niet bereid is voor de menschen die het moeten lijden. Aan de heerlijkheid kan men niets doen; aan de verwerping wél. Hoe rijmt dat? Het rijmt voor ons *verstand* in 't geheel niet, maar alleen voor ons *geloof*.

Waarom kunnen we weten of we God liefhebben? Daaraan, zegt de apostel Johannes, of wij de *broeders* liefhebben. Dat is de troost voor ons hart. Wij „kunnen daaraan, of we uit de waarheid zijn, en we verzekeren daardoor ons hart voor God.” En het is de proef op de som, die de Rechter van hemel en aarde hier op ons neemt.

Ook de andere liefde heeft haar rechten. „Voeg *bij* de broederlijke liefde, liefde jegens allen.” „Doe wel aan alle menschen, maar meest aan de huisgenooten des geloofs.” Dat is niet moeilijk. Al Gods kinderen weten hoe niets op aarde vlugger gaat dan het herkennen van elkander. Men voelt zonder te weten waaraan: die man of die vrouw is een even dierbaar geloof met mij deelachtig. Daar heeft de wereldling geen begrip van. Hebben *wij* het? We zullen niet bestaan in het gericht wanneer het ons ten eenenmale vreemd is.

W.

OUDE ZEDEN.

Merkwaardig is een middeleeuwsch gebruik, „de bloedbelasting”, dat nog in een paar dalen der Pyreneeën wordt gevonden.

Zoo betaalt het dal van Baretous (Bearn) aan het dal van Roncal (Spaansch Navarre) tot op den huidigen dag een zeker zoengeld van den moord op eenige personen door die van Baretous in de 13^e eeuw gepleegd. Op den 13^{en} Juli van ieder jaar wordt het betaald. Tot dit doel komen de bewoners der beide dalen in feestelijken optocht op de grenzen bijeen, aan de Col de Saint-Martin, 7 uren van Osse gelegen. Uit het dal van Baretous trekken de herders met hun donkerroode uitgesneden vesten, de burgemeesters en afgevaardigden van andere gemeenten, de tolbeambten, en de geestelijkheid vertegenwoor-

digd door den pastoor van Saint-Esyrle en twee kapelaans.

Zeer indrukwekkend, met echte „Grandessa” komen de Spanjaards. Aan het hoofd gaat de Maire van Isaba, die den rol van rechter speelt. Hij heeft een zwarten mantel met rooden rand om; hij draagt een grooten halskraag en een ronden hoed en in zijn hand den rechtersstaf, een stok met zilveren knop. Op hem volgen verschillende burgemeesters, evenzeer gekleed met mantels en halskragen. Dan volgt een talrijk gevolg van afgevaardigden, de notaris, de veearts en een menigte nieuwsgierigen. Een half dozijn carabinieri of gendarmen en eenige ezeldrijvers, die den wijn uit de lederen zakken, waarmee hun ezels beladen zijn, denken te verkoopen, sluiten den stoet.

Als alle belanghebbenden tegenwoordig zijn, wordt dadelijk tot de feestelijkheid overgegaan, waarvan de bijzonderheden vastgesteld zijn in een document uit het jaar 1375. De Fransche burgemeesters gorden hun driekleurige sjerpen om, de Spaansche burgemeesters scheiden zich van hun gevolg af en begeven zich naar den grenssteen begeleid door een heraut. Deze draagt een lans met een rood vaantje, het teken van de voltrekking van het vonnis. De heraut der Franschen draagt een lans met wit vaantje, het symbool van vrede. Zes meters van den steen wordt van beide zijden halt gehouden. De burgemeester van Isaba roept den Franschen toe: „Wilt gij vrede houden?” De Franschen roepen hierop in het Spaansch: „Ja!” terwijl hun heraut ter bekrachtiging zijn lans op den grenssteen legt.

Daarop steekt de Spaansche heraut zijn lans in den Franschen grond en drukt de schacht zoodanig tegen den grenssteen, dat zij met de lans van den Spanjaard een kruis vormt. Op dit kruis legt de Maire van Arette zijn hand. Op de Fransche hand legt een Spaansche burgemeester zijn hand, dan weder een Franschman en zoo gaat het verder tot dat eindelijk de burgemeester van Isaba komt, zijn rechtersstaf op de zuil van handen legt en de vredesgeloofte uitspreekt die allen herhalen. Daarna roept de burgemeester van Isaba driemaal: „Pas davans!” (Het is voortaan vrede!) en ten teken dat zij iedere gedachte aan wraak verbannen, schieten de carabinieri hun buksen af.

Daarna overhandigen de Franschen hun bloedbelasting. Zij bestond vroeger uit drie witte paarden, die geheel aan elkander moesten gelijk zijn. Daar het echter zeer moeilijk was om die altijd bijeen te krijgen, veranderde men dit in drie jonge koeien zonder eenig gebrek. Het vorige jaar bedroeg de waarde daarvan 580 francs, wat voor het dal een groote som is. Nadat de schatting is betaald, leest de notaris van Roncal een acte voor, die allen onderteekenen. Daarop wordt een gemeenschappelijke maaltijd gehouden en wel op kosten van de Roncallers, die wel gastvrij kunnen wezen daar zij ieder

jaar een zoo aanmerkelijke som opstrijken. Er worden dronken op Spanje en Frankrijk uitgebracht, daarna gedanst en eindelijk keert men huiswaarts met den wensch: „Tot wederziens!”

De Fransche bladen zijn niet zeer gesticht over de rol die hun landslieden daarbij spelen, en verlangen dat men dit „zotte” gebruik afschaffe.

H.

UIT HET LEVEN.

Toen de Oostenrijksche troepen in het jaar 1746 Zwaben bezet hadden, gedroegen zich de huzaren bijzonder overmoedig. Een huzaar ging zóover, dat hij zich door den boer, bij wien hij in kwartier lag, en diens knecht in slaap liet wiegen, waarbij die beiden op de wijs van een roomsch kerkliedje, moesten zingen:

De boer: Ik wieg den genadigen heer.

De knecht: En dat doe ik zoo graag.

Toen de overste het escadron inspecteerde, beklagde zich de boer. De overste liet toen op diens klacht den huzaar door den boer en zijn knecht 25 ferme stokslagen op de verlenging van zijn rug geven voor de aangetreden troep. Daarbij moesten zij op dezelfde wijs zingen:

De boer: Ik ransel den genadigen heer.

De knecht: En dat doe ik zoo graag.

Het plagen van de boeren moet sedert dien tijd zijn opgehouden.

H.

Pronkstere.

Aan deze, te weten die uit de zestiende eeuw, wordt in een oud boekje, „Garzomus, Schouwtooneel der kunsten” enz. genaamd, duchtig den les gelezen, en ook menig schoone onzer dagen zou goed doen, dit eens in overdenking te nemen.

De schrijver begint zijn opmerkingen met de volgende beschouwingen: Wat denkt gij wel goedgunstige lezer, dat zij beoogen met hun liefelijk gezang, met hun muzikaal talent, met hun vreemde dansen, maaltijden, wandelingen en andere tijdverdrijven, anders dan hen die zij reeds tot zich getrokken hebben naar de pecunia (geldtasch) te grijpen en nog anderen tot zich te trekken die door hun engelachtige stem, muziek en gebaren, door de sierlijke spraak en eindelijk door zulk een buitengewone vreugde en scherts verrukt zijn, dat zij zelfs wakend van hen droomen en zoodanig in hun liefde opgaan, dat zij zich nooit meer kunnen of willen losmaken. o, Welk een dwaasheid”.

En nu gaat de schrijver geruimen tijd voort over dat onverstand der heeren. „Opdat alles zoo deftig mogelijk zij en hun duifjes nog meer kunnen kir-

ren en hun vermaak kunnen nemen, moet alles bij hen op het sierlijkst uitgedost zijn. Het bed met zijden en vergulde behangsels omhangen, de kussensloopen zoo sierlijk mogelijk genaaid en versierd, de stoelen — zoo zij erop zitten — fraai overtrokken, de tafel met de schoonste en beste Turksche kleeden bedekt.”

Daarna echter begint de schrijver over de koketterie en het „mooi voordoen der dames tegenover hun getrouwen”: „Daarom laat men zich aan de hoekvensters, de deuren en de vensters zien, waar men op sierlijke wijze van den waaijer gebruik maakt, wenkt en lonkt met de oogen, lacht en den beminde noodt, opdat hij binnenkome. Men schrijft brieven, waarvan het papier met allerlei symbolische afbeeldingen is voorzien, geeft allerlei raad en laat zijn boden en die van den liefste gestadig heen en weder loopen, stad en land af.”

Eindelijk handelt hij over de hulpmiddelen tot verbetering der schoonheid. „Wat denkt gij, dat zij hun aangezicht mogen dragen zooals zij geschapen zijn? In 't minst niet. Zij maken er een schilderij van, die allerminst op hun persoon gelijkt. Er is geen gebrek aan wasschen, opsieren en schilderen, opdat zij er altijd maar even schoon zullen uitzien. De apothekers kunnen niet genoeg loodwit in huis hebben. Zij kunnen niet genoeg aluin, floris crystalis, boracis praeparati, gedistilleerde azijn en meer dergelijke zaken aanvoeren. Men verfrischt het aangezicht en maakt een zachte glanzige huid met perzikpittenwater en limoensap. Men krult de haren en maakt ze stijf met dragentum en kweepittensap. Zij maken een mengsel van wijnsteen en ongebluschte kalk, opdat zij slechts goede loog mogen hebben, waarmede zij zich een frisch aanzien geven en zich rood maken om op het morgenrood te gelijken.”

In hoe menig opzicht beantwoordt deze beschrijving aan wat we reeds lezen in de profeten des Ouden Verbonds en hoe is het in onze dagen. Wel is de mensch altijd dezelfde.

„Een goede vrouw,” zegt Salomo zoo terecht, „komt van den Heere.”

H.

CORRESPONDENTIE.

J. v. d. W. te N.

De tweede macht van een getal verkrijgt men door 't met een gelijk getal te vermenigvuldigen, b. v. 3×3 ; 8×8 . Het zal u nu wel duidelijk zijn wat „regenen in de tweede macht” beduidt.

Het bedoelde jaarboekje is ons niet gezonden; we konden het niet recenseeren, wijl we 't niet hadden. Het is goed dat u dit ter sprake bracht; 't is nu zeker opgehelderd.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's / 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

DOOR WAT MACHT?

Onuitputtelijk van leering zijn de gesprekken, welke de Heere Jezus met zijne doodvijanden hield in de laatste dagen zijner omwandeling op aarde. De wisselvallige geestdrift van de menigte had des Zondags haar toppunt bereikt, toen de schare den Zone Davids zijn intocht als vredevorst in Jeruzalem bereidde. Maar men behoeft zich niet te verwonderen over den geringen blijvenden indruk, welchen dat grootsche feit op de feestgangers maakte, wanneer men leest dat zelfs de *discipelen* „nadat Hij opgestaan was, zich eerst herinnerden dat dit van Hem geschreven stond en dat zij Hem dit gedaan hadden.” Wanneer die zelfs zoo weinig doorzicht hadden, wat kon men dan verwachten van die duizenden, welke slechts een broodkoning, op zijn hoogst een gelukkig veldheer, verwachtten en begeerden! Ja, de menigte „hoorde Hem gaarne” en omstuwde Hem zoodra Hij zich in de zalen des tempels vertoonde; maar het was aardse nieuwsgierigheid en „Schadenfreude” over de wijze, waarop de gehate en gevreesde Farizeën door Hem werden terechtgewezen. Geen hunner echter zou er ook maar iets voor over gehad hebben om rond en ernstig voor Hem uit te komen; dat is een paar dagen later slechts al te duidelijk gebleken.

Onderwijl bracht onze Heiland met majestueuse kalme elken dag, die Hem nog restte — behalve

den laatsten Donderdag — in den tempel door, omringd door vriend en vijand. De meest verschillende gesprekken en ontmoetingen vonden in die weinige uren plaats en bestormden zijne ziel. En onder alles bleek duidelijk dat de ontkenning met rassche schreden. Vooral met zijne vijanden kwam de Heere bijna onophoudelijk in aanraking, Hij, die alles wist, had de gangen van zijn discipel gezien, toen deze met een hart vol duivelsche, teleurgestelde gierigheid uit het huis van Simon den melaatschen naar de leden van het Sanhedrin was gegaan met de vraag: „Wat wilt gij mij geven en ik zal hem u overleveren?” Hij wist, als ware Hij ooggetuige geweest, dat het bloedgeld reeds verdiend was en reeds rustte — neen brandde — in Judas' buidel. En dus wist Hij ook wat die meer dan gewone belangstelling beteekende, welke Farizeën en Sadduceën toonden in zijn oordeel over de meest verschillende onderwerpen. 't Was niets anders dan beproeven „hoe zij Hem in zijne rede vangen zouden.” Want nu de gelegenheid tot den moord zich voordeed, zaten ze eigenlijk met de zaak doodverlegen. Welke beschuldiging kon tegen Hem ingebracht worden? Deze Jezus had nooit iets misdaan. Wanneer Hij vroeg: „Wie uwer overtuigt mij van zonde?” kwam er geen antwoord. Zelfs had Hij zich nooit in 't geringste vastgepraat. En het doel was toch geen sluipmoord, maar een plechtige terechtstelling. Die was dus voorloopig reeds verschoven. „Niet op het feest!” Dat was te gevaarlijk en men

was nog niet gereed. En Hij was niet dikwijls en nooit lang in Jeruzalem. De tijd mocht dus wel gebruikt worden.

De eerste aanval werd ondernomen op den Zondag toen de intocht in Jeruzalem gehouden was. De kinderkens riepen nog na: „Hosannah den Zoon Davids!” „Hoor ge wel wat dezen zeggen?” vroegen de Farizeën, kennelijk met de bedoeling om een woord op te vangen dat als hoogverraad kon gebrandmerkt worden. Maar de aanhaling uit Psalm VIII snoerde hun den mond. Derhalve moest den volgenden morgen eens voor goed een einde gemaakt aan deze behendigheid. Op staatsterrein was de vangst hun mislukt; 't was veiliger Jezus bij *het volk* in discreditie te brengen. Wanneer Hij eens niet duidelijk antwoorde kon op de vraag naar den oorsprong zijner wondermacht! Wanneer eens met schijn van recht kon gehandhaafd worden wat duivelsche tongen reeds vroeger gezegd hadden, dat Hij zijne teekenen deed door den invloed van Beëlzebul! Dan zou alles gewonnen zijn. Dan zou men Hem houden voor een leugenprofeet, voor een bedrieger. En daarom „als Hij in den tempel gekomen was, kwamen tot Hem, terwijl Hij leerde, de overpriesters en de ouderlingen des volks, zeggende: „Door wat macht doet gij deze dingen? En wie heeft u deze macht gegeven?”

Twee vragen nauw aan elkaër verwant. Waaruit bestaat deze macht? En hoe komt ge er aan? Deze macht van wonderen verrichten en van leeren. Wonderen verrichten kan een gezant van God en ook — een duivelskunstenaar. En het *leeren*? 't Moet gegrond zijn in „Mozes en de profeten.” Maar deze man leerde als machthebbende; als op eigen gezag. Hij stelde zich dus boven de wettelijke leeraars. Daar *moest* Hij dus — zoo dachten ze — inloopen. Schijnbaar was die leer heel wat anders dan Mozes en de profeten verkondigd hadden. Dat ze dus uit God was, was onaannemelijk. Een *nieuwe* openbaring was een onding. Verklaarde Hij dus dat ze rechtstreeks van God was, dan was Hij een Godslasteraar. En bleef Hij het antwoord schuldig, dan was Hij een volksmisleider, een ketter.

Maar de Heere Jezus antwoordt niet rechtstreeks. Hij werpt „de paalen niet voor de zwijnen.” Hij doet hun een heel eenvoudige vraag, die door alle *oprechte* zielen te beantwoorden is. „Ik zal u ook één woord vragen, als gij mij daarop een antwoord geeft, dan zal ik u ook zeggen door wat macht ik deze dingen doe. De doop van Johannes, vanwaar was die? Uit den hemel? Of uit de menschen?”

Dat was een vraag, die alle slechte snaren in hun hart tegelijk beroerde; een vraag waarop geen voldoende antwoord volgen *kon*; en ook een vraag die *hun* vraag in 't ware licht plaatste. Velen hunner waren tot Johannes gekomen om van hem gedoopt te worden. Maar „slangen en adderen-gebroedsels” had Johannes geweigerd. Zij hadden hem echter door hun komen erkend als een Godsgezant. Toch

hadden ze „alles wat zij wilden” aan hem gedaan. Dat is: *zij* waren oorzaak dat Johannes in handen van Herodes en zijn bijzit gevallen was, en het hoofd was hem voor de voeten gelegd *hun* wraak ten zoen. Dat mocht echter niet bekend worden. Ze wisten reeds wat logisch op hun antwoord volgen moest, om het even hoe het uitviel. Zij konden niet zeggen: „Uit den hemel.” Want Johannes had zijne leer niet eens met teekenen bevestigd. „Johannes,” zoo meende het volk, „deed wel geen teekenen, maar alles wat hij van dezen Jezus zei was waar.”

„Uit den hemel?” Maar dan zal Hij natuurlijk vragen: „Waarom hebt ge hem dan niet geloofd?” „Uit den hemel?” Maar dan zal het volk hen, wien Johannes den doop uit den hemel weigerde, ontmaskerd zien. „Uit den hemel?” Maar dan is deze Jezus ook uit den hemel, want Johannes heeft openlijk zich onwaardig verklaard zelfs om de riemen zijner schoenen te ontbinden; onwaardig dus om zijn geringste slaaf te zijn. Spreken ze dus aangaande Johannes de waarheid, die hun geweten hun getuigt, dan betaamt hun ook onmiddellijk voor dezen Jezus op het aangezicht te vallen en Hem als den Messias te huldigen.

Daartoe is de Satanische haat tegen God en zijn eeniggeboren Zoon te diep in hun hart ingekankerd. De waarheid, die ze wel weten, kunnen ze niet uitspreken. Dus moeten ze liegen en zeggen dat ze Johannes houden voor een profeet van eigen maaksel: dat ze zijn doop voor een „uit de menschen” houden. Doch het ongeloof en de leugen hebben geen moed. Ze zijn brutaal maar bang. De leugen heeft haar martelaars niet anders dan in slachtoffers ter goeder trouw; nooit zelfbewust. Er is een zeer gegronde reden waarom deze huichelaars niet liegen kunnen. Zij vreezen het volk. Dat zal in woede ontbranden en hen als lasteraars steenigen, want over Johannes is het oordeel eenparig dat hij een profeet is. En hun overtuiging met hun bloed bezegelen kunnen ze niet, om de eenvoudige reden dat ze geen overtuiging is.

Armzaliger figuur konden ze echter niet maken, dan waartoe ze nu veroordeeld waren. Heel uit de hoogte waren ze begonnen: „Vertel ons eens, ons als bevoegde en geroepen beoordeelaars, door welke macht ge leert en werkt en hoe ge aan die macht komt.” Dan zouden zij als alwetende keurmeesters heel spoedig dezen Jezus bewezen hebben, dat de macht valsch en de machtgever duivelsch was. En ziet, in minder dan twee minuten zijn ze er toe gebracht om zelf vrijwillig te bekennen dat ze van zulke zaken niet het minste verstand hebben. „Wij weten het niet.” Wel zoo? Hebben ze dan met het heilige den spot gedreven, toen ze zelf tot Johannes kwamen om een doop te ontvangen, waarvan ze niet wisten of hij Goddelijk dan wel Godslasterlijk was? Moeten zij dan het volk voorlichten omtrent een der belangrijkste verschijnselen van hun tijd op Godsdienstig en

DE HEERE JEZUS EN DE FARIZEËN.

kerkelijk gebied? En als ze dat niet weten, hoe zullen ze dan oordeelen over Jezus en zijn handelingen? Ze staan stom van verbeten woede en schaamte. Het mombakkes is afgerukt.

„Dan zeg ik u ook niet door wat macht ik deze dingen doc.” De Heere geeft ons hier een voorbeeld van heilige ironie. Daar klinkt in dit antwoord een toon uit den tweeden psalm. De heidenen woeden en de volken (dat zijn de stammen Israels) bedenken ijdelheid; maar de Heere in den hemel belacht en bespot hen. De Heiland bespot hen ook. Hun wordt in zijn antwoord aangezegd, dat ze op allerlei wijze de gevraagde inlichting onwaardig zijn. Huichelaars, onbevoegde voorgangers, domme kinderen zijn ze.

Dat mag heeten: zich stooten aan de rots der ergernis! Wanneer Jezus geen antwoord geeft, kan dat zwijgen soms een middel zijn om kracht tot aanhoudend vragen te geven. Maar het kan ook zijn een uitstooten uit zijne nabijheid, een: „Ik ken u niet!”, een vervroegen van den jongsten oordeelsdag. Als een *konink* heeft Jezus Christus geleden; als een *leeuw* gestreden toen Hij als *lam* geofferd werd. Hij *heerschte* in het midden zijner vijanden op 't zelfde oogenblik toen zij over Hem triomfeerden. Deze mannen wordt door die weigering de toegang tot Hem ontzegd, want daar was iets van de zonde tegen den Heiligen Geest in hun vraag. Judas werd enkele dagen later uit 's Heilands tegenwoordigheid gebannen, toen het woord tot hem gericht werd: „Wat gij doet, doe dat haastelijk!” Herodes had het laatste

oogenblik der genade verspeeld, toen Jezus den euvel-dader op den troon geen enkel woord hooren liet. Pontius Pilatus verbeurde de redding toen hij de vraag deed, waarop de Heiland niet antwoordde. En Kajafas was verloren, toen hij de beëdiging hooren moest, dat hij dezen gevangene niet zou weerzien dan in juist omgekeerde verhouding: Kajafas de rechter als aangeklaagde, en Jezus de beschuldigde als Wereld-rechter.

o, Er zijn oppervlakkige zielen, die, niets van de majesteit Gods bevroedende of vermoedende, zich paaien met het denkbeeld van een eindcloozen tijd van genade voor allen. Wie iets van zijn eigen doemwaardigheid en van Gods heiligheid heeft leeren zien, weet wel beter. Daar is een grens voor den genadetijd. Maar ook te gemakkelijk zelfs wordt de zaak opgenomen door hen die altijd maar zeggen: „Zoolang er leven is, is er hoop.” Dat is *niet* waar. Gods Woord leert ons uitdrukkelijk met feiten anders. Men kan zich reeds aan deze zijde des grafs in den tweeden dood storten, men kan *hier* den tijd van genade afsnijden. Men kan van kwaad tot erger gaan en eindelijk als 't ware een brandijzer nemen en het lastige geweten toeschroeven en doodbranden. Men kan zichzelf een satan maken.

Wie staat daarvoor bloot? Aan 's menschen zijde bezien: *ieder*. Geen mensch wordt duivel geboren. Zeker: *niemand* kan zijne schapen uit de hand des goeden Herders rukken. Dat is onze eeuwige troost. Maar hoe weten we dat we zijne schapen *zijn*? Door

ons te benaarstigen onze roeping en verkiezing *vast te maken*.

Het voorbeeld van de Farizeën is niet voor ons beschreven als een bijdrage om ons *begrip* van deze dingen zuiver te maken; maar *ons* tot voorbeeld en waarschuwing. W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XVII.

WAARIN EEN OORLOG UITBREEKT EN EEN WORDT
AANGEKONDIGD.

Reeds den volgenden morgen zou Koosje haar nieuwe taak als onderwijzeres-huishoudster aanvaarden, en daalde zij tegen half negen met juffrouw Snuppe af naar de bewaarplaats, in de buurt 't „skool” genoemd, soms met een samengesteld voorvoegsel, dat we liever weglaten.

Deze „school” bestond uit een groot vertrek, of liever twee tot één gemaakt. Op den achtergrond tusschen de vensters bevond zich een haard met toebehooren en bezijden in kasten het noodige keukengerei. Voorts bevatte het vertrek een aantal lage, vuile banken, voor welk een groote, houten stoel prijkte, welks onderdeel tevens tot kast diende. De straatdeur werd opengezet doch tegelijk tusschen twee richels een hekje geschoven. „Anders loopen ze temet er uit” zei de juffrouw. Doch 't zou blijken hoe 't ook moest verhinderen dat zij er inliepen, en bovenal dat de juffrouw er in liep.

„Zoo meteen komen ze,” sprak de laatste. „Let nu goed op. De vasten laat je dadelijk er in.”

„Wie zijn dat?” vroeg Koosje.

„Die een week vooruit geven, weet je. Er zijn ook die 't geld elken dag meebrengen. Dat dien je te onderzoeken.”

„Maar als ze nu niets meebrengen?”

„Dan stuur je ze weerom.”

Met deze wetenschap vatte Koosje nu aan de deur post, om als grenswacht dienst te doen. Weldra daagde van allen kant de jeugdige schoolbevolking op, voor een groot deel door moeders of zusters gedragen. Zoodra het bedrag der inkomende rechten behoorlijk was voldaan, — de juffrouw hield mee een oogje in 't zeil — werden de onnoozelen over 't hek gelicht en binnen neergezet. Wie alleen, d. i. niet door een geleidster verzeld, kwam, werd vooraf aan de buitenzij des heks onderzocht en, mits geldwaardig bevonden, mede over de heining gelicht. Een paar vergeetachtige betalers moesten weerom, doch er waren er weinig op de vijf en tachtig bezoekers. Want juffrouw Snuppe gaf geen krediet. Dat was bekend, en gelijk altijd, men rekende daarop.

Eindelijk was de groote meerderheid der klanten binnen. De deur bleef echter open, zeer tegen den zin der juffrouw. Doch de heerschende hitte dwong

er toe, tmeer wijl zelfs in kouder dagen van haar inrichting geen goede reuk uitging — in letterlijken zin alleen natuurlijk. Vervolgens hief men het lied van Van Alphen aan: „Ik ben een kind” enz., waarbij juffrouw Snuppe zorgde steeds twee noten vooruit te zijn en daarna las zij het „morgengebed”, waarin o. a. werd gesproken van de „plichten” die de jonkheid dezen dag had te vervullen en van den dank die „braven leerlingen” past. Alles zeer stichtelijk voor jonkheid van 6 jaar en daar beneden!

Trouwens zelfs oudere braven zouden moeite gehad hebben te zeggen waarin die „plichten” bestonden. Zoodra toch was 't gebed niet geëindigd of de juffrouw riep Koosje om haar de aardappelen aan te geven en begon die ijverig te schillen. Koosje zelf moest intusschen onderhandelingen aanknoopen met een groenteman — altijd over 't hekje heen — betreffende een paar bos wortelen. En als men nu bedenkt dat beiden — wel te verstaan de juffers — tegelijk de jeugd in 't oog moesten houden, is duidelijk dat veeleer bij hen van „plichten” te spreken viel. Dit werd nog klaarder als men op de zangers van zoeven lette. Eenige zett' en onder den invloed der heerschende warmte al aanstonds den, enkel door 't ontbijt afgebroken, slaap voort. Andere hadden zich tegen de verveling gewapend met knickers, tollen, een poppetje en diergelijke, of wel met drop, gebrande duivenboonen en soortgelijk „lekkers”. De meerderheid echter scheen te verwachten dat hier, waar ze er voor betaalden, ook voor een gepast tijdverdrijf zou worden gezorgd. Zoolang dit echter niet geschiedde bezorgde zij 't zichzelf, door op hun duimen te zuigen, of met de meegebrachte verkwikkingen als „okkies” en meer verkwikkende vruchten; 't zij door met hun naasten te stoeien of te vechten, al naar 't viel, of eindelijk door zich onledig te houden met de huisdieren, een hond en een kat, die in deze bergplaats vrij rondliepen. — 't Was alweer een afleiding!

De juffrouw had op het oogenblik meer oog en voor de oog en van de aardappelen dan voor de haar toevertrouwde jeugd. Slechts nu en dan, als een botsing of een oproer scheen te dreigen of een kreet van vreugd of van smart werd gehoord, rees zij op en ging er, het mes nog in de hand, op af. De kleinen, hieraan echter blijkbaar gewoon, ontzett' en zich in 't minst niet; de storm werd gestild en Koosje kreeg order om al wortelen schrapende eens „een oogje te houden.” Want de schare had verschillende, soms onuitsprekelijke behoeften, waarin het niet het oog op de „vruchtgevolgen”, zooals juffrouw Snuppe 't noemde, altijd goed was bijtijds te voorzien.

Tegen 11 uur waren de voorbereidselen „voor den pot” afgeloopen en begon de jeugd, ook de nu uitgeslapen slapers, woelig te worden. Doch als een verstandig onderwijzeres had de juffrouw hierop gerekend. Weder hief zij een lied aan: „Buiten op de groene weide.” Helaas, waar was die hier te zien

Zelfs door de, wegens de hitte openstaande achterramen zag men niets dan een te drogen hangende wasch en een grauw afdak. Wat Koosje echter uitermate zeer verwonderde was dat het lied, schoon de regels veel langer waren dan van „Ik ben een kind”, toch volkomen op dezelfde wijs werd gezongen en — het ging ook. Niet om niet was juffrouw Snuppe's inrichting beroemd.

De laatste tonen van het lied waren nog niet in de benauwde straatlucht weggestorven, te meer daar eenige straatjongens de echo vormden, of reeds greep de ijverige juffer naar een boekske, in letterlijken zin onder haar berustende. Koosje was nieuwsgierig wat volgen zou. Doch eensklaps klonk het: „De vragen, kindertjes!”

En meteen vervolgde

De juffrouw: „Wie heeft u gescha-a-pen?”

De kinderen: „De He-e-re.”

De juffrouw: „Waartoe schiep u den He-e-re?”

De kinderen: „Tot zijn e-e-re.”

De juffrouw: „In hoevele da-a-gen?”

De kinderen: „In zes da-a-gen.”

In „kunstloozen wildzang” — want er was een wijsje op — ging het aldus voort en werden de „allereerste gronden”, gelijk de onderwijzeres het noemde, den toekomstigen lidmaten ingeprent. Blijkbaar werd aan dit „stichtelijk” deel van 't onderwijs veel zorg en inspanning besteed. Ter vergoeding volgde hierop dan ook onmiddellijk het „koffiedrinken,” wel te verstaan voor de twee ouderen van 't gezelschap. De jeugd behielp zich met het frissche water uit een groote ton, die steeds in 't koele „skool” stond, en 't werd Koosje beduid dat het tot haar plichten behoorde die ton eens per week te vullen.

Dat juffrouw Snuppe onder „koffiedrinken” ook eten verstond werd Koosje duidelijk, en tevens dat men hier geen honger zou lijden, zoomin als de hond en de kat. Minder leek haar het voorstel om straks den kinderen wat te vertellen. „Ik weet niets,” zei Koosje, wiens hart eigenlijk ergens anders zat dan op school. Maar de juffrouw wist raad. Uit de kast onder haar zetel kwam een tweede boekwerk te voorschijn, doch nu een eerwaardig, oud en groot.

„Zie eens,” sprak zij, „daaruit kun je wat lezen of vertellen, terwijl ik de aardappelen kook.”

Koosje nam heel verlegen 't boek voor zich. De titel luidde: „Waarschouwent Onheyl” en spelde weinig goeds. Leerrijk was echter de inhoud. Er stond in van een kind dat een hond sarde en door gezegden hond in de beenen werd gebeten; van een kat dito behandeld met gelijk gevolg; van een meisje dat de brandewijnflesch leegsnoepte en weldra „roerloos ter aarde tuimelde”; van „zeker onbezonnen jongeling”, die „op een sekreet klom” en ten slotte in hetzelfde verdween, enz. Of Koosje nu deze leesstof aantrekkelijk vond, meldt de geschiedenis niet. Zeker is dat het niet verder kwam dan voorlezen, waarbij natuurlijk vele der hoorders, wien de stoffe

te hoog was, indutt'en. Het niet begrijpelijke werd echter toegelicht door prenten, op welker gezicht de kleinen na de lezing werden vergast.

„Nu,” sprak de juffrouw, toen de vertelling uitgelezen en de prent bekeken was, tot Koosje, „dat gaat goed. Alleen kun je wel wat harder lezen en die stadhuiswoorden zooals „desniettegenstaande” sla ik altijd over. Nu zullen we gaan spelen.”

Met „we” bleken de kinderen te zijn bedoeld en met het „spelen” zoodanige bewegingen als de beperkte ruimte toeliet en dat was niet veel. Een twintigtal — de anderen verzonken weer in rust — vormden een kring, waarbij de ongelukkigen die dicht bij 't brandend haardvuur kwamen te staan zeker een wonderlijk begrip van 't genot van spelen kregen, en anderen groote moeite hadden zonder kleerscheuren of builen den weg tusschen de waterton en den zetel van de juffrouw te vinden. De hond en de kat haastten zich, zoodra 't spelen begon, het lijf te bergen, en met reden.

Het spelletje dat „ambachten” heette en waarbij toepasselijke bewegingen gemaakt en een toepasselijk lied aangeheven werd, vlotte echter in de warmte niet. En toen nu twee jeugdige onverlaten een luid geroepen verwekten door bij het „dorschen” de lichamen hunner naasten als dorschvloer te gebruiken, vond juffrouw Snuppe dat zulks toch te ver ging. Er werd algemeene werkstaking in alle ambachten aangekondigd; de rustenden kregen lange rust; de huisdieren keerden weer, en Koosje begon te begrijpen hoe zulk spelen, voor de toezienende voorgedessen althans, geen spelen was.

De klok en de lucht in de school gaven gelukkig kennelijke teekenen dat het tijd werd te eindigen. Reeds vulden ettelijke moeders en zusters de stoep. Den kinderen die goed geluisterd en zich „niet misgaan hadden” (dat waren vooral zij die 't werkwoord „slapen” in alle tijden hadden vervoegd) werd een door de juffrouw gebakken wafeltje vereerd en daarna mocht Koosje de wichtjes over 't hekje beuren en losten de belanghebbenden de panden der liefde weder in.

Zoo verliep Koosje's eerste levensdag als onderwijzeres. Of zij kort daarna des avonds op de wandeling met haar Kobus — er was in de laatste weken, om de hoofden der aankomende lidmaten in de hitte te sparen, geen catechisatie — of zij, zeggen we, hem een bemoedigend verslag deed, zij daargelaten. 't Ontlokte althans aan den minnaar de plechtige gelofte: „dat zijn meisje daar geen zak zout eten zou.” Dies trakteerde hij haar voorloopig op iets lekkerders.

De mindere ingenomenheid van Kobus met Koosjes nieuwe betrekking had echter nog andere oorzaken. Dat het tusschen hem en Markus „kwaad water” was, weten we. Gelijk Kwik zeer menschkundig opmerkt, de eerste was te nijdig en de ander te nijdig en te driftig om dat niet overal te laten merken. Tevens echter had het grooten invloed op beider humeur en — werk. Mijnheer De Bruyne nu, die boven

alles en allen „accuraat” was, begon spoedig te merken dat er wat aan haperde en eenmaal verrijkt met die wetenschap, begon hij zelfs allerlei fouten en tekortkomingen in beiden te ontdekken die niet bestonden. Zoodra Van Hove, die nog altijd de buitenlucht genoot, eens aankwam, legde zijn compagnon hem de zaken bloot en stelde meteen voor Markus te ontslaan.

„Ziet-ge,” zei de heer De Bruyne; „gewoonlijk is bij zulke lui de financiële quaestie alles en ik zou er niets tegen hebben uit appreciatie van bewezen dienst ook nu wat te sacrificeeren ¹⁾, maar men kan toch geen opslag geven op conditie dat ze weer *en bons amis* ²⁾ leven:”

Dat was Van Hove duidelijk, doch evenzeer dat men Markus wel wegzenden, maar eigenlijk niet missen kon. Hij wist de „Hollandsche vlag” (waarvan vroeger gesproken is) te beheeren; was eerlijk als goud en vloog voor de patroons. Dan moest veeleer Kobus weg. Maar daarvan wilde de oude heer op zijn beurt niets weten. 't Kwam zelfs tot hooge woorden en 't slot van de zaak was, dat niet alleen alles bij 't oude bleef, maar nu èn de twee bedienden èn de heeren patroons op voet van oorlog, of liever van gewapende vrede stonden. Wel beloofde en beproefde Van Hove alles in orde te maken, maar ongelukkig bestond dit daarin, dat hij Markus voor-sloeg Koosje weer in huis te nemen — een wensch hem eigenlijk door moeder ingegeven, die door Kobus van alles op de hoogte bleef. En wel had Markus gaarne toegestemd, maar daar kwam zijn trots tegen op. „k Wil te minste gevraagd wese”, was zijn antwoord, dat door Van Hove zelf aan Kobus werd overgebracht, die er natuurlijk over raadpleegde met zijn beminde, doch 't haar tegelijk afried, vreezende hoe dan zijn kans verkeken zou zijn. En zoo was dan na een week of vier nagenoeg ieder op gespannen voet met zijn naaste of gansch ontevreden tot de „serrepente” toe. Want Koosje was hun verzorgster geweest en Kobus die beloofd had haar in dezen te zullen opvolgen, had met liefde en haat 't hoofd zoo vol, dat hij 't huisgedierte vaak vergat. 't Was ver-geefflijk!

Juist schijnbaar kleine dingen oefenen dikwijls op ons den grootsten invloed. Een man die gelaten verneemt dat een dure ruit is gebroken en kalm blijft als de inktkoker omvalt op een pas afgeschreven brief, kan toch geweldig driftig worden als het eten een kwartier te laat klaar is, al verbeurt hij bij dat laatste al heel weinig. We weten van iemand tot de Luthersche kerk behoorend, die vele jaren met Gereformeerden en anderen, ondanks verschil van gevoelens broederlijk had omgegaan. Doch toen eens de predikant in zijn eigen kerk 't gevoelen dorst uitspreken, dat Jona in den walvisch niet had geleefd, nam de man 't vaste besluit nooit weer een voet bij dien leeraar

¹⁾ opofferen.

²⁾ als goede vrienden.

in de kerk te zetten en hij heeft dat jaren volgehouden. Iets dergelijks gebeurde hier. Mijnheer De Bruyne had het verlies, in de geschiedenis met de *Argo* geleden, kloek en met gelatenheid gedragen, al voelde hij 't in zijn zeer beminde beurs. Doch nu er onmin en geharrewar ontstond bij de „onderhebbenden,” ja, onder zijns gelijken, werd hem de staat van zaken na een week of drie ondragelijk. „Mijnheer sprak er tot mijn verbazing zelfs op 't kantoor over, daar ik bij was,” zegt Kwik, „wat hij anders nooit deed En ik geloof dat, als 't nog langer had geduurd, de geheele firma zou zijn opgebroken.”

Of nu vrees daarvoor of nog prijselijker redenen Kwik dreven, genoeg, hij besloot te beproeven wat hij kon doen om het „in 't gelijk te breien,” temeer daar ook het huiselijk leven bij Markus thans niet aangenaam was en diens vrome vrouw onder dit alles blijkbaar leed. Door middel van Kobus kwam Kwik genoeg te weten om te begrijpen dat Koosje liever katten dan kinderen — te weten die van anderen — verzorgde, doch ook dat de toenadering niet van haar of haars minnaars kant zou komen. „Ik ga nog liever met haar uit dat school naar 't stadhuis,” zei Kobus.

Zooveel echter had Kwik, vooral in zijn jeugd, reeds van de wereld gezien om wel te weten dat in zulke zaken toch ten slotte de wil der vrouw meestal boven drijft en dat dit ook meestal gelukkig is. Deze ervaring nu bracht hem op de gedachte te pogen het hart van Koosje te vermurwen. Want dat met haar terugkeer alles in orde zou komen was, voor wie zien wilde, duidelijk. Jan echter gevoelde zich natuurlijk voor die taak niet berekend — wat trouwens te begrijpen was en raadpleegde mijnheer Van Hove. Deze nu, die er zelf veel belang bij had, dat alles in 't reine kwam, gaf thans den zeer wijzen raad om te beproeven door een vrouw een vrouw over te halen. „Gij zult daarvoor wel een goed adres hebben,” voegde hij er veelbeteekenend bij.

Jan werd een weinig verlegen. Hij antwoordde even, en nog denzelfden avond schreef hij een briefje aan Verburg om te laten vragen of het goed was dat hij den volgenden dag juffrouw Mina eens kwam spreken. Waarom hij Anneko niet vroeg zal de schrandere lezer, hoop ik, vatten en is althans te veel om 't neer te schrijven. „Ik liet juist weten dat ik komen zou,” zei Kwik, „om te zien of Anneko thuis zou blijven, nu zij wist dat ik kwam.”

Hartelijk als altijd werd Jan door Verburg ontvangen. Mina zat reeds met de koffie te wachten. Doch Anneko — was er niet. „Zij was een oude nicht gaan opzoeken. Dat moest ook eens gebeuren.”

„Zeker,” zei Kwik.

Had onze vriend gemeend dat hij een lang verhaal tot inleiding zou hebben te doen, dit viel mee. Historiën toch als bij Markus loopende waren boezemen de meerderheid des menschedoms nog meer belang in, dan een dreigende oorlog tusschen Russen en Turken of de ontdekking van nieuwe landerijen aan

de Zuidpool, of ander krantennieuws. Tot verontschuldiging van het toen levend geslacht diene, echter dat destijds de stroom der nieuwsbladen nog zeer tragelijk vloeide en heel smal was! 't Is nu anders, maar toch zijn de nieuwtjes die niet in de krant staan bij velen de meest gezochte.

Zoo kwam Kwik dan gemakkelijk op zijn eigenlijk onderwerp. Hij sloeg Mina, die Koosje heel goed kende, voor, eens tot haar te gaan, haar te vertellen hoe de zaken stonden en haar te overreden tot terugkeeren, te meer daar een goede ontvangst verzekerd was. Mina nu vond, gelijk meer vrouwen, zulk een avontuurtje niet onaardig en was dadelijk bereid, mits vader het goed vond. Deze had er redelijkerwijs niet tegen. Alleen kon Mina niet nalaten schalks op te merken: „of mijnheer Kwik 't niet liever haar oudste zuster vragen zou?”

„Ieder wat,” sprak Jan, zich leuk houdend, „de oudste bezoekt oude juffrouwen, de jongste een jonge.” En met dit logisch slot was alles afgesproken.

Dat het verhaal alsmede het nieuwe plannetje aan Anneko werd meegedeeld, spreekt vanzelf. Deze nu zette een tamelijk zuinig gezicht, doch vergenoegde zich wijselijk met tot Mina te zeggen: „'t Is heel verveerend, maar ook heel lastig zoo'n opdracht. Ik ben blij dat mijnheer Kwik het mij niet heeft toevertrouwd.”

Wat Mina van die veelzinnige uitdrukking dacht, zij daargelaten. Zij wist hoe Jan en Anneko elkaar meermalen bij Markus hadden ontmoet, en ook welk praatje door den (nu gewezen) schorre was verspreid, en dat er toch in datzelfde praatje ook wel zekere waarheid kon liggen. Kortom, Mina begreep dat het hier een dier lastige gevallen was, waarvan men pleegt te zeggen: „houd u er buiten”, wat veelal zeggen wil: „breek er uw hoofd niet over; dat is 't gemakkelijkst”. Wel was de jongste zuster schrander genoeg om te begrijpen dat ze niet om haars zelfs wil werd voorgetrokken, of liever ze *voelde* dat, maar ze deed ook geen poging om in eigen kring iets te doen van dien aard als ze thans voor een vreemde met liefde zou verrichten. Zoo zijn we, en wie het opmerkt zal zich menige teleurstelling sparen. „Het hemd is nader dan de rok”, is een echt Nederlandsch spreekwoord, maar gewoonlijk wordt het even eng opgevat als de rok zelf is.

„Ik had,” zegt Kwik, „schijnbaar alle redenen om over mijn dag voldaan te zijn. Toch was ik het alles behalve. Integendeel gevoelde ik mij volstrekt niet aangenaam gestemd. Ik vond Anneko vreemd, grillig en koel en mijzelf nu eens een dwaas, wijl ik me er aan stoorde, dan weer omdat ik 't niet verstandiger aanlei. Ik had een gevoel als werkte ik mij er steeds dieper in en bereidde mijzelf leed door te doen wat ik toch niet laten wilde. Ik geraakte in den toestand, dien Markus „baloorig” zou genoemd hebben en waarvoor ik geen naam wist. Ik voelde dat

het niet goed was, niet christelijk, en wist toch niet beter te doen.”

Reeds den volgenden dag maakte Mina zich op naar de school van juffrouw Snuppe. Al aan den ingang der straat trof haar oor een geruis alsof een drift loeiende koeien naderde, doch gelijkmatiger. Weldra bespeurde zij dat het kwam uit de inrichting zelf waar zij zijn moest. De deur stond open.

Juffrouw Snuppe, wellicht een nieuwe klant vermoedend, haastte zich naar voren, doch werd teleurgesteld toen zij al aanstonds zich overtuigde, dat de bezoeker wel nog geen schoolplichtige kinderen zou hebben.

„Kanik,” vroeg Mina, „Koosje Markus ook spreken.” „Op 't oogenblik heusch niet,” zei de juffrouw, ietwat kortaf. „Wilt u wachten, kom dan even binnen. Ze kan nu niet weg. 't Is oorlog vandaag.”

Bij deze geheimzinnige mededeeling hief de juffrouw 't hek omhoog en de bezoeker betrad het slagveld.

H.

„BETOOVERD.”

Anton Heinrich Radziwill, vorst van Nieswiesz en Olyka (geboren 1775 te Wilna, gestorven 1833 te Berlijn) had door zijn vele dwaze streken, den bijnaam van „de Dolle” verkregen. Het zonderlingst was wel de manier, waarop hij een klein edelman zijn bezitting afkocht. 't Geval zou ongelooflijk zijn, als niet een betrouwbare Duitsche bron het gaf. We geven 't verhaal getrouw weêr.

Deze kleine edelman bezat een landgoed, dat in een uitgestrekte landstreek lag, die den vorst toebehoorde. De vorst vond deze bezitting in een bezitting minder aangenaam, en drong er voortdurend bij den edelman op aan, om hem zijn landgoed te verkoopen, doch deze had daar geen ooren naar, daar hij, evenals alle Polen, zeer gehecht was aan zijn vaderlijk erfgoed.

Toen kwam de vorst op een prachtig denkbeeld. Toen hij zijn verjaarafeest vierde, noodigde hij alle grondeigenaren uit den omtrek uit. Onder hen bevond zich ook de landjonker, die hem zijn landgoed niet wilde verkoopen. Tot diep in den nacht werd er dapper op los gedronken, zoodat de gasten in een stevigen roes de terugreis aanvaardden. Zoo ook onze edelman. Zijn koetsier reed er daarom flink op los in den donkeren nacht, doch hoewel men verscheidene uren voortreed, kwam men maar niet aan het dorpje. De edelman schold voortdurend, daar het scheen, of er geen eind aan de rit kwam. Eindelijk keerde de koetsier zich plotseling om en zeide:

„Wij zijn verdwaald, wij zijn ons dorp al voorbij, wij moeten omkeeren.”

De edelman vloekte en raasde geweldig, doch moest zich in het geval schikken.

Weder verliep een uur, zonder dat het rijtuig het doel der reis genaderd was.

„Mijnheer,” zeide de koetsier, „wij zijn weder te ver gereden, wij zijn bepaald betooverd!”

„Gij zijt een dronken ezel!” schreeuwde de edelman woedend van toorn, terwijl hij den koetsier beval af te stijgen en zelf zweep en teugels in de hand nam.

„In een half uur zijn wij thuis,” mompelde hij en reed er in een vliegend galop op los.

Na een uur rijden bevond hij zich in het dorp, waar zijn koetsier de eerste maal omgekeerd had. De edelman gaf zijn woede lucht in schelden, maar dit veranderde natuurlijk niets aan de zaak. De koetsier verblijdde zich inwendig, toen zijn gebieder weder omkeerde en een andere richting nam.

Na weder een uur te hebben gereden, bevonden zij zich weder in het dorp, waar de koetsier voor de tweede maal was teruggekeerd. Toen de edelman dit bemerkte, was hij geheel verbluft.

„Nu, mijnheer?” zeide de dienaar bedeesd.

„Kerel!” zeide deze tot zijn paardenmenner, „gij moet gelijk hebben, wij zijn betooverd,” en nu begon een ontdekkingstocht heen en weder.

Eindelijk brak de dag aan.

„Mijnheer,” zeide plotseling de koetsier, terwijl hij op het land wees: „Dit lijkt geheel en al op ons land.”

„Ja,” antwoordde de edelman, „en daar ligt ons bosch. Wanneer alles zuiver was, dan moest daar ons dorp liggen.”

De koetsier stelde voor het dorp te zoeken. Zij stegen beide af, doch vonden op de plaats, waar vroeger het dorp lag, omgeploegde akkers!

De edelman was zichzelf geen meester meer, de koetsier keek treurig rond. Eenige uren later echter ontdekten beiden, dat alles zoo natuurlijk mogelijk had plaats gevonden.

De vorst had zeer eenvoudig de bewoners van het dorp in een ander dorp ingekwartierd, wat deze zich zeer gemakkelijk hadden laten doen. Tegenstand had hun niets gebaat, want zij waren Poolsche boeren en wat die beteekenden, was den vorst wel bekend. Hij liet toen de huizen en het kasteel afbreken, wat weinig moeite kostte en niet veel tijd vorderde, daar zij voor het meerendeel van hout gebouwd waren.

Toen alles afgebroken was, werd de geheele grond omgeploegd. De edelman beklagde zich wel, doch het hielp hem niets. De vorst betaalde de „aardigheid” zooals hij het noemde, en bleef eigenaar van het verdwenen dorp.

WERKEN DER DUISTERNIS.

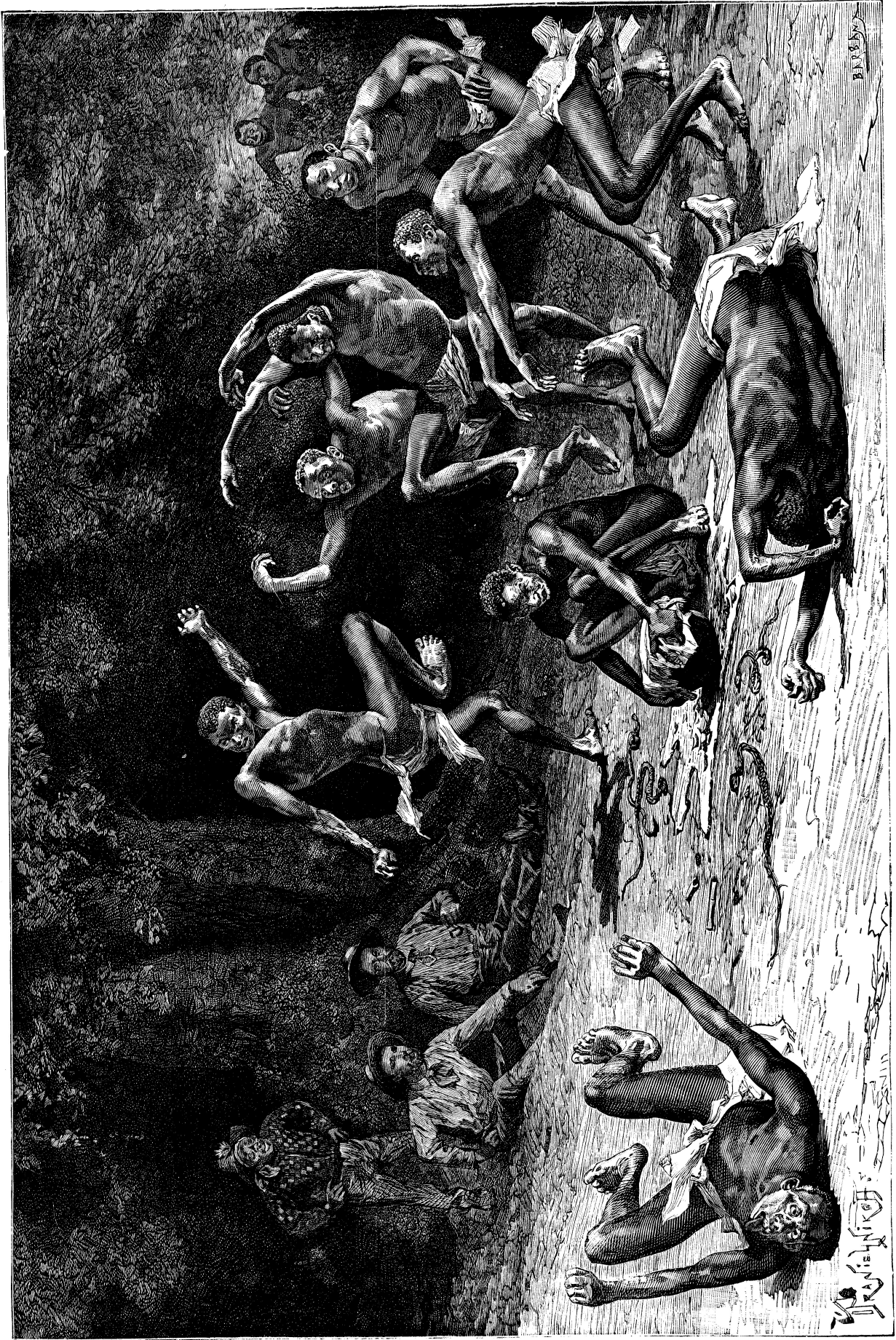
Onze plaat stelt voor het gifbereiden door Boschjesmannen in Zuid-Afrika. Dat gif wordt gebruikt

om de pijlen der krijgslieden en jagers bij de minste wonde doodelijk te maken, en bereikt maar al te goed zijn doel.

Vóór eenige jaren had een Europeesch reiziger gelegenheid om dit werk der duisternis in vollen gang te zien. Hij verhaalt daaromtrent het volgende:

Gedurende ons verblijf in deze streek werd ons de gelegenheid gegeven, om tegenwoordig te zijn bij het inzamelen en bereiden van het gif, waarmede de Boschjesmannen hunne wapenen vergiftigen. Hoewel dit altijd zeer in het geheim geschiedt, werd het ons vergunt, die plechtigheid bij te wonen. De gids geleidde ons ver door de duinen, naar een vrij hoog kopje of heuvel. K'goengs met donkergroene bladeren en van ouderdom verbleekte stammen verheffen zich te midden van het dichte kreupelhout, dat den voet des heuvels omringt. Op handen en voeten kruipende, dringen wij daarin door, zonder ons te bekommeren om de scherpe dorens. Eindelijk komen wij aan eene open plek, waar wij al onze Boschjesmannen aantreffen: zij leggen den vinger op den mond ten teeken dat er niet gesproken mag worden.

Op den grond liggen dertig of veertig groote knollen van de vergiftige leliesoort, welke mij maar al te goed bekend was; van elk dezer knollen snijden zij den kop af, waaruit weldra een roomachtig vocht begint te vloeien; zij leggen die stukken op de droge omkleedsels, waarvan zij even te voren de bollen hebben ontdaan. Wanneer de eerste schijf geen sap meer geeft, wordt er een tweede afgesneden, en zoo vervolgens tot de geheele knol is verbruikt. Bij het afsnijden van elke nieuwe schijf dansen en springen zij als bezetenen. Toen men op deze wijze ongeveer twee kan vocht verzameld had, werd dit in een ijzeren pot geschonken, die vervolgens op het vuur werd gezet. Onze kleine Korap moest bij den pot de wacht houden en hem van tijd tot tijd afnemen, om te beletten dat het vocht overkookte. De anderen ontblooten inmiddels eene oppervlakte van een vierkante el van alle gras en kruid, en bedekken de plek vervolgens met de huid van eene hyena, met het haar naar onderen. Daarop strooide men gedroogde en gerimpelde zwemblazen van visschen, die er uitzagen als watten, en twee stukken riet, waarin, zooals wij later vernamen, giftige spinnen verborgen waren. Twee Boschjesmannen verdwenen toen in het kreupelhout en keerden terug met twee lange gele slangen, waarvan ik den naam niet weet, benevens eene naja en eene cobra, alle vier zoo pas gedood; zij snijden de giftklier uit, met eene behendigheit, die een professor in de anatomie hun niet verbeteren zou. Ook deze giftklieren worden op de huid gelegd; en nu beginnen de Boschjesmannen allen een klagend en eentonig gezang of liever gehuil aan te heffen, waarbij zij in de handen klappen en telkens zoolang mogelijk hun adem inhouden, om dan een doffen kreet uit te stooten. Deze ceremonie duurde ruim een uur.

BOSCHESMANNEN, GIF BEREIDENDE.

Eindelijk klapt Korap in de handen; het gehuil verstomt; alles wat op de hyenahuid ligt wordt bijeengeraapt, in processie naar den pot gedragen en daarin geworpen, onder het prevelen van onverstaa-bare woorden. De stukken riet worden gebroken en boven het vocht uitgeschud; de blazen en giftklieren worden er ingeworpen; Korap dekt den pot toe en zet hem op de huid neder. De anderen beginnen te schreeuwen, te springen, te gestikuleeren; zij stellen zich aan als bezetenen, rollen over den grond en bootsen de bewegingen en stuiptrekkingen na van dieren, die aan het vergif sterven. Na verloop van een half uur geeft Korap een slag op den pot; allen knielen neder rondom het vel van de hyena; de lederen lap wordt weggenomen; ieder steekt een stukje hout in het dampende vocht en keert dat om en om; haalt het er dan uit; houdt het ter hoogte van het oog en beschouwt met groote aandacht den zwaren lijmgigen droppel, die er aan blijft hangen. Naar het oordeel der deskundigen is het brouwsel gereed; men haalt nu uit een lederen zak een zeer fijn rood poeder, dat het vocht moet binden, en strooit er dat in, steeds den pot omroerend. Weldra is het gif nu volkomen toebereid. De tongen raken los; men brengt de van zeer hard en zwaar hout gesneden pijlpunten; men doopt ze in het vocht en laat ze dan in de zon drogen. Maar men past wel op, dat de zon noch den pot, noch de hyenahuid kan beschijnen. Viel daar een straal van de zon op, voor de operatie geheel is afgelopen, dan zou het vergif onherstelbaar verloren zijn.

AFRIKAANSCH BARDEN.

Ook in Afrika heeft men barden en ook daar loopt de kunst om brood. Een vermakelijk staaltje van poëzie, die op leëge magen is toegepast, werd onlangs medegedeeld uit de brieven van een Roomschen zendeling, die uit Bukumbi aan het Victoriameer, een nieuw station in Uschirombo stichtte. Deze landstreek ligt ongeveer in het midden tusschen het Victoria-Nyanzameer en de Tanganjika in Unyan-yembe. Het nieuwe station heeft tevens de bestemming om de verbinding tusschen de beide groote meeren te vergemakkelijken. (Andere brieven van de zendelingen, die met de post van Bukumbi aan de kust werden gebracht, verhalen op aanschouwelijke wijs, de reis en de eerste vestiging.)

„Gedurende mijn reis van Bukumbo naar Uschirombo,” schrijft een der zendelingen, „hebben al de kleine Wanyamwero opperhoofden zich zeer vriendelijk tegen ons gedragen. Mapili, opperhoofd van Msalala, heeft mij als een ouden vriend ontvangen.

Toen ik de koninklijke hut verliet, ontmoette ik een inboorling, die bard was en die de tentoonstelling der merkwaardige zaken had bijgewoond, die ik den koning had laten zien. Hij wilde mij naar

Uschirombo begeleiden. Op den tocht begon hij den wonderlijken blanken man te bezingen, waarbij hij zijn lied met de gitaar begeleidde. Ik laat hier een vertaling van het lied volgen. Het geeft eenigszins een denkbeeld van de dichtkunst der Wanyamwesi:

Blanke man, gij zijt sterk, gij zijt groot!

Voor u sidderen de Wanjoni en vluchten.

Verjaag hen; zij verwoesten het land, zij vernielen het dorp, Zij doodden alle bewoners; slechts zeven man bleven over.

Blanke man, gij zijt sterk, gij zijt rijk,

Gij eet vleesch en rijst, en ik gerst en sprinkhanen.

Gij hebt een gevulde maag en de mijne is ledig.

Geef mij wat, geef mij wat dat ik ete; geef mij wat dat (ik mij verzadige.

Blanke man, bij uw verschijning kruipt de Ruya-Ruya (roover) (in het kreupelhout;

Hij sluipt in zijn hol, evenals het insect in het gras.

Want gij hebt kruit en laat de lucht spreken.

Ik, ik heb slechts pijlen en een armzalige lans.

Blanke, geef mij, geef mij veel kruit,

Geef mij een mooi geweer.

Blanke man, gij hebt veel kleederen. Uwe kisten zijn (er meê gevuld;

De vrouwen uit uw land weven ze en zenden ze u.

Gij hebt ze die roodkleurig zijn als ossenbloed,

Anderen zijn groen als de vederen van een papegaai

En gespikkeld als het vel van den panther.

Drie of vier van die kleederen draagt gij aan uw lichaam.

En ik, ik heb slechts een klein lapje.

Blanke man, geef mij, geef mij een Upand (een el stof),

Gij hebt in uw koffer een lang roer van koper (verrekijker),

Het brengt meren, bosschen en dorpen veel nader,

Men ziet in de verte de mannen van de naburige stammen,

Zij marcheeren, zij loopen en dansen.

Blanke man, wat is dat voor een kastje (stereoscoop)?

Men ziet door glas zelfs uw land en zijn merkwaardigheden.

De groote hutten (kathedralen) uw broeders die daarin (leven (photographiën) en die welke daar- (boven zijn (heiligen beelden).

Blanke man, geef mij deze schoone dingen, dat ik ze (aan mijn stam toon,

Opdat zij zeggen: de blanken zijn verstandig.

Vraag aan uw broeders in Ulaga (Europa) dat zij ons (zulke dingen zenden.

Blanke man, gij hebt een kist, die geheel alleen spreekt (en zingt (speeldoos),

Gij zijt machtig; want gij hebt daarin een Mzimu (geest) (verborgen;

Gij laat hem spreken, wanneer gij wilt;

Zijn stem is schooner dan van al onze vogels.

Blanke man, geef hem mij, dat hij voor mij zinge en (onze Mzimus leere te spreken en te zingen als hij.

Zoo zong de Wanyamwesi-bard iederen dag, totdat wij onzen weg hadden afgelegd tot aan Uschirombo en altijd luide zijn eenigszins zelfzuchtig refrain: „Geef mij, geef mij, blanke man.” Schildert deze poëzie niet zeer volkomen de gewoonte om te bedelen van de negers, die zich verbeelden dat ieder blanke een millionair is en niets beters te doen heeft, dan alles wat hij heeft, aan hen te geven?”

H.

SPITSKOP ¹⁾

26 FEBRUARI.

Naar Spitskop, naar Spitskop! zoo klonk eens het woord,
Dat is toch de sleutel der Transvaalsche poort,
Zoo sprak eens heer Colley zijn roodbaatjes aan
En voerde hen voort onder Englands vaan.

In stilte des nachts, door niemand bespied,
Verlaat Colley 't kamp zonder roffel of lied,
Zij klimmen langs klippen, langs rand en langs steen,
En spoeden zich vlug naar Amajuba heen.

En zie, als de morgen op nieuw weder daagt,
Is 't waagstuk volbracht, zijn de Boeren belaagd,
En Englands vlag wappert rond in de lucht
Tot roem van den Brit, door de Boeren geducht.

Naar Spitskop, naar Spitskop! heel d' aard zal het zien,
Wat Valers, wat Boeren nog 't hoofd durven biën,
Hoe 't volk, aan verleden en toekomst gehecht,
Geen gevaren ontziet voor zijn eer en zijn recht.

Joubert wijst naar de Spitskop en moedigt hen aan,
Die Engelsche roodrok, die moet daar vandaan;
En grijsaard en penkop, (?) gereed op zijn woord,
Wacht van den Generaal het commando van „voort!”

Hun borst gloeit voor vrijheid, voor Godsdienst en eer;
Zij grijpen naar zadel, naar toom en geweer.
Een heldenstoet rijst en beklimt stout den kop;
Zij God onze hulpe, zoo stijgen we er op.

En Colley ligt spoedig ternedergeveld,
De roodbaatjes vluchten voor 't Boerengeweld,
En fier waait de vlag weer omhoog daar geplant,
Waar menige Engelschman beet in 't zand.

Ja Boeren, uw zonen beminnen 't gevaar,
Door rampen gehard, valt geen taak hun ooit zwaar,
En kost het ook velen, wij geven als rouw,
Hun het eerlijke grafschrift: „voor beleid, moed en
(trouw.”

A. D. V.

¹⁾ Dit gedicht werd onlangs bij diens bezoek aan Groot-suikerbosch-kop aan Comm.-Generaal Joubert voorgelezen.

Twee liederen van een zeventienjarigen dichter.

I.

DES CHRISTENS KRIJGSZANG.

Jezus, help strijden! Want zie, mij omringen
Vijanden, machtig en groot in getal.
Slechts door uw hulp is hun macht te bedwingen,
Slechts door uw hulp staat uw dienstknecht hier pal.
Leer mij dan moedig uw naam te belijden,
Wakend te bidden, en biddend te strijden.

Jezus, help strijden! Daarbinnen bevechten
Driften en hartstochten 't zondige hart,
Slechts in uw kracht is die twist te beslechten,
Slechts door uw hand wordt die valstrik ontward.

Zet mij een wacht voor mijn hart en mijn lippen,
Dat mij geen zondige woorden ontglippen.

Jezus, help strijden! De grootscheit van 't leven,
Rijkdom en eere beklemmen 't gemoed.

Hoe zal ik deze belagers weerstreven,

Zoo ik alleen hen beoorlogen moet?

Geef mij uw zwaard, dat steeds moet overwinnen,
Dan durf ik juichend den kampstrijd beginnen.

Jezus, help strijden! De schrikkelijkste zonden,
Lokken mijn hart met haar doodlijk venijn,

Vriendelijk vleien zij, pijnlijke wonden

Slaan zij den mensch, die hun dienaar wil zijn.

Leer mij haar krachtigen wederstand bieden,
Help mij, o Heer, en zij zullen mij vlieden.

Jezus, help strijden! Als engel der lichten

Toont zich de Satan aan 't schemerend oog,

Voor zijn geweld in den strijd moet ik zwichten,

Gordt met uw almacht mij aan van omhoog.

Schenk mij het schild, dat zijn pijlen kan dooven,

Dan zal hij nimmer de zege mij rooven.

Jezus, help strijden! De hel en haar machten

Dagen mij uit! Overwinnaar der hel!

Slechts in uw bijstand verzamel ik krachten,

Als Gij mij steunt, dan gelukt het mij wel

Al hunne listen en lagen te weren,

En triomfeerend van 't slagveld te keeren.

Jezus, help strijden! Als vorst zult Gij kronen,

Die in uw naam hier den worstelstrijd waagt,

Eeuwig zal hij in het vaderhuis wonen,

Waar hem geen zonde of hel meer belaagt.

Dan zal hij jublen met al uw getrouwen:

„Zalig de man, die op Jezus kon bouwen!”

Reeds wuift van ver mij de palm der victorie,

Eeuwige vreugde is mij daar bereid,

Reeds blinkt de kroon in haar hemelsche glorie,

Die Gij mij geeft na geëindigden strijd.

Sterk mij, o Heer, doe uw troostwoord mij hooren,

'k Juich dan eens meê in der zaligen koren.

Naar het Hoogduitsch.

II.

HET LAATSTE GERICHT.

Dag van toorn, die door profeten
Zoo schrikverwekkend wordt geheeten,
De wereld krimpt voor u ineen.
Welk een vreeselijk ontwaken,
In de ure, die bekend zal maken
Wat vroeger nog verborgen scheen.
Als de bazuinton schalt,
Het graf in stukken knalt,
Als met beving
Wat leefde op aard'
Bijeen zich paart
En zich voor 's Rechters zetel schaart!

Wee den booswicht! in die stonden,
 Als 't open schuldboek zal verkonden
 Wat kwaads op aarde is begaan!
 Doch wat zal ik, zondaar, spreken,
 Als zelfs rechtvaardigen verbleeken,
 Hoe zal ik voor mijn Rechter staan!
 Voor uwen heiligen blik
 Bezwijkt mijn hart van schrik.
 Schenk genade;
 Uw heiligheid
 Dekk' mijne schuld,
 Rechtvaardig Rechter heb geduld!

Trouwe Jezus, wil bedenken
 Dat Ge ook eens mij uw heil kwaamt schenken,
 Ook mij, hoe diep gevallen, zocht.
 Niet vergeefs is dan uw lijden,
 De strijd, dien Ge aan het kruis woudt strijden,
 Toen Gij mij met uw zoenbloed kocht.
 'k Verdiende 't eeuwig vuur,
 Maar Gij, Gij kocht mij duur.
 Geef dat eenmaal
 Ook uit mijn hart
 Alle angst verdwijnt,
 Wanneer Gij ten gericht verschijnt.

Heer, gering zijn mijn gebeden,
 Waarmeê ik waag tot U te treden,
 Maar zelfs den snoodsten spreekt Gij vrij.
 Wil ook op mijn smeeken letten,
 Wil me aan uw rechterzijde zetten,
 Getrouwe Heiland! red ook mij.
 Ik sta aan 's afgronds rand,
 Maar 'k grijp uw rechterhand,
 Heilge Jezus,
 Wend u tot mij
 Ach, neem mij aan.
 Laat me in uw eeuwge ruste gaan.

Naar het Hoogduitsch.

UIT HET LEVEN.

De goede oude tijd.

In het begin der vorige eeuw was het moeielijk en in het geheel niet zonder gevaar, in Duitschland een groote reis te maken. Dat men vooraf zijn testament maakte, sprak vanzelf. In een handboek voor reizigers, dat in het jaar 1710 in Zuid-Duitschland uitgegeven werd, werd zooals de „Köln. Volkszeitung” uit een Bädeker van de 18de eeuw mededeelt, den reizigers en anderen aanbevolen, groote hangsloten op reis mede te nemen, daar in de logementen en herbergen de deuren en sloten dikwijls in zeer slechten toestand waren. Vóór de reis werd aangevangen, moest men verder zijn schulden betalen, ook aan zijn vrienden en bekenden een afscheidsfeestje geven, doch zich wijselijk inachtnemen, niet dronken af te reizen, „zooals helaas zooveel deden”. Bijzonder werd het den reiziger nog op het hart gedrukt,

zich in den winter te voorzien van foudralen voor den neus, die met pelswerk gevoerd moesten zijn en ook oorlappen van dezelfde soort mede te nemen. De reiziger had zich in elk seizoen niet slechts in acht te nemen voor struikroovers, roovers en dieven, maar moest zich nog dikwijls van de boeren, door welker dorp hij trok, de grofste beledigingen en allerlei bemoeijkingen laten welgevalen. Zoo klaagden in het jaar 1708 de reizigers, die van Gera naar Leipzig reisden — een betrekkelijk korten afstand — dat zij door de landlieden onderweg zeer lastig gevallen werden, die uit de grap met steenen naar den postwagen wierpen! H.

Voor onderwijzers.

De Romeinsche consul Atticus had een zoontje, dat zeker dadelijk na de geboorte op het hoofd was gevallen, want hij was van zeer beperkte geestvermogens. Deze stompzinnigheid was van zoodanigen aard, dat de jongen niet in staat was het alfabet te leeren. Dit was voor zijn vader een oorzaak van veel bekommernis die er lang over nadacht hoe dit ongeluk te verhelpen. Eindelijk kwam hij op een gelukkigen inval, dien hij dadelijk in praktijk bracht. Hij gaf zijn zoontje 24 koks, die elk midden op de borst een groote letter droegen, A B C enz. Deze werden genoemd en geroepen niet bij hun naam, maar bij de letter waarvan zij waren voorzien. Door het voortdurend roepen en zien van deze gewichtige personages leerde de jonge, talentvolle Romein zoo spoedig(!) het a b c, dat hij reeds op 16jarigen leeftijd lezen kon.

Te Fontainebleau.

In de laatst uitgekomen gedenkschriften van maarschalk Macdonald worden eenige tot nu toe onbekende bijzonderheden bekend gemaakt over den afstand van Napoleon I te Fontainebleau.

De maarschalk werd in die dagen bij Napoleon te Fontainebleau geroepen.

„Zoodra men ons,” zoo verklaarde Macdonald, „den Hertog van Reggio en mij, aangediend had, werden wij in het kabinet geleid, waar zich de keizer bevond in gezelschap van de hertogen van Bassano en Vicence, den vorst van Moskowa, den vorst van Neuchatel, den maarschalk Lefebvre en meer andere personen wier namen ik mij echter niet meer herinner. Hier werd het groote tooneel afgespeeld.

De keizer kwam mij tegemoet en zeide: „Goeden dag, Hertog van Tarente, hoe gaat het u?”

„Zeer slecht,” antwoordde ik „zooveel ongelukkige gebeurtenissen! zoo zonder roem verslagen te zijn en niet de geringste poging te hebben gedaan om Parijs te redden!”

„Dat is inderdaad een groot ongeluk,” hernam Napoleon „en wat zeggen uwe troepen?”

„Dat gij hun het sein geeft om naar de hoofd-

stad te marcheeren: de troepen deelen in onze droefheid en ik ben hier gekomen om in hun naam te verklaren, dat zij de hoofdstad niet het lot van Moskou willen laten ondergaan. Voor het overige is ons besluit genomen en wat men ook wil doen, wij willen aan de zaak een einde maken. Persoonlijk verklaar ik u, dat ik mijn degen nooit tegen Franschen zal gebruiken en hem nooit met Fransch bloed zal bezoedelen. De ongelukkige oorlog is ruim voldoende: men behoeft daarbij nog niet een burgeroorlog uit te lokken!"

„Wel neen,” zeide de keizer, „er bestaat in het geheel geen voornemen om op te trekken naar Parijs.”

Ik geloofde dat hij in toorn geraakte, doch hij sprak met groote kalmte. Hij vervolgde:

„Ja, de inneming van Parijs is werkelijk een groot ongeluk.”

„Weet gij wat men daar vertelt!” vroeg ik hem.

„Men zegt, dat de verbondenen niet met mij onderhandelen willen!”

„Is dat alles wat gij weet?”

„Ja.”

„Nu, lees dan dezen brief,” en ik overhandigde hem den brief van Beunnuville. Hierop wendde hij zich tot de aanwezigen en zeide:

„Nu, mijnheeren, daar de zaken zoo staan, treed ik af.”

Hij stelde toen de akte van afstand op waarvan hij twee of drie maal eenige veranderingen maakte. Hierop zeide de keizer:

„Mijnheeren, gij kunt thans gaan. Ik wil de instructies van den commissarissen laten opstellen, doch ik verbied, dat zij iets opnemen wat mijn persoon betreft.” Daarop wierp hij zich op een sofa en zeide zeer kalm:

„Bah, mijnheeren. Laat ons over den zaak niet meer spreken en morgen weder opmarcheeren, dan zullen wij hen wel verslaan.”

De „Petite République”, een te Parijs verschijnend blad, heeft getracht de onverkwikkelijke lektuur over de jongste cabinetscrisis iets te veraangename door een anecdote mede te deelen. Zij heeft een van haar redacteurs naar Poissy gezonden bij den heer Precôt du Haudray die, met behulp van de phonograaf enz. van Edison, de taal der kippen beweert te hebben geleerd. Om den redacteur van de juistheid van zijn ontdekking te overtuigen, maakte Precôt du Haudray met hem een wandeling in den omtrek. Bij een boerderij gekomen zagen zij een zwerm kippen onder aanvoering van een haan, die op hetzelfde oogenblik een luidklinkend „kukeleku” aanbief. „Hooft gij,” zeide Precôt „de haan zegt: „Het is mooi weêr!” Inderdaad scheen de zon prachtig. „Wij willen,” voer onze philoloog voort „dezen schreeuwleelijkt tegenspreken, eerst in het Fransch

en dan in de taal der kippen”, en met een stentorstem riep hij: „Het regent.”

Het kippengezelschap, stoof door dit geschreeuw verschrikt op, doch ging daarna voort rustig de korreltjes op te pikken. Precôt nam nu een klein instrumentje uit zijn zak, dat hij in den mond nam om het geluid van den haan na te bootsen. Hij stiet eenige tonen uit, die voor den redacteur onverstaaenbaar waren, voor de kippen echter niet. Dezen zagen bezorgd naar de lucht en schenen zich gereed te maken de vlucht te nemen. De haan echter, die zich oogenblikkelijk overtuigd had dat de philoloog loog, ging dezen met opgeheven kam en met een toornig gekakel te lijf. Precôt beveiligde zich voor zijn snavel en zeide: „Zijt gij nu overtuigd?” Wij willen echter het gezelschap geruststellen. Ik zal hun in hun kippentaal zeggen: „Wie wil mais, beste mais?” Dadelijk namen haan en kippen een andere houding aan en omringden kakelend den gastheer om de welkome gift aan te nemen. H.

Zonderlinge toestanden.

Volgens een medewerker aan het „Rumeensch Weekblad” moet de gevangenis Vacaresci bij Bucharest een idyllisch verblijf zijn.

De groote tuin der gevangenis met zijn schaduwrijke boomen, springende fonteinen en de kerk in het midden, gelijkt op de marktplaats van een dorp, waarop zich de gevangenen geheel ongedwongen bewegen. Hier ziet men een groepje op hun gemak bijeenzitten terwijl zij rooken en kaartspelen, daar staan eenigen aan de fontein terwijl zij zich met het reinigen hunner kleederen bezighouden. Andere liggen in de schaduw der boomen uitgestrekt om hun siesta ¹⁾ te houden, terwijl weer anderen ijverig aan het onderhandelen zijn met de boeren die hun levensmiddelen verkoopen.

Van de groote menigte afgezonderd, zien wij verscheidene personen zitten, die zich met rooken, kaartspelen en lezen den tijd korten. Het zijn de aristocraten der gevangenis, de groote heeren, die zich niet als het gemeene volk met kleine diefstallen en bedriegerijen plegen te vergenoegden, maar op zeer voorname manier het vermogen van hun slachtoffers hebben buit gemaakt.

In Vacaresci kan ieder gevangene, wanneer hij de middelen heeft, even aangenaam leven als in een hôtél. Gedurende het schoone jaargetijde kan hij zich daar verbeelden het buitenleven te genieten. Hij kan een eigen kamer huren, die zoo gemakkelijk mogelijk inrichten, een knecht houden en zijn eten uit de fijnste restauratie laten halen. Ook wordt hem veroorloofd zijn vrienden bij zich te ontvangen. Ik zag onder de mannelijke gevangenen drie personen, die een zeer aardig ingerichte kamer

¹⁾ Middagslaapje.

bewoonden, een waardig klaverblaadje, waarvan de een verschillende malen wissels van een groot bedrag vervalscht had, de ander een bedriegelijk bankroet gemaakt had, terwijl de derde buitengewoon groote oplichterijen gepleegd had. Deze drie leefden tezamen buitengewoon op hun gemak, de onvrijwillige vacantie scheen hen in het geheel niet slecht te bekomen, temeer daar zij met hun drieën hun eigen kok hadden. Onder de vrouwelijke gevangenen bevond zich, op hetzelfde tijdstip een giftmengster, die haar man en haar kind had vergiftigd. Zij bewoonde ook een recht vriendelijke kamer, waarin het met bijzonder weelde ingerichte bed mij het meest in het oog viel. Op de tafel stond Turksche koffie en dulceatza, waaraan zij zich te goed deed in gezelschap van een medegevangene die haar bezocht. De directeur der gevangenis verkeerde tamelijk vriendschappelijk met zijn voorname „kostgangers”. Hij verzocht hen ten eten en speelde met hen kaart.

Gevat.

De Atheensche bladen geven van den onlangs overleden Griekschen diplomaat Alexander Rhangabé verscheiden anecdoten ten beste, waarvan wij de volgende mededeelen:

Gedurende het Congres te Berlijn bood Bismarck aan de vertegenwoordigers der mogendheden een gastmaal aan, waarbij bepaald was, dat er geen woord over politiek mocht gesproken worden. — Niettegenstaande dit verbod gelukte het den sluwen Griek toch gelegenheid te vinden, om wat hem en zijn vaderland het naast aan het hart lag, ter tafel te brengen. De spijskaart, zoowel als de muziek deed het internationaal karakter der bijeenkomst kennen. Zoo bevond zich dan ook onder de gerechten een soort groenten, die met den naam Macedonië was gedoopt. Toen dit gerecht aan Rhangabé werd overgereikt, wees hij den schotel terug. „Maar Excellentie,” riep Bismarck, die tegenover hem zat. „Waarom neemt gij niet een beetje Macedonië?” Waarop de excellentie tot algemeen vermaak antwoordde: „Een beetje, Doorluchtigheid? Ik wil het geheel hebben!”

H.

Tegen het morgenslokje.

Een Romeinsch kerkvader, Novatianus, die omstreeks 250 n. C. leefde, heeft reeds indertijd zeer geijverd tegen een slokje in den morgen. In zijn boek „over de spijzen der Joden” Hoofdstuk 6 zegt hij: Er zijn Christenen, die het voorbeeld van onmatigheid geven en in hun zondigheid zoover gekomen zijn, dat zij reeds des morgens vroeg, als zij nog geheel nuchter zijn, drinken, terwijl toch Christenen eerst na den maaltijd iets drinken. Dadelijk nadat zij uit den slaap ontwaakt zijn gieten zij in hun ledige aderen

wijn; nog eer zij iets gegeten hebben zijn zij dronken. Zij loopen niet slechts in de wijnhuizen, maar dragen een wijnhuis bij zich en hun groet bestaat in elkander toe te drinken. Wat moeten die menschen des namiddags aanvangen als zij reeds bedronken aan den maaltijd komen? Of in welken toestand zullen zij de ondergaande zon aanschouwen, wanneer zij de opgaande zon reeds met benevelde oogen van het wijngenot aanzien?

En dat gold nu nog maar wijn!

H.

Vroolijke wetgevers.

Zij maken hun vergaderzaal tot een „Tiugel-Tangel” zoo schrijft men uit Louisville aan de „New Yorker Staats-Zeitung.” Sedert vier weken is de wetgevende vergadering van Kentucky bijeen, doch heeft zoo goed als niets uitgevoerd en dat niettegenstaande een nieuwe constitutie in werking is getreden en alle wetten opnieuw moeten worden onderzocht. Vroeger bewaarde men tenminste nog den schijn en deed alsof men wat „deed”. Heden echter gaan de heeren volksvertegenwoordigers nog een schrede verder. De zaal van den Senaat wordt gedurende de zittinguren in een concertzaal herschapen. Men maakte een zitplaats voor de leden van het Huis der afgevaardigden en hun vrienden en liet de bekende zangeres Maria Dica optreden. Ongeveer een uur lang onderhield de zangeres de luie wetgevers met voordrachten als: Down the Swance, Yankee Doodle en andere liederen naar den smaak der vergadering en trok toen onder oorverdovenden bijval terug. Natuurlijk moet het volk ook voor dezen zwaren arbeid van zijn vertegenwoordigers de gewone 5 dollars daags betalen.

Van den neus.

De reuk is met het gevoel van bijzonder groot gewicht bij de uitwendige beoordeeling der verschillende voorwerpen. Zij speelt bij alle natuurvölker met onbedorven reukorgaan een groote rol en wel in het bijzonder ook in persoonlijke betrekkingen.

In Siam b.v. zendt de voorname man, die door een ondergeschikte wordt bezocht, dezen een dienaar, die onderzoeken moet of de bezoeker ook dingen gegeten heeft, die onaangenaam reiken. Zoo dient ook de neus als een werktuig om te groeten en wel oorspronkelijk alleen voor groet door besnuffelen. De Anamieten drukken hun neus tegen den wang van hen dien zij groeten en halen daarbij diep adem. De Indische Kiungtas doen hetzelfde maar met open mond. De Sunnis brengen de hand van hun vriend aan den neus en doen verder gelijk de Kiungtas. Het zijn louter naive, naar ons begrip dierlijke, betuigingen om tot zijn gast te zeggen: „Gij zijt mij lief; uw reuk is mij aangenaam.

Op de Fidsji-eilanden geldt het beruiken van de hand als het grootste eerbewijs. Hiertoe behoort

ook het bijzondere wrijven van elkanders neus, dat van vele Afrikaansche stammen en de inwoners in N.-Zeeland, Tahiti, de Sandwichseilanden enz. wordt verhaald. In vele gevallen gaat het gepaard met een krachtige, diepe ademhaling, waarbij het wrijven slechts een versterkende toevoeging is bij het beruiken. Bij anderen is het wrijven der neuzen alleen overgebleven.

Op de Schippers-eilanden wrijven slechts personen die maatschappelijk gelijk staan elkanders neuzen, de ondergeschikte wrijft zijn eigen neus en beruikt daarna de hand van den voornamere persoon. De Kalmukken kruipen op handen en voeten naar elkander toe, en drukken dan hun neuzen tegen elkander. Bij andere volken wordt dit weer eenigszins minder omslachtig gedaan.

In N. Guinea bepaalt men zich onder vrienden slechts tot een wederzijdsche betasting van den neus. Een symbolische handeling, die zich dadelijk aan het eten aansluit, vindt men bij de Amerikaansche Indianen, die tot elkander bij het groeten — met alle eerbied gezegd — oprispingen laten hooren. Daar de gewoonte om na het eten door een hoffelijk laten hooren van oprispingen, zijn verzadiging te laten hooren zeer verbreid is — overal buiten Europa vindt men het en zelfs ook nog bij de Turken — ligt de uitlegging daarvan voor de hand, het beteekent: Het zien van uw persoon geeft mij denzelfden indruk als een goede maaltijd. H.

Een ongewoon huldeblijk (meldt een Duitsch blaad), werd den Prins van Napels bewezen toen hij laatst te Kopenhagen vertoefde. Den avond van zijn aankomst — zoo bericht men aan de „Frankf. Zeitung” — werd ter zijner eere bij een Italiaanschen gezant een diner gegeven. Op het oogenblik nu, toen de prins de zaal binnenkwam, gaf de gezant M. Catalani, den kapelmeester, die met zijn muzikanten achter planten en bloemen verborgen was, een teken met de hand en riep hem in het Fransch toe: „La Marche! La Marche!” Het duurde niet lang of er klonk van achter de bloemen, een hymne die zeker niemand verwacht had, nl. de Marseillaise. De oorzaak hiervan is niet geheel opgehelderd. Volgens den een moet de kapelmeester de woorden van den den gezant „La Marche!” als Marseillaise verstaan hebben. Volgens anderen had de knecht van het orkest, in plaats van de Italiaansche Marche Royale, het Fransche revolutielied op den lessenaar der muzikanten gelegd. Hoe het ook zij, men kan zich voorstellen, welke verwarring deze dwaling onder het gezelschap maakte. Men wilde het orkest laten ophouden, doch de wakkere Deensche muzikanten, konden, nu zij eenmaal in goeden gang waren, niet tot zwijgen gebracht worden en de Prins moest de Fransche hymne tot het einde aanhooren.

ONZE BOEKENTAFEL.

Twee bundels liederen voor de jeugd zijn bijna gelijktijdig verschenen.

Het eene, *De Juichende Kinderschaar*, is opnieuw een herdruk van een veelgebruikten bundel, die thans in een fraaier uiterlijk verschijnt en met gewijzigde muziek, geschikt voor eenvoudig gezang en gemengd koor. De 70 liederen zelf zijn grootendeels oude, goede bekenden en voor dag- en zondagsscholen enz. zeer geschikt. De heer Hoogenbirk leidde dezen bundel met een aanbevelend woord in. Uitgever: Jacques Dusseau, Amsterdam.

De tweede bundel heet: *Ons Zangboekje*, bevat 50 tweestemmige liederen en psalmen en is saamgesteld door Ds. C. S. Adama van Scheltema, den welbekenden dichter van zoovele kinderliederen. 't Verscheen, goed uitgevoerd, bij P. J. Milborn, Nijmegen.

EEN GEDENKBOEK.

Gelijk men weet is het *Gedenkboek van de Wereldconferentie (1891) der Chr. Jongelingsverenigingen* verschenen.

Het boek ziet er aantrekkelijk uit en is hoogst belangrijk van inhoud. Met vermijding van alle wijdloopigheid, beschrijft het geregeld elken dag der Conferentie: den avond van 11 Augustus; de openingsrede; de verhandelingen over *de vijf hoofdpunten* van bespreking, het tochtje naar Neerbosch en geeft eindelijk een lijst van de afgevaardigden uit ons land en verder uit heel de wereld, tot Turkije, Ceylon en Australië toe.

Het was een goede gedachte dit gedenkboek zoo te maken, dat het voor alle Nederlanders, al kennen ze geen vreemde talen, volkomen leesbaar is.

De enkele stukken in vreemde talen zijn tevens in de onze overgezet. Voorts is alles duidelijk en flink medegedeeld. De perscommissie heeft eer van haar werk, gelijk de uitgevers, de Heeren Höveker & Zoon, van de nette uitvoering.

Laat ons er bijvoegen dat de oplaag, gelijk vanzelf spreekt, beperkt is. Wie talmt loopt werkelijk veel gevaar geen ex. meer te kunnen krijgen. Het is een blijvende herinnering aan dagen waarvoor we dankbaar zijn. Het Nederlandsch Jongelingsverbond wenschen we ook met deze uitgaaf van harte geluk!

PRIJSVRAGEN.

Prijsvragen te beoordeelen is altijd een verootmoedigend werk. Men moet er schrander, onpartijdig, rechtvaardig, wijs, geleerd, toefelij, geduldig en nog veel meer voor zijn. Dan is er nog een lange lijst van wat men *niet* moet zijn. 't Is een kort begrip der volmaakt-heden, 'twelk vereischt wordt om prijsvragen of liever antwoorden er op te beoordeelen. En als men 't naar zijn beste weten heeft gedaan, gevoelt men eerst diep hoeveel men eigenlijk nog tekort schiet.

Van alzulke en diergelijke gedachten vervuld begon de redactie aan den bundel antwoorden, die tot verschillende opmerkingen aanleiding geeft.

More majorum, d. i. vrij vertaald, „als gewoonlijk”, heeft het platteland weer 't leeuwendeel. De lezers in de groote steden, en dat zijn er niet weinige, hebben het blijkbaar te druk met het bezoeken van kerken, vergaderingen, vrienden en magen. Dan is er nog vaak de heurs en de politiek en, zooals pas te Amsterdam, een walvisch of zoo iets. Kortom voor 't beantwoorden van prijsvragen is geen tijd.

Wat nu de eerste vraag betreft, zoo schijnt geen der inzenders er op gelet te hebben, hoe de volgorde der Bijbelboeken ook rekening houdt met de ontwikkeling van onzen geest. De meest begrijpelijke boeken, de geschiedkundige, staan het eerst; dan de leerstellige; eindelijk de profetische, de moeilijkste. Ook vergat men dat de 2e reeks tot de eerste staat als de toepassing tot de leerrede enz. Een der schrijvers splitst het Oude Testament in drieën: *Boeken Mozes, Psalmen, Profeten*. Maar waar blijven dan de andere boeken? Over 't geheel is over deze vraag wat ijf geredeneerd.

Wat de tweede vraag betreft, die over Van Lennep, zoo blijken hijna allen goed gelezen te hebben. Toch dient op drie dingen gewezen.

Vooreerst zegt men: Van Lennep schildert wel feiten en toestanden maar geen karakters; hij zegt u niet hoe de menschen zijn.

We hebben dit meer gehoord en er bij zien wijzen h.v. op Mevr. Bosboom-Toussaint, die juist anders deed. Maar mogen we nu opmerken dat de groote klassieke schrijvers der oudheid juist deden als Van Lennep en dat er veel voor te zeggen is? Immers een schrijver die doet als hij, teekent u het leven zooals gij het ziet. In het dagelijksch leven krijgt gij ook niet bij elk mensch een karakterschets, maar moet hem uit *woorden* en *daeden* leeren kennen. Welnu, zoo is 't ook bij Van Lennep. Als gij ten slotte zelf kunt zeggen van dezen of dien zijner personen: dat was zulk een; dan heeft hij zijn taak volkomen vervuld.

Ten tweede wachte men zich toch om als een boek niet bepaald stichtelijk is den schrijver *daarom* tot de ongelooovigen te rekenen. Walter Scott, dien Van Lennep zich ten voorbeeld koos, was een christen, maar in zijn werken blijkt het uit niets. Daarentegen kennen wij een Nederlandsch dichter, die verzen heeft geschreven, welke men in de meest christelijke kringen prachtig schoon vindt, en die toch geen christen was.

Ten derde vonden we 't jammer, dat bijna alle inzenders 'tzelfde werk van Van Lennep lazen. Men moet iemand beoordeelen naar 't *beste* wat hij gaf, in dit geval h.v. naar „Ferdinand Huyck”.

Wat de derde vraag betreft, zoo is 't een dwaling te meenen, dat de Mahomedanen hemellichamen aanbidden; tevens had er wel op mogen gewezen worden dat het Mahomedanisme ook een *staatkundige* macht is.

Wat ons trof was de frissche, geestige wijs waarop ook „ongeleterde” beantwoorders zich uitdrukten, en het zuiver Nederlandsch. Slechts zouden we wenschen, dat men in geestelijke zaken vooral op duidelijkheid lette.

En nu ten slotte de uitslag.

Antwoorden kwamen in vijf. We hebben gemeend te moeten toekennen aan:

- G. K. Westerhof**, te Gauw bij Sneek, (oud 21 jaar).
1 Ex. *Getrouw tot den dood* (eerste prijs) en aan **Gerrit Rietveld Gz.**, te Giessendam, (oud 20 jaar).
M. ter Haseborg, te Scheemda, (oud 29 jaar).
K. Breeuwsmas, te Abbega bij IJlst, (oud 21 jaar), ieder 1 Ex. *Zacharias Eigendunk* (tweede prijs).

V R A G E N B U S.

In Leviticus 25, lezen we: „Gij zult het 50e jaar heiligen, het zal u een jubeljaar zijn, alsdan zult gij niet zaaien, noch maaien of inoogsten, enz. enz.”

Evenwel vinden we verder in den Bijbel nergens iets vermeld, aangaande de toepassing van het jubeljaar.

Zou men dit geheel nagelaten hebben, toen Israel zich voor goed in Kanaän gevestigd had?

S.

M. T. H.

A N T W O O R D E N.

Van de drie vragen ingezonden door den J. v. d. W. wensch ik twee te beantwoorden.

Eerstens, wat betreft Flavius Josephus. Deze werd geboren onder de regeering van keizer Caligula, in het jaar 37, en leefde nog onder keizer Domitianus, zoodat hij onder de regeering van negen keizers heeft geleefd. Bij de belegering van Jeruzalem, ging hij over tot de Romeinen, en schreef naderhand, als ooggetuige geweest zijnde van alle voorvallen, de zeven boeken van de „*Joodsche Oorlogen*”. Hij begaf zich met Titus naar Rome, en schreef aldaar de twintig boeken over de „*Joodsche Oudheden*.” Ook heeft hij twee boeken geschreven tegen „*Appion van Alexandrië*”, een gezworen vijand der Joden, alsmede een boek over „*Het martelaarschap der Macchabeën*.”

Wat de derde vraag betreft, aangaande den grooten Joodschen Raad, deze bestond uit 71 leden, die meestal uit den stam van Levi gekozen werden, hoewel dit niet noodzakelijk was. De voorzitter van den Raad werd „*Hannasi*” genoemd, terwijl dit ambt zeer dikwijls, doch niet altijd, door den Hoogepriester werd bekleed.

S.

M. T. H.

E E N B E S C H E I D E N V E R Z O E K

veroorlooft zich — men zal niet meenen dat hij het te veel deed — een der redacteuren van Excelsior.

Er zijn tal van boeken, tijdschriften, maand-, week-, of dagbladen die, na gelezen te zijn, worden terzij gelegd of weggedaan. Dezulke nu wenschte ik te vragen, ten behoeve van een gewichtigen tak van werkzaamheid in des Heeren koninkrijk mij toe te zenden.

De boeken moeten *niet* zijn voor kinderen. De *tijdschriften*, kunnen zijn Engelsch, Fransch, Duitsch en Nederlandsch. De *bladen* eveneens in de drie vreemde talen, en in 't Nederlandsch liefst *alleen* zulke, die 't zij in onze *koloniën* of in *Afrika* en *Amerika* verschijnen.

Het doet er niet toe, of de tijdschriften eenige maanden, of zelfs een jaar of meer heugen. Bladen, al zijn ze maanden oud, zijn nog zeer welkom.

Wie lust en genegenheid heeft iets te zenden, richtte het aan onderstaand adres. Aan belangstellenden zal tevens over het doel inlichting worden gegeven. Wellicht wil een lezer of lezeres in dezen iets doen.

A. J. HOOGENBIRK,
Bloemgracht 83,
Amsterdam.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
 Nederlands Jongelingschap en Volk
 onder redactie van
 A. J. Hoogenbirk en J. A. Warmser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's / 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers, HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

„ZIET, IK HEB HET ULIEDEN GEZEGD.”

„Ziet, ik heb het ulieden gezegd.” Met dat woord besloot de engel bij het graf op den Paaschmorgen zijne boodschap aan de vrouwen. Hij had de taak volbracht, waartoe hij gezonden was. Aan de vrouwen, die tot het ledige graf zouden komen, moest allerlei gezegd worden. Vooreerst: „Vreest gijlieden niet. Ook zij hadden reden tot vrees, want het onverderfelijke leven, dat door den dood heenging, is een oorzaak van ontzetting voor wie nog een lichaam des doods ronddraagt. Maar toch: vreest gijlieden niet; want ik weet dat gij zoekt Jezus, die gekruisigd was.” Gij komt niet om Hem in den dood te houden, indien 't mogelijk ware, zooals de ginds vluchtende wachters; gij zoekt Hem, gij zijt onvoldaan zoolang ge Hemzelf niet hebt. Deze Jezus was gekruisigd, maar Hij is hier niet meer, want Hij is opgestaan, gelijk Hij gezegd heeft. Hij had nog meer gezegd. Ook over zijn dood had Hij gesproken. En het troostelijkste zijner woorden was wel dat geweest, dat Hij gezegd had over de reden van zijn dood: „Ik stel mijn leven voor mijne schapen, voor mijne vrienden.” Moest niet een voorgevoel van Paulus woord het hart zijner vrienden doordringen: „Indien wij verzoend zijn door zijn dood, veel meer zullen wij behouden worden door zijn leven.” Dan is ook werkelijk de reden tot vreezen verslonden en vernietigd. Daar kan op volgen: „Komt herwaarts,

ziet de plaats waar de Heere gelegen heeft.” Rustig kan men de groeve der vertering beschouwen, wanneer men zeker weet, dat de dood het leven niet houden kan. 't Is de plaats, waar *de Heere* gelegen heeft. De Heilige heeft „geene verderving gezien.” 't Was niet Jezus *lijk*, dat daar lag. *De Heere* zelf heeft daar gelegen.

Wie in *deze* overtuiging een blik in het graf heeft geslagen, kan „haastelijk heengaan” tot zijn overige discipelen, en hun zeggen „dat Hij opgestaan is van de dooden.” Niet allen hebben daar den troost van, die er in ligt. Daar gaan nog vele discipelen onder den last hunner zonden, onder den strijd tegen den ouden mensch, tegen de wereld, tegen den satan, gebukt, alsof hun Jezus nog — wel heilig, maar toch dood, — in 't graf lag. Alsof Hij niet was opgewekt tot de heerlijkheid des Vaders. Alsof Hij ons niet „met Hem levend gemaakt had.” Die deze blijde boodschap wel als uit zijn eigen mond gehoord, maar nog nooit recht geloofd hebben: „Gaat haastelijk heen, en zegt het hun!”

Zegt hun bovendien, waar „ze Hem zullen zien.” En dat Hij u *voorgaat*. Voorgaan doet op volgen hopen; eischt volgen. Die *gelooft* dat Hij is opgestaan, volgt Hem werkelijk tot waar Hij te zien is. De anderen vereeren niet Hem, maar zijn graf.

Welnu „ik heb het ulieden gezegd.” De verantwoordelijkheid is van mij af, en rust sedert dit oogenblik op u. Ik heb het gezegd, en gij hebt het

gehoord. Ook aangenomen? Ook geloofd? Ook opgevolgd?

Diezelfde boodschap komt tot ons allen. „Komt hier en ziet.” En wat is er te zien? Slechts een ledig graf! *Hoe* kwam het ledig? Dat is een geheim, tenzij het ons *gezegd* wordt. Dat is niet te *zien*. „Wij kennen Jezus voortaan niet meer naar het vleesch.” Het *zien* van den verrezen Heiland wacht tot zijn wederkomst. Dan zullen zij Hem zien, die gelooven dat zijn graf nog gesloten is. Maar ze zullen Hem zien als de Rechter, ter rechterhand Gods. En ook de anderen zullen Hem zien: „Christus zal ten anderen maal zonder zonden gezien worden van degenen, die Hem verwachten tot zaligheid.” Maar thans, tot zoolang, komt alles neer op het *woord*, dat ons *zegt* waar en hoe Hij is.

Slechts oppervlakkigheid dus kan er ons toe brengen om te meenen dat de vrouwen aan het graf zooveel op ons voor hadden. Eerst wanneer ze *zijn* heengegaan, haastelijk, met vreeze en groote blijdschap, om het zijnen discipelen te boodschappen, en daardoor haar geloof getoond hebben, *zien* zij Jezus die haar ontmoet. Gods leiding is met alle geloovigen in *beginsel* dezelfde. Hij eischt *geloof in zijn woord*. En dan wordt het geloof verwisseld in aanschouwen.

Wie dat niet kan of niet wil verstaan, heeft geen Paascheest. Maar wie het weet, al zij het bij benadering, die heeft evenals de vrouwen „groote blijdschap.” Die kan lachen met den spot des ongeloofs, dat vraagt: „Hoe zouden deze dingen kunnen geschieden?” Dat *hoe* doet er niet toe. De dood ligt achter hem. Vóór diens sterven heeft zijn Heiland gezegd: „Hebt goeden moed, Ik *heb* de wereld overwonnen.” Evenzoo kan hij vóór zijn dood uitroepen: „Ik *ben* met Hem begraven in den doop, in welken ik ook met Hem opgewekt *ben*.”

W.

LEVE DE GEUZEN!

DOOR

P. J. KLOPPERS.

I.

De voorjaarszon was reeds eenigen tijd aan de kimmien gedoken en 't dreigde, dat de talloze menigte, die zich door de hoofdstraten van Brussel verdrong, teleurgesteld uiteen en naar hare woningen zou moeten gaan. Van verschillende zijden hoorde men onder de schare de gewone uitroepen, die aan teleurgestelde verwachting lucht geven en in den regel minder gunstig luiden voor hem, die men verwacht. Zes uur en dat in de eerste dagen van April: nog weinige oogenblikken en bij ontstentenis van onze gas-lantaarns zou immers het schouwspel, dat ze gehoopt hadden, te genieten, voor hen verloren zijn.

Hoor! Daar dreunt in de verte een hoefslag. Men onderscheidt een ruiter. Het getrappel der hoeven wordt al sterker. Daar komen ze allen! Reeds heeft de voorste de poort bereikt. Nu moet hij de wilde vaart, waarmede hij naar de stad gereden is, temperen, want de menigte verdringt zich rondom den fieren ridder, die met zijn slanke gestalte, zijn forschen bouw, zijn ridderlijke figuur, zijn schoone trekken en lang afhangend krulhaar een overweldigenden indruk maakt op de toeschouwers, als hij zijn hinnikend en snuivend ros door hunne rijen voert. Luide wordt hij toegejuicht; bijna even luide beantwoordt hij de welkomstgroeten, hem gebracht en beurtelings trekt hij de beide pistolen af, welke zijn halster voor hem droeg, tot een eeresalut aan Brussels burgerij.

Die man is de verlosser van al de Nederlanden en de Nederlanders bij den schuimenden beker in het hoogdravende woord van den dronkebroer. De edele zoon van Hollands eerste graven, die zijn goed recht om hier als heer graaf van Holland en Zeeland verwelkomd te worden, beter bewijzen kan, dan de trotsche en sombere Filips van Spanje. De stormvogel, die u eene huivering aanjaagt, als hij in wilde kringen om uw mast heen dwarrelt, omdat hij het eerst het naderend gehuil van den dreigenden orkaan opving en zelve door den tuimel der vreeze aangegrepen, zich gierend zoekt te bergen. 't Is Hendrik van Brederode, de vrijheidsheld van een enkelen, dwazen dag!

Doch daar komen ook de anderen, de bloem van Hollands edelen, de keur van Vlaanderens vroede lieden, driehonderd man met hunne knechten, allen in den bonten ridderdos van hun tijd, op fiere getnetten gezeten en de pistolen in de holsters. Brederode vóór hen uit, doch de trouwe, de dappere Nassouwer aan hunne spitse, en waar zij statig door de schare voortrijden, daar jubelt deze hen toe, als zou er nu aan inquisitie en onrust, aan hongersnood en achteruitgang voor goed een einde gekomen zijn!

Doch welke grootsche verwachtingen de menigte ook moge koesteren van deze voorloopers der vrijheid, stouter idealen deden de borst van Brederode zwellen. Reeds had hij het paleis van Oranje-Nassau bereikt en toen daar een gansche drom zich om hem schaarde, pochte hij luide:

„Ziedaar, ze hadden uitgestrooid, dat ik niet naar Brussel komen dorst. Hier ben ik nu en allicht zal ik op een gansch andere wijze vertrekken, dan ik gekomen ben.”

Wellicht zag hij Hollands gravenwring om zijne slapen, terwijl hij zich de terugreize reeds droomde.

Twee dagen later, vroeg in den morgen reeds verdrong zich een even talrijke menigte op de markt en trachtte zooveel mogelijk de deur van het paleis des graven van Culenborg in het gezicht te houden. Anderen hadden zich in de straat geschaard, die van de markt naar het oude paleis der her-

togen van Brabant voerde, waar thans de landvoogdes woonde. Reeds werden de duizenden toeschouwers ongeduldig, toen tegen twaalf ure de groote deuren van het huis op den Zavel, zoo heette dat deel der markt, geopend werden, en de verbonden edelen ten getale van drie honderd, twee aan twee zich naar buiten begaven. Zij waren thans te voet. 't Was een schitterend schouwspel, als men hen in hunne schilderachtige ridderkostumen den heuvel zag bestijgen, waarop het hertogelijk paleis zich verhief. Vooraan ging de manke Philips van Bailleul, een kwaad voortteeken, zoo fluisterde men. Hendrik van Brederode en Lodewijk van Nassau sloten den trein. Een storm van toejuichingen barstte los uit de rijen der toeschouwers, als de stoet hen voorbij trok. Pas had de torenklok het uur van den middag aangekondigd, of de edelen bevonden zich in de groote zaal van het paleis. Tien jaren geleden hadden velen hunner hier ook gestaan. Toen had de oude keizer Karel hier, temidden zijner vorsten en edelen, terwijl hij op den schouder van Willem van Oranje leunde, de heerschappij over zijne Nederlanden overgedragen aan zijn zoon Philips. Hoevelen hadden met den levensmoeden keizer gewenscht, dat hij ook zijne liefde tot en zijne zorg voor deze hem getrouwe gewesten mede aan zijn opvolger had kunnen overdragen! Hoe menigeen had toen reeds, als hij op den somberen Filips, den echtgenoot van de „bloedige Maria” van Engeland staarde, een dreigende wolk aan den horizon der Nederlanden zien klimmen! 't Was nog slechts eene wolk als eene manshand, alleen voor ongeluksprofeten zichtbaar, maar zie, ze was opgestegen en voerde steeds nieuwe orkanen langs den toen nog zoo blauwen hemel der rijke en bloeiende landen en thans was diezelfde hemel zwart van stormen.

Nauwelijks waren de edelen in de zaal, of zij werden in de raadkamer toegelaten. Daar had de hertogin op haren zetel plaats genomen en aan beide zijden hadden zich hare raadsleden en hovelingen geschaard. 't Was een treffend oogenblik, toen daar de edelen voor haar stonden. Ook Margaretha was geroerd en wischte een traan van de wang. Hendrik van Brederode trad naar voren, boog zich diep en deelde toen mede, dat zij allen gekomen waren, om der Landvoogdesse een verzoekschrift aan te bieden. Verre wierp hij van zich den laster, als wilden zij het land in gisting brengen, eene verbindtenis met buitenlandsche vorsten aangaan, zelfs de Nederlanden van Zijne Majesteit vervreemden. Ja, in naam van al de vergaderden verzocht hij de hertogin hun de namen te noemen van hen, die zulk een smet over eerlijke lieden brachten, opdat zij gerechtelijk mochten vervolgd worden. Daarna trad hij nader en overhandigde hij het verzoekschrift, 'twelk vervolgens luide gelezen werd. Na de sterkste betuigingen van gehechtheid aan 's konings regeering en eerbied voor de landvoogdes, sprak men de vrees uit, dat de maat-

regelen welke de koning ten opzichte van den godsdienst genomen had, dreigden het land tot algemeenen opstand te brengen. Wel hadden ze gewacht, dat door tusschenkomst van de Algemeene Staten of de raadsleden der hertogin een gewenschte wijziging ware teweeggebracht, doch nu dit tot heden niet geschiedde en inmiddels het gevaar al hooger steeg, hadden zij gevoeld te moeten doen, wat ze thans bestonden. Immers meer dan anderen nog waren zij persoonlijk bij de zaak betrokken. Indien er oproer ontstond, hunne woningen en goederen, voor het meerendeel onbeschat, in het open veld gelegen, zouden 't eerst een buit zijn voor muitende benden. Doch al bleven de bewoners rustig, 's konings plakaten, waarbij den aanklager van een ketter diens verbeurd verklaarde goederen voor een goed deel toegewezen werden, stelden een ieder van hen bloot valschelijk beticht te worden van ketterij door iederen onverlaat, die zich met hunne goederen verrijken wilde. Daarom baden zij de hertogin er toch bij Zijne Majesteit op aan te dringen, dat de plakaten ingetrokken werden, welke het gansche land in gevaar brachten en inmiddels te bevelen, dat alle geloofsonderzoek zou gestaakt worden, totdat zijzelve den koning van de grondigheid hunner wenschen zou hebben overtuigd.

Zwijgend zat de landvoogdes daar neêr en de tranen, welke langs hare wangen vloeiden, zeiden maar al te wel, dat zij de rechtmatigheid van den eisch der edelen erkende. 't Duurde geruimen tijd, eer zij zichzelf genoeg meester geworden was, om hun te antwoorden, dat zij hun verzoek met hare raadslieden nauwgezet overwogen en hun straks dat antwoord geven zou, 'twelk zou bevonden worden noodig en goed te zijn. Zwijgend ging het driehonderdtal haar zetel onder hoffelijke buiging voorbij en begaf zich andermaal in de groote zaal.

„Hoe, Mevrouw!” riep Barlaymont uit, nog eer de laatsten der edelen de raadkamer hadden verlaten, „zou Uwe Hoogheid zich door een troep bedelaars laten verschrikken! Zij kunnen hun eigen zaken niet in orde houden en zij zouden den koning en Uwe Hoogheid willen vertellen, hoe de gewesten dienen geregeerd te worden. Indien uwe Hoogheid mijn raad volgen wilde, werden ze met stokslagen voortgejaagd en zouden ze de trappen van het paleis sneller afgaan dan ze er opgekomen zijn.”

Hij sprak in het Fransch. Het woord *bedelaars*, *gueux*, werd door den laatste der driehonderd opgevangen. „Geuzen!” zoo herhaalde hij voor zich, verontwaardigd als hij was bij de gedachte aan den stand dergenen, die de zaal verlieten. Geërgerd tot in het diepst der ziel, bracht hij dat woord aan Brederode over. Deze zweeg, maar een booze glimlach speelde om zijne lippen. Te zijner tijd zou hij het rechte gebruik van de mededeeling weten te maken.

Lang redekavelde men daarbinnen in de raad-

kamer. Eindelijk kregen de edelen bericht, dat de zitting voor twee uren geschorst was. Waartoe zouden ze hier wachten? De verbondenen verlieten het paleis en verstrooiden zich door de stad, om straks op het bepaalde uur de beschikking der landvoogdes op hun verzoekschrift te vernemen. Was het louter toeval, dat Brederode met anderen voorbij de woning van Barlaymont ging, juist toen deze met Aremberg voor het geopende venster stond? Louter toeval, dat zij luisteren moesten, toen Barlaymont spottend tot zijn gast sprak:

„Daar hebt ge ze weër, onze schoone bedelaars! Zie, hoe fier ze voorbijgaan!” Was het een gril van het lot, dat andermaal het woord „Geuzen!” in Brederode's oor en hart weërklinken moest? Hoe, hij, de fiere telg van 's lands graven een bedelaar in zijn eigen land! Was het dan zoover reeds gekomen! Maar neen, zoover was het nog niet en daarom barstte hij in een boosaardigen schaterlach uit. Zijn plan was genomen: Spanje zou sidderen voor bedelaars als hijzelve en zijns gelijken!

Eerst den volgenden dag, den 6ten April, ontvingen de edelen het antwoord van de landvoogdes. Deze zou een buitengewoon gezantschap naar Spanje zenden, om den koning te bewegen aan den wensch der edelen te voldoen en men mocht van de goeder-tierenheid des konings goede hoop koesteren. Inmiddels, al kon zij dan ook de inquisitie niet schorsen, reeds had zij een ontwerp gereed, tot verzachting der plakaten, terwijl zij allen, die met de uitvoering van dezelve belast waren, gematigdheid en bescheidenheid zou aanbevelen. Van hare zijde hoopte de landvoogdes, dat de edelen toonen zouden, geenerlei hoos opzet in het schild te voeren, geene nieuwig-heden te willen brengen in den godsdienst en zich als trouwe onderdanen van Zijne Majesteit te gedragen.

Tot tweemalen toe keerden de verbondenen in de tegenwoordigheid der landvoogdes terug, eerst om haar te danken voor hare bereidwilligheid om aan hun wensch te voldoen, al ontveinsden zij het haar niet, dat ze met leedwezen vernomen hadden, hoe de hertogin de plakaten niet durfde schorsen, eer des konings antwoord op hun verzoek bekend zou zijn. Vervolgens om van haar eene verklaring te eischen, dat zij in hunne wijze van optreden in geen enkel opzicht den eerbied, welken zij aan den koning verschuldigd waren, uit het oog verloren hadden en voorts, dat zij zich verbonden, zooveel in hen zou zijn, elke oproerige beweging in haar kien te onderdrukken. Scherp klonk het antwoord der hertogin, dat de tijd en hun toekomstig gedrag hunne bedoelingen wel in het ware licht zouden plaatsen en dat er geen oproer te vreezen was, tenzij het door hen mocht uitgelokt worden.

't Was duidelijk: de lichtzinnige Margaretha, die aanvankelijk haar zetel naar Bergen had willen verplaatsen, uit vrees voor de verbonden edelen, was

bekomen van den schrik. Misnoegd en teleurgesteld verlieten de verbondenen de raadkamer en het paleis. Er schoot nu voorloopig, zoo meende Brederode, niet anders te doen, dan een kostelijken maaltijd te houden en dewijl hij een groot vijand van frisch water was, met één, zoo noodig meerdere bekers wijn op het welslagen van de onderneming te drinken. En daarvoor had hij, die op dit stuk van zaken nog al ver ziende was, vooruit reeds gezorgd!

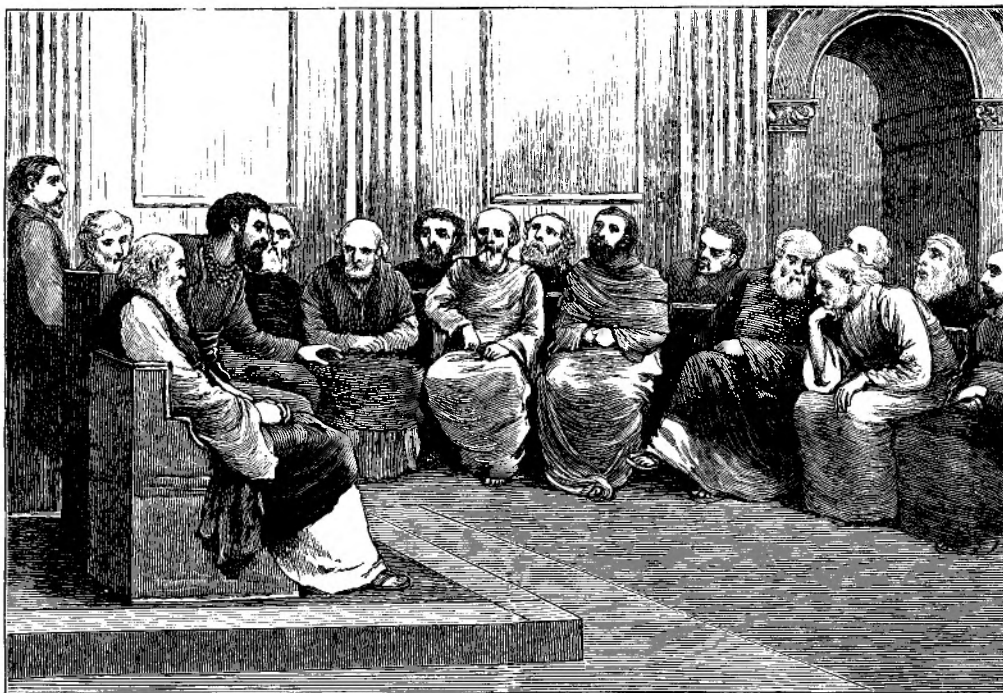
(Wordt vervolgd.)

DE GROOTE RAAD.

Wat het ontstaan van den Grooten Raad betreft, met zekerheid valt de tijd der instelling niet te bepalen. Sommigen willen op 't voetspoor van den Talmud den oorsprong in de dagen van Mozes zoeken, zij gelooven, dat de zeventig, die Mozes in de woestijn afzonderde, dit regeeringslichaam vormden (Num. 11 en verv.), waarbij volgens anderen Eldad en Medad, twee oudsten en profeten, nog gevoegd worden, zoodat de Raad dan uit twee en zeventig leden zou bestaan hebben. 't Is de vraag, of 't Joodsche Sanhedrin de geschiedkundige ontwikkeling is van deze instelling. En dat mag met recht betwijfeld worden. Flavius Josephus is de eerste, die zich in duidelijke bewoordingen over den Raad uitlaat, waar hij de tijden van Antipater, „procurator” (van 47 --43 v. Chr.) van Palestina, en Herodes bespreekt, toen de machtige en invloedrijke Sextus Cesar als landvoogd over Syrië den scepter zwaaide. Uit de wijze, waarop Josephus van den Grooten Raad gewaagt, leidt men af, dat hij onder den pracht-lievenden en verstandigen Johannes Hyrkanus († 106 v. Chr.) reeds volkomen gevestigd was, zoodat men vermoedt, dat het Sanhedrin in *elk* geval *na* de Babylonische ballingschap opgericht is. Voor dit vermoeden pleit o. a. 't feit, dat een kleine eeuw na den terugkeer der ballingen, de heerschappij der wet onder Israel weer zeer veel veld won, zóozeer, dat de wet tenslotte de afgod van 't volk werd (natuurlijk hebben wij hier op 't oog den letter der wet en de Rabbijnsche toevoegingen). Ten tijde van Christus was 't Sanhedrin 't hoogste kerkelijk en burgerlijk rechtslichaam.

't Sanhedrin werd ook wel Groote Raad genoemd, in onderscheiding van den Kleinen Raad, die in alle Palestijnsche steden van minstens 120 burgers gevonden werd (Jeruzalem bezat er twee), en die uit 23 leden bestond (vergel. Deut. 16:18).

Volgens eene (welwat overdreven) Rabbijnsche overlevering moesten de liefhebbers voor eene betrekking als raadslid aan zware eischen voldoen: „niemand mocht in 't Sanhedrin opgenomen worden, die naar 't lichaam niet uitstekend gevormd was; hij moest met wijsheid en schoonheid begaafd wezen, een grijsaard zijn in de tooverkunst (!) niet onervaren

ZITTING VAN DEN GROOTEN RAAD.

en zeventig (!) talen kennen, zoodat hij zonder tolk alles verstaan kon."

De raadsheeren behoorden tot verschillende maatschappelijke standen: *Overpriesters* (d. w. z. de hoofden der 24 priesterorden of klassen; 1 Kron. 24, benevens de Hoogepriesters), *Oudsten* (hoofden der stammen en stamhuizen) en *Schriftgeleerden* (zoowel Pharizeën, als Sadduceën, dezen hadden dan meestal reeds eene plaats als rechter of raadsheer in een lagere rechtbank bekleed). Het zal misschien bevreemdend klinken, dat er Hoogepriesters (meerv.) leden van den Raad waren, daar er toch maar één wezen kon. Men veronderstelt, dat den gewonen priesters deze naam gegeven werd, zoodra zij lid van 't Sanhedrin werden, om hen daardoor van de overige ambtgenooten te onderscheiden. Een andere verklaring, die o. i. beter voldoet, is deze: Volgens de Mozaïsche wet mocht er niet meer dan één Hoogepriester in volle functie zijn, daarom zullen wij moeten denken aan Oud-hoogepriesters, als Annas. Onder den zoon van Antipater, n.l. Herodes den Grooten, die op voorstel van Antonius en Octavianus door den Romeinschen Senaat tot koning van Palestina benoemd was (40 v. Chr), hield de erfelijkheid en de levenslange duur van 't hoogepriesterschap op. Herodes en zijne opvolgers, benevens de Romeinen, stelden naar eigen goeddunken Hoogepriesters aan en zetten ze af, zoodat van 37 vóór tot 67 na Chr. er niet minder dan 27 of 28 elkander opvolgden. Ten tijde van Christus nu waren er verscheidene afgetreden Hoogepriesters, die nog eenige hunner vroegere plichten moesten blijven vervullen, terwijl

zij daarenboven hunne zitting en stem in 't Sanhedrin behielden.

Dat de dienstdoende Hoogepriester voorzitter was van deze rechterlijke en administratieve instelling, zal geene verwondering wekken, wanneer men weet, dat de Hoogepriester in gewichtige aangelegenheden door middel van Urim en Thummim den wil des Heeren had te openbaren. Toen de vrome Josaphat koning was (914—889), nam de Hoogepriester Amarja o. a. aan de werkzaamheden van het toenmalige oppergerechtshof deel en werd zelfs hoofd van eene afdeling, die over godsdienstige misdrijven en geschillen te oordeelen had, terwijl de vorst Zebadja uitspraak in zake wereldlijke aangelegenheden deed (zie 2 Kron. 19:11), zoodat de Hoogepriester later ook de aangewezen persoon was om voorzitter van 't Sanhedrin te zijn, te meer, omdat de Jood in hem ook den beschermer der nationale eenheid zag. De voorzitter van den Raad droeg den titel van: „Nasi". Verder waren er twee onder-voorzitters, waarvan de eerste, een der meest bedaagden en geleerdsten, den titel voerde van: „Ab Beth Din" of „Vader des gerichtshuizes," en de tweede, een bekwaam en kundig bijzitter, „Chakam" of „Wijze" genoemd werd.

't Joodsche Sanhedrin telde 70, 71 of 72 leden, als het tenminste voltallig was. Doch men kan veilig aannemen, dat het aantal leden weleens wisselde. Verder stonden den Raad eenige schrijvers, lectoren en verscheidene gerechtsdienaars (o. a. tot volvoering van straffen) ter zijde.

Wat de macht van den Grooten Raad betreft, zij

was zoowel kerkelijk als wereldlijk. Veelal beschouwt men 't Sanhedrin als eene rechtbank, die in de hoogste instantie uitspraak deed, en alle zware misdrijven te beoordeelen had. Deze voorstelling beantwoordt niet volkomen aan de werkelijkheid. Elk vonnis, door een lagere vierschaar gewezen, bleef gehandhaafd, zoodat er van de uitspraak geen hooger beroep mogelijk was. Wanneer de rechters van den Kleinen Raad evenwel verdeeld waren, werd de beslissing aan 't Sanhedrin opgedragen. Dat de macht van den Raad groot was, blijkt o. a. ook uit hetgeen Flavius Josephus meedeelt. Hij verhaalt, dat de Raad den moed bezat Herodes den Grooten voor zijn rechterstoel te dagen, evenwel met een zeer pover gevolg. Herodes verscheen dan ook, maar in vorstelijke pracht en praal, omstuwd van zijne lijfwacht en met een brief van Sextus Cesar bij zich, waarin den Raad verboden werd hem te straffen. 't Sanhedrin liet hem dan ook weder ongestoord vertrekken. Slechts de eerste onder-voorzitter, n.l. Sameas of Schammaï, gispte Herodes' daad en laakte de lafhartigheid zijner medeleden. Later heeft Herodes al de leden van den Raad (twee uitgezonderd, waaronder Schammaï) om doen brengen.

't Sanhedrin oordeelde over rechtzaken, die een ganschen stam, een valschen profeet of een onrechtvaardigen oorlog betroffen. In godsdienstaangelegenheden strekte zijn invloed zich buiten de grenzen van Jeruzalem en Judea, zelfs van Palestina, uit (Hand. 9 : 12). Oorspronkelijk kon de Raad ook over leven en dood beschikken, doch dit recht (jus gladii) werd hem onder de Romeinen ontnomen, zoodat de Romeinsche landvoogd de doodvonnissen altijd bekrachtigen moest. De Talmudische overlevering zegt o. a. : „Veertig jaren vóór de verwoesting des tempels zijn de gerechten ten doode van Jeruzalem weggenomen.” De steeniging van Stefanus (Hand. 7), hoewel zij door een gerechtsgeding voorafgegaan was, is dan ook een onwettige handeling, een moord, veroorzaakt door eene losbarsting van godsdienstaat, en hoogstwaarschijnlijk gepleegd in de maand Mei van 't jaar 37, toen Pilatus niet te Jeruzalem was. Ook de veroordeeling en terdoodbrenging van Jacobus den Rechtvaardigen was eene machtsoverschrijding van 't Sanhedrin, die den toenmaligen Hoogepriester, een zoon van Annas, zijne betrekking kostte. Jacobus is hoogstwaarschijnlijk ter dood gebracht in den tijd, die er verliep tusschen het vertrek van stadhouder Festus en de aankomst van zijn opvolger Albinus.

't Sanhedrin vergaderde in een der nevengebouwen van den tempel, volgens den Talmud in 't voorhof of de benedenhalle, in de z. g. „vierkante zaal” Gassith, doch in spoedvereischende gevallen ook in des Hoogepriesters huis (Matth. 23 : 3). De zittingen werden gewoonlijk dagelijks gehouden (uitgezonderd op de hooge feesten en den Sabbat) tusschen 't morgen- en avondoffer in, zoodat de vergaderingen onge-

veer 8 uren duurden. Een verhoor van 't Sanhedrin des nachts was dan ook waarschijnlijk onwettig, vandaar dat de Joodsche Raad bij Christus' terechtstelling met zonsopgang een tweede vergadering belegde, om het doodvonnis op wettige (!?) wijze te bekrachtigen.

Laat ons nu trachten u in korte trekken voor te stellen, hoe eene vergadering van 't Sanhedrin ingericht en geregeld was. Vóór ons zien wij twee lange, hoefijzervormige tafels staan. De leden zijn op divans gezeten. Aan 't hoofd zit de voorzitter, rechts naast hem de „Vader des gerichtshuizes,” aan den linkerkant de „Wijze”. Tegenover hen staat de gedaagde en daarbij de gerechtsdienaars met riemen, en banden, om de beschuldigten te bewaken. Hun werk is het ook de getuigen binnen te roepen en 't vonnis uit te voeren. Rechts en links bij de halve maan zitten of staan de twee schrijvers, die de vrijspreekende en veroordeelende stemmen hebben op te teekenen. Na de uitspraak wordt de vrijgesprokene rechts, de veroordeelde links van een der griffiers geplaatst (verg. daarmee Matth. 25 : 33). Een beklagde heeft het recht zich een verdediger (Baal Rib) toe te voegen. Eene rechtszitting mag bijgewoond worden door kandidaten tot het rechtersambt. Evenals de leden van 't Hoogepriesterlijk geslacht (Hand. 4 : 5 en 6), mogen deze kandidaten in 't geding meespreken, onder voorwaarde echter, dat zij niet tegen iemand pleiten zullen.

R. G. J. SCHOUTEN.

Rotterdam, 4 April 1892.

(We hebben dit opstel, antwoord op een vraag in dit blad gedaan, gaarne een plaats gegeven, en wel juist in dit N^o, waar het zoo uitnemend op zijn plaats is.)

RED.

BOULANGERS POLITIEK TESTAMENT.

Generaal Boulanger, zoo schreef onlangs een Amerikaansch leeraar, was eenige jaren geleden de populairste man in Frankrijk. Men verwachtte van hem groote dingen. Vooral de patriotische liga zag in hem den man, die aan Frankrijk zijn eereplaats zou hergeven in den kring der groote mogendheden van Europa. Zijne populariteit duurde echter niet lang. Hij moest eindelijk zelfs een schuilplaats zoeken in België, daar men dreigde hem gevangen te nemen en voor de rechtbank te brengen. In het buitenland heeft hij nu dezer dagen op het graf zijner bijzit een einde gemaakt aan zijn leven.

Hij heeft eenige opteekeningen achtergelaten, die in de couranten zijn politiek testament genoemd worden. Wie echter meent, uit die opteekeningen te kunnen opmaken door welke beginselen de overledene in zijn staatkunde geleid werd, of welk doel hij zich had voor oogen gesteld, zal zich teleurgesteld vinden. Wij althans krijgen er den indruk van, dat, indien het, wat hij zegt, een politiek tes-

tament moet heeten, de „grootte” generaal geheel geene gedachten gehad heeft, maar door de aandrift van het oogenblik geleid werd. Het schijnt ons toe, dat hij niets anders dan een werktuig was, waarvan de Deroulèdes en misschien ook de royalisten en imperialisten zich bedienden tot uitwerking hunner plannen.

Hoe zinledig echter ook zijne opteekeningen als *politiek testament* mogen zijn, in ander opzicht geven zij veel te denken.

Hier is een man, die in de zonde geleefd heeft en zich op het graf van zijne bijzit doodschiet. Als een overspeler, die zelfs na den dood van haar, met wie hij den echt geschonden heeft, volhardt in zijn zondige neiging. Hij gaat de eeuwigheid in zonder berouw. Die eeuwigheid echter beteekent voor hem het *niets*, of zooals de Buddhisten het noemen de *nirwana*.

Zulk een einde is alleen mogelijk in de dagen der Schopenhauers met hun pessimisme, of in de dagen der Comte's met hun positivisme, of in de dagen der Spencers met hun agnosticisme.

Schopenhauer zegt, dat het de grootste wijsheid is in deze wereld vol van ellende, niet te willen leven. Comte zegt, dat het met den godsdienst voorbij is, en dat alleen de wetenschap recht van spreken heeft. Spencer daarentegen beweert, dat het hovenzinnelijke een gesloten boek voor ons is, waarvan wij niets te weten kunnen komen.

De Boulangers en consorten passen deze theoretische wereldbeschouwingen op praktische wijze toe.

En daarbij getuigt een man als Boulanger heel koelbloedig, dat hij aangezien wil worden als een man, die altijd zijn plicht gedaan heeft, en die zich niets heeft te verwijten, terwijl hij een sprong *in het niets* doet.

De Boulangers zijn de discipelen der wijsgeerige woordvoerders onzer eeuw. In een geval als dit wordt de sluier weggetrokken en wij slaan een blik in den afgrond die zich vóór ons opent.

En toch zeggen de platte optimisten onzer eeuw, dat wij machtig vooruitgaan op zedelijk en godsdienstig gebied, dat er nooit een tijd geweest is als de onze, dat eerst in onze dagen het Koninkrijk des Heeren zich begint te ontwikkelen als een macht, die overal gevoeld wordt.

Wij loochenen niet, dat er vooruitgang is. Op stoffelijk gebied is die vooruitgang verbazend groot. Ook wat de uitbreiding van het Christendom aangaat, willen wij geenszins onze oogen sluiten voor den vooruitgang, dien wij aanschouwen.

Maar — de vooruitgang in het booze, zoowel op godsdienstig als zedelijk gebied, is ook nooit grooter geweest dan nu. Dit vergeten de optimisten van onzen tijd. Zij vergeten, dat de kennis der waarheid meer en meer verloren gaat, dat de menschen bij hoopen atheïsten worden, en — wij wilden het liefst niet zeggen, maar de eerlijkheid gebiedt, dat

wij het doen — de kerken meer en meer gelijkvormig worden aan de wereld, niettegenstaande al die godsdienstige werkzaamheden waaraan zij zoo rijk zijn.

Boulangers opteekeningen een politiek testament? Neen, maar een strootje, dat ons aanwijst van welke zijde de wind komt. Geve de Heere dat allen, die het wél meenen met het Koninkrijk Gods en het menschedom, ontwaken uit den slaap!

UIT HET LEVEN.

Katten in China

De katten worden in China als zeer voortreffelijke dieren beschouwd. Strenge vergelding, zegt eene overlevering, wacht elke wreedheid, der arme poes aangedaan, terwijl vriendelijke behandeling van dit huisdier reeds in dit leven met grooten zegen wordt beloond.

Dit belet in sommige provinciën bedelaars niet, om langs de wegen op de geliefkoosde dieren te loeren en die te stelen, om hun vleesch en vacht te verkoopen, want kleedingstukken van kattenbont worden zeer op prijs gesteld en zijn naar evenredigheid duur.

Ook op het vleesch zijn de Chineezzen belust; zij houden het er voor, dat het zeer goed is bij longongesteldheden en aan het gestel dezelfde goede diensten bewijst als levertraan. Zwarte katten hebben den naam het beste vleesch te leveren en worden in sommige districten geregeld voor de markt gefokt. Daartegenover staat, dat sommige bijgeloovige Chineezzen denken dat de „kattengeest” dan door tooverkracht in den mensch kan varen en in die nieuwe behuizing veel onheil kan aanrichten.

H.

Nieuw-Rome.

Het is slechts een paar jaar geleden, dat in het verre westen van de Vereenigde Staten het nieuwsblad „The New Rome advertiser” verscheen. Hij, die dit blad, dat een geheel jaar gratis verzonden werd, met opmerkzaamheid las, kon een der wonderen van het moderne Amerika nagaan, namelijk het fabelachtig ontstaan van een nieuwe stad.

Waar heden nog het wilde vee in de provinciën graast, rooken veertien dagen later de schoorsteenen van reusachtige machines bij het schijnsel van het electrisch licht. Het eerste nummer van de „New Rome advertiser” zonder abonnementen vertoonde in zijn inhoud het beeld van de nieuw gestichte stad New Rome. De geheele bevolking bestond uit den redacteur, den postmeester, twee molenaars, een schoolmeester en twintig huisgezinnen

van handwerkslieden. In het tiende nummer echter kon men reeds lezen, dat duizende huisgezinnen zich in dit rijke district gevestigd hadden. Het bouwvak bloeide en de krant telde 1500 abonnementen, terwijl grond en plaats in New Rome voortdurend gretige koopers vonden. De landverhuizers verdrongen elkander, zoodat de stad na verloop van een jaar 50.000 inwoners telde. Dit alles kon men in de courant lezen — en wel op de meest gemakkelijke manier, want alle medewerkers trachtten zoowel in het politieke gedeelte, als in de politieberichten, zoo humoristisch mogelijk te zijn.

Niettegenstaande den schijnbaar grooten bloei zweefde echter over de stad en de maatschappij van New Rome de geest der vernietiging. De New-Yorker „World” vond de courant uit het westen niet geheel „zuiver”. Zij zond daarom een verslaggever, om de collega in het verre westen een bezoek te brengen. In de eerste plaats was New Rome in geen spoorboekje te vinden; slechts aan het postkantoor was zulk een plaats bekend, ergens in Texas gelegen, tusschen het fort Worth en Austin. De berichtgever reisde dus naar het fort Worth en begaf zich vandaar slechts door een gids begeleid in de prairie — om te zoeken naar de stad met 50.000 inwoners. Eindelijk na een reis van 3 dagen, ontdekte hij aan den zoom van een woud een eenzaam blokhuis, dat zich dan ook deed kennen, als het redactie bureau, de expeditiekantoren, het administratiegebouw en wat er meer toe behoorde van de „New Rome advertiser” en dat ook het postkantoor was. De redacteur en de postmeester waren een en dezelfde persoon. Alleen de stad ontbrak. Van New Rome was nog geen steen te zien, want het eenzame blokhuis was van boomstammen gemaakt. De geheele stad was slechts op het papier tot bloei gekomen. De maatschappij, die eigenaar van den grond was, had met het door haar betaalde blad, de koopers, landverhuizers en ondernemers naar die plaats willen lokken. Het plan is mislukt, de groote sommen, die de uitgave der krant kosten, zijn verloren en — New Rome is nog niet gebouwd.

Een bijdrage tot de geschiedenis, hoe geschiedkundig reliquieën ontstaan, werd dezer dagen geleverd door den bekenden Mr. Archibald Forbes, den oorlogscorrespondent van de „Daily News” in een dezer dagen verschenen epistel over den val van Sedan. Nadat de groote slag was geleverd en generaal Wimpffen de kapitulatie onderteekend had, vonden Mr. Forbes en een van zijn confraters in dezelfde kamer, waar het stuk geteekend was, een nachtverblijf. Terwijl Forbes aan de schrijftafel zat en zijn bericht over de gedenkwaardige gebeurtenis, waarvan hij ooggetuige geweest was voor de „Daily News” schreef, hield zijn vriend zich onledig om, bij gebrek aan wat beters, aan een andere tafel gezeten een hammebeen af te kluiven. Toen het afgekloven was,

wierp hij het been onverschillig weg, doch zoo onverstandig, dat het den inktkoker op de schrijftafel omverwierp.

Later kwam Mr. Forbes weder te Sedan en zijn geleider toonde hem op de schrijftafel een groote inktvlek, die, zoo verhaalde hem zijn geleider met een ernstig gezicht — van Generaal Wimpffen afkomstig was, die in zijn toorn en schaamte bij de onderteekening der kapitulatie den inktkoker omverwierp! Den gelukkigen eigenaar zijn groote sommen geboden voor de tafel met de historische inktvlek, zonder dat hij er van heeft willen scheiden!

Gemoedelijke rechtspleging.

Dezer dagen werd in noordelijk Italië een dief gevat, wiens uitlevering door de Duitsche regeering was gevraagd. Men vond nog een overschot van ongeveer f 7000.— van de gestolen gelden bij hem. Aan de Italiaansche grenzen werd hij aan Zwitserse veldwachters overgedaan, die hem en het geld door Zwitserland brachten om hem aan de noordelijke grenzen aan Duitsche gerechtsdienaren over te leveren. Ter aangewezen plaatse gekomen, vonden ze hun Duitsche collegas niet, die een paar uren vertraagd waren. Na een uurtje gewacht te hebben stelden zij den dief het geld ter hand met de woorden: „Pak aan, niemand wil je hebben; maak dat je wegkomt!”

Deze liet zich dat natuurlijk geen tweemaal zeggen, maar vertrok onmiddellijk naar Constanz, waar hij een velocipède kocht om behoorlijk verder te reizen. De politie van Constanz dacht echter over zulke menschen en daden meer in den gewonen vorm, en zorgde spoedig voor de uitvoering van het *oorspronkelijk* reisplan.

EEN NIEUW MAANDBLAADJE.

Tegelijk met dit N°. ontvangen onze lezers N°. 1 van een maandblad *De Wijngaard*, uitgegeven door de Vereen. *Tot Heil des volks*, aan velen hunner zeker niet onbekend. Tot de redactie behoort ook een der redacteuren van Excelsior.

Wat het blad beoogt, blijkt 't best uit den zeer rijken en afwisselenden inhoud. Het geeft een beknopt overzicht van den arbeid op 't gebied in Gods koninkrijk, hier en in den vreemde, en bevat tevens velerlei in proza of in poëzie, dat tot leering en stichting dient. We gelooven daarom dat dit blaadje velen, die belangstellen in de komst van 's Heeren Rijk, welkom zijn zal. De opbrengst komt de Vereeniging, die vooral in de hoofdstad, onder de diepst verwaarloosden arbeidt, ten goede. Uitgever is de heer *Joh. Jesse* te Amsterdam. Ook bij de uitgevers van Excelsior gelijk bij andere kan men intekenen.

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's / 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

CROOTER ZONDAARS.

Geen van allen zijn wij menschen vrij van het hoogmoedig vooroordeel, waarvan de vrienden van Job ons het sprekendste bewijs geven, dit namelijk, dat iemand, dien buitengewone rampen treffen, ook een buitengewoon groot zondaar moet zijn. Het is zoo streelend voor ons eigen hart, te kunnen denken: „O God, ik dank U dat ik niet ben als die en die.” Het is ook zoo geruststellend naar onze verdwaasde meening. En het geeft ons, gesteld dat het waar is, zooveel recht van meespreken. We worden zoo klaarblijkelijk geroepen, zou men zoo zeggen, om dan Gods eer te handhaven, en dien slechten zondaar, die zich zoo iets ergs op den hals gehaald heeft, ook eens goed onderhanden te nemen. Zooals Spurgeon een zeide: „Wanneer de menschen zien dat God een hunner één slag met de roede geeft, loopen ze gauw allen naar huis om hunne zweepen te halen.”

En toch heeft Gods Woord ons zoo gedurig en zoo nadrukkelijk tegen dit zeer booze kwaad gewaarschuid. Het geheele boek Job heeft de bedoeling om aan te toonen dat geen mensch over Gods daden oordeelen kan en dat God er niet van antwoordt. Maar bovendien blijkt deze les op verscheiden andere plaatsen der Heilige Schrift. En ook de Heere Jezus heeft meermalen opzettelijk zijne discipelen en ook het volk er over onderhouden, ook zelfs

daar waar voor ons de toelag der menschen niet zoo duidelijk blijkt om zich voor beter dan anderen te houden. Dat zien we in Lukas XIII: 1—9:

„En daar waren ter zelfder tijd eenigen tegenwoordig, die Hem boodschapten van de Galileërs, welker bloed Pilatus met hunne offeranden gemengd had. En Jezus antwoordde en zeide tot hen: Meent gij dat deze Gallileërs zondaars zijn geweest boven al de Galileërs, omdat zij zulks geleden hebben? Ik zeg u, neen zij; maar indien gij u niet bekeert, zoo zult gij allen desgelijks vergaan. Of die achttien, op welken de toren in Siloam viel en doodde ze, meent gij dat deze schuldenaars zijn geweest boven alle menschen die te Jeruzalem wonen? Ik zeg u, neen zij; maar indien gij u niet bekeert, zoo zult gij allen desgelijks vergaan. En Hij zeide deze gelijkenis: Een zeker man had eenen vijgeboom, geplant in zijnen wijngaard; en hij kwam en zocht vrucht daarop, en vond ze niet. En hij zeide tot den wijngaardnier: Zie ik kom nu drie jaren zoekende vrucht op dezen vijgeboom, en vind ze niet; houw hem uit: waartoe beslaat hij ook nuttelos de aarde? En hij antwoordende zeide tot hem: Heer, laat hem ook nog dit jaar, totdat ik om hem gegraven en mest gelegd zal hebben. En indien hij vrucht zal voortbrengen, laat hem staan, maar indien niet, zoo zult gij hem namaals uithouwen.”

Het *blijkt* niet dat de boodschappers, die Jezus verhalen hoe Pilatus Galileërs in den voorhof des

tempels heeft laten vermoorden terwijl ze bezig waren hun offeranden te brengen, het er voor houden dat deze Galileërs buitengewoon zondig waren. Wellicht lag de gedachte op den bodem huns harten en sprak hun mond uit dien overvloed. Maar waarschijnlijk was het toch niet hunne bedoeling om Jezus op de grootere verdorvenheid der vermoorden te wijzen. Toch grijpt de Heiland deze gelegenheid aan om in hun hart aan deze zonde weder afbreuk te doen. „Meent gij dat deze Galileërs zondaars zijn geweest boven al de Galileërs, omdat zij zulks geleden hebben? Ik zeg u, neen zij; maar indien gij u niet bekeert, zoo zult gij allen desgelijks vergaan.” Men denkt zoo licht: „Wanneer die menschen met een oprecht hart om God te verheerlijken met hun offeranden tot het altaar genaderd waren, zou Hij zulk een gruwel toch niet toegelaten hebben!” Daarop volgt dan: „Zou het dus niet mogelijk zijn dat die heilige plaats toch reeds door hun aanwezigheid ontheilgd was?” „Een voorbeeld ervan hebben we in Nadab en Abihu,” is dan de derde gedachte. „Ja,” zegd men dan heel vroom, „God *bewaart* zijn kinderen voor zulk een lot.” Daar zijn bijbelteksten genoeg voor te vinden. „Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar uit *alle* die redt hem de Heere,” enz. enz. Tot eindelijk de farizeër volwassen is en ronduit zegt wat de Schriftgeleerden den blindgeborene toevoegden: „*Gij* zijt geheel in zonde geboren!” De Heere Jezus haalt nog ten overvloede een ander voorbeeld aan. „Die achttien, op welken de toren in Siloam viel.” Blijkbaar is hier *geen* sprake van eenig menscheijk toedoen. Achttien personen — misschien ten deele voorbijgangers — waren onverwacht bedolven onder het puin van een door ouderdom instortende toren. Waren die menschen grooter en onbekeerlijker zondaren, dan allen die gespaard bleven? Wel die gedachte is te ongerijmd om ook zelfs ondersteld te worden. Dát beweert ook niemand. Ieder farizeër, als hij maar ronduit mocht zeggen wat hij eigenlijk denkt, zou toestemmen: Dat *kán* niet waar zijn, want... weinig menschen zijn zoo goed en braaf als ik ben. Neen, die achttien waren alleen niet zoo vroom als *ik*.

Wanneer de oogen ons geopend zijn voor dat farizeïsme, loopen we echter groot gevaar om in een andere soort van zonde, in een andere eigengerechtigheid, te vervallen. De mensch is dan allicht geneigd om te denken: „Ik zie het nu te duidelijk in; zij waren niet slechter dan ik ben. Eigenlijk zijn we... geen van allen zoo heel erg slecht. Ieder mensch heeft zijn fouten en gebreken, maar daar rekt de lieve God wel meê. Hij weet dat we niet volmaakt zijn. Het zal dus wel losloopen”. Kortweg gezegd komt dan alles weer op het leelijke spreekwoord, dat men meermalen God den Heere voor de voeten durft werpen: „Alles begrijpen, is alles vergeven.”

^t Is moeilijk uit te maken welke dwaling hier de

ergste is, de laatste of de eerste. Welke soort van eigengerechtigheid voor de gevaarlijkste moet gehouden worden. Die goedigheid jegens alle menschen en eigenlijk jegens alle zonden wordt met groot vertoon van vroomheid op Gods rekening geschreven. Hij zou anders zoo'n *harde* God zijn! Zoo'n Jehova der Israelieten”. Wij hebben een *Vader*, die alle menschen liefheeft. En bij onszelfen is op die manier geen zweem van hoogmoed! We houden ons voor niet beter dan anderen zijn!

Zeer juist, maar we houden God ook niet voor beter en heiliger dan we onszelfen aanzien. We denken dan dat Hij evenals wij aan het kwade gewend is en het nog zoo heel erg niet vindt. En daarmee slapen we in — voor eeuwig, gerust, nu niet op onze goede werken, maar op onze nederigheid, op onze goedhartigheid.

En daarom klinkt het volgende woord van den Heere Jezus niet lief en zacht, maar als een donderslag ons in de ooren. Hij zegt niet: zij waren niet erger dan gij zijt. Maar: Gij zijt niet beter dan zij waren. Niet: als *u* dus iets dergelijks overkwam, dan moet ge er niet van schrikken. Maar: „Ik zeg u, indien gij u niet bekeert dan zult gij allen desgelijks vergaan.” In dit woord *kan* opgesloten liggen dat dezen, dien de ongelukken troffen, zich niet bekeerd hadden. Het kan ook alleen bedoelen dat ze ten aanschouwewelijken voorbeelde gesteld zijn. Eén ding kunnen de toehoorders er echter met zekerheid uit te weten komen, en wel dit, dat, indien hun ooit onder de uitoefening van den eeredienst het mes van den moordenaar treft, of indien ooit hun lijken verminkt van onder de puinhoopen van een ingestort huis worden weggedolven, dat vreeselijk lot *hun verdiende loon* zal zijn. Tenzij ze zich bekeeren.

Die bekeering zal dan onder anderen ook daaruit blijken dat ze in plaats van bij zulke onheilen de slachtoffers te veroordeelen, leeren roepen: „O God, wat onderscheidt mij dat Ge mij bewaard hebt!”

De les van den Heere Jezus grijpt echter nog veel verder en dieper in. Op deze woorden laat Hij een gelijkenis volgen, welke gewoonlijk minder dan de andere gelijkenissen de aandacht trekt, zonder dat daarvoor eenige aanleiding kan opgenoemd worden. Het komt ons voor dat we wél zullen doen, door deze gelijkenis een volgende maal opzettelijk samen te lezen.

W.

EEN KIJKJE IN PALESTINA.

Van Tiberias, zegt een Duitsch reiziger, voeren wij over het meer van Genésareth, hadden eerst de treurige sombere ruïnen van Kapernaüm aan het noordelijk einde bezocht, en rociden nu naar den noordwestelijken oever terug. Hier — ik vertrouwde mijn

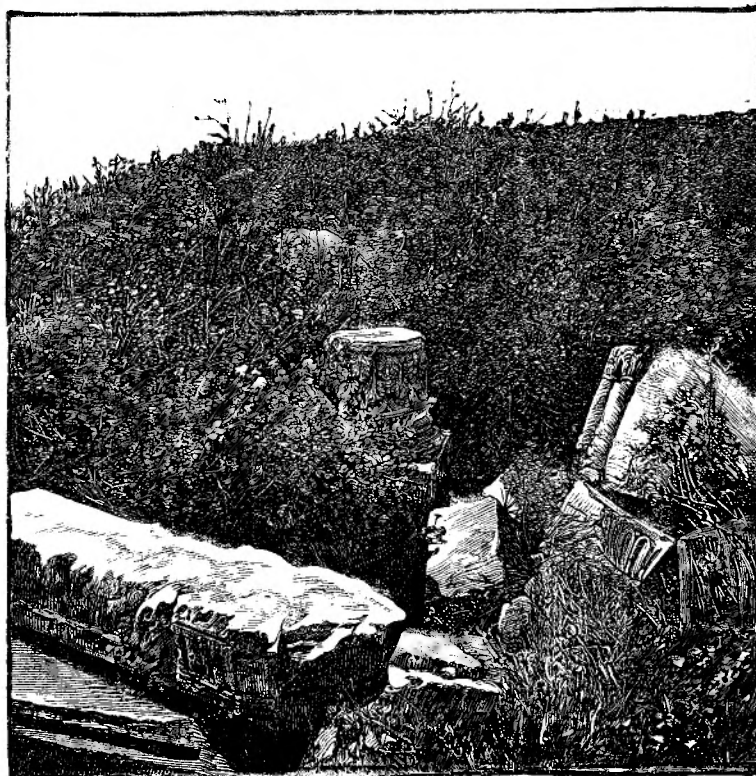
eigen oogen niet — zie ik plotseling op een eenvoudig houten huis aan den oever de Duitsche vlag vroolijk wapperen. Wij stapten aan land en werden dadelijk met geliefde vaderlandsche klanken begroet. Nooit zal ik de aangename verrassing van dit oogenblik vergeten; het was inderdaad een echte Duitscher, die mij verwelkomde, een eenvoudig, oprecht man. Tegelijkertijd riep hij zijn metgezel of patroon van het land, in wien ik spoedig een verstandigen, flinken Duitschen handwerksman leerde kennen. Met hun beiden hadden zij zich hier in deze plechtige eenzaamheid aan dit heilige meer gevestigd.

Allereerst verpleegden zij mij, armen reiziger, die door de ontzettende hitte, de slechte spijs en den nog slechteren wijn van Tiberias zeer ontdaan was, dadelijk zoo goed zij konden en brachten door hun Duitsche dranken het verzwakte lichaam, en door hun Duitsche taal den verdoofden geest weer geheel op orde. Ik wist niet wat mij gebeurde, en schatte deze gastvrijheid zooveel te hooger, daar zij zoo voordeelg afstak bij die van de trotsche Spanjaarden en de melankolieke Italianen in het Franciskaner klooster te Tiberias.

„Hoe komt gij toch hier, vroeg ik, en wat drijft u hierheen, in deze wildernis en van allen verlaten, midden onder de Bedouïnen?” Eerst gaandeweg kon ik mijn hooggespannen weetgierigheid bevredigd zien. Zij verhaalden mij dat godsdienstige belangen hen naar dit lievelingsoord van Jezus hadden gedreven. Een Roomsche-Katholieke Palestina-vereeniging in Duitschland had hier aan den noordwestelijken hoek van de zee van Genésareth een stuk grond gekocht en het hun ter bebouwing gegeven. Eerst gedurende ruim een jaar woonden zij hier en daardoor zijn zij nog in geen reisbeschrijving vermeld. Wij konden ons dus beroemen tot de eerste ontdekkers van deze nieuwe kolonie te behooren. Werkelijk hadden zij in dit eene jaar zeer goede uitkomsten verkregen in dat land, waar anders slechts wilde oleanders wassen. Aardappelen, maïs, graan en groenten groeiden er voortreffelijk.

Met groote belangstelling hoorde ik hun omstandig verhaal aan, van al de moeite die zij hadden uit te staan; hoe de Turksche ambtenaar hun de grootste zwaarigheden in den weg gelegd had en hoe deze hun niet had willen veroorloven een vast gebouw te stichten.

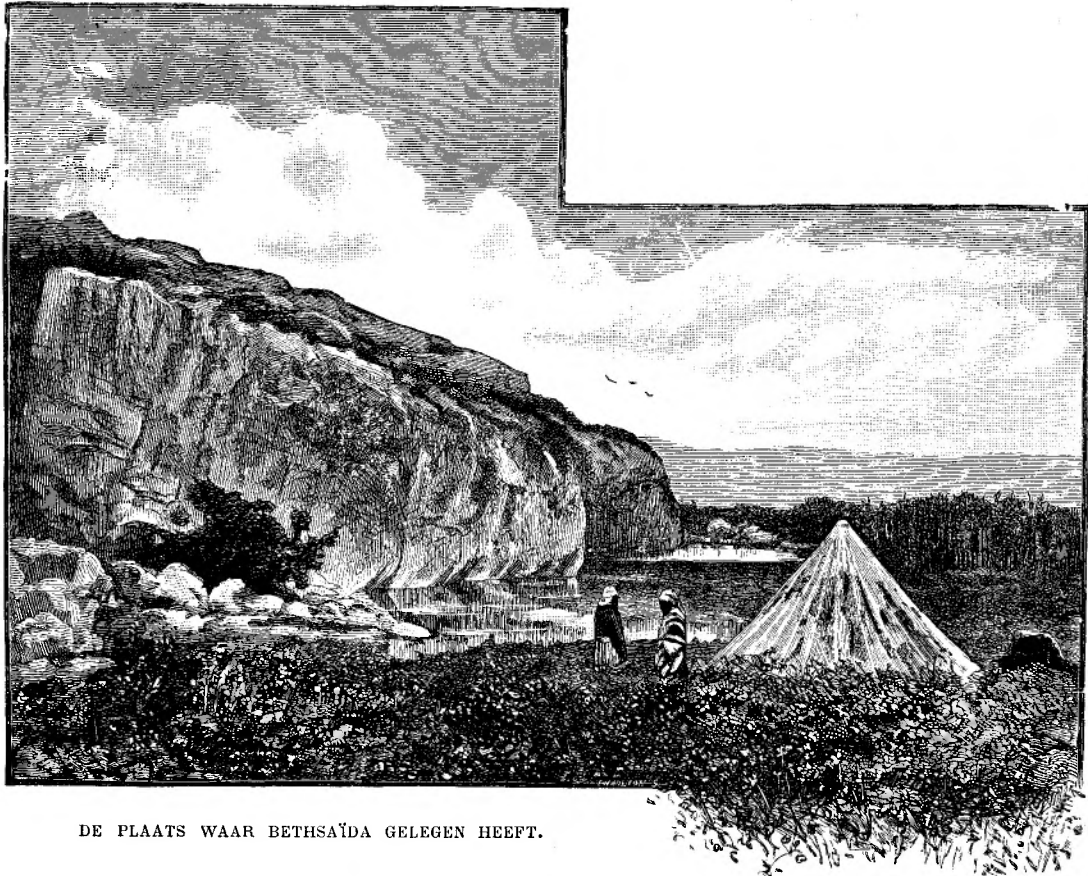
Ofschoon bijna met geweld verhinderd, hebben

RUÏNEN VAN KAPERNAÛM.

de moedige lieden tenminste een stevigen stal gemetseld, opdat hun vee, drie grootte ossen en drie ezels, in den regentijd niet zou omkomen. Zelf vergevoegden zij zich met een eenvoudig houten gebouw, dat er echter zeer bewoonbaar uitzag, en waar het portret van keizer Wilhelm niet ontbrak. Ook tegen de Bedouïnen, die zich als de eigenlijke meesters van de geheele onbebouwde landstreek rondom het meer beschouwen, hebben zij zich moeten verdedigen. Een van hen was eens op den terugtocht van het drie uur verwijderde Tiberias door deze helden overvallen, tot op het hemd uitgeschud, met een bijl gekorven en half dood geslagen geworden. Dat was een droevige geschiedenis en voor ons, die morgen denzelfden weg moesten rijden, juist geen goed vooruitzicht.

Zij verhaalden ook van allerlei ontdekkingstochten in den omtrek, alsook van een mirakuleuze beschrijving des lands door de H. Katharina Emmerich, naar welke beschrijving zij het echte Kapernaüm op den plaats van het hedendaagsche Keraze (Chorazim?), iets hooger op de bergen gelegen, ontdekt hadden. Zij waren ook overtuigd dat de door hen bezette plaats aan de krachtige bron Ain et Tabiga, het oude Bethsaïda was, wat niet van allen grond ontbloot scheen. Verder spraken zij van grootere aankopen van land door hun vereeniging en de stichting van een sterk pelgrimshuis, alsook van de noodzakelijkheid de heerlijke bron zelf te hebben, met den ouden ro-

DE PLAATS WAAR BETHSAÏDA GELEGEN HEEFT.

mantisch liggenden watermolen, tusschen welks grijze muren het water tevoorschijn stroomt. Wij konden echter uit al hun mededeelingen geen oordeel over den grondslag en de beteekenis van de gansche onderneming vellen.

Met hun Arabischè arbeiders schijnen zij het goed te kunnen vinden. Daaronder was een knappe knaap, een ware schoonheid. Ik kan mij niet herinneren ooit zulk een flink en daarbij zoo krachtvol gelaat van een knaap te hebben gezien.

Hij was eerst elf jaar oud, terwijl ik zijn ouderdom op vijftien jaar schatte. In het algemeen leeft in en rondom Tiberias nog een schoon en krachtig menschenras. Ook onder de zeven visschers die ons vaartuijg roeiden, waren waarlijk prachtige gestalten. Het was een vermaak met deze lieden den ganschen dag op het bekoorlijke meer rond te varen of bij onze nieuwe vrienden te Bethsaïda onder de veranda zich op matten uit te strekken. Het was een zeer aangename koffievizite, wij, reizigers, de twee kolonisten met hun arbeiders en onze tolk, benevens de zeven Arabische visschers. Zou het werkelijk aan het Duitsche beschavingswerk vergund zijn, dacht ik, deze dorre woestijn te herscheppen in het vroegere paradijs en den belangwekkenden bewoners weder den waren lust tot arbeid en bekwaamheid te geven? Zullen hitte en koorts, Turksch wanbeheer en gebrek aan

ondersteuning uit het vaderland hier alles niet doen vervallen? Met vroolijke hoop echter drukten wij onzen wakkeren kolonisten de hand tot afscheid en wenschten vurig hun ondernemen den besten uitslag toe en aan andere Duitsche Palestina-bezoekers, die, na ons komen even aangename uren, als wij daar onder de rijksvlag bij de Roomsche-Katholieken doorbrachten.

Des anderen daags bemerkten wijzelf op den weg, welk een vruchtbare landstreek de westelijke oever van de Galileesche zee is, die zeer geschikt is om bebouwd te worden, in 't bijzonder de vlakte van Genesar, door Luther voor het land van Genésareth gehouden. Het is de weelderigst bloeiende wildernis die men zich denken kan, van talrijke beken en bronnen doorsneden. Wij riepen van den bergrug nog eenmaal de kleine Duitsche kolonie een vaarwel toe en togen verder langs schrikwekkende paden en naakte rotsen over het water dat het meer van Genésareth van het meer Merom scheidt. Wij gingen langs Chau Jussuf (Jozef) waar Jozef door zijn broeders verkocht moet zijn, ontdekten ook spoedig van de hoogte het meer Merom, daalden in het romantische Djaunida en vonden daar tot onze groote verrassing een geheel regelmatig gebouwd dorp, waarvan het middengedeelte zich tegen de helling des bergs bevond, terwijl de nette, witte huizen traps-

gewijs van beiden zijden naar den top reikten. Dit is eveneens een kolonie en wij werden ook hier weder op Duitsche wijze verwelkomd — onze reis scheen bepaald gelukkig te zijn — en tevens in het eerste huis het beste vriendelijk als gasten opgenomen. Evenwel een bepaald Duitsche kolonie was het niet (hoe zou ook een geheel Duitsch dorp hier aan het meer Merom komen?), maar een Jodenkolonie van Rothschild.

Zooals bekend is heeft Rothschild evenals Sir Mozes Montefiore zeer veel voor de vervolgde Joden uit Rusland en de Donau-landen gedaan. Een groot aantal van hen is in Palestina gevestigd. Bij Jeruzalem zagen wij lange rijen huizen, waar talrijke Joodsche familiën en ambachtslieden hun gemakkelijk en zindelijk tehuis hebben. Ook een groot armenhuis en hospitaal is daar door Montefiore opgericht. In de nabijheid van Jaffa heeft men zelfs een groote landbouwschool voor Joden opgericht. Zoo is ook zuidelijk van den Karmel bij Fantura een belangrijke kolonie gesticht, welke den besten uitslag moet opleveren. Wat wij hier in Roschpinak van Joodschen landbouw en vruchtenteelt met eigen oogen zagen, dwong ons alle achting af. Met niet weinig hoogmoed liet onze gastheer Jehoschuah ben Ari ons zijn vee-stapel zien; hij had in een jaar zelfs een kalf en een ezels gefokt, en zijn wijnberg scheen veelbelovend te zijn.

De man was afkomstig van Rumenië, zeer ontwikkeld en beschaafd. Hij gaf mij ook nog een hoodschap aan den hofprediker Stöcker mede: ik moest hem vertellen en duidelijk maken dat de Joden zeer gaarne arbeiden, wanneer zij slechts daartoe in de gelegenheid zijn, aan welke opdracht ik hierbij voldoe. Zonder twijfel was het hem met het werken ernst, en ofschoon zelfs een vrome jood, sprak hij des morgens vroeg, toen wij vertrokken en hij naar de oude Jodenstad Gafed trok om een feest te vieren, van de Joden daarboven op den berg, op een tamelijk minachtenden toon: „Die daar bidden slechts.” Wij begrepen elkander dan ook duidelijk en ik stemde met hem volkomen in, toen hij bij het afscheid in de belofte der profetie de hoop uitdrukte, dat de tijd zou komen: „dat de menschen elkander niet meer haten, maar allen broeders zullen zijn.”

Toen ik nu in de heerlijke morgenlucht, tusschen de zorgvuldig bebouwde velden der Joodsche kolonie verder reed en zelf den voortreffelijken weg moest waardeeren, toen kon ik ook den belangwekkenden volkplantingen niets anders dan den besten uitslag wenschen. Wellicht zijn de Joden de naasten om dit schoone land, het land hunner vaders, dat van melk en honig overvloedig, weder opnieuw te bebouwen, om daarmee het oude verwijt, dat zij niets anders kunnen doen dan schacheren, praktisch en tot nut der menschheid te weerleggen.

Intusschen heeft in de bebouwing van het H. land,

een Duitsch Evangelische Godsdienstige Vereeniging, die der Zwabische Tempeliers toch den voorrang. Dit is geen nieuwe ridderschap — zooals de Johanniter ridders, die hier ook eenige vestigingen, een hospitaal in Beyruth en een hospitaal in Jeruzalem bezitten, — maar een boeren- en handwerksliedenvereeniging, onder leiding van eenige mannen van beteekenis, waaronder de aartsvaderlijke gestalte van den ouden eerwaardigen Paulus en de fijne karakteristieke kop van den jongeren Hoffman, den zoon van den stichter in 't oog vallen. De stichter Christof Hoffman, een broeder van den ook reeds overleden generaal-superintendent Wilhelm Hoffman te Berlijn, deed 22 jaar geleden een aantal Wurtembergsche huisgezinnen naar Palestina verhuizen, om de vervulling der Bijbelsche voorspellingen te bespoedigen en den „nieuwen Tempel” hier in het beloofde land op te richten. Deze pogingen van een godsdienstige geestdrift en aan de Tempeliers verweten dweperijen en geestdrijverijen, hebben wij hier niet verder te bespreken. Ieder bezoeker van Palestina moet echter verwonderd zijn, over al hetgeen de Zwaben in het woeste land hebben tot stand gebracht.

De eerste kolonie werd te Haifa aan den berg Karmel gesticht, en deze vestiging, ongeveer 350 zielen sterk, is nog steeds de voornaamste. Bij Jaffa werd een tweede en in het dal van Saron een derde „Saron” genaamd, aangelegd. Hier hadden de kolonisten zwaar te kampen met het ongezone klimaat. Zij bedwongen echter de koortsachtige dampen door hun voortreffelijke aanplantingen. Het Bestuur der Tempeliersvereeniging werd echter nu naar de vierde nederzetting bij Jeruzalem verlegd. Aldaar is in Rephaim op een vroegeren rotsgrond een dorp ontstaan hetwelk men hier, in de woeste omgeving van Jeruzalem, met de eerste oogopslag zeker als een wonder aanstaart. Smaakvol gebouwde, nette huizen met daken van roode pannen gedekt en door aardige tuinen omgeven, bevinden zich daar langs een breeden, goed onderhouden weg. Daartusschen ziet men een vriendelijk kerkje uitsteken. Het hoofdgebouw schijnt de school te zijn, een volmaakt gymnasium, waarin ik een kleine klasse van jongens ijverig Grieksch zag leeren. Hoe het een zoo kleine vereeniging, want de vier koloniën tellen tezamen slechts 900 zielen, mogelijk is zulk een uitgebreide inrichting van onderwijs uit eigen middelen te onderhouden, is nauwelijks te begrijpen. De leden brengen daarvoor gewillig de noodige offers, doch ontvangen ook van het Duitsche Rijk eenige ondersteuning, overigens schijnt de steun van het Rijk weinig te beduiden. De kolonist, die mij vriendelijk rondleidde, verhaalde mij van dezelfde moeilijkheden met de Turksche Regeering, als onze vriend van Bethsaida en nog anderen die hier land te ontginnen of een handwerk uit te oefenen hebben. Hij geloofde, dat „de Turken steeds hooghartiger en lastiger worden”, vooral nadat onze keizer te

Konstantinopel verklaarde: „Met zulk een macht moest men rekening houden.” De Russen daarentegen doen zonder moeite wat hun goeddunkt.

De Tempeliers hebben den eigenlijken landbouw niet als hoofdzak van bestaan vastgehouden, daar zij het klimaat als een gevreesde vijand van den Duitschen landman hebben leeren kennen. Dezen zwaren arbeid laten zij meest aan inlandsche daglooners over. Daarentegen hebben zij de vruchtenteelt en wijnbouw met goed gevolg uitgeoefend en het zoover gebracht, dat zij een zeer voortreffelijke wijnsort teelen, Jeruzalemswijn genaamd, die ook voor uitvoer geschikt is. Ook is in de Jeruzalemsche kolonie een stoom-korenmolen in volle werking. De eenige fabrieksschoorsteen is in den omtrek der H. stad. Ook hebben zij, als ik mij niet vergis, te Haifa een zeepfabriek.

Velerlei handwerken worden door de Tempeliers uitgeoefend en het noodige voor een beschaafden Europeër kan men in hun winkels aan de Jaffa-school koopen. In hun logementen te Jaffa, Haifa en Ramleh is men zeer goed geherbergd.

Vóór alles hebben zij zich verdienstelijk gemaakt voor de middelen van verkeer. 20 jaar geleden behoorden rijtuigen in Palestina tot de onbekende voorwerpen. De ondernemende Tempeliers hebben toen eerst te Haifa een regelmatigen wagensdienst naar Akka en Nazareth geopend, daarna ook tusschen Jaffa en Jeruzalem. Hun voorbeeld vond intusschen onder Joden en Arabieren veel navolging, zoodat thans tusschen Jaffa en Jeruzalem een 40tal wagens het personenverkeer onderhouden. De goederen worden nog allen door het ouderwetsche „Schip der woestijn” verzonden. Zoo verhaalt men, dat een piao tusschen twee kameelen gehangen naar Jeruzalem moest worden vervoerd. Men kan het dus den bewoners der Heilige stad waarlijk niet kwalijk nemen, wanneer zij zich hartelijk verblijden in den spoorweg die nu werkelijk reeds te Jaffa in aanleg is. Ongetwijfeld tot nadeel van het romantische van het landschap, en tot schade van de Duitsche voerlieden. Wij waren er hoogmoedig op met onzen ouden Hahn veel beter, sneller en goedkooper vooruit te komen, dan onze reisgenooten die zich hadden toevertrouwd aan den wereldberoemden reisondermer Cook. Daarbij hadden wij nog het aangename Zwabische onderhoud bovendien.

Doch naast de Tempeliers, die, van godsdienstige grondbeginselen uitgaande, zich voor de uiterlijke beschaving van het land zoo verdienstelijk gemaakt hebben, moeten wij de Duitsche bringers van beschaving niet vergeten, welke meer onmiddellijk de geestelijke betering van het zoo verwaarloosde land en zijn bewoners zich ten doel hebben gesteld.

Kolonisatie en zending worden tegenwoordig ook in Duitschland, in hun onverbreekbare schoon wisselende verhouding tot elkaar meer en meer gewaardeert. In het H. land heeft de zending goede vruchten

gedragen, zij het dan ook niet in de eigenlijke Christianiseering der Mohammedaansche inwoners. Men weet, dat de Islam aan een meer geestelijken godsdienst een veel taaieren tegenstand biedt dan andere ontwikkelde godsdiensten, zooals het Boeddhisme. Daarbij heeft hij in het Turksche rijk de meest onbepaalde macht en het wettige verlot om van godsdienst te verwisselen bestaat slechts op het papier. De christelijke liefdadigheid laat men zich echter gaarne welgevallen.

In de eerste plaats nu heeft de vader der Diaconessen van Kaiserswerth, Pastor Fliedner met zijn Diaconessen, na zijn vaderland verlaten te hebben, allengs in Jeruzalem en Beyruth (buitendien bevinden zich te Konstantinopel, Smyrna, Alexandrië en Kaïro Diaconessenhuizen,) hospitalen en groote opvoedingsgestichten opgericht. Wat ziekenverpleging en opvoeding is, hebben de Mohammedanen overal eerst van de Christenen geleerd.

Opvoeding van meisjes in het bijzonder was voor hen een onbekende zaak. Tegenwoordig worden in het hospitaal te Jeruzalem jaarlijks ongeveer 600 zieken verpleegd en van de geneeskundige behandeling wordt door 5000 personen, meest Mohammedanen, gebruik gemaakt. Hoezeer deze stille arbeid door de inwoners gewaardeerd wordt, is duidelijk uit het treffende voorbeeld, dat een Diacones, zooals zij mij mededeelde, het kort geleden durfde wagen, bij een bezoek aan een zieke, dat spoedig moest worden gedaan, het Heilige Plein over te gaan, dat men anders slechts met bijzonder verlot van den Pacha en onder het geleide van een soldaat mag betreden, wanneer men zich niet wil blootgesteld zien aan allerlei beschimpingen en mishandelingen.

Voor de kinderen, welke lichamelijke verpleging in het Oosten ontzettend verwaarloosd wordt, is door den overleden Groot-Hertog van Mecklenburg een afzonderlijk kinder-hospitaal opgericht en een vrome, menschlievende dame, mevrouw Von Keffenbrinck, heeft zich de ellendigsten onder de ellendigen, de melaatschen, aangetrokken en voor hen een ziekenhuis gesticht. Thans is een nieuw deftig en zeer ruim gebouw voor dit doel ingericht, dat onder de leiding van Hernhuttersche verplegers staat. Het is hier de plaats om te doen opmerken, dat ook hier, door persoonlijke arbeid onder de melaatschen, de Protestantsche liefdadigheid in geen geval bij de Roomsche achterstaat, wat menigeen na de berichten over de eigenaardige toewijding van Pater Damiens op de Sandwichseilanden, ongetwijfeld heeft geloofd. Waarlijk veel dankbaarheid is bij den zelfverloochenenden arbeid van den barmhartigen Samaritaan niet te verwachten. Er is voor tachtig zieken in het schoone, luchtige huis plaats, er komen echter slechts ongeveer twintig melaatschen. De anderen zitten liever aan den weg en bedelen, maken het den voorbijgangers lastig met hun gruwelijk geschreeuw en wonen des nachts in de vervallen hutten van

BEDELLENDE MELAATSCHEN BUITEN JERUZALEM.

Siloah aan de andere zijde van het dal van Josafat, een verblijfplaats welke niet te beschrijven is. Zij komen liever in onreinheid en ellende om, dan dat zij de liefderijke en uitnemende verpleging in het hospitaal genieten; maar daar mogen ze ook niet bedelen en niet... huwen!

Verblijdt men zich in de ziekenhuizen over de in het Oosten zoo vreemde zindelijkheid, men wordt verkwikt in de groote opvoedingsgestichten door het zien van het frissche, ordelijke leven. Daar is in de eerste plaats het Meisjes-weeshuis van de Kaiserwerther Diaconessen „Talitha Kumi” (Dochtertje, sta op!), het eerste groote gebouw dat men bij het naderen der stad van de zijde der Jaffastraat ziet. Hier worden meer dan honderd meisjes uit alle deelen van Palestina en van alle geloofsbelijdenissen opgevoed. Zij zingen zoo vroolijk de Duitsche liederen, dat iemand het hart van vreugde opspringt. Bovendien rekenen zij zeer goed; terwijl de schrijf kunst van de zes- en zevenjarige kleinen bemoedigt, daar deze de gekrulde Arabische letters zeer duidelijk wisten af te beelden. Ook zagen wij daar de schoone kunst van het drogen en rangschikken van bloemen. Een groot aantal bloemenkaarten met veel smaak vervaardigd, worden hier ten voordeele der inrichting gemaakt en de schitterende kinderen der lente uit het Morgenland behouden daar hun prachtige kleur.

De honderdveertig knapen van het Syrische weeshuis,¹⁾ gesticht door het genootschap te Bazel en met den eerwaardigen vader Schneller aan het hoofd, leeren buiten de gewone vakken van onderwijs, onder de leiding van Duitsche meesters, allerlei nuttige handwerken. Er is een kleedermakerij,

¹⁾ Zie hierover het nieuwe Maandblad *De Wijngaard*.

een schoenmakerij en een smederij, welke door Prins Heinrich van Pruisen en zijn gemalin l. l. Januari met een bezoek vereerd zijn. De prins maakte daarbij de opmerking, dat hij zeker wel het allerlaatste kleedermaker zou willen worden. Verder zagen wij een ouderen knaap in de pottenbakkerij, met groote handigheid een fijne poreuse waterkruik vormen op de draaischijf. Veel van dit uitmuntend vaatwerk was door de hooge bezoekers medegenomen naar Berlijn. Ook sierlijk draai- en snijwerk uit Olijvenhout worden er vervaardigd, terwijl ook boeken gedrukt worden.

Bijzonder aandoenlijk was het, den vroolijken arbeid der blinden gade te slaan, welke hier touwslagen, mandenvlechten, rietvlechten enz. leeren. Juist voor de talrijke blinden in dit land is deze praktische hulp bijzonder nuttig. Welk een zegen der Christelijke beschaving!

H.

EEN MERKWAARDIG NEDERLANDER.

Ds. A. C. VAN RAALTE.

XI.

(Vervolg.)

De bedoelde vergadering werd gehouden te Holland in het laatst van Juni 1849.

Uit het vermelde gele verbrokkelde papier spreekt, zegt Ds. D., een geest van verzet tegen allen dwang, ademt ons tegen een geest van het oude Puritanisme, zoo beslist en zoo sterk, dat het duidelijk is hoe ter nauwernood onze vaders ontkwamen aan het gevaar van het Independentisme. De Gereformeerde Kerk

wilde weten met wat timmerhout zij te doen kreeg; onze vaderen wilden weten aan wat Kerk zij hunne toekomst en die van hun kroost toevertrouwd.

De EERSTE vraag was daarom van weerszijden een levensvraag — *wat belijdt gij?*

De vergadering verklaarde zich ombewimpeld voor de oude formulieren van Eenigheid, zoolang geleden reeds gehuldigd door de vaderlandsche Martelaarskerk; erkende de handhaving der Dordtsche kerkenorde, die reeds op de eerste Classicale vergadering der broederen formeel erkend was. Maar in de verklaring daaraan toegevoegd spreekt de ervaring van het verleden. Geen reglementen. Belijdenis en kerkenorde, maar geen menschelijk reglement. Als iemand een kerkelijk gebod overtreedt of schendt, *zonder verwarring en ergernis te zoeken*, zondigt hij niet.

Daarop werd nadruk gelegd en daaruit sprak hun vrijheidsgevoel!

De organisatie was reeds een voldongen feit.

De TWEDE vraag geldt den wensch der broederen om zich bij de Hollandsche Gereformeerde kerken aan te sluiten.

Zij haatten sectegeest. Zij gevoelden zich onder de Belijdenis gebonden, om zich te voegen tot eene openbaring van Christus' Kerk. Hoeveel te meer dan waar zij juist vonden, wat zij zochten. „*Wij hebben ons nimmer anders beschouwd dan te zijn — een gedeelte der Hollandsche Gereformeerden en verlangen daarom met die kerken in gemeenschap te leven, en wenschen naar derzelver kerkvergaderingen onze afgevaardigden te zenden.*”

De DERDE vraag gold de stoffelijke behoeften der gemeenten.

Dit antwoord heeft met het stoffelijk argument der toetreding tot de Geref. Kerk zooveel uit te staan dat ik het nog eens weer in zijn geheel afschrijf. Het is geheel in Van Raalte's besten trant gesteld.

„Deze vraag zouden wij zeer onderscheiden kunnen beantwoorden. Wij komen uit druk en verguizing, ja uit vele banden, en gevoelen ons daardoor bepaald beslist en ook in staat om gemoedigd de veelbeteekenende inbreking in de wildernis door te worstelen. Wat zulk eene worsteling inheeft kan door een Amerikaan zelf het best verstaan worden. Ons is het een wonder in het oog dat God ons nu omstreeks twee jaren heeft doorgehouden, zonder hulp van buiten af, en wij gevoelen ons getroffen en diep verootmoedigd over Gods krachtige ondersteuning en de verblijdendste uitzichten in de toekomst. Voor een ieder echter, die weet en doorziet wat verhuizing is naar het Westen; ja wat het is met eenige duizenden, ongeleerd en zonder ondervinding in dit werk, meest arm volk en de gegooden met zeer beperkte middelen voorzien, in de volslagendste wildernis neder te zinken, waar iedere bron tot onderhouding van *huis, kerk, en burgerstaat* nog moet worden geopend, — kan licht beseffen dat *vele, vele* teedere belangen van Kerk en School

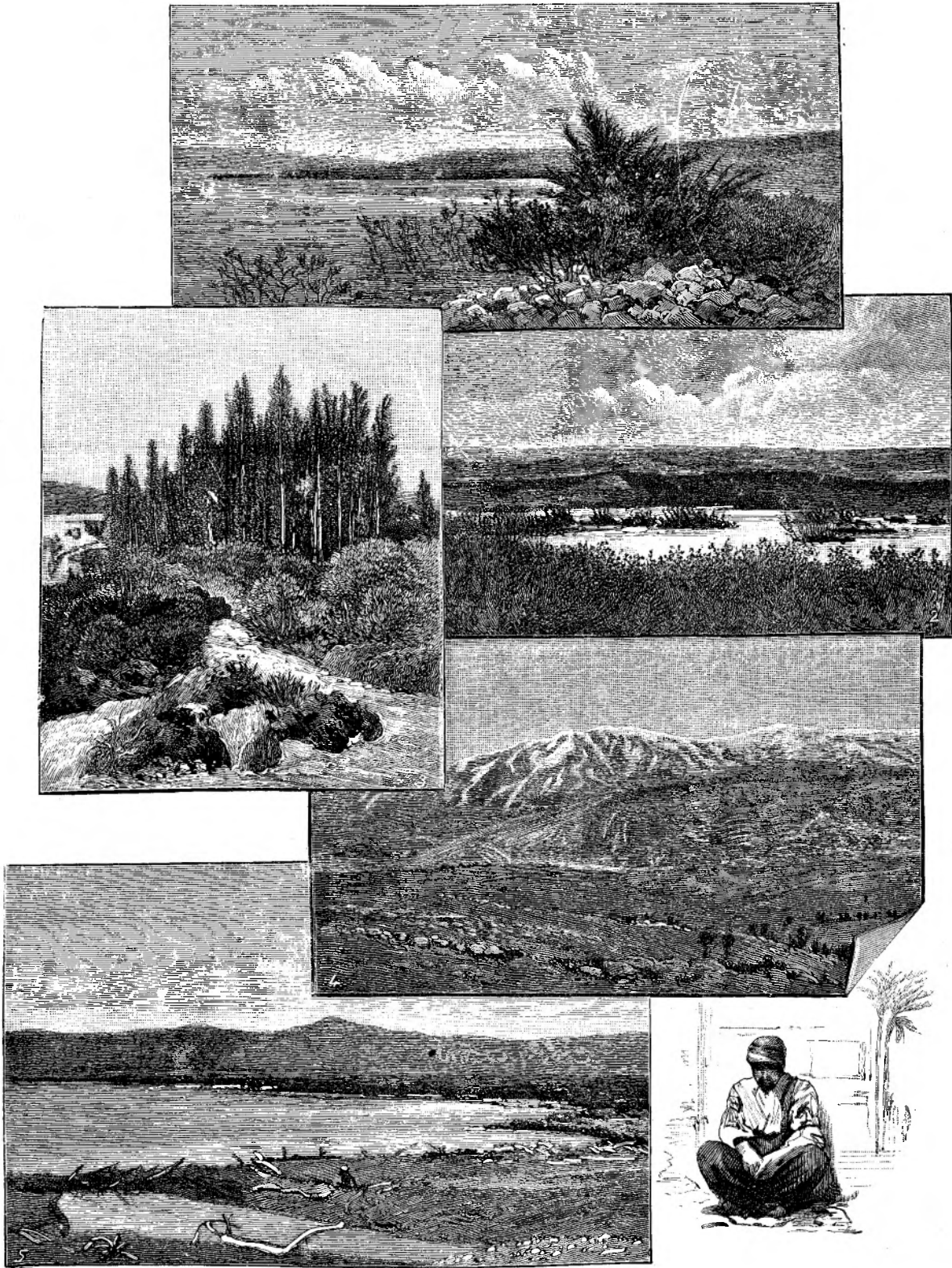
smartelijk lijden in de nu gevestigde en omliggende plaatsen.

„Wij willen onze veelvuldige behoeften niet verheelen. Integendeel, het verwondert ons en is ons tot leed dat deze teedere belangen dier gemeenten Gods, welke vanwege veelsoortigen druk en banden het Vaderland ontvloden en schuil zochten in de wildernissen van het Westen, aan de zorge der oud-Hollandsche gemeenten van Christus, nu meer dan twee jaren ontsnapt zijn; niettegenstaande dezelve op uwe stranden landden, uwe steden doorreisden en bekend stonden met u te leven onder dezelfde geloofsbanier. Echter met hartelijken dank, met een dank, die ons de tranen uit de oogen doet opwellen en die ons Gods zorgende hand doet kussen, erkennen wij en willen wij altoos erkennen die vriendelijke broederhand, welke ons door eenige bijzondere kinderen Gods werd toegereikt, in den bangen staat onzer vreemdelingschap. Die zich onzer, gezeten op uwe dokken, vermengd onder de duizenden der emigranten, niet schaamden, maar onze zielen verkwikten en verademing verschaften. Neen, wij willen ze niet vergeten maar gedenken, en onze kinderen na ons, en hun loon zal zijn van dien God, die den vreemdeling ophoudt en van dien Heiland die de geringste weldaad, bewezen aan de minsten der zijnen, eeuwig vergeldend zal gedenken.

„De hier verzamelde ondervinding overreedt ons dat der in ruste en volheid ter nedergezeten kerken van het Oosten een geduchte en dure roeping is op de handen gelegd om de zwakkere deelen van het lichaam van Christus, welke door Gods bestel als een zout onder de landverhuizing verspreid zijn, te schragen — opdat dezelve niet onder een te grooten last wegzinken en de dierbare instellingen der gemeente Gods verliezen. Ja wij zouden ons van sluimering en ontrouw moeten beschuldigen, indien wij onze broeders van de Oostersche kerken niet dringend baden, hunne harten te stellen op deze uitgebreide roeping om met alle de voorhanden zijnde middelen zich te werpen in dien stortvloed der volkeren, welke in het Westen ternederzinkt, die anders daar zij meestal, vervreemd van God en zijne waarheid of vol bij- en ongelooft, zonder Sabbat en onderwijs, zich neigen tot barbarisme, — een vloek zullen worden, in stede van een zegen voor de Staten.”

Het rapport, dat door Dr. Wijckoff bij zijn terugkeer geleverd werd, is in gloeiende termen geschreven. Hij kleurde werkelijk te hoog. Zijn indruk van deze nederzettingen was als had hij hier in de bosschen het romantische Arcadia gevonden; een land waar louter deugd en godsvrucht, in hunne simpelste en meest aantrekkelijke vormen woonden.

Toch in algemeenen zin deed hij slechts recht aan dit volk. Hun geschiedenis, hunne leiders, hun persoonlijkheid, hun taak en de reeds verkregene resultaten moesten wel de ziel van een sympatetisch beoordeelaar met eerbied vervullen.

GEZICHTEN OP DE JORDAAN.

1. OP DE ZEE VAN GALILEA; 2. BIJ BANIAS; 3. BADPLAATS VOOR BEDEVAARTGANGERS; 4. ANTI-LIBANON; 5. DE DOODE ZEE.

Wijckoff zeide slechts wat hij meende toen hij zijn rapport aldus besloot:

„Het is een zeer merkwaardige maatschappij en God zal haar steunen en zegenen, en ik gevoel het een zegen en eene eer voor ons te zijn, in deze zaak zijne werktuigen te wezen.”

Het rapport werd goedgekeurd, de noodige stappen genomen. In het rapport in 1850 leest men:

„Vreemdelingen in een vreemd land, bemind om huns zelfs wille en om der wille van de vaderen, hebben zij recht op een hartelijke gemeenschap, die zij zoeken; en alle passende hulp in hun vestiging in het vaderland hunner keuze.

Weldra dus was de vereeniging der kolonisten met de oude Ger. Kerk in Amerika een voldongen feit.

De officieele stukken, in verband met de opname der Hollandsche gemeenten in de Geref. Kerk, zette Dr. Wijckoff waarschijnlijk over in de Nederlandsche taal en zocht toen een geschikten bringer van deze missieven. Dit was een der nog levende belangwekkende koloniale „figuren, — vader A. van Bree, ouderling der Zeelandsche gemeente. Hij was in 1850 juist op reis, toen te Albany een deftig, „clericaal” man naar hem toeliep in den spoorwagen, waarin hij zich bevond. Tot zijn verbazing sprak deze hem in het Hollandsch aan en vroeg hem of hij een Nederlander was, en waar hij heenging.

De eerste vraag had geen antwoord nodig, daar van Bree in het Hollandsch zeide dat hij naar de koloniën in Michigan op reis was. Wijckoff verzocht hem toen de papieren, die hij hem overhandigde, zorgvuldig te willen bewaren en aan Dr. van Raalte ter hand te stellen.

Zonder te weten wat hij deed werd dus deze oude vader, toen in den fleur des levens, de bode der geslotene vereeniging.

Toen die stukken dan ook aankwamen wekten zij in de harten der vaderen, temidden van de wouden der koloniën, een wonder gevoel van stille blijdschap. Sinds het bezoek van Dr. Wijckoff en de vergadering van 4 Juni 1849, was er veel gedacht en veel gesproken en, men vergete het nooit, — VEEL GEBEDEN, over en voor deze vereeniging.

De afgevaardigde Dr. A. C. van Raalte naar de Synode der Oud-Hollandsch Geref. kerken in Amerika te zenden, kreeg een lastbrief van:

„De opzieners der gemeente van de Classis Holland in Ottawa, Mich., aan de broederen, opzieners der gemeente onzes Heeren, bekend onder de benaming van *Dutch Ref. Church*, en vergaderd in een der streken van New-York State.”

„In overweging nemende, luidt het, de dierbare en zalige eenheid der Kerk Gods en den duidelijk verklaarden wil van onzen Zaligmaker, die wil dat zij allen één zijn, alsmede de behoeften, welke de bijzondere deelen van het geheele lichaam aan elkander hebben en inzonderheid wij, die ons

zwak en gering gevoelen, zoo dorst ons hart naar de gemeenschap met het dierbaar Zion Gods. En sinds den dag, dat wij den bodem dezer nieuwe wereld drukten, werden onze harten gesterkt en grepen wij moed, door de ontmoeting van Gods volk. Gods kinderen, in de verschillende afdeelingen levende, zijn ons allen dierbaar; doch wij gevoelen ons in de bestiering en bezorging onzer gemeentelijke belangen meer tehuis, daar, waar wij onzen standaard des geloofs en de grondtrekken onzer kerkregeering mogen vinden. Aangenaam was het ons dan ook van die zijde geen enge toegeslotenheid maar opene, hartelijke broederliefde te vinden; hetwelk in ons verwekt een bepaalde begeerte om onze gemeenschap te openbaren en de broederhand der gemeenschap te vragen.

Deswege hebben wij besloten een onzer broederen te zenden.”

Van Raalte was door de liefdadigheid van Dr. Wijckoff en enkele andere vrienden instaat gesteld om dien last te volvoeren. Hij maakte te Schenectady, waar de Part. Synode vergaderde, een diepen indruk. Hij had op reis de Hollandsche gemeenten, in Wisconsin en New-York bezocht en was door die bezoeken versterkt in zijn oordeel over de besliste noodzakelijkheid eener *kerkelijke aansluiting*. Hij had toch — „den geestelijken toestand der zwervende Hollandsche kerken, zeker door den invloed der aan hun toestand eigene verzoeken en door het gemis der gemeentelijke instellingen, in een beklagenswaardigen toestand gevonden.”

Dit had hem te meer gedrongen om — „aan de broederen der Part. Syn. deze geestelijke belangen der Hollandsche laudverhuizers aan te bevelen, waartoe door hem gewezen werd op de noodzakelijkheid om deze menigte, door een Hollandsche drukpers, colporteurs en reizende predikanten te beademen, ten einde uit deze menigte, gemeenten mochten worden verzameld; *welke roeping zeer natuurlijk rust op de Oud-Hollandsche Kerk.*”

Op diezelfde vergadering wendde zich de classis, met verzoek tot de classis van New-York om eenige geldelijke ondersteuning voor de predikanten. Daarover heeft men later heel wat te zeggen gehad. Arme Paulus, die zich afgesloofd had om in de Grieksche gemeenten eene gave voor de benarde gemeente van Jeruzalem te vergaderen! Arme Jacobus, die op deze leer der broederlijke ondersteuning, op dit *geestelijk recht* der armen zoo sterken nadruk gelegd heeft! Jak. 2.

Van Raalte en zijne medeleiders gingen, als mannen, door het hek heen en sloten het achter zich; maar — en dit vergete men nooit — zij namen het vrije geweten en het ongebonden woord met zich mede. Een vrije wilsdaad bracht tot stand, wat een vrije wilsdaad ook weer ongedaan kon maken.

Die als Gereformeerd Christen breekt met de Kerk, moet wel diep overtuigd zijn dat zij de Kerk niet

meer is; zonder zulk een diepe overtuiging toch, zondigt hij beide tegen de Schrift en de Belijdenis.

Liep ik, zegt Ds. D., geen gevaar deze schetsen te lang te maken, ik zou het stuk *geheel* moeten afschrijven, waarin de Classis van Holland, 30 April '51, lucht geeft aan hare blijdschap over de gesloten vereeniging. Kunnen zij de kerkelijke vergaderingen, door de onkosten, niet geregeld bijwonen, men wete toch — „*dat zij een gevoel van liefde en broedergemeenschap koesteren en steeds nauwer en hartelijker samenbinding begeeren.*”

Daar ginds in Nederland was men veracht; — hier ontvangen, met ware broedermin!

Daar vervolgd, omdat men de waarheid liefhad; hier, juist daarom, met opene armen ontvangen.

Zij hebben — „*een ootmoedig verlangen om het hun geschonken vertrouwen niet te beschamen.*”

Zij willen — „*naar hunne roeping, een sieraad zijn der Holl. Ger. Kerk, door ernstig Gods glorie en het heil des naasten te zoeken.*”

Twee jaren later waren reeds allerlei geruchten verspreid dat de Ger. Kerk in leer en tucht onzuiver was. Van Raalte en zijne broederen wezen op het snoode van die aantijgingen. Hij werd afgevaardigd naar de Alg. Synode, om de dingen te onderzoeken, en bracht zijn rapport uit. Hij had er: „*gevonden een handhaven der Geref. leer, hetwelk ook vooral openbaar werd tegenover de afwijkende Hoogduitsche Ger. Kerk (German Reformed), welke niet zuiver stond in de leer der Sacramenten, de rechtvaardigmaking des geloofs en in het werk der bekeering door den H. Geest.*”

Men vergeete nooit dat deze vereeniging beoordeeld moet worden naar de toestanden van 1850. De eenige vraag is deze: *Waren Van Raalte en de andere leiders, op den rechten, Gereformeerden weg, toen zij dit kerkverband zochten*

Gods Woord, de Belijdenis, de historie der Gereformeerde beginselen, dit alles laat maar één antwoord toe, en dat een ontwijfelbaar *toestemmend antwoord*. Zij konden en mochten niet anders doen dan zij deden.

VAN RAALTE ALS LEERAAR DER EERSTE GEMEENTE IN HOLLAND.

XII.

In zekeren zin behoorde Van Raalte aan het geheele volk toe. Het dichtst bij hem stond in dit opzicht de geniale en menschkundige leeraar van Zeeland, C. van der Meulen. Van deze twee was Van Raalte de eerste.

Dit kon niet anders, omdat beider verleden geheel verschillend was. De een had uitgebreider voorrechten van opvoeding genoten dan de ander. En het moet ter eere van Ds. Van der Meulen gezegd — dat geen man meer deed en doen kon, met het kapitaal dat hij bezat, dan hij. Van Raalte behoorde

echter ook aan de gemeente van Holland in het bijzonder. Toch was er ook hier tusschen hem en de anderen een belangrijk verschil. Ds. Van der Meulen was, op de voorbereidende vergadering te Goes, in 1847 plechtig *geroepen* tot leeraar der Zeeuwsche landverhuizers.

Niet alzo met Dr. Van Raalte.

Hij had de taak der landverhuizing meer *algemeen* dan *bijzonder* opgevat.

Hij had zijn roeping in het besef van Gods wil en in de gevoelde nooden der landverhuizers in het algemeen. Geen volk riep hem om bijzonder hen te dienen in het Evangelie. Hij bleef, ook te Holland, het oog houden over het geheele veld en de gemeentelijke belangen der landverhuizing in het algemeen behartigen. Hij was dan ook slechts *de facto* leeraar der Hollandsche gemeente; en stond tot haar slechts in een officieuze en geenszins in een officieele betrekking. Om getrouw te kunnen zijn aan zijne roeping en de handen vrij te kunnen houden voor *het geheel*, mocht hij niet *onverdeeld* behooren aan een *individueele gemeente*.

Toen Dr. Van Raalte, den 26sten Juli 1867, zijne bediening neerlegde, nadat de gemeente van Ebenezer gevormd was en een eigen leeraar beroepen had, verklaarde hij dan ook uitdrukkelijk: „*dat hij na rijp beraad zich gedrongen zag om den welstand van dit volk zich te moeten verklaren, dat ook dit gedeelte der gemeente moest overgaan tot het beroepen van een leeraar en dat hij zijnerzijds bereid was om alle hinderpalen, die er van zijnerzijds in den weg mochten staan op te ruimen, zooals plaatselijk presidentschap of tractement, enz. Dat al deze dingen ordentelijk en zonder eenige verbreding van reeds jaren bestaande banden en betrekkingen konden geschieden.*

„*Dat er in geen geval zelfs eenige formeele losmaking behoefde plaats te hebben, om reden er nimmer eenige formeele verbindtenis had plaats gehad.*”

Zoo alleen wordt ons veel verklaarbaar, in het leven van Van Raalte; dat anders duister schijnt.

Het was de macht van het beginsel, die ook hier hem dreef.

Er is in dit leven iets Napoleontisch. Hij deed dingen, die geen ander kon doen en die na hem geen ander gedaan heeft; die in anderer bediening zouden afgekeurd zijn en in de zijne misschien door sommigen berispt werden, maar toch *moesten worden gedragen*.

Geen man werd erfgenaam van zijn mantel; er was niemand dien hij paste. En met Van Raalte's dood stierf ook de idee van een algemeen toezicht houden op het geheele veld.

De woorden — „*ons volk*” — beteekenden na zijn tijd nooit weer, wat zij in zijn tijd meenden. Het eenheids- en verantwoordelijkheidsgevoel, de volksgeest; de solidariteit, in menigerlei opzicht, van de algemeene volkslasten en volksbelangen; — dat

alles ging met hem onherroepelijk verloren. Inplaats van den *leider* kwamen *leiders*; inplaats van het volk, de gemeente; inplaats van het algemeene, het persoonlijke.

Is het nu beter of erger dan toen?

Wie geeft daarop een bevredigend antwoord?

Het blijkt ontegenzeggelijk, dat Van Raalte zich beschouwde als in bijzonderen zin *toe te behooren aan*, en *verplichtingen te hebben jegens het gansche volk*. Dat hij wist dat zijn bezit, zijn blijven of gaan, van belang was voor de geheele nederzetting. Dat hij deze wetenschap gebruikte om, ter wille van de zaak, die hij boven alles liefhad, de zweep te laten klappen over de hoofden der nederzetteren in de koloniën alhier, om hen te brengen, *waar* hij wilde dat zij staan zouden, tegenover de school.

En hoe volkomen dit gelukte weten wij allen. De gemeente te Holland toog aan het werk, zoo ook de andere gemeenten, en binnen de 4 maanden waren \$ 2500 bijeen; een som die, vergeleken met de finantiën van ons tegenwoordig leven, gemakkelijker op \$ 25,000 kan geschat worden.

En toch Van Raalte behoorde bovenal toe aan zijn eigen volk.

SPREEKWOORDEN.

Er is een Engelsch spreekwoord, dat zegt: „Wijzen bedenken spreekwoorden, en gekken gebruiken ze.” Dat is wel wat kras gezegd. Maar geheel zonder grond is het soms niet. 't Is waar: spreekwoorden bezitten dikwijls een schat van levenswijsheid en gewoonlijk zijn ze gekomen uit het brein van menschen, die goed de wereld rondgekeken hebben. En slechts al te dikwijls worden ze zoo averechts tepas gebracht, dat men zeggen moet: „Als de man die dit woord het eerst sprak, eens hoorde waar het nú dienst voor moest doen, wat zou hij dan wel zeggen!”

Het volk maakt de taal en het volk brengt de spreekwoorden in omloop. Ook al komen ze oorspronkelijk niet uit den kring, dien men gewoonlijk „het volk” noemt, toch kunnen ze het burgerrecht verkrijgen — soms heel spoedig ook — wanneer ze maar recht ingrijpen in het leven, en uit het volksleven en de dagelijksche omstandigheden genomen zijn. Maar de meesten zijn niet door deftige heeren en dames het eerst gebruikt.

Gaat b.v. eens na hoeveel invloed de *bakers* op de volkstaal, ja op de literatuur gehad hebben, en ge zult verwonderd staan welk een voorraad van spreekwoorden en spreekwijzen ontleend zijn aan de eerste levensdagen van de jonge wereldburgertjes. In vijf minuten zult ge bemerken dat ge „*u niet moet laten in slaap wiegen*” door de meening, dat de spreekwoorden uit de studeerkamers komen. Dat

denken alleen de menschen, die „*wat haastig gebakerd zijn*,” en dus oordeelen zonder kennis van zaken. Neen, de geleerde heeren „*zouden er nog een punt aan kunnen zuigen*,” wanneer ze zien hoe woordenrijk een baker is. Dus laat u door zulke praatjes „*niet in de luren leggen*.” En ofschoon oppervlakkige menschen zeggen: „*als 't kind maar een naam heeft*,” begrijpt ieder „*wiens hersens gesloten zijn*,” dat die meening „*niets om 't lijf heeft*.” Zulke oppervlakkigen doen alles maar zoo zoo. Om maar één voorbeeld te noemen: nooit sluiten ze goed de deur, wanneer ze binnenkomen of weggaan, zoodat men eindelijk half boos vraagt: „*Ben je soms in de kerk geboren?*” want daar komt en gaat men gewoonlijk ook door de openblijvende deur.

Soms kunt ge menschen ontmoeten, dien „*het met den paplepel ingegeven is*” om maar raak of niet raak spreekwoorden te gebruiken. Sterft er iemand hoog op jaren, dan zeggen ze: „*Die is ook niet in de wieg gesmoord*.” Of als ze heel geestig willen zijn, dan wisten ze wel „*dat het geen blijvertje was*.” Maar dat zijn meest jongelui, die wel wat veel spotten. Gewoonlijk jongens die „*wat lang bij moeders pappot*” blijven, en dan plotseling de wereld ingaan, onontwikkeld en onvoorbereid, zoodat men zeggen moet, met het oog op de verleiding: „*Stumperd, wat doe je in de kou!*” Die menschen krijgen geen zelfstandig oordeel, maar „*loopen altijd aan den leiband*.” Wanneer ze wat vroeger „*de kinderschoentjes hadden uitgetrokken*”, zouden ze beter gewapend zijn geweest. Men heeft meer aan jongens, die het om zoo te zeggen „*met de moedermelk hebben ingezogen*” om zelf te handelen en dus niet maar flauw na te praten. Die staan niet „*met een mond vol tanden*,” wanneer ze hun eigen oordeel moeten laten gaan. Ze laten zich zoo licht niet „*iets op de mouw spelden*,” en ze laten ook niet „*met zich daudijnen*” als „*bakerkindertjes*.” Tot jongelui, die zelfs met ernstige dingen spotten, moet men eigenlijk maar zeggen: „*Je komt pas kijken*.”

Maar zoo gaat het met dit stukje ook. Dat moet de eerste keer ook niet al te lang aan 't woord blijven, en liever naderhand eens een ander nuttig vak ondervragen om te zien hoeveel beelden en voorbeelden daaraan wel ontleend worden in de dagelijkschen omgang.

IN GOD IS AL MIJN HEIL, MIJN EER.

„In God is al mijn heil, mijn eer.”
Ik hoorde 't. En het trof mij zeer.
Een nietig mensch, toch gansch vervuld
Van zonde, van ellende en schuld,
Hoe juist geeft hij, en hoe gewis,
Zijn warm geloofsgetuigenis.

„In God is al mijn heil, mijn eer.”
Het trok mij aan, zoo machtig, teer.

Wijl alles wegzinkt in het niet,
En 't oog geen enkle lichtstraal ziet —
Hoe dan dit onbeschrijflijk woord
De worstelende ziel bekoort!

„In God is al mijn heil, mijn eer.”
Het boog mij in het stof ter neer.
Een arme worm — durft hij 't bestaan?
Is 't niet een soort vermeetle waan?
Is hij bevoegd tot zulk een taal?
Of is 't bedrog ten eenemaal?

„In God is al mijn heil, mijn eer.”
't Roept telkens me uit mijn sling'ring weer.
Wat waar is blijft nu eenmaal waar —
Daarop te staan biedt nooit gevaar.
God heeft, in 't woord dat nimmer liegt,
Gezegd, dat Hij ons nooit bedriegt.

„In God is al mijn heil, mijn eer.”
En ik behoef niets anders meer.
Mijn Toevlucht en mijn Sterkte is Hij:
Hij staat me in 't bitterst leed ter zij,
Ik buig mij dankbaar aan zijn voet.
Hij draagt mij door den don'kren vloed.

„In God is al mijn heil, mijn eer.”
Zoo spreekt de lofzang, keer op keer,
'k Zei vaak dit tot mijn eigen hart —
'k Wil 't zeggen ook tot wie, verward,
In 's twijfels donker, gansch versaagd,
Geen lied meer zingt..... slechts moed'loos klaagt.

„In God is al mijn heil, mijn eer.”
Dit 's in den strijd het best verweer.
Zijn eigen mond heeft het gezegd,
'k Heb op zijn Woord de hand gelegd,
'k Heb *niets* en *alles* — God is mijn:
Kan daar ooit beter waarborg zijn?

In God is al mijn heil, mijn eer.”
Wat 'k in dit leven *ooit* ontbeer;
Wat last ooit op mijn schouders drukk';
Hier vloeit de bron van waar geluk.
Geloofd zij God voor deze leer:
„In God is al mijn heil, mijn eer.”

J. VAN HOUTE.

(De maker van dit eenvoudige en toch schoone lied
is een Hollandsch-Amerikaan. We geven het gaarne
een plaats. RED.)

Gedichten van J. A. WORMSER.

Een der redacteurs van ons tijdschrift, de heer
J. A. WORMSER, heeft de goede gedachte gehad en
uitgevoerd een aantal zijner hier en daar verspreide
gedichten bijeen te zamelen en 't licht te doen zien,
in een gewaad, dat aan netheid en keurigheit allen
wensen voldoet.

Het kwam — zeer dichterlijk — uit in de lente.
Een zomer volgde er op!

Want, al is 't een vriend die dit schrijft, dien wensch
onderschrijft elk, die met dezen bundel kennis maakt.
Zoo arm wordt onze letterkunde meer en meer aan
dergelijke voortbrengselen, zoo ongunstig zijn — als
altijd — deze dagen van spanning en strijd voor de
dichtkunst, dat we een bundel als dezen des te meer
op prijs stellen. Ook deze gedichten echter zijn niet
juist van gisteren. Hopen we slechts, dat de dichter
zijn lier blijve bespelen, spijt de ongunst des tijds.

Zijn „lier” zeggen we — want dat is het echte
woord.

Er is tweeërlei schoonheid, die van het geheel en
die van elk deel in het bijzonder.

Wie België doorreist in de lengte en breedte, aan-
schouwt vlakten en bergen, heuvelen en dalen, grot-
ten en wouden, graanvelden en kolenmijnen, kortom
een mikrokosmos, een wereld in 't klein, en verrukt
over het schoon *geheel* in zoo eng bestek, het schoon
dat elk jaar duizenden lokt, gaat hij weder heen en
onderschrijft het oude *varietas delectat*, en roemt de
heerlijkheid der verscheidenheid.

Maar er zijn ook anderen, wier hart uitgaat niet
naar het wisselende, maar naar het grootsche en
verhevene, wier geest en gevoel liefst bij één plek
verwijlt en zich daar vermeit, verkwikt, versterkt.
De Montblanc, het meer der Vier Woudsteden, de
eindelooze zee — daar vertoeven zij. Die ontlokken
hun een lied als Oosterzee's beroemd „Aan den
Montblanc.” Zij aanschouwen het Zwitsersch meer
in de lieflijkheid van den zomerzonneshijn, straks
beschenen door het zilver maanlicht; 'nu beroerd
door den storm die de golven opjaagt, straks nauw
gerimpeld door den suizenden morgenwind. Het is
dezelfden berg, hetzelfde meer, maar in staag wisse-
lende gestaltenis. Ook een verscheidenheid maar bij
dezelfden grondtoon; eindelooze schakeering en weer-
schijnpracht; geen overgang tot het stadige nieuwe;
niet veelsoortigheid maar vormwisseling eindeloos.

Iets dergelijks nu valt op te merken en bij dich-
ters en bij dichtminnaars.

Er is lyrische, epische, dramatische en didaktische
poëzie en elk dezer heeft weer onderdeelen. Er zijn
hymnen, lierzangen, elegieën, sonnetten, dichterlijke
verhalen, balladen; kortom tusschen Amsterdam en
Rome ligt niet zooveel als tusschen Bilderdijk's „On-
dergang der eerste waereld” en „De gedichten van
den Schoolmeester.”

Nu zijn er enkele dichters, die zich gelijk b.v. Bil-
derdijk op bijna elk gebied der dichtkunst met min of
meer geluk bewegen. Evenzoo zijn er lezers die smaak
hebben voor elk dezer „kunstvakken” om weer met
Bilderdijk te spreken. Maar verreweg de meeste dich-
ters en ook een niet gering aantal der „liefhebberen
der poëzye” gevoelt zich slechts op enkele deelen van
het groote veld recht thuis, zoekt zijn lust minder in
het geheel dan in een of meer der deelen. Enkelen
doorwandelen of bewonderen *heel* het landschap, an-
deren het noorden of het zuiden; weder anderen

hebben slechts oog en hart voor een bepaalde streek, doch daarop ontgaat hun dan ook niets. Wat zij doen doen ze goed.

Wat nu in dezen het beste is valt niet uit te maken. „Over den smaak valt niet te twisten,” de gaven zijn verschillend; des eenen hart gaat uit tot dit, dat des anderen tot dat en niemand kan zeggen: dit is het beste. Tegenover de volledigheid van het eene, staat de diepte van het andere.

Er is een schoonheid door rijkdom van tafereelen, een andere door eenheid bij rijkdom van vormen.

De poëzie van den heer Wormser behoort niet tot die welke in het eerste kracht zoekt, maar zeer beslist tot de laatste. Hij doorwandelt niet het geheel, maar heeft zich een kring gekozen, dien hij overziet, beheerscht. Hij is *in groszen und ganzen*, lyrisch en dat zegt veel. Maakt hij soms een uitstapje dan stapt hij niet mis, maar lang buiten zijn kring verwijlen doet hij niet. Zijn poëzie is als een meer, nu kalm, dan fel bewogen; nu met hoogstijgende golven, straks slechts even gerimpeld. Dezen trek — maar ook alleen dezen — heeft hij met Byron gemeen.

Vraagt men overigens aan wien deze poëzie ons doet denken, dan is er wellicht maar één antwoord — aan Ten Kate.

Dezelfde voorliefde voor de paraphrase, dezelfde verduidelijkende, verheffende gemakkelijheid, losheid en sierlijkheid in versificatie en weergeving der denkbelden, vooral van gedeelten der Heilige Schrift; dezelfde vloeiende en natuurlijke vertolking van gedichten of van gedachten uit den vreemde; dat *schijnbaar* spelen met maat en rijm — beide onberispeliker dan bij de meesten — dezelfde heerschappij over den vorm ('t sonnet missen we hier bijna geheel) die telkens wisselend, gestadig boeit; eindelijk den vollen rijkdom der woorden en wendingen, dat al heeft Wormser met Ten Kate gemeen.

Enkele malen doet hij ons denken aan Da Costa; aan Bilderdijk hoogst zelden; soms aan Hasebroek en aan Beets.

Doch bovenal is de heer Wormser zich zelf. We vergeleken hem met anderen, en gelooven dat de uitkomst loonend is. Deze gedichten echter dienen om en op zichzelf beschouwd, wil men ze waardeeren.

Wat de bundel ons geeft kan in tweeën worden gesplitst; ten eerste liederen naar vrije keus, ten tweede zulke die tot een bepaalde gelegenheid in betrekking staan. Hieronder begrijpen we het geheel oorspronkelijke, de paraphrasen en de vertalingen.

In deze „vrije stoffen” nu komt de dichter het krachtigst uit. Dit kan ook niet anders, want van de drie elementen die Da Costa, in de „Gaaf der Poezy” noemt is „verbeelding” bij den heer Wormser 't sterkst, min scheppend dan uitbreidend, verrassend omdat ze u toont wat ge wellicht nog nooit zaagt, stout, — want hij bezit ook de andere eigenschap die Da Costa noemt: heldenmoed, al toont hij dat niet in Da Costiaanschen vorm. Want hij is zelfstandig.

De gedichten die op bijzondere gelegenheden betrekking hebben, gelden het nieuwjaar, onze christelijke feesten, zijn albumverzen, bruiloftsliederen, gedichten aan vrienden enz. Meesterlijk is de navolging van Cats in een der bruiloftszangen. *Anspruchlos aber — mach's nach!*

De lezer begrijpt reeds dat, indien we het „gevoel” niet bij des heeren Wormsers gedichten op den voorgrond plaatsten, dat niet is wijl het hier ontbreekt. Reeds het karakter der laatstgenoemde verzen bewijst het anders. Maar ook zelfs in deze is de lyrische trek de sterkste en 't gevoel slechts bij uitzondering het eerste. En als nu deze of gene lezer of lezeres over dezen bundel min voldaan mocht zijn, dan zoeken hij of zij 't daarin, dat hij of zij min of meer „gevoelsmensch” is, en wijte het den dichter niet.

Da Costa is meer dan eens om een „gelegenhedsgedicht” geplaagd, dat ten slotte bleek zijn roem niet bijzonder te verhoogen. De heer Wormser is dat gevaar gelukkig ontkomen. Maar — en het kan niet anders — tot zijn volle kracht komt ook hij in die gedichten toch niet. Daarvoor moet hij zijn Bijbelsche onderwerpen en zijn vrije gedichten nemen. In deze — we zeggen het eerlijk — weten we in onze taal niet veel dat hooger staat, zijn slechts enkelen zijn mededingers en — is hij een zeer goed gezelschap. „Het eeuwig Loofhutenfeest,” „Jehovah en de niet-goden,” „de Zee,” zijn meesterstukken. Alleen de betweterij, die ook voor Ten Kate slechts een meelijdend-verachtelijk glimlachje heeft, kan dat ontkennen.

Voor wien in zoo nauwe betrekking tot den dichter staan mag als schrijver dezes, is 't goed niet meer te zeggen; toch zou hij misschien niet anders kunnen spreken dan hij deed. Het belet ook niet zijn stillen wensch, dat in een volgende bundel het oorspronkelijke en vrije het leeuwendeel hebbe.

Maar op één ding dient nog gewezen.

Dichters en dichterlijke zielen hebben als zoodanig op de dingen een anderen blik dan andere mensen, d. w. z. dan de meesten; of als dat te stout is dan zeggen we dan de meerderheid in Nederland, waar men wel schrikkelijk veel rijmt en lijmt, maar....

Welnu, die ondichterlijke meerderheid oordeelt en — veroordeelt soms.

Gij kunt een bekwaam practisch man, een geleerde, een politicus, een taalkenner, een leeraar, ja wat ook zijn en toch dien dichtersblik missen. Maar dan verstaat ge ook des dichters taal en vrijheid niet.

En wederom dan ontdekt ge in Bilderdijk allerlei fouten, loopt Da Costa van ketterij niet vrij en — ja waarlijk, als dan de heer Wormser voor 't concilie komt zal hij bevonden worden in enkele artikelen wellicht „gefoudeerd” of er tegen gezondigd te hebben.

De dichter nu en de man van kennis lacht om zulke aanmerkingen. Wie de taal der dichtkunst niet verstaat, blijve er buiten. Een dichtstuk is nu een-

maal geen notariëel contract, ook geen bijstemming vastgesteld officieel stuk. Wie het geheel niet kan verteeren eet zich aan een of ander onderdeel soms dood.

In dan deze bundel feilloos? De dichter zal wel de laatste zijn die 't beweert, en ook wij niet. Maar we wilden alleen waarschuwen tegen het oefenen van critiek die *niet* te pas komt. Want juist die komt wel zooveel voor als de echte. Als de onze van dat laatste gehalte mocht wezen, zou 't zeker den dichter de beste voldoening zijn.

H.

UIT HET LEVEN.

Slavenmarkt op kleine schaal.

In de Amerikaansche stad Fayette was men 29 Maart getuige van een merkwaardig tooneel, door het verkoopen van drie negers *on the block*. Evenals in den vroegeren slaventijd werden zij openbaar aan den hoogstbiedende verkocht.

De laatste maanden had deze plaats zeer veel last van luie ledigloopers, zowel blanken als zwarten.

Eenige dagen geleden werden G. W. Patterson, Henry Lee en Otto Williams gevat, beschuldigd van landlooperij. Zij bekenden schuld, en werden voor een zekere som beboet, die zij niet konden betalen. Hierop werden ze bij advertentie aan den hoogsten bieder te koop aangeboden.

De bekendmaking van den verkoop verwekte onder de zwarte bevolking een vreeselijke opschudding, en allerlei dreigementen werden er gedaan, dat, indien men met dien verkoop durfde voortgaan, er ongeregelheden zouden plaats hebben. Desniettegenstaande ging de verkoop door.

George W. Patterson werd het eerst in veiling gebracht.

In den beginne ging het bieden langzaam, doch toen de menigte begon in te zien dat de dienst van een sterken neger voor drie maanden wat waard was, begon men levendiger te bieden en eindelijk was John Hamn, een landbouwer, koopman voor f 62.50.

Daarna moest Henry Lee, een gewoon uitzierende mulat het „blok” beklimmen, hetgeen hij even traag als lui deed, en toen de schout vroeg wie er geld voor hem bood, zag hij grijnzend op de menigte en maakte de opmerking:

„Heah's a bargain; gemmen make the biddin' lively. Who'll staht it' gemmen?” (Een koopje, heeren. Biedt goed. Wie zet in, heeren?)

Een zeker persoon bood een dollar.

„Dat's a joke,” (Dat is maar een grap,) hervatte de kleurling. Hierop werd door verschillende personen achtereenvolgens f 1.25 geboden, totdat de som f 12.50 beliep en Lee het eigendom werd van een handelsfirma.

De derde, Otto Williams, stapte even langzaam en lui als Lee op het „block.” Genoemd persoon was vroeger lid van een kleurling-gemeente, doch werd geschorst, en heet thans de luiste kleurling in Howard County. Geruimen tijd geleden was hij als aardappel-schiller werkzaam in de keuken van het Central College, doch verloor die betrekking, alweer wegens luiheid. Het eerste bod bij de verkoop van laatstgenoemde bedroeg slechts f 0.62⁵. Langzaam echter werd die som verhoogd, totdat hij aan James Harna, een veeteeler, tegen f 2.50 omgezet werd.

Toen de blanken zich na de verkoop verwijsd hadden, vergaderden de kleurlingen in een kerk in de nabijheid, en namen besluiten, waarin zij sterk hunne afkeuring te kennen gaven over de verkoop als een schandvlek op hun ras. De wet evenwel, waaronder de verkoop heeft plaats gevonden, is reeds lang in Missouri van kracht geweest, doch wordt zelden gehandhaafd.

De influenza.

De *Warning Cry*, een maandblad, zegt dat de tegenwoordige influenza een lichtere graad of vroegere vorm is van de plaag of pestilentie der laatste dagen, die de aarde door haar verderfelijke en doodelijke uitwasemingen met golf na golf zal overstroomden gedurende de zware dagen van de snelijk naderende Groote Verdrukking, totdat de aarde bijna ontvolkt zal zijn....

Wel zoo betrouwbaar dunkt ons wat dr. Letamendi, hoofd van de medische faculteit en professor van pathologie te Madrid, zegt: De influenza is geen nieuwe ziekte, maar een zinkenachtige koorts, die reeds bekend is van den tijd van Hippocrates. „Als geneeskundige werken deze ziekte niet onder den naam influenza aangeduid hebben vóór het jaar 1173, dan is het te wijten aan de onkunde die in de Middeleeuwen heerschte. Naarmate de ziekte zich meer en meer uitbreidde, schijnt het dat zij erger in graad is geworden. Zij vertoont zich sedert het jaar 1173, toen schrijvers verschillende malen er van ophaalden. De stad St. Petersburg werd eens bezocht door eene Epidemie van Influenza die 40.000 slachtoffers wegnam. In 1782 werden 1000 personen dagelijks door deze ziekte in Koningsbergen weggenomen.”

Wat de „Jewish Chronicle” zegt?

Niets is moeielijker dan tegenwoordige gebeurtenissen op haar werkelijke waarde te schatten; en het is zeer de vraag of wij Joden ten volle beseffen de beteekenis der beweging, welke onzen wakkeren geloofsgenoot naar Zuid-Amerika voert. Geen gebeurtenis in de Joodsche geschiedenis sedert de tijden

van den Bijbel, kan vergeleken worden met de merkwaardige onderneming van Baron Hirsch. De onderneming om een massa Joden uit harde dienstbaarheid te voeren en hen te vestigen in een land, waar zij niet slechts vrijheid mogen genieten, maar ook het geluk van hen die den adel van den arbeid verstaan — is eenig in de jaarboeken van Israel, behalve de groote Exodus uit Egypte. Tot hiertoe werd lijden beschouwd als het merkteeken onzer natie, en verdrukking werd gedragen als onvermijdelijk. Op zijn best genomen was zij iets dat te vermijden, of te ontvluchten was. Een georganiseerde, tragsgewijze en waardige uittocht uit de tooneelen der vervolging, is het uitsluitend werk dezer eeuw. De families die onder Baron Hirsch naar Argentina gaan, zijn niet vluchtelingen, maar verhuizers. Hun vertrek uit hun onnatuurlijk vaderland, dat weigert hen langer te herbergen, zal geen vlucht zijn, maar een geregelde uittocht naar gastvrije stranden. Onwillekeurig wordt het gemoed daardoor getrokken naar de gedenkwaardige verlossing van Israel uit de Egyptische verdrukking, waardoor een verslaafd ras vrijheid herwon. De nieuwe Exodus is evenals de oude niet een vernederende aftocht, maar een triomfeerende optocht.

Sedert Bijbelsche tijden kan zoo iets enkel in onze dagen plaats vinden. Nu eerst is Israel weer tot die eenheid gekomen, waardoor de smart van een deel, de smart van allen wordt. Vroeger hebben de natuurlijke schakels nooit zoo de verschillende deelen der wereld verbonden, en daardoor zulk een invloed uitgeoefend op het broederlijk medegevoel der Joden. De stoomboot, de telegraaf, de drukpers, hebben een belangrijke rol gespeeld in de samensmelting der verstrooide geslachten van het huis Israels. Maar zelfs al die machtige invloeden zouden niet genoegzaam zijn, zoo de milioenenrijke philantroop er niet bijkwam. Laat deze nieuwe beweging gelukken en de Jood zal dubbel gewapend zijn tegen vervolging. De landbouw zal hem een toevlucht verschaffen tegen zijn vervolgers en hem kronen met de waardigheid, welke aan de verdrukking haar voorwendsel ontnemt.

We meenen dat men met belangstelling dit oordeel van een Joodsch blad over de huidige beweging zal vernemen — om het even of men 't er mee eens is of niet.

Een koning van Frankrijk wilde den heer De Bougier, een dapper Protestantsch edelman, overhalen om tot de Roomsche kerk over te gaan, en beoefde hem den maarschaksstaf als hij het deed.

„Sire,” antwoordde de echte edelman, „als ik mijn God kon verloochenen voor een veldmaarschaksstaf, zou ik voor een veel geringer prijs mijn koning verraden.”

De beroemde JEAN PAUL reed eens op eene reis door de poort eener kleine stad. De korporaal, die de wacht had, kwam voor den dag met eene portefeuille in de hand.

„Uw naam, mijnheer?”

„Ik heet Richter.”

„Uw betrekking?”

„Ik ben auteur.”

„Auteur? Auteur? vroeg de korporaal verbluft,” wat is dat? Wat moet ik daaronder verstaan?

„Dat beteekent dat ik boeken maak.”

„Zoo, zoo,” mompelde de korporaal, „nu begin ik het te begrijpen. Heden ten dage geeft men zich allerlei vreemde, onbekende titels. Hier te lande noemt men een man die boeken maakt, een boekbinder.”

Oude visschen

Sommige visschen kunnen een hoogen ouderdom bereiken. Den 3^{en} Februari 1887 vingen een paar Berlijner visschers in de Spree bij de Keurvorstenbrug een reusachtigen karper, die 36 pond woog, een meter lang was, en een omvang had van 78 centimeter. Onder aan den bek droeg hij een ring, waarop nog enkele opschriften zichtbaar waren, die sterk door roest geleden hadden. Men kon echter nog daaruit opmaken, dat die karper in het jaar 1618 te Haselhorst te water was gelaten. Dus had deze visch den ouderdom van 268 jaren bereikt. Den 3^{en} December 1886 werd door dezelfde visschers te Engelbecken bij Berlijn eene snoek opgehaald, die 1 Meter 28 centimeter lang was en een zwaarte had van ongeveer 50 pond; door zaakkundigen werd zijn leven op 100 jaren vastgesteld. Daar zulk een visch vele jaren achter elkander op dezelfde plaats blijft en zich alleen bij den roef beweegt, had zich op rug en kop van deze veteraan een breede donkere streep mos gevormd, zoodat dit dier den titel „bemoostes Haupt” letterlijk verdiende.

BERICHTEN.

Voor de belangstelling op de aanvraag om boeken en tijdschriften betoond, zegt de ondergeteekende beleefdelyk dank, zich verder zeer aanbevolen houdend. Aan alle inzenders, die hun namen opgaven, wordt ook nader bericht gezonden, voor zoover dit niet reeds geschiedde.

A. J. HOOGENBIRK,

AMSTERDAM.

Bloemgracht 83.

De uitgever van DE WIJNGAARD, die een N^o. van dit blad bij elk vorig N^o. van Excelsior voegde, zegt dank voor de sympathie betoond aan dit blad. Hij hoopt dat nog velen zullen intekenen, doch verzoekt beleefd bij niet-intekening terugzending (adres J. Jesse, N. Z. Voorburgwal 160, Amsterdam.)

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

DE ONNUTTE VIJGEBOOM.

„Indien ge u niet bekeert,” zoo sprak de Heere Jezus waarschuwend, „zult ge allen desgelijks vergaan;” toen bijzondere ongelukken, aan enkelen overkomen, Hem geboodschapt werden. En onmiddellijk daarop liet Hij deze gelijkenis volgen.

„Een zeker man had eenen vijgeboom, geplant in zijnen wijngaard; en hij kwam en zocht vrucht daarop, en vond ze niet. En hij zeide tot den wijngaardenier: Zie, ik kome nu drie jaren zoekende vrucht op dezen vijgeboom, en vind ze niet; houw hem uit: waartoe beslaat hij ook nutteloos de aarde? En hij antwoordende, zeide tot hem: Heer, laat hem ook nog dit jaar, totdat ik om hem gegraven en mest gelegd zal hebben. En indien hij vrucht zal voortbrengen, laat hem staan; maar indien niet, zoo zult gij hem namaals uithouwen.”

In de eerste woorden werden de boodschappers en omstanders vermaand. Deze gelijkenis heeft kennelijk de strekking om hen op den ontzettenden toestand te wijzen, waarin *het Joodsche volk* verkeerde.

Tijdens de omwandeling onzes Heeren op aarde doorleefde Israel *zijn crisis*. God had het volk als „zijn zoon” uit Egypte geleid, het gevormd tot een koninklijk priesterschap; het afgezonderd om te groeien en te rijpen tot een zegen voor alle volken. Het had zich echter zóo gedragen, dat het een waar wonder van Gods genade mocht heeten dat het nog

als *zijn volk* bestond. „*Altijd* dwalen zij met het hart en zij kennen mijne wegen niet,” had Jehovah op allerlei wijze door den mond zijner heilige profeten moeten uitroepen. „Welk onderscheid was er van Israels zijde tusschen het verbondsvolk en de volkeren dezer wereld? Aan Gods zijde was er echter *dit* verschil: de volkeren rondom het Heilige Land werden door God als geesels en roeden gebruikt en daarna om de overmaat hunner zonden weggegooid, totdat zelfs hun gedachtenis met hen was vergaan. Maar ook onder de zwaarste bezoeken, wanneer „de ploegers lange voren trokken over den rug” van het verdrukte volk, was tot Israel steeds gesproken van een *loutering*, waardoor het schuim van het zilver scheidde; van een *dorschen*, waardoor het kaf werd weggenomen; van een overblijfsel; van een afgesneden zaak, die echter toch geschiedde.

Eindelijk, nadat het volk tweeduizend jaren bestaan had, was de volheid der tijden gekomen, en bracht het volk zijn Messias voort. Het bereikte zijn doel. Want daarom alleen bestond Israel. De „zegen voor alle volken,” waarvan de profeten gesproken hadden, was geboren. Dat was de *crisis*. Hoe zou het verder loopen? Zou er ontwikkeling tot eeuwige heerlijkheid volgen? Of zou inzinking van krachten ten doode toe het slot zijn?

Een vijgeboom in een wijngaard was Israel. Meermalen had Jehovah zijn volk bij een wijngaard ver-

geleken. De wijnstok is het beeld van Christus. Zijn Israel was een wijngaard, een hof van druivenboomen, stekken van den waren wijnstok. Een hof, een gaarde, omgeven met een tuin of schutting (de wet die Israel van de andere volken afscheidde) gezuiverd van steenen, verpleegd door den Eigenaar. In dezen hof had de Eigenaar een „vijgeboom;” dat is het toen levend geslacht. Hij kwam telkens en telkens, en zocht vrucht daarop, maar vond ze niet. Waarom zocht hij vrucht? Omdat hij er recht op had. En niet minder: omdat de vijgeboom vrucht beloofde. Deze vijgeboom was als die onvruchtbare vijgeboom, welken Jezus vervloekte. Hij droeg overvloedig *bladeren*. Maar wanneer de vijgeboom bladeren draagt, is ook de vrucht rijp.

„Zie, ik kom nu drie jaren, zoekende vrucht op dezen vijgeboom, en vind ze niet. Houw hem uit; waartoe beslaat hij ook onnuttelijk de aarde?” Het was in het derde jaar van Jezus' omwandeling, Was de ware Landman ooit zijn volk nader gekomen dan toen? Wandelde niet „God geopenbaard in het vleesch” onder zijn volk rond? En wat was de vrucht, welke Hij vond. Bij het volk als volk: *niets*. *Bladeren* van muggenuitzijgerij, van zware lasten, van geboden die leeringen van menschen zijn, van belachelijke wetsbetrachting. Maar het zwaarste: „de barmhartigheid en het oordeel”, werd nagelaten. Jezus mocht „brood geven,” „zieken genezen,” Romeinen verjagen. Maar in de harten te wonen, dát liet men Hem niet toe. En daarom spreekt de Eigenaar als een gestreng en soeverein Rechter tot den wijngaardenier, den Zoon des menschen: „Houw dien boom uit!” Laat het dit volk vergaan als die Galileërs, welken Pilatus slachtte. Laat het hen gaan als die achttien op wie de toren van Siloam viel!

Maar de wijngaardenier treedt op in zijn Hoogepriesterlijk ambt. „Deze is ditmaal vleesch van ons vleesch.” „Heere, laat hem nog dit jaar, totdat ik om hem gegraven en mest zal gelegd hebben.” Het uiterste is nog niet beproefd, ik zal dien boom, onder uwe goedkeuring, nog eerst eene verpleging geven zooals hij nog nooit gehad heeft. Ik wil het uiterste voor hem doen. Tot aan zijn wortelen moet het goede raken. Die moeten ontbloot en verzorgd worden. In één woord: Jezus zal dit jaar voor hen *sterven*. „Misschien brengt hij dán vrucht voort.”

Waarom werd het volk dus gespaard boven die Galileërs en boven die achttien te Siloam? Waren ze beter dan die? Immers neen. 't Was alleen de zelfopofferende liefde van den wijngaardenier. Waarlijk niet hun eigen verdienste. Wanneer het dáaraan hing! 't Was uitgemaakt dat het volk *geen* vrucht droeg en *onnut* de aarde besloeg. Er was reeds een *voorstel* van uitroeiing. Maar de wijngaardenier was voor hen tusschengetreden en had hun het lot van de Galileërs gespaard.

Voor eeuwig? Of indien niet: voor hoelang? Tot het uiterste middel beproefd was. Eerst zou Hij zijn

leven voor hen geven, en dan... „Indien niet, zoo zult gij hem namaals uithouwen.” Ook hier blijkt hoe valsch de voorstelling is als zou de Heere Jezus enkel en eeuwig voor ieder barmhartigheid en goedigheid zijn. Er *is* „een toorn des Lams”! Het Lam zelf zegt het: „Als *dat* niet helpt, houw hem dán uit.”

En het heeft niet geholpen. De vijgeboom is uithouwen. Maar niet geheel. De takken zijn afgekapt, zegt Paulus; maar ze zullen weer ingeënt worden. Toch heeft *dat* geslacht, die vijgeboom in de eigenlijke beteekenis van het woord, het vonnis ten volle ondergaan. Veertig jaren later heeft hen letterlijk het lot getroffen, dat Pilatus de Galileërs deed ondergaan. De tempel is het brandende graf geworden voor de laatst overgeblevenen der Joden. Die brand is door de hand van een gemeen Romeensch soldaat gesticht.

Het is een woord voor de volken, die thans onder den adem van het Evangelie leven. „Indien God hén niet gespaard heeft, zie toe dat Hij mogelijk *u* niet spare.”

Dat óns volk het zich voor gezegd houde. En laat óns bedenken dat een volk uit enkelingen bestaat en dat onze zonden de druppels kunnen zijn, die den emmer doen overloopen.

W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XVIII.

WAARUIT BLIJKT DAT NIET ALLE VERANDERING VERBETERING IS.

Er zijn vaderlandsche lieden, die beweren dat in elke echt Nederlandsche vrouw iets is van de natuur van wijlen Kenau Hasselaar; een omstandigheid, waarmee, als er een nieuwe wet op de volksweerbaarheid komt, misschien kan gerekend worden. Hoe 't zij, Mina Verburg toonde in elk geval iets van voorzeden aard te bezitten door de school van juffrouw Snuppe binnen te treden, onvervaard door 't bericht dat er „oorlog” was.

Het tooneel dat zich voor haar opdeed wettigde echter veeleer den naam „regeeringloosheid” of „anarchisme,” waar men toen echter minder van hoorde dan nu. In bont gewoel liep de niet kleine schaar der kleinen dooreen. Sommigen hadden 't hoofd gesierd met een papieren steek plus een haneveer; anderen 't lijf met een oranjejerp; enkele bevoorrechten wekten der anderen bewondering en afgunst door in volle uniform te verschijnen. Allen waren gewapend: deez' met een blikken of een houten sabel, gene met een piek, een derde met een pijpestelen werpend geweer; sommigen met den aartsvaderlijken stok. Enkelen genoopt zich met een fluit of een trommel te behelpen en alzoo feitelijk onverdedigbaar, stelden zich schadeloos door hun longen en handen

te oefenen, gelijk alleen kinderen bij zulke plechtigheden vermogen. En bedenkt men nu hoe het strijdbare heir even rusteloos de wapens voerde, dan vat ieder, al las hij nooit Homerus, hoe zelfs deze wereldberoemde krijgsberichtgever tekort zou schieten als hij den oorlog bij juffrouw Snuppe moest bezingen. Hoeveel te meer dus ons proza.

Het arme Koosje had het hard te verantwoorden. De juffrouw hield het oog op de meisjes die, als voorloopig tot den krijg nog ongeschikt, zich vermeiden met poppen, springtouwen enz., wel te weten zoover de beperkte ruimte van het slagveld dit nog toeliet. Koosje echter had oogen noch handen genoeg om, met een versierden tamboermajoorstok in de hand, de orde te bewaren of liever onwenschelijke dingen te voorkomen. Telkens toch werden strijders buiten gevecht gesteld, of kondigde een smartkreet aan dat een wapen gebroken of een lichaamsdeel pijnlijk getroffen was. Geregeld op de been bleven weinigen. Koosje was alom tot raad, hulp en troost — de laatste vaak in den vorm van een wafeltje — gereed. Of zij echter niet liever met Kobus in vollen vrede liep te kuieren, beslisse de lezer.

Of Mina ooit gehoord had, hoe een oorlog als deze eigenlijk *Oorlof* (d. i. verlof, vrijheid) heette en alleen door 't nakroost, dat „oorlof” niet begreep en „oorlog” zag, de verbastering van naam had ondergaan, zeker is dat zij verbaasd het tooneel aanzaarde; verbaasd over de wriemeling der jeugd, meer nog over Koosje's weerstandsvermogen, en wel allermeeft over juffrouw Snuppe, die zeker wel een vijftig zulke oorlogen had bijgewoond — men had er vier per jaar — en toch nog gezond en heel was gebleven, ja er de gronden der christelijke religie bij in 't hoofd gehouden had!

Dat op het oogenblik haar zending niet was uit te voeren bleek Mina duidelijk. Als een flinke meid echter zette zij zich niet om 't spel maar aan te kijken, doch bood vriendelijk aan Koosje een handje te helpen, een aanbod, dat dankbaar werd aanvaard. Gelukkig echter bracht het oorlof ook een halven vrijen dag mee (er werd echter voor een vollen betaald) en zoo geschiedde het dat ongeveer twee uur in den namiddag de strijders den aftocht bliezen en trommelen, voerende de gewonden met zich en door hun bloedverwanten in zegepraal huiswaarts geleid. „Blij toe,” fluisterde Koosje. Juffrouw Snuppe zei met een voorzichtigen zucht alleen: „dat hebben we alweer gehad.”

Tegen den gewonen regel begonnen de onderhandelingen — te weten die tusschen Koosje en Mina — kort na den oorlog. Waar ze gevoerd werden en hoe vinden we niet vermeld. Doch de uitkomst leidt ons tot de gevolgtrekking, dat Mina Koosje wist te overreden, en Koosje Kobus en Kobus zijn moeder in hope, en dat het einde en sluitstuk van de schakel de heer Markus was. Althans deze lei, tot algemeen

genoegen, weldra de plechtige verklaring af: „Der sel niet geseit worde, as dat ik me bloedeigen kind soveul as geweigerd heb. As Koosie weerom komt is 't in order. En as ie der lijkt dan sel se em hebbe, so as Jan Klaasse see, toe sijn vrouw een rot vong.”

Kobus was natuurlijk veel te blij om op het min grootsche dezer vergelijking te letten. Triomfantelijk voerde hij Koosje zelf uit het „skool” huiswaarts, ter welker plaatse Markus haar verwelkomde met een hartelijken zoen en den uitroep: „Je mag blij wese dat je daar niet bint komme te crepeere ¹⁾ onder soo'n duvelstoejagersbaantje. Maar je wou en sou het.” Wel zoo welsprekend waren de tranen die in moeders oogen stonden, en de blijdschap van broer en zusters. De eenige, die zuinig gekeken had, was juffrouw Snuppe, die echter zich inhield. Want zij had Koosje nog tot lidmaat te vormen (wat, als bekend is, niet gratis ging) en bovendien voor de bewezen diensten het meisje niets te betalen, „als tusschentijds weggaande.”

Vier maanden later was er ten huize van Markus feest. Zijn dochter trad met Kobus in den huwelijken staat, en zou dat — want vader zette er spoed achter — reeds eer gedaan hebben, als moeder er niet op gestaan had, dat haar dochter eerst lidmaat wierd. Dientengevolge was besloten Koosje privaatles te laten nemen, en daar de goede wil er nu bijkwam, gelukte het haar in drie maanden „klaar” en voorts „er door” te komen. Of dat nu de apostolische wijze van toetreding tot de gemeente des Heeren was zij daargelaten. Zeker is, dat juffrouw Snuppe er van alle misnoegen over het voorgaande door werd genezen. Want haar beurs voer er wel bij, en wie weet of zij niet ook hoopte mettertijd voor haar school begunstigd te worden met het kroost van Koosje en Kobus?

De bruiloft, die in een der ruime, nu feestelijk getooide zalen van Tartarije werd gevierd, was glansrijk. Er waren er ongeveer zoovelen genoodigd als een geheele zolder kon bergen; want gelijk vader Markus tot zijn vrouw zei: „'t Kost een pruijn, maar kom je over de hond, dan kom je over de staart. Wie weet offe me 't ooit weer magge beleve. Wij konne 't so niet anlegge in der tijd, ouwe?” En de „ouwe” moest dat toestemmen. Dat Kwik ter bruiloft was genoodigd, sprak vanzelf en ook dat hij er kwam. Genoegen had hij echter, volgens zijn eigen getuigenis niet, hoe prettig het er ook toeging. De reden daarvan was eenvoudig dat, gelijk Verburg (die er wel was) berichtte, Anneko beleefdelyk had bedankt, misschien wel om 't gezegde te logenstraffen: „Van een bruiloft komt een bruiloft”. Wel hield Jan zich goed en was zelfs zeer hartelyk jegens Mina, wier lof hij openlyk verkondigde, met toespeling op den vrede door haar gesticht, maar in zijn hart voelde

¹⁾ Omkomen.

hij zich niet zoozeer gewond als wel gekrenkt. „Ik oordeelde geheel valsch”, zoo schreef hij later, „maar hoe vaak zijn we gelogeerd „in het misverstand”. Ik schreef aan hoogmoed en onverschilligheid toe wat juist iets anders was, doch er was veel dat mij belette juist te zien.”

Waarin dat vele bestond, zullen we zeggen:

Er werkt in deze wereld een booze macht, wier bestaan, hoe vaak ook gelochend, telkens zoo krachtig zich uit, dat ge het geloof in haar onder allerlei namen en beelden zelfs bij de meest heidensche volken vindt. Het mag „onfatsoenlijk” en „onontwikkeld” heeten met die macht rekening te houden en de macht des duivels voor iets meer dan inbeelding, daarmee wordt de zaak zelf zoo min weggeredeneerd als weggedaan. Haar werking bleek ook nu.

De schoone welgeslaagde poging om vrede te stichten en het kromme weer recht te maken, was natuurlijk ook op het kantoor niet onopgemerkt gebleven. De oude heer De Bruijne bespeurde, ook zonder het naaste te weten, dat alles veel beter liep dan kort geleden, en hij kon niet nalaten zijn voldoening daarom lucht te geven, vooral daar nu alles blijven kon als 't was. En toen Kobus hem berichtte dat Markus weldra zijn (Kobus') schoonvader hoopte te zijn, zette de patroon daar 't zegel op door zijn veelbeminden knecht honderd gulden te vereeren, en met dezelfde som zijn jaarlijksch inkomen te verhoogen.

't Was natuurlijk dat Kobus in de blijdschap zijns harten niet laten kon, althans aan den jongen patroon, die meer genaakbaar was, die graag praatte, en zich mede niet onbetuigd liet, bij 't verslag over zijn plannen, ook mededeeling te doen van Mina's optreden en de goede gevolgen. Vanzelf bleek hier hoe in den grond der zaak alles aan Kwik's beleid te danken was. De heer De Bruyne vergat niet dat ook zijn compagnon aan 't verstand te brengen, die na hem met groote belangstelling te hebben aangehoord, Jan bij zich liet komen.

„Ik heb gehoord,” zoo sprak de koopman, „hoe door uw toedoen alles in orde is gekomen wat hier *gederangeerd* was. Je hebt het flink aangepakt en ons een grooten dienst bewezen, dien we niet vergeten zullen. Ik geloof dat we thans kunnen overgaan tot een plan waar ik al lang over denk. Onze zaken nemen zoo'n *extensie*, dat het haast ondoenlijk is *au courant* te blijven. Alles komt hierheen. Wat zou je er van denken, als we eens een bijkantoor openden, aan den anderen kant van de stad en je daar aan 't hoofd stond?”

Jan was blijkbaar verrast; hij kon slechts zeggen: „Ik zou 't graag beproeven, mijnheer.”

„Afgesproken dus,” vervolgde mijnheer De Bruyne. „Om de waarheid te zeggen, alles is in orde. Ik wachtte slechts je antwoord. Je blijft hier wonen, of gaat waar je wilt. En laat ik je nu dit zeggen: Zorg dat je voet bij stuk houdt. 't Gaat best

tot nog toe, maar stel je nu voor, dat werken de boodschap is, al ga je ook veel meer verdienen. Menig jongmensch denkt maar dadelijk aan trouwen en neemt er dit en dat van. Ik zeg je: wees niet dwaas. Geld verdienen en vooruitkomen is hoofdzaak, voor geld heeft ieder eerbied. Al 't andere, ook het huwelijk, is bijzaak en *après tout*, veelal last ook. Dat iemand een braaf mensch moet wezen, spreekt vanzelf. Daar heb ik ook altijd naar gestreefd. Maar, zie je, mijn papa liet me een zaak na met zes knechts; nu heb ik er wel tienmaal zes. Daarom, zaken gaan voor. Dat hoop ik dat je zult begrijpen; je hebt in mij het voorbeeld.”

Dat vader Schuyt het grootste deel van deze aanspraak satanische drogreden zou genoemd hebben, lijdt even weinig twijfel, als dat ook Kwik niet alles even vlak lag. Toch maakte ze op Jan diepen indruk, die nog sterker werd, toen reeds een paar dagen later — want de patroon deed alles spoedig af — het plan werd verwezenlijkt en hij weldra als heer en meester op een kantoor zat, met twee „onderhebbenden”, en alzoo in verantwoordelijkheid maar ook in rang zeer gestegen was.

Met hart en ziel, gelijk hij gewoon was, zette Jan zich in zijn nieuwen werkkring. Vergeefflijk misschien was 't dat zijn hoofd soms duizelde, als hij bedacht wat toekomst hem, den jongen uit het groentehuis, den gewezen pikdraadtrekker, wachten kon. Doch ongelukkig bracht het hem niet zoozeer tot nederigen dank aan God, als wel, schoon hij dit zelf niet bespeurde, tot een inspanning van krachten, die geheel gericht was op zaken doen, vooruitkomen, gelijk zijn patroon hem had gepredikt. Weldra was hoofd en hart bij Kwik daarmee geheel vervuld. Niet alleen werd hij merkbaar onverschilliger voor geestelijke dingen, ook de genegenheid voor Anneko verkoelde, temeer wijl zij hem niet meer ontmoette. Juist in dien tijd viel de bruiloft voor en daar Kwik die, al dacht hij het wellicht zelf niet, zich toch ook ietwat meer verbeelde dan vroeger, haar niet aantrof, voelde hij zich niet alleen gekrenkt, maar scheen 't hem ook toe, dat mijnheer toch eigenlijk wel gelijk had gehad. Geld verdienen, dat was nummer één; trouwen kan iemand immers altijd nog; voor anderen leven was heel mooi, maar zelf eerst „binnen” zijn toch het verkieselijkst. En dagelijks in deze leer sterker wordende, leefde Jan voor de zaken en die alleen en iedereen zei dat hij een „oppassend jongmensch” was.

Dat het beeld van Anneko onder dit al meer en meer op den achtergrond geraakte was natuurlijk. Schiller heeft eens verklaard, dat „om vrouwen en geld de wereld draait,” een uitspraak die iemand treffend waar toeschijnt, zoolang hoofd en hart hoofdzakelijk met die twee onderwerpen zijn vervuld. Doch de dieper denkende geest bespeurt spoedig al 't oppervlakkige dier bewering en ten slotte komt men er toe om, 't zij met het droeve glimlachje van 't pes-

simisme des ongeloofs, of — wat wel zoo begeerlijk is — met de „verlichte oogen des verstands,” te getuigen dat de groote Duitscher zich grootelijks heeft vergist. Doch de massa brengt het zoover niet, en daarom heeft Schiller nog altijd bij de meerderheid gelijk en is hij haar ten troost, ja, de pleitbezorger van haar zelfzucht.

Er zijn er echter onder die massa, die 't met één der twee factoren door Schiller genoemd stellen, al versmaden de meesten beide niet. De een verdringt vaak den ander. Zoo althans ging 't bij Kwik, die, nu hij, om met Markus te spreken, „avancement had gemaakt”, voor 't oogenblik slechts oog en hart had voor gezegd „avancement”, zonder eens te vragen of 't ook in der waarheid achteruitgang mocht wezen. Wel viel daarvan uiterlijk niets te bespeuren en bleef hij een trouw kerkbezoeker, een — hoewel thans minder spraakzaam — lid van 't gezelschap enz. enz., maar gelijk hij zelf zegt: „Mijn ziel was in de zaken; mijn schat was op kantoor, in mijn gebied, en dus ook mijn hart. Ik sloeg het journaal met meer begeerigheid open dan het Woord Gods, en wel zoo genoegelijk als de vermaningen van vader Schuyt of de redeneeringen van De Soete en Verburg, waren mij de lessen in de wetenschap, welke mijnheer Van Hove trouw voortging mij te geven.”

Opmerkelijk genoeg was het met den laatsten in den jongsten tijd juist anders gegaan dan met zijn bediende. Wat de leerling verloor scheen de leermeester te winnen.

Na al de ervaringen door hem opgedaan was Van Hove er eindelijk toe gekomen het voorbeeld te volgen van zijn huiswaard buiten, en zich bijna uitsluitend te bepalen tot onderzoek van het Woord Gods. Hij deed dit, wijselijk, niet steunende op zijn eigen verstand, maar met inroeping van de hulp en leiding diens Geestes, door wiens bezieling de heilige mannen Gods hebben gesproken en die dus de beste verklaarder is zijns eigenen Woords. Wel ging hem niet eensklaps over alle verborgenheden 't licht op — wat ook niemand is toegezegd — maar dit werd hem duidelijk dat het hart ook van den meest ontwikkelde en den meest twijfelzieke geen levensvragen heeft die — mits het eerlijk zij — niet door de Schrift worden beantwoord en dat de Christus voor alle eeuwen heeft beslist door zijn woord, dat wie den wil zijns Vaders doet, zal erkennen dat Christus' leer uit God is. Dat nu was wat Van Hove behoefde: een antwoord op de vraag: wat is waarheid? En het licht hebbende, geloofde hij er in.

SPREEKWOORDEN.

II.

Dat de bakkers een groot aandeel hebben in de vorming van de volkstaal is te begrijpen. Een baker — of tenminste de vrouw die haar werk verricht —

is een internationaal wezen, en men zal waarschijnlijk wel in *vele* talen allerlei spreekwoorden vinden, die aan haar uitingen ontleend zijn. Het bakervak is echter het eenige niet, dat de taal verrijkt. Uit de spreekwoorden kan men verder voor een niet gering deel opmaken wat de hoofdbronnen van bestaan van een volk zijn.

En dan staat bij ons volk de zee, en in 't algemeen het water, wel bovenaan. Onze taal is verbazend rijk aan spreekwoorden, die aan de scheepvaart en de visscherij ontleend zijn. Zoo rijk, dat we in dit tweede stukje niet eens aan de visscherij toekomen, maar ons bij de scheepvaart moeten bepalen.

Welnu dan zal ik maar „*met al mijn lek en gebrek*” beginnen om er een paar op te noemen. Er zijn er echter zooveel dat „*men er in verzeild raakt*”. De lezers zijn echter nog al goedaardig, en ik zal maar tot mezelf zeggen: „Wanneer het werk niet volmaakt is: „*word je nog niet gekielhaald*,” en indien ik er een oversla „*is er nog geen man over boord*.” In elk geval „*moet men roeien met de riemen die men heeft*.”

Ja, in alle mogelijke omstandigheden van het leven gebruikt men spreekwoorden, die aan water doen denken. Gaat een jongen de wereld in, dan krijgt hij den raad meê om „*alle zeilen bij te zetten*.” En die raad is goed en zeer aannemelijk, wanneer hij er maar altijd bij denkt dat de zeilen niet aan zichzelf moeten overgelaten worden, maar men „*een oog in 't zeil*” moet houden. Want de zaken kunnen zoo goed loopen, dat ieder erkennen moet: „*Hem gaat het voor den wind*”. Doch het kan ook gebeuren dat „*hij den wind van voren krijgt*”. En dan wordt het noodig om „*het eens over een anderen boeg te gooien*”. Een verstandig man gaat in zulke gevallen een beetje „*laveeren*”. Maar als de menschen „*aan lager wal zitten*” komt dikwijls eerst recht aan 't licht dat er twee soorten van menschen zijn. De eene soort denkt alles door eigen kracht te moeten doen, en zegt eenvoudig: „*Pompen of verzuipen!*” Maar de andere weet en vertrouwt op God, dat „*het water nooit over de lippen komt*”. Niet dat ze daar daarom „*Gods water maar over Gods akker laten loopen*” en zich „*van stuurboord naar bakboord*” laten werpen; met andere woorden lijdelijk zijn. Neen, het vertrouwen op God „*is een veilige haren*”. Maar aan den anderen kant weten ze zeer goed: „*Als 't tij verloopt, verzet men de bakens*”.

Wanneer een jong paar in „*t huwelijksbootje*” stapt, kunnen zoowel de jonggehuwden als de vrienden en betrekkingen ook nog wel wat van „*onze pikbroeken*” leeren. 't Is niet genoeg om maar te roepen: „*goede reis!*” en daarmee uit. 't Is bijvoorbeeld onverstandig, wanneer bruid en bruijom burgerluidjes zijn, zoodat om maar één ding te noemen niet eens alle gasten binnen kunnen zitten, maar een restantje schertsend zegt: „*Wij zitten in de roef!*” om dan geschenken te geven, waarvan een

nuchter beschouwer eigenlijk moet zeggen: „*Dat is nu een vlag op een modderschuit!*” Dat heeft reeds menigeen zich te laat beklagd, en ik zou zoo zeggen: „*Een schip op strand is een baken in zee*”. Maar 't gaat dikwijls alsof er geen onbeduidender ding dan een huwelijk is. Men springt er maar „*plompverloren*” in. Van alles wat naar ernst zweemt, denkt men: „*Dat is maar ballast!*” En dan, als het te laat is, om „*het roer te wenden*”, dan begint het lieve leventje. Eerst was het „*of er geen vuiltje aan de lucht was*”. Maar 't duurt niet lang of de jonge man begrijpt dat „*twee masten op één schip*” niet gaat. Dan tracht hij „*het roer in handen te houden*”. En vrouwlief pruilt: „*Je maakt me zeeziek!*” en begrijpt er maar niets van als de man beweert: „*Je komt in mijn vaarwater!*” En dan is er ieder oogenblik kwestie om een bagatel; of laat me liever zeggen: „*een storm in een glas water*”.

Zulke menschen mogen God wel danken wanneer ze er niet geheel „*onder bedolven raken*”, maar bijtijds tot inkeer komen. Dan weet de man: ik heb ook schuld; maar het moet toch „*recht door zee!*” Maar niet met geweld; „*langzaam aan, dan breekt de lijn niet*”. En de vrouw denkt, inplaats van het te bejammeren (zooals een heel enkele maal eene vrouw wel doet) dat er niets meer te kibbelen valt: „*Stille waters hebben diepe gronden*”. En met Gods hulp zullen beiden de waarheid ondervinden van het spreekwoord: „*Een goed kapitein brengt een slecht schip binnen*”. Doch dan moet het met vaste hand gaan en niet zoo dwarrelig als sommige menschen bij den weg loopen, wien de straatjongen naroeppen: „*Houd je roer recht!*”

Maar.... maar.... „*er zal nog heel wat water in de zee loopen*” eer alle trouwende jongelui dát begrijpen! Misschien zegt iemand tot me: „*De beste stuurliu staan aan wal!*” Wel mogelijk, maar ik zeg toch: „*Wilt ge een ding goed doen, dan dient eerst gewikt en gewogen te worden. „Dat wascht je het water van de zee niet af!”*”

En hiermeê voorloopig: „*vaarwel!*” W.

NIEUWE SCHEPEN.

Te Dubuque in Iowa is een fabriek belast met het bouwen van een stoomschip naar een geheel nieuw model. Het zal zoo ingericht worden, dat het zoowel de rivieren als de oceanen bevaren kan. Behalve de boeg zal het twee achterschepen hebben, ieder afzonderlijk voorzien van een schroef en een roer. De boot zal eene lengte van 300 en eene breedte van 35 voet hebben, geheel van staal gebouwd worden, en 200,000 dollars kosten. Men wil, dat de boot een lading in zwaarte gelijk aan 60,000 bushels tarwe, in een diepte van vijf voet water vervoeren kan. Zoodra dit nieuw model-schip

in gereedheid is zal het een gemengde lading innemen naar de Amazone rivier in Zuid-Amerika, en na ontschepping der lading de rivier 800 mijlen op stoomen, teneinde langs de koffiëplantages, voortbrengselen des lands over te brengen.

De scheepstimmerwerf van de American Steel Barge Company, te West Superior, Minnèsota biedt tegenwoordig een tooneel van bedrijvigheid. Daar zijn tien „whalebacks,” in aanbouw voor het vervoer van graan over zee. Deze „whalebacks” worden aldus genoemd, omdat zij in het water drijvende den uiterlijken vorm hebben van een walvisch. Zij hebben volstrekt geen tuig en liggen meerendeels onder water, zoodat zij van wind of golfslag al zeer weinig tegenstand ondervinden en een snellere reis met grootere lading kunnen doen dan eenig ander schip voor de koopvaardij uitgerust. De schepen worden door stoom gedreven en het kleinste ervan is 320 voet lang. De tijd is, volgens zeevarenden waarschijnlijk niet ver meer verwijderd, dat ook booten, uitsluitend voor het vervoer van passagiers bestemd, gebouwd zullen worden naar de wijze van de „whalebacks,” teneinde daarmede den overtocht te bespoedigen en de zeereis minder afhankelijk te maken van zware stormen en ongunstige winden, waaraan de tegenwoordige oceaan-stoomboot dikwijls met groot gevaar is blootgesteld.

UIT HET LEVEN.

Te Phillipsburg is zekere John Longwell, een man, die onlangs drie slangen overgaf, overleden. Ongeveer een of twee jaren geleden werd Longwell plotseling ziek, en gaf spoedig daarna twee slangen over van aanzienlijke lengte. Slechts kort geleden werd hij weder ongesteld en braakte wederom een kleine groene slang, verscheidene duimen lang. Men gelooft algemeen dat Longwell door het drinken uit een beek in zijn land slangen-eieren doorgeslikt heeft. Zijn maag zal geneeskundig onderzocht worden.

Iemand uit den goeden ouden tijd, die veel gereisd heeft, geeft het volgende ten beste over de paspoorten.

Te Schaffhausen gebeurde het, dat ik reeds de brug over den Rijn half was overgegaan toen een ambtenaartje mij achterna riep:

„Mijnheer! U moet hier uw pas laten viseeren!”

Ik keerde mij echter trotsch om zeggende:

„Wat verbeeldt ge u wel, ik heb in het geheel geen pas” (wat ook werkelijk waar was).

Het antwoord van het schrijvertje was: „Nu, dat is wat anders, goede reis!” —

Daar men mij zeide dat men in Ulm niet gemak-

kelijk zonder pas door de poort gelaten werd, zoo klampte ik, voor de stad gekomen, den eersten den besten soldaat aan, gaf hem mijn reiszak te dragen en ging naast hem voort. Op het geroep van de wacht heette het: „Laat hem gaan; het is een landsman.”

Eens in Salzburg, waar de poortwachter geen lust had mij door te laten, zeide ik, daar mij op het oogenblik geen ander middel overschoot: „Hoor eens. Je bent een ezel!” waarop de verschrikte ambtenaar met een diepe buiging achteruitging en deemoedig zeide: „Alles is in orde, uw genade!”

Achteruitgang van Rome.

Uit statische gegevens, door den bekenden Dr. Rudolf Buddensieg verzameld, blijkt dat in Europa en Amerika het R.-Katholicisme achteruit gaat. De gegevens zijn:

<i>Europa.</i>	1786	1886
Protestanten . . .	37000000	— 85000000
Roomschen . . .	80000000	— 154500000

dus vermeerdering der Protestanten in Europa met 2.30, der Roomschen met slechts 1.92%.

Europa en Amerika. 1786 1886
 Protestanten . . . 39700000 — 134000000
 Roomschen . . . 110190000 — 201000000
 bij de Protestanten dus 3.36 maal, bij de Roomschen slechts 1.81 maal meer, aldus bij de eersten een bijna tweemaal grootere toeneming. Op het gebied der Protestantsche zending bespeurt men hetzelfde.

De bevolking van New York en Brooklyn bedraagt tezamen 3.585.000 zielen, New York 1.900.000 en Brooklyn 1.685.000. Daar thans de beide steden door eene brug verbonden zijn, zoo komen zij de bevolking van Londen reeds nabij.

's Lands wijs, 's lands eer.

Er bestaat een eigenaardig gebruik in Brittanje bij de voltrekking van een huwelijk. Bij het einde der plechtigheid geeft de bruidegom de bruid een klap om de ooren, zeggende: „Zoo doe ik als je mij plaagt of kwelt.” Daarna kust hij haar met de woorden: „En zoo doe ik, als je lief en vriendelijk bent.”

Onlangs huwde een Brit met een Duitsch meisje. Hij gaf haar den klap, doch voordat hij haar kussen kon, betaalde het jonge dametje, wie dat gebruik onbekend was, hem met dezelfde munt, zeggende: „En zoo doe ik als jij mij plaagt of kwelt.”

De jonge man stond verbluft, terwijl de aanwezigen in een luid gelach uitbarstten.

„De toren van Babel.”

Het oude Babyloonië, aan den westelijken oever van den Eufraat, heeft dezer dagen, nadat het duizenden van jaren een bouwval is geweest, een nieuwe versiering gekregen. Een zending der Carmelieten heeft op de spits van den nog staanden bouwval een standbeeld van de „Overwinnende jonkvrouw” geplaatst, dat Pius IX nog zelf gezegend had. De toren van Babel heeft, zooals bekend is, nog 2 van de vroegere 8 verdiepingen. Maar zijne hoogte is toch nog zoo groot dat het gebouw op 80 kilometer in den omtrek te zien is. Aan de basis heeft de toren een vlakken inhoud van 194 vierkanten meter. De baksteen, waarvan hij is opgetrokken, zijn met spijkerschrift bedekt, dat er in gebeiteld is voordat de steen gebakken werd. De teer, die in plaats van cement is gebruikt, heeft men uit een nog heden in de nabijheid van den toren bestaande bron gehaald. De oprichting van het standbeeld der maagd op den toren had onder een groote plechtigheid plaats, die zelfs door Muzelmannen werd bijgewoond.

Geleerde Koppen.

In 1601 gaf zekere Feuadentirus te Parijs een boek uit ter bestrijding van de „nieuwe secten,” bedoelende daarmede den Hervormden Godsdienst.

Zeker tot bewijs dat dit hoog noodig was, vertelde hij in dat boek niet meer of minder dan 1400 dwalingen alleen in Calvijns Catechismus te hebben ontdekt, terwijl hij vroeger er reeds 666 in had gevonden. Alleen in het artikel handelende over de Drieëenheid telde hij van 174—200 dwalingen.

Zulk een wonder van geleerdheid zal men in onze eeuw vergeefs zoeken.

Opmerkelijk.

Dionysius, een geleerde uit Athene, was, zegt de St. Miss, met zijn vriend Apólophanes naar Egypte gegaan, om daar vooral de sterrenkunde te beoefenen. Toen hij met dat doel te Hiërapolis vertoefde, nam hij op den dag van Jezus' sterven de bovennatuurlijke zonsverduistering waar, die toen plaats had. Hij riep tot Apólophanes: óf de godheid, óf de aarde is haar ondergang nabij.

Het is bekend, dat de Heere gekruisigd werd ten tijde van het Joodsche Paaschfeest, dat altijd bij volle maan werd gevierd. Dus kon er toen naar den natuurlijken loop der dingen, geen zonsverduistering plaats hebben. Daarom bleef de verduistering van dien dag een onoplosbaar raadsel voor de geleerden. Trellianus schrijft: dat zij de grootste is geweest die ooit had plaats gehad. De dag werd in nacht veranderd en de sterren waren midden op den dag duidelijk zichtbaar. Ook bericht hij dat er, door een

daarmede samenvallende aardbeving, vele huizen zijn ingestort te Nicea in Bithynie.

Op dien dag leed en stierf Gods Eengeborene, en met Hem moest de oude, zondige, stervende menscheid in het graf nederdalen, om dan met Hem door het geloof tot een nieuw leven op te staan.

Voor Dionysius bleef deze vrucht niet uit. Toen Paulus in het jaar 50 het Evangelie te Athené predikte, nam hij, die intusschen lid van den Raad van den Areopagus was geworden, het Evangelie aan. Hand. XVII : 34.

Volgens Ranke, zegt de Indische *Opwekker*, was de Jezuït Ricci gewoon bij zijnen arbeid te beginnen met mathesis en te eindigen met den godsdienst.

In hoever het voorbeeld van Ricci bij zijne ordebroeders navolging vindt, weet ik niet; wel weet ik, dat de Roomsche zending in zake van het onderwijs nog weinig heeft gepresteerd, en het in onze Oost bij de Protestantische zending beslist moet afleggen.

Volgens het jongste *Vijfjarig verslag van het Indisch Onderwijs*, dat ons dezer dagen werd toegezonden, zijn er in Ned-Indië 248 zendingsscholen, waarvan 231 Protestantische en 17 Roomsche.

Het aantal Roomsche zendingsscholen is dus nog zeer klein. En zoo men er 13 aftelt, welke zij in de Minahassa heeft, dan blijven er maar 4 over, waarvan 3 op het eiland Flores.

Flores met zijn 15000 christenen, en zonder één enkele gouvernementsschool, slechts 3 volksscholen, waarlijk dit pleit niet voor de Roomsche zending in zake van het onderwijs.

En de 13 scholen in de Minahassa bewijzen hiertegen niets. Waar eenmaal de leerlust is ontstaan, zooals de Protestantische zending die in de Minahassa in het leven heeft geroepen, is het gemakkelijk scholen op te richten.

En misschien maken de Roomschen in de Minahassa ook wel meer werk van het onderwijs dan op Flores en Timor; daar volgens den Apostolischen Vicarius van Demerara „in een land, waarin de Protestantische zending ingang gevonden heeft, scholen even noodzakelijk zijn als de kerk.” In andere landen dus niet.

Hoe dit ook zij, ook in de Minahassa is het aantal Roomsche scholen nog ver in de minderheid. Tegenover de 13 Roomsche zendingsscholen staan 114 Protestantische.

De Roomsche zendingsscholen nemen in onze Oost volstrekt geene eerst plaats in; gelijk ze, misschien heel toevallig, in de tabel der zendingsscholen (blz. 257) bovenaan staan.

De Valsche »Christus» te Rockford.

De bekende Schweinfurth, die zich sinds eenige jaren als „Christus” opgeworpen heeft, zal binnen kort zijn „hemel” bij Rockford eens moeten

verlaten om voor het Gerechtshof te verschijnen op een aanklacht van zekeren Geo. W. Condrey, die beweert dat de „Heer van den berg Zion” zijn huiselijk geluk verwoest heeft en \$ 50,000 schavergoeding vraagt.

In 1884 kwam Schweinfurth, zoo wordt medegedeeld, naar Chicago om zijn plan-op touw te zetten. In vele huizen predikte hij. Ongelukkigerwijs liet ook Condrey dien „humbug” in zijn woning toe, zonder te vermoeden, dat zijn gezin onder den invloed van dien slimmen bedrieger zoude komen, gelijk later helaas bleek het geval te zijn. Schweinfurth bracht het zoover, dat Condrey in zijn eigen huis niets meer te zeggen had en door zijn vrouw en vijf wel ontwikkelde dochters als een „draak” werd beschouwd, nadat hun gebleken was dat het nieuwe geloof geen vat op hem had. Geld en geldswaardige voorwerpen werden door zijne vrouw gaandeweg naar Rockford gezonden voor haar „Lord.” Het geheel bedrag schat Condrey op \$ 10.000 in geld alleen. Zijn gouden horloge, \$ 250 waard, verdween ook. Ten laatste vorderde men van hem, dat hij al zijn onroerende bezitting zou laten overschrijven op den „tweeden Christus.” Dit weigerde hij natuurlijk. Toen verliet hem zijn vrouw, die nu in den Rockfordschen „hemel” met de Zionieten samenwoont. De dochters zijn nog in het ouderlijk huis, doch maken den vader het leven tot een hel. Dit alles tezamen had Condrey ten laatste half waanzinnig gemaakt.

Hij is nu evenwel besloten Schweinfurth en zijne apostelen op de kaak te stellen ter waarschuwing van anderen.

Zou er wel een land in de wereld zijn, waar bijgeloof en geestelijk bedrog zoo gemakkelijk zijn slachtoffers maakt als het onze? vraagt met recht de *Ned. Amerikaan*, die dit mededeelt.

Jeruzalem.

De Christelijke Jongelingsvereniging, een jaar geleden alhier gesticht, gedurende het bezoek van den heer Hind Smith, heeft kort geleden een zeer goed gelegen lokaal kunnen verkrijgen op een veel bezocht gedeelte, niet verre van het postkantoor en in de nabijheid van de poort van Jaffa (Joppe). Een breede trap geeft gemakkelijk toegang tot het lokaal, dat zich op de eerste verdieping bevindt. De leden der Vereniging hopen, dat hun lokaal weldra eene plaats der samenkomst zal blijken voor al de buitenlandsche leden, die te Jeruzalem komen.

Met het oog op het steeds aangroeiend getal koffiehuisen en drankwinkels, die allerwegen in Jeruzalem geopend worden, is het hoogst noodzakelijk, dat de jongelieden een lokaal bezitten waar zij hunne vrije uren kunnen doorbrengen onder een Christelijken invloed. *(Jongelingsbode.)*

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's / 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HOEVEKER & ZOON te Amsterdam.

„MET GROOTE BLIJDSCAP.”

Een afscheid is gewoonlijk geen zaak van vreugde maar van droefheid. De scheiding tusschen twee, die elkander liefhebben, krenkt het hart en doet smarte aan. Wanneer zal men elkaër weerzien? En hoe? Ja, zal men elkaër ooit hier beneden weerzien? Ziedaar zooveel pijnlijke open vragen, die bovendien azijn gieten in de wonde, welke door de enkele scheiding reeds geslagen wordt.

Deze smart is een gevolg van onzen val. Ze hangt samen met onze zonde en hare gevolgen. De onzekerheid van het weerzien herinnert sterker dan ons lief is aan den dood, die in elk geval vroeger of later scheuring komt brengen. Viel die slagschaduw niet op de scheidingsure, dan zou in vele gevallen het afscheid niet eens iets pijnlijks hebben. Maar de zonde heeft ons ontstolen wat we in alle zaken zoo noodig hebben: *de zekerheid van welslagen*. Die zekerheid heet in de taal des Bijbels: *ruste*.

Eén afscheid is genomen onder de heerlijkste vreugde. En wel een afscheid, waarvan men oppervlakkig zou zeggen: het had de grootste droefheid moeten veroorzaken. We lezen in Lukas XXIV: 50—53: „En Hij leidde hen buiten tot aan Bethanië, en zijne handen opheffende zegende Hij hen. En het geschiedde als Hij hen zegende, dat Hij van hen scheidde en werd opgenomen in den hemel. En zij

aanbaden Hem, en keerden weder naar Jeruzalem met groote blijdschap. En zij waren te allen tijde in den tempel, lovende en dankende God. Amen.”

Zoodra de verheerlijkte Heiland aan het oog der jongeren onttrokken was, keerden dezen weder naar Jeruzalem „*met groote blijdschap*.” Zij „loofden en dankten God te allen tijd.”

Het afscheid van hun Heer en Meester, dat *droefheid* veroorzaakte, was reeds vroeger genomen. Zoolang de Bruidegom bij hen was, had het den bruidloftskinderen niet betaamd te vasten; er was geen reden voor geweest. Maar de ure was gekomen dat de Bruidegom weggenomen was, en toen hadden zij gevestigd. Die ure had kort geduurd, van Donderdagavond tot Zondagmorgen. Maar die korte ure had een geheele eeuwigheid in zich besloten. Wat aan de lengte ontbrak, had die ure aan diepte met woeker teruggekregen. Dat was het eenige middel om haar te doen eindigen. In die ure was de Bruidegom in de diepte der hel nedergedaald, van God en menschen verlaten, en had een *eeuwige* verlossing aangebracht. Om dat te kunnen doen, had Hij den *eeuwigen* dood moeten smaken. Toen was vervuld geworden, wat Hij tot zijne jongeren gesproken had, eenige oogenblikken vóór die ure aanving: „Eenen kleinen tijd en gij zult mij niet zien, en wederom eenen kleinen tijd en gij zult mij zien. Voorwaar, voorwaar ik zeg u, dat gij zult schreien

en klagelijk weenen, maar de wereld zal zich verblijden; en gij zult bedroefd zijn, maar uwe droefheid zal tot blijdschap worden."

Het „schreien en klagelijk weenen" bij dat afscheid voor een kleinen tijd werd veroorzaakt door den dood. Wanneer de scheiding, welke de dood veroorzaakt, vreugde en blijdschap brengt, is het „de wereld" die haar geniet. Het booze is haar element; den dood ziet zij met genot.

De dood is de machtigste openbaring van haar koning, den koning der verschrikking. Zij is een kind van haar vader, die een menschenmoordenaar is van den beginne. De wereld, die zich verblijdt bij den dood van Jezus, toont daardoor dat ze zijne moordenaress is.

Die blijdschap der wereld kan echter niet anders dan van zeer korten duur zijn. Het was immers onmogelijk dat Hij door de banden des doods kon gehouden worden? Op den morgen der opstanding begint de schrik. De wachters, die de blijdschap der wereld volkomen moeten maken, door het zegel op den grafsteen ongeschonden te bewaren, „werden verschrikt en werden als dooden", toen de engel nederdaalde en het graf ontsloot. De moordenaars kochten in hun angst een leugen van de wachters, om toch maar het schrikkelijk feit, dat het leven was geopenbaard, te bemantelen. Waar slechts een begin van die levenskracht zich bij Jezus discipelen openbaart, tracht de wereld met geweld het te onderdrukken en uit te roeien. Vergeefs! Het tarwegraan is eens voor goed dood geweest en brengt nu onwederstaanbaar vrucht voort. Tot eindelijk de korte blijdschap der wereld, die al grooter en grooter droefheid wordt, losbarsten zal in den rauwen wanhoopsgil van den zelfmoordenaar: „Bergen, valt op ons! Heuvelen, bedekt ons, voor den toorn des Lams!"

Niet voor den toorn van den Leeuw, die ons aanvalt, maar voor den toorn van Hem, dien *wij* als offerlam geslacht hebben.

Op den morgen van Jezus' opstanding, ging Hij in in zijne ruste. Het werk was volbracht, de gevolgen waren zeker. Dat is rust. Ledig zijn is geen rust. Volbrachte arbeid, die zekere vruchten afwerpt, is ruste. Die rust blijft over voor het volk Gods. Het verleden is voorbij. Een eeuwig *heden* is aangebroken. Eens heeft God gezworen in zijnen toorn over een ongeloovig geslacht: „Indien zij in mijne rust zullen ingaan!" Dat was type. Maar door David heeft Hij „een anderen dag bepaald." Die dag heet niet morgen of overmorgen, maar *heden*. „Heden nu gij zijne stem hoort, ga in tot de rust."

Het stemmelooze Lam had weer stem gekregen. Zijn discipelen waren ingegaan in de rust. Zij rustten in zijn volbrachte offer.

En wat is nu de scheiding door de hemelvaart van Christus teweeggebracht? Een „heengaan, om voor hen plaats te bereiden."

„Ik kom, wanneer ik zal heengegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, weder en zal u tot mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, waar ik ben." Zoo had Hij tot hen gesproken.

„Deze Jezus, die van u opgenomen is in den hemel, zal alzo komen, gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien heenvaren." Zoo zeiden de engelen, terwijl de wolken onder zijne voeten nog bezig waren zich te sluiten.

„Want de Heere zelf zal met een geroep, met de stem des archangels, en met de bazuin Gods, nederdalen van den hemel, en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan, daarna wij, die levend overgebleven zijn, zullen tezamen met hen opgenomen worden in de wolken, den Heere tegemoet, in de lucht, en alzo zullen wij altijd met den Heere wezen." Zoo jubelde zijn apostel, die op het oogenblik zijner hemelvaart nog tot de wereld behoorde en hare droefheid over zijn leven deelde.

„Ja, ik kom haastelijk. Amen!" Zoo klinkt zijn laatsten groet aan het einde zijns Woords.

Dáárom konden de discipelen „met groote blijdschap," naar Jeruzalem wederkeeren. Het was geen afscheid. Die ure was voorbij, en zou nimmer wederkeeren. Het was een ingaan in den tabernakel niet met handen gemaakt; voor ons en vóór ons. Voor ons, dat is ons ten goede. Vóór ons, dat is: wij komen ook.

Dus verblijde zich de gemeente des Heeren te allen tijde. De Hoogepriester is ingegaan, maar Hij is reeds onderweg om terug te komen uit het allerheiligste, in koninklijke kleederen, om de volle verzoening te openbaren.

Dus love en danke de gemeente God *te allen tijde*. Het wordt al donkerder en donkerder in de maatschappij. We hooren van allerlei slechte geruchten. De volken staan tegen elkander op. De aardbevingen schudden de natiën. De zee en de golven geven groot geluid. De mensch der zonde zal, wie weet hoe spoedig, geopenbaard worden. De dood dreigt al vinniger. Het zwaard maakte plaats voor kruut, het kruut werd verdrongen door dynamiet. Het schijnt dat de wereld zich weer verblijden mag.

Maar het zijn stuiptrekkingen. Indien het waar is, dat Christus op de wolken wederkomt, dan moet het zonlicht onderschept worden; dan moet er „een eenige dag komen dat er geen licht en geen donker is. Maar ten tijde des avonds zal het licht wezen." Al die beroering onder de volken, al dat bruisen der socialistische en anarchistische woelingen, zijn het samenvakken der wolken, waarop Christus verschijnen zal. Dus géen reden voor droefheid, integendeel: „wanneer gij deze dingen ziet gebeuren, *zoo heft gij uwe hoofden op*, wetende dat uwe verlossing nabij is."

Ook dit heeft onze Koning ons beloofd in verband met zijn opvaren ten hemel. „*En niemand zal*

uwe blijdschap van u nemen." Dat is *onmogelijk*. Hij is onze blijdschap. En Hij is verhoogd boven alle tronen en heerschappijen. Met Hem is ons leven verborgen in God. En dus is „eeuwige blijdschap op onze hoofden."

Daar kan slechts éene oorzaak van verduistering der blijdschap zijn. Daar kunnen andere wolken komen dan die, waarop Jezus Christus eens wederkeert. Wolken van stof, van onreine dampen, die uit ons eigen hart opstijgen. Die kunnen ons het licht benemen. Maar de zon blijft onverminderd van glans schijnen. En daarom klinkt door alle eeuwen heen naast de belofte zijner wederkomst, zijne waarschuwing: „Waakt!"

o Heere, maak ons wakker en houd ons wakende!
W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XIX.

WAARIN PLANNEN WORDEN GESMEED.

Eenige maanden na de gebeurtenissen in het laatste hoofdstuk vermeld, zat mijnheer Van Hove op een Zaterdagavond in zijn kamer bij een helder brandend vuur een vaderlandschen Gouwenaar te rooken. Tegenover hem zat onze oude kennis van 't „Gezelschap", de heer De Soete, die op een uitnoodiging van den jongen koopman verschenen was.

Deze laatste was namelijk, gelijk het veelal gaat, wanneer iemand den grooten stap heeft mogen doen, die hem uit de duisternis brengt tot het licht, ook wat het maatschappelijk leven betreft in ietwat andere omgeving gekomen. Dat de oude vrienden, sinds hij „ernstig" was geworden, hem al lang hadden „laten schieten", — velen die nog student waren, zag hij vanzelf niet meer — was begrijpelijk. Maar er waren nieuwe gekomen, goede, hartelijke menschen, al waren ze veelal niet juist uit Van Hove's stand. Dat had hem echter niet belet met hen bevriend te worden, en hooge achting te verkrijgen voor hun geloof, hun handel en wandel. Tot enkelen zelfs was hij in vrij innige betrekking gekomen. Dit nu had hem een blik doen slaan in toestanden die hij, gelijk velen uit zijn stand, vroeger nagevoel niet kende, ja wellicht ongelooflijk zou geacht hebben, toestanden van onkunde, ellende en wat dies meer zij. En bij een krachtig, voortvarend man als Van Hove, die pas den Heere had leeren kennen en wiens hart met ootmoedigen dank was vervuld, moesten die toestanden wel doen peinen op middelen om in des Heeren kracht verbetering aan te brengen. De verhalen van Kwik hadden hem reeds voor veel de oogen geopend; nu vernam hij nog meer.

De staat van zaken was toen, we zeiden 't reeds vroeger, anders dan nu. De leeraars die in de kerk het Woord „recht sneden" werden steeds zeldzamer. Met de leer raakte de waarheid zoek, en de deugd-

en plichtpreken hadden veel van een ernstige vermaning aan een lam mensch, om toch lustig te dansen. De verkondiging der zaligheid uit genade te hooren, was, al stonden Zondags alle kerken open, toch niet zoo gemakkelijk, en Van Hove ervoer dat dan ook zeer goed, zoodat hij zich vaak vergenoegde met zichzelf te stichten. Dacht hij ook, sinds de groote verandering bij hem plaatsvond, over predikanten veel gunstiger dan vroeger, dat hij zich tot het meerendeel nog niet kon getrokken gevoelen, is duidelijk. En ongelukkig zou het ook, wat de anderen betreft, niet veel beteren. We zullen zien hoe dat kwam.

Zoals gezegd, was De Soete op den vermelden Zaterdagavond de gast van Van Hove. Ze kenden elkander trouwens reeds lang. Want De Soete, die gelijk men weet, vroeger gevaren had en nog nu en dan zaken deed, kwam vaak in aanraking met De Bruyne & Co. en had bovendien menigmaal zeer verstandigen raad gegeven. Zoo had Van Hove den eenvoudigen, maar helderdenkenden man, wiens vroomheid niet in woorden maar in daden bleek, leeren waardeeren; vandaar dat hij hem ook over meer dan éen plan wilde spreken. Verburg was daarvoor niet de meest geschikte persoon en wat Vader Schuyt betreft, die trok Van Hove bijster weinig aan. Er zijn naturen, die te veel verschillen, en het „aanvullings"-stelsel, waarmee o. a. zooveel huwelijken goed gepraat worden, is op zichzelf niets dan — een fraaie uitvinding om dit of dat te verantwoorden.

Zoodra de Soete mee een lange pijp in 't hoofd had genomen, begon de gastheer hem mededeeling te doen van wat hij wenschte. Het was hem, zoo zei Van Hove, duidelijk geworden, dat er voor hen die den Heere beleden ook een roeping en werk was ten opzichte van anderen, vooral van hen, met wie zij in aanraking kwamen. „Er is veel armoe en ellende," zei Van Hove, „waar de bedeeling en hoe dat meer heet, niet aan kan doen, maar vooral vind ik dat er op geestelijk gebied veel te weinig geschiedt. Ge zult zeggen: de kerk biedt toch gelegenheid voor wie komen wil, maar — daargelaten nu *wat* men vaak hoort — wat geschiedt er eigenlijk veel meer? Neem b. v. de catechisatie." En hij vertelde de geschiedenis van Koosje Markus.

„Ja," sprak De Soete, „we voelen allen wel dat er iets ontbreekt. Ik denk ook dikwijls, wat moet er gedaan worden, om, ik mag wel zeggen de duizenden, die eigenlijk geheel buiten God leven, al heeten ze ook dikwijls lidmaten, te brengen waar zij wezen moeten."

De Soete was de eenige niet die toen zoo dacht. Gode zij dank, het antwoord is niet uitgebleven! Er is verandering, verbetering gekomen. Maar die was destijds tenminste nog nergens merkbaar. Trouwens de toestanden schreiden ook nog niet zoo sterk om verbetering als thans.

„Ik heb lang nagedacht,” sprak Van Hove en ik geloof dat de „leeken” om 't zoo te noemen, aan 't werk moeten. Ik weet wel wij hebben geen „geestelijken”, maar ge begrijpt me.”

„Welnu”, zei De Soete, „wat verhindert hen? Zijn niet allen, die gelooven, koningen en priesters? Wij zijn toch niet Roomsch.”

„Ik dacht het ook,” was 't antwoord, „en om u de waarheid te zeggen, ik heb er met een onzer beste leeraars over gesproken. Maar 't viel mij tegen. Hij zei ronduit, dat de kerk wel voor alles zorgen zou. „Maar,” zei ik, „als de leden van de kerk dan doen wat hun hand te doen vindt, dan doet immers de kerk het, of 't komt haar ten goede?” „Neen,” zei hij, „dat is *ons* werk en van hen, die wij er voor aanstellen.” Nu, ik zei maar niets meer. Maar dit weet ik, ten eerste doet de kerk het toch niet en ten tweede zet ik het den beste om mij te bewijzen, waarom ieder Christen voor zich geen goed zou mogen doen en de kerk alleen wel.”

„Ik heb dat meer gehoord,” sprak De Soete, „en geloof niet dat men met twisten erover veel wint. Ik geloof dat allen die Christus in der waarheid liefhebben, saam geroepen zijn, zijn deugden te verkondigen, op zijn voetspoor het verlorene te zoeken. De kerk heeft haar roeping, maar ieder in zijn kring ook de zijne.

„Wij althans begrijpen elkaar,” sprak Van Hove. „Ik heb nooit gevat dat er lieden zijn geweest, — uit mijn studietijd weet ik het — en er zijn er nog, die meenen dat ze uit Christendom tegen de kerk zijn moeten. Dat is even zot als wanneer Schiller zegt: ik ben ongodsdienstig uit godsdienstigheid. Maar evenmin vat ik met welk recht men iemand, die tot des Heeren gemeente behoort, de bevoegdheid zou ontzeggen om te werken wat goed is.”

Dat was zeer wijs geredeneerd. Toch moesten nog vele jaren verlopen, eer elk het inzag.

„Ik heb gedacht,” zoo vervolgde Van Hove, „dat er althans met ons werkvolk wel wat was te beginnen. Ik zie b.v. niet in, waarom we niet 's morgens een hoofdstuk uit de Schrift met hen zouden lezen. Doch mijn compagnon heeft er geen ooren naar en zou 't verloren tijd noemen. Nu heb ik al meer dan eens hun aangeraden ter kerk te gaan. Maar daar zit het nu juist. Toen Kobus getrouwd was, heb ik er ernstig over gesproken, en hij gaat dan ook trouw, omdat zijn vrouws moeder er ook op staat. Maar nu vroeg ik hem verleden week eens waar hij geweest was en wat hij gehoord had. Ik verklaar je, de kleur sloeg hem uit; hij wist er ('t was de dag daarna) al geen syllabe meer van, niet eens den tekst. Ik kwam met hem later nog eens aan de praat, maar de man — hij is NB. al aangenomen — weet ternauwernood waartoe iemand eigenlijk ter kerk moet gaan. Het is jammerlijk.”

„Zeker,” sprak De Soete, „en 't helpt al weinig, wanneer zulke menschen als u bedoelt, den Bijbel

lezen. Ze begrijpen er bitter weinig van. Nu ik geef toe, dat de oude druk en taal er ook wat toe doen. ¹⁾ Maar de hoofdzaak is, dat de geestelijke dingen hun vreemd zijn. Hoe dikwijls heb ik niet gehoord, dat de menschen zich troostten met de gedachte dat hun gestorven kind nu een engeltje was. Anderen weer weten niet, of David een Jood of een Christen was, en de meesten begrijpen van het onderscheid tusschen Oud en Nieuw Testament niets. Wat hebben zulke menschen aan de beste preek? 't Meeste gaat over de hoofden heen.

„Dat meen ik ook”, zei Van Hove, „en”, voegde hij er met den ouden, wat ondeugenden glimlach bij, „'t schijnt wel of men het in sommige kerken zoo wil maken dat de onkundigen wegblijven, omdat zij niets en de ontwikkelden, omdat ze gauw genoeg krijgen. Ik geloof dat de prediking voor allen moet zijn, natuurlijk die de jaren des onderscheids hebben, maar zooals 't nu soms is...

„Hoe bedoelt u dat? vroeg de ander.

„Wel” hernam Van Hove weer met een eigenaardig glimlachje, „een paar weken geleden ga ik ter kerk bij Dominee Zwane, een man die, naar ik weet, het Woord Gods naar waarheid verkondigt. Nu zwijg ik er van, dat ik, als heer, dadelijk twee plaatsen voor één kon krijgen, terwijl een burgerman naast mijn bank stond te wachten op den „instuif.” Toen die kwam, was de bank vol, en kon de man blijven staan, zoodat ik op 't laatst hem aanbod eens om te ruilen. 't Is niet naar de les van Jacobus.

Maar waar ik nu op komen wil. Daar trad de voorzanger op. Of het nu goed is dat Gods Woord wordt gelezen, terwijl door 't gestadig inloopen het haast onmogelijk is wat te verstaan, laat ik daar. De man begon. Maar lieve tijd! Ik had werk me goed te houden. Hij scheen er een aparte voorzangersstem op na te houden: „Ik e-zegge” en „ik e-hebbe” was 't voor en na. Hij las de wet des Heeren, maar tegen het eind was het niet meer om aan te hooren. Ik kan het je precies vertellen:

huis.

„Gij en zult niet begeeren uws naasten

Gij. en zult niet begeeren uws naasten

vrouw....

Noch zijnen dienstknecht.

Noch zijne dienstmaagd.

Noch zijnen os.

éé-zul!....

Noch zijnen

Noch iets dat uws naasten

is.”

Van Hove had de woorden met galmende stem en de noodige verheffingen en dalingen uitgesproken, zoodat De Soete schaterde van lachen, terwijl hij uitriep:

¹⁾ Men bedenke wat we eenigen tijd geleden in dit verhaal daarover meedeelden.

„Maar, mijnheer, nu dol je er toch mee.”

„Wis en waaracht... wis en zeker niet!” riep de jonkman, die haast weer op den ouden dreef was geraakt. „Ik ken dien voorzanger, want hij is waagdrager en levert aan ons. Zijn stem is zoo gewoon als van ieder ander mensch, waarom dan die zotte gemaaktheid, waar een verstandig mensch van walgt.”

„Ja,” zei De Soete, „de menschen schijnen te denken, dat het er zoo bij hoort. Neem nu vader Schuyt, dien u wel kent. Als Christen kan hij velen een voorbeeld wezen, maar die heeft zich ook in 't gewone leven een oefenaarstaal aangewend. Gelukkig, op 't laatst hoor je 't niet meer.”

„Ik houd *zulk* voorlezen voor onstichtelijk,” zei Van Hove ernstig. „Nu, Ds. Zwane trad op en ik moet zeggen wat hij zei, was goed, degelijk; ik heb er wat aan gehad. Maar waarom nu de predikatie moest duren tot bij halfeen in den morgen, en de tekst, die wezenlijk maar twee deelen had, toch in *drieën* moest — dat vraag ik u. Het slimste vond ik echter dat het alles gezegd werd in een taal en in woorden die een eenvoudig mensch eenvoudig niet kon vatten. Er slieden dan ook heel wat. 't Was een prachtig betoog, maar goed voor de academie.”

„Z. Eerwaarde heeft nu eenmaal dat gebrek,” sprak de ander. „Ik vind altijd zoo mooi wat Luther zegt: „Als ik op den preekstoel sta, denk ik niet om de enkele doktoren en geleerden die voor mij zitten, maar om de vele geringen, handwerkslieden en dienstboden.” 't Is echter de vraag, of de predikatie voor de geheel onkundigen wel ooit te vatten zal zijn. Ze *lezen* niet en daarom *hooren* ze slecht.”

„We begrijpen elkaar,” sprak Van Hove. „Nu zal ik je wat zeggen: Je weet onze leverancier heeft zoo'n soort „vergaring” zooals hij dat noemt, waar hij zijn werkjongens bezig houdt. Kwik is er geweest, zooals je weet. Nu zou ik denken, als u nu eens je daarmee woudt bemoeien en dien jongens nog eens wat beters vertellen dan van dikke lui en zulke dingen. Ze kunnen evengoed een psalm of een lied zingen als allerlei deunen. Ik wil zelf meehelpen, maar de leiding op mij nemen, dat zou niet gaan. De baas heeft me te veel te ontzien. Als we onder de jongens eens een anderen geest zochten te brengen. Misschien konden onze knechts er dan ook wel bij.”

Het zal misschien den lezer verbazen te vernemen, dat De Soete zich niet aanstonds volijverig bereid verklaarde tot het voorgestelde plan mee te werken. Maar men bedenke, dat in die achterlijke tijden nog niet de eerste de beste kwajongen van zestien jaar — gelijk in onze vooruitgangsdagen — elk oogenblik bereid was „op te treden” of „voor te gaan.” Men was toen nog van de apostolische leer: „Leg niemand haastelijk de handen op,” wat tegenwoordig ieder, om tijd te winnen, zichzelf maar doet. De Soete zou er nog eens op slapen en deed dit — met zekere tusschenruimten — een week lang.

Daarna echter verklaarde hij zich tot blijdschap van Van Hove bereid „het met Gods hulp te beproeven.”

Aanvankelijk echter scheen het niet te vlotten. Een poging die De Soete deed om Kwik voor de zaak te winnen, mislukte. „Mijn hoofd en hart zaten destijds vol met andere dingen,” zoo getuigt Kwik zelf; „ik heb toen ervaren, hoe de zorgvuldigheden des levens en de verleiding des rijkdoms, ook den wasdom van 't zaad kunnen beletten, al verhindert God dat het geheel verstikt. Zoo ging De Soete er dan alleen op af. Hij bezocht den baas, woonde een paar vergaderingen, op vereerend verlangen des leiders bij, en waagde het eindelijk voor den dag te komen met het voorstel, om zoo nu en dan eens aan de jongens wat te komen vertellen. De baas, die ook De Soete wel kende, vond dit wonder aardig. „Want ik raak zoowat uitverteld,” sprak hij, „en 't is een moffentoer dat volkje altijd bezig te houden. Als ik mijn zoon niet had...”

„Nu,” was 't antwoord, „dan heb ik nog voorraad genoeg. Ik weet leerzame geschiedenissen in overvloed en zulke, waar ze hun leven wat aan hebben en later ook nog.”

„Wat blief je?” riep de ander verbaasd.

„Ja zeker. Ik zal ze nu en dan wat uit Gods Woord vertellen. Ge weet, dat is hun voor tijd en eeuwigheid van nut.”

Of de baas dat ook geloofde, weten we niet. Doch 't was verwonderlijk hoe snel de ingenomenheid met de aanbieding van De Soete verdween. Nog opmerkelijker was, dat dezelfde man, die een lang gezicht trok toen hij van Gods Woord hoorde, eensklaps optrad voor de rechten der kerk. „Zie je,” zoo sprak hij, „ik heb er niet tegen, maar mij dunkt daar moeten menschen als wijlui liever afblijven. Daar zijne de kerk en de dominees voor. Neem me niet kwalijk, mijnheer De Soete, maar ik vind het net als dat, zel 'k reis zeggen, ik een bakkerij ging opzetten in mijn huis, waar een bakker vlak naast woont.”

Op deze geheel nieuwe beschouwing van zijn taak was De Soete blijkbaar niet verdacht. Er schoot dus niets over dan 't voorloopig op te geven en verslag te gaan doen aan Van Hove. Deze was gelukkig zoo wijs niet aanstonds 't overwicht dat hij bezat in de schaal te werpen, maar ried aan 't nog eens te probeeren. En ditmaal gelukte het De Soete een spreekbeurt te krijgen.

Uit het verhaal dat Kwik, (die 't op het „Gezelschap” hoorde,) geeft, blijkt dat De Soete den jongelui de geschiedenis van Jozef begon te vertellen en ook dat hij een zeer aandachtig gehoor had, voor 't welk alles bijna nieuw was. Toch viel 't vertellen De Soete zuur. Want de echte stadskinderen, die voor hem zaten, hadden van „schoven” en van „kudde” zeer weinig, van een „aartsvader” zelfs geen flauw begrip. Op een vraag of ze wel eens een tent hadden gezien, was 't antwoord: „Jao baos, zoo'n apespuil”.

Of De Soete het karakter van Jozef juist voorstelde weten we niet, maar 't blijkt dat diens handelingen aan een paar jongens den uitroep ontlokten: „Hé, wat een verraoyer!”

De Soete, die nu juist geen man van 't vak was, raakte er verlegen mee, en wenschte in zijn hart dat hij 't nooit begonnen was. Waaruit alweer blijkt hoeveel we sinds zijn vooruitgegaan; tegenwoordig toch overkomt zoo iets nooit iemand meer, al is 't getal sprekers, optreders, stichters en onderrichters (ook vrouwelijke) van jong en oud legio — zonder eenige voorbereiding zelfs.

„En hoe vindt jelui nu dien Jozef?” vroeg De Soete, toen hij, de eerste twee droomen verteld hebbende, voorloopig een punt zette.

„'t Was een smuigert!” riep er een, blijkbaar uit de volheid des harten.

„Ja, maor die anderen deugden ook niet veul,” riep een ander.

„Nou, maar die kregen ook niet zoo'n mooi piassenpak”,¹⁾ sprak een derde.

„'t Is toch zeker niet waar gebeurd, wel mijnheer?” vroeg een der oudsten en meer beschaafden. „Wie gaat er nou op droomen of?”

„Hoort eens, jongens,” sprak De Soete, „ik kan jelui niet allemaal tegelijk antwoord geven. Je moet ook eerst weten wat er nog verder komt. Hebt je daar lust in?”

„Jao, jao,” klonk 't van allen kant; zelfs maakte iemand de wijsgeerige opmerking: „Want anders weten we zoo te zeggen nog zoo veul als niks.”

Hierdoor althans bemoedigd nam De Soete afscheid, belovende het spoedig te zullen vervatten. Doch toen hij Van Hove vertelde hoe 't gegaan was, liet hij er op volgen: „Ik had nooit gedacht dat het zoo'n karrewei was zoo'n eenvoudig verhaal te vertellen. Nu vat ik nog beter waarom zulke jongens met geen stok naar de kerk zijn te krijgen. Zij begrijpen mij al niet, laat staan den dominée. 't Is of ze in een andere wereld komen, als ze van de dingen van Gods koninkrijk hooren.”

„Zoo is het toch eigenlijk ook,” sprak Van Hove. „Ik weet het bij ervaring. Onze gewone levenskring en de hunne misschien nog meer, is uit de aarde aardisch; al wat daarbuiten ligt en daarbij nog zooveel, dat nu juist niet onze sfeer hier in Nederland betreft, klinkt wonderlijk in de ooren. 't Is echter al wel dat ze verlangen naar 't vervolg.

„'k Zie er wel wat tegen op,” was 't antwoord.

„Lieve vriend,” sprak Van Hove, „gij hebt het met Gods hulp begonnen; ga met Hem voort. En daarbij, laat ik u eens mogen herinneren wat onze professor plag te zeggen: „Leerende leert men”. Hij zei 't in 't Latijn, maar ge weet dat in onze taal „leeren” twee beteekenissen heeft.”

Als De Soete 't nog niet wist, zou 't hem bij het leveren der „vervolgen” duidelijk worden.

¹⁾ Paljas, grappenmaker.

H.

LEVEN DE GEUZEN!

DOOR

P. J. KLOPPERS.

II.

Driehonderd edele lieden aan een rijken disch vereend, den schuimenden beker lustig zwierende en 't hoofd van stoute plannen vol, kunt ge u schooner aanblik denken? Dát was het werk van Brederode, den man, die Nederland van de Schelde tot den Dollart zou vrijgevochten hebben, indien hij het maar met groote woorden had mogen doen. Eensklaps krijgt hij een inval. Hij herinnert aan de spottaal van Barlaimont, wijst er op, hoe dwaas het is, lieden van dergelijke conditie als zij zijn, bedelaars te noemen en noodigt zijn dischgenooten uit, zich bij de eeuwige broederschap der bedelaars aan te sluiten. Hij wenkt een page en deze reikt hem een lederen tasch en een houten nap over. De tasch hangt hij om den hals, den nap vult hij lachend met schuimenden wijn en met de woorden: „Vivent les Gueux! Leven de geuzen!” ledigt hij den inhoud in één teug.

En verontwaardiging en ergernis zijn omgezet in bijtende scherts en het „Vivent les Gueux!” uit driehonderd lustige kelen al schaterlachend gestooten, doet de wanden van het oude paleis der Culenborgs dreunen op hunne fondamenten.

Het wachtwoord was gevonden. Een dronken man heeft een naam gegrepen, en die naam zal het *shibboleth* zijn in heel den bangen strijd. Geuzen! En Spanje zal die Geuzen in de „bosschen” en te „water” drijven, waar ze „wilde Geuzen” zich zullen betoonen. Ze zullen de bosschen doen weergalmen van Geuzenliedekens en de zee van hunne heldenfeiten. Geuzen! Maar als Alva hen door kerker en dood zal dwingen, dan zullen ze opstaan en met geweld nemen, wat ze nu als bedelaars vraagden: vrijheid voor haardsteê en altaren! Geuzen, maar eenmaal zal Spanje van het nakroost dier Geuzen vrede afbedelen en het meer geven dan hunne vaderen vraagden!

Doch wie van de aanzittenden heeft dat kunnen voorzien, ja, wie hunner heeft er zelfs een voorgevoel van gehad, dat het hier roekeloos uitgesproken woord hem straks, als de wreker gekomen zijn zal, den hals zal kosten. Tasch en nap gaan van hand tot hand en als alle aanwezigen de eerste gedragen, den tweeden geledigd hebben, dan worden ze aan gindschen pilaar opgehangen en ieder der aanwezigen plaatst zich daaronder, strooit wat zout in zijn beker en ledigt dien opnieuw, terwijl hij onder de woorden:

„Bij brood, bij zout, bij bedeltasch,
De Geuzentrop blijft wat ze was,

trouw aan den koning zweert tot aan den bedelnap toe. En als de laatste der gasten zoo in zijne verbeel-

ding een einde gemaakt heeft aan inquisitie en tirannie, dan begint het spel eerst recht. Dan heet men elkan- der in scherts „heer prior” of „hoogerwaarde abt”, dan keert men zijn mantel en muts het binnenst buiten en springt op de stoelen en danst op de tafel. Niet waar, dat spel walgt u, en wie zou het willen verdedigen! Maar Spanje's knechten hebben wel andere spelen uitgevonden, als ze in het vun- zig kerkerhol zich rondom de pijubank verdrongen en met satanisch welbehagen en een helschen glim- lach genoten in het krimpen der leden en het ver- wringen der trekken van hun rampzalig slachtoffer! Neen, ook de beschonken Geus mag tegenover God en menschen zonder blozen de oogen opslaan voor Rome's kannibalen!

Doch zie, de bijeenkomst wordt gestoord. Oranje, Egmond en Hoorne treden binnen en weër barst de algemeene geestdrift los bij het zien van dit dric- tal. Brederode snelt op „neef Willem” toe en slaat hem de tasch om den hals en dwingt hem den gevulden nap in de hand. Gewis, de historie kan profetisch zijn, vol van poëzie! Daar staat hij, de man, die het „leven de Geuzen!” in daden van moed en volharding, in een bangen maar zegevierenden strijd van tachtig jaren omzetten zal. Van deze drink- broers zal hij lijders, strijders, helden, overwinnaars maken! Daar staan ze, de mannen, in wie een gan- sche natie haar ideaal vindt, temidden dezer Geuzen, opgeschreven ten doode, zij de eerste slachtoffers van Spanje's bloeddorst en laaghartig verraad, hij de laatste!

Doch hunne verschijning was dan ook genoeg, om de zwelgp partij te doen eindigen. Ze wijzen hunne medegenooten op het onvoorzichtige van hunne han- deling en het gelukt hun de opgewondenen naar hunne verblijven mede te troonen. Het paleis van Culenborg is weër ledig en verlaten. Het „leven de Geuzen!” gaat de wijde wereld in. Reeds den vol- genden dag vertoonen zich de dischgenooten op de straat in geuzenlivrei. Ze hebben hun sierlijk gewaad afgelegd en door een grauwe pij vervangen, de bedeltasch omgehangen, den baard laten wegsche- ren en, volgens de gewoonte der bedelaars, den lan- gen knevel behouden, terwijl hun eenig sieraad be- staat in een penning, waarop de bedelnap prijkt met het randschrift: „Getrouw aan den koning tot den bedelzak toe.”

We zullen de verbonden edelen uitgeleide doen, als ze onder hun eigen pistoolschoten en het woest getier eener joelende schare eene stad verlaten, waar ze het eerste bedrijf afspeelden van onze worsteling om vrijheid en menschenrecht tegen willekeur en gewetensdwang. Zien wij liever, welk eene nawerking hun optreden heeft in de geheime werkplaats der regeering. Dáar zijn de leden van den Geheimen Raad met dertien Vliesridders dag aan dag saam- vergaderd, om de belofte van gematigheid, der Land- voogdesse afgeperst, om te zetten in regeeringsbe-

sluiten. Daar tracht men 's konings gestrengheid en den afkeer des volks voor de inquisitie met elkan- der te verzoenen. Eindelijk zijn ze er en als vrucht hunner nauwgezette overwegingen en langdurige be- raadslagingen, vaardigt de Landvoogdesse hare „Mo- deratie” uit. Een zwaar, lijvig stuk, maar als ge 't al in korte woorden samenvattet, om het te beter in het geheugen te bewaren, zie, dan behoeft ge slechts te onthouden, dat strafbaar bleef, wat straf- baar was, doch de dood met den koorde of het ver- drinken voor den armen Nederlander meer goeder- tieren geacht werd dan brandstapel en folterbank. Was het wonder, dat men geneigd was te spotten met eene goedertierenheid, die geene „moderatie” kon toestaan, tenzij het toch eene „moorderatie” bleve?

En nu zou het buitengewoon gezantschap naar den koning afgevaardigd worden, om Zijne Majesteit insgelijks tot zachtheid te bewegen en Bergen en Montigny werden tot slachtoffers uitgekozen. Vol moed verliet Montigny zijn jeugdige gade, met wie hij slechts één jaar verbonden mocht zijn. Vergeefs waarschuwde men hem, vruchteloos berichtte hem de Spaansche gezant te Parijs, dat de koning zeer verstoord was over de laatste buitensporigheden der edelen, de arme snelde met geestdrift zijn noodlot tegen. Bergen, door eene wonde, welke hij bij toe- val bekwam, opgehouden, volgde later, helaas, nog altijd tijdig genoeg om de wraak van den haatdra- genden Filips te gevoelen. En terwijl de beide hee- ren hunne reis vervolgden, om den koning een ge- trouw beeld van de Nederlandsche beroerten te geven, snelde een koerier van Margaretha vooruit, om haar eigen mededeelingen daarbij te voegen en den koning te berichten, dat hij juist een paar der voornaamste onruststokers ten gehoorde ontvangen zou. En terwijl de edelen zich vleiden dat deze zending, gevoegd bij den deerniswaardigen toestand des lands, den koning tot zachtheid stemmen zou, had de koning reeds een aartsbisschop naar de Nederlanden afgevaardigd om de inquisitie met kracht door te zetten, het mocht dan kosten wat het wilde.

Maar onbewust van de veinzerij zijner regenten, en zich niet vermeiende in de doolpaden der staatkunde, brak de ontwakende volksgeest zichzelf een baan. Het smeekschrift der edelen, hoe weinig onmiddellijk gevolg het ook mocht gehad hebben, had toch het gevoel van de zwaarte van het dwangjuk verhoogd; het had bovendien aan het volk geleerd, dat het nog iets, ware het dan ook weinig, tegen tirannen ver- mocht. Tot heden was de nieuwe leer slechts ter- sluiks en in geheime bijeenkomsten aan de heilbe- geerigen uit alle standen medegedeeld.

Maar een ander tijdperk vangt aan. Wie zijn deze scharen uit alle standen, die zich bij duizenden buiten de poorten van Vlaanderen steden spoeden en zich naar het open veld begeven? En wat willen zij? Het zijn hongerenden en dorstenden naar waarheid en vrede,

die zij vergeefs in den biechtstoel of bij de mis gezocht hebben. Wel mocht de inquisitie dagelijks haar buit vinden, wel mochten de plakaten de volle kracht der „moorderatie” behouden, wel mocht de landvoogdesse ongehoorde sommen uitloven aan hem, die een hervormd leeraar dood of levend in hare handen stelde, de stroom des levens, van de Duitse en Fransche middelgebergten losgelaten, bruiste over deze lage landen en sleepte alles zonder onderscheid voort. Oud en jong, rijk en arm, aanzienlijke en geringe, allen spoedden zich ter „hagepreek.”

Met spiesen en zwaarden gewapend, begaven de mannen zich naar de open vlakke daarbuiten. Dáar stond de leeraar op een zandheuvel, welke men tot dat doel had opgeworpen en reikte den hongerenden en dorstenden het ware brood en het water des levens uit. Hij wees de bedroefden en benauwden op het lijden des Heilands, op zijn bloed en zijne wonden, en maande hen aan tot stilheid en geduld, spoorde den twijfel- en wankelmoedige tot volharding en standvastigheid aan en wees op de krone des levens, welke den getrouwen wachtte aan het einde van den kamp. De schare was omgeven door een dubbele haag van mannen, die tot bescherming van bejaarden, vrouwen en kinderen, de hand onder het opperkleed aan dolk of buks hielden, ten einde oogenblikkelijk gereed te zijn, als de vijand hen mocht overvallen. Het was een zeldzaam schouwspel, de pen van den dichter, het penseel van den schilder ten volle waard, die scharen, vaak tienduizend man sterk, hier zich om den geïmproviseerden kansel verdringende, dáar in groepen op het gras neêrgeleid en toch allen opgeschreven ten doode, mannen, vrouwen en kinderen, het schavot en den brandstapel trotseerende. Ja, 't was of juist het gevaar, waarin men verkeerde, de begeerte prikkelde.

Zóo zaten Jakobs kinderen klagend samen neder aan de oevers van den Eufraat; zóo vergaderden de eerste gemeenten in het duister der catacomben; zóo bouwden Israels weêrgekeerden aan het huis des Heeren, den troffel in de eene, het zwaard in de andere hand.

De wegen zijn overvol van de samenstroomende menigte en ginds zijn daken en boomen, de masten van schepen en wat niet al bezet, om toch elk woord van den geliefden prediker op te vangen en ge moest wel een hart als van steen gehad hebben, zoo ge niet geroerd werdt, als daar uit duizenden en duizenden kelen de psalm des geloofs oprees:

Staet op, Heer, thoont U onversaecht,
Soo werden verstroyt en verjaecht
Seer haest al U vijanden:
Die God altijd hebben gehaet
Sullen voor Hem met schand en smaet
Vlieden in alle landen.
Ons God niet een verdraghen sal,
Sijnen vijanden 't gansch getal,
Sal als roeck doen verswinden,

Gelijk het was smelt voor het vyer
Sal hij alle godtloozen hier
Verteeren en verslinden.

Doch sullen de vrome verblijt,
Heer, uwen naem prijzen altijd,
En haer in U verblijden.
Sij werden van herten verheucht,
En sullen voor Godt maecken vreught
Jubelend t' allen tijden.

Zóo zong Clemens Marot! Zóo weêrgalmde de psalm van Vlaanderen's duizenden ook over Holland! Komt, gaan ook wij ter hagepreek!

REIZEN.

Een zomerreisje is wel aangenaam. Een van de grootste genoegens is een tocht met een fraaie en wél ingerichte stoomboot, b. v. langs den Rhijn of de Elbe. Men zit op zijn gemak op 't dek, onder 't genot van een glas frisschen Rhijnwijn, de prachtige oevers te bewonderen, welke men langzaam voorbijlijdt. Alles aan boord tintelt van kleuren en levensgenot. Men gevoelt dat men voor den wachenden arbeid nieuwen voorraad gezondheid en levenskracht opdoet.

De natuur is schoon en heerlijk. Maar God heeft het zoo geordend dat de menschenhand er aan werken moet, niet slechts om de natuur haar cijns te laten betalen, maar ook om haar schoon te verhoogen en op 't voordeeligt te doen uitkomen. Het heerlijke dal tusschen rotsen en beboschte bergen is fraaier, wanneer een paar goed onderhouden wegen als witte draden er zich doorheen slingeren, dan wanneer het nog maagdelijk braak ligt. Een beschaafd volk regeert de natuur; de wilde wordt door haar overheerscht.

Dr. Crevaux, een beroemd Fransch reiziger, ontvond dat op een reis, welke hij in 1881 en 1882 maakte door Venezuela. Hij en zijn reisgezel waren niet door de inboorlingen van hun plan af te brengen om de rivier de Goyabero af te zakken. Ze moesten zich dus een vlot laten timmeren en daar met hun bagage zich op inschepen. Twee inlanders verzelden hen.

De Goyabero is een breede rivier met geweldig stroomverval. Ze is nog geheel ongetemd en onbe-teugeld. Elk oogenblik dreigde het vlot te breken of zich te pletter te loopen op de rotsige oevers. De boomen groeien in 't water en belemmeren overal den doortocht. Vooral de bamboes is zeer lastig. De zware bamboesstengels schieten zonder eenige regelmaat overal heen. Op zeker punt, waar de stroom buitengewoon krachtig was, stak een monsterachtige bamboesstengel dwars over de rivier, zoo laag boven het water, dat ter nauwernood het vlot met de ba-

EEN ONAANGENAME VERRASSING.

gage er onder door kon. Van stilhouden kon geen sprake zijn, Crevaux, bezig met het doen van eenige waarnemingen, lette niet op het waarschuwend ge-roep zijner reisgenooten en kreeg plotseling een stoot in 't gelaat, zoo geweldig, dat hij bewusteloos neerviel. Zijn vriend had zich achter de bagage kunnen verschuilen. Een der inlanders is over den tak heen gesprongen, de ander is te water gegaan.

Dat laatste schijnt wel het gemakkelijkst en het veiligst. Maar wie dat denkbeeld wil volhouden, wordt spoedig van zijn ongelijk overtuigd wanneer hij slechts even de tweede plaat wil bekijken.

De brutaalste kaaiman is bezig aan boord te komen, maar in de buurt liggen nog hulptroepen in overvloed, die misschien straks zullen komen helpen aan 't verslinden van den buit. Wie dus te water wil gaan, mag zich wel tweemaal bedenken en goed zijn voorzorgsmaatregelen nemen!

De ontmoeting welke door onze plaat wordt voorgesteld, beschrijft Dr. Crevaux aldus:

„Even daarna nadert een reusachtige kaaiman zoo dicht tot het vlot, dat Apatoe hem met de pagaaï een geweldigen slag op den kop toebrengt, die hem doet afdeinzen. Weldra bespeuren wij nog

andere kaaimans; hun aantal neemt steeds toe. Wij varen dicht langs eene zeebank, waar drie of vier dezer monsters zich in de zon liggen te koesteren.

Zij gaan te water en een van hen zwemt naar het vlot. Apatoe wil hem een poets spelen. Zijne bedoeling is, den kaaiman zoo dicht mogelijk in de nabijheid te lokken, en hem dan met een ijzeren staaf de hersenen in te slaan; te dien einde laat hij zeker eigenaardig geluid hooren, waarmede de Ro-coeijenne-Indianen gewoon zijn de krokodillen te lokken.

De kaaiman zwemt uitmuntend; alleen zijn kop met wezenloos starende oogen, steeds half boven het water uit. Op vijftien pas afstands duikt hij.

„Let op!” roept Apatoe ons toe.

Ieder verwacht het monster aan zijn kant.

Eensklaps vertoont zich zijn snuit vlak bij Lejanne, die haastig terugwijkt en aldus aan een vreeselijk gevaar ontsnapt; want op het eigen oogenblik beurt de kaaiman zijn geweldigen kop en een deel van zijn lichaam uit het water; vlak voor het gelaat van onzen vriend slaat hij met een luide slag zijn geduchte kaken op elkaar. Ik geef Apatoe den raad, zich voortaan van dergelijke grappen te onthouden.”

EEN MERKWAARDIG NEDERLANDER.

Dr. A. C. VAN RAALTE.

VAN RAALTE ALS LEERAAR DER EERSTE GEMEENTE
IN HOLLAND.

XIII.

(Vervolg.)

Het is bijna ongeloofelijk, hoe hoog Van Raalte als prediker en herder bij velen stond aangeschreven. Tot vandaag toe is hij als begraven in de harten van velen zijner oude vrienden en volgers. Na hem kwam er zoo geen, en onder allen was hij de eerste.

Scholte was te Pella, en leefde daar in het midden zijns volks. Buddingh was een meteor, die langs den hemel vloog en voor een oogenblik aantrok, maar dan weer verdween. Wat hij had kunnen zijn, ware hij anders geweest, werd hij nooit, omdat hij niet anders zijn kon, dan hij was.

Deze twee hadden met Van Raalte een universitaire opleiding genoten, maar daar hun paden uiteenliepen, en zij niet plaatselijk gegroepeerd waren, stonden alle drie alleen, en werden zij als predikers door het volk niet vergelijkender wijze beschouwd.

Velen in de eerste gemeente te Holland kenden oorspronkelijk Van Raalte slechts als van verre: sommigen van nabij; enkelen met het vooroordeel, dat menigeen in Nederland van 1840 tot 1847 tegen hem en zijn zwager Brummelkamp koesterde. Het duurde enkele jaren eer hij zijn gemeente gelijkdenkend, handelend en oordeelend gemaakt had. Waarom zeide menig vriend niet *tot* Van Raalte wat men na zijn dood *van* hem zeide? Hij snakte naar dat waardeerings-oordeel en had een somberen levensavond; waarin menige wolk door een enkele openbaring des harten kon weggevaagd zijn.

Niet dat men hem niet waardeerde, maar men verborg te veel wat er omging in het hart. Elk waar man haat vleierij, maar gevoelt de behoefte aan waardeering.

Hoe diep gewond moet Van Raalte zich wel gevoeld hebben toen men in '53 op den kerkeraad hem verweet dat hij — „meer andere werkzaamheden als bijvoorbeeld prediking in de buitengemeenten en het schrijfwerk ten deele moest op zijde zetten, om meer in de gemeente te kunnen gaan, overmits sedert een paar jaren de kracht der prediking is verloren gegaan.” Dit was een hard en driest woord! Tevergeefs trachtte de beschuldiger zijn woorden te qualificeeren door op de volgende vergadering te zeggen: „*dat hij niet gemeend had dat de prediking krachteloos geworden was, maar dat het huisbezoek meer was dan de prediking.*”

Hoe aandoenlijk is het, Van Raalte plechtig te hooren betuigen — „*dat hij van den morgen tot*

den avond, dikwerf tot in den nacht bijkans boven zijne krachten bezig is. De tijd voor de allernoodigste studiën ontbreekt hem geheel.”

Hoe nobel vertoont zich Van Raalte bij deze gelegenheid, als man, als Christen, als herder.

Het vorige jaar was er iets dergelijks geweest. Een ander maal komt men op de kerkeraadvergadering met beschuldigingen tegen Van Raalte over den verkoop van land. Tegen wat gebod zondigde Van Raalte door land te bezitten en te verkoopen? Mag niet een leeraar, indien hij er geen zaak van maakt, en zich er in verliest, wat God hem geeft gebruiken en op rente zetten en bewaren voor zijn kroost?

Men schatte Van Raalte *rijk* — daar lag de groote fout van zijne tijdgenooten en gemeente — en hij was het nooit. Hij had een gezin en moest leven.

Van Raalte was overeengekomen met de gemeente van Holland dat men hem \$ 600 per jaar zou betalen, als traktement zoolang hij haar diende. Van Raalte was altijd ver achter, soms in werkelijke nood. De schuld lag in de geldeloosheid der tijden, in de zware persoonlijke lasten der gemeentelieden en tevens in de valsche opinie omtrent Van Raalte's financieelen toestand.

Allerlei middelen werden beproefd om geld te vinden.

„Ieder lid, boven de achttien jaren, zou voor iedere zes weken een dag arbeiden.” Dat leverde weinig op. „De menschen gaven het staartje van hun arbeid als salaris.” De kerkeraad was — „overtuigd van schuld en nalatigheid.” Van Raalte wordt gevraagd te zeggen wat hij er van denkt en spreekt dan roerend over zijn omstandigheden en kerkelijke en maatschappelijke plichten.

„Zijn naam, karakter en bediening zal worden gekrenkt, vele medeburgers met hem zullen naar het tijdelijke worden verwoest en Gods naam zal worden gelasterd.” Kan de gemeente hem en zijn zwaar huisgezin onderhouden, ja dan neen?

En zoo bleef het voortgaan.

Hoe ook de financieele toestand der gemeente mocht zijn, Van Raalte had haar reeds geleerd te offeren voor allerlei doeleinden. Onder de bijzondere collecten van 1856, toen dus de gemeente nog slechts 9 jaren oud was vinden wij reeds de school, *de Kamperschool, het Weduwenfonds, China, Binnenlandsche en Buitenlandsche Zending, enz.*

Werkelijk er was reeds veel gebeurd en het karakter der gemeente was reeds aanvankelijk gevormd.

Van Raalte perkte haar horizon af, zoo wijd als de nooden der Algemeene Christelijke Kerk. In de eerste jaren was de kerkeraad een soort van Gerechtshof. De kerkeraadnotulen dier eerste dagen herinneren altijd weer aan de eerste tijden van Calvin te Geneve. De maatschappelijke en kerkelijke toestand was zoo samengesmolten dat de kerkeraad *alles*, uiteraard een *factotum* moest worden.

ONTMOETING MET EEN KAAIMAN.

Vragen over den verkoop van land en vaste goederen, over hekken en vee, over bosch en veld, over boombast en „staven,” over huis en hof, over schuur en stal, over heer en knecht, over loon en betaling, over weduwe en wees, over alles, met één woord, wat iemand zich in zulk een tijd en zulk een omgeving kan voorstellen; — al deze dingen komen in deze oude notulen voor.

En het moet ter eere van dien ouden kerkeraad gezegd, dat geen lager gerechtshof het hem in menig opzicht verbeterd zou hebben, wat de beslissing van menige kwestie aangaat. Het pleit beide voor den eerbied, die men voor kerkeraad en leeraar koesterde en voor de klaarblijkelijke rechtvaardigheid van hun beslissingen, dat in bijna geen enkel geval van uitspraak, in zaken van stoffelijken aard, — de partijen zich beriepen op den sterkeren arm der wereldlijke rechtspraak, maar dat men gewoonlijk onverdeeld berustte in de kerkelijke beslissing.

In de eerste tijden der nederzetting was de kerkelijke autoriteit de eenige erkende macht in de nederzettingen. De menschen waren nog geen burgers des lands, hadden nog geen stein uit te brengen. De z. g. volksvergaderingen beslisten over de breede

maatschappelijke belangen; er werd daar beraamd voor de toekomst en voor het heden.

Eerst onder de boomen, voor de woning van Van Raalte en later in de kerk gehouden, bezaten echter de uitspraken van die volksvergaderingen geen rechtsmacht. De eerste drankslijter wist dat. Toen men hem op zulk een vergadering den verkoop van sterke dranken verbood, antwoordde hij leukweg: „Ik sta onder de Amerikaansche wet en gij kunt er niets aan doen.” En hij gaf zijn drankslijterij dan ook alleen op bij wijze van verdrag met zijn medeburgers, niet uit gehoorzaamheid aan besluiten der volksvergadering.

In het kerkelijke was het anders. Hier was erkende autoriteit, hier stond men onder de wet Gods, op wettige wijze door den kerkeraad toegepast.

Onder de eigenaardige vraagstukken die de kerkeraad te beslissen kreeg, was ook de vraag, hoe spoedig de weduwen mochten hertrouwen.

De toestand was bijzonder hachelijk. De broodwinner was begraven en het brood was schaarsch. Zou men trouwen tegen de oude landsgewoonte, onder de negen maanden?

Na veel redeneerens komt men eindelijk overeen

— „dat het betamelijk is dat de vrouw negen en de man drie maanden wachte, doch vindt het ongeraden wet daarvan te maken.”

Een andere moeilijke vraag was die van het ontvangen van attesten uit de oude vaderlandsche kerk. Niemand mocht geweerd of gehouden worden buiten de gemeente, wanneer hij begeerde zich bij haar aan te sluiten. Voorts de diakonale vraag; het ambt van diaken „was in die eerste tijden geen pretje!”

Er waren vele armen en er waren menschen die gaarne „melken” wilden, zonder absoluut arm te zijn. Soms, het kon niet anders, grepen de broeders mis en dan kregen zij de hand op het hoofd.

Van Raalte's oordeel was:

„De diakens zijn geen administratieve clerken der gemeente, maar onder den geest vrije openbaarmakers van den geest Christi, die kwam om wel te doen, welke geest Christi in de gemeente van Jezus is. Om hiervan levende toonbeelden en krachtvolle uitvoerders te zijn, tot eere Gods op aarde, moeten dezelve vol des Geestes zijn, welke hun leeren zal te vragen — wat Jezus wil is en wat zijn gemeente op aarde betaamt te doen tot Gods eer op aarde. De diakenen moge zich dan ook onbeschroomd, bij behoeften, werpen op de gemeente. De gemeente moet uitblinken in de liefdewerken harer diakenen. En opdat alle schijn des kwaads geweerd worde, zijn de diakenen verplicht in goede overeenstemming met den raad der gemeente te handelen en moet de vereischte duidelijkheid en openbaarheid over hunne handelingen verspreid zijn.”

Het is geen wonder dat de discipelen van Van Raalte geven leerden voor de armen.

Een eigenaardig geval had zich voorgedaan in '54 toen de verkoop van sterke dranken in Michigan verboden was, behalve voor geneeskundig gebruik. Een man, die nog leeft, zag kans, om, zooals hij dacht, het volk tegen de wet in verzet te brengen. Toen in Feb. de avondmaalsdag naderde en men bij hem in den winkel wijn wilde koopen — weigerde hij volstandig den wijn te geven, omdat die niet bestemd was voor medicinaal gebruik. Van Raalte was braaf boos en schreef aan den gouverneur, die natuurlijk antwoordde dat deze toepassing der wet een tastbare ongerijmdheid was. De winkelier lachte in zijn vuistje, maar vond zich in zijn eigen put gestort, toen de kerkeraad besloot voortaan elders den benodigden avondmaalswijn te koopen.

Een van de meest belangrijke onderwerpen op de kerkeradsvergaderingen, was de verhouding der kinderen tot de gemeente. Nagenoeg gedurende de geheele bediening van Van Raalte, bleef deze vraag een verschilpunt tusschen hem en enkelen van de leden des kerkerads.

Van Raalte leerde dat de kinderen:

1. Niet eerst door belijdenis des geloofs leden worden der gemeente, maar dat zij het zijn, krachtens het verbond der genade. 2. Dat als zoodanig

ook op doopleden de tucht kan en moet worden toegepast, zooals hij dan ook niet schroomde te doen, in den geest der liefde en bedachtzaamheid. Hij achtte het roeping — „kinderen van kinderen der gemeente te doopen, ook al hadden zij nog geen belijdenis gedaan.”

De zaak werd finaal en als beginsel in den doop aangenomen in 1866, en is tot nu toe de praktijk dier gemeente, en van de meesten onzer Hollandsche gemeenten in deze streken.

Soms werden in die eerste kerkeradsvergaderingen dingen gedaan, die den toets van het Gereformeerd kerkrecht niet konden verduren. Zoo besloot men in een geval in 1860 om iemand die geen dronkaard was, maar dronken geweest was, en die zich daarover diep verootmoedigde en daarvan „een ridderlijke belijdenis” gedaan had, toch het avondmaal te ontzeggen. Men lette hier te veel op de stem des volks, te weinig op de rechten van het Gereformeerde beginsel. Zes jaren later was men wijzer geworden. Toen toch besloot de kerkeraad „dat geen lid der gemeente mocht belemmerd worden in het gebruik van het H. Avondmaal, dan door wettige censuur.”

SPREEKWOORDEN.

III.

't Zal misschien wel komen doordat de Nederlandsche vrouwen zooveel met de visch te doen hebben, zoodra ze gevangen is, dat verscheidene spreekwoorden, die op visch betrekking hebben, vooral door vrouwen gebruikt en op vrouwen toegepast worden. Een juffertje, dat nog wel wat jong is om te trouwen, maar dat toch reeds de aandacht begint te trekken, wordt wel eens »*een bakvischje*” genoemd. Zeker omdat de kleinste visschen voor de pan bestemd zijn. Laat een juffrouw zich een kopje thee extra inschenken, tien tegen een dat ze zeggen zal: „*Ja, ziet u, visch wil zwemmen*”, waaraan de aandachtige hoorder merken kan wat ze 's middags gegeten heeft. Nu, visch is een goed en heerlijk voedsel, en al is het wat duur, 't heeft deze goede zij dat er minder bij geborgd wordt, dan bij andere levensmiddelen, want het is altijd „*boter bij de visch!*” Die niet weet wat dat beteekent, heeft »*een geheugen als een gar-naal.*”

Maar het wordt tijd om te laten zien dat niet alleen de vrouwen visch-spreekwoorden gebruiken. Stelt u eens voor, dat »*een flinke zeerob*” u even schetsen wilde hoe de verhouding was tusschen onzen Prins Willem I en koning Philips II. Ik denk dat hij ongeveer het volgende zou zeggen: Prins Willem dacht: „*Dat is me ook een warnet!*” en ik moet erkennen: »*De zaken gaan hier den kreeftengang!*” Als het zoo voortgaat dan komen we ten slotte

allemaal „als een visch op het droge” te zitten! Want ik moet zeggen „Er roert zich geen vin” meer.” Maar onze prins was ook de man er niet naar „om in zijn schelp te kruipen,” en Philips zal wel eens van hem gedacht hebben: *Je bent zoo glad als een aal!*” Eerst ging deze „zitten hengelen,” en zei tot zichzelf: „Hij zal wel toebijten!” Maar langzamerhand begon hij „achter het net te visschen.” En toen eindelijk de geuzen goedvonden alle heiligen stuk te gooien, begreep hij: „Dat zijn ook geen botjes zonder gal!” Dus zocht hij naar iemand, die in Nederland de zaakjes eens kon opknappen, en hij vond er een „zoo hard als een bokking.” Alva nam het graag op zich, want die hield van barre dingen en boven waren zijn zaken een beetje in de war. „Hij was er dus tuk op”. Want hij dacht: „In troebel water is goed visschen.” Dat is hem op zichzelf niet kwalijk te nemen, want „ieder vischt op zijn getij.” Wat hij eigenlijk hier kwam zoeken kon hij gelukkig toch niet vinden. De voornaamste, Prins Willem, was en bleef „te vangen als een aal bij zijn staart.” Maar zoo ging het niet met al de vrienden van den prins. De graaf van Egmond bijvoorbeeld dacht, heel dom: »Daar moet ik hom of kuit van hebben.” En of nu de prins al vreesde, toen hij zag dat Egmond niet wilde uitwijken: „Die is voor de haaien!” en of hij Egmond ook al waarschuwde: „Je loopt in de fuik!” het hielp niet. Alva was eerst vriendelijk en wel, want hij dacht: „Je moet een schelvisch uitwerpen om een kabeljauw te vangen!” Om kort te gaan, de vrienden weten zelf wel hoe de zaken liepen, en eer er een jaar voorbij was gegaan, was Egmond „zoo dood als een pier.”

Nu heeft ons goede volk een kalmte over zich, dat men soms zou denken: „Ze hebben visschenbloed.” Maar toen ze eindelijk van Alva begonnen te zien: „Die is rood op de graat!” toen was er ook geen houden aan. Het duurde niet heel lang meer of Alva kon weer naar Spanje gaan en Philips een boodschap weerbrenge, welke zoo ongeveer luidde: „Die zijn ook niet voor de poes.” En Philips kon daar wel uit opmaken: Dat wil zooveel zeggen als „bot gevangen!”

En zoo zijn we na ontzettend veel moeite onder Gods zegen de Spanjaarden kwijt geraakt. Gelukkig! want „het was me een zoodje!”

Van sommige spreekwoorden, die aan visch ontleend zijn zou ik wel gaarne eens nadere toelichtingen van mijn lezers willen hebben. Zegt iemand dat ik het zelf moet weten of er anders niet over schrijven, dan stel ik hem met bescheidenheid voor om „botje bij botje te leggen.” Ik weet heel goed wat iemand bedoelt wanneer hij zegt: »We zitten als haring in de ton.” Onwillekeurig beproef ik dan een eindje op te schikken. Wordt me iemand afgeschilderd »zoo droog als een stokvisch”, dan ben ik er op voorbereid dat ik geen humorist zal ontmoet-

ten. „Zoo plat als een schol” kan ieder begrijpen, die wel eens een schol gezien heeft. Maar 'k zou willen vragen: men zegt tegen iemand die niet genoeg eten wil: »Je valt nog van de graat.” Valt een visch van de graat als hij te weinig eet, of als hij overgaar gekookt is? Ten tweede: Waarom zegt men van iemand, die er vervelend of slaperig uitziet: „Je kijkt als een schelvisch die op sterven ligt?” Waarom heeft juist de schelvisch de droevige eer in dit spreekwoord genoemd te worden?

En ten derde: Is een bruinvisch bijzonder vlug? 'k Zou het haast denken met het oog op 't spreekwoord: „Je zwemt als een bruinvisch.”

Voelt iemand zich aangemoedigd om nog meer spreekwoorden van deze soort op te zoeken, dan wensch ik hem „goede vangst!”

W.

F R A A I !

Dat er in Amerika veel zonderlings is, hebben we al vaak gezien. Wat zeggen echter onze lezers van het volgende proefje, dat letterlijk is overgenomen uit een Christelijk Ned.-Am.-blad.? Er staat met groote letters boven: „GEDICHT.” Men kon anders wel eens twijfelen of het zoo iets was.

VAN DE PREDESTINATIE.

De eeuwige Predestinatie
Zijnde Electie en Reprobacie,
D. i. Verkiezing en Verwerping
Eischt eerbied en opscherping.
Met teedere schuchterheid,
Zij dit leerstuk bepleit.

God de Heere, betoont zich in dezen,
Zooals Hij is, in Zijn Wezen,
T. w. barnhartig en rechtvaardig,
Dus art. 16 zegt zoo waardig,
Dit art. van de Belijdenis
Der dwaalgeesten aanstoot en is.

Dit art. moest in 1618-'19 herzien,
Wat was er dan verkeerd in te zien?
Wel, dat „laten liggen in 't verderf”
Van den verworpenen; was Arminius te erg,
Alleen dat eene artikel moest er uit,
Dus was des Vogelaars zoete gefluit!

De Dortsche Synode liet 't evenwel stilletjes staan,
Wetende dat 't anders met heel de belijdenis was
gedaan,

Want de heerlijke Predestinatie,
Is geen dakpan, maar de fundatie
Van 't Geloofsgebouw;
De Synode bleef getrouw.

God de HEERE heeft enkelen
Uit de menschheid met gená willen besprenkelen;

Van ceuwigheid heeft Hij ze verkoren,
Ze waren als al de anderen verloren,
Uit eenzelfde KLOMP zijn ze formeerd,
Dit ons ootmoed en nederigheid leert.

Art. 16 van de Belijdenis

Benedenvallig is.

Drijver is een ongunstig woord.

Dat beter niet worde gehoord.

De Bovenval is ook niet te verwerpen,

Voor twee glijpunten echter, moet men zich
scherpen.

Bovenvaller vergeet licht onze verantwoordelijk-
heid,

Benedenval, Gods' Souvereiniteit,

Alsof b.v. de val slechts was Toevalligheid,

Shedd's dogmatiek tot die gedachte ons leidt,

De zonde is besloten in Gods' Raad,

Blijft echter onze strafwaardige Daad!

Het kleinste getal is verkoren,

En 't grootste verloren.

Voorwaar een vreeselijk besluit,

Decretum horribiel!

Maar wie zijt gij mijn ziel

Die tegen God aanfluit!

Niet God DOORGRONDEN, maar kennen is 't
leven,

Laat ons derhalve hier aanbidden en beven,
Grondoorzaak is alleen het Souverein be-
hagen,

Was dit NIET het geval, wij zouden willen vragen:

Is Budha foutief, als hij zegt in zijn leer,

Een ONmachtige Brahma, is Brahma
niet meer?

Niet 't karakter dus, de persoon is verkoren,
Jakob, als Ezau, is in zichzelf verloren.

God kan van te voren geen geloof in ons zien!

„Goede werken dan,” zegt ge „misschien”?

Hoe kon de Heere zien wat niet en bestond,

't Geloof is een vrucht en immers geen grond!

Het „vervolg” zullen we den lezers sparen, maar
niet ons Christelijk protest tegen zulk een manier
om diepe, ernstige leerstukken den volke duidelijk te
maken. Dat mag zoo niet!

UIT HET LEVEN.

Te Amsterdam.

Toen ik, zoo meldde onze bezoekerbroeder, de woning
van K. gevonden had, moest ik een kelder afdalen.
Achter was 't geheel donker, ook in 't voorvertrek
kon men weinig zien. De kelder was bovendien vocht-
tig, de vloer vergaan, en de huisgenooten, die niet
lang geleden allen aan de influenza hadden geleden,

zagen er bleek en vermagerd uit. De menschen
waren dan ook arm, daar was geen beddegoed;
men sliep op stroo en dekte zich met wat oude
kleeren. Een benauwde, walgelijke lucht kwam mij
tegenwoordig, en geen wonder, want de kelder moest
tegelijktijd dienst doen voor stal. Er was hier een
viervoetige huisgenoot, geen hond of kat, maar —
een groote bok! Toen ik mijn bevreending daarover
te kennen gaf, antwoordde de man: „Och, mijnheer,
het beestje had het buiten zoo koud, want op de
stoep stond zijn hok; ik was bang dat het door de
vorst ziek zou worden.” Ik raadde den man aan den
bok te verkoopen en toch vooral ook aan den ge-
zondheidstoestand zijner kinderen te denken, die door
zoo'n bokkenstal in gevaar werd gebracht. De man
heeft mij dat op zijn woord beloofd.

(De Wijngaard).

Te Bay City, werd dezer dagen zekere Mej. Heinz-
mann, oud 73 jaren, door de onverwachte toezeg-
ging dat haar een pensioen toegekend was, stapel
krankzinnig. Zij was tijdens den Amerikaanschen bur-
geroorlog werkzaam als verzorgster in een der hos-
pitalen, terwijl haar echtgenoot als soldaat uit Duitsch-
land kwam om voor de Unie te strijden. Hij werd
verscheiden malen ernstig gewond, en bleef na den
oorlog sukkelen, doch weigerde beslist om een pen-
sioen te vragen, op grond dat dit geen vaderlands-
liefde toonde. Hij overleed in 1875. Zijn weduwe
bleef in zeer bekrompen omstandigheden achter, en
werd genoodzaakt haar eigen brood te verdienen.
Ongeveer een jaar geleden deed de vrouw aanzoek
om een pensioen, doch het scheen niet te baten.
Eenige weken geleden ontving zij echter de tijding,
dat haar niet alleen een pensioen, maar bovendien
het achterstallige geld zal worden uitbetaald.
De blijdschap van de arme vrouw was te groot voor
haar zwak gestel, zoodat zij krankzinnig werd.

H.

Ware en Middelbare tijd.

Op zekeren dag zei iemand: „Daar, ik ben er zeker
van dat mijn horloge den rechten tijd wijst; het is
precies 12 ure, en kijk nu eens naar de zon, die
is al ver door het zuiden! Wat hapert er toch?”

Daar haperde niets aan de zon, niets aan zijn hor-
loge en ten bewijze dat er niets haperde, zou hij op
den kalender, waarop de middelbare en de ware tijd
waren aangegeven, hebben gezien, hoeveel minuten
er waren verlopen, nadat de zon het zuiden, (de
meridiaan) passeerde.

Wat die man den rechten tijd noemde was de bur-
gerlijke tijd, waarnaar wij onze uurwerken regelen,
en volstrekt geen zonnetijd. Een zuiver gaand uur-
werk, naar den middelbaren tijd geregeld, zal (om
een voorbeeld te geven) den 24en December precies
twaalf ure aanwijzen, als de zon door den meridiaan

gaat en voortlopend zal het na verloop van een jaar hetzelfde verschijnsel aantoonen. Om met den zonnetijd gelijk tred te houden zou een uurwerk nu eens spoediger dan weder langzamer moeten gaan, zooals uit het volgende zal blijken.

Op den 24sten December is de burgerlijke (middelbare) tijd gelijk met den zonnetijd (waren tijd) en de tijdsvereffening noemt men nul.

Van dien tijd af groeit het verschil tot 14 min. 36 sec. op den 11den Febr.

Van dien tijd af wordt het verschil minder tot 't op den 15den April nul is.

Het klimt weer tot 4 min. op den 14en Mei. Nu neemt het af tot nul op den 15den Juni, groeit aan tot 6 min. op den 26sten Juli, neemt af tot nul op den 1en September, groeit weer aan tot 16 min. 12 sec. op den 2den November en neemt af tot nul op den 24en Dec.

De tijdsvereffening is gemakkelijk te vinden met een kalender, waarop alleen de middelbare tijd is opgegeven, zooals op sommige wekelijksche kalenders.

Men ziet daarop b. v. zonopkomst 7 ure 23 min., dat is 4 ure 37 min. voor 12 ure.

Zonsondergang op dien dag 4 ure 51 min. na den middag. De namiddag is dus 14 min. langer dan de voormiddag, bijgevolg is de zon 7 minuten achter bij den burgerlijken tijd. Het verschil blijft klimmen: ruim een maand later is de zon 14 min. 36 sec. achter en de namiddag dus 29 min. 12 sec. langer dan de voormiddag.

Volkomen juist is dus onze tijdrekening nooit. 'tZij men den Greenwich-tijd of den anderen neme. Men moet den middenweg bewandelen gelijk bij meer.

Met hoe weinig ceremoniën, en in welk een korten tijd het sluiten van huwelijken in Amerika geschiedt, kan blijken uit het volgende geval, „een der vele, die hier te lande telkens voorkomen.”

Columbus, Ind., — Ishan Pruther, zoon van Benjamin Pruther. een rijk en invloedrijk kruidenier in deze stad, en de jonge juffrouw Ethel Mobley, dochter van Prof. Lewis Mobley van Hartsville College, verlieten gisteren met den laten avond-trein deze plaats. Ze hadden zich vooraf voorzien van een „licence,”¹⁾ en bij het vertrek van den trein werd het huwelijk op de trappen van den reeds in beweging zijnden wagen voltrokken.

De vader der bruid, die zijn dochter op de hielen volgde, werd door vrienden van het jonge paar van het spoor geleid.

De volgende circulaire, rondgezonden door een slager, bewijst al weder welk een moeilijke taal het Hollandsch is, zoowel voor inlanders als voor kinderen des Indischen lands.

„Hiermede kennis te geven, om aan vele WelEd.

¹⁾ Machtiging.

Heer hier kan bekomen, om iets wat aan te teekenen over deze varkensvlees om zijn prijs per pond veertig cents zegge f 0.40. Een bijgevoegde van dit varkensvlees kan op neem en zijn naam over zijn geraamte, wat die maar iets konde teekenen, zeggen ze, voor zijne geraamte die is opgenoemd geworden en worden hier voor hun prijs kan opleveren.

Zijn kop ten vaste prijs van	f 1.50
hard en maagd ook	„ 0.60
Resel ten vaste prijs van	„ 0.50
per poot	„ 0.30
zijn vlees alleen voor iedere pond	„ 0.40

Iemand die zijn naam kan aanteeken wil die maar onder voortschrijven. Dit is gebeurd 19 Januari 1890 is door mij gemaakt ondergeteekende.

J. WATIPALOEHOE.

Stijlbloemen.

1. Hij had van zijn vader al de trotschheid geerfd, benevens andere voorwerpen van waarde.
2. Ditzelfde gevoelen werd op de vergadering *veelzijdig uitgedrukt*.
3. Niemand werd in het leven gespaard: diepe rouw vervulde het geheele stadje, (waarschijnlijk rouwden dan de huisdieren.)
4. De *kilheid* van zulk een betoog *schroeit* alle medelijden *toe* H.

Zaait aan alle wateren.

Een dorpspredikant verhaalt het volgende. Op zekeren voormiddag, in de dagen van den aardappeloogst, terwijl jong en oud druk aan het rooien waren, greep ik naar stok en hoed om een wandeling te doen door de velden. Allen kenden mij in het dorp en groetten mij ook beleefd zoodra zij mij gewaar werden in het veld. Maar al voortwandeland, geraakte ik ook buiten den grens der gemeente, waar ik niet zoo iedereen met naam en toenaam kende. Heel in de verte bemerkte ik een arbeider, die eenzaam zijn werk deed aan het eind van een akker, terwijl zijn buis en zijne schoenen met een kruik en nog iets meer aan den weg stonden. Ik gevoelde mij gedrongen dien man een weldaad te bewijzen. Ik zocht in mijne zakken naar een traktaatje en vond dat ook weldra. Het droeg den titel: „Ziet, ik kom als een dief in den nacht.” Dat stak ik in zijn schoen, deed er een klein muntstukje bij en ging voort zonder dat de man mij bemerkte had. Een half uur later ging ik denzelfden weg terug, maar de arbeider was nog niet bij zijne schoenen geweest. Intusschen had mij eene vrouw verteld, dat die man zeer goddeloos was en in onmin met de burens leefde. Maanden daarna kwam ik dienzelfden weg langs en werd toen door eene vrouw ingeroepen, die wist dat ik de dominé van V. was. „Daar ligt een man op zijn uiterste,” zei ze. „Wilt u eens bij hem gaan. Onze dominé is naar stad.” Zoo ging ik binnen. De man had geen vrees voor

den dood. Integendeel hij betuigde zijne vreugde, dat hij naar Jezus ging. Ik vroeg hem sedert wanneer hij die hoop koesterde. Hij antwoordde: „Nog maar een half jaar geleden vond ik na het aardappelrooien in mijne schoenen dit blaadje,” en hij haalde het van zijn beddeplank; „daaruit leerde ik, dat de dood onverwachts komen kan en Jezus ook. Ik ben nu bereid; maar 't heeft mij wat zuchten en tranen gekost. O, Mijnheer, ik ben zoo groot een zondaar geweest!”

B E R I C H T E N.

Op Hemelvaartsdag hield *het Nederlandsch Jongelingsverbond* in de N. Sociëteit te Zeist, zijn 39e algemeene vergadering.

De voorzitter, de heer A. J. Hoogenbirk, opende de vergadering, heette de honderden hartelijk welkom, ging voor in gebed en hield een zeer opwekkende rede. Tot eere-bestuurders werden gekozen de heeren W. v. Oosterwijk Bruyn en J. B. Puttelaar en tot eere-leden de heeren: H. graaf van Hogendorp, Joh. v. 't Lindenhout en Ds. John van Burk, terwijl als bestuursleden gekozen werden de heeren A. Bierens de Haan, P. J. Kloppers en Jac. van 't Lindenhout; herkozen werd de heer W. Liotard. Als plaats der volgende vergadering werd Dordrecht aangewezen, waar de bond zijn 40-jarig bestaan hoopt te herdenken.

De heer J. Ph. Marmelstein gaf een referaat over het onderwerp: „De heerlijkheid van ons Christelijk beginsel en de groote verantwoordelijkheid die het ons oplegt.”

De agent, de heer J. v. Bommel, sprak over „het wezen en doel der Chr. Jongelingsveren.”

Inmiddels ging de bijzonder talrijke vergadering over naar de kerk der broedergemeente, omdat een groote schare buiten de zaal der groote sociëteit had moeten blijven. Daar werd verder de agenda besproken, benevens de statuten waarop de Kon. goedkeuring zal worden gevraagd. Aan de tafel, die gepresideerd werd door den secretaris van het Friesch verbond, den heer Kroese, heerschte een broederlijke en opgewekte geest; aangenaam was het ook leger en vloot vertegenwoordigd te zien.

Alles werkte saam om deze bondsvergadering heerlijk te doen slagen. Jammer, wijl velen om den afstand niet blijven konden, dat de avondbijeekomst, waarin Dr. J. A. Gerth van Wijk zulk een uitnemende rede hield, niet zoo druk bezocht was.

Met dank aan God werd deze feestelijke bijeenkomst gesloten door den heer J. L. Zegers, lid des hoofdbestuurs. Geheel de bijeenkomst getuigde van den sterken vooruitgang van het Ned. Jongel.-verbond, dat zeer in kracht heeft gewonnen.

Denzelfden dag hield de *Ned. Bond van Jongelingsveren.* op *Ger. grondslag*, de 4e algemeene vergadering in Odéon te Zwolle. De talrijk opgekomen schare werd verwelkomd door den Bondsvoorzitter, die met een openingswoord de werkzaamheden inleidde. Van de agenda werden vele belangrijke punten behandeld, waaronder de provinciale organisatie van den Bond, en de verhouding tot het Friesch verbond.

Het belangrijkste gedeelte was, het referaat van den heer A. Wiersinga over de Christelijke Jongelingsvereniging en onze sociale toestanden. Dit werd gevolgd

door een bespreking, waaraan tal van aanwezigen deelnamen.

Ten slotte werd door den heer Oosterbaan de roeping der vereenigingen tegenover de militaire tehuizen besproken.

Tot nieuwe leden van het hoofdbestuur werden gekozen de heeren A. Lasterie te Velp, J. Bakker te Rotterdam en C. J. van Dijk te Meppel. Plaats van samenkomst het volgende jaar is Amsterdam. Des avonds hield Dr. H. H. Kuyper een schoone rede.

Ds. Brummelkamp werd tot eerelid benoemd; de H. H. Jb. van Oversteeg en H. Dekker herkozen als bestuurders.

ONZE BOEKENTAFEL.

Onder den titel „*Bereikbare idealen*” verscheen dezer dagen een flink uitgevoerde bundel voordrachten, door den heer PH. J. MARMELESTEIN, best. van het Ned. Jongelingsverbond, van tijd tot tijd gehouden. We vereenigen ons geheel met het warm aanbevelend woord, waarmee Ds. J. P. G. WESTHOFF dit werkje inleidt. 't Is vooronze jongelui uitnemende lectuur en — voor ouderen ook. We bevelen dit boekje met vertrouwen aan.

Jongelingsverenigingen, die vaak verlegen zijn met de noodige stof voor een voordracht of lezing, vinden hier wat zij wenschen.

De inhoud is degelijk. Ieder b. v. moet beamen een woord als het volgende uit: „Wie zijn uw vrienden?”

„Geen gebrek aan vrienden, wanneer ons alles voor den wind gaat. Indien gij flink geld op zak hebt en mild in het gebruik ervan zijt; als ge een goede positie in de maatschappij bekleedt en men bij u telkens in huis kan vallen, behoorlijk mee etend en drinkend, behoeft gij niet zonder vriend te zijn; doch dit zijn de omstandigheden niet, waarin waarachtige vriendschap ontkiemt. Wacht totdat gij in moeite komt, als uw goede naam bezwalkt, als een niet te voorzien ongeval u achteruit brengt, of als ziekte u op het krankbed werpt. O! dan is het de tijd om te beproeven of het van eenige waarde is uwe vrienden te bezitten. Het is opmerkelijk hoe klein het getal vrienden is, wier vriendschap de jaren trotsert, wier toegenegenheid veranderde toestanden weerstaat, die trouw blijven als de naald aan het noorden! Helaas, al te velen zijn gelijk de bloemen, door den vorst des winters op onze glazen geteekend; zij zijn werkelijk schoon, doch een zuchtje doet ze wegsmelten.”

Uitgevers: Metzler & Basting, Amsterdam.

Op dezelfde wijze als van zijn herbarium analyticum van nuttige planten wenscht de heer M. Buysman te Middelburg thans de uitgave te ondernemen der in de H. Schrift vermelde planten, voor zoover die wetenschappelijk bekend zijn. De exemplaren zullen à 50 cents worden berekend.

De zéér gunstige beoordeeling van tal van kenners hier te lande als in het buitenland die de uitgave van *nuttige* planten mogt ten deel vallen, doet hopen dat ook deze verzameling, die uit den aard der zaak zéér belangrijk moet zijn, een gunstig onthaal zal vinden. Vooral bij het onderwijs op Chr. scholen, Zondagsscholen en moet het den onderwijzer zéér aangenaam zijn, wanneer hij de planten waarover werd gesproken, *in natura* kan toonen en de leerlingen opwekken tot aandacht, nu hun de voortbrengselen van het H. Land in werkelijkheid onder de ooggen worden gebracht. Men kan in teekenen voor iedere verlangde soort.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Warmser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

DE GEMEENSCHAP DER HEILIGEN.

„En als de dag van het Pinksterfeest vervuld werd, waren zij allen eendrachtelijk bijeen.”

Deze woorden, welke wij lezen in Hand. II:1, vormen als 't ware den schakel tusschen het verhaal van de hemelvaart en dat van de uitstorting des Heiligen Geestes. Zij doen ons zien dat de discipelen des Heeren zijn gebod vervulden, dat Hij hun gegeven had: „Blijft te Jeruzalem en verwacht de belofte des Vaders, dien Ik u zenden zal.”

Deze belofte des Vaders was de gave van dien Geest, welken Hijzelf ontvangen had als Middelaar Gods en der menschen, en welken *Hij* zond, na Hem zelf ontvangen te hebben.

Deze belofte had de Vader geschonken in *woord* en *beeld*.

In woord op velerlei wijzen, door den mond aller profeten. Dezen hadden verkondigd dat „water zou gegoten worden op den dorstigen;” dat „vroeg en spade regen niet zouden uitblijven;” dat de jongelingen en maagden zouden profeteeren en de ouden gezichten zien na de uitgieting van dien Geest op alle vleesch;” enz.

En in beeld evenzoo op allerlei wijzen. Maar wel het duidelijkst in de *zalving van den hoogepriester*.

Wat deze beteekende leert ons Psalm CXXXIII: „Een lied Hammaäloth van David. Ziet, hoe goed en hoe liefelijk is 't dat broeders ook samenwonen.

Het is gelijk de kostelijke olie op het hoofd, nederdalende op den baard, den baard Aärons, die nederdaalt tot op den zoom zijner kleederen. Het is gelijk de dauw Hermons, en die nederdaalt op de bergen Zions; want de Heere gebiedt aldaar den zegen en het leven tot in der eeuwigheid.”

Het goede en liefelijke samenwonen der broederen, waarvan hier sprake is, vond plaats op de drie groote feesten in Israel: Pascha, den Pinksterdag en het Loofhutenfeest. Alle mannen moesten dan voor 's Heeren aangezicht in Jeruzalem verschijnen, als één uitverkoren volk, één koninklijk priesterdom. Zij waren altijd broeders; op die dagen *woonden* ze ook als broeders samen. Zoo behoorde het. Broeders moeten niet gescheiden van elkander leven, maar samen vrijwillig éene familie vormen. Dat is goed en liefelijk; dat is van God gewild en geordineerd. Welnu, op die hooge feesten kwamen zij in het Vaderhuis samen. Maar zij kwamen daar en mochten daar komen alleen omdat de „oudste Broeder”, de „eeniggeboren Zoon des Vaders” daar in zijn eigen huis was en „zich niet schaamde hen broeders te noemen.”

Maar ook dit samenwonen van broederen onder het Oude Verbond was slechts type, afschaduwing, van het ware. Het was de vervulling van een type, maar op zichzelf ook slechts type. Waardoor werd het dan afgeschaduwd? Door niets minder dan de zalving van Aäron. „Het is gelijk de kostelijke olie

op het hoofd, nederdalende op den baard, den baard Aärons, die nederdaalt tot op den zoom zijner kleederen."

De kostelijke olie, die op Aärons hoofd nederdaalde, was de heerlijke zalve waarmede hij (en zijne zonen na hem) tot hoogepriester werd gewijd. Deze olie werd bereid uit nauwkeurig voorgeschreven hoeveelheden van mirrhe, specerij-kaneel, specerij-kalmus, kassie en olie van olijfboomen. Daarvan werd gemaakt „eene olie van heilige zalving, eene zalf heel kunstelijk gemaakt, naar apothekers werk, het zal eene olie der heilige zalving zijn." Daarom trent gebod de Heere, Exodus XXX: 30—33: „Gij zult ook Aäron en zijne zonen zalven en gij zult ze heiligen, om mij het priesterambt te bedienen. En gij zult tot de kinderen Israels spreken, zeggende: Dit zal mij een olie der heilige zalving zijn bij uwe geslachten. Op geen menschen vleesch zal men ze gieten, en gij zult ook naar haar maaksel geene dergelijke maken: het is heiligheid, zij zal ulieden heiligheid zijn. De man, die zulk een zalf maken zal als deze, of die daarvan op wat vreemds doet, die zal uitgeroeid worden uit zijne volkeren." Het was dus heiligschennis deze zalve na te maken, te vervalschen, of voor andere dan de voorgeschreven doeleinden te gebruiken.

Met deze zalf werd de hoogepriester zeer overvloedig overgoten. Men kan ze het best vergelijken met onze kostelijke reukwerken, die geen vettigheid of vlekken nalaten, en alles wat ze aanraken doordringen met een heerlijken geur. Deze zalf daalde neder op het *hoofd*, (het voornaamste deel van het lichaam), op den baard (het symbool van de mannelijke kracht; ja tot op den zoom (den ondersten rand) van de kleederen van den hoogepriester. Deze kleederen zijn de „*gouden kleederen*," de tulband met gouden plaat, de kostelijke ephod, de borstlap, de hemelsblauwe mantel, de witte rok, de vierkleurige gordel. In deze kleederen was de hoogepriester type van Christus Jezus in zijne verheerlijking, gelijk hij het in zijn witte kleeding op den Verzoendag was van Jezus Christus in zijne vernedering als zondoffer. Deze kleederen mocht alleen de hoogepriester dragen. Maar zonder de zalving in deze kleederen was hij niets; was hij geen hoogepriester. De zalving moest geschieden over deze kleederen heen, en niet anders. Ze werd aan Aäron verricht door Mozes, den middelaar des Ouden Verbonds. Is de beteekenis niet duidelijk? Het verzoeningswerk van Christus heeft Hem den naam verworven, welke hoven allen naam is. In nederheid als een vloek heeft Hij de verzoening aangebracht. Zijn hemelvaart is het aantrekken der gouden kleederen, wanneer het werk op den Verzoendag is afgelopen. En de zalving is de uitstorting des Heiligen Geestes over Hem als Middelaar, die het hoofd des lichaams, de behouder zijner gemeente is. Maar ze daalt verder, druipt lager, dringt dieper door.

Het geheele lichaam deelt er in. Niet alleen het lichaam, maar zelfs de kleederen. „Hij heeft gaven genomen om den menschenkinderen te geven." „Deze, dien God opgewekt heeft, heeft dit uitgestort wat gij nu ziet en hoort!"

Ook in de natuur gaf God een beeld van deze kostelijke zalving. De natuur is een open boek; elke zaak in die natuur is een letter van zijn schrift, waardoor Hij ons mededeelt, openbaart, wat Hij is en doet. Dat samenwonen der broederen wordt afgebeeld door den dauw van Hermon, die nederdaalt op de bergen van Zion. De dauw is het edelste, helderste vocht dat de natuur oplevert. De dauw is in Psalm CX het beeld van het „zeer gewillige volk", dat Christus Jezus zich heeft uitverkoren. Zij komt uit „de baarmoeder des dageraads," frisch en zuiver, met het opgaan der zon. Zoo is de uitstorting des Heiligen Geestes. Toen de „zon der gerechtigheid" opging; toen de „opgang uit de hoogte" in al zijn glans verscheen voor de zijnen, toen daalde de dauw des Geestes op de zijnen. Dauw is veel edeler dan regen. De vroege en spade regen geeft vruchtbaarheid. Dauw verkwikt, versterkt, voedt.

Gelijk de dauw in den frisschen morgenstond op Israels schoonste bergen zinkt; gelijk zij den heiligen berg des Heeren bij het krieken van den dageraad bevochtigt, zoo is het samenvloeien der broederen in het huis des Vaders.

„Zegen en leven" is in de olie. De olie der olijven voedt en geeft licht. En „zegen en leven" is in de dauw. De dauw voedt de vruchten en planten, en komt gelijk met den dageraad. „De Heere gebiedt" dat. Het is zijn bestel, zijne schepping. Evenzoo geeft, naar zijn gebod, het samenwonen der broederen; — van hen die waarachtig broederen zijn — zegen en leven *tot in eeuwigheid*.

De baard van Aäron is één met zijn hoofd. De kleederen van Aäron zijn naar Gods bevel met elkander verbonden, en zonder die kleederen kan zijn lichaam niet gezalfd worden. Wanneer de kostelijke olie dus nederdaalt op zijn hoofd, kan het niet anders of zijn geheele lichaam deelt er in. Maar niet zijn arm of zijn voet wordt gezalfd. Geen druppel bereikt die lichaamsdeelen anders dan afdalend van het hoofd. Maar de lichaamsdeelen van anderen blijven droog.

Evenzoo is het met de uitstorting des Geestes. Alleen wie met Christus éene plante geworden is door den doop in zijn dood, kan deelen en deelt in de zalving des Geestes. Maar daaruit volgt ook dat al wie die heerlijke reuke van zalf en olie aan zich heeft, een deel van dat lichaam van Christus *moet* zijn. De innigste verhouding en verbintenis bestaan dus tusschen hen onderling en tusschen hen gezamenlijk met Christus Jezus.

Dat is de gemeenschap der heiligen.

Mijn hand en mijn voet hebben alleen dan gemeenschap met elkander, zijn alleen dan op 't innigst

samen verbonden, ofschoon ze ver van elkaer verwijderd en zeer verschillend van vorm en roeping zijn, wanneer ze aan het lichaam organisch verbonden blijven, en dat lichaam zijn hoofd behoudt. Maar dan zijn ze ook zóó één, dat den een niets kan overkomen, goed of kwaad, of de ander deelt er in als in zijn eigen vreugde en lijden. Doch alleen, *wanneer ze gezond zijn*. Een bevroren hand voelt niets, ook al is ze aan het lichaam verbonden. Ze voelt haar eigen lijden niet en valt eindelijk gevoelloos af. Maar elk gezond lid, al is het ook nog zoo klein en gering, gevoelt voor die bevroren hand, en wenscht niets liever dan haar beterschap.

De gemeenschap der heiligen in geestverwantschap, in zalige gesprekken, in gezamenlijke genietingen, is aangenaam voor ieder die haar ondervindt. Ze wordt niet licht verzuimd. Maar de gemeenschap met het *krankte* lid, met de *bevroren* hand, met den *gewonden* voet willen we allen van nature wel ontloopen. En toch is daar de proef op de som.

Laat ons steeds bedenken dat het Hoofd des lichaams met zijn leden op aarde nooit anders dan *pijnlijk* verbinding heeft. Allen zijn krank; niet weinige bevroren. Maar zulk een hoogepriester betaamde ons, hadden we noodig, die nooit voor zichzelf behoeft te offeren en behoorlijk medelijden kan hebben met ons, de zwakken.

Alleen voor zooverre dat hoogepriesterlijk karakter des Hoofds zich in de leden openbaart, zijn de leden gezond als het Hoofd. Daardoor toonen zij het ware leven te bezitten, dat de waarachtige eenheid geeft. Daardoor geven zij blijk van de rechte liefde, die alleen de gemeenschap der heiligen kan doen ontstaan.

Dat is de ware Pinksterzegen voor ons en voor anderen.

W.

TER HAGEPREEK.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

We hebben elkander beloofd mede in Holland ter hagepreek te gaan, en we gaan heden ons voorneemen vervullen. Echter moet gij mij eerst met uwe verbeelding vergezellen naar de herberg 't Gulden Vlies in het goede, oude Alkmaar. Weest gerust, de waard Clement staat er voor bekend een goed glas gerstebier te schenken en wellicht treft ge hier een gezelschap aan, dat ge zeker in de taveerne niet zoudt gezocht hebben. Maar zie eens, welk een menigte verdringt zich daarbuiten! 't Is als belegerde men het venster, om toch iets te mogen zien van 't geen daarbinnen voorvalt. En rustig is de schare ook niet: dat verneemt ge wel uit de dreigkreten welke uit haar midden oprijzen. Het „weg met de

mis!” „weg met de papen!” zegt u genoeg, dat we al weder te doen zullen krijgen met mannen, die hun invloed uitoefenen op de godsdienstige beweging in en daarmede tevens op den staatkundigen toestand dezer gewesten. Doch komt, laat ons onze nieuwsgierigheid niet langer op de proef stellen. De deur is vrij: treden we binnen!

Daar vinden wij in de ruime gelagkamer een zestal mannen vergaderd. Drie van hen, hun gewaad wijst het genoegzaam aan, zijn Roomsche geestelijken, trouwe zonen der alleenzaligmakende kerk. Dit toch mag ik er vrijuit bijvoegen. Immers hebben ze zich hierheen begeven om hare leer te verdedigen tegen dat tweetal hervormde leeraars, 't welk tegenover hen plaats genomen heeft, ketters, die het onkruid uit Vlaanderen met milde hand ook in Hollands bodem zaaien willen. Doch dien stoeren burgerginds, wiens oogen van blijde zelfvoldoening schitteren, vergunt mij dat ik hem nader aan u voorstelle: wellicht verwijt gij mij straks, dat ik wel het eerst met hem had mogen beginnen. Jan Arendsz was een gezeten en gezien poorter van de goede stad Alkmaar. Zijne ouders waren eenvoudige lieden, die hun zoon, toen de kinderschoenen hem nauwelijks meer pasten, bij Albert Gerritsz besteed hadden, om het mandenmaken te leeren. En Jan had goede vorderingen gemaakt, want al dra kon hij zijn proefstuk leveren en werd hij dan ook zonder bekijf van deken of gildebreeders in het gild als gezetel opgenomen. Doch meer nog dan de kunst van het mandenvlechten had Jan aan Meester Gerritsz te danken. 't Was een openbaar geheim, dat meester Gerritsz de leer van Luther had omhelsd en 't bevreemde dan ook niemand, dat Jan Arendsz bij de kennis van het vak tegelijk de ketterijen van meester Gerritsz had aangenomen. Nu, niemand zou er hem hard over vallen, want als de man met zijn innemend gelaat, zijn vriendelijk voorkomen, en zijn welwillend hart tot zijne medeburgers sprak over het zaligworden door het geloof en niet uit de werken, dan vond hij immers ooren en harten, die, dank zij mede de vervolgingszucht van Spanje en Rome, geopend waren voor al, wat deze gehate bondgenooten durfde trotseeren. Doch, waarlijk, 't ging al te ver! Sloten de burgervaderen ook de oogen uit vreeze voor gisting onder de burgerij, welke gevoelens zij genoegzaam kenden, nu het openbaar werd, dat men ook hier trachtte de hagepreek in te voeren, moest Rome wel handelend optreden en de drie geestelijken, welke gij hier ontmoettet, hebben zich opgemaakt, om een twistgeding te houden met Jan Arendsz en de beide andere leeraars, teneinde door overreding en overtuiging zoo mogelijk den storm nog te bezweren.

Arendsz was vreemd te moede, toen hij op deze wijze in zijne vaderstad ontvangen werd, welke hij eenigen tijd geleden, voor het vuur der vervolging wijkende, had moeten verlaten. Zoo had hij dan ook 't spel op Egbert Huyk gedeeltelijk gewonnen. Egbert

Huyk was een Amsterdammer, die de pastorie-inkomsten van de kerk te Alkmaar voor eene som van vijfhonderd Hollandsche guldens van de Kanunniken te Utrecht gekocht had. In 't eerst was Huyk wel met zijne pachtpenningen uitgekomen en een aardig sommetje daarenboven van de geloovige zonen der Alkmaarsche kerk had hem voor de onderneming getroost, doch naarmate die vermaledijde mandenmaker meer de ooren en harten des volks trok, werd de mis al minder bezocht en, o gruwel, zelfs de biechtstoel bleef ledig. Dat kon Huyk best opmerken aan het verminderd bedrag zijner inkomsten en hij trok het zich ook meer aan dan iemand anders. Vergeefs bezocht hij Rome en beklaagde zich bij den heiligen Vader over de lautheid en flauwhartigheid van de Alkmaarsche geestelijkheid en vroedschap; grooter en gewichtiger zaken namen den paus toen te zeer in beslag, dan dat hij zich de belangen van een enkel pachter of wel eener enkele parochie kon aantrekken. Teleurgesteld verliet Huyk de stad der zeven heuvelen, als had hij daarbinnen beter missie te vervullen gehad, doch temeer zwoer hij op de terugreize, dan nu maar zonder hulp van den heiligen Vader te doen, wat op zijn weg lag. En waarlijk, hij slaagde er in de hartstocht van de Katholieken zoo op te wekken tegen de Lutheranen, dat ook in Alkmaar het vuur der vervolging ontbrandde en Jan Arendsz met vrouw en kinderen, benevens met velen zijner aanhangers de wijk naar Kampen nam. Daar leefde hij eenigen tijd stil en rustig, overtuigd, dat het goede zaad, 't welk hij èn te Alkmaar èn in de omliggende plaatsen uitgestrooid had, reeds welig vruchten droeg. Naarmate echter in Vlaanderen de moed der Lutheranen wies, ontwaakte ook bij de door Arendsz gestichte gemeenten het verlangen, om, zij het dan slechts van tijd tot tijd en in de open lucht, daar hunne samenkomsten in de steden verboden waren, het Woord Gods te hooren. Herhaaldelijk hadden ze er reeds op aangedrongen, dat Arendsz toch overkomen mocht, om te prediken. Eindelijk was hij voor den aandrang bezweken en, het gevaar trotseerende, had hij de gemeenten bezocht en was ook weder binnen zijne vaderstad gekomen.

Doch hoort! Al dreigender worden de kreten daarbuiten en nu en dan bewijst een bonsen op de deur, dat ook de menigte oog- en oorgetuige zijn wil van 't geen daarbinnen verhandeld wordt. Zóo hadden Arends en zijn beide medeleeraars het dan ook gewenscht, doch de Roomsche geestelijken, hoezeer ze dan ook schoorvoetend toegestemd hadden in den wensch der vroedschap om met de hoofden der Lutherschen een mondigesprek en twistgeding te houden in stede van ze ten kerker te sleepen, hebben zich niet aan een openbaar dispuut gewaagd. Of 't wijs ware? Wij zullen het niet beoordeelen en ons blootstellen, ook gewikkeld te worden in het oproerig tooneel, dat hier dreigt.

Haasten we ons: ginds naderen reeds de schout met zijne dienaren om de menigte uiteen te drijven en de herberg te ontruimen. En men heeft in Holland eerbied voor de wet. Mocht de schare zich ook voor de vensters van het „Gulden Vlies" verdrongen hebben van den vroegen morgen af en zelfs daar gebleven zijn, toen de twistende geestelijken te elf uren rust namen tot twee ure in den namiddag, nu is het vier uur, doch eer een half uur verstreken is, is de gelagkamer ontruimd en het plein voor de herberg ledig als te voren.

Ongeveer drie maanden later, 't was op den 8en Juli van hetzelfde jaar, ging een eenzaam wandelaar den weg van Amsterdam naar Outewaal. Nieuwsgierig en als zocht hij in het hooge riet aan de zijde van het IJ eenig voorwerp van zijn verlangen te ontdekken, zoo richtten zijne oogen zich telkens naar de wuivende rietbosschen. Nu en dan stond hij stil en luisterde, doch daar zijn oor niets opving dan het ruischen van de riethalmen, die door den zachten wind langs elkaar schuurden, vervolgde hij langzaam zijn weg. Plotseling scheidde zich het rietbosch, een hoofd kwam te voorschijn en eene mannenstem riep zacht:

„Hier, broeder, kom, wij wachten u reeds lang!"

De wandelaar volgde zijn gids en beiden slopen in gebogen houding door de hooge riethalmen, tot ze op een open plek aan den oever van den stroom kwamen, waar Jan Arendsz. hen met een viertal anderen wachtte. Nauwlijks was het zestal bijeen en hadden ze de wederkeerige groeten gewisseld of Jan Arendsz knielde neder en zacht verhief zijn stem zich tot den Allerhoogste en bad den Koning der kerke, dat het Hem behagen mocht, zijn Geest met kracht ook over zijn vaderland en zijne vaderstad uit te storten. Naarmate zijn gebed in vuur won, groeide ook zijne stem in kracht en voorzeker, als hier dienaren der Inquisitie aanwezig geweest waren, ze hadden genoeg kunnen beluisteren om dit zestal eenvoudige poorters ter strafplaats te brengen. Doch geen vrees voor kerker, pijnbank of schavot vermocht den Geest te stuiten, welke het hart dezer mannen aangegrepen had. Nadat het gebed geëindigd was, rezen zij op van hunne knieën en zetten zich tegenover elkaar. Weldra was men tot een besluit gekomen. 't Mocht niet langer uitgesteld: lang genoeg hadden de harten van Hollands poorters gehongerd en gedorst naar het brood en het water des levens. Men besloot de hagepreek ook in Holland aan te vangen en in den namiddag weder te keeren te dezer plaatse om over de wijze en de middelen nader te beramen. Alleen Amsterdam, waar de invloed van Spanje nog te groot was, zou men voorloopig buitensluiten.

Zóo besliste de samenkomst van een zestal eenvoudige mannen in het rietgewas buiten St. Anthonispoort over het toekomstig lot van Kerk en Staat in deze gewesten. De teerling was geworpen: ook in Hol-

land zou verweer in de plaats treden voor lijdelijk verzet. Het geweten eischte vrijheid en liet zich niet langer dwingen. Nog dienzelfden namiddag besloot men over zes dagen de eerste hagepreek in de nabijheid van Hoorn te houden en wel in de open vlakte voor het Regulieren-convent.

Juist waren op dien dag de burgemeester van Hoorn met den schout en den onderschout aan den vroolijken disch der vrome Reguliers-broeders gezeten en onder scherts en kout ging de beker lustig rond. Nog spotte men met de hoop, waarmede de ketters zich vleiden, om hun invloed ook hier te doen gelden en immers zoolang de vroedschap en de geestelijkheid zóo hand aan hand gingen als hier, behoefde men voor de veiligheid van de kerk minder te vreezen. Daar klonk een verwijderd gezang hun in het oor, de gasten zagen elkander en hunne gastheeren vragend aan en verbleekten. De burgemeester verzocht, dat men een bode zond om te vernemen, wat er gaande was. Inmiddels hield het gezang aan en een meer geoeffend oor meende een psalm van Clemens Marot te onderscheiden. Doch neen, dit kon niet zijn! Al te zorgvuldig had de overheid immers de wacht gehouden en de speurhonden der geestelijken hadden de gangen der ketters te nauw gespied. Helaas, de wedergekeerde bode beroofde den aangezetenen van hun gerusten waan. Men predikte daarbuiten. O gruwel! Jan Arendsz, de ketterleeraar van Alkmaar, heeft het gewaagd voor een onafzienbare menigte op te treden, hier tegenover het klooster en dat bij eene veste, waar overheid en geestelijkheid zóo hand aan hand gaan in bescherming van de rechtzinnigheid der goede gemeente.

Maar dat is teveel! De burgemeester, de schout, de onderschout, twee edelen en een monnik rijzen op en spoeden zich naar de plaats des vergrijps en posteerden zich bij de sloot, vlak achter den leeraar, opdat hun aangezicht alleen dezen vervaard zou maken. Deze wordt gewezen op het gevaar, dat hem dreigt, maar immers heeft hij thans hooger roeping dan eenig gevaar te ontzien. Welk een stoutheid! De ketter gaat voort luide zijne stem te verheffen tegen Rome's dwaalleer en vóór het Evangelie, alsof hij zijne vijanden niet bespeurd had óf wel ze voor vrienden aanzag. Gloeiend van verontwaardiging springt de monnik in de sloot, zwaait met zijne armen en raast en tiert als ware hij van den booze bezeten, waarschijnlijk meenende dat het volk toeschieten en de prediking gestoord worden zal. Doch noch het een noch het ander gebeurt en de dischgenooten weten niet beter te doen dan tot den gestoorde maaltijd weder te keeren. Slechts de beide edelen hooren de prediking ten einde toe aan en als zij zich straks bij hunne tafelgenooten voegen, dan is 't, o schande, onder de verklaring, „dat hun de rede niet kwalijk geviel.”

Holland was voor 't eerst ter hagepreek opgegaan!

EEN MERKWAARDIG NEDERLANDER.

Dr. A. C. VAN RAALTE.

VAN RAALTE ALS LEERAAR, ENZ.

XIV.

Van Raalte had een helder oog en wist, dat om van het volk wat te maken, drie dingen noodig waren:

1. Goede scholen voor de jeugd.

2. Hoogere opleiding voor de bediening des Woords, voor het onderwijs, en voor verantwoordelijke maatschappelijke betrekkingen.

3. Een *pers*, die het volk kon vormen en aan het denken brengen.

Zonder dit laatste bleef alles los als zand aaneenhagen. Er kon dus geen publieke opinie gevormd worden, en een der machtigste factoren voor den toekomenden bloei der koloniën zou geheel ontbreken.

Heel in den beginne, den 30sten October 1850, deelde Van Raalte dan ook reeds aan de Classis mede — „dat een zekere Engelschman van voornemen is een weekblad uit te geven, waarin hij eenige kolommen in het Hollandsch wil plaatsen, over hetwelk hij aan A. C. van Raalte het opzicht wil geven, hetwelk Z.Ew. aannam, om het volk te nutten met godsdienstige stukken niet alleen, maar ook met geschiedenis van den dag, en toelichtingen omtrent velerlei noodzakelijke aangelegenheden.”

Van Raalte drong op algemeene deelneming aan en predikanten werden benoemd tot algemeene correspondenten hunner gemeenten.

Dit was het mosterdzaadje, waaruit het Hollandsch-Amerikaansch weekblad *de Hope* ontsproot.

Nergens klemt de vergelijking tusschen de Pelgrimvaders van Nieuw Engeland en tusschen die van 1847, in die streken, misschien zóo, als in het stuk der school.

Het begin van dit werk was schrikkelijk moeilijk. Aan onderwijzers ontbrak het. Men had er óf niet aan gedacht, óf het was mislukt om onderwijzers mede te nemen. Slechts zeer enkele nederzettingen bezaten vroeg iets, dat op voldoende onderwijs der kinderen geleek.

Er waren geen lokalen, en door de armoede des volks, door veler onverschilligheid, door de slechte wegen en groote afstanden ontbrak het vaak aan leerlingen.

Was er nog een school en een meester, dan ontbrak het toch aan de simpelste materialen van opvoeding. Lessenaars, schoolboeken, leien, waren in de eerste twee jaren weelde-artikelen. Zoo kwam het dat het tweede geslacht der nederzetteren, waarvan een deel zich toen juist in de critieke levensperiode bevond, waarin opvoeding een onmisbaar vereischte is — voor enkele jaren allerverschrikkelijkst verwaarloosd werd. Een verwaarloozing,

waarvan sommigen tot op heden toe de wrange vruchten plukken.

Maar de leiders zagen van stonde aan het gevaar. Van Raalte, Van der Meulen, Bolks, Ypma en de andere predikanten sloegen de handen ineen, en langzamerhand kwam er orde in den chaos van de opvoedingsbelangen.

Maar het kostte moeite de menschen te overtuigen, dat het loonde om in de wildernissen hunnen kinderen een zoo volledig mogelijke opvoeding te geven.

De armoede was groot. Alle onkosten moesten zooveel mogelijk beperkt worden. Een reuzentaak wachtte hen en wie werken kon of een bijl hantieren, moest zoo jong mogelijk zijn deel toebrengen aan de algemeene hoop op slagen.

Toch waren de massa's van het volk wakker genoeg om te zien, dat — „men bij brood alleen niet leeft.”

En zoo werd alom de schoolzaak aangevat en uit de bemoeïngen van Dr. Van Raalte ontsprong eindelijk de stichting van Hope College, het Seminarie waaraan ons volk, onder Gods zegen onberekenbaar veel te danken heeft.

Wat wij als volk geworden zijn in Amerika, danken wij, onder Gods zegen, zegt Ds. D., aan de scholen en het enthousiasme voor opvoeding en onderwijs, dat brandde in de harten der vaderen.

Waarlijk, Van Raalte's woord is waar voor alle tijden — „zal een volk niet ten staarte worden, dan moet het wetenschap ontvangen in deszelfs boezem.”

Nu, Van Raalte kan gereedelijk de kampioen der opvoeding genoemd worden.

Of had hij niet gezwoegd, gepreekt, gestreden, geworsteld met allerlei tegenspoed en tegenstand, zonder ooit op te houden eer iets van zijn doel bereikt was — wat ware er van ons volk geworden.

Hij had zelf een voortreffelijke en uitgebreide opvoeding genoten. Hij wist wat wetenschap beteekent voor het leven. Hij hoopte, er zou ook hier iets kunnen worden van dit volk, indien het slechts aan de middelen der opleiding niet ontbrak.

Het parochiaal schoolstelsel trok hem in den beginne zeer aan.

Het verband tusschen de gemeente en de school werd dus eerst, — vooral eer de schooldistrikten meer belijnd waren en zelfstandig begonnen op te treden — scherp in 't oog gehouden.

Zoo besloot dan ook de Classis van Holland: „In betrekking tot parochiale scholen is het oordeel der vergadering, dat de gemeenten behooren te zorgen, dat hunne kinderen opgevoed worden in scholen, waar zij gebracht worden onder bepaald Christelijken invloed, en dat dientengevolge, waar er een overweldigende invloed van on- en bijgeloof gevonden wordt, het ten zeerste plicht is, om gemeentelijke scholen op te richten.”

Van Raalte's inzicht was hier zuiver gereformeerd, dat geen onderwijs denkbaar is, buiten de openbaring om. Voor een gereformeerd Christen wortelt alle onderwijs in het Woord Gods.

En toch was Van Raalte ruim in zijne opvatting dier waarheid.

Toen men hem eens op den kerkeraad indirect aanviel, dat hij te weinig werk maakte van leerstellig onderwijs, zeide hij in zijne verdediging: „Godsdienstige opvoeding bestaat niet in het strijden tegen tegenpartijen, veel minder in het vervullen der jeugdigen met de twisten, die dikwijls eene gemeente beroeren. Dat er dikwijls huisgezinnen gevonden werden, die daarmee te veel de harten der jeugdigen vulden, is onbetwistbaar.” Hij verklaart wat bij hem godsdienstige opvoeding is: het kind zich in zijne betrekking tot God te leeren kennen, en het den weg der verzoening en der dankbaarheid te wijzen. Dit sloot leerstellig onderwijs in. „Godsdienst, zonder bepaald leerbegrip, is een lichaam zonder gebeente.”

Doch het volk ging niet mee; men wilde zich er niet voor geven.

Zoo stierf een der idealen van Van Raalte. De parochiale school leefde niet in de harten des volks en men wilde zich, voor wat men onnoodig keurde, geene offers getroosten.

Eene zuiver sectarische school moet, zegt Ds. D., op de opvoeding van een kind een nadeeligen invloed hebben.

Zoolang dus de Christenen, als zoodanig, zich niet vereenigen voor dit belang; of liever, zoolang de toestand der publieke scholen het niet *absoluut gebiedend* maakt om *tegenscholen* te stichten; zoolang het Christendom op die scholen niet wordt tegengestaan en de school dus als eene antichristelijke optreedt; — dienen wij ons wel te bedenken, eer wij tegenscholen oprichten.

En vooral hier te lande, waar de staat de private school niet controleert en men dus voor de degeelijkheid der onderwijzers geen waarborg heeft, dreigt een dubbel gevaar in de tegenschool.

Het is dus mijns inziens een zegen geweest voor de nederzetting, dat dit pogen van Van Raalte feilde. Ware het gelukt en had het alom navolging gevonden, dan ware daardoor de Amerikanisatie des volks, in goeden zin, hopeloos vertraagd geworden.

Een ander streven van Van Raalte gelukte. Hierin is zijn roem bestendig, meer dan in eenig ander opzicht.

Hij gaf aan ons volk de vaste beginselen van *hoogere opvoeding*, waarvan de invloed op ons leven, in de twee geslachten, die voorbijgegaan zijn, sinds dit werk begon, — *onberekenbaar groot is*.

Naast hem stond ook hier weer de Zeeuwsche leider, Ds. C. van der Meulen.

Reeds in 1842 had Rev. James Romeyn aan de Synode der Geref. Kerk de noodzakelijkheid voorge-

steld om: „een plan te beramen om, onder haar toezicht, *Westerse jongelingen op te leiden voor Westersch werk.*”

Dit was vijf jaren vóór de pelgrims aankwamen. In Aug. 1850 bezocht John Garretson de koloniën in Michigan, om met Van Raalte te raadplegen. Een Academie zou te Holland gesticht worden. Wel mocht Dr. Ph. Phelps Jr. uitroepen in zijn schets der school: „Denkt er eens aan, een Engelsche Hoogeschool zou opgericht worden in eene wildernis, onder een volk, dat de taal niet verstond, en dat vaak worstelen moest om de noodigste levensbehoeften te verkrijgen!”

Al de takt en geestkracht der leiders waren hier dan ook noodig, om het volk te doen gelooven in de noodzakelijkheid van dit werk, en er hart en geld voor te hebben. Onder toezicht van eene Synodale Commissie werd het werk begonnen.

Reeds in April 1848 besprak de Classis Holland de algemeene opvoedingsbelangen midden in de bosschen en met een zeer twijfelachtige toekomst. In Sept. van datzelfde jaar, zeide Ds. Ypma van Friesland op de najaarsvergadering: „De scholen moeten door de gemeenten bevorderd en behartigd worden, als zijnde een gewichtig deel der Christelijke roeping van Gods gemeente op aarde. Alle lautheid en koudheid in deze zaak moet veroordeeld en bestraft worden.”

Tot eere van de Gereformeerde Kerk van Amerika moet dan ook gezegd worden, dat zij *duizenden* van dollars besteedde voor de intellectueel-geestelijke welvaart van de nederzetter.

Maar reeds van meet af openbaarde zich een bezwaar, dat tot vandaag toe voortleeft en voortleven zal, totdat de laatste Hollandsche gemeente zich opgelost heeft in een Amerikaansche: de vreeselijke *taalquaestie*.

Er waren twee richtingen, de conservatieve of behoudende en de liberale of voortvarende, in de behandeling van deze vraag.

Op de voorjaarsvergadering der Classis van 1852 klaagde men reeds: „dat het zuiver gebruik der Nederduitsche spraak jammerlijk verloren gaat; niettegenstaande, naar aller overtuiging, het belang van den godsdienst het volstrekt noodzakelijk maakt, dat de taal, die in geen reeks van jaren zal kunnen gemist worden, worde opgehouden; zoodat de prediking niet bespottelijk worde, vanwege de vermeniging der talen.”

De nagalm van die klacht hooren wij nog, na bijna 50 jaren.

Waarlijk een taal heeft een harden dood! ¹⁾

Om in dezen nood te voorzien werd Ds. A. Brum-

¹⁾ Is 't niet ellendig, dat onze schoone taal zoo ten onder gaat 't Is weer een der bittere vruchten van Landverhuizing.

RED.

melkamp door de vergadering beroepen als leeraar aan het „Instituut”; die echter voor deze beroeping bedankte.

Toch ging de zaak van het onderwijs maar „zoo'n gangetje.” Men had er nog niet ten volle sympathie voor. Dat zou komen, door het zien der rijpe vruchten van dezen stam.

(We gelooven den lezer geen ondiens te doen met hem in kennis te stellen met de bezwaren door Ds. E. Winter te Grand-Rapids ingebracht tegen de voorstelling door Ds. Dosker van wijlen Ds. H. P. Scholte gegeven. Ds. Winter zegt:

Broeder Dosker heeft hier uit bronnen geput, die de zaken in een geheel verkeerd daglicht stellen.

Door persoonlijke kennis, en door een achttienjarig verblijf in Pella, is schrijver dezes wel eenigszins in staat om de zaken, waarover in de aangehaalde paragraaf gesproken wordt, in het rechte licht te stellen.

1. Ds. Scholte stond in Amerika in geen kerkelijk verband met eenig genootschap. En in de gemeente, door ZEW. bediend, werden de Catechismus en de Formulieren van eenheid niet als *kerkregelen* aangenomen. Maar nimmer heeft hij die *verworpen als uitdrukking van geloofsleer*.

2. Nimmer heeft Ds. S. „den *zieleslaap*” geleerd. Zoover was het er vandaan, dat hij daarvan een heel sterke *tegenstand* was gedurende zijn geheele leven te Pella.

Zelfs heeft hij personen, die den *zieleslaap* leerden, buiten de *gemeenschap* gesteld.

3. Dat „hij elken Zondag Avondmaal hield”, mag waar zijn van den eersten tijd. Maar wij houden het er voor, hoe wij daaromtrent ook een andere richting zouden kiezen, dat de Heere hem die praktijk niet ten kwade zal geduid hebben.

4. „Dat hij de persoonlijke toekomst des Heeren verwachtte,” en ook leerde, is waar. En nu bedoelt Br. Dosker met de opmerking in den tusschenzin wel niet, dat zulks in éenig opzicht onder de rubriek van „*ketterij*” geschoven kon worden. Toch heeft die opmerking geen geringen aanstoot gegeven. En zeker, zoo zulks al onder de „*ketterij*” behoorde, dan zijn er dezer dagen nogal kettters, die de *waarheid* liefhebben — en onder hun gezelschap wil schrijver dezes gaarne gerangschikt staan.

5. Dat „hij van al zijn ouderlingen predikers maakte,” is niet juist. Er waren ouderlingen, die zelfs in Nederland al den preekdienst hadden waargenomen — waaronder ook F. C. Kuyper, die later in de Geref. Kerk tot leeraar geordend werd. Al de ouderlingen preekten niet. Evenwel denken we hier aan Eldad en Medad.

6. Dat „hij den kinderdoop had verworpen” is onjuist. Wegens omstandigheden mag de toediening daarvan aan zijn eigene kinderen wat *uitgesteld* zijn geworden, maar nimmer verwierp hij den kinderdoop. Dr. Van Raalte heeft nog van zijne kinderen gedoopt, zoo wij meenen; in allen gevalle, Ds. S. heeft den kinderdoop gestaag geleerd, en naar eisch of behoefte toegediend.

7. Dat „hijzelf maar zelden predikte” is ook onjuist. Des Zondags-namiddags predikte hij geregeld, en dan hield hij de vergadering zoodanig bezig — soms van 1.30 tot 4.30 — en gaf haar zooveel Bijbelsch onderwijs, dat men er de geheele week wel over na kon denken.

Met het oog op deze toelichtingen verdient de opmerking omtrent „de sporen, die tot den huidigen dag toe” te Pella nog overgebleven zijn van de richting door Ds. S. ingeslagen, zeker wel wat wijziging.

Gul bekennen we het, dat we in alles het met Ds. S. niet éens waren — ook vooral niet met het afgetrokkene kerkelijk standpunt. Maar dit moet hem ter eere gezegd worden, dat er nog wel gunstige sporen te Pella waar te nemen zijn van zijne prediking. De Bijbelkennis en de lust tot Bijbel-onderzoek, waarin Pella vooraan staat, staan in allen gevalle in nauw verband met den invloed door den overledene in zijn leven in die richting uitgeoefend.)

UIT HET LEVEN.

Vinden zonder zoeken.

„Een soldaat was bij zijne kameraden bekend als de grootste vloeker, die in de geheele kazerne te vinden was. Zijne lust tot godslastering ging zelfs zóover, dat hij aan zijne makkers sterken drauk beloofde wanneer zij hem een nieuwen vloek wisten aan de hand te doen, welke hij tot dusverre niet kende. Deze militair bracht schier al zijn vrijen tijd in de herbergen door, en de Zondagavonden in het danshuis. Op zekeren zomermiddag was hij weder in het danshuis en vermaakte zich op de oude wijze, toen er zich eensklaps eene menigte donkere wolken boven de stad samenpakten. Het was dagen lang zeer heet geweest en ook thans waren de dansers rood als kalkoenen en nat van het zweet. Maar om zulke kleinigheden geeft eene jeugd niet die in de bedwelming alleen genot zoekt. Langzamerhand deed de donder zich hooren, maar zijn geluid drong niet tot de dansenden door; hun gezang en de muziek in het wijnhuis overstemden de stemme Gods in de natuur. Toen begon men er iets van te bemerken. Het werd zoo donker; de eene bliksemstraal was pas van de lucht of de andere kwam. Nu volgden schrik en ontzetting elkander op. De danseressen zochten verlegen naar een uitweg. Die niet heengingen zetten zich neer en de violist eindigde met zijn lustige deuntjes. Hij wischte zich het zweet van het gelaat en keek ook al naar de deur, terwijl het bliksemvuur schier niet van de lucht was en de donder vreeselijk ratelde. Wie echter schrikken en beven mocht, onze soldaat verbleekte niet. „Wat scheelt ulieden?” riep hij uit. „Zijt gij voor zoo'n klein geruchtje al vervaard? Speel op, speelman, of ik zal het u leeren! Ik zal maken, dat gij banger voor mij zijt, dan voor den donder!” Zoo raaskalde hij al voort, met een menigte vloeken zijn pocherij doorvlechtende. De speelman gaf eerst weinig acht op hem, maar hij trok zijn sabel uit en ging met dien ontblooten kling dansen, terwijl hij den speelman dreigde diens hoofd in tweeën te zullen kloven, wanneer hij niet speelde. De muzikant gehoorzaamde, maar alle anderen verlieten het vertrek. Welk een droevig tooneel, die bevende speel-

man en die dansende militair met uitgetrokken sabel, waarmede hij nu en dan zwaaide als om God in den hemel uit te dagen.

Weder viel een geweldige bliksemstraal neer en trof thans den woesten krijgsman, wiens stalen zwaard een goed aantrekkingspunt voor het hemelvuur was. Met een akelige verwensching op de lippen sloeg hij als een geslachte os ter aarde, terwijl de bevende speelman zich zoo haastig mogelijk uit de voeten maakte. Dat was dus het vreeselijk einde van den vloeker en spotter, die den Heere getergd had. Zoo voer hij ter helle.

Lezers, dat zou zeker billijk en rechtvaardig geweest zijn, en als God naar recht gehandeld had, ware dit ook zeker gebeurd. Maar hij had gedachten des vredes. Hij was genadig. Hij wilde zich niet verheerlijken in het nederslaan van dezen vijand, maar in zijne behoudenis. Drie uren lang lag de soldaat daar zonder dat iemand naar hem omkeek. Toen het onweer bedaard was beurde men hem op. Hij leefde nog. Hij sloeg de oogen op en het eerste wat hij zeide was: „Ben ik nog hier? Lig ik nog niet in de verdoemenis? O, God wat zijt gij genadig, dat gij zulk een monster nog spaart!” Deze belijdenis was het aanvangspunt van een nieuw leven van waarachtige bekeering.

ONZE BOEKENTAFEL.

De Zondagsschool, bijdrage tot de kennis van hare geschiedenis, wezen en resultaten, door Rev. Henry E. Dosker. Kampen, J. H. Bos.

Dat is de titel van een, hier uitgewerkt referaat door den, onzen lezers niet onbekenden, schrijver, geleverd op een zondagsschool-vergadering onzer overzeesche landgenooten te Zeeland in N.-Amerika. Zijn vriend, Dr. H. Bavinck, leidt het met een waardeerend woord bij ons volk in.

De schrijver, wiens Nederlandsch een Engelschen int heeft, haalt het hoog op. Voor hem is de zondagsschool de inrichting die *den Bijbel leert lezen*, zijn inhoud kennen. Dus begint hij met de scholen van oud-Israel, komt dan op die der oudere Christelijke kerk en eindelijk op de zondagsschool onzes tijds. We bespeuren daarbij sterk, b. v. uit de waarschuwing tegen het vervangen der catechisatie door de zondagsschool, dat dit geschrift uit een min of meer Engelsche wereld komt. Dat geldt van meer. Evenwel vindt men hier zeer veel leerrijks en degelijks over 't ontstaan der zondagsscholen in heel de wereld en hunne uitbreiding. De schrijver wil in *elk* geval de zondagsschool, die hij zeer roemt, *behouden*, mits behoorlijk worde toegezien wat er geleerd wordt. Dat toezicht wil hij zien geoefend door de kerk. De vele vragen die in *Nederland* op 't gebied der zondagsschool bestaan, lost dit boekje niet op. Toch raden we zeer kennismeming aan. De uitvoering is net.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlandsche Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

„IK ZAL U VOLGEN.”

„Die zielen vangt, is wijs,” heeft de wijze koning Salomo, door den Heiligen Geest gedreven, gezegd. En waarlijk, wie eenigszins bekend is geworden met de arglistigheid van het menscheijk hart, en met den afkeer van God en zijn dienst, die in dat hart woont, zal moeten toestemmen dat dit woord volle waarheid bevat. Er is ontzaglijk veel en meer dan aardsche wijsheid toe noodig, om een bandeloze, afkeerige ziel te vangen en te brengen onder de gehoorzaamheid des Woords.

Is het reeds moeilijk om zielen, die den tegenovergestelden weg op rennen, te vangen, nog zwaarder is het om zielen gevangen te nemen, die zich houden alsof ze er toe bereid zijn, die toenadering toonen, en zelve ook meenen dat ze bereid, ja reeds gevangen zijn.

Hoe dat moet geschieden heeft de Heere Jezus ons tijdens zijne omwandeling getoond, op drieërlei wijze. Merkwaardig is het dat in al die drie gevallen, die achter elkander vermeld zijn, het vangen geschiedde door schijnbaar en voorloopig verjagen en afstooten.

De bedoelde kleine verhalen, die ware kleinooden zijn, leest men in Lukas IX: 57—62.

En het geschiedde op den weg als zij reisden, dat een tot hem zeide: Heere, ik zal u volgen, waar Gij ook henengaat. En Jezus zeide tot hem: de

vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des menschen heeft niet waar hij het hoofd nederlegge.

En Hij zeide tot een ander, Volg mij. Doch hij zeide: Heere, laat mij toe, dat ik henenga en eerst mijnen vader begrave. Maar Jezus zeide tot hem: Laat de dooden hunne dooden begraven; doch gij, ga henen en verkondig het koninkrijk Gods.

En ook een ander zeide: Heere, ik zal u volgen, maar laat mij eerst toe dat ik afscheid neme van degenen, die in mijn huis zijn. En Jezus zeide tot hem: Niemand, die zijne hand aan den ploeg slaat en ziet naar hetgeen achter is, is bekwaam tot het koninkrijk Gods.

De zielevangst bestaat dus niet, zooals vele — Christenen zelfs — denken uit *begoocheling*, maar uit het aanbrenge van zelfkennis. Jezus Christus maakt wie tot Hem komt, met het doel om Hem te volgen, *nuchter*. Hij geeft duidelijk de voorwaarden op, waarop men Hem volgen mag. Hij stelt helder de moeiten en bezwaren in het licht, die aan dat volgen verbonden zijn.

Is dat niet de ware, de hemelsche wijsheid? En is niet aan het halfbakken werk van vele Christenen, die eenvoudig maar een groot *getal* zielen willen vangen, zonder op het gehalte te letten, voor een goed deel de slaperigheid en oppervlakkigheid van duizenden te wijten? Wie slechts naspreekt, dat Jezus zijn Heer is, houdt men voor bekeerd, dikwijls

zonder verder naar hem om te zien. De Heere Jezus niet alzo. Die zegt niet enkel: „Mijn juk is waarlijk zacht, mijn last is waarlijk licht.” Maar evenzoo: „Die zijn kruis niet op zich neemt en mij nadraagt, kan mijn discipel niet zijn.” Die zegt niet tot de overgeblevenen, wanneer velen Hem verlaten: „Blijft *gij* ten minste!” Maar, schijnbaar koel, doch als een tweesnijdend zwaard, dat in het geweten dringt: „Wilt gijlieden ook niet weggaan?” En juist daarop volgt de wedervraag: „Heere, tot wien zouden wij gaan? *Gij* hebt de woorden des eeuwigen levens!” Niet: „Bouw er maar op los, want de uitkomst moet en zal wel goed zijn.” Maar: „Zit neder en overreken de kosten. Zie eerst of ge den bouw voleinden kunt.”

Jezus was reizende naar Jeruzalem, en ging door Samaria. In een der vlekken van de Samaritanen werd Hem de gewone — vooral in het Oosten heilige — gastvrijheid geweigerd. Dat ergerde Jakobus en Johannes, de „zonen des donders.” Hun vurige liefde tot Jezus openbaarde zich in vurigen haat tegen zijne vijanden. Ze wilden als Elia den bliksem uit den hemel doen nederdalen om de ongestuurd te verdelen van den aardbodem. „Niet alzo,” sprak de Heere: „gij weet niet van hoedanigen geest gij zijt.” Gij kent het Nieuwe Verbond nog niet. De bedeeing van Elia heeft een einde. De Zoon des menschen is niet gekomen om der mensehen zielen te verderven, maar om te behouden.” En ze gingen naar een ander vlek. Dat was waarschijnlijk voor Jakobus en Johannes vooralsnog onbegrijpelijk. Maar terwijl zij over den weg reisden, om de volgende plaats te bereiken, vóór de nacht inviel, kwam één zijner volgelingen en meende dat hij het beter zou maken dan de twee broeders. Gingen zij noode mede, *hij* zeide tot Jezus: „Heere, ik zal u volgen, waar Gij ook heengaat.” Zij gaan mokkend in blinde gehoorzaamheid mee; *ik* ben bereid alle lotgevallen met *u* te deelen. Daar hebt Ge mijn woord zonder voorbehoud!”

Zou 't waar zijn? De Heere Jezus wist beter! Had Hij zelf niet gesproken van zaad dat in diepe, wel toebereide aarde viel en daarom tijd noodig had om te ontkiemen? En daartegenover van zaad, dat terstond opschoot omdat het *geen* diepte van aarde had; maar dat dan ook terstond verdorpe, toen de zon heet werd? Bij Jakobus en Johannes was het zaad nu bijna drie jaren lang in de diepe aarde weggezonden. Nu *stierf* het, straks zou het opkomen. Zij *wisten* nog niet van welken geest zij waren. Doch ze *waren* van dien geest, ofschoon ze het nog niet wisten. Maar deze schijnbaar bereide man kón het niet weten, want hij *was* nog niet van dien geest. En daarom werd zijn aanbod niet aangenomen. 't Werd ook niet afgewezen, maar hem werd gezegd dat hij *goed* moest doordenken, eer hij zijn woord gaf. 't Werd hem moeilijk gemaakt. Jezus was minder dan de vossen en vogelen, wat aardsche

voorrechten betreft. Vossen kunnen nog wegschuilin in hopen der aarde; vogelen hebben nog een eigen huis in hun nest; maar de Zoon des menschen vindt op aarde geen plekje, groot genoeg om zich een nacht ter ruste te leggen, waarover Hij beschikken kan. Wie Hem dus volgt waar Hij ook heengaat, moet er op voorbereid zijn dat hem elken avond overkomen kan, wat daar straks in het Samaritaansche vlek als een zeldzaamheid geschiedde. Daartoe geraakt men niet bereid door een edelmoe-dige opwelling. Men leert dat, men wordt er ingeleid, na de ootmoedige overgave des harten, na de overgave als zondaar, wien geen plekje in hemel of op aarde overschoot, indien hem naar recht en niet naar genade geschiedde; een overgave waarop begenadiging volgt. Dan ontwaakt de liefde der dankbaarheid, die niet weet — ook niet vraagt, — wat de gevolgen dier liefde zijn; en die niet belooft: „Ik ga overal mee,” maar integendeel tot het einde toe vreest: „Zou ik wel de kracht tot volgen hebben?” De Christenen de eerste eeuwen wisten het wel; zij noemden niemand martelaar vóór hij zijn leven voor Christus gegeven *had*.

Indien de Heere Jezus het aanbod van dezen man zonder voorbehoud had aangenomen, zou niet diens ziel maar zijn *lichaam* gevangen zijn.

Van geheel anderen aard is het tweede geval. De Heere zeide tot een: „Volg mij.” Maar deze man heeft een bedenking: „Heere, laat mij toe dat ik eerst heenga en mijnen vader begrave.” Hij gevoelde zich tot Jezus getrokken; er was iets goeds in hem. Maar zijn beletsel was menschenvrees. Daar volgden wel velen Jezus, maar ook een zeer groot aantal vroegere volgelingen was teruggekeerd. De aanzienlijken en de toongevers waren tegen Hem. Ze hadden Hem reeds in den kerkelijken ban gedaan. Zelfs hadden zij een gebod uitgevaardigd, dat wie het wist, te kennen moest geven waar Jezus zich ophield. De man, die door Jezus geroepen werd, was bevreesd voor zijn vader. Die zou zijn gedrag niet goedkeuren. Hij was misschien niet wat men noemt *vijandig*, maar hij meende allicht dat men niet zoo aan den weg moet timmeren, dat men wel zwijgend getuigen kan. Die vader was reeds bejaard; zijn dood kon niet zeer ver meer verwijderd zijn. Zoodra die voorviel, zou de zoon Jezus volgen. Maar hij wilde liefst zijn goeden, ouden vader dat verdriet niet aandoen. Hoeveel drogredenen weten zulke zielen te vinden! „Men moet zijn ouders toch gehoorzamen!” „Men mag niet noodeloos ergernis geven.” „Godsdienst is een zaak des barten; is geen uitwendig ding.” „Het zit niet in 't „Heere, Heere!” roepen; in het publiek optreden,” enz.

Streng wijst de Heere Jezus dezen man terecht. „Laat de dooden hunne dooden begraven; doch gij, ga heen en verkondig het koninkrijk Gods.” Daar klinkt in dat woord een toon als: „Die vader of

moeder lief heeft boven mij, is mijns niet waardig." Jezus gaat onverbiddelijk boven alles en boven allen. Deze vader is „een doode." Waar Jezus roept heeft hij in 't minst geen aanspraken op zijn zoon. Indien de man leefde in den waren zin des woords, dan zou hij geen aanspraken maken. Wie in gezegende aanraking komt met Hem, die de Opstanding en het Leven is, bemoeit zich niet meer met den dood. Dooden zijn goed om op de begrafenis van dooden te wachten. Wie Jezus zal volgen, moet „werken zoolang het dag is." Heengaan en het koninkrijk Gods verkondigen is de roeping van dezen man. Wil hij dat niet doen, niet dadelijk doen, dan *mag* hij niet volgen.

Men ziet hieruit wat het „verkondigen van het koninkrijk Gods" is. 't Is niet het koninkrijk der menschen. 't Wordt dus niet verkondigd ter wille van den mensch. Ware dat het geval dan zou er tweestrijd mogelijk, ja gewettigd zijn, wat moet voorgaan: het verkondigen van het koninkrijk Gods of het vader en moeder gevallen zijn. Maar het geschiedt tot Gods eere, opdat Hij overal als Koning erkend worde. Zoo noodig moet ook door het verlaten en boos maken van vader ter wille van die zaak, die vader opgeschrikt worden uit zijn doodsslaap en mede een gewillig onderdaan in dat koninkrijk worden. Plotseling, zonder sparen, wordt de geroepene voor deze keuze gesteld. Dit is *de* tweesprong op zijn weg. Indien dit woord hem niet vangt, wordt hij niet gevangen, maar blijft hij tot de dooden behooren.

En weer van geheel anderen aard is het derde geval. Deze man biedt zich aan evenals de eerste, maar met een voorwaarde: „Heere, ik zal u volgen, maar laat mij eerst toe, dat ik afscheid neme van degenen, die in mijn huis zijn."

Hij wil met Jezus zijn; hij wil Hem volgen zelfs. Dus is hij op eenige moeilijkheid voorbereid; want wie zijn eigen weg niet gaat, maar een ander volgt, moet afwachten waar hij heen en waardoor hij heen-geleid wordt. Maar het zal hem toch zeer, zeer zwaar vallen. Moet hij zoo plotseling afscheid nemen van alles wat hem hecht en herinnert aan 't geen achter is? „Laat mij eerst toe dat ik afscheid neme van degenen, die in mijn huis zijn!"

Hoeveel achter deze vraag verborgen is, blijkt uit het antwoord van den Heere. „Niemand die zijne hand aan den ploeg slaat, en ziet naar hetgeen achter is, is bekwaam tot het koninkrijk Gods!" De landman die de hand aan den ploeg slaat, en werkelijk *wil* gaan ploegen, ziet recht voor zich, anders worden de voren krom en scheef getrokken en zijn onbruikbaar. Het koninkrijk Gods is gelijk een akker. Daar wordt goed zaad gezaaid, maar op allerlei grond en met zeer verschillend gevolg. Dat is echter de schuld van den landman niet. Maar scheeve voren komen voor *zijne* rekening. De ware landman trekt die *net*. Wie zijn medearbeider wil zijn, mag ze evenmin trekken. Hij is, wanneer hij achter zich ziet onder

het ploegen, een onbruikbare knecht. Hij, wiens wandel in de hemelen behoort te zijn en die toch zijn hart aan de aarde hecht, kan niet Jezus volgen. En daarom, de Heere Jezus weet wel dat deze man, indien hij gaat afscheid nemen, nooit tot het afscheid komt, maar blijft bij degenen, die hij dacht te komen groeten. Het staat hem vrij, mits hij zich niet inbeelde dat hij Jezus volgt. Hij wordt niet van zijn huis en degenen die er in zijn, afgetrokken en afgetroond. *Nooit* wil Jezus gedwongen volgelingen. Maar hij wordt gewaarschuwd. Misschien gaan hem de oogen open en antwoordt hij op deze bedekte vraag: „Hoe lang hinkt gij op twee gedachten?" met heiligen mannenmoed: „Geen oogenblik langer!" In elk geval wordt hem duidelijk gemaakt dat alle halfslachtigheid den Heere een gruwel is.

Opgewondenheid, menschenvrees en aardschgezindheid; ziedaar dus de drie groote hindernissen die maken dat duizenden en duizenden Jezus niet volgen, die toch wel zouden willen, voorzover men van „willen" spreekt, dat woord misbruikende. Maar ze willen niet waarachtig en met hun eigenlijken *wil*. Weet ge wat ze eigenlijk zouden wenschen? Plotseling, zonder moeite of onaangenaamheden het zalig *einde* bereiken van den weg waarop Jezus gaat, maar kon hun de weg zelf bespaard blijven, des te beter.

Hun wensch om bekeerd te worden is dus louter *zelfzucht*. 't Is hun niet te doen om „het koninkrijk Gods te *verkondigen*"; niet om „*bekwaam* te zijn tot het koninkrijk Gods." Maar dat is eene bekeering waarvoor de Heere Jezus zijn leven niet heeft gegeven. Dat zou een bekeering zijn waarbij de oude mensch in volle kracht bleef leven en de nieuwe maar moest beproeven met den ouden in vrede te leven.

Deze drie menschen, waarvan ons verhaal spreekt, zijn *typen*. Oorspronkelijk behooren wij *allen* tot een van de drie soorten. Dus komt tot ons allen de ernstige roepstem, welke Jezus hun deed hooren.

Geven wij er acht op? Er komt eens, wie weet hoe spoedig, — een eind aan deze vermaningen.

W.

RELEQUIËN-DIENST.

Omtrent hetgeen Rome leert, heerscht onder Protestanten niet altijd de rechte kennis. We mogen dankbaar zijn, dat een boek als dat van Ds. Snijder te Gorkum over Romes leer en bedoelen reeds een tweeden druk beleeft. De vereering b. v. van den zoogenaamden „Heiligen Rok" te Trier heeft nu pas weer bewezen, hoe het Pausdom *semper idem*, altijd dezelfde, blijft in de vereering en vergoding van wat menscheijk is en — gesteld al dat het ware, waarvoor men 't uitgeeft, — nog allerminst zou mogen worden vereerd.

In een zeer lezenswaard opstel, heeft onlangs de heer Albers, zending op Java een en ander meegedeeld, dat verdient geweten te worden. Men zal er uit zien hoever de vereering en de dienst van zoogenaamde heilige dingen ging. De rok van Trier heeft in 1891 bewezen, hoe het nog is.

Eenmaal op de baan der verloochening der eenige en algenoegzame verdiensten van Christus aangeland, moest men wel, zegt de heer A., voortschrijden. Het behoort tot de goddelijke economie, om ons te kastijden met onze overtredingen.

Relieken werden spoedig het een en al. Een kerk, die niet op een reliek kon bogen was een ding van weinig beteekenis. — Maar de kerken vermenigvuldigden en het getal beroemde martelaren bleef stationair. En nu begon de zwendel. Opdat zoo mogelijk alle kerken iets kregen van de kostbare overblijfselen der heiligen moest er eene verdeling plaatshebben van hetgeen voorhanden was. Maar ook dit middel was verre van voldoende. Nu kreeg men droomen en visioenen, waarin naar talrijke plaatsen verwezen werd, waar men de overblijfsels kon vinden van tot dien tijd toe nog weinig bekende martelaren en heiligen. De katakomben werden geplunderd. Wonderen en teekenen geschieden als bewijzen, dat men zich niet had vergist in het zoeken naar wat door de wormen was gespaard.

Wij telden pas 381 als Anno Domini, toen door Keizer Theodosius I die handel reeds moest verboden worden.

Het verbod zal echter wel weinig hebben uitgewerkt. Waar geldzucht in het spel is, laat men zich niet licht weerhouden door een verbod, zelfs niet door lijfstraffen. Het kwaad werd erger. Van gebeurtenissen ging men over tot kleederen, huis- en kerkgereedschap, inzonderheid tot de marteltuigen. Al deze dingen genazen zieken, verdreven booze geesten, wekten dooden op, weerden plagen af, dienden der politie tot ontdekking van misdadigers, enz. De genezen bleven natuurlijk niet achterwege met hun stoffelijken dank. In de kerken, waar de wonderkrachtige overblijfsels der heiligen bewaard werden, prijken weldra votieftafels, vond men zilveren of gouden afbeeldingen der genezen lichaamsdeelen, of ook werden dezen begiftigd door min of meer rijke giften.

Naar men verhaalt is het niemand minder geweest dan Helena, de vrome gemalin van Constantijn den Grooten, welke in 326 het kruis van Christus ontdekte tegelijk met de twee kruisen der beide moordenaars. De drie kruisen, welke van een bijzonder duurzame houtsoort schijnen gemaakt geweest te zijn, konden aanvankelijk niet van elkander onderscheiden worden. Het kruis des Heeren echter deed zich al spoedig kennen, daardoor dat een doode door zijne aanraking werd opgewekt. De vrome keizerin nam slechts de helft van het kruis mede, en liet de andere helft in het bezit van de kerk, die zij op het graf des

Heeren had gesticht. De helft, welke Helena zich toegeëigend had, werd met de spijkers, die ook niet verloren waren gegaan, opgezonden naar den keizer, die het hout gebruikte om daarmee zijn beeldzuil in te leggen, en de spijkers bezigde om daarmee zijne keizerlijke diadeem en de teugels van zijn rijpaard te versieren. De helft, welke te Jeruzalem bleef, werd nu eene aanmoediging om de bedevaart naar het Heilige land te ondernemen. Aan de pelgrims werd toegestaan, om splinters van het te Jeruzalem aanwezige deel des kruises mede te nemen, zoodat spoedig over heel de wereld „partikelen” van het kruis werden aangetroffen en vereerd.

De vereering der relieken liep evenwijdig met de toenemende verbastering der kerk. Hoe meer deze verbasterde, zooveel te grooter werd de vereering en dus ook de handel in relieken. De rijkdom der relieken, zegt een geschiedschrijver, was voor de Westersche kerk een onmetelijke, voor Rome een onuitputtelijke schatkamer. Uit de rijen der predikers der Christelijke leer; uit de woestijnen en eenzame plaatsen; uit de kloosters en bisschopszetels, kwamen steeds nieuwe heiligen tevoorschijn, wier smakelooze overblijfsels met geestdrift werden vereerd. Het machtig worden van een nieuw reliek voor een kerk of een klooster was een geluk en een oorzaak van gejubel, niet alleen voor die kerk of dat klooster, maar voor geheel het land. Onder het samenstromen van vele duizenden van heinde en verre had de plechtige overbrenging plaats; en altijd was zoo'n plechtigheid een waarborg van een rijken geldoogst.

Men verhaalt van het Frankische klooster Centula, dat dit reeds in de 6de eeuw op een ontzaggelijk lange lijst van heilige relieken kon wijzen, welke in zijn bezit waren. Daaronder vond men: overblijfsels van de graven der onschuldige kinderen, op bevel van Herodes vermoord; melk uit de moederborst van Maria; haren uit den baard van den H. Petrus; een *casula* van dienzelfden apostel; een gedeelte van een *orarium* van den Apostel Paulus, ja zelfs hout van de drie hutten, welke Petrus wilde bouwen op den Tabor, maar niet gebouwd heeft, enz.

Zoo mogelijk werd de handel in relieken nog doller, tijdens en na de kruistochten. De terugkeerende kruisvaarders overstroomden het Westen met een overvloed van zeldzame relieken. En trots de ongeloofelijke menigte van deze voorwerpen werden er voor sommigen toch fabelachtige prijzen betaald. Kasteelen en landschappen werden vaak geen te duren prijs geacht voor de overblijfsels van een gevierd heilige. Menigeen, die ze niet machtig kon worden door aankoop, waagde er zijn leven aan om ze te stelen.

Waren daar voorname lieden, die hun naam en hunne regeering beroemd wenschten te maken door den bouw van kerken, dan wist men de uitgaven gedekt te krijgen door de aanwezigheid van een of

meer kostbaar relieken Daardoor werd zoo'n kerk of zoo'n kapel de attractie van vrome bedevaartgangers en vaak onvrome boetvaardigen, die door hun vrome gaven de uitgaven voor den kerkbouw spoedig vergoedden.

Nu vraag ik: Is zoo'n zuiver heidensch speculeeren op de beurzen van bijgeloovige en bekrompen lieden geen zwendel? En is zwendel geen diefstal? En wordt men dan niet treurig temoede, dat men in die groote R. C. kerk; in die machtige Grieksch orthodoxe kerk, en in zoovele andere kerken, welke met deze verwant zijn, de hoogwaardigheidsbekleeders een staat ziet voeren, als waren zij wereldsche vorsten, een schandelijk handel in aflaten van kanonieke en goddelijke straffen, en een niet minder schandelijk handel zien drijven in voorwerpen, die niet alleen geen waarde hebben hoegenaamd, maar in andere omstandigheden als vuil en vies zouden worden weggeworpen.

Ten slotte merkt hij op:

Voor de apostelen was het meer verootmoedigend dan eene reden tot verhoovaardiging als zij leerden dat zij in zichzelf niets waren en de Heere met zweet- en gordeldoeken kon doen wat Hij in andere omstandigheden op hun vurig gebed deed.

Voor Rome is het juist het tegenovergestelde. Zoo vuil en vies kan geen partikeltje zijn van eenige gewaande heilige of dat is waard dat men het in een kostbaar vat opbergt, er een altaar of een kerk op bouwt; dat men het als een voorwerp van hooge vereering den volke vertoont; de stad, waar zich zoo'n voorwerp bevindt, tot een oord van bedevaartgang maakt. Wat wonderkrachtig is, is dat partikeltje; wat wonderen werkt, is dat reliek. Helaas! deze verkrachting van waarheid en reden heeft alleen plaats om geld te maken, veel geld te maken; om rijkdommen te verwerven, zoo mogelijk groote rijkdommen te verwerven.

Na dit alles gezegd te hebben, wensch ik toch dat men mij niet verkeerd versta. Ik wil met dit niet zeggen: Die niet deugen zijn onze Roomsche en Grieksch Catholieke mede-Christenen, en die wèl deugen dat zijn wij. Ik wil alleen zeggen: *Zoo is de mensch*. De Catholieken leven in een eigenaardige atmosfeer. Die atmosfeer brengt hun diefachtige natuur naar buiten. De hoogwaardigheidsbekleeders en hunne handlangers begaan diefstal op groote schaal en zij meenen vromelijk te handelen, ja, achten zich om hun doen bijzonder begenadigd van den Allerhoogste. Wanneer Protestanten in dat soort van diefstal niet vallen, dan mogen zij zich niet beroemen in hun groote eerlijkheid, maar moeten zij God danken, dat zij in een andere levensatmosfeer zijn geboren en opgevoed.

UIT HOOGHE KRINGEN.

Te Londen is een uitgebreid werk verschenen, dat uitvoerige bijzonderheden bevat uit het dagelijksch leven van al de vorsten van Europa. Wij laten hier voor onze lezers slechts eenige schetsen volgen uit het bijzonder leven van verschillende keizerlijke huizen. Wellicht later meer.

Van den keizer van *Duitschland* lezen we:

De keizer staat altijd vroeg op; de keizerin ontbijt dan met hem. Hoe vroeg ook het uur moge zijn, dat haar echtgenoot uit zijn appartementen wordt geroepen, hij verzuimt nooit tegenwoordig te zijn bij dit eerste ontbijt. De „lunch” is uit het paleis verbannen, evenals alle Engelsche gebruiken. De keizer blijft getrouw aan de landsgewoonte, om het middagmaal te één uur te gebruiken, en het gebeurt menigmaal dat zelfs de hofdiners op dit zelfde uur plaatsvinden. De Fransche keuken zoowel als de Fransche namen op de spijskaarten zijn door den keizer verboden. Te vijf uur komt de familie bijeen om thee te drinken en des avonds gebruiken de keizer en keizerin een korten en eenvoudigen avondmaaltijd, daar zij zich ter rust begeven op het uur, waarop hun grootmoeder, de koningin van Engeland, nauwelijks haar middagmaal heeft gebruikt. Zoo zijn bezigheden het den keizer veroorloven, gaan de beide echtgenooten gezamenlijk tevoet of in een rijtuig, somtijds per vaartuig, een tochtje maken en zij nemen daarbij dan gaarne hun kinderen mede, welke de keizer, die gevoelig is voor levendige indrukken, hartstochtelijk lief heeft. Gedurende de afwezigheid van haar gemaal, houdt de keizerin zich bezig met de liefddadige instellingen, die zij gesticht heeft, of waarvan zij beschermvrouw is, en des avonds vereenigt zij om de salontafel een aantal dames, die met haar kleederen voor de armen vervaardigen. Evenals haar echtgenoot, houdt zij veel van muziek, vooral van Wagners, wiens vaderlandslievende Duitsche richting den keizer zeer aantrekt. Toch heeft zij niet een kunstkennis als deze laatstgenoemde. Want ofschoon de keizer weinig van zijne moeder heeft overgenomen, bezit hij eenige van haar gaven. Evenals zij, schildert hij niet onverdienstelijk, bovenal zeegezichten.

De keizer van *Oostenrijk* vervult niet minder nauwgezet zijn plichten als souverain, als de keizer van Duitschland.

Buiten de uren aan de uitspanning gewijd, hetzij jacht- of lichaams oefeningen, die echter zeldzaam zijn, brengt de keizer zijn leven bijna steeds door in zijn kabinet, geheel ingenomen door zijn moeilijke en lastige taak. In geheel Europa is geen vorst, die werkzamer is en meer nauwgezet de kwesties bestudeert die hij moet oplossen. Hij staat buitengewoon vroeg op. Menigmaal vinden zijn bedienden hem reeds te 4 uur in den morgen aan zijn schrijf-

tafel. Den tijd tusschen zijn ontwaken en zijn ter ruste gaan werkt hij als een daglooner, zonder andere uitspanning dan eenige lectuur. Hij is begaafd met een ijzersterk geheugen, dat hem natuurlijk onbetaalbare diensten bewijst en hem het werken zeer vergemakkelijkt. Daar zijn tijd regelmatig verdeeld is, gelukt het hem ook gemakkelijk al zijn plichten te vervullen, zelfs op dagen, waarop hij 100 of 150 personen moet ontvangen, wat geen zeldzaamheid is. Zonder eenige moeite gaat hij van het bijwonen van een ministerraad over tot het geven eener audientie, die hij tweemaal per week aan al zijne onderdanen geeft, zelfs aan de minst aanzienlijke, die hem iets hebben te vragen. Daar hij evenmin driftig is in zijn woorden of besluiten als in zijn bewegingen, behoudt hij steeds de meest volkomen koelbloedigheid en luistert naar elk in het bijzonder met geduld en aandacht.

Frans Jozef is geen liefhebber van de groote wereld en feesten. De keizerin en hij geven niet meer gastmalen, dan waartoe hun hooge rang hen verplicht. Van tijd tot tijd worden er eenige officieele diners gegeven, en gedurende het carnaval, twee groote bals, waarop volgens de gewoonte van het Oostenrijksche hof, slechts dames worden toegelaten die tot den hoogsten adel behooren. Wordt de keizer daardoor genoodzaakt om meer in het openbaar te komen, dan is hij afgetrokken en peinzend, geheel verschillend van de drift, waarmede hij op de jacht een reebok of gems vervolgt, of als hij een moeilijke zaak bestudeert.

Keizerin Elisabeth was in haar jeugd een eerste schoonheid, waarvan de sporen nog duidelijk zichtbaar zijn, niettegenstaande de vele beproevingen die haar leven hebben verbitterd. Zou de morgenstond ook voor haar geweest zijn, wat hij naar men zegt voor Diana de Bourbon was: een verjongingselixir? Als bekwaam rijdster, zit zij dikwijls reeds vroeg in het zadel en galoppeert door de schoone lanen van de koninklijke parken. Zij houdt van honden zoowel als van paarden, en heeft door geheel Europa den naam van een moedige jageres te zijn. Wat wel het merkwaardigst is, dat deze onverschrokken amazone het paardrijden leerde op den leeftijd van 20 jaar, toen zij reeds moeder was. Aangaande de staatkunde verklaart zij nadrukkelijk, dat zij zich daar niet mede bezighoudt en er niets van begrijpt. Daarom trok haar ook het gezegde van den Hongaarschen romanschrijver Jokai bijzonder aan. „De verstandigste staatkunde bestaat in het veroveren van het hart der landgenooten, en dit is het wat uwe Majesteit zoo wonderenswaardig weet te doen.”

Aangaande den keizer van *Rusland* nemen wij het verhaal over, betreffende de omstandigheden, waaronder zijn huwelijk plaats vond.

„Het is zeker niet algemeen bekend onder welke

omstandigheden de verloving en het huwelijk van den keizer plaatshadden. In April '65 stierf de grootvorst-troonopvolger van Rusland, de Czarewitsch Nicolaas te Nizza na een smartelijk lijden. Zijn dood werd door de geneesheeren toegeschreven, aan een slag, dien zijn broeder, de grootvorst Alexander, hem spelend had toegebracht. De Czarewitsch was verloofd met een der dochters van den koning van Denemarken, prinses Dagmar, die, vernemende dat de prins ziek was, naar Nizza was gereisd. Weinige uren voor zijn overlijden, op het oogenblik dat hij zijn troosteloze bruid en zijn broeder aan zijn bed zag staan, geheel verslagen door droefheid daar hij de oorzaak van den dood zijns broeders was, dien hij aanbad, wendde de Czarewitsch zich tot den onwillekeurigen bewerker van zijn lijden. „Alexander Alexandrowitsch,” zeide hij: „Ik laat u de moeilijke maar eervolle opvolging op den Russischen troon, maar bovendien vermaak ik u een veel kostbaarder erfenis, die u zal ter zijde staan in het dragen van die kroon.” Na die woorden nam hij de hand van de prinses Dagmar en legde die in de hand van zijn broeder. „Huw haar, het is mijn laatste wensch. En gij, mijn geliefde bruid! Uw bestemming zal niet veranderen, gij zult toch keizerin van Rusland zijn.” Achttien maanden later huwde grootvorst Alexander prinses Dagmar, die, opgenomen in de Russisch keizerlijke familie, bij haar doop in de Russisch Orthodoxe kerk den naam ontving van Maria Fedorowna. Deze verbindtenis, die nu al 26 jaar bestaat, is zoo gelukkig geweest als de stervende maar had kunnen denken. Het is misschien onmogelijk een tweede paar echtgenooten te vinden, die voor elkander die teederheid en toewijding hebben als de Czar en Czarin van Rusland.

Hoe het leven aan het Russische hof is volgt. Natuurlijk laten we hierbij, gelijk bij het andere de juistheid voor rekening van den schrijver.

Na het noodlottig uiteinde van zijn vader, kon Alexander III de aandoening, die de verschrikkelijke misdaad op hem maakte, maar niet teboven komen in de overtuiging, dat eenmaal hetzelfde lot hem wachtte. Daar de nihilistische samenzweringen zich steeds vermenigvuldigen, sluit hij zich met de czarin en zijn kinderen op in zijn paleis te Gatschina bij Petersburg, dat hij niet dan bij groote uitzondering verlaat en dan nog niet dan omgeven door een dubbele rij van gardes, die met zorg gekozen zijn uit mannen van beproefde trouw. Dit afgetrokken leven en de verschillende pogingen, die de Nihilisten aanwendden om het paleis te Gatschina te ondermijnen, gevoegd bij de aanslagen op het leven van den Czaar en zijn familie, vermeederen dat wantrouwen en die droefgeestigheid, welke den grond van zijn karakter uitmaken.

Langzamerhand echter vermant hij zich om eenige malen te Petersburg te verschijnen, om een verblijf

van langeren duur in het winterpaleis te houden en geeft nu weder verscheiden jaren bals. De groote wereld te St. Petersburg heeft met groote vreugde de opening van de salons in het winterpaleis begroet, waar de keizerin, die veel van dansen, feestmalen, prachtige toiletten met zooals men zegt een weinig overdaad houdt, iedereen inneemt door haar bevalligheid en beminnelijke ontvangst. Niettegenstaande haar smaak voor schitterende verstrooiingen is de Czarin bovenal een vrouw die haar plichten kent. Zij is een echtgenoot vol toewijding en een zorgzame moeder. Altijd aan de zijde van haar echtgenoot vergezelt zij hem op zijn reizen, hem in alles ter zijde staande, hem in de moeilijste omstandigheden opbeurend en in de ure des gevaars moedig stand houdende, zooals op den dag van het verschrikkelijk spoorwegongeluk te Borki. Evenals haar moeder, de koningin van Denemarken, houdt zij er van de inrichtingen van onderwijs te bezoeken, doch deze bezoeken verschillen van die harer moeder daarin, dat zij vooraf worden aangezegd. De kinderen worden vooraf gedruild om de vragen, die H. M. hun zal doen in het Fransch te beantwoorden en die antwoorden zijn bijna altijd hetzelfde. Een groot aantal liefddadige instellingen staan onder haar bescherming en overal waar geleiden wordt wendt men zich tot Maria Federowna. De taak van de Czarin in dit groote rijk is de bedroefden te troosten, de ongelukkigen bij te staan en zich bij allen bemind te maken. Dit gelukt haar uitnemend, zelfs bij al de leden der keizerlijke familie, met wie de Czaar niet op al te besten voet verkeert.

De aangenaamste uren van den Czaar en de Czarin zijn die, welke zij in Denemarken doorbrengen. Eenmaal bij zijn schoonvader is de Czaar, die alsdan geen Nihilisten meer te vreezen heeft, een geheel ander mensch. Hij is dan rustig en vroolijk, en temidden van zijn neven en nichten is hij het luidruchtigste bij de kinderlijke spelen. De wildste spelen worden door hem uitgedacht. De vroolijke troep jonge prinsen en prinsessen kennen hem niet dan onder den naam van „oom Sartra” en die naam weerklinkt zonder ophouden door het paleis. Bovenal heeft de Czaar er vermaak in om zich in hun midden te begeven en hen allen dan plotseling op den grond te werpen. Allen werpen zich dan op hem, maar kunnen hem niet vangen, want Alexander III heeft de gestalte van een reus en de kracht van een Hercules. Gaarne toont hij dat. Een ooggetuige zag hem eens op zekeren avond in zijn salon een pak kaarten nemen en zonder eenige moeite in tweeën scheuren.

Een andere residentie, die door den Czaar geliefd wordt, bijna evenveel als Denemarken, is het kasteel Spala in Polen, waar hij dikwijls een gedeelte der maand September doorbrengt. Wat hem tot dit kasteel trekt is niet alleen de jacht, maar ook de na-

buurschap van een roomsch priester, Ludovic Zmadowski, welke hij in zijn jeugd had leeren kennen en voor wien hij een levendige belangstelling blijft koesteren. Toen hij nog grootvorst was kwam hij dikwijls in Polen alleen met het doel om zich met zijn vriend te onderhouden, doch Alexander II, die den invloed van den poolschen priester op zijn zoon vreesde, verbood deze bezoeken. Toen hij Czaar geworden was, zocht Alexander III dezen priester naar St. Petersburg te lokken, maar daar hij weigerde zijn nederige parochie te verlaten, liet de keizer in zijn onmiddellijke nabijheid het kasteel Spala bouwen, waar hij het genoegen van zijn samenzijn kon hebben en al zijn zorgen vergeten. Ludovic Zmadowski is een goed priester, eenvoudig, verstandig, vol geestkracht en de wereld kennende waarin hij vroeger verkeerde. De keizer vertrouwt hem zonder terughoudendheid al zijn geheime gedachten en menigmaal gebruikte Zmadowski zijn invloed in het belang van ongelukkigen.

H.

SPREKENDE CRAVEN.

Reeds meermalen hadden we gelegenheid onze lezers er op te wijzen, hoe treffend de waarheid van Gods Woord wordt bevestigd, door hetgeen de jongste ontdekkingen aan het licht brachten; hoe de steenen van Assyrië en Babylon uit de puinhooften opgegraven, ons dingen vertellen, die telkens en telkens weer doen zien, dat het Woord de waarheid is, en ook de heidenen daaraan onbewust hulde deden.

Maar ook de Egyptische graven hebben gesproken.¹⁾ Evenzeer als Assyrië's steenen bibliotheken getuigen, gelijk velen niet onbekend zal zijn, de geschreven papyrus-rollen en de behouwen gesteenten uit het Nijlland van de dingen, die des Heeren Woord ons meldt. En we achten het goed, al steunt ook ons *geloof* daarop niet, *toch* telkens er op te wijzen, wyl het ongeloof er voor zwijgen moet.

Duidelijk wordt, zeggen we, de waarheid van Gods Woord gestaafd, door Egyptes verleden. De steenen gedenkteeken van vorige eeuwen, nu opgegraven, roepen. „Het Woord des Heeren blijft in der eeuwigheid!”

Er zijn drie punten van aanraking tusschen de oude geschiedenis van Egypte en de geschiedenis van Israel: het bezoek van Abraham (Gen. 12: 10—20), de geschiedenis van Jozef (Gen. 37—50), en de uittocht der kinderen Israels (Ex. 1—13). Van elk dezer een paar voorbeelden.

Het bezoek van Abraham (Gen. 12: 10—20), en zijn gulle ontvangst door Farao, vinden wij heden

¹⁾ Zie onze vroegere jaargangen.

nog voorgesteld door eene afbeelding in een der graven van Beni Hassan, aanduidende de aankomst en hoffelijke ontvangst van een Semitischen herdersvorst met zijn familie en volgelingen, onder Seserteven II. De vrees van Abraham, dat Sara hem ontnomen zoude worden door Farao, en hij om harentwil gedood zoude worden, wordt bevestigd door verschillende stukken, die aantoonen dat de Egyptische vorsten soortgelijke daden pleegden zelfs in den tijd hunner hoogste beschaving.

Duidelijker en met nog meer voorbeelden bevestigen de Egyptische gedenkteeken het bijbelsch verhaal van *Jozefs verblijf in Egypte* (Gen. 37—50). Vele gedenkschriften spreken van belangrijke droomen der Farao's, welke aan de ingeving der goden toegeschreven werden. De werkzaamheden van schenker en bakker zijn afgebeeld. Zeven is het heilig getal bij de Egyptenaren, zoowel als bij de Hebreëen, gelijk 't dikwijls voorkomt in het Bock der Dooden, den Papyrus Harris, en andere stukken. De koe is bij de Egyptenaren het zinnebeeld van Athor, de godin der vruchtbaarheid (Venus Genetrix), welke afgebeeld wordt met een hoofd als van een koe. Vruchtbare en onvruchtbare jaren hingen toen af van de overstroming van den Nijl evenals nu, gelijk ons voorgesteld wordt in het opkomen der zeven vette en zeven magere koeien uit dezen stroom.

Een van de oudste papyrus-handschriften, door Goodwin vertaald, verhaalt de geschiedenis van een vreemdeling, die tot den hoogsten rang verheven werd aan het hof van Farao. Brugsch ontdekte een inschrift in de graven van Baba te El-Kab, uit den tijd van Jozef, 'twelk een onmiskenbare toespeling bevat op de zeven jaren van honger in deze woorden: „Ik samelde koren in, zijnde een vriend van den oogst-god. Ik was waakzaam in den zaai-tijd. En toen een honger kwam voor vele jaren, verdeelde ik het graan door de stad in elken hongersnood.” De eenige hongersnood die „vele jaren” duurde in Egypte, was die in Jozefs tijd.

Onlangs werd een graf ontdekt in Egypte, waarop een inschrift staat, bevattende den naam Eitsuf of Jozef; van hem wordt vermeld, dat hij als een vreemdeling in 't land aangekomen is, en door Farao verheven werd tot bewaarder der graanschuren en uitdeeler van koren.

Te Beull Hasan, aan den Nijl, ongeveer 100 mijlen ten noorden van Thebe, is het graf ontdekt van Nevotp, een hooggeplaatst ambtenaar onder Sesertesen II, waarop eene voorstelling bewaard is van een voorval in het zesde jaar der regeering van dien vorst. Twee Egyptenaren zijn afgebeeld met hunnen meester, een gezelschap van vreemdelingen voorstellende, bestaande uit 10 mannen, 4 vrouwen, met 2 kinderen op een ezel, en een knaap, dragende een speer. De gelaatstrekken dezer vreemdelingen zijn onmiskenbaar die van Joden,

en de voorstelling duidt waarschijnlijk aan de overkomst van Jakob met zijn familie naar Egypte.

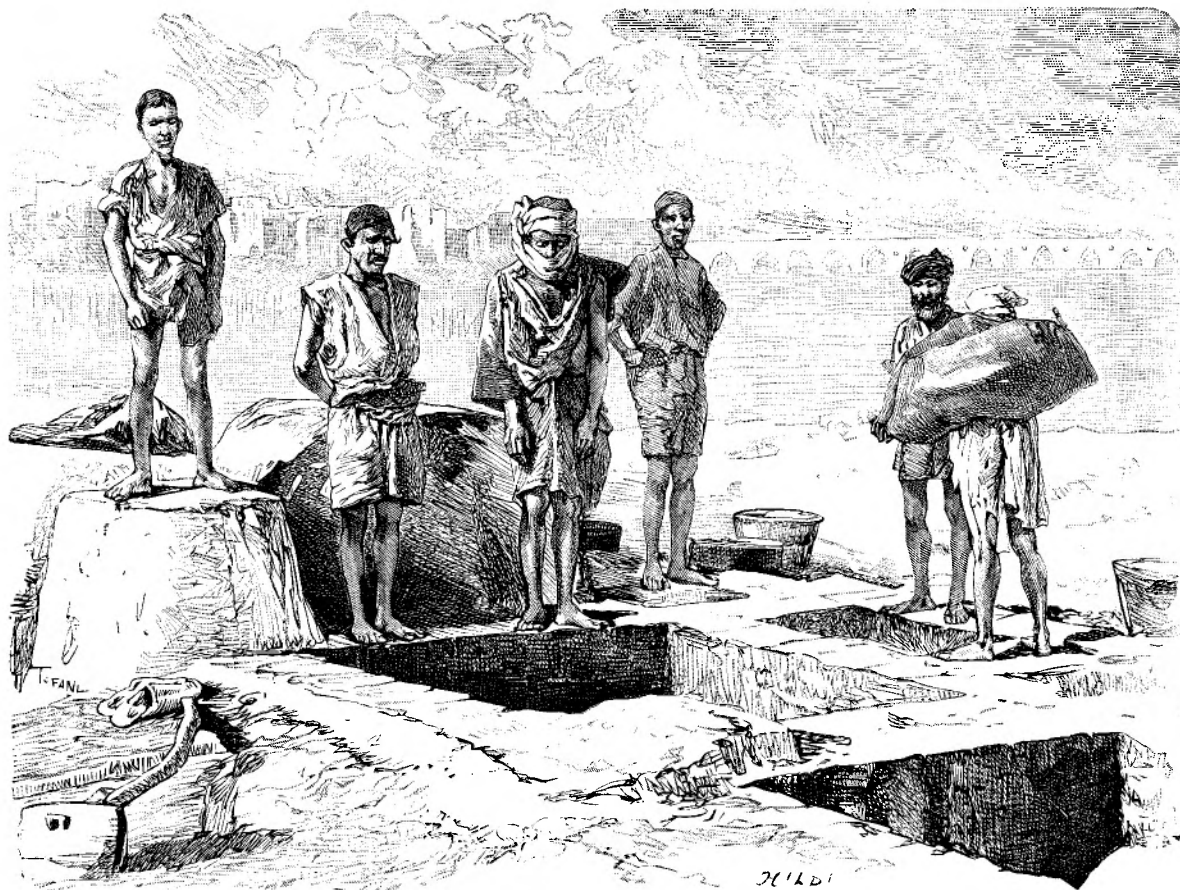
Te Sakkara is een graf van een voornaam persoon, wiens naam in hieroglyfen overeenkomt met dien van Jozef, en de persoon wordt genoemd „Bestierder van de Graanschuren der Vorsten van de beide Egypten.” (Opper en Neder Egypte.)

Dat wij van *den uittocht der kinderen Israels uit Egypte* en de nationale ramp en vernedering van Farao en zijn heir niet meer gewag gemaakt vinden op de gedenkstukken van Egypte, kan ons niet verwonderen. Deze gedenkstukken toch vereeuwigen al de overwinningen der Egyptenaren, doch maken haast nooit gewag van hun nederlagen. Veeleer moet het ons bevreemden zoovele zijdelingsche bewijzen te vinden voor de geloofwaardigheid van het bijbelsch verhaal. Zoo zijn er bijv. afbeeldingen en inschriften welke de Joden voorstellen, tichelsteenen makende onder geeselslagen van de Egyptenaren als opziensers (Ex. 1:13). Dr. Ebers verhaalt dat hij in Gosen te Mashutta, nabij een gedenkteeken van graniet waarop de naam van Masmeses II staat, tichelsteenen gezien heeft, door de Hebreëen gemaakt, sommige met stroo, en andere zonder stroo (Ex. 5:7.)

Verder vinden wij den naam van den Farao, die regeerde tijdens de uittocht der kinderen Israels, op verschillende monumenten als Tuthmosis IV, en zijn regeering wordt beschreven als eene volwoelingen en verwarringen. Een verhaal van zijne regeering, op den Sphinx gegraveerd, beschrijft eerst zijn karakter, daarna zijn heldendaden, vervolgens de lange rij zijner voorgangers, en breekt af: „en toen...” Wij weten niets meer van hem. Maar dat afgebroken einde is welsprekend. Het graf van dezen Farao is niet te vinden in Egypte, hoewel die der vorige Farao's allen ontdekt zijn. De gevolgtrekking ligt voor de hand, en is geheel verstaanbaar voor den bijbellezer, maar een raadsel voor den ongeloofige in de waarheid der bijbelsche verhalen.

Nog opmerkelijker is een andere ontdekking. Wij kennen den naam en het karakter van den Farao, die met een verstokt hart in de Roode Zee omkwam. En wij vinden op de gedenkteeken de afbeelding van zijne koningin, die pas verlost is van een zoon. Twee dienstmaagden streelen hare handen, alsof zij in droefheid en smarte verkeert, terwijl een derde het jongske omhoog houdt voor haar om haar te troosten. Wat hierbij tot opheldering dient is het feit, ons uit andere stukken bekend, dat de zoon die dezen Farao opvolgde niet zijn oudste, maar zijn tweede zoon was. Zoodat deze afbeelding ons schijnt voor te stellen, dat deze tweede zoon geboren werd juist onder de smarte van het afsterven des oudsten zoons, toen de verderfengel in den nacht door Egypte toog om alle eerstgeborenen weg te maaien.

Belzoni meent de redding van Mozes uit den Nijl voorgesteld te vinden in een afbeelding in een van

INDIGOBEREIDING.

de graven der koningen, vertoonende een kistje met biezen drijvende op den Nijl, met een jongste daarin, hebbende een hoofd als een valk, zijnde dit hoofd de hieroglyfische voorstelling van de hoogste wijsheid. Hij meent dus hier eene voorstelling te vinden van het feit, dat een kind van buitengewone wijsheid aldus bewaard en gered werd.

Ten slotte geven we een voorbeeld ook uit de latere geschiedenis. In 2 Kron. 12:9 lezen wij: „Zoo toog Sisak, de koning van Egypte, op tegen Jeruzalem; en hij nam de schatten van het huis des Heeren en de schatten van het huis des konings weg; hij nam alles weg: hij nam ook al de gouden schilden weg, die Salomo gemaakt had.” Zulks vond plaats onder de regeering van Rehabeam. In een stuk beeldhouwwerk nu te Karnak wordt Sisak voorgesteld, de vorsten van 30 overwonnen volkeren achter zich aansleepende, één van deze stelt Rehabeam voor, met een kenbaar Joodsch gelaat, en met het bijschrift: *Yuhudah Melek*; „de koning van Juda.”

Ja, ook de oude gedenkteeken van Egypte, nu opgegraven, roepen luid: „Het Woord des Heeren blijft in der eeuwigheid.”

EEN OUDE NIJVERHEID.

Een der oudste kleurstoffen is *indigo*. Ze wordt bereid uit de indigoplant, en geeft het schoonste en zuiverste blauw. Plinius noemt haar reeds als indigum, een blauwe kleurstof uit Indië afkomstig en na het purper meest gewaardeerd. Hoe ze echter in de wereld kwam, wist Plinius niet, want hij vertelt, dat ze uit zeeschuim vervaardigd wordt, dat zich aan planten en rottende stoffen vasthecht.

Na den val van het Romeinsche keizerrijk werd indigo zeer schaarsch, en was nog slechts in enkele plaatsen van Italië te bekomen. Eerst na het ontdekken van den waterweg naar Oost-Indië kwam zij weer algemeen in gebruik.

In de zeventiende eeuw werd de invoer van indigo gewoonlijk van regeeringswege tegengewerkt, omdat zij — te goed was! Ze werd namelijk terecht beschouwd als een gevaarlijke mededingster van de verwstuf uit de *weede* of *pastel* verkregen, welke in dien tijd met goed gevolg verbouwd werd. Maar met kunst en dwangmiddelen kan men werkelijk goede dingen nooit op den duur ten onder houden en het slot is geweest, dat de indigo de weede nagenoeg geheel verdrongen heeft.

Ook op Java was de indigo van ouds bekend, en

wordt er nog tamelijk veel geteeld. Omstreeks vier maanden na het planten kan de eerste snede van het indigoloof beginnen. De tijd wordt aangewezen door de kleine roode bloesems en door de donkere kleur der bladeren. Men gebruikt bij het oogsten scherpe messen en drukt de plant met den voet tegen den grond om het losrukken der wortels te voorkomen. Daarna worden er de takken afgesneden voor nieuwe stekken, waarop men het veld zuivert, de planten aanaardt en irrigeert en drie maanden later tot de tweede snede overgaat.

De verkregen bladeren worden in een gistbak of gistkuip geworpen, goed saamgeperst door drukbalken en daarna in aanraking gebracht met zuiver water, dat men in de bak of kuip laat loopen. Weldra ontstaat er eene gisting en na verloop van 6 of 8 uren wordt het vocht afgetapt in een klop-bak. Hierin wordt het door middel van een wagenrad in beweging en alzoo in aanraking gebracht met de zuurstof der lucht. Hierbij wordt de aanvankelijk groene kleur eerst blauw en daarna bruin. Doch laatstgenoemde kleur scheidt zich af van de verfstof, wanneer deze bezinkt, zoodat men na genoegzame bezinking het bruine water laat wegloopen. Daarna komt het vochtig bezinksel in een kookpan en wordt daarin aan het koken gebracht. Zoodra het opborrelend schuim neêrgeslagen en de verfstof brijachtig geworden is, brengt men deze na afkoeling over in een zijgbak, waar het onreine vocht er uitsijpelt. De verfstof verkrijgt hierdoor tevens meerdere vastheid en wordt daarna in kuben gesneden en op droogrekken gelijkmatig in een pakhuis gedroogd en eindelijk ook aan de zon blootgesteld. De verfstof is dan gereed; zij wordt goed gesorteerd, in kisten gepakt en in den handel gebracht.

Daar indigo in verschillende landen — vooral ook in Guatimala en Venezuela, van verschillende planten gewonnen en op verschillende wijzen bereid wordt, heeft men onderscheidene soorten van deze verfstof. De beste soort is poreus, lichter dan water, zuiver blauw van kleur, mat op de breuk, gelijkvormig en fijnaardig en ontvangt bij het wrijven met een glad lichaam, bijvoorbeeld met den nagel, een roodachtig-gelen metaalglans. Minder goede soorten hebben een paarsche, groenachtige of grijsblauwe tot leigrijze kleur en een grootere hardheid, zij zijn dichter en korrelig op de breuk, — ook wel eens gestreept en zandig. Men onderscheidt als hoofdsoorten Indischen, Amerikaanschen en Afrikaanschen indigo. De Bengaalsche wordt voor den besten gehouden; daarop volgt die van Java, — voorts die van Madras, Manilla, Bombai en Agra. In Amerika levert Guatimala den besten indigo, en men sorteert er dien reeds bij de bereiding in indigo-corte, indigo-sobre en indigo-flor. Daarop volgen in afdalende reeks de indigosoorten van Mexico, Caracas, de Antillen, (vooral St. Domingo) en Brazilië. Carolina- en Louisiana-indigo behooren tot de slechte soorten.

Onder de Afrikaansche soorten staan de Egyptische op denzelfden trap als de Javaansche, terwijl die van Senegal en Isle de France minder goed zijn.

Onze plaat stelt de indigo-bereiding voor in de omstreken van Babel. Men ziet dat het er ver vandaan is, dat daar de wijze van bereiding gelijk zou staan met de boven omschrevene. In Chaldea eet men een sober stukje brood. Babel zal nooit meer ook zelfs de schaduw worden van wat het geweest is.

W.

EEN MERKWAARDIG NEDERLANDER.

Dr. A. C. VAN RAALTE.

XV.

Nooit kan genoeg nadruk gelegd worden op het feit dat voor Van Raalte de hoogere opvoeding bestond ja ten bate der maatschappij; maar *boven en voor alles*, voor het koninkrijk Gods. Zonder het einddoel der bediening des Woords, had deze school voor hem geringe beteekenis. Allen stemmen overeen in de onveranderlijke houding van Van Raalte tegenover de inrichting te Holland, als een *profetenschool*. Het Hope-College aldaar dankt hem zijn ontstaan.

Bijna van den beginne was het werk, dat Van Raalte ondernomen had, in de worsteling met de huilende wildernis, aan groote teleurstellingen en beproevingen blootgesteld geweest. Al de geestkracht, die hij en de andere volksleiders bezaten, werd vereischt om de inbuigende muren te steunen en het gebouw voor geheele inzinking te bewaren.

Van Raalte had groote en teeder liefhebbende vrienden, en zij bleven steeds in de meerderheid; maar hij had tevens bittere vijanden.

Deze worstelingen sloopten de krachten der leiders. Van Raalte stierf jong, en jaren vóór zijn dood was hij een oud man. En hij werd oud door de vele zorgen en nooden, die hem teisterden.

De verschrikkelijke dagen van de twee eerste zomers in de bosschen lieten ook op hem hun merk rusten. De overspanning en ziekelijkheid, die zij hem persoonlijk bezorgden, het bestendig gebruik van koortswerende middelen, de inademing van pestilentieuze dampen, de krankenbezoeking en verpleging, bij nacht en ontijden, en in verband met dit alles het murmureeren van velen zijner volgers tegen zoo onverbiddelijk een lot; — al die dingen ondermijnden zijn van den beginne reeds niet sterk gestel.

Meer dan de andere leiders verduurde hij, omdat de kom te Holland meer geteisterd werd dan eenig ander deel der nederzetting.

En toen dat alles doorworsteld was, kwam de ramp van 1851. Honderdduizenden van eekhoorns, stekelvarkens, „coons” en „woodchucks” vernielden

den oogst en de harten werden koud en de armen lam.

Deze slag scheen onoverkomelijk, want de dichte bosschen leverden hun jaarlijksch toenemend contingent van roovers en het ongedierte vermeerderde zich, naarmate de toenemende bebouwing van den grond het rijker van onderhoud voorzag. Maar schoon velen geheel ontmoedigd de kolonie verlieten en hun hart de geloofstaal van den leider met meer vatten of waardeeren kon, bleek toch ook deze ramp weder een vermomde zegen te zijn.

Het hout, dat vroeger als zonder waarde beschouwd was, begon nu waarde te krijgen. Duizenden van dollars werden als uit het vuur gered, die zeker waren verloren geweest voor de nederzetting, had God, als met een wreede hand, het volk de oogen niet geopend. Nu begon men te zien dat handel zoowel als landbouw een middel van bestaan kon worden.

In al zijn streven, in al zijn geestdrift, in zijn soms te hooge en snelle vlucht kon menigeen Van Raalte niet volgen. Het natuurlijk gevolg was reactie in sommige harten en stille of geopenbaarde oppositie, ja bij enkelen de bitterste vijandschap; een vijandschap die het nu 45 jaren lang uithield.

Drie dingen zijn er vooral, die geloofsbeproevingen in het leven van Van Raalte genoemd kunnen worden. 1. de scheiding des volks; 2. de nationale verwickelingen ten tijde van den burgeroorlog; 3. het verlies zijner lieve vrouw.

Toen Van Raalte kwam, kwam hij om Amerikaan te worden. Het is waar, hij had een warm Hollandsch hart; het is waar dat, ware het van zijn keuze afhankelijk geweest, hij den stroom naar Java geleid zou hebben, liever dan naar Amerika. O het Hollandsch hart heeft den Hollandschen grond en de driekleur zoo lief!

Maar men beoordeele Van Raalte niet verkeerd. Hij had geen plan om in Amerika een nieuw Java te stichten. Zijn beslist voornemen om, in Amerika, Amerikaan te worden is reeds uitgesproken in de brochure: „Landverhuizing, of waarom bevorderen wij de volksverhuizing wel naar Amerika en niet naar Java.”¹⁾

En toen Van Raalte daarom in Amerika kwam, zette hij zich, van stonde aan, tot het aanleeren der taal, begon hij terstond zich den gedachtengang der natie, hare historie en praktijken, en wat dies meer zij, eigen te maken. Hij beminde de Unie als Unie, en toen daarom de burgeroorlog kwam gaf zijne bazuin geen onzeker geluid.

Van Raalte werd dus gedwongen om als staats-

¹⁾ Het smart ons ook hier weer te moeten uitspreken, hoe juist dat verloren gaan voor Nederland de groote ellende der landverhuizing is. Laat toch niemand meenen dat zij op zichzelf is aan te prijzen. Onze beste krachten gaan er door weg!

burger partij te kiezen en hij deed het met zijn geheele hart.

De vraag der slavenbevrijding, met het eigendomsmelijk recht der individueele Staten, die de Unie vormden, werd door hem overwogen. En toen hij partij gekozen had, kon het niet anders, of die beslistheid moest soms zich uitspreken in zijne predikatiën.

Op straat, in gezelschappen, aan de huizen, in de volkvergaderingen, waar de roffelende trom recruten zocht te werven voor de bloedige slagvelden, — overal vond men Van Raalte werkzaam in het belang der Unie.

Maar al de leden der gemeente dachten niet gelijk. Er waren politieke tegenstanders die hem het recht ontzeggen wilden, dat elk Amerikaansch predikant, in die dagen van beroerte, als zijn heilig persoonlijk bezit verdedigde en gebruikte. Van Raalte meende dat ons geloof ook onze politieke beschouwingen moet beheerschen en dat het zijne roeping was, als prediker, om hier het voetspoor te volgen der profeten en groote mannen, in de geschiedenis der Kerk. Maar zijn politieke tegenvoetters ontken- den hem dit recht en in sommige harten werd groote bitterheid geboren. Zoo hoog klom deze verbittering dat het zelfs een kerkeradszaak werd.

Gedurende de hange jaren van den burgeroorlog was zijn oog steeds gericht op de teekenen der tijden; zijne gemeente kollekteerde voor boeken voor onze soldaten; in zijne prediking en vooral in zijn gebed kon de gemeente steeds de toon van triump of nederlaag beluisteren; hij bleef een man van één stuk. Lincoln was zijn ideaal van een Amerikaansch staatsman; hij beminde hem van ganscher harte. In de eerste dagen van den oorlog, toen nog geen zijner kinderen de vlag der Unie volgde, schreef hij aan Brummelkamp: „'t Verstrekt mij lang niet tot eere, dat nog geen mijner zoons de wapenen tegen oproer en verraad heeft opgevat.”

Die eer werd hem weldra vergund, toen zij op de lijst der vrijwilligers stonden opgeteekend. Eén er van draagt de ridderorde van die dagen, in den leegen mouw van zijn jas. Met eenige kameraden op leeftocht uitgegaan, vielen zij in een hinderlaag des vijands.

„Stijgt af!” — klonk het commando.

Van Raalte liet de anderen doen, wat zij wilden, hij gaf zijn paard de sporen.

Het regende kogels.

Een er van raakte arm en schouder van den vluchteling.

Hij kwam bij de zijnen.

Maar het was zijn laatste tocht, want de arm werd afgezet en hij moest naar huis.

Terecht zegt Brummelkamp er van — „Dat eere- teeken heeft zijn vader nog eenige jaren mogen gade- slaan.”

Was het te verwonderen dat Van Raalte mede-

leefde met de snel verwisselende veranderingen van het tooneel, in die bange dagen? Was het te verwonderen dat hij met een oprecht — „Gode zij dank, dat is voorbij,” — eindelijk de roerende mare vernam, dat Richmond gevallen was en de Unie behouden, en dat de bloedige oorlog feitelijk geëindigd was?

Sommigen herinneren zich misschien nog de predikatiën dier laatste oorlogsdagen. Velen zeker nog de treffende rede, waarin Van Raalte sprak tot en van de soldaten, die teruggekeerd waren en die bleven op de bloedige slagvelden.

De indruk van die lijkpredikatie moet bezielend en roerend geweest zijn. Hier toonde zich zijn wonderlijke kracht des geheugens. Hij had geen geschreven preek voor zich en noemde toch elk der Nederlandsche jongelingen of mannen, die uit de kolonie naar den strijd en naar hun dood gegaan waren, met hun vollen naam, met de plaats hunner geboorte en den datum wanneer en het slagveld waar zij gesneuveld waren.

De uitwerking op zijn gehoor was elektrisch.

Het was als 't ware een roerend panorama, waarin de geheele oorlog voorbij het oog zijner toehoorders ging, en waardoor de schrikkelijke kosten van dezen krijg hun, als met een enkele penne-streek, werden voorgesteld.

Een andere geloofsbeproeving was de vernieling, in één nacht, door de vlammen Gods van zijn „Holland,” dat hij gebouwd had en waar hij geleefd had.

De vijand had jarenlang gewacht op zijn uur van aanval. In de *groene, niet hartsachtige* bosschen, is er van boschbrand betrekkelijk weinig te vreezen, tenzij dan in uiterst droge seizoenen. Maar juist toen de omstreken van Holland vol waren van dood, vermolmd, droog hout, waren de bouwstoffen voorhanden voor een schrikkelijke volksramp.

Langzamerhand was Holland vooruitgegaan. De ijver en spaarzaamheid der bewoners hadden tengevolge gehad dat op den oever van Black Lake een klein stadje met p. m. 2400 inwoners zich gevormd had, dat de spottende en met bitteren nadruk vroeger vaak uitgesproken woorden — „*Stad Holland*” — begon te beschamen. Het najaar van 1871 was bijzonder droog en heet. De bosschen rondom de stad waren in brand geraakt, deels door de gewone verbranding van oude, neergekapte boomen. Op dien schrikkelijken 9den October 1871, regende het asch en de lucht scheen in vlam te staan. Men wist dien Zondag nog niet dat Chicago toen door vuur vernield was.

De brandbel luidde reeds des namiddags en riep al wat blusschen kon naar de zuid-west-zijde der stad, waar massa's dor hout in brand stonden. Niets mocht baten. De wind wakkerde aan tot een loeienden orkaan. De lucht was vol van sprankels.

Even na middernacht vatten bijna gelijktijdig de

derde kerk en de bast-hoopen en een looierij vlam.

Toen was alle hoop verloren. Nu was de vraag niet meer wat gebluscht kon worden, maar wat men nog redden kon.

Binnen twee uren werden meer dan 300 gebouwen in de asch gelegd. Het bedrag van het verlies was p. m. \$ 900.000 met de geringe assurantie van \$ 35.000, waarvan slechts een klein deel werd uitbetaald. Die nacht wordt door niemand, die hem doorleefde, vergeten. De vrucht van 25 jaren arbeids was in een oogenblik weggevaagd. Zoo schrikkelijk was de hitte, dat in het verbrande distrikt letterlijk *niets* brandbaars was overgebleven; zoo snel de ramp in zijn doorwerking dat meer dan 250 doode dieren van alle soort op het afgebrande terrein gevonden werden. Slechts een oude vrouw kwam er bij om; maar velen redden zich door zich op het water te begeven in booten en enkelen waadden tot aan den hals in meer of rivier om dus het leven te behouden.

Van Raalte was verpletterd.

Zijne brieven aan Brummelkamp geven dezen gelegenheid om van dit leed te spreken, als een, — „dat niet onder bewoording kan gebracht worden”

Zijn woord tot de hopelooze, van alles beroofde burgers van Holland, den volgenden dag, was een inspiratie. Van Schelven meldt, dat een der laatste zinnen deze was: „Met onze Nederlandsche vasthoudendheid en onze Amerikaansche ervaring, zal Holland herbouwd worden.”

Dat was de rechte geest. Zijn preek dien volgenden Zondag was een woord van bezieling en van geloof, ook al miste het den toon der boete niet.

Toch leed Van Raalte onder deze ramp tot het einde zijns levens.

EEN MERKWAARDIGE OVERZETTING.

Er bestaan — 't is een heerlijk feit — thans reeds honderden vertalingen van Gods Woord in verschillende talen en tongvallen; en hun aantal neemt nog steeds toe.

Een vertaling welke èn om haar eenigheid en om de „taal” waarin zij zijn vervat ons in 't bijzonder belang inboezemen, is zeker de aan wel weinigen bekende Overzetting van het Nieuwe Testament, waarover we hier iets meêdeelen.

Het Creoolsch is een verbasterde taal in West-Indië. Er is Creool-Fransch, Creool-Engelsch en Creool-Hollandsch. Nu was het in den jare 1781, dat den koning van Denemarken door destijds op het West-Indisch eiland St. Thomas (een Deensche bezitting) wonende negers, die Hollandsch spraken, verzocht werd hun een Creoolsche overzetting te geven van het Nieuwe Testament. 't Verzoek werd ingewilligd en het boek gedrukt in Kopenhagen.

In den opdracht aan den Koning leest men: „Allergenaedigste koning! Geve Ywe Kooninglig Majesteit ons toch een Creoolsche Overzetting van die Nijwe Testament, die eerste van die soort, tot Voortgang en Vergrooting van Evangelium na die Plaesen ook al van die Waereld, die leg veraf. Laet die Oversetting toch ja kom voor die Ligt, want die Neegers die heb toch O zoo groot Verlang. So kan Ywe Majesteit mussie contribueer tot onse zaligheid en eene reike Oogst of overvloedigen Koop Kriege van wat die Hemel heb voor Ywe Majesteit en heel Yw kooninglig Erfhuus. Die eeuwige Kooning waek altit en sie Liefdeog sie altit over Ywe Majesteit. Sie hand overgooij Ywe riklijk met seegen en versaedig Ywe met die fraeje Gut van sie Huus. Hem kroon Ywe dagen mit Gesondheijd; Hem doe Ywe sijn tot een Vuedster-Vaeder, en stelle Ywe Majesteit voor sie Angesigt in mussie Vreede en overvludige Blieskap en Saeligheijd; Met deese Wens ons leev en sterv Ywe alderonderdaenigste Knechten.”

In het voorbericht in even vreemde taal wordt gezegd: „Behoorlig Lof en Dank kom toe an die Allerhoogste, die heb open voor ons een Pad Midlen en Manier om den Volcke gut te onderwiesen in die Muder Tael en om die een Oversetting te geev, die sie kan leez in de Woon- en Skoolhusen en op de Plantagiën, welke mankeer nog al aan Leeslust en diese Omstandigheijt kom na die Kirk, uut Kragt van die Mujligheijt van die Pad op deese Berg en Klipagtige Eijlande Jochum Melchior Maagens, deese gueje Man, een Creool van St. Thomas, die heb studeer in Kopenhagen, die neem de Oversetting op Sich en de Heer selve seegene sie Werk en salige veele sielen van die Heijdens die binne in die Dyster-nis nogal en sie vind en vat die eeuwige Leven.”

De vertaler richt een woord van vermaning tot allen: „Ik geev een Waerskowing. Dit boek bin over geestlige saeken. Ik heb volg die Creoolsche Spreek-Manier overal, maar mie heb niet wil gebriek die gemeene Woorden en Spreeken die nie past een geestlig Materie; en mie heb selv hoor dat zoowel die Blanke als die Neegers heb bin gestoord en ergerd om te hoor van die een of van die ander na eenig Predikasje of geestlig Discours, dat sellie gebriek sijlke gemeene Woorden, die sellie doch gebriek in daglige Omgang. Mie Leeser, mie hoop dat ju sal wees gewaerskowd en dat ju denk er op, dat mie nie wil, dat die Woord en Waerheijt, die onse Saeligmaker heb geev en ons tot sie Naems Eer en ons Saeligheid sal wordt tot een Dwaesheijd. Neem deese Waerskowing an in Liefde. Mie wens ju die Seegen en bin ju Vriend en Welwenser,

DIE OVERSETTER.”

Uit het gegevene kan de lezer, althans eenigermate, affeiden hoe de taal van het Testament zelve luidt. Het zij vergund enkele uittreksels te leveren.

MARKUS 8. 17. En Jezus heb bemerk dat en heb

seg na sender: wat maek jellie muej je selv. dat jellie no heb Brood? jellie no verstaan nogal, en jellie no bin wies nogal? jellie heb nog al jender verstokte Hart na binnen jender?

18. Jellie heb Oogen en no kik? jellie heb Ooren en no hoor? en jellie no heb geen gedagtenis?

JOHANNES 1. 20. En hem heb beken en no heb looken die; en heb beken: mie no bin Christus.

21. En sellie vraag hem: wie dan? ju bin Elias? hem ha seg: mie no bin: ju bin een Propheet? en hem ha antwoordt: Neen.

22. Zoo sellie heb seg na hem: wat ju bin dan? wat ju seg van ju selv?

JOHANNES. 21. 3. Simon Petrus heb seg na sender: mie wil loop Vis. Sellie ha seg: ons ookal wil loop mit ju. En sellie no heb vang een Gut die heel donker.

1 CORINTHEN 13. 2. En als mie heb Prophesie en alle Kennisse . . . maar no heb Liefde dan mie bin Niemendal.

8. Die Liefde no kom mue; maer die Prophesiën, die sal how op; of Spraek, die sal houw op; of kennisse, die zal how op.

9. Want ons verstaan nu stikwis en propheteer nu stikwis.

10. Maar als die volkomen zal kom, dan die stikwerk sal how op.

11. Die tied mie heb wees een kind, mie heb spreek als een kind, mie heb wees kluksinnig als een kind; maer nu mie heb kom een Man, mie heb lastaen al Kindsheijd.

12. Want ons kik nu als door een Spiegel na een dijster Woord; maer dan sal ons kik van Angesigt na Angesigt, nu mie weet die stikwis: maer dan mie sal ken die, geliek als mie bin gekend ookal.

10. Maer nu blief Gloov, Hoop en Liefde, deese drie; maar die Liefde bin die grootste onder sender.

Hoe vreemd ook klinkend, in vele gevallen is de overbrenging zeer juist en komt de meening des Geestes treffend uit. En voor allen, wien het heil van zielen na aan 't harte ligt, is het een liefelijke gedachte, dat door de eenvoudige taal van dit heilig geschrift zoovelen getroost en gesterkt zijn op aarde, en door dit schijnend licht veilig geleid zijn naar het land der gelukzaligheid.

H.

CHINEESCHE HUWELIJKEN.

Het huwelijk heeft van de vroegste tijden in het Chineesche volksleven een hoogst gewichtige rol gespeeld. Hoe meer kinderen — voornamelijk van het mannelijk geslacht, een Chinees heeft, zooveel te meer is hij in aanzien. Hij die met veel zonen gezegend is, wordt voor een gunsteling der goden aanzien. Men leert daarom den jongelingen en meisjes

vroegtijdig, dat het hun heilige plicht is om huisgezinnen te stichten. De kinderen mogen nu sterk of zwak, welgemaakt of mismaakt zijn, hun ouders willen dat zij nog vóór hun twintigste jaar huwen.

Wanneer volwassen zonen of dochters ongehuwd sterven, dan zijn de ouders daarover zeer mistroostig. Gewoonlijk nemen zij, wanneer de dood van een hunner huwbare kinderen te wachten is, dadelijk maatregelen om den zieken afstammeling in het huwelijk te doen treden. Evenals bij ons in de Westersche landen, zijn er ook in het Rijk van het Midden zekere verbodsbepalingen. Zoo mag b. v. een man geen vrouw huwen, die denzelfden familienaam als hij draagt. Wanneer zoodanig geval voorkomt, wordt de echt voor ongeldig verklaard. Verder is het verboden zich te verbinden met een tante of nicht van moederszijde of met zijn stiefdochter te huwen. Zij die tegen dit verbod handelen stellen zich aan het gevaar bloot van de doodstraf door verworping. Aan hoogere staatsambtenaren is het niet geoorloofd te huwen in de door hen bestuurde provinciën of rechtsgebied, een verbod, dat voornamelijk het Nepotismus¹⁾ moet voorkomen. Een meisje mag niet voor haar 14e jaar huwen en is zij eenmaal verloofd, zoo kunnen slechts onoverkomelijke hinderpalen de oorzaak zijn dat zij op haar 25ste jaar nog niet getrouwd is.

Tooneelspelers, zeelieden, politiedienaars en lijfeigenen mogen slechts onder elkander huwen, d. w. z., een tooneelspeler (slechts met de dochter eens tooneelspelers enz. Is een der verloofde partijen in den rouw, dan moet de bruiloft tot na den rouwtijd worden uitgesteld. Uitgenomen in de 9e maand des jaars, die voor ongelukkig gehouden wordt, vinden de bruiloften het gansche jaar door, plaats. Het liefste huwt men tusschen de 11e en de 4e maand van het volgend jaar. Over de tijd van den dag waarop een bruiloft mag gevierd worden komen geen beperkende bepalingen voor; echter gebeurt het dikwijls, dat men de bruiloft des nachts viert om het gebrek aan statie en pracht te verbergen. Het behoort in geen geval tot den goeden toon dat weduwen weder huwen en in de hooge kringen der samenleving komt het in het geheel niet voor. Bij de lagere klassen wordt dit gebruik niet altijd in acht genomen. Arme hoofden van huisgezinnen dwingen niet zelden hun schoondochters weder te huwen, doch volgens de wet is dit niet geoorloofd. Vele arme weduwen geven de voorkeur aan zelfmoord boven een tweede huwelijk. Voor weduwen van het platteland, die geneigd zijn weder in het huwelijk te treden, bestaan er in de meeste steden gebouwen, waar zij een tehuis vinden, die in den regel aan een kopelaarster behooren.

Zeer zonderling is het gebruik van het huwelijk van afgestorvenen. De geesten van alle mannelijke nakomelingen, die zeer jong sterven worden op be-

paalden tijd aan de geesten van vrouwelijke kinderen, die op gelijken leeftijd overleden zijn, uitgehuwelijkt. De ouders wenden zich tot dit doel tot een huwelijksmakelaar, die hun een beschrijving van doode meisjes voorlegt. Wanneer de keus gedaan is wordt er met een priester te rade gegaan, welke door middel van het horoskoop onderzocht of de keus gelukkig is. Is dit het geval, dan wordt een gelukkige nacht voor de bruiloft uitgezocht. Deze bruiloft vind op de volgende wijs plaats:

In de feestzaal van het ouderlijk huis van den dooden bruidegom wordt een papieren afbeelding van den laatste in volledige feestkleeding op een stoel gezet. Ten 9 uur of nog later zenden de ouders een draagkoets (uit riet gevlochten en met papier overtrokken) uit naam van den geest des bruidegoms naar het ouderlijk huis van de bruid met het verzoek, dat het den geest van het meisje moge goeddunken, zich in de draagkoets te zetten, om naar haar nieuwe woning te worden gebracht. De Chinezen gelooven dat ieder mensch drie zielen heeft en dat een daarvan na zijn dood bij zijn geslachtsregister, dat op het huisaltaar staat, blijft. Dit geloof maakt dan ook, dat dit register van het huisaltaar genomen wordt en met de papieren afbeelding der bruid in de draagkoets gelegd wordt. In veel gevallen worden ook de kleederen van het meisje, die zij bij haar leven gedragen heeft, naar het ouderlijk huis van den gestorven jongeling overgebracht. Na aankomst van den bruiloftstoet, die door twee muzikanten wordt voorafgegaan, wordt het register en de papieren bruid uit de draagkoets genomen. Het eerste vindt zijn plaats nu in het vervolg op het huisaltaar van het huis des schoonouders. De papieren pop wordt op een zetel gezet, dien men naast de stoel plaatst waarop de papieren bruidegom zit. Alsdan plaatst men een tafel voor het papieren bruidspaar, die met verschillende spijzen beladen is, en worden zij door een half dozijn priesters, door middel van vele gebeden en liederen vermaand, het huwelijk aan te gaan en het bruiloftsmaal te gebruiken. Het einde van het feest bestaat in het verbranden van het papieren bruidspaar, alsook van een groote menigte papieren bedienden, draagkoetsen, afbeeldingen van geldstukken, kleederen, waaiers, enz.

H.

SPREEKWOORDEN.

IV.

Wanneer iemand bij ons volk — echte *waterrotten* die we zijn — nagaat welke spreekwoorden aan het water en het bedrijf op 't water ontleend zijn, — is hij niet gauw uitgepraat. En daarom moeten we nu maar verder alles bij elkaër nemen wat daarop betrekking heeft. „*We zitten nu eenmaal in het schuitje en moeten meêvaren.*” En wanneer we ein-

¹⁾ Familieregeering.

deloos aan 't schiften blijven, *komen we van den regen in den drup*. Tenminste, denkt misschien een mijner lezers: „*van den wal in den sloot*.”

Maar de moeite is nu om de stof toch een weinig te regelen. Men kan toch niet zoo maar *de sluis openzetten*.

Veel van die „water-spreekwoorden” dragen duidelijk den stempel dat ze uit den ouden tijd zijn. Ze getuigen van echt Hollandsche degelijkheid. De menschen hielden er toen nog van om *het walletje bij het schuurtje te houden* en in zaken *niet verder te springen dan hun stok lang was*. Zoo kregen ze langzamerhand — niet ineens, maar secuur, — *hun koetjes op het droge*. Want ze begrepen terecht, dat wanneer de zaken al te vlug gaan, daar toch spoedig een eind aan komt. Want de *kruik gaat zoolang te water tot ze breekt*. Tegenwoordig zegt het jonge Holland van zulke menschen als onze vaderen: „*t Gaat met de trekschuit!* Of ook wel: *Het gaat op zijn elf en dertigst.*”¹⁾ Maar een solide mensch lacht om die bluf en *gaat niet over één nacht ijs*. Hij weet wel dat die anderen maar al te dikwijls *een leelijke schaats rijden*.

Zoo veranderen tijden en zeden. Wie vroeger overal gezien was, zou nu *een vreemde eend in de bijt zijn*. Daar kan niemand iets aan doen. Maar één ding kan en moet wél: oppassen dat de beginselen waarnaar men leeft niet onttaarden. Dán mag het *eb en vloed* wezen; dat verhindert niet dat men eindelijk in *behouden haven aanlandt*.

Veel van onze spreekwoorden, die aan water ontleend zijn, zou een vreemdeling moeielijk kunnen begrijpen, wanneer hij ons land niet gezien had. Wat het beteekent *niemand aan den dijk te zetten*, hebben in letterlijken zin de Roomsche regenten van Amsterdam in 1578 ondervonden. Maar al vertaalt ge die uitdrukking ook nog zoo onberispelijk, een zuid-Duitscher zal er niet wijs uit kunnen worden. Evenzoo zal het spreekwoord „*Daar komen de waterlanders!*” hem *als een emmer koud water op 't lijf vallen*; en al wacht de man tot *Sint Juttemus*,²⁾ *als de kalven op 't ijs dansen*, hij zal er niet uit wijs worden, wanneer hij nooit gehoord heeft van ons goede Waterland, waar het kraakzindelijke Broek ligt. Maar kunt ge zoo'n man nu eens *met een zacht lijntje* hier naar toe krijgen en hem veilig *binnenloodsen*, dan zal hij spoedig bemerken dat hij *aan 't rechte kanaal is*. Wanneer hij dan ook maar een beetje bereisd is, laat hem dan maar alleen gaan. *Hij zal in geen honderd slooten tegelijk loopen*. Misschien denkt hij soms: „Nu, *dat is me ook een buitenpolder*.” Maar in elk geval zal *hij wel weer boven water komen!*

Ik zie, terwijl ik dit even overlees, dat er sommige spreekwoorden tusschen gekomen zijn, die eigenlijk

1) Wie weet wat dit spreekwoord beduidt?

2) Kent een der lezers ook dezen heilige!

evengoed bij de veeteelt thuis behooren. Dus die komen misschien nóg eenmaal te pas. Enfin, *als 't kalf verdronken is, dempt men den put*.

We zullen dus in een volgend nummer hier maar meê voortgaan, ofschoon 't soms lastig uit elkaër te houden is. Maar *komt men over den Hond, dan komt men over de staart*.

W.

N.B. Dit laatste spreekwoord mag ook wel eens tegelicht worden door wie er lust toe gevoelt!

UIT HET LEVEN.

Krachtsbetoon.

Zekeren Chris. Cory, een spoorwegagent te Decliffe, trof het ongeluk beide beenen te verliezen onder een trein en zware wonden aan zijn lichaam te bekomen. Daar er niemand aan het kleine station was om een bericht of hulp af te zenden, gebood hij een der beambten van den trein hem bij het telegraaf-toestel te brengen en te ondersteunen, terwijl de ongelukkige zelf naar het hoofdkantoor het vreeselijk bericht overseinde, dat hij stervende was. Cory overleed nog dienzelfden avond.

H.

Een Mexikaansche vrouw is te Tucson, in den hoogen ouderdom van 150 jaren overleden. De overledene was staatsjuffer bij het Mexikaansche hof onder Spaansch beheer. Later was zij ook verbonden als hofdame onder de regeering van Maximiliaan en Cinco de Mayo, en laatst met de keizerlijke huishouding van Iturbide.

H.

Een oude brief.

Onlangs ontving zekere Mc. Nabb te Kalamazoo, een brief, die *eenenvijftig jaren geleden* door zijn broeder uit Mobile, 29 Dec., 1840, verzonden was. De brief werd opgezonden van Caledonia, naar welke plaats de brief dan ook oorspronkelijk gericht was geweest, doch er was geen uitleg bij, waar hij al dien tijd gezworven had. De schrijver van den brief overleed drie jaren geleden in Californië, en thans zijn alle personen, die de schrijver in zijn brief aanhaalt, ook overleden. De brief was zelfs geschreven vóór de postzegels in gebruik waren.

H.

V R A G E N B U S.

K. W. te A. doet de volgende vragen.

1°. Hoe zijn Ex. VI:2 en Gen. XV:7 enz. overeen te brengen? Op eerstgenoemde plaats zegt God: „met mijnen naam Jehovah ben ik hun (Abraham en de andere

aartsvaders) niet bekend geweest;" terwijl God ook tot de aartsvaders heeft gesproken: „Ik ben Jehovah.”

2. Dezer dagen las ik naar aanleiding van 2 Sam. XII:31. „Dit is met niet weinig drukte en verontwaardiging den volke voorgehouden als een staaltje van de wreedheid van David, een man naar Gods harte, die met dat al de inwoners van Rabba nam en ze in tweeën zaagde of ijzeren pinnen over hen heen trok, of hen met bijlen kloofde, of hen roosterde in tichelovens. Maar . . . als dat alles nu eens alleen zag op het werk, dat hij hen deed verrichten?” Deze oplossing van een vrij lastige vraag komt mij zeer aannemelijk voor, indien zij althans steunt op goeden grond. Zou werkelijk 2 Sam. XII:31 en ook 1 Kron. XX:3 deze vertaling en verklaring toelaten? Mocht dit uws inziens niet zoo zijn, op welke wijze zoudt ge dan deze handelwijze van David verdedigen? Of mag zij wellicht niet verdedigd worden?”

Op de eerste vraag antwoordt de kantteekening in onze statenbijbels het volgende: „God de Heere wil hier zeggen dat deze zijn naam Jehovah, en 't geen die naam beteekent, hun tot nog toe zoo wel niet bekend was, als het hun voortaan zou bekend gemaakt worden, door de dadeijike vervulling zijner beloften, bijzonderlijk van de mirakuleuze verlossing uit Egypteland en invoering in 't land van beloften. Anderszins heeft God zichzelf en al lang vóór dezen Jehovah genoemd en bij dezen naam zijne beloften verzekerd.”

„Het komt ons voor dat deze omschrijving zakelijk juist is. Zelfs veel vroeger dan K. W. noemt, heeft een der aartsvaders God bij zijnen naam Jehovah genoemd. Noach zeide: „Gezegend zij *Jehovah*, de God Sems, en Kanaän zij hem een knecht. God breide Jafeth uit en hij wone in Sems tenten, en Kanaän zij hem een knecht. Als de God *der beloften* was de Heere voorzeker den aartsvaderen bekend. Zeker was het hun, dat Hij zijne beloften houden zou. Maar hun nakomelingschap in Egypte begon de *vervulling* te zien, en uitdrukkelijk komt in Ex. III:14 op Mozes vraag: „Welken naam zal ik den kinderen Israels noemen?” tot hem het gebod: „Noem mij: Ik zal zijn die Ik zijn zal,” of „Ik ben die Ik ben.”

Dit onderscheid is er dus: De aartsvaders wisten dat God de Almachtige, ook Jehovah, de getrouwe, de onveranderlijke was. Ze zijn heengegaan, „de beloften niet gezien, maar die van verre omhelsd hebbende.” Aan de kinderen Israels werd gezegd: mijn gedenknaam; mijn *gedachtenis* van geslacht tot geslacht is Jehovah.” Israel wist dus dat Jehovah ook de Almachtige is.

Wat de tweede vraag betreft: het antwoord dat K. W. dezer dagen gelezen heeft voldoet ons niet. Het draagt duidelijk de kenteekenen dat men iets gezocht heeft om Davids eer te redden. We hebben dat denkbeeld nooit gevonden bij uitleggers, die niet bevreesd zijn om de Heilige Schrift te laten zeggen wat ze zegt. Het is duidelijk dat David werkelijk de overwonnen Ammonieten heeft om het leven gebracht door doodstraffen, die Oostersche despoten gewoon zijn toe te passen, maar die in geen enkel opzicht Israëlietisch waren. De geschiedenis geeft ons echter, indien we nauwkeurig lezen, de oplossing in zichzelf. David was een heerlijk man, een man naar Gods hart, een man die in alles Gods wet betrachtte, alleen zegt Jehovah, *niet* in de zaak van Uria den Hethiet. Dat was de groote val van David, waarin hij dieper zonk dan menig *ongeloovige* doet. De val, waarvan de gevolgen hem zijn geheele leven kwelden. De val, waardoor „het zwaard van zijn huis niet

week;” waardoor hij „de vijanden des Heeren grootelijks deed lasteren.”

Welnu, waardoor werd die val middellijk veroorzaakt?

„Ten tijde, als de koningen uittrokken, zond David zijn krijgsoverste Joab en al zijn helden om de kinderen Ammons te verderven en Rabba te belegeren. Doch David bleef te Jeruzalem.” „Zoo geschiedde het tegen den avondtijd dat David van zijn leger opstond en wandelde op het dak van des konings huis.” De zeer zware en diepe val kwam dus uit een schijnbaar onbeduidende kleinigheid voort. En die kleinigheid was het natuurlijk gevolg van een misschien oogenblikkelijke luiheid. De koningen waren gewoon in 't voorjaar uit te trekken; zelf aan 't hoofd van het leger, zooals hun plicht was. En David was dat ook gewoon, want hij was een held van den eersten rang, maar nu was David lui; hij zond Joab. En ditmaal vooral was het zijn plicht geweest zelf te gaan. Zijn vriend, de oude koning van Ammon was gestorven. Deze vriend was zijn bondgenoot geweest. Derhalve zond David een gezantschap van rouwbeklag naar den opvolger, den zoon van zijn overleden vriend. Dit gezantschap bestond natuurlijk uit de aanzienlijksten des lands. Men kan ook veilig aannemen dat het politieke beteekenis had. Op de beleedigendste wijze werden deze gezanten door den nieuwen koning behandeld en daarna het land uitgejaagd. Zoo iets zou nog heden een vredebreuk onvermijdelijk ten gevolge hebben; tenzij een natie geen nationale eer meer had. David had dus zelf moeten uittrekken.

Zijn luiheid in 't voorjaar bracht hem tot vadsigheid. Hij deed middagslaapjes toen hij in 't leger had moeten zijn. De vadsigheid is de welige bodem voor wellust. Opgestaan van zijn leger ziet hij de vrouw van een zijner helden, die voor de eer des lands en des konings in 't veld is. Bijna een jaar lang leeft David in de schandelijkste wellust voort. Om er aan te kunnen voldoen, vermoordt hij den held Uria.

Midden in dien roes des Satans ontvangt David de tijding van Joab: „Ik heb gekrijgd tegen Rabba, ook heb ik de waterstad ingenomen. Zoo verzamel gij nu het overige des volks en beleger de stad en neem haar in, opdat niet, zoo ik de stad zou innemen, mijn naam over haar uitgeroepen worde.” De inname van de stad zelve hield Joab op, want dan kon de koning zelf de eer der overwinning hebben. In den zwijmel zijner zonde trok David uit, nam de stad in, en toonde schrikkelijk hoe de eene zonde tot de andere leidt. Zijn hart was verbitterd door de behandeling, welke de koning van Ammon hem en zijn gezanten had aangedaan. Het was verhard door de zonde waarin hijzelf gevallen was en nog voortdurend verblind leefde. Want, zooals de kantteekening terecht opmerkt: 2 Sam XII:26 sluit zich aan bij 2 Sam. XI:1, en de geschiedenis van Davids val, is een tusschenverhaal ten opzichte van het verhaal van den oorlog tegen Ammon. Toen David nu de stad ingenomen had, behandelde hij de ingezetenen niet zooals een man zou doen, die naar Gods wil leeft, maar zooals iemand doet die in de schriklijkste aller zonden — de wellust — verstrikt is.

De geschiedenis van Davids val werpt een helder licht op het verhaal van de mishandelingen den Ammonieten aangedaan. En het gebeurde in Rabba licht de geschiedenis van Davids val nader toe. Het een staat met het ander in het nauwste verband.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Warmser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

EENVOUDIG GELOOF.

„Uw geschiede naar uw geloof!” Dit woord des Heeren wordt voortdurend vervuld; niet alleen aan hen tot wie Hij het hier op aarde gesproken heeft. „Het geloof is een *vaste grond* der dingen die men hoopt”; zij staan er stevig op gebouwd. Het is „een bewijs der zaken die men niet ziet”. Maar ongezien: zij *zullen* komen en vervuld worden. Anders hadden zij niet kunnen geloofd worden.

Daaruit blijkt dat niet alles geloof mag heeten wat de menschen goedvinden zoo te noemen. Gaarne iets willen; er naar verlangen; denken dat dit of dat wel komen zal, is geen geloof. Waarlijk *gelooven* kan men alleen wat *beloofd* is; anders heeft het geloof geen grond. Het moet bovendien beloofd zijn door iemand van wien men zeker weet dat hij instaat en willens is zijn woord te houden.

En daarom is het ongeloof aan hetgeen *God* heeft beloofd (of bedreigd) de schriklijkste zonde, *de* zonde waar alle andere zonden uit ontkiemen, de zonde die de menschen doet verloren gaan. Want God heeft zich geopenbaard (zich genoemd en bewezen het te zijn) de Almachtige en de Onveranderlijke. Het geloof is van Gods zijde eene *gave* aan den mensch, maar van 's menschen zijde een *plicht* jegens God.

De geheele geschiedenis van Israels uittocht uit Egypte, zijn reis door de woestijn en zijn inbezit-

nemen van Kanaän is één doorlopend type, dat ons deze groote waarheid in allerlei vormen duidemaakt. In één woord vat de brief aan Hebreëen dat samen door te zeggen dat „het woord der prediking in hen niet met *het geloof* gemengd was” en dat zij daarom „niet hebben kunnen ingaan vanwege *hun ongeloof*.” Deze geheele treurige geschiedenis van acht en dertig lange en bange jaren van omzwerven, wegwijnen en versterven op de grenzen van het *hun* beloofde land, toont dat ieder *geschiedt naar* zijn geloof. „Ook hun was het evangelie (de blijde boodschap der zekerheid van de rust in Kanaän) verkondigd.” Maar zij vonden het raadzamer en voorzichtiger daaraan zoo blindweg geen geloof te slaan. Ze waren wel wijzer! Zij wisten wel hoevele en welke bezwaren dien gezegenden intocht zeer onwaarschijnlijk maakten! Zij geloofden dus wat vrij wat meer voor de hand lag: namelijk dat ze in de woestijn moesten blijven. En ze bleven er.

Hoe verkwikkend staan daartegenover de figuren der beide verspieters, die alleen stand hielden en het volk bezwoeren om toch te gelooven; van Jozua en Kaleb! En welk een heerlijk genadeloon heeft hun geloof gehad! Jozua is een der treffendste typen van den Zaligmaker geworden en de man die niet alleen Israel in Kanaän vergezeld, maar het volk er binnen leidde. Kaleb treedt meer op den achtergrond. Maar toch bezitten we omtrent hem een kostbare getuïnis; en wel in Jozua XIV : 6—15.

„Toen naderden de kinderen van Juda tot Jozua, te Gilgal, en Kaleb, de zoon van Jefunne, de Keneziet, zeide tot hem: Gij weet het woord, dat de Heere tot Mozes, den man Gods, gesproken heeft te Kades-Barnéa, ter oorzaak van mij, en ter oorzaak van u. Ik was veertig jaren oud, toen Mozes, de knecht des Heeren, mij uitgezonden heeft van Kades-Barnéa, om het land te verspieden; en ik hem antwoord bracht, gelijk als het in mijn hart was. Maar mijne broeders, die met mij opgegaan waren, deden het hart des volks smelten; doch ik volhardde den Heere, mijnen God, na te volgen. Toen zwoer Mozes te dienzelven dage, zeggende: Indien niet het land, waarop uw voet getreden heeft, u en uwen kinderen ten erfdeel zal zijn in eeuwigheid! dewijl gij volhard hebt den Heere, mijnen God, na te volgen. En nu, zie, de Heere heeft mij in het leven behouden, gelijk als Hij gesproken heeft; het zijn nu vijf en veertig jaren, sedert dat de Heere dit woord tot Mozes gesproken heeft, toen Israel in de woestijn wandelde; en nu, zie, ik ben heden vijf en tachtig jaren oud. Ik ben nog heden zoo sterk, gelijk als ik was ten dage, toen Mozes mij uitzond: gelijk mijne kracht toen was, alzoo is nu mijne kracht, tot den oorlog, en om uit te gaan, en om in te gaan. En nu, geef mij dit gebergte, waarvan de Heere te dien dage gesproken heeft; want gij hebt het te dienzelven dage gehoord, dat de Enakieten aldaar waren, en dat er groote vaste steden waren; of de Heere met mij ware, dat ik hen verdreef, gelijk als de Heere gesproken heeft. Toen zegende hem Jozua, en hij gaf Kaleb, den zoon van Jefunne, Hebron ten erfdeel. Daarom werd Hebron aan Kaleb, den zoon van Jefunne, den Keneziet, ten erfdeel tot op dezen dag: omdat hij volhard had den Heere, den God Israels, na te volgen. De naam nu van Hebron was eertijds Kirjath-Arba, die een groot mensch geweest is onder de Enakieten. En het land rustte van den krijg.”

Welk een man!

Hij nadert tot Jozua, zijn ouden metgezel; om een verzoek te doen? Verre vandaar! Om een recht te vragen. Het geloof heeft *rechten*. Die iets belooft maakt zich schuldenaar; *verplicht* zich om zijn woord te vervullen. Zoo genadig buigt de vrijmachtige God zich neder, dat Hij niet alleen vrije gunst aan zijn menschenkinderen bewijst, maar zich tegenover hen *verbindt*. „Indien wij onze zonden belijden, God is getrouw en *rechtvaardig*, dat Hij ze ons vergeve.”

„Gij weet,” zoo zegt Kaleb tot Jozua, „het woord dat de Heere tot Mozes, den man Gods, gesproken heeft te Kades-Barnéa, ten oorzaak van mij en ten oorzaak van u.” Hoeveel ligt reeds in deze enkele woorden! Kaleb erkent Jozua als Gods gezant, evenals hij Mozes den knecht Gods noemt. Hij houdt zich stipt aan Gods *openbaring*. God had rechtstreeks tot hem kunnen spreken, zou men zoo zeggen, en dat zou voor Kaleb een nog vaster waarborg geweest zijn.

Volstrekt niet. Wie Mozes en de profeten niet hoort, is hoorende doof en verstaat niet. Wij hebben God niet te zeggen hoe we zijn openbaring verlangen. God doet dat zooals Hij wil en wij hebben dat zonder critiek dankbaar te aanvaarden. „Jozua weet het woord.” En dat Jozua het geloofd heeft, bewijst hij door nu Kaleb te woord te staan. Had hij het niet geloofd, dan zou hij toen reeds sedert minstens zeven jaren begraven zijn geweest. Maar welk een krachtige, doeltreffende inleiding is nu deze toespraak van Kaleb. God wordt daardoor bij zijn woord gegrepen; en Jozua wordt niet minder tot toestemmen genoopt. „Wat God sprak,” zegt Kaleb, „was ter oorzaak van mij en *ter oorzaak van u*.” Gij hebt er juist evenveel belang bij als ik.

Zie nu de *vrijmoedigheid* des geloofs. „Ik was veertig jaren oud, toen Mozes, de knecht des Heeren, mij uitgezonden heeft van Kades-Barnéa, om het land te verspieden; en ik hem antwoord bracht, gelijk als het in mijn hart was.”

Kaleb zou de laatste zijn om te zeggen dat hij het antwoord, door hem gebracht, zelf bedacht had. Maar het gaat met het geloof en zijn voorwerp ongeveer als met de afhankelijkheid van den Heere. Ge behoort altijd te zeggen, spreekt Jakobus: „Indien de Heere wil en wij leven, zullen we dit of dat doen”, maar het moet er niet altijd wettisch bij gezegd worden. Het moet een vanzelfheid zijn. Paulus schrijft zonder omwegen: „Ik zal naar Spanje gaan;” „ik moet Rome zien.” En gevoelde iemand zich zoo afhankelijk van den Heere als Paulus deed? Zoo zegt ook Kaleb heel eenvoudig: „Ik bracht antwoord, gelijk als het in mijn hart was.” Want het *was* in *zijn* hart. En zoo had Kaleb zich door het geloof met Gods uitspraak vereenzelvigd, dat het antwoord op Gods belofte als uit zijn eigen hart kwam. En dat zegt hij zonder daar vrome, in den grond eigengerechtigte, doekjes om te winden.

Eenvoudig is het geloof. Dat toont vers 8: „Maar mijne broeders, die met mij opgegaan waren, deden het hart des volks smelten; doch ik volhardde den Heere, mijnen God, na te volgen.” Daar zit alles in: „Ik volhardde den Heere, mijnen God, na te volgen.” *Hoe* dat kwam, doet *hier* niet ter zake. Want God zelf heeft door den mond van Mozes aan Kaleb *recht* gegeven om zoo te spreken. Het volgende vers is een kostbare aanvulling van het verhaal van Num. XIV. Toen heeft God Mozes in last gegeven om aan Kaleb met eede te bevestigen dat God aan hem zijn woord ten volle zou houden. God heeft dus tegenover Kaleb hetzelfde gedaan als tegenover Abraham, toen deze zijn Izaak, zijn eenigen, niet gespaard had. God heeft de belofte met eede bevestigd. „Dat land zal u en uwen kinderen in eeuwigheid ten erfdeel zijn.” En waarom? „Omdat gij volhard hebt den Heere, uwen God, na te volgen.”

God heeft gezegd dat Kaleb volhard heeft. En vijf en veertig jaren later zegt Kaleb eenvoudig:

„Ik heb toen volhard.” Het geloof aan Gods belofte en dat aan Gods oordeel over het geloof, is één geworden bij Kaleb. Zoo behoort het. Dat is de proef op de som.

Overvloedig wordt het geloof beloofd. „’t Is nu vijf en veertig jaren geleden”, zegt Kaleb, „en de Heere heeft mij in het leven behouden gelijk Hij gesproken heeft.” Maar God geeft niet schrielen en karig. Kaleb leeft niet om zoo te zeggen „op sterven na dood.” Neen: „ik ben heden vijf en tachtig jaren oud.” Ik ben al over de uiterste grens, die Mozes voor „zeer sterke menschen” heeft opgenoemd. En meer nog: „Ik ben nog heden zoo sterk, gelijk als ik was ten dage, toen Mozes mij uitzond: gelijk mijne kracht toen was, alzoo is nu mijne kracht, tot den oorlog, en om uit te gaan, en om in te gaan.”

Vorstelijk heeft God woord gehouden. Meer dan overvloedig heeft Hij gegeven. Boven bidden en denken zijn belofte vervuld.

En het ware geloof is *werkzaam*. Kaleb komt niet om Jozua te vragen: „Geef me nu een erfdeel voor mij en mijn kinderen in dit land. Vervul nu de belofte Gods verder.” Neen, weg met alle lijdelijkheid! „Geef mij nu het deel van het land, dat het moeilijkst en zwaarst in bezit te nemen is. Dat stuk waar gij toen, vóór vijf en veertig jaren, reeds gehoord en gezien hebt, dat er Enakieten, kinderen van reuzen, wonen, in wier ooggen wij als sprinkhanen zijn. Dat deel waar groote en sterke vestingen in te nemen zijn. Dat deel, dat juist aan het geloof van de overige verspieters den nekslag gaf. Geef mij dat nu; ge hebt het zelf nog niet. Ik wil eens zien „of de Heere niet met mij is, dat ik hen verdrijven kan.” Wat? Ik wil het eens zien? In ’t geheel niet! Het zal gebeuren. Ik zal ze verdrijven, „gelijk als de Heere gesproken heeft.” Had God dan beloofd dat Kaleb de Enakieten zou verdrijven? Neen, God had gezegd dat de *Israëlieten* hen zouden uitroeien. En Kaleb is Israëliet. Hij is deel van dat geheel. Meer nog: hij en Jozua, met Mozes en Aäron, zij alleen waren in dien gedenkwaardigen nacht, toen de verspieters teruggekomen waren, — zij alleen — *geheel* Israel. Al de anderen waren dorre ranken. Zij waren Israel. Tot *hem*, Kaleb, had God het dus gesproken. En doet God half werk? Nooit! Kaleb heeft al die anderen om zich heen zien sterven — naar Gods woord. Hij is even krachtig gebleven als hij toen was — naar Gods woord. Nu zal en moet het slot van de belofte ook komen — naar Gods woord.

En nu *geschiedt* hem ook naar *dit* geloof. Jozua zegende hem en gaf hem Hebron. Jozua zegt niet: „Nu beproef wat mij betreft of ge Hebron kunt innemen.” Neen, hij *geeft* het hem; vast besloten, onvoorwaardelijk. Dat Kaleb geslaagd is in zijn onderneming, wordt niet eens vermeld; *hoe* hij geslaagd is nog veel minder. Dát zou beneden de

waardigheid der Schrift zijn. „Daarom werd Hebron aan Kaleb ten erfdeel.” En nog eens staat er bij „*omdat* hij volhard had den Heere, den God Israels, na te volgen.”

Ten slotte: het geloof *verkrijgt meer dan het zelf vermoedt*. „En het land rustte van den krijg.” Einde goed, al goed. Kalebs inname van Hebron was de kroon op den zevenjarigen arbeid van Jozua en Israel.

Indien *ons* geloof als een mosterdzaad is, zal het dezelfde uitkomst hebben. Wat we begeeren, zal God geven.

„Heere, vermeerder ons het geloof!”

W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XVI.

WEGGEROEPEN EN GEROEPEN.

Terwijl al deze dingen plaatsvonden, was onze vriend Kwik ijverig bezig zich „er in te werken”, ook nog wel in anderen zin misschien dan hij dat bedoelde. Immers zijn streven ging meer en meer uit naar de dingen die, hoe begeerlijk ook in dit leven, toch geen blijvende waardij hebben en „niet kunnen verlossen”. Werd Kwik ook elke week bruikbaar voor de zaken, in dezelfde mate verloor hij ook de belangstelling in de hoogere dingen. Want al strijden deze twee volstrekt niet tegen elkander, toch loopt het altijd verkeerd als men — en hoe vaak geschiedt het — ’t hoogste het laagst stelt.

De lessen gingen getrouw voort, tot genoegen van onderwijzer en leerling beiden; trouwens daar was reden voor. Want elke schrede verder was voor beide partijen winst. Jan deed wel is waar de ervaring op, dat wie zijn jonge jaren verspeelt er later last door lijdt. Maar — daargelaten dat dit minder zijn schuld was — ’t bleek tevens dat het spreekwoord niet altijd doorgaat: „Wat Jantje niet leert, leert Jan nooit.” Bovendien is in handelszaken groote geleerdheid minder noodig dan zekere schrandtheid, die niet is aan te leeren en zekere kennis van gebruiken, van „usancen”, die men door jaren en opletten verwerft. En ’t bleek dat Kwik, zich hiervan volkomen bewust, ook ten dezen de rechte man op de rechte plaats was. ’t Werd hem zelf duidelijk door de zeer begrijpelijke bewijzen die hij er van ontving in de toenemende vermeerdering zijner inkomsten.

Op zekeren morgen was Kwik reeds een vol en de heer Van Hove reeds een half uur ten kantore, zonder dat nog de heer De Bruyne was verschenen. Dit nu was zulk een ongewoon geval dat, op voorstel van den patroon, Jan eens hooren ging wat er aan schelen mocht. Op zijn vraag aan de juffer, bij wie de heer De Bruyne inwoonde, vernam hij alleen, dat mijnheer nog aan ’t ontbijt zat, en wel bijzonder laat was vanmorgen.

Toen Jan binnentrad vond hij den ouden patroon in zijn leunstoel gezeten, een lange pijp rookende, en blijkbaar volstrekt niet van plan spoedig op te staan. Hij reikte Jan de hand, wees hem een stoel en sprak:

„Ga zitten, vriend; je zult wel moê wezen van zoo'n reis. Hoeveel kisten sinaasappelen heb-je meê-gebracht?”

„Wat bedoelt u, mijnheer?” vroeg Kwik verbaasd.

„Wel, je komt immers van Alicante; warm daar, hè?”

Jan wist niet hoe hij 't had. Ware 't nog niet zoo vroeg geweest, hij zou vermoed hebben, dat mijnheer een glaasje teveel had gebruikt, wat een enkelen keer voorkwam. Maar nu ...

't Is alles de schuld van Markus,” ging mijnheer De Bruyne voort; „daar persisteer ik bij. Je moest daar liever vandaan.”

„U weet dat ik, meteen toen hier de verandering plaats had, ook verhuisd ben,” sprak Kwik.

De oude heer scheen het te weten noch te hoo- ren en ging voort:

„Maar het moet nu uit wezen. Die Kobus is nu eenmaal épris ¹⁾ van zijn dochter en Markus moet consenteeën of 't is uit. En dan geef ik ze een mooi cadeau, hi! hi!”

Kwik werd niet geruster. Hij keek schuins naar den patroon, die nu zijn pijp had neergelegd en met drift een broodje met vleesch naar binnen sloeg. Wat scheelde mijnheer eigenlijk? De jonkman begreep er niets van. Kobus en Koosje waren immers al lang getrouwd, en had mijnheer ze niet zelf begif- tigd met een „kerdo daar je van kwijlde”, zooals Markus het plat-treffend ultdrukte. Nog zat Jan in diepe gedachten, niet wetend wat te doen, toen de klok tien sloeg.

De oude heer scheen door dat geluid te worden getroffen. Hij zag plotseling op en riep met een geweldige stem: „Denk toch om je tijd! Om negen uur beginnen we.”

Jan wist niet beter te doen dan afscheid te nemen en te vertrekken. Hij kon echter niet nalaten tot de juffrouw, die hem uitliet, de opmerking te maken dat mijnheer niet wel scheen.

„Dat mag u wel zoo zeggen”, was 't antwoord, „en nu uwe 't zegt, wil ik wel zeggen, dat ik van- morgen ook vreemd ophoorde. Want verbeeld u, vanmorgen, 't was net zeven uur, want dan zet ik altijd theewater op, zat mijnheer al in zijn bed te zingen. Misschien heeft hij wel de koorts.”

Daar Jan zich onbekwaam gevoelde hierin te be- slissen, spoedde hij zich naar het kantoor en deelde zijn patroon de zaak meê. Van Hove, die aan de academie vaak van vreemde ziektegevallen had ge- hoord, trok een bedenkelijk gezicht, liet een rijtuig komen en begaf zich naar een hem welbekenden geneesheer. In korte woorden deelde hij dezen de

¹⁾ verliefd.

zaak meê en beiden reden daarop naar de woning van den heer De Bruyne. De dokter zou zich — zoo werd afgesproken — voordoen als een koopman die voor zaken kwam; Van Hove zou in een andere kamer luisteren.

De oude heer — wiens zinnen blijkbaar verward waren — maakte den dokter het spelen van zijn rol gemakkelijk. Immers na een zeer beleefde ont- vangst van zijn gast, deed de heer De Bruyne on- middellijk weer de vraag naar de sinaasappelen.

„Die zijn binnen,” was 't antwoord.

„Een mooie speculatie, denk ik. Dat hadt je niet gedacht. Maar leven en laten leven. We kennen elkaër. Als 't je niet convenieert à contant is een wissel ook goed.”

„Zeer verplicht,” sprak de dokter.

't Gesprek werd nog geruimen tijd voortgezet, waarbij èn Van Hove èn den dokter duidelijk bleek dat de oude heer niet recht bij zijn verstand moest zijn. Met groote moeite gelukte het den geneesheer afscheid te nemen, onder belofte spoedig te zullen wederkomen. En toen de twee vertrokken, hoorden zij hoe mijnheer De Bruyne een deuntje fluitend de kamer op en neer liep.

„Een leelijk geval, mijnheer,” sprak de dokter toen zij weer in 't rijtuig zaten. „'t Is plotselinge krankzinnigheid. Heeft hij in den laatsten tijd veel gewerkt?”

„Ontzaggelijk,” was 't antwoord; „ik stond er soms versteld van. Ik geloof dat hij zelfs Zondags thuis zat te cijferen; eigenlijk was het alsof hij de koorts had van gejaagdheid.”

„Dan begrijp ik alles”, sprak de dokter hoofd- schuddend. „Op zijn jaren is dat uiterst bedenkelijk. Door rust kan alles terecht komen. Maar blijven waar hij is gaat niet. Want zoo goed als hij nu is, zoo kwaad kan hij morgen zijn. We moeten hem met een zoet lijntje ergens zien te brengen, waar hij goed bewaakt kan worden. Bij een juffrouw, die meer inwonenden heeft, gaat dat niet?”

Na kort beraad werd besloten, dat de oude heer bij den dokter aan huis zou verpleegd worden, al- thans vooreerst. Nog dienzelfden middag ging de geneesheer hem weer bezoeken en noodigde hem uit meê te gaan om de kisten sinaasappelen, die nu gelost waren, te zien. De heer De Bruyne was da- lijk bereid en ging in zijn kamerjapon en met de lange pijp in het gereed staand rijtuig, dat nu den naasten weg nam naar de woning van den dokter, die den zieke verzelde. Men kreeg den man gelukkig op een kamer, waar een aantal sinaasappelen op tafel lagen, die hij dadelijk begon te tellen. Doch reeds bij het vijfde of zesde nummer raakte de koopman, die er voor bekend stond zich nooit te vergissen, in de war en begon hij weer van voren af aan. Dit ging een keer of tien zoo voort. Toen vielen plot- seling zijn oogen dicht en hij zonk in diepen slaap.

De dokter maakte van dit gunstig oogenblik ge-

bruik. Snel werd de zieke ontkleed en te bed gebracht. Twee wakers werden bij hem geplaatst om op te passen.

Welk een ontsteltenis het voorgevallene op 't kantoor en onder het dienstdoend personeel veroorzaakte, is te begrijpen. Van Hove was heel den dag uit om allerlei beschikkingen te maken. Jan moest zijn gewone werk laten staan om op het groote kantoor zoolang de leiding te nemen. „Ik had een wonderlijken, akeligen dag” zegt hij, „dien ik nooit zal vergeten. Ik moest mijn hoofd hebben bij de zaken, soms voor mij tamelijk onbekende, en tegelijk waren mijn hoofd en mijn hart van geheel andere dingen vervuld. Gedurig stond mij de heer De Bruyne voor oogen en hoorde ik weer de wartaal die hij sprak. 't Was mij soms als zou ik zelf 't verstand verliezen, en ik was dankbaar toen het avond was.”

Doch toen Kwik eenmaal op zijn kamer zat, begonnen de gedachten zich te vermenigvuldigen. Hoe plotseling was de verandering geweest! De man, die nog een paar dagen geleden de ziel was van de zaak, die voor alles oog en oor had, die rusteloos werkte en slechts voor de zaken leefde, — die man zat daar nu neder, een kind gelijk, ja niet eens een kind, beroofd van zijn verstand, niet wetende wat hij sprak, misschien voor goed voor de samenleving verloren!

En onwillekeurig gevoelde Kwik hoe ernstig een waarschuwing hem hier was gegeven. Wat baatte het den man, die zijn geheele leven, hoezeer hij 't ook niet noodig had aldus te doen, besteedde om 't nog verder te brengen, om zijn handel uit te breiden — hoe loffelijk dat op zichzelf ook zijn mocht — nu hij daar nederzat, van alles onbewust en in gevaar te sterven gelijk hij had geleefd, buiten God en alleen voor deze wereld. Ben ik, zoo vroeg Jan zich onwillekeurig af, niet op denzelfden weg, waartegen de Schrift waarschuwt, zeggende: Vermoei u niet om rijk te worden. En de jongeling verviel in een stroom van gedachten, geen bemoedigende voorzeker, maar zooals hij in lange niet gekend had. De „cijferboeken” bleven dien avond gesloten en toen Jan laat ter ruste ging, was 't met de overtuiging, dat hij een les ontvangen had, in 't geen dien dag was geschied, en des Heeren stem hem riep, om terwijl hij het eene deed het andere niet na te laten.

Het gebeurde met den heer De Bruyne had echter niet alleen op Kwik indruk gemaakt, maar werd — in dien tijd verdrong nog niet het eene nieuws het andere — het onderwerp van alle gesprekken. Zelfs het „Gezelschap”, hoezeer ook tot andere besprekingen bestemd, hield er zich meê bezig, al was 't niet officeel. Zoodra de vrienden bij Verburg saam waren wist de een dit, de ander dat te vertellen. De een schreef de krankzinnigheid van den ouden heer — die nu in dofte stompzinnigheid was vervallen — toe aan 't mislukken van speculaties; een ander aan „moeite” met zijn compagnon; een derde weer

geloofde, dat „een oud eenlopend mensch licht op een punt aan 't malen kan raken”, en juffrouw Markus versterkte dit door als 't gevoelen haars mans meê te deelen, „dat den ouwen heer hem gek gepraktkeiseerd had.”

„Vrienden,” sprak eindelijk Vader Schuyt, „zouden we niet beginnen?”

Alzoo geschiedde, maar waar 't hart vol van is loopt de mond van over. Geen kwartier na 't begin, en schoon 't onderwerp (Lukas 15) er zich minder toe leende, was toch de geschiedenis waarmeê de avond begonnen was, weer aan de orde.

„Ja lieve vrienden,” zoo sprak vader Schuyt, „'t is te verstaan dat alle harten vervuld zijn van een diegelyke zaak als we kwamen te vernemen. Mochten we er ons maar aan spiegelen.”

„Zoudt u er dan een oordeel des Heeren in zien?” vroeg Verburg.

„Daar blijf ik af,” was het antwoord. „De achttien waar de toren van Siloam op viel, waren geen schuldenaars boven de anderen. Maar, zooals onze jonge vriend wel weten zal, en zooals de spraken gaan, had de heer De Bruyne zijn ziel en zinnen enkel en uitsluitelijk gezet op de tijdelijke dingen en zie, nu worden ze hem niet ontnomen, maar de Heere neemt er hem, om zoo te spreken, van weg. En hoe diep zitten we soms zelf nog in dat aardse slijk verzonken. Laten we er een les uit trekken.”

Jan achtte het niet noodig het gesprokene verder te bevestigen, en De Soete merkte op:

„Wel zegt de Schrift: dat het bezwaarlijk is voor een rijke het koninkrijk Gods in te gaan.”

„En,” sprak de juffrouw van het hofje, „al zijn we niet rijk, dezelfde Schrift spreekt ook van zorgvuldigheden des levens en verleiding des rijkdoms, die het zaad verstikken.”

Kwik wist dat de juffrouw op heel goeden voet met hem stond, anders had hij in die woorden licht zekere bedoeling gelezen. Nu luisterde hij slechts aandachtig.

„Ik heb er meer dan eens een voorbeeld van gezien,” sprak Schuyt, „maar als de Heere iemand gelieft los te maken van het aardse, dan is het ook met de verkeerdheid uit. Dat zien we nu weer aan baas Abrams. Sinds hij als een brandhout uit het vuur is gerukt, werkt hij even hard, maar toch kent hij nu wat beters dan de spijze die vergaat. Maar anders, ja ik heb het bijgewoond, dat de menschen zoodanig en deerlijk van den geldduivel waren bezeten, dat ze alles er voor offerden. De kast wierd vol maar ze hadden verder ook niets, kind noch kraai in de wereld, en geen vriendschap of liefde; altijd maar geld. Ik kwam mij wel eens te verwonderen wat genoeg zij toch hadden.”

't Gesprek kwam ten slotte neer op het te behandelen hoofdstuk. Ik had er, zegt Kwik, weinig ooren voor, want ik had uit de praktijk des lezers een les ontvangen, die ik ongemerkt in mij opnam.

Het trof zoo, dat Anneko naast mij kwam te zitten, wat in geen maanden was gebeurd, en wat *mij* trof was dat ze zoo goed als niets zei, en zonder onverschillig te zijn, toch geheel anders was dan vroeger. Ik begreep dat zeer goed, maar wist niet hoe het anders te maken.

Dezen nacht sliep onze vriend zeer weinig. Het is soms goed, als de eeuwige dingen door hun gewicht de tijdelijke terneerdrucken, dat de laatste, ten onder gehouden, zich niet kunnen doen gelden. Ook David wist daarvan te spreken, en zoowel in heugelijken als in voor het vleesch pijnlijken zin. Jan had het nog nooit ervaren, maar alle kinderen Gods weten daarvan, en de ontnomen rust wordt meer dan eens aan- en inleiding tot de betere, de ware en blijvende.

EEN MERKWAARDIG NEDERLANDER.

Dr. A. C. VAN RAALTE.

XVI.

De zwaarste geloofsbeproeving, die Van Raalte te verduren had, was de dood zijner lieve vrouw.

Van Raalte was in zijn huwelijk gelukkig.

Sinds den morgen van den 15^{den} Maart 1836, toen zij openlijk aan den gehaten „*Afgescheiden*” kandidaat op 't stadhuis te Leiden hare hand gegeven had voor het leven, was zij hem een steun, eene hulpe, een troost geweest. Samen hadden zij den smaad Christi gedragen, in de dagen der vervolging; samen hadden zij den last van broedervertredding getorcht, die pijnlijker nog drukte dan het kruis der eerste dagen; samen hadden zij den dood van dierbaren beweend, die hun voorgingen in de ruste; samen hadden zij de malsche dreven van het vaderland verlaten om hand in hand te wandelen in de wildernissen van het land hunner keuze.

Hij had haar, zij had hem noodig. Beiden waren zonder dat *ander* leven, dat hun waar leven was, niet volkomen; nimmer gelukkig. Vandaar dat Mevrouw Van Raalte het onafgewerkte huis in de bosschen koos boven de gastvrijheid van de familie der Kelloggs, in Allegan; hoe hoog zij hunne vriendschap schatte.

Van Raalte was een man van beginselen en hij had van God de onwaardeerbare gave ontvangen van een vrouw van beginselen. Zij verstonden elkaar volkomen. Zij was bij uitnemendheid eene predikantsvrouw, en menige last werd behendig gelicht van de schouders van den leider, door de hand harer liefde.

Zij had grooten invloed op Van Raalte en hij rekende veel met haar oordeel. Ontegenzeggelijk was zij „de macht achter den troon,” zooals dat

waar is van elke karaktervaste, waarlijk liefheb- bende vrouw. Warsch van alle sentimentaliteit, een vrouw van een gezond oordeel, van een teeder hart, van innige vroomheid en teedere godzaligheid, eene trouwe gade en zelfopofferende moeder, het „ideaal eener predikantsvrouw” — zooals iemand, die haar *kende*, haar noemt: — ziedaar het beeld van de vrouw van Van Raalte.

Van der Veen zegt van die twee:

„Aan mij als kind deed zich het ideaal voor van een prediker des Evangelies, hetwelk ik steeds behield, en met hem verscheen het ideaal van eene vrouw, eene leeraarsvrouw; de vrouw, die deel is van den man, onscheidbaar van den man, aan hem getrouw; die in den besten zin des woords aan hem wil verbonden zijn, die nooit door woord of daad of door eenige *uitdrukking* den *indruk* verzwakte, dien de prediker gemaakt had. Eene vrouw, die op de eenvoudigste meest natuurlijke wijze zich voordeed als de ware wederhelft van den man, dien wij eerden als Gods knecht; de vrouw zoo waarlijk door God aan den man toegevoegd, dat de gedachte eener scheiding zich nauwelijks aan ons kon voordoen, dat de gedachte aan ongeschiktheid niet kon opkomen in het hart. Zij behoorden bij elkaar.”

Maar zij was niet sterk en droeg lasten boven hare krachten. Haar verleden had haar weinig bereid voor de ontberingen en voor de levenservaringen, die in de wouden van Michigan haar deel werden.

Zij leed aan eene borstkwaal, die jarenlang haar kwelde. Zoolang de gordijn der wouden haar omgaf ging het; maar toen langzamerhand de boomen vielen en de vochtige meerwinden rondom haar begonnen te spelen, verergerde haar kwaal.

Voor beider gezondheid was dan ook de reis, die zij samen in 1866 naar Nederland ondernamen, dringend noodzakelijk. Wat wellust der zielen moet hun het weerzien van den geliefden vaderlandschen grond geweest zijn! Hoe treffend de ontmoeting van dierbaren, die zij nauwelijks op aarde gehoopt hadden weer te zullen omarmen!

Brummelkamp schrijft er van: — „Van Mei tot September bevonden zij zich in ons midden. Overal begroet en ontvangen als geliefden in den Heere, was het hun een wellust te zien hoe de zaken der Kerk waren vooruitgegaan.” — Maar hij voegt er zoo betekenisvol aan toe: dat Van Raalte ook — „een open oog had voor 't geen velen, ook in de Hervormde Kerk, als vrucht des Geestes openbaarden.”

De reis deed Mevrouw Van Raalte aanvankelijk eenig goed, maar in Amerika teruggekeerd verhief zich haar kwaal spoedig met nieuwe kracht, en weldra ging zij snel achteruit.

Toch sleepte zij zich nog enkele jaren voort, maar eindelijk daagde de ure harer ontbinding. Wie kan zonder ontroering lezen wat Van Raalte zelf daarvan zegt:

„Aldaar (d. i. in hare woning) bleef zij een verborgen, krachtig steunsel voor de gronding der nederzetting, welke ze droeg op het hart en waarvan zij op haar ziekbed dankend zeide: „God spaarde mij en al de mijnen, welke ik hier bracht, gedurende deze nu bijkans 25 jaren en deed mij meer zien van Zijne doorhulp, dan ik kon verwachten.”

Toen hare borstkwaal, eenigermate door de zeereis en ontmoeting van hare dierbaren vertraagd, ten laatste haar naderend einde zeker maakte, overzag ze haar levensbaan met aanbidding en zalige erkentenis van Gods genadebetrekking, veelvuldige gebedsverhooring en de haar zoo dierbare Sabbatsvoorrechten en gemeenschap met Gods volk.

Vol dankgevoel, vanwege de zoo vurig afgebedene losmaking en vereeniging met Gods wil, beval zij het achterblijvend dierbare in 's Heeren hand, schuilde zij (gelijk zij het noemde) in hare doodsmarten bij den Heere, en ontsliep in haren Heiland des morgens om halfelf uur op den 30sten Juni, 1871.”

Van Raalte kwam dezen schok nooit teboven. Hij sleepte zich nog vijf jaren voort, maar het zonnetje was ondergegaan en hij leefde na zijn vrouws dood, in de schemering. Steeds dacht hij aan haar en veel sprak hij over haar. Zijn ziel was vol van heimwee naar huis. Een oud man verhaalde mij hoe Van Raalte in 1872, bij het sterfbed zijner vrouw staande, toen zij juichend heenging, tot haar zeide: „Vrouw N. N. als gij in den hemel mijn lieve vrouw ziet en als de gezaligden zich der aarde herinneren, zeg haar dan dat ik harer steeds gedenk en snak naar de ure van weezien.” Dit is volkomen geloofwaardig, zielkundig licht verklaarbaar en althans in Schotland een welbekende zaak.

Mevrouw Van Raalte zag de ramp van Holland niet, maar deze twee zoo snel opeenvolgende slagen deden Van Raalte's hart krimpen van smart en dompelden hem in diepe schaduwen, waaruit de almacht Gods en de macht des geloofs alleen redden. Waarlijk, hij kende de beproeving des geloofs.

Ook de scheidingsbeweging onder de Hollanders, was wel degelijk een der grootste geloofs- en levensbeproevingen van Van Raalte. Zij greep hem aan op zeer teedere punten.

De scheidingsbeweging was eensdeels gericht tegen het leven der Gereformeerde Kerk, maar ook andersdeels en wel terdege tegen de gedragslijn en de autoriteit van Van Raalte.

Van Raalte had zich met beslistheid geplaatst aan de zijde der Gereformeerde Kerk, omdat, gelijk wij vroeger gezien hebben, hij haar beschouwde als al de kenteekenen der Kerk van Christus vertoonende.

Eenigen tijd geleden werd door den redakteur der (Ned.) *Heraut*, bij de overneming van een dezer artikelen, de opmerking gemaakt dat „Van Raalte's oordeel over de Gereformeerde Kerk wel wat al te gunstig was” — of althans een zinsnede van dien aard. Het is mijn innige overtuiging, zegt Ds. D., dat, indien Dr. Kuyper in 1855 leeraar geweest ware der Holl. Ger. Kerk hier te lande, hij, met

de vaste beginselen van Kerkrecht en Belijdenis, die hij jarenlang huldigde en verdedigde — er niet aan had *kunnen, mogen* of *willen* denken om, op de gegeven gronden, te breken met zijn Kerk. Er zou misschien wel wat te reformeeren geweest zijn, maar van separatie ware er geen sprake geweest.” Zoo dacht ook Van Raalte er over.

In zijne gemeente was er van de eerste dagen af een element van oppositie geweest. Thans ontstonden allerlei bewegingen en beroeringen in de kerk, waarvan we het verhaal als min belangrijk voor Nederland overslaan. De wortels der scheiding lagen, zegt Ds. D., in het Westen en niet in het Oosten, dus niet bij de oude Gereformeerde kerken van Amerika.

De scheuringen tusschen broederen bleken ongeeeselijke wonden, die dikwijls eeuwenlang voortduurden en waarvoor geen kruid gewassen scheen.

Vóór vele jaren was de beweging van geringe beteekenis, en scheen zij steeds den dood nabij. Omstreeks 1872 echter begon zij krachtiger levens teekenen te vertoonen.

Twee dingen werkten hiertoe mede:

1. Een langzaam toenemende sympathie voor de scheiding, bij vele broederen in Nederland.

2. Een langzame maar voelbare voortgang in Amerikanisatie, waardoor de emigranten zich langzamerhand meer thuis begonnen te gevoelen in de Chr. Ger. kerken.

De meerdere bloei gaf meerdere kracht.

De opvoeding en dus ook het gehalte der leeraars werd beter. Vandaag is de scheuring doorgetrokken door alle landpalen, voorzover het Hollandsch volk reikt. De kinderen staan naast elkaër en vergeten de bittere veten, die de vaders scheidten van elkaër.

Voor Van Raalte en zijne medeleiders was deze beweging echter een der grootste geloofsbeproevingen. En nu zegge niemand dat van Raalte later veranderde, dat hij meer gunstig begon te denken over de zaak der scheiding.

De scheiding greep plaats in 1857. In een brief van Raalte, gedateerd 19 Dec. 1873; dus 16 jaren ruim na het begin der scheuringsbeweging, draagt hij den gescheidenen broederen geen boos hart toe, verre vandaar. Hij zegt: „Als individuen is het mijne begeerte ze vurige kolen op het hoofd te geven.” Maar hij wil hen als een geheel niet tegenstaan. „Zijn oppositie zou maar hout aan 't vuur brengen.” Hij heeft lang en bang genoeg geleden onder deze geheele geschiedenis en is gewillig haar aan God, als rechtvaardig rechter, over te laten. Bij hem is de schuldige partij, „de synode der Afgescheidene Kerk in Nederland.”

Ik weet bijna niet of het voorzichtig is het vrij scherpe woord van Van Raalte over deze zaak af te schrijven, maar zal het wagen.

Hij zegt dat de Ned. Synode „listig, onder

een schijn van verschillende Kerkgenootschappen te willen erkennen, de scheuring heeft gewettigd. De goedgezinden hebben daar geen moed genoeg om den sectegeest in hun eigen midden te weerstaan en daarom hebben zij van den beginne de emigratie den kouden schouder gegeven en zwijgend toegelaten dat de Separatistische partij hier de Separatisten heeft gesteund. En met verzaking van hunne eigene belijdenisschriften, die leeren „dat men zich bij de Kerk voegen moet”, hebben zij de Separatisten op de Synode toegelaten en toegelicht, omdat zij hun nationalen trots kittelden.”

Hier is veel waars in, zegt Ds. D.

Had de Nederlandsche Kerk een terughoudende of heelende positie ingenomen en niet getracht te schipperen en te laveeren; had die Kerk erkend met onze kerkelijke toestanden ongenoegzaam op de hoogte te zijn om daarover gezond te kunnen oordeelen; had die Kerk vertrouwen gehad in onze leiders, waarvan sommigen, zooals Van Raalte en Oggel vroeg reeds zich naam gemaakt hadden in haar eigen kringen — dan waren de dingen niet zoo gelopen, als ze nu zijn.

Dan had dit vereenigd Nederlandsch volk een machtige positie kunnen innemen in dit land. Dan ware zijn invloed op de Oude Gereformeerde Kerk in dit land spoedig overweldigend groot geweest en had zij werkelijk kunnen zijn of worden een „zoutend zout,” in haar midden. Maar de Heere regeert. Hij zit in zijn tempel en een iegelijk geve Hem eere.

Dit echter staat vast dat in de scheuring van 1857 en latere jaren weer een der schoonste luchtkasteelen van Van Raalte omtuimelde, weer een zijner idealen teloor ging; en dat juist daarom deze geheele geschiedenis beschouwd kan worden als een der pijnlijkste geloofsbeproevingen, in zijn veelbewogen leven.

UIT HET LEVEN.

Nog eens reliquieëndienst.

Onder verwijzing naar 't pas meegedeelde, ontleenen we het volgende aan het *Amerik Zondagsblad*.

„De dagbladen behelsden dezer dagen lange verhalen omtrent de wonderen te New York verricht door een arm van een geraamte, hetwelk ondersteld wordt tot het lichaam te hebben behoord van Jezus' grootmoeder.

Dat zoowel de geschiedenis dier grootmoeder, de heilige Anna, als die van het geraamte en den arm daarvan te Rome bewaard, waarvan de relik, die nu te New York uit te logeeren is, een stuk uitmaakt, behoort tot de legenden, waarvoor geen enkel historisch bewijs bestaat, doet er weinig toe. Al was dit alles waar en al had dit gebeente zoolang den tand des tijds kunnen weerstaan, wij voor ons zouden aan zulk een stuk van een geraamte toch geen

waarde hechten. Doch de bijgeloovige menigte te New York werd van ontroering bevangen, toen Mgr. O'Reilly uitriep; „Bedenkt eens! wij hebben hier een deel van het lichaam van Gods grootmoeder, vleesch (?) van zijn vleesch, en been van zijn been;” en toen hij dat brokje been ophief om daarmee de menigte te zegenen, viel de vergadering op haar knieën en vele oude mannen en vrouwen weenden.

En het akeligste is nog dat er een dollar werd betaald voor elke plaats in de groote kerk van den Heiligen Johannes den Dooper. Ik denk dat Barnum, zoo hij dat nog hooren kon, zich in zijn graf zou hebben omgekeerd van spijt, dat hij nooit op de gedachte kwam zoo'n relik in zijn circus tentoon te stellen. Te moeten denken dat zoo'n aartsbisschop nog slimmer was dan hij!

Onlangs braken twaalf gemaskerde personen in de woning van Ds. B. T. Van Clave, te Corydon, Ind., grepen den leeraar, sleurden hem naar buiten, bonden hem aan een boom en gaven hem 40 slagen met taaie twijgen op den blooten rug. Acht der belhamels zijn reeds gevat. Uitdrukkingen, door den leeraar op den kansel gebezigd, tegen slechte lieden dier plaats, zijn naar alle waarschijnlijkheid de oorzaak van dit goddeloos feit.

V R A G E N B U S.

Naar aanleiding van 't geen in het No. van 1 Juli over Spreekwoorden voorkomt, ontving de Redactie den onderstaanden brief, welken ze gaarne plaats geeft, daar de inhoud zeer juist is.

In het laatste nummer van „Excelcior” komt voor het spreekwoord: „Het gaat op zijn elf en dertigst,” met de aantekening onderaan: „Wie weet wat dit spreekwoord beduidt?”

Ik weet niet of uwe bedoeling is, dat iemand hierop antwoorden zal, maar ik wil toch even melden, wat, zoover ik weet, de beteekenis is.

Gedurende het bestaan van de Republiek der Vereenigde Nederlanden was Friesland verdeeld in vier kwartieren, Oostergo, Westergo, Zevenwolde en de Steden, ten getale van elf. De drie eerste kwartieren bestonden uit dertig grietenijen, die elk twee afgevaardigden naar de Kamer van haar kwartier zonden: een' eigenerfde en een' edelman. Deze afgevaardigden brachten ieder eene halve stem uit; de meerderheid der stemmen in eene Kamer bepaalde welke stem deze zou uitbrengen in den landdag, waar ieder kwartier éene stem had.

Dat bij zulk eene regeling van spoedige afdoening van zaken geen sprake kon zijn, begrijpt men licht, te meer daar destijds de afgevaardigden naar den landdag, in Friesland volmachten geheeten, een' bepaalden lastbrief medekregen en dus alles met ruggespraak moest geschieden; terwijl bovendien voor belangrijke zaken eenparigheid van stemmen werd vereischt.

Daarom sprak men van „het gaat op zijn elf en dertigst” als iets zeer langzaam en omslachtig geschiedde, denkende aan de elf steden en de dertig grietenijen van Friesland.

Op uw tweede vraag zou ik dit willen antwoorden: St. Juttemus is geen heilige. Daar de kalven nooit op 't ijs dansen, moet daar ook een heilige dag bij opgenoemd worden, die niet bestaat, met dezelfde bedoeling zegt men immers: „Als het Pinksteren en Paschen op één dag is.”

II.

E. F.

Zou onze lieve briefschrijfster den lezers nu ook den dienst willen bewijzen van het „NB.” in datzelfde stukje toe te lichten?

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

VORSTELIJK ONTSLAPEN.

Grooter en heerlijker figuren dan de Bijbelheiligen zoekt men vergeefs ergens elders. De geheele Schrift is vol van levensverhalen van mannen, bij welken allen uit de ongewijde geschiedenis enkel dwergen zijn. Men heeft ze slechts voor 't opnoemen: Abraham, Jakob, Jozef, Mozes, Jozua, David, Jesaja, Jeremia, Johannes de Dooper, Johannes, Petrus, Paulus, en hoevelen nog?

En als om strijd wordt door Gods Woord zijne genade in hen verheerlijkt. Abraham is „de vriend van God”; Jakob, „de man die zich vorstelijk gedragen heeft met God en de menschen”; David, „de man naar Gods hart”; Johannes de Dooper, „de grootste die van vrouwen geboren is”; Paulus „een uitverkoren vat.” En van Mozes zeggen de slotverzen van het boek Deuteronomium: „En er stond geen profeet meer op in Israel, gelijk Mozes, dien de Heere gekend had van aangezicht tot aangezicht; in al de teekenen en de wonderen, waartoe hem de Heere gezonden heeft, om die in Egypteland te doen aan Farao, en aan al zijne knechten, en aan al zijn land; en in al die sterke hand, en in al die groote verschrikking, die Mozes gedaan heeft voor de oogen van gansch Israel.”

„Er stond geen profeet meer op in Israel gelijk Mozes.” Door Mozes eigen mond had God dit reeds tot Israel gezegd, toen Hij het verbod aan alle

valsche godsdiensten, op spiritisme en duivelskunst gegrond, het oor te leenen: „Onder u zal niet gevonden worden, die zijnen zoon of zijne dochter door het vuur doet doorgaan, die met waarzeggerijen omgaat, een guichelaar, of die op vogelgeschrei acht geeft, of toovenaar, of een bezweerder, die met bezwering omgaat, of die een waarzeggenden geest vraagt, of een duivelskunstenaar, of die de dooden vraagt. Want al wie zulks doet, is den Heere een gruwel; en om dezer gruwelen wil verdrijft hen de Heere, uw God, voor uw aangezicht, uit de bezitting. Oprecht zult gij zijn met den Heere, uwen God. Want deze volken, die gij zult erven, hooren naar guichelaars en waarzeggers; maar u aangaande, de Heere, uw God, heeft u zulks niet toegelaten. Eenen profeet, uit het midden van u, uit uwe broederen, als mij, zal u de Heere, uw God, verwekken: naar hem zult gij hooren.”

Mozes als *middelaar* was rechtstreeks de voorlooper van Jezus Christus; en als *profeet* evenzoo. Geen der profeten, die na hem kwamen, stonden met Mozes gelijk. Hij alleen was zoo bevoorrecht dat God van hem tot Aäron en Mirjam sprak. „Hoort nu mijne woorden! Zoo er een profeet onder u is, Ik de Heer zal door een gezicht mij aan hem bekend maken, door eenen droom zal Ik met hem spreken. Alzoo is mijn knecht Mozes niet, die in mijn gansche huis getrouw is. Van mond tot mond spreek Ik met hem, en door aanzien, en niet door duistere

woorden; en de gelijkenis des Heeren aanschouwt hij: waarom dan hebt gijlieden niet gevreesd tegen mijnen knecht, tegen Mozes, te spreken?" Daarin was hij type van Jezus Christus als profeet, zoodat alles wat de profeten, die tusschen hem en zijn anti-type staan, verkondigden, uitbreiding en toelichting was van hetgeen hem was geopenbaard. Hij was het hoofd der Oude bedeeing, gelijk Christus het was van de Nieuwe.

Ook deze voortreffelijke onder de kinderen der menschen was een zondaar. Zijn misstap was oorzaak dat hem hetzelfde lot trof als hun, die de verspieters niet geloofd hadden; hij mocht Kanaän niet binnengaan. Wie zal beseffen wat dat voor *hem* geweest is! Eenigszins kunnen wij het nagaan uit de roerende smart, waarmede hij herhaalde malen den kinderen Israels dit mededeelt. Van Gods zijde gezien kón echter Mozes het volk niet in Kanaän brengen; want hij vertegenwoordigde *de wet*, die *verdoemt*, en Kanaän is het beeld van de hemelsche rust, die alleen door *genade* wordt verkregen.

Hoe koninklijk is echter het ingaan in de ware rust, in het hemelsche Kanaän, dat zijn God hem vergunde! We lezen dat in Deut. XXXIV: 1—9.

„Toen ging Mozes op, uit de vlakke velden van Moab, naar den berg Nebo, op de hoogte van Pisga, welke recht tegen Jericho over is: en de Heere wees hem dat gansche land, Gilead tot Dan toe; en het gansche Nafhali, en het land van Efraïm en Manasse, en het gansche land van Juda, tot aan de achterste zee; en het zuiden, en het effen veld der vallei van Jericho, de palmstad, tot Zoar toe. En de Heere zeide tot hem: Dit is het land, dat Ik Abraham, Izak en Jakob gezworen heb, zeggende: Aan uw zaad zal Ik het geven! Ik heb het u met uwe oogen doen zien, maar gij zult daarheen niet overgaan. Alzoo stierf Mozes, de knecht des Heeren, aldaar, in het land van Moab, naar des Heeren mond. En Hij begroef hem in een dal, in het land van Moab, tegenover Beth-Peor; en niemand heeft zijn graf geweten, tot op dezen dag. Mozes nu was honderd en twintig jaren oud, als hij stierf: zijn oog was niet donker geworden, en zijne kracht was niet vergaan. En de kinderen Israels beweenden Mozes, in de vlakke velden van Moab, dertig dagen; en de dagen des weenens, van den rouw over Mozes, werden voleindigd. Jozua nu, de zoon van Nun, was vol van den Geest der wijsheid, want Mozes had zijne handen op hem gelegd; zoo hoorden de kinderen Israels naar hem, en deden gelijk als de Heere Mozes geboden had.”

Nog weinige dagen en Israel zou een eind zien komen aan den zwerftocht over de woestijn. De taak van Jozua zou beginnen. Mozes moest dus aftreden. Het oogenblik van zijn verscheiden was gekomen. Op *bevel* en *verlof* van zijn verbonds-God, ging Mozes op uit de vlakke velden van Moab naar den top van Nebo op de grenzen van Israels erf-

grond. Daar verklaarde God zijn gezicht zóo dat het hem mogelijk was het geheele land te zien, 't geen voor een gewoon menscheeljk oog ondoenlijk was. Uitdrukkelijk worden de grenzen aangewezen; tot in het noordelijkst deel van het land; het erfdeel van Dan. En daarbij werd hem gezegd „Dit is het land, dat Ik Abraham, Izak en Jakob gezworen heb, zeggende: „Aan uw zaad zal Ik het geven.” Een laatste herinnering aan zijn overtreding wordt er aan toegevoegd, om hem den indruk te geven, dat ook hij *door genade* zalig wordt: „Ik heb het u met uwe oogen doen zien, maar gij zult daarheen niet overgaan.”

Verder geen woord, noch van Jehovah, noch van zijn knecht Mozes. Die zaak was afgedaan. De ernstige smeeking van Mozes was voor Gods aangezicht opgeklommen, maar niet verhoord. Hem was verlof gegeven om het land te zien. Hijzelf deelde het Israel mede. We lezen in Deut. III: 23—28: Ook bad ik den Heere om genade, zeggende ter zelve tijd: Heere, Heere! Gij hebt begonnen uwen knecht te toonen uwe grootheid en uwe sterke hand: want wat God is er in den hemel en op de aarde, die doen kan naar uwe werken, en naar uwe mogendheden! Laat mij toch overtrekken, en dat goede land bezien, dat aan gene zijde der Jordaan is, dat goede gebergte, en den Libanon! Doch de Heere verstoorde zich zeer om uwentwil over mij, en hoorde niet naar mij; maar de Heere zeide tot mij: Het zij u genoeg; spreek niet meer tot mij van deze zaak! Klim op de hoogte van Pisga, en hef uwe oogen op naar het westen, en naar het noorden, en naar het zuiden, en naar het oosten, en zie toe met uwe oogen: want gij zult over deze Jordaan niet gaan. Gebied dan Jozua, en versterk hem, en bekrachtig hem; want hij zal voor het aangezicht van dit volk kunnen overgaan, en zal hun dat land, dat gij zien zult, doen erven.” Dat was Mozes zeer, zeer hard gevallen. Maar hij was eenswillens gemaakt met God. En thans gaat hij naar Gods woord en wil, en nu ook naar zijn eigen wil, op; spreekt niet meer over de zaak; ziet het land van het noorden tot het zuiden en van het westen tot het oosten, en sterft.

Hij sterft, schoon reeds honderd en twintig jaren oud, in de kracht des levens; „zijn oog was niet donker geworden en zijn kracht was niet vergaan.”

Vorstelijk is dit ontslapen. In de rechte zielsgesteldheid voor God gaat Mozes heen en wordt niet gedood tegen wil en dank, maar geeft den geest. Ootmoedig, eenswillens met God, in ongestoorde gemeenschap met zijnen Jehovah. „Wie zal een reine uit onreinen geven?” Éen misslag, zeker in menschenoogen zeer gering, deed Mozes het voorrecht verbeuren, waarnaar zijn geheele leven gericht was geweest. Dat was diep verootmoedigend. De keerzijde van dezen uitslag — het onmogelijke dat *Mozes* Israel in Kanaän bracht — is hem zeker na zijn verscheiden geopenbaard, toen voor hoogmoed

op zijn eigen heerlijke typische beteekenis geen plaats en dus geen gevaar meer was.

„God zelf begroef Mozes in een dal in het land van Moab, en niemand heeft zijn graf geweten tot op dezen dag.” Tot in zijne begrafenis was Mozes type. In het verscheiden en verdwijnen van den aardbodem van den middelaar der wet had geen menschenhand iets te doen. De laatste daad van Mozes ten aanschouwe van het volk was dat hij de handen op Jozua had gelegd, waardoor deze „vol van den Geest der wijsheid werd.” En de eerste daad van Jozua is het volk overbrengen door de Jordaan in Kanaän. Door de *vervulling* der wet — niet door hare ontbinding — kwam het Evangelie tot ons. Wij menschen schaffen de wet niet af, maar God doet het door den Middelaar des Nieuwen Verbonds te geven, die haar vervult. Dat zegt ons de begrafenis en het graf van Mozes.

Geen profeet als Mozes stond meer in Israel op, die „den Heere van aangezicht tot aangezicht kende. Niemand was als type zoo groot als hij.

Hoemeer men indringt in de heilgeheimen, welke God in het Oude Verbond neergelegd heeft, des te meer moet men zich verbazen over hen, die meenen het Nieuwe Testament te kunnen behouden, terwijl zij het Oude laten vallen. Terecht zeide Da Costa meermalen, dat het Oude Testament het kind is, dat man zal worden; en het Nieuwe de man, die uit het kind gegroeid is.

W.

IN DE SCHUILPLAATS DES ALLERHOOGSTEN.

TAFERELEN UIT HET LEVEN VAN
FRANCIS ALARD,
DEN HERVORMER VAN OLDENBURG.

In het tegenwoordige België woonde ten tijde van de Hervorming een rijke en aanzienlijke familie met veel kinderen. De zoons hadden allen hunne zaken, met uitzondering van den jongsten, Francis. Daar de ouders op hun manier vroom waren, en gaarne een van hunne zoons aan de Kerk wilden afstaan, wenschten zij dat Francis in een klooster zou gaan. Deze bewilligde hierin, daar hij reeds jong tot den Heere werd gebracht, en wijdde zich aan den geestelijken stand. In het klooster legde hij zich met veel ijver op de studie toe en toonde daarbij zulk een ongehuichelde vroomheid, dat hij spoedig bij zijne meerderen in groote achting stond. In de groote beroemde handelsstad Antwerpen werden toen voor de predikatiën in de lijdensweken de bekwaamste mannen uitgekozen en spoedig werd ook Francis Alard hiertoe geroepen. Daar hij zijnen Heiland van ganscher hart liefhad, is het te begrijpen, dat hij deze redevoeingen over het lijden en sterven des

Heeren, waarop ons geheele geloof berust, steeds met de grootste oprechtheid en tot veel stichting der gemeente hield.

In dezen tijd echter hield een koopman uit Hamburg voor zaken zijn verblijf in Antwerpen; deze was ook door Gods genade bekeerd en tot de nieuwe Protestantsche kerk overgegaan. Toch bezocht hij in Antwerpen nog de Roomsche kerken, vooral wanneer hij wist, dat het Evangelie van Christus den Gekruisigde met warmte verkondigd werd.

Door Gods leiding kwam hij zoo ook bij de preek van Francis Alard en werd daardoor zeer gesticht. Het ging hem echter aan het hart, dat deze vrome man, die reeds zoo vroeg den Heere Jezus met vreugde beleed, in de dwalingen van het pausdom moest blijven, en hij voelde zich gedrongen den jongen monnik op de waarheid van het Evangelie te wijzen, zoodat hij eene gelegenheid zocht, om eens met hem te spreken. Maar dit ging zeer moeielijk, daar de kloosterregels gestreng waren. Toch gelukte het hem op zekeren dag; hij sprak hem vriendelijk aan en nam hem mede naar zijne kamer in het logement. Hier ontsloot hij zijnen koffer en toonde hem de geschriften van Luther. Francis bewilligde gaarne in een lang gesprek, want de nieuwe leer maakte dadelijk indruk op hem, omdat hij zag dat zij met Gods Woord overeenstemde. De koopman verzocht hem bij het afscheid, dikwijls weder te komen. De jongeling liet zich niet lang noodigen en kwam spoedig terug, ook om met den koopman te spreken, maar vooral om de geschriften van de hervormers te lezen, die hij niet mede in het klooster mocht brengen. Eindelijk moest de koopman vertrekken en beval zijn beschermeling aan Gods genade aan.

Na een jaar voerde zijn weg hem weder naar Antwerpen en zocht hij zoo spoedig mogelijk zijn jongen vriend op. Weldra waren zij bij elkander en — wie beschrijft zijne vreugde toen hij zag, dat het zaad, hetwelk een jaar geleden was uitgestrooid, door Gods genade zoo schoon was opgegroeid. Francis was ten volle overtuigd, dat de Evangelische leer de eenige goede was, daar zij op Gods Woord gegrond was en dat de Roomsche kerk met haren Mariadienst, haar vereering der heiligen, haar aflaat en priesterheerschappij, enz. vele verderfelijke dwalingen bevatte. Nu ging de koopman verder. Hij maakte er hem opmerkzaam op, dat het zijn plicht was, nu hij innerlijk van de waarheid der Protestantsche leer overtuigd was, ook den laatsten stap te doen en zich openlijk voor de waarheid te verklaren. Daartegen had Francis echter vele bezwaren. Wat zou zijne familie zeggen? Hoe zou hij uit het klooster komen? Wat zou zijne toekomst zijn en wie zou voor hem zorgen? Maar al deze bezwaren overwon de koopman door hem dadelijk te beloven, dat hij voor zijn verder onderhoud zou zorgen. Francis kon eindelijk slechts toestemmen. Daarop wist de koopman alles zoo in te richten, dat Francis kon

vertrekken, zonder dat iemand er iets van wist. Eenige dagen later kwam hij 's avonds bij den koopman in het logement, deze gaf hem andere kleederen om aan te trekken en spoedig begaven beiden zich naar de haven en op het schip, dat nog dienzelfden nacht naar Hamburg vertrok. Wel is waar klopte het hart van den jongeling sneller en viel het hem moeielijk, op deze wijze Antwerpen te verlaten, maar hij geloofde dat het Gods wil was en volgde zijnen gids.

In het klooster echter wachtte men van uur tot uur op Francis' terugkomst, maar hij kwam niet. Daar hij anders altijd zeer nauwgezet was, kon men des te minder begrijpen waarom hij zoolang wegbleef. De abt van het klooster, bij wien hij zeer in achtting stond, zeide eindelijk, dat men maar naar bed moest gaan en niet de poort sluiten, zoodat Francis, als hij kwam, kon binnenkomen. Den volgenden morgen zocht men hem in zijne cel, maar Francis was er nog niet. Toen kwam het geheele klooster in beweging. Men uitte allerlei vermoedens; de een dacht dit, een tweede iets anders. Men deed onderzoek, en eindelijk bracht iemand de tijding, dat men dien nacht een jonkman met een koopman uit Hamburg op een schip had zien gaan, dat dadelijk daarna afvoer. Onmiddellijk werd er nu een schip uitgerust, dat het eerste moest navaren, het inhalen en Alard terug brengen, en dit schip vertrok ook werkelijk.

Het schip uit Hamburg was door gunstigen wind echter een groot eind vooruit, zoodat het andere onverrichter zake naar Antwerpen moest terugkeeren. Alle andere opsporingen bleven natuurlijk vergeefs, ofschoon de gansche stad over den weggelooopen monnik sprak.

Deze echter kwam met zijnen vriend, den koopman, goed en wel in Hamburg aan en was nu buiten het bereik van de hinderlagen zijner meerderen. De koopman nam hem bij zich in huis en voorzag hem van het noodige. Hij onderwees hem verder in de Protestantsche leer en na eenigen tijd liet hij hem naar de hoogeschool te Jena gaan, waar in dien tijd de nieuwe en toch oude waarheid het zuiverst en best geleerd werd. Zijn Hamburger vriend had hem rijkelijk van geld voorzien en na ieder half jaar zond hij hem de benodigde som. Francis studeerde zeer ijverig en werd steeds sterker in het geloof, zoodat hij verheugd was in zijnen God. Maar dien de Heere liefheeft, dien kastijdt Hij. Dat moest Francis ook ondervinden.

Toen hij namelijk twee jaar in Jena geweest was, en in kennis en geloof zeer was toegenomen, wachtte hij weder op een nieuwe toezending van geld uit Hamburg. Maar het geld kwam niet. Zoo geraakte onze vriend in grooten nood; hij schreef brief op brief, maar kreeg geld noch antwoord terug. Na vele informatiën vernam hij, dat de koopman door de pest ten grave was gesleept. Al wist hij nu ook, dat zijn vriend bij de zaligen daarboven en bij zijn Heere en Heiland was,

toch maakte dit bericht hem zeer neerslachtig. Wat zou hij nu beginnen, daar hij zich geheel op zijnen vriend had verlaten? Daarenboven was hij in een vreemd land, waar hij bloedverwanten noch vrienden had, zoodat hij in gevaar was, van hongersnood en ellende om te komen. Wat zou hij doen? Eindelijk wist hij geen uitweg meer, dan tot zijn rijke ouders te gaan. Hij dacht, dat deze hem wel hulp en ondersteuning zouden geven, als hij hun zijn nood klaagde; maar zijnen Heere Jezus Christus wilde hij niet verloochenen en dus stond het bij hem vast, dat niets hem van het Protestantisme zou afbrengen, al zou het hem ook het leven kosten.

Maar de weg van Jena naar zijn vaderland was niet kort en hij, die dezen afstand zonder eenig geld moest afleggen, had daarbij vele moeielijkheden te overwinnen. Hij hoopte, dat alle nood voorbij zou zijn, als hij thuis kwam, maar hoe had hij zich bedrogen!

Toen hij eindelijk aankwam, ontmoette hij het eerst zijne zuster. Zij vroeg, wie hij was, want zij herkende hem niet. Hij maakte zich bekend. „Wat, de ketter?” riep zij uit, en liep toen weg. Daarna kwam hij bij zijne moeder (zijn vader was gestorven) en klaagde haar zijn nood, maar ook deze verloochende de liefde tot haar kind en meende er God een grooten dienst mee te doen, als zij haar eigen zoon aan de inquisitie overleverde. Hij smeekte haar, maar zij wilde niets van hem weten, als hij de nieuwe leer niet afzwoer en ootmoedig en berouwvol in het klooster terugkeerde. Maar hij bleef standvastig, waarom hij dadelijk bij de inquisitie werd aangegeven. Hij werd naar Antwerpen gebracht en daar in een hoogen toren van de vesting gevangen gezet.

Als een loopend vuur verspreidde zich nu het gerucht door de stad, dat de weggelooopen monnik was teruggekeerd. Als het volk tegenwoordig geweest was, toen Francis in den toren werd gebracht, zou men hem zeker in dweepzieke woede verscheurd hebben. Nu belegerden groote volkshoopen den toren en braakten de vreeselijkste verwenschingen tegen hem uit. In de gevangenis echter trachten de dienaren der inquisitie den vromen Alard van zijn geloof af te brengen, maar tevergeefs. Zij deden hem de schoonste beloften, maar deze, zoo min als hun verschrikkelijke bedreigingen, konden hem aan het wankelen brengen. Hij bekende luide en vol vreugde: „Ik weet in wien ik geloof en voor Hem wil ik sterven.” Toen zij zagen, dat alle middelen tevergeefs waren, werd hij als ketter ter dood veroordeeld. Om echter alle oploopen in de stad te vermijden, besloten zij, hem in de gevangenis en wel door vergif om het leven te brengen. Alard hoorde zijn doodvonnis rustig aan, en na nog eenige pogingen gedaan te hebben, om hem tot afval te bewegen, reikte men hem den gifbeker over. Hij nam dien met vaste hand aan, en terwijl hij zijne ziel in Gods hand stelde, dronk hij den beker

moedig uit. Daarop legde hij zich neder, om zijn dood af te wachten, blijde, dat hij reeds zoo spoedig alle aardse lijden ontvloden zou zijn en de hemelsche vreugde smaken zou. De cipier evenwel ging met den beul, die het vergif gebracht had, weder weg en sloot de deur van de gevangenis.

Toen Francis een tijdlang met gevouwen handen en onder innerlijke verzuchtingen tot zijnen God en Heer daar gelegen had, werd hij gekweld door vreeselijken dorst. In zijn kerker was geen druppel water te vinden, maar toch had hij geen rust en peinsde over een middel om aan water te komen. Plotseling stond hij op en bemerkte door het nauwe ronde gat in den muur zijner gevangenis, dat als venster dienst deed, dat de stadsgracht juist om den toren stroomde. Maar hoe zou hij het water daaruit naar boven krijgen? Eindelijk vond hij een middel; hij nam een lang touw, dat hij toevallig bij zich had, bevestigde dit aan zijn bonte muts en liet het door het gat in het water zakken. Het gelukte hem, haar bijna vol water weder op te trekken. Daarop dronk hij door den dorst gekweld, al het water ineens op, ofschoon het niet zeer zuiver was. Dat bekwam hem echter zoo slecht, dat hij spoedig hevig begon te braken. Wel putte dit hem geheel uit, maar het redde toch zijn leven, daar hij zoo al het vergif weder kwijt raakte. Den ganschen nacht lag hij moede en ziek op zijn stroobed en zweefde tusschen hoop en vrees, terwijl hij vurige gebeden tot God opzond.

Den volgende morgen kwam de beul in de gevangenis, met het doel om het lijk van den ketter weg te halen en te begraven. Maar groot was zijne verwondering, toen hij Alard nog in leven vond. In de vrees dat dit niet recht in zijn werk gegaan was, liep hij snel weder weg, om het aan de anderen mede te deelen. Toen het nieuws zich verspreidde, geloofde men algemeen, dat Alard een tovenaer was, en met den duivel in gemeenschap stond. En toch had de Heere Jezus zijnen discipelen beloofd: „Zoo gij iets doodelijks zult drinken, het zal u niet schaden.” (Mark. 16 : 16).

(Wordt vervolgd.)

EEN REIS NAAR INDIË. ¹⁾

Zaterdagochtend, den eersten dag van het nieuwe jaar, verlaten wij de ankerplaats op de Theems. Op de hoogte van Wight, keert de kanaalloots terug, en wij maken van de gelegenheid gebruik, om onze brieven naar land te zenden. Zondagochtend vroeg gaan wij voorbij Ouessant, zijn Maan-

¹⁾ Een Nederlandsch heer, die uit Engeland deze reis maakte, was zoo goed ons zijn reisverhaal af te staan. We maakten er dankbaar gebruik van, wijl de levendigheid en duidelijkheid zeker velen zal boeien.

dag op de hoogte van Finisterre en varen de baai van Biscaye door, zonder ook maar aan storm te denken.

Dinsdagavond tegen etenstijd gaan wij kaap St. Vincent voorbij, en bewonderen het door de ondergaande zon verlichte statige voorland. Onder aan de rotsen breken de golven tot schuim; bovenop de steilte verheft zich de vuurtoren uit het midden van een oud klooster; rondom staan witgepleisterde moorsche gebouwen.

Voorbij de kaap, varen wij de golf van Cadix door, om daags daarna op de hoogte van Trafalgar de kust weer langs te gaan. Nu naderen wij de zeeëngte van Gibraltar. Rechts in het verschiep het vasteland van Afrika, links en dichtbij Tarifa, een plaatsje op een glooiend terras onder aan de rotsen gelegen, maar niet er door gedrukt, hetgeen er iets gezelligs aan geeft. In vroegere jaren lieten de bewoners zich tol betalen door de op de Middellandsche zee varende schepen: vandaar ons woord „tarief,” dat is, een aankondiging van verschuldigde rechten.

De afstanden zijn zoo klein, dat wij weldra op de hoogte van Gibraltar zijn, maar wij varen daar niet dicht genoeg voorbij, om de juiste ligging van stad, haven en vesting te kunnen waarnemen. Reizigers die er wel meer geweest zijn, leggen het ons echter uit: wijzen ons op de baai van Algeciras, waar tegenover links het stadje van dien naam, en rechts de smalle aan Engeland toebehoorende strook land, aan welks uiteinde de rots van Gibraltar zich bevindt: onderaan de rots de stad zelve, en de haven. Sinds het verdragend geslacht meer algemeen in gebruik kwam, heeft Gibraltar zijn belangrijkheid voor de Engelsche zeemacht voor een deel verloren. Tegen een beschieting uit zee is de vesting voldoende beveiligd, doordien de hooggelegen batterijen juist dat deel van de schepen beschieten kunnen, dat het minste weerstandvermogen bezit, namelijk het dek. De bombardeerende schepen zouden het tegen het loodrecht vuur van de batterijen niet uit kunnen houden. Maar zoowel de stad als de haven zouden van Spaansch grondgebied kunnen worden beschoten. Als kolendepôt en als vluchthaven is Gibraltar voor de Engelschen alleen dan geheel toereikend, wanneer zij de Spanjaarden te vriend houden.

Gibraltar is onderwijl in het verschiep verdwenen; de sneeuwtoppen van de Sierra Nevada blijven nog zichtbaar, maar wanneer ook deze zich aan het oog onttrekken, dan nemen wij van het vasteland van Europa voor goed afscheid.

Zoodra waren wij de straat van Gibraltar niet door of het begon hard te waaien, maar gelukkig hadden wij den wind vlak van achter. Het schip rolt gestadig, nu en dan wat harder, maar toch gelijk door zonder stooten. Sommige passagiers gevoelen zich nu en dan wel wat onplezierig, en ik

geloof dat de meesten van ons niet heel best slapen. Ook zijn er ratten waar velen zich over ergeren, maar D., mijn reisgenoot in de hut en ik, wij hangen onze laarzen op en laten de ratten eten wat zij vinden. Onder de passagiers zijn sterk sprekende persoonlijkheden; daaronder één die sinds 25 jaar in Nieuw-Zeeland gevestigd is, een Engelsch ingenieur, die voor den spoorweg tusschen Cheribon en Samarang naar Java gaat; een oude Schot, nauwgezet en omzichtig; een ijzergieter uit Bristol, die ook ijzergieterijen in Australië schijnt te hebben, verder eenige passagiers, die hun leven door brengen met reizen. Tezamen hebben zij nu Europa doorkruist; en van hetgeen zij over bijna de geheele wereld ondervonden, weten zij veel te verhalen. In de rookkamer is er dan ook altijd levendig gesprek en iets wetenswaardigs te hooren. Het voedsel is uitmuntend en de hut, waar ik eerst niet veel zin in had, valt mij in het gebruik zeer mede. De badkamers geven zeewater met een warmen stoomstraal er door, evenals sommige badplaatsen in Duitschland. Een programma van vermakelijkheden wordt opgemaakt, voor wanneer wij wat verder zijn, want het is nog niet warm, lange na niet. De warmste dag was 4 Jan., 61 Fahr.; maar zoodra wij Gibraltar voorbij waren, kregen wij een zachte watertemperatuur.

Onzen weg langs de kust van Afrika vervolgende, varen wij tusschen het eiland Galita en het vasteland door, zien Vrijdagavond het roode licht van kaap Bon; 's nachts het vuur van Pantellaria, waar een strafkolonie is; gaan Zaterdag ochtend voorbij Gozo, bereiken aldus Malta, en komen op den achtsten dag na ons vertrek in de haven van Valletta aldaar ten anker.

Intusschen was aan boord iets voorgevallen, dat hoewel op zichzelf zonder gewicht, toch door den gezagvoerder zoolang mogelijk verzwegen was. Een van de officiers namelijk was aan de waterpokken lijdende, in het hospitaal afgezonderd.

Weldra echter kon er van verzwijgen geen spraak meer zijn. De gele vlag maakt het voor een ieder duidelijk dat wij in quarantaine zijn. De vele roeiboortjes, die zich gereed hielden om ons naar land te brengen, blijven dus op een eerbiedigen afstand. Na geruimen tijd wachten komt het bootje van den quarantaine-dienst langs zij, om de scheepspapieren in ontvangst te nemen, en om brieven voor het schip aan boord te brengen. De brieven worden ons met zooveel omzichtigheid toegestoken, dat zij in het water vallen. De passagiers, die deze angstigheid wel wat overdreven vinden, geven zulks duidelijk te kennen.

Vond de quarantaine-ambtenaar het onaangenaam iets aan ons te moeten toereiken, nog meer staat het hem tegen, wanneer hij de scheepspapieren zelf in ontvangst nemen moet van den dokter, die daarmee onder aan de trap klaar staat. Met een koperen

tang gewapend, neemt hij ze voorzichtig van den dokter aan, en laat ze terstond vallen in een houten doos die, aan het eind van een lange steel bevestigd, hem toegestoken wordt. Nu verwijderd hij zich om aan land de papieren te gaan onderzoeken. Wij vermoeden dat dit onderzoek wel niet heel diepgaand zal zijn. Na geruimen tijd komt hij terug, maar maakt nu zooveel bezwaar om aan boord te komen, dat wij hem uitlachen; hierop wordt hij boos en roept ons in gebroken Engelsch allerlei bedreigingen toe. Wij beginnen aan een oplossing van deze moeilijkheden te wanhopen, want zoolang de quarantaine-dienst zich niet persoonlijk overtuigt, dat er geen sprake is van het overbrengen van een gevaarlijke epidemie, zoolang zullen wij in geen geval aan land mogen gaan.

Ten laatste zal de ambtenaar zich toch verstouten om aan boord te komen. Hij klimt uit zijn bootje, gaat onder aan de trap staan, en wordt eindelijk door den dokter overreed om met dezen den patient te gaan bezoeken. Weldra komen zij terug, alles is in orde; we zijn vrij. De gele vlag wordt neergehaald, en wij verdringen elkander aan de trap om naar land geroeid te worden.

Uit het midden van een diepen inham, steekt een smalle strook rots, daar Valatta op ligt, als een groot havenhoofd of schiereiland uit, en verdeelt aldus den inham in twee helften, die beide veilige havens vormen. Alle beheerschende punten zijn met zwaar gebastioneerde verdedigingswerken voorzien, en hoewel deze tegen het nieuwerwetsch geschut niet bestand zijn, zoo geven zij toch, met de ook uit lichtgrauwen steen opgetrokken stad, aan het geheel een aanblik van hechtheid en weerstandsvermogen. De groote straat doorloopt het schiereiland in zijn geheele lengte; aan weerszijden loopen de dwarsstraten steil naar het water af, zoo steil, dat ze op vele plaatsen voor voertuigen niet berijdbaar zijn, en alleen als trappen kunnen gebruikt worden.

Het is duidelijk dat de stad gebouwd werd in een tijdperk van bloei en grootheid, dat sinds voorbij ging. Toch ziet de plaats er niet vervallen uit, maar geeft integendeel den indruk van levendigheid en welvaren. De kleurige winkels, de groote huizen met hun binnenplaatsen, die door gaanderijen omgeven en met oranjeboomen versierd zijn; de weelderigheid waarmede versieringen zijn aangebracht, alles zwaar in steen gebeeldhouwd; het geheel door een vroolijke zon verlicht en door de donkere gezichten van de bewoners en de heldere uniformen van de bezetting levendig gemaakt, laat een sterken indruk na.

Zien de mooie buurten er welvarend uit, en dat zal in de meeste steden wel het geval zijn, in de arme buurten zijn de straten wat nauwer, de kamers en gangen wat donkerder, maar alles is uit steen opgetrokken en niet slecht onderhouden. Van de ellende, die men in het Noorden in de groote steden

aantreft, kunnen wij niets bespeuren. Armen zag men niet, wel bedelaars, maar dat hoort zoo in het Zuiden; later vernam ik dat er in een uitgehouwen ruimte onder de stad een kolonie dieven woont; maar wanneer en waar die komen stelen, begrijp ik niet.

Valetta is vol herinneringen aan de Maltheser ridders. De plaatsen waar zij onder hen die landgenooten waren, zich vereenigden, en zich dan een gemeenschappelijke woning of club bouwden, de zalen, waar het kapittel van de orde vergaderde, de kerk waar de ridders begraven zijn, aan alle zijden houdt een of ander monument de herinnering aan vroegere tijden levendig.

In de kerk van St. Jan, die hoofdzakelijk uit een grooten koepel bestaat, is de middenruimte door geen pilaren afgebroken. De vloer bestaat uit vierhonderd met gekleurde wapenschilden versierde grafzerken. Daar de zerken alle vierkant zijn, heeft de vloer het aanzicht van een reusachtig mozaïk. In het paleis van den gouverneur laat men de oude kapittelkamer zien; deze, hoewel met oude gobelins behangen, ziet er met de vierkante lambriseeringen en gemakkelijke stoelen en leunstoelen nieuwerwetsch uit. In de wapenzaal van het paleis van den gouverneur zag ik een achterlaadgeweer van 200 jaar geleden, naast kanonnen van touwwerk met metalen hoepels.

In een kerk op den weg van Flariana, een kwartier buiten de stad gelegen, zagen wij een eigenaardige begraafplaats, der zoogenaamde „pickled” of „baked monks” Zes en twintig van de monniken, die in de laatste honderd jaren in het klooster overleden zijn, werden in plechtgewaad gekleed in een zacht gestookten oven gedaan. Na drie maanden waren de lijken dan geheel uitgedroogd, en hadden dan tevens zooveel stijfheid verkregen, dat ze bleven staan, wanneer men ze overeind opzette in de missen van de doodenkamer. De hoofden drogen tot doodskoppen ineen, maar het vel van de handen wordt perkament, zoodat men de beenderen niet ziet. Tot het indrukwekkende van de gestalten, draagt ook het in plooiën nederhangende gewaad veel bij. 's Avonds gingen wij naar boord terug, en klokslag het aangekondigde uur vertrok de boot, want de kapitein is een zeer nauwgezet man, die, wanneer hij de mails aan boord heeft, geen minuut langer wacht dan noodig is.

Zondag, Maandag en Dinsdag zagen wij geen land, hoewel de berg Ida op het eiland Candia bij helder weder soms te zien is.

Woensdagochtend vroeg, den twaalfden dag na ons vertrek uit Londen, komen wij te Port Saïd aan. Hoewel het nog donker is, wordt terstond een aanvang gemaakt met het innemen van kolen. Na een vroeg ontbijt gaan wij aan land en wandelen een eindje de plaats in: wij hebben echter geen tijd om ver te gaan, daar wij om negen uur weer vertrekken zullen.

De sloepen hebben hier niet het schilderachtige van de Maltheser bootjes, die als gondels bestuurd worden. Wij zagen in het Arabische gedeelte der stad de scholen, waar de kinderen achter tralies, die de school van de straat scheiden, den Koran opdreunen. Wat de bevolking der stad aangaat, wij waren er niet lang genoeg, om de verschillende stammen waaruit zij bestaat goed te kunnen onderscheiden. Soedaneezen groot en sterk met minder dikke lippen dan de negers, en lichter van kleur, enkele gitzwarte negers, Arabieren, Bedouïnen enz. De Egyptenaren waren van een geheel afzonderlijk type. D. probeerde er enkele te photographieeren, maar, of zij liepen heen, of zetten zich in een komische houding en men moest het wel opgeven eene afbeelding van hen mede te nemen.

Het beheer van het kanaal is geheel in Fransche handen; ook de loodsen zijn Franschen, of althans lieden uit het zuiden. De werkzaamheden van den Suez-loods zijn geheel verschillend van die van den zeeloods; hij krijgt een stoel op de brug, gaat zitten, en men kan het hem niet aanzien, dat hij met inspanning bezig is. Toch is dit het geval, en wordt er een groote mate van ervaring vereischt, om, uren aaneen door dit nauwe vaarwater stoomende, het schip steeds in het midden van de geul te houden. De moeilijkheid wordt nog vermeerderd, doordien de schepen soms geheel onvoorzien weigeren aan het roer te gehoorzamen; dit gebeurt door de zuiging van het nauwe vaarwater.

Toen wij in een van de verbredingen gemeerd lagen om in tegengestelde richtingen varende schepen voorbij te laten, kregen wij op die wijze bijna averij. Een van de booten, de Dacca, liep op ons in en kwam zoo dicht langs, dat, indien de poortjes niet overhaast naar beneden waren gelaten, deze weggeschuurd zouden zijn geweest. Er was een oogenblik van schrik aan boord, en niet zonder reden, want bijna waren wij op de Ravenna, die achter ons kwam, ingeloopt; de eenigen die op de Dacca kalm schenen te blijven, waren de kapitein en de Fransche loods op de brug. De zwarte bemanning liep schreeuwende heen en weer; en bij ons was er ook niet weinig ontroering.

Zondag was het mooi, zonnig weder en konden wij de luchtspiegeling in de woestijn goed zien. Veel watervogels, fiamingo's en een enkele kameel met een Arabier er op is alles wat men ziet van levende wezens; hier en daar een stukje groen; het doode van de woestijn en daartegen de fijngeteekende en gekleurde luchtspiegeling, leverde een treffend gezicht.

Met het vallen van den dag gaat de maan helder op en stelt ons in staat onzen weg tot in het meer Timseh te vervolgen, alwaar wij ankeren. In de verte zien wij de lichten van Ismaëleh, maar niemand gaat aan land, daar wij onzen weg zullen vervolgen, zoodra de dageraad aanbreekt.

Sedert het elektrische licht meer algemeen in gebruik is gekomen, varen de mailbooten geregeld 's nachts door. De geheele inrichting wordt door een daartoe opgerichte maatschappij aan boord gebracht, en de sterke booglamp in den boeg bevestigd. Wanneer men aldus 's nachts door het kanaal vaart, gevolgd door andere schepen, die alle voorzien zijn van een licht, dat op het witte zand van de oevers een helder schijnsel werpt, dan is het alsof een optocht van reusachtige waterdieren, statig zijn weg vervolgt.

Men hoort anders niets dan dat nu en dan eenig bevel gegeven wordt. De machine maakt bijna geen geraas; wind noch golven storen de ingebroken stilte. Passeert men in tegengestelde richting varende schepen, dan ziet men eerst in de verte hun licht naderen, het wordt verblindend, en beschijnt het geheele schip alsof het dag was. In een oogenblik is het voorbij; vooruit ziet men alweer het blinkende zand van de lijrechte oevers, en daartusschen het zich in het verschieft verliezende kanaal.

X.

(Slot volgt.)

DE GROT VAN HAN.

De reistijd is — voor die „er uit kunnen” — aangebroken, en menigeen neemt er althans eenige dagen of wel weken van om eens uit te rusten, ook door het zien van nieuwe dingen.

Voor wie er gelegenheid toe heeft is 't zeker aan te raden, ook eens een bezoek te brengen aan de wonderlijke, schoone grot hierboven vermeld. Zij legt in België, niet ver van het stadje Rochefort, dat ook een grot van dien naam in zijn nabijheid heeft, welke echter minder bezocht wordt.

Een sombere gang leidt u de beroemde grot van Han binnen, door welke het riviertje de Lesse stroomt. Op ruwe wanden werpen lampen slechts een flauw licht; de beslijkte bodem, de vochtige dampkring zijn juist niet schoon, maar weldra treffen u de schoone vormen van den druipsteen rondom.

In de „afgrondzaal” ziet ge bij helder magnesiumlicht, een prachtige draperie, die in bevallige plooiën afhangt. Daaronder bevindt zich een afgrond, men bemerkt hem niet, voor men er duidelijk op gewezen en hij in het licht gesteld wordt. Een treffend beeld van....?

Overal zijn waarschuwingen geplaatst om niet in den afgrond te vallen, zich niet te stooten enz. En met reden! Men gaat over het slijkerige pad met stalactieten rondom zich den druipsteen langs. Figuren ziet men die doen denken aan cactussen, bundels beetwortels, tabaksbladeren enz. Onder een prachtige draperie ginds vormt de stalagmiet een groot altaar. Elders heeft de stalactiet zich met stalagmiet tot twee zuilen verenigd, die aan den rotskoepel den naam

van „Zaal der Alhambra” hebben gegeven. Men ziet door haar fijn weefsel een daarachter gehouden lamp zacht schijnen, en een welluidende klank treft het oor, als de gids er tegen tikt.

Na een uur ontmoet men het water van de Lesse waarover een brug ligt. Wie wil kan zich hier aan de tapkast verfrisschen.

Thans volgt de „Domzaal”. Dit is als 't ware een druipsteenen kerk. In den hoek staat op een rots tegen de wanden van den koepel een kleine rotsmuur, hier en daar geopend, als de kanteelen van een oud kasteel.

Nu snelt de gids, in iedere hand een fakkel, omhoog. Al verder klimt hij, kleiner en kleiner wordt hij, zwaait hij de fakkels en — verdwijnt achter den rotsmuur. Eensklaps zien wij hem weer door een opening, en weder verdwijnt hij achter de rotsmuur. Weldra zien wij hem weer door een opening, en weer gaat het voorwaarts met de fakkels — wij zien hem niet meer.

Gezichtsbedrog slechts, want 't is een rots van hoogstens 40 meter en de tocht schijnt zoo ver!

Nu varen wij op de wateren der Lesse de grot uit; allerlei kleurschakeeringen zien we. Als niemand bang is voor het ontzaglijk geluid, wordt er een kanonschot, rollend als de donder, gelost. Een oogenblik later staan we weer in het zonnelicht!

't Is een prachtig schouwspel, dat Gods grootheid in zijn werken predikt. Wie kan, verzuime niet het te gaan bewonderen.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

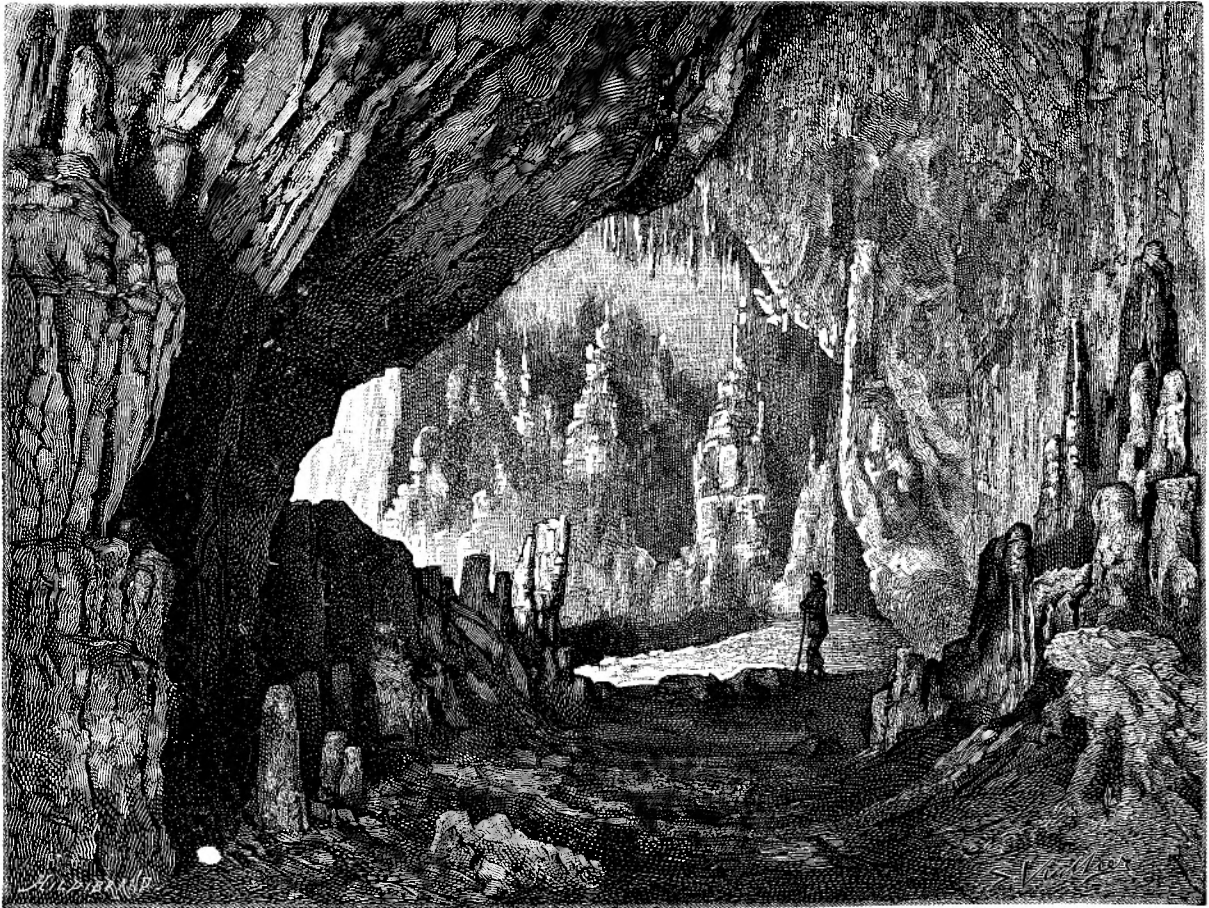
XXI.

WAARIN DE HOLLANDSCHE VLAG TEN DEELE WORDT
BEZOEDELD.

Den bestendigen lezer is het, naar we mogen vertrouwen, nog niet ontgaan hoe het „onderhebbend” personeel van „Tartarije” en verdere plaatsen door Markus als de Hollandsche vlag wierd aangeduid, en ook waarin deze betiteling zijn oorzaak vond.

Sedert de heer De Bruyne ongeschikt voor het behartigen der zaken was geworden, had Markus het drukker gekregen dan ooit. Mijnheer Van Hove was nog niet in de zaken „geroutineerd” en Kwik, hoe ijverig hij zich ook betoonde, bekleedde toch altijd een betrekking die meer bij de uitvoerende, dan bij de bevelende macht behoorde, en had bovendien, nu hij op twee kantoren dienst deed, de handen vol. Op Markus kwam dus ontzaglijk veel aan, al lag er ook eenige overdrijving in zijn betuigen: „Een mensch het teugenswoordig geen tijd dat-ie asem haalt.”

Gemeenlijk ziet men dat lastige gevallen zich juist voordoen op den minst gewenschten tijd, „alsof

GROT VAN HAN.

't spul spreekt." Zoo ook hier. Wel was er bij zulk een menigte werkvolk wel altijd eenige reden tot klagen maar bepaalde oneerlijkheid was nog zelden of nooit voorgekomen, of althans gemerkt. Nu echter deed zich 't geval voor. Er was een groote partij boter ingeslagen en het moest Markus, die „singuur wist dat er nog slechts twee vaten van verkocht waren, wel treffen dat toen op zekeren dag bespeurde, hoe een der vaten nagenoeg half ledig was, temeer wijl men blijkbaar, doch onhandig, getracht had het voor goed gesloten te doen doorgaan.

Zoo iets was bij menschenheugenis nog niet voorgekomen en Markus besloot dan ook tot elken prijs uit te vorschen hoe de zaak in elkaar zat. Volgens zijn — ver van onverstandige — gewoonte deelde hij echter de ontdekking aan niemand mee, maar nam zijn maatregelen. Welke die waren, zouden we, tot ieders voorlichting in dergelijk geval, gaarne mededeelen, indien we er de gegevens voor hadden. Thans kunnen we slechts melden, dat de schrandere heer Markus reeds na een week „presumptie" had op een viertal werklui plus een soort van opzichter, en tevens reeds het plan had gevormd om hun den diefstal zoo te bewijzen, dat ontkennen onmogelijk was.

„Meneer Kwik", sprak Markus op een Zaterdagavond, „strakkies komt, so as uwe weet, de Hollandsche vlag. Sou uwe goed vinde, deuse vijf — hier heb u de name — niet te betale. As uwe mee wil gaan, dan sel u wel sien wat dat er is, of ik mog me vergisse."

Jan wist bij ervaring, dat Markus zich in de zaken zeer zelden vergiste, en stemde dus aanstonds toe. Toen de werklui waren uitbetaald min vijf, die ietwat zuinig keken, wenkte Markus, die hen niet uit het oog verloor, de onbetaalden hem te volgen. Weldra zat het vijftal in een vertrekje dat Markus tot kantoor diende (wel te onderscheiden van het vroeger vermelde „ketoor" boven) en dat eigenlijk voor drie menschen al niet te ruim was. Er stond bovendien nog een kacheltje en het trof Kwik, dat schoon 't pas October en volstrekt niet koud was, gezegd kacheltje lustig brandde.

„Wel mannen", sprak Markus, na de deur te hebben gesloten, „ik wou jelui wel reis wat vragen. Je mot wete as dat we der niet so precies achter benne, hoelang dat elk van jelui hier nou al in dienst is. Ken jelui dat ook vertelle, dan skrijf ik het op; 't is voor 't avancement, begrijp je, as der ouwe afvalle, so as de vader van 't bessieshuis see bij de begraffenis."

De mannen hadden bij deze toespraak ietwat verlegen rondgekeken. Ze begrepen er blijkbaar weinig van en schenen niet op hun gemak. Geen gaf zoo dadelijk antwoord.

„Reken het maar op je gemak uit” sprak Markus zijn pijpje opstekend. „Wil jelui ook reis stoppe?”

’t Verwonderde Kwik, die alweer niet begreep wat dat alles beduidde, dat niemand van de geboden gelegenheid gebruik maakte. Markus stookte ’t kachelje nog wat op en sprak:

„Jelui kan je pette hier wel afsette manne; je sel hier geen tocht vatte.”

Ook nu echter betoonde niemand lust aan de uitnoodiging gevolg te geven: wat Jan te meer verbaasde, daar de gezichten der mannen intusschen vuurrood waren geworden en ze nu en dan, gelijk Markus later zei, „blaasde as iemant die voor de verkouwigheid hove een pot vlier sit.”

„Nou manne,” sprak Markus eindelijk, „heb jelui ’t al uitgerekend? Der kikt geen mensch.”

Kwik zag verwonderd de mannen aan, maar zijn verbazing nam toe, toen hij bespeurde hoe de aangezichten van twee of drie begonnen te glimmen en breede, vette strepen langs hun wangen afgleden. Markus zag het ook, maar zei bedaard:

„Een beetje warm hier, hè. ’t Is van de kachel. Hoe kan jelui je pette op vele?”

De aangezichten der vijf begonnen steeds meer te glanzen, doch blijkbaar niet van vreugd. Daarbij druppelde zekere zelfstandigheid nu zoo overvloedig van hun wangen dat het onmogelijk was alleen aan zweet, ’t zij van warmte of van angst, te denken, al werkten die factoren ook mee.

„Nou dan,” sprak Markus eensklaps met forsche stem, „as jijlui dan absoluut niet wille, dan sel ik het doen,” en meteen op den voorman toetredende, rukte hij dezen de pet van ’t hoofd. Iets geelachtigs, blijkbaar in smeltenden toestand, viel op den grond en had een blijkbaar spoor nagelaten op de pruik van den ont kroonde, die nu met een, ware ’t mogelijk, nog rooder gezicht dan zoeven voor Markus stond.

Deze laatste zag zijn volkje veelbeteekenend aan; zij begrepen hem. De petten gingen af; in elke lag een stuk gestolen boter, of liever ’t ramspoedig overschot van hetzelfde.

„Set nu je pet maar weer op,” sprak Markus — een uitnoodiging die weer geen gehoor vond, — „maar luister nou. Ik moet er meneer kennis van geven en meneer Kwik is getuige. Weet nou wel wat je doet. Betoetere kan je me niet, dat sie je, en dat jelui in de kast kan komme weet je ook. Nou kiese of deele, so as de neef zei toe der niks overschoot. Wille jelui de schade vergoede, dan sel ik sien dat ik een goed woord voor je doe; anders weet jelui de rest.”

De mannen keken elkander beteuterd aan. Aan ontkennen viel niet te denken, zoomin als met Markus’ dreigement te schertsen. Eindelijk zei de opzichter: „Asse me een halve week geve, is ’t dan goed?”

„’t Is nooit goed,” antwoordde Markus, „maar ’t is dan in alle geval sooveul as betaald. En nou selle we afreken, see de huisbaas.”

Met de helft van hun weekloon haastten zich de mannen, die ’t in dubbelen zin benauwd gehad hadden, weg. Zoodra de laatste uit het gezicht was barstte Markus in luid lachen uit, gaf Kwik een stoot in den rug en riep:

„Nou, hoe heb ik dat geleverd? Wat zeg je der van?”

„Dat het leep was,” antwoordde Kwik, een blik werpende op den grond, die wel een glijbaan leek. „Je hebt ze overtuigd met de stukken, om zoo te zeggen.”

„Ja, dat most ik doen! Toe ik eenmaal in de gate had hoe het in sijn werk gong, dacht ik: wacht, ’k sel jelui je eigen laten verraaije. En dat kacheltje, ha, ha — se hebbe het uitgesweet, hoor! Maar nou eerst de boel schoon. ’t Gaat geen mensch an.”

Een half uur later waren alle sporen van het vet toneel dat had plaats gevonden door de vaardige handen van Markus, die in de schoonmaak ervaren bleek, weggewischt.

Deed ook de wijs waarop Markus de zaak tracteerd had alle eer aan, — hijzelf liet niet na het te betoogen — de waarheid was, dat hij er ook zijn eigen eer min of meer bij betrokken achtte. Vandaar dan ook dat de voorstelling, die de heer Van Hove ervan ontving, zoo zacht mogelijk was. Toch bracht zij dezen ernstig aan ’t denken, vooral of liever juist doordat Markus er blijkbaar iets vrij gewoons in zag. En ’t slot was dat bij den heer Van Hove ’t plan rijpte, reeds lang, gelijk men weet, gekoesterd om voortaan ook voor zijn werklieden iets meer dan „werkgever” en „betaler” te zijn. Het diefachtig vijftal liet hij met vrede, vroeg niet eens de namen, maar besloot voortaan elken dag, voor alle werklui, te beginnen met gebed en ’t lezen van Gods Woord. Mijnheer De Bruyne, die daar altijd tegen was geweest, kon het nu niet meer verhinderen. De vraag was echter hoe ’t aan te leggen.

Acht in onze dagen menigeen, die zelf nog noodig heeft veel te leeren, zich tot „voorgaan” ten volle bekwaam, bij Van Hove was ’t anders, vooral nu hij stond tegenover menschen, wier taal en begrippen en behoeften hem min of meer vreemd waren. Hij raadpleegde er Kwik over. Deze nu had en met den arbeid en met zekeren inwendigen strijd, die in hem was begonnen, zooveel te doen, dat hij den lust en ook den moed miste om zich als leider aan te bieden. Hij sloeg echter voor het Verburg te vragen, die door zijn arbeid in het genootschap met velerlei toestanden bekend was. Alzoo geschiedde, en om kort te gaan, „voortaan”, zoo zegt Kwik, „werd bij ons elke dag met God begonnen en voleindigd. We hebben er den zegen van ondervonden. Schijnbaar leden we elken dag een half uur tijdverlies; in de werkelijkheid was het winst.”

Dat de stap, door Van Hove gedaan, opzien wekte

was te begrijpen, doch hij stoorde zich daar wijze-lijk niet aan. Elken morgen verscheen Verburg, gaf na een kort gebed een psalm of een gezangvers op en las daarna een gedeelte van Gods Woord. Gemeenlijk volgden daarop enkele toepasselijke opmerkingen, al naar hij meende dat ieder van noode had. Den eersten keer wisten de werklui blijkbaar niet recht hoe zij 't hadden, toen heer en knecht daar broederlijk bij psalmgezing en gebed bijeenzaten. Doch spoedig vond niemand er iets vreemds meer in. Zelfs Markus die eerst gelachen had, toen hij van het „kerkie speulen” hoorde, moest al spoedig erkennen, dat er wat goeds in lag.

„Sie-je”, sprak hij een paar weken later tot zijn vrouw, die zich in de nieuwigheid hartelijk verheugde, „ik mot segge as dat wat die Verburg seit nog so kwaad niet is, al ben ik niet van jou geloof of van sijnes. Daar heb je nou Kees, die altijd so met de ellemente werkt — je weet wel — je hoort nou geen onvertoge woord meer van 'em. „Dat het Verburg me ofgeleerd,” zeit-ie.”

Juffrouw Markus was gelukkig zoover in de zinnebeeldige taal haars echtgenoots gevorderd, dat zij begreep hoe bedoelde Kees gewoon was, de werkwoorden „donderen” en „bliksemen” veelvuldig en in alle tijden te vervoegen, doch dit door Verburgs vermaningen begon na te laten. Zij had de stille hoop dat ook nog eens op haar man een invloed ten goede mocht worden geoefend.

Maar de nieuwe arbeid onder Verburgs leiding begonnen, zou ook nog andere gevolgen hebben, onvoorziene, gelijk er zoovele in de wereld voorkomen.

De verandering in Kwiks werkzaamheden verplichtte hem elken morgen een wandeling naar het hoofdkantoor te maken, en daar zijn weg langs de woning van Verburg voerde, met wien hij op zoo vriendschappelijken voet stond, was 't natuurlijk dat hij deze vaak ontmoette en verzelde, ja hem al spoedig geregeld afhaalde. Even natuurlijk was, dat hij bij zulke gelegenheden de dochteren des huizes aantrof en alzoo ook haar, met wie hij leefde in wat men nu misschien „gewapenden vrede” zou noemen. 't Woord was toen nog niet uitgevonden, al bestond de zaak reeds.

We zouden Kwik onrecht doen, door te beweren dat hem die ontmoetingen onverschillig waren, of ook dat de zeer ernstige les, die hij ontvangen had en die hem er toe dreef, met ernst het heil zijner ziel te bedenken, de gedachten aan Anneko belett'en door te werken. Eens menschen hoofd en hart zijn zeer wonderlijke dingen, wier hooge oorsprong ook daaruit blijkt, dat ze het heelal kunnen omvatten en zoowel de tijdelijke als de eeuwige dingen behartigen. Ongelukkig hebben de laatste bij velen de eerste plaats en deze omkeering der natuurlijke orde sticht overal vermaning en onrust.

„Nu ik Anneko weer geregeld zag,” zegt Kwik,

„en ook niet meer zoo geheel in mijn werk opging, gevoelde ik eerst recht, hoe ik voor haar een genegenheid koesterde, die ik noch voor Mina, noch voor iemand anders bezat. Ik hield dat echter voor mij, temeer daar Anneko zeer stil was en schoon vriendelijk, mij toch niet liet merken hoe 't bij haar was gesteld.” Doch ook hieromtrent zou 't licht opgaan.

Op een avond had Jan, die Verburg trouw in het penningmeesterschap bleef bijstaan, zich naar diens woning begeven. Anneko ontving hem en zei, dat vader wel zoo dadelijk thuis zou komen. Dat bleek echter niet het geval, want nadat het drietal, de zusters en hun bezoeker, een half uur lang over allerlei gekout had, was Verburg er nog niet.

„Ik geloof dat ik u gestoord heb,” sprak Jan, op een geopend boek wijzende dat op tafel lag, „als u misschien aan 't lezen was, wil ik ook heel graag een oogenblik luisteren.

„O neen,” zei Mina gilmlachend, „'t is meer een boek om voor zichzelf te lezen, dunkt mij. Anneko houdt er heel veel van en kent het zeker wel van buiten. Ik voor mij eet niet graag zooveel letters.”

„'t Ligt er maar aan wat het is,” zei Kwik. „Ik heb een jaar geleden van onze vriendin op 't gezelschap een boekje gekregen, dat ik nog altijd niet heb teruggegeven, zoo mooi vind ik het.”

„Hoe heet dat?” vroeg Anneko met een drift die Kwik verbaasde.

„De Christenreis van Bunjan,”¹⁾ antwoordde Kwik. „Ik heb nooit wat mooiers en degelikers buiten de Schrift gelezen.”

„Maar dat is juist het boek waar Anneko altijd in leest!” riep Mina, terwijl haar zuster even kleurde. „Kijk, hier is het!”

Het boekje dat Jan te zien kreeg was de bekende oude uitgaaf, wier leelijk uiterlijk gelukkig door den degelijken inhoud wordt vergoed. Op den titel zag men een man met een grooten flaphoed en een reusachtige matras (het pak der zonden verbeeldend) op den rug. De vele verdere printen waren vaak onoogelijker. Ook de taal en vooral de verzen waren vaak zonderling; b. v. wanneer een „boos en snood rebel” klaagde dat hij „niets verdient dan hel.” Opmerkelijk en toch waar is, dat men nog in onzen tijd menschen vindt die deze gebrekkige, soms jammerlijke vertaling boven de zooveel betere van Scheltema, De Zwart of Pierson verkiezen. Voor sommige menschen is alleen 't oude goed. Een Christen echter diende hooger te staan. Doch al liet de overzetting veel te wenschen, 't heeft gelukkig niet verhinderd, dat ook onze voorgelachten Bunyan lezen en liefhadden — gelijk wij nu nog. Zoo ging het ook Anneko en Kwik en zal het nog duizenden gaan.

De ontdekking dat de smaak van den een zoo ge-

¹⁾ De vrij gewone, verkeerde uitspraak. 't Moet zijn Bun-jen.

geheel met die van de andere stemde, scheen ook Jan te verrassen en hij toonde dit door den gullen uitroep: „Wel, wie had dat kunnen denken, dat we 't zoo eens waren!”

„Och,” sprak Mina met een leuk gezicht, „de menschen zijn 't soms veel meer eens dan ze zelf weten; niet waar Anneko?”

„Als ze 't zelf niet weten helpt het hun niet veel,” was 't antwoord.

„Misschien is 't dan wel goed als ze 't eens ontdekken,” zei Jan veelbeteekenend.

't Was goed dat op 't oogenblik het gesprek werd afgebroken door de komst van Verburg. Er zijn toestanden die zonder veel woorden worden begrepen en wier beste slotsom wordt verkregen zonder veel redeneeren. Toen Jan dien avond afscheid nam gevoelde hij, Anneko de hand drukkend, dat alles anders was dan gister en eergister. Wat Anneko dacht vermeldt de historie niet. Doch Kwik schreef in zijn dagboek, na de vermelding van nog veel meer dan we hier vertelden: „En dit alles kwam voort uit de schrandrheid, waarmee de heer Markus den boterdieven hun vet gaf. Zeker heeft hijzelf niet gedacht hoeveel en velerlei uit die kleine oorzaak volgen zou.”

H.

DE BEELDENSTORM.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

I.

Zoo ergens, dan had zich in de Nederlandsche gewesten de godsdienstzin geuit in het beschenken van kerken en kloosters. Die trotsche, Gothische tempels, wier sierlijke bogen zich eindeloos hoog in een nevelig looverdak schenen te verliezen, welker torens de wolken doorboorden, waren ze niet de zichtbare bewijzen van de goedgeefschheid der vrome leeken? Die rijkversierde kapellen, met hun schoone altaren, die meesterstukken van kunst en nijverheid, de grootsche schilderstukken, de rijkste beeldengalerij, de gouden en zilveren schatten, ze getuigden, dat, zoo men de verlossing uit het vagevuur al voor aardische goederen had willen koopen, men den prijs der hemelsche gelukzaligheid althans met kwistige hand aan de kerk uitbetaald had. En haalt nu niet minachtend de schouders op en glimlacht niet om zulken vromen ijver aan de dwaling gewijd. Wien het hart warm klopt voor het vermeende goede, dien zal ook de waarheid, zoo hij ze vindt, het duurzaamst ontgloeien, doch van koude onverschilligheid is zoo min voor de waarheid als voor de leugen iets te hopen. De historie der Nederlandsche gewesten bewijst het al weder, zoo ge let op de veerkracht, welke onze vaders bewezen, toen eenmaal de ontgoocheling kwam, toen men inzag hoe

men zijn beste schatten van geest en goed en vernuft op het outer der misleiding jarenlang had gebracht. Zoo en ook zoo alleen laat zich de geschiedenis, welke we in deze bladzijden geven, uitsluitend verklaren.

„De wind blaast waarheen hij wil en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet, vanwaar hij komt of waar hij heengaat,” zoo leerde de Heere der kerk eenmaal zijnen jongeren. Deze uitspraak geldt ook den storm, waarvan we spreken. Een gansch volk geraakt in roering, hier, ginds, overal. De gemoederen gisten en koken. Men snelt naar de kerken, men slaat de handen aan de kunstschaten, door eeuw bij eeuw hier opgetast; men verbrijzelt, men vergruist en, wat den vaders heilig was, treden de zonen onder den voet. En dan keert men weltevreden naar huis en wacht de komende dingen. Al dreigt de kerker in het verschiet, al grijnst de dood als een engel der wraak den roekeloozen aan, zij hebben zich gewroken. Gewroken over de eeuwenlange misleiding aan de instrumenten der dwaling; gewroken heeft men ziel en geest, maar niet aan hen, die ze gebonden hielden, doch aan de kluisters waarmede men hen bond. Onder die hoopen puin in de kerken ligt geen priester begraven, geen beeldenstormer heeft zijne hand met het bloed der monniken bevlekt. De priesters hebben de verwanten en vrienden dezer beeldenstormers ter pijnbank en ten brandstapel geleid, de monniken hebben hunne jammerkreten onder helsch schaterlachen gesmoord, Rome heeft levende beelden tot zijn slachtoffers bij duizenden gekozen. Wat wilt ge dan? Den beeldenstorm een vaudalisme, een razernij schelden? Neen, hij is een conscientiekreet van een volk, dat eindelijk zichzelf gevoelen gaat, een weerslag van den veerkrachtigen geest, welken men al te lang gebonden hield, eene aanklacht over het misbruik, dat de kerk maakte van de goedgeloovigheid der eenvoudige zielen. Geen Nederlander behoeft voor den beeldenstormer te blozen, en wie de vergruisde en verbrijzelde schatten der middeneeuwen betreuren mocht, hij klage voor de rechtbank van kunstzin en genie niet de hervorming, maar Rome aan en schrijve ook boven deze bladzijde uit onze historie:

„Zie, dat heeft Spanje aan ons gedaan!”

Als een liefelijke oase in de woestijn van het leven, zoo lag daar temidden van het rumoer der groote wereldstad de Onze Lieve Vrouwekerk te Antwerpen. De stroom van den wereldhandel bruijste langshaar voort, maar daarbinnen gebood de hemelsche vrede den golven zich neder te leggen. Wie den storm daarbuiten ontvlood, dien vloede met de lichtstralen, welke door de gekleurde glazen in het schip der kerk vielen, stille ruste in de ziel als van Hem, die eenmaal den wind op Gennesareth's meer bestrafte. En was 't niet, als hieven die hemelhooge zuilen, met hun gespiste bogen daarboven de ziel, die zich uit de aardische beslommering wilde

opheffen, als vanzelf ten hooge? Waarlijk, indien nog een ander tot den Vader te trekken vermocht dan de Zoon, indien phantasie en poëzie den Vader den arbeid uit de hand nemen mocht, om den verlorene te leiden in de armen des Gekruisten, de Onze Lieve Vrouwe Kerk te Antwerpen zou hare bekeerlingen bij duizenden kunnen tellen.

Maar wat stormen hare spitsen ook gebraveerd hadden, wat stroomen hare poorten ook weerstand boden, thans worden hare grondvesten bewogen en hare deuren wjken voor den drang van den vloed. Een woeste menigte dringt binnen en beweegt zich allereerst naar het ijzeren koorhek. Daar staat het beeld van de schutpatrones des tempels, de Heilige Maagd met het kindeke Jezus in hare armen. Nog gisteren heeft men het, naar eeuwenoude gewoonte in plechtigen optocht door de stad gedragen. Als vierde Rome's kerk in deze troebele dagen haar schoonste triomfen, zóo luide hadden de schutters vóór den hemel, waaronder men het met goud en edelgesteenten rijk versierde beeld droeg, hunne trompetten doen weérklinken. Een drom van geestelijken had den langen weg met zijne requiem's afgewisseld en de rederijkers met hun ontrolde banieren hadden den stoet opgeluisterd. Maar wie het volk had kunnen beluisteren, dat zich achter den stoet verdrong; wie de spotkreten en verwenschingen had gehoord, welke uit de schare toeschouwers opstegen; wie gezien had, hoe menige hand een steen of vuil van de straat opnam en ze naar den hemel wierp, waaronder de heilige moeder gedragen werd; die liet zich door den ijdelsten tooi, waarmede de kerk haar krank lichaam verborg niet verblinden. Eer zou hij den baldadigen spotter recht doen weervaren, die daar tusschen den gewijden zang der priesteren door durfde schreeuwen:

„Mayken! Mayken! Uwe ure is geslagen! Gij maakt uw laatste wandeling! Antwerpen heeft genoeg van Mayken!”

Maar ook zij, die deel uitmaakten van den stoet, ja, zelfs die priesterschare, in haar kostbaar ornaat als zegevierend voorttreidend, ook zij wist het wel dat Maykens dagen geteld waren. En ook de overheid der stad, hoezeer ze ook den schijn aannam de kettters te willen trotseeren, verlangde, dat de wandeling zou geëindigd zijn en men Mayke weér op hare plaats gebracht had. 't Bleef bij een spotkreet, een enkel „Vivent les Gueux!” een steenworp en zonder ongelukken bereikten Mayken en hare verweerders de poort der Lieve Vrouwe Kerk, waar priesters en overheid elkander gelukwenschten met den tamelijk goeden afloop van den ommegang. Men oordeelde het beter voor Mayken een meer verborgen plaats uit te zoeken; en in stede van in het midden der kerk, waar ze hare eereplaats had, bezorgde men haar op het koor en bewaarde haar achter een ijzeren hek. 't Was als gevoelde men, dat men dwaas had gedaan met deze ijdele vertoo-

ning de kettters getrotseerd te hebben, en als wilde men voorzorgsmaatregelen nemen tegen hunne wraak, welke men noodeloos opgewekt had.

Het berouw kwam te laat. Ziet, hoe de menigte zich rondom het hek verdringt.

„Mayken! Mayken! Laat ge u zoo spoedig uit het veld slaan? Zijt ge nu al naar het nest gevlogen!” zoo klinkt het. „Denkt ge het gevaar dus te ontloopen? Pas op, Mayken! Uwe ure nadert met rasse schreden!” zoo spreekt een ander. „Vivent les Gueux!” zoo dreunt het eindelijk door de kerk uit honderden kelen. Men noodigt Mayken uit om mede te stemmen in die leuze, maar, als ze blijft zwijgen, wendt men haar toornig den rug toe, om zijne spotlust te koelen aan de heiligen in het rond, om crucifix en altaar te ontwijden en de sieraden te verwenschen.

Zie, een jong werkman, in gescheurd zwart wambuis, met een strooien hoed op het hoofd, drijft de roekeloosheid zoover, dat hij den predikstoel beklimt. Hij opent een der gewijde boeken en den langdradigen toon van den priester nabootsend, houdt hij eene preek op zijne wijze. De toeschouwers ontvangen zijn spot met verdeelde gevoelens. Hier klapt men in de handen, dáár barst men los in het „Lang leven de Geuzen!” ginds werpt men hem stokken en steenen naar het hoofd of beklimt den kansel en tracht hem bij de beenen naar beneden te trekken. Een warm gevecht volgt op den kansel. De pseudo-redenaar slingert de heilige boeken en wat hij daarboven voorts vinden kan zijnen aanvallers op het hoofd en in het gelaat en als hij niets meer te werpen heeft, verweert hij zich met handen en voeten.

Doch 't is dien jongen, eenvoudig vromen en driftigen zeeman daar beneden te veel. Woest stormt hij de trappen van den kansel op, grijpt den spotter in den nek en bonst hem de trappen af. Deze weet echter den voet van den zeeman onder het vallen te grijpen. Beiden rollen naar beneden en wijl ze geen van beiden beduidend letsel ontvangen hebben, zetten ze hier de worsteling voort tusschen de huilende en joelende menigte. Inmiddels is de kerk door de toestroomende schare al meer gevuld. Stokken worden gezwaaid, dolken getrokken, een pistoolschot dreunt onder de heilige gewelven voort. De zeeman is gekwetst. Zijne verdedigers zien wel, dat ze het onderspit moeten delven en trekken af. Nu eindelijk wagen zich de kerkbewaarders tevoorschijn te treden en het gelukt hun, zij het dan ook met moeite de schare te bewegen, het kerkgebouw te verlaten. Voor dien nacht keerde de Onze Lieve Vrouwekerk met Mayken tot hare ruste terug.

Met de grootste ontsteltenis vernam de Raad, op het stadhuis vergaderd, wat er in de kerk geschied was. Ach, waarom moest het ook thans geschieden, nu de Prins van Oranje afwezig was! Toen de hagepreeken al talrijker en onbeschaamder buiten

de stad gehouden werden, had de landvoogdes er op aangedrongen, dat de Raad zich met meer kracht tegen de ketters zou verzetten en met kracht van wapenen de hagepreeken zou doen eindigen. Doch de overheid had geantwoord, dat zij dit niet durfde onderstaan, tenzij de stad in volslagen oproer mocht geraken, waarbij de Katholieken beslist de minderen zouden zijn. Dringend hadden zij de landvoogdes verzocht den Prins van Oranje, den burggraaf der stad, tot hen te zenden, om in haar naam te handelen en, ofschoon spade en gedrongen, de landvoogdes stemde toe. Met uitbundig gejuich van de volksmenigte, met pistoolschoten door Brederode en de zijnen binnengehaald, had Oranje met groote moeite den storm weten te bezweren, ook al had hij er niet in mogen slagen de hagepreeken te doen ophouden. Hij wist het wel, dat hij ondankbaar werk dreef. Ook al prezen zijne tegenstanders hem als den eenigen man, die verstand van regeeren had en het volk wist in toom te houden, al schreef Margaretha hem, dat zij hem twee lichamen toewenschte, zoodat hij tegelijk haar te Brussel elk oogenblik van raad dienen en te Antwerpen het volk bedwingen kon, al richtte koning Filips ook een eigenhandigen brief vol dankbetuigingen aan zijn meest getrouwen dienaar en lieven neef, Oranje wist het wel, dat zijn vonnis op het Escuriaal geteekend lag en dat de brieven van de landvoogdesse aan den koning slechts strekten om de uitvoering van het vonnis te verhaasten en te verzwaren. Doch, wat deerde het hem! Hij zou met een goed geweten den koning dienen en de belangen van land en volk voorstaan, al gevoelde de een zich in hem teleurgesteld, omdat hij de roekeloosheid niet tot vermetelheid dreef en al miskende de ander hem, omdat hij naar gansch andere inzichten dan de regeering, haar belangen zocht te behartigen.

Doch de edelen zijn weder saamgekomen. Vijftien honderd ridders met hun gevolg zijn in St. Truien vergaderd met Brederode en Lodewijk van Nassau aan het hoofd. Helaas, dat we het schrijven moeten! Slechts aan het herhaald aangeheven „Vivent les Gueux!” kondt ge ze herkennen, die stormvogels der vrijheid; overigens geleken ze bij hun onstuimige vergaderingen en hun woeste drinkgelagen meer op een wilde horde, die van den laagsten stand, met welks naam ze zich sierden, ook de ondeugden en kwade eigenschappen overgenomen hadden. Op last van de landvoogdes begaven Oranje en Egmond zich thans naar Duffel, ten einde met de afgevaardigden der verbondenen, wier toon al stouter en oproeriger werd, saâm te komen.

(Wordt vervolgd).

NIETS NIEUWS.

De groote legeroefeningen, zooals zij tegenwoordig door alle groote mogendheden gehouden worden,

zijn in hun tegenwoordigen vorm nog zoo oud niet. Op kleine schaal begonnen, hebben zij zich allengs meer en meer ontwikkeld.

De Parijzer bladen herinnerden onlangs aan groote kamp, dat in het jaar 1698 in de omstreken van Compiègne gehouden werd en misschien het eerste in zijn soort was. Saint Simon heeft van dit kamp een bijzondere nauwkeurige beschrijving gegeven, waaruit blijkt dat een, voor die dagen bijzonder groot leger van 60.000 man, was bijeengebracht onder bevel van den Maarschalk Boufflers, om den jongen Hertog van Bourgondië in de gelegenheid te stellen door de troepenbewegingen de verschillende oefeningen in de krijgskunde te leeren. Van het eigenlijke militaire leven wordt ons door hem weinig medegedeeld, daarentegen heeft Saint Simon geen woorden genoeg, om de weergalooze weelde te schilderen, die door den maarschalk en zijn officieren werd tentoongespreid. De Maarschalk verbaasde de geheele wereld door de pracht en den uitgezochten smaak van zijn hoofsche feesten. Hij werd daarin nog overtroffen door den Prins van Condé. Nog nimmer had men zulk een prachtvol, schitterend, ja, men mag wel zeggen ontzagwekkend schouwspel gezien.

De kostbaarste spijzen en dranken werden in het kamp gebracht, en elken dag hield Maarschalk Boufflers voor iedereen open tafel. Men bouwde een gansche stad, en niet een stad van eenvoudige tenten en barakken, waaruit ook nog tegenwoordig een kamp bestaat, maar van louter prachtige huizen die met de grootste weelde als paleizen waren ingericht, en waarin dezelfde gemakken waren te vinden, als in de paleizen te Parijs. Daar er toen ter tijd nog geen militaire attachées aan de gezantschappen verbonden waren, had men de vreemde gezanten uitgenoodigd, welke ook prachtig gehuisvest werden, wat echter niet verhinderde, dat zij onder elkander den hevigsten strijd over de etikette voerden. Aan de deuren der Fransche prinsen, kardinalen en buitenlandsche vorsten namelijk, stond geschreven: „voor Prins. voor Vorst.” enz., terwijl op de deuren der andere genoodigden eenvoudig alleen de naam vermeld stond van den bewoner, met weglating van het woordje „voor.” Dit wilden de gezanten zich echter niet laten welgevalen en stroomden inkt werden vergoten over dit onderwerp, wat echter niets gaf, daar de Koning bij zijn besluit bleef, en den gezanten niet toestond om voor hun naam „voor” te zetten. Gelukkig ontstond daardoor geen wezenlijke oorlog.

Er was in het kamp geen gebrek aan dames en de vrouwen schenen zelfs de hoofdzaak te zijn. Ter hunner eer werden groote spiegelgevechten gehouden. De Koning was daarbij met Madame de Maintenon ook tegenwoordig, en vermaakte zich voortreffelijk, voornamelijk wegens de schitterende pracht, die zijn officieren tentoonspreidden.

Maarschalk Boufflers ontving als schadeloosstelling 100.000 Livres, doch Saint Simon deelt daarbij mede, dat veel meer dan die som verbruikt werd.

Toch werden al 100 jaar vroeger, zooals de *Köln. Zeitung* opmerkt, ook in Duitschland troepenverzamelingen gehouden van dezelfde soort, ofschoon van niet zoo grooten omvang. In Nassau-Dillenburg werd het „keurkorps” door de dappere Oranje's voorbeeldig geoefend, en moest het na voorafgaande oproeping en volgens nog heden bestaande reglementen, krijgskundige manoeuvres uitvoeren. Ongetwijfeld was de krijgshaftige geest aldaar opgewekt door de voortdurende deelneming der bevolking aan de Nederl. Spaansche oorlogen. Op het voorbeeld der Nassausche oproeping werd ook in andere Protestantsche deelen des rijks de militie geoefend.

H.

UIT HET LEVEN.

Een paleis.

In haar prachtige tempel hield de Christelijke onthoudersbond voor vrouwen te Chicago onlangs haar intocht. Voor het eerst werd de gewone weeklijksche bidstond daar gehouden.

Deze vereeniging telt tusschen de 200 en 300 leden, heeft ettelijke weldadige instellingen en onderhoudt een groot aantal gelegenheden, waar men gratis geneeskundige hulp kan erlangen.

De „Tempel” is zeker het schoonste vrouwenpaleis op aarde. Het gebouw heeft \$ 1.000.000 gekost, maar wordt gerekend \$ 250.000 's jaars aan kantoorhuur op te brengen. Het schoonste sieraad is de zoogenaamde Francis Willardhall, aldus naar de bekende strijdster voor de zaak der onthouding genaamd. In den vorm van een amphitheater gebouwd, met een prachtige fontein in het midden, bevat de zaal ruimte voor minstens 800 personen. Op tafels, die rondom en ook aan de wanden van het portaal staan, zijn de namen van allen te lezen, die meer dan \$ 100 hebben bijgedragen. Men vindt onder hen ook dien van onzen landgenoot, den heer G. Birkhoff.

Beleefd.

Een dorpsgeestelijke preekte eens zoo aandoenlijk, dat hij de geheele gemeente aan het schreien bracht. Eén man bleef kalm, en op de vraag waarom hij niet meeschreide, gaf hij ten antwoord: Vergeef me, ik behoor tot een andere gemeente.”

De Moravische zendelingen hebben langen tijd onder de Eskimoos gearbeid zonder ernstige vrucht te zien. Zij begonnen hun anders ledigen tijd

te besteden aan vertalen. De tijd brak eindelijk aan. God koos zijn eigen tijd. Een zending was eens bezig met een Evangelie af te schrijven. Vier mannen kwamen naar hem toe, om naar hem te zien. Op hun verzoek las hij hun een gedeelte er van voor, hetwelk het verhaal bevatte van het lijden in den hof van Gethsémané. Terwijl hij voorlas, viel de Geest des Heeren op hen, evenals op Cornelius en zijn gezellen. Eenigen hunner legden hun handen op hun monden, hetgeen hunne manier is van verwondering uit te drukken. Een hunner riep luide en verlangend uit: „Hoe is dat? Zeg me dat nog eens, want ik wil ook verlost worden.” Deze man was de eerste van een lange reeks van bekeerlingen.

Zuinige lui.

In de „Breslauer Nachr.” verhaald een medearbeider uit Alexandrië van twee *zonderlinge gierigaards*, een paar boeren uit Weggis aan de Vierwaldstatterzee. Hun namen, die uit hun passen bleken, zijn Ludwig en Xaverius, beiden oude knapen van ongeveer 70 jarigen leeftijd.

Vele jaren hadden zij in Amerika, in den staat Illinois, als knappe boeren doorgebracht. De liefde tot hun vaderland en het schoone meer deed hen in dezen zomer naar Zwitserland terugkeeren. De stille rust aan den oever van dit heerlijke meer behaagde hen echter niet. Mystieke gedachten rezen in hun geest op; het besluit kwam bij hen tot rijpheid, om een pelgrimstocht naar de heilige plaatsen te maken.

Onder allerlei bezwaren bereikten de beide kruisvaarders Genua. Aldaar wendden zij zich tot den Zwitscherschen consul, om hem te verzoeken hun goedkoope reisgelegenheid naar Alexandrië te verschaffen; ze waren een paar arme Luzerner boeren. Zij kwamen dan ook zeer goedkoop in Egypte, doch men had hen toch nog negentig francs laten betalen. „Ja het zijn woekeraars, die lui in Genua!” zuchtten zij.

Zonder zich echter te laten ontmoedigen zett'en zij hun pelgrimstocht voort, over Alexandrië naar Jaffa en Jeruzalem en daarna keerden zij, na gelukkig volbrachte bedevaart, naar Alexandrië terug. Bedekt met vuile lompen, een oud ganzenroer over den schouder, verzochten zij den voorzitter van de Zwitsersche hulpvereeniging aldaar, om goedkoope overtocht naar Europa. Men deed alles wat mogelijk was voor de arme stumpers. Doch wat wil het geval? Op de dag van de afvaart werden beide pelgrims plotseling ziek en kwamen in het Europeesche hospitaal.

Hier moesten zij, naar de huisregels, hun kleederen afleggen, die aan een nauwkeurige wasch en ontsmetting onderworpen moeten worden. Doch dat was niet naar den zin van onze pelgrims. Met

zeer veel moeite bracht men hen er eindelijk toe, hun smerige buizen uit te trekken, doch van hun broeken wilden zij zich niet ontdoen. Hun geheele hoogmoed als kruisridders scheen zich te verzetten tegen zulk een onderneming. Eindelijk was men gedwongen zacht geweld te gebruiken. Een broek viel. Een tweede omhulde de beenen. Ook deze zonk neder. Nog was men er niet — de hospitaalbedienden zagen het derde harnas. Om die derde broek ontstond nu echter een zware strijd, doch de kranke, zwakke pelgrims moesten het opgeven.

In triumf zwaaiden de overwinnaars met het derde paar broeken. Zij waren ongemeen zwaar. Men onderzocht ze wat nauwkeuriger en — vond er 4000 francs in goud ingenaaid.

Algemeene verwondering! De ziekte der beide pelgrims was niet anders, dan het gevolg van onvoldoende voeding. In de bedelaarsherberg hadden zij gezegd, zij konden niet zulke dure soep betalen als daar gekookt werd. Echter na de ontdekking der 4000 francs kwam men van de eene verassing op de andere. Achtereenvolgens werden voor den dag gehaald, obligaties, spaarbankboekjes, enz. — ter gezamenlijke waarde van ongeveer een kwart miljoen francs!

Wellicht — zoo eindigt de berichtgever — vraagt de redactie aan haar lezers om nieuwe bijdragen om te zorgen, dat den lijders aan den avond huns levens tenminste een goede soep verzekerd wordt.

Een bijzonderheid aan het hof van *Schoa* (Abessynië) is, het spijsigen van het volk, dat het ganse jaar, doch voornamelijk voor en na feestdagen plaatsvindt.

Het zoogenaamde *Crondo*, d. i. het gebruik van geheel rauw vleesch, is gewoonte. Het moet vreemdelingen eigenaardig treffen, bij het verschijnen aan het maal ten hove, de runderen, welker vleesch in het volgende uur gegeten moet worden, nog weltevreden op de plaats heen en weder te zien loopen. In den *Addaratsch*, het groote gebouw zijn lange tafels gereed gezet, die zoo hoog zijn, dat zij de gasten tot aan de kin reiken. De eters worden bij verschillende groepen binnengelaten. De keizer met zijn hofstoet presideert de tafel. Groote hoorns met honigbier gevuld, gaan rond en een hofzanger, *asmari* genoemd, die den lof des keizers bezingt, verhoogt de feestelijke stemming.

Nu en dan worden de gasten zeer vroolijk, wat menigmaal in uitgelatenheid en woest getier ont-aardt; een „helsch lawaai”, zooals Dr. Traversi het noemt. Inmiddels moet met tamelijken haast gegeten worden, want er wachten nog meer hongerige magen om te worden toegelaten. De aanzittenden moeten zich op een gegeven teeken snel verwijderen en de hofbedienden hebben het bevel de achterblijvers met de zweep uit te drijven!

Dit tafelen duurt dikwijls tot diep in den nacht. De vorst zit op een verhevenheid en put zich uit in innemendheid en aangenamen toon tegen zijn gasten. In het jaar 1887 werden op een Mariafeest in één week meer dan tweeduizend runderen aan den hofdisch verorberd. De keizerlijke gebouwen gelijken dan ook op reusachtige vleeschhouwerijen. Toch zouden wij onze burgerlijke maaltijden ver boven deze verkiezen.

De Prins van Joinville, die in openbare vijandschap tegen de Engelschen „leefde”, gaf zijn gemoed eens tegen een Britschen zeeofficier lucht: „Mijn grootste wensch zou het wezen, in een oorlog met mijn fregat 20 minuten naast een Engelsch oorlogschip van gelijke sterkte te liggen.” De Engelschman antwoordde hoffelijk: „O vergeef mij, koninklijke Hoogheid, tien minuten waren meer dan genoeg.”

ONZE BOEKENTAFEL.

Onder den titel: „Een lieflijke dag”, heeft het *Ned. Jongelingsverbond* een beschrijving in het licht gegeven van zijn laatste jaarfeest te Zeist, met het daar gesprokene door de h. h. Marmelstein en Van Bommel. We bevelen dit nette boekje in de aandacht onzer lezers. Het is niet in den handel, maar bij het Bestuur aan te vragen.

We vernemen dat hetzelfde Verbond zijn zomerfeest houden zal te Ellecom, waar gravin Bentinck welwillend een prachtig landgoed afstond. Verschillende predikanten en andere sprekers treden er op. Ook voor *niet-jongelingen* is deze samenkomst toegankelijk.

CORRESPONDENTIE.

Mijnheer de Redacteur!

Op uw vriendelijk verzoek wil ik wel melden, wat mij van het spreekwoord, onder N. B. bedoeld, bekend is.

De Wester Schelde of Hont is een moeilijk te bevaren water, een deel hiervan heet de Staart. Indien men nu den gevaarlijken tocht over de Hont volbracht heeft, is het van weinig beteekenis ook nog de Staart over te steken.

Zoo spreekt men ook in 't dagelijksche leven van: „Komt men over den Hond, dan komt men over de Staart,” als men gewichtige bezwaren uit den weg geruimd of groote moeilijkheden overwonnen heeft, om aan te duiden, dat de nietige hinderpalen het niet onmogelijk maken zijn doel te bereiken. Daar niet iedereen de beteekenis van dit spreekwoord bekend was, is men de Hont met het viervoetige dier gaan verwarren, en schrijft men tegenwoordig Hond.

Ik weet niet van welk geslacht de Hond is; en Thieme schrijft: „Komt men over den hond, dan komt men over den staart.”

Ziehier wat mij bekend is; ik weet echter niet of deze uitlegging eenigen grond heeft, daar ik „de Staart” noch op de kaart, noch in eenig aardrijkskundig boek heb kunnen vinden. Gaarne zou ik het oordeel der redactie hierover willen hooren, en misschien is er wel een Zeeuw onder de lezers, die ons iets van „de Staart” zou willen vertellen?

U dankende voor de zoo gunstige opname mijner vorige regelen, teeken ik mij met de meeste hoogachting,

Uw dienstw. dienares,

E. F.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HOVEKER & ZOON te Amsterdam.

IN DE SCHUILPLAATS DES ALLERHOOGSTEN.

TAFEREELEN UIT HET LEVEN VAN
FRANCIS ALARD,
DEN HERVORMER VAN OLDENBURG.

II.

Door de bijgeloovigheid van het volk echter, steeg de woede tegen Francis meer en meer; men eischte luide voor hem den vuurdood, en het inquisitierecht besloot dus, dat hij levend verbrand zou worden. Zijn eigen moeder ging zelfs zoover, dat zij aanbod het hout voor zijn brandstapel te leveren en te doen aanvoeren. Zoo gebeurde het ook; en haar woede werd zoo groot, dat zij den voerman beval, telkens, wanneer deze met een vracht hout den toren voorbijkwam, met luider stemme te roepen: „Francis Alard, dat is de eerste vracht, die uw moeder u zendt!” En zoo voort tot den zevenden of laatsten keer toe. Het was nu onherroepelijk besloten, dat Francis den volgenden morgen verbrand zou worden. Maar de mensch wikt, God beschikt; en zijne gedachten zijn niet de gedachten der menschen.

In den avond lag Francis op de knieën en bad God lang en vurig: „Heere Jezus, indien Gij mij redden wilt, toon mij dan een weg!” zeide hij, en toen hij opstond, zag hij, dat het maanlicht juist door het ronde gat in den muur zijne gevangenis binnenscheen. Hij liep naar de opening, maar vond die te nauw

om er door te kruipen en toen hij naar buiten keek, sidderde hij voor de groote diepte. Toch bleef hem niets over, dan dezen weg ter redding te beproeven. Hij trok zijne kleederen uit, versneed ze met zijn mes en knoopte toen de lange stukken aan elkander, zoodat er een soort van koord uit ontstond. Toen hij dacht, dat het lang genoeg was, maakte hij het vast aan een ring in den muur en wierp het andere eind naar beneden. Daarop wrong hij zich met alle geweld door het gat en zie: het gelukte. zoo hing hij dan buiten aan de reef en liet zich langzaam naar beneden zakken. Maar nauwelijks was hij halverwege gekomen, toen plotseling een knoop in de reef losging en hij onverhoeds in de diepte stortte.

Ware hij nu op den grond of op steenen gevallen, dan was hij zeker gedood. Maar ook hierin had de Heere voorzien. Hij viel gelukkig in een moeras, zoodat hij zich niet bezeerde. „De Heere bewaarde al zijne beenderen, geen van die werd gebroken” (Ps. XXXIV : 21).

Spoedig bekwam hij van den schrik, en werkte zich nu met alle macht uit het moeras, om het kostte wat het wilde, zijn leven te redden. Hij vertrouwde, dat God hem ook verder helpen zou; want een inwendige stem zeide hem, dat hij nog niet sterven zou, daar de Heere hem nog gebruiken wilde. Toen hij nu verder voortsloep en de stadspoort bereikte, die gelukkig nog open was, kwam

de bijgeloovigheid der menschen hem weder ten goede. De schildwacht, die daar op post stond, verschrok namelijk zoo van zijn uiterlijk, daar hij van top tot teen met modder bedekt was, dat hij meende den duivel zelf te zien; de soldaat wierp zijn wapen weg en liep het wachthuisje binnen, zoodat Francis ongehinderd door de poort en zoo uit de stad ontvluchten kon. Maar daar hij zeer verzwakt was, begonnen zijne krachten, door de buitengewone inspanning nog meer uitgeput, hem te begeven en plaats te maken voor algeheele afmatting. Met veel moeite sleepte hij zich in het donker voort naar een bosch, dat op eenigen afstand van de stad lag. Toen kon hij niet verder. Hij kroop naar het dichtste van de struiken, verzamelde een hoop bladeren en bedekte zich daar geheel mee. Niet lang duurde het echter of hij sliep in, daar hij gedeeltelijk door de ontspanning, gedeeltelijk door de hitte zeer moede was. Het was namelijk midden in den zomer en de lezer zal zich herinneren dat Franciscus ook den vorigen nacht niet geslapen had.

Toen de beul den volgenden morgen in de cel kwam om zijn offer te halen en het niet vond, was hij als verpletterd. Nu was hij tot de vaste overtuiging gekomen dat hij met een toovenaar te doen had en het volk geloofde het ook zeker. Maar de schildwacht had ook zijn avontuur van dien nacht verhaald, en zoo kwam men dan toch eindelijk tot de meer natuurlijke gedachte, dat Alard ontvlucht was. Dadelijk werd allen soldaten van de stad bevel gegeven, uit te trekken om den ontvluchten ketter weder te vangen. En — terwijl dezen den geheelen omtrek doorzochten, sliep Alard den geheelen dag rustig en veilig onder zijn bed van bladeren door Gods engelen bewaakt. Hij kon met David spreken: „Ik zal in vrede tezamen nederliggen en slapen, want Gij, o Heere! alleen zult mij doen zeker wonen” (Ps. IV: 9).

Eerst tegen den avond werd hij wakker door het blaffen van een hond, die vlak bij hem stond. Met schrik en ontsteltenis hoorde hij in zijne nabijheid op de hoorn blazen en bemerkte spoedig dat men hem vervolgde, en dat hij groot gevaar liep weder gegrepen en teruggebracht te worden. Nu begaf hem de moed, en zijn schrik benam hem bijna den adem; daarom knielde hij neder om tot zijnen Heiland te bidden, maar hij kon niets meer zeggen dan: „Heere Jezus, help mij!” Dadelijk daarop hoorde hij twee mannen door de struiken komen, en zijn angst steeg ten top. Nu hoorde hij den een zeggen: „Hier moet hij zijn; hier heeft mijn hond geblaft.” „Och,” zeide de ander, „laat ons nu naar huis gaan, wij vinden hem toch niet. Ik heb den geheelen dag nog niets gegeten en heb honger.” De eerste antwoordde weder: „Ik ook, dus dan zullen wij nu naar huis gaan.” Daarop floot hij zijn hond, die Alard verliet en naar zijnen meester liep. Maar hoe verheugde Francis zich en hoe dankte en loofde hij den Heere, die

hem opnieuw uit zulk een groot gevaar gered had!

Alard bleef nog in zijn schuilplaats totdat het donker was en waagde het toen eerst er uit te sluipen. Hij wilde zich in Gods naam naar eene zuster begeven, die in een dorp aan den straatweg woonde, daar getrouwd was en een logement hield. Deze zuster wilde hij om hulp, in het bijzonder om klederen vragen, en dan wilde hij over de grenzen gaan. In de duisternis liep hij dus verder langs den straatweg. Spoedig zag hij een wagen met koren beladen voor zich uitrijden, hij liep naar den voerman en vroeg hem verlof om op den wagen te klimmen, daar hij gehoord had, dat de voerman dien geheelen nacht door wilde rijden. De man stond het hem toe en Alard maakte zich op den wagen, zoo goed en zoo kwaad als het ging een bed tusschen de korenzakken, zoodat hij geheel en al verborgen en dus volkomen veilig verder rijden kon. Aan het huis zijner zuster gekomen, hield de voerman de paarden stil, daar hij even den herberg in wilde gaan. Francis steeg ook af en waagde het achter den koetsier aan te gaan. Toen hij voor zijne zuster stond, verschrikte deze van zijn uiterlijk, maar herkende hem natuurlijk niet. Onder smeekingen en tranen vertelde hij haar dat hij haar broeder was. „Wat, zijt gij de ketter?” schreeuwde ze, en dadelijk wilde zij weder de dorpelingen bij elkander roepen om hem gevangen te nemen en naar Antwerpen terug te brengen. Francis was dus weder in groot gevaar. Maar ook nu hielp de Heere hem weder uit den nood. De man van zijne zuster had medelijden met hem, sprak met zijne vrouw onder vier oogen en bracht haar tot kalmte, door haar er op te wijzen, dat zijzelve de schande zouden dragen van zijne terechtstelling, vooral als zij hun eigen broeder hadden aangegeven. Daarom was het beter met den voerman te onderhandelen en hem een geschenk aan te bieden, waarvoor hij den vluchteling tot over de grenzen meenam, dan waren zij hem kwijt. De vrouw liet zich eindelijk overhalen en het geschiedde zooals haar man gezegd had. Zonder verder veel met hem te spreken, gaven zij hem de noodige klederen, en zetten hem een stevig maal voor, waarop Alard na veel dankbetuigingen afscheid van hen nam. Zij spraken evenwel ter nauwernood tot hem, want zij vreesden dat de ketter hen onrein zou maken. Hij klom weder op den wagen en reed weg. Nog dienzelfden nacht kwamen zij over de grenzen.

Alard was nu wel aan alle nasporingen zijner vijanden, maar daarom nog niet aan allen nood ontkomen. Zoolang hij nog bij den voerman bleef, voorzag deze hem van voedsel; maar toen hij van dezen afscheid genomen had, zag hij zich genoodzaakt door bedelen zijn brood te verdienen. Hij ging naar Hamburg en meende, dat de kennissen van zijn overleden vriend hem niet zonder hulp zouden laten blijven. En terwijl hij zich daarheen op weg begaf, leidde de Heere hem naar de plaats, waar

Hij hem als een rijk gezegend werktuig, tot roem van zijne genade gebruiken wilde.

In Oldenburg namelijk had de daarheen doorgebrongen Evangelische leer het geheele volk in een staat van geestelijke opgewektheid gebracht. Het woord was hun door het hart gegaan, evenwel niet zoo, dat zij de tanden knersten van woede (zooals die uit Hand. V : 33 en VII : 54), maar zoo, dat zij zich verootmoedigden voor den Heere en vroegen: „Wat moet ik doen om zalig te worden?” (zooals die uit Hand. II : 37). Maar, helaas, er waren weinig of geen menschen, die hun op deze vraag het juiste antwoord geven en hen in de leer van het Evangelie onderrichten konden. In dezen tijd van verlangen zond God hun Francis Alard. Als een stem Gods klonk het in hem: „Hier moet gij prediken!” En hij wederstond die stem niet, maar hij predikte het zaligmakend geloof in onzen Heere Jezus Christus en dat wij door ware boetedoening en een oprecht geloof vergeving der zonden en het eeuwige kunnen verkrijgen. Zijne leerredenen grepen zoo geweldig in het hart, dat hij op alle toehoorders een diepen indruk maakte en velen voor den Heere Jezus gewonnen werden.

Nu was Francis, God zij dank, weder als prediker aangesteld, maar zijn God, die hem wonderbaar leidde, had hem nog voor iets hoogers bestemd. Natuurlijk kon het gerucht van zijn krachtige leerredenen ook niet voor den vorst verborgen blijven. Daar hij evenwel met zooveel lof van hem hoorde spreken, liet hij hem tot zich komen en onderhield zich met hem. Alard moest hem zijne levensgeschiedenis verhalen. En zie! de vorst maakte hem tot zijn generaal-superintendent, ¹⁾ zoodat het opzicht over de kerk van het geheele land aan hem was toevertrouwd. En dat was in dien tijd van zeer veel belang, daar men op vele plaatsen nog in bijgeloof leefde. Alard voerde als generaal-superintendent in het gansche land de Evangelisch-Luthersche leer in en werkte in des Heeren dienst als een onvermoeid strijder zijn leven lang. Eerst op hoogen leeftijd haalde de Heere hem thuis en zelfs op zijne nakomelingen rustte de bijzondere zegen Gods. Nog een van zijn achter-kleinzonen was eveneens superintendent in Oldenburg en heeft ook door veel goede geschriften voor den Heere gewerkt.

¹⁾ Een der hoogste betrekkingen waartoe de predikanten in de Luthersche kerk komen kunnen.

EEN REIS NAAR INDIË.

(Vervolg.)

Het Suez-kanaal is 160 KM. lang, maar het duurt wel twee etmalen eer men er door is. Het heeft wisselplaatsen die „gares” worden genoemd. Dit kanaal is het merkwaardigste dat ik ooit zag: die doode

woestijn en urenlange, gegraven geul er door heen; een werk dat den afstand van Londen naar Colombo, de helft korter maakt, grootsch en toch niet kunstig, stout gedacht en uitgevoerd, maar niet belemmerd door dezelfde moeielijkheden, waartegen die ondernemingen te kampen hadden, waarbij de natuur door rotsen en stroomversnellingen een machtigen weerstand bood aan de menschelijke energie.

Terwijl men vijf jaar geleden nog twee etmalen noodig had om door het Suez-kanaal te komen, eischt het nu zelfs bij nacht niet meer dan achttien uren. Het is bijna geheel gegraven, maar ook van de Bittermeeren en het meer Ismailah heeft men kunnen gebruik maken; op deze plaatsen verliest het kanaal het karakter van een gegraven geul, en heeft veel van een groot meer of binnensee. De Kanaalmaatschappij verhuurt aan de schepen de elektrische inrichting, die aan boord wordt gebracht. Zelfs wanneer het schip reeds is voorzien, wordt toch het licht der maatschappij medegenomen, want sterke verlichting is noodig om de vaart ook des nachts mogelijk te maken.

's Morgens vroeg uit het meer Timseh vertrokken, ankeren wij met het vallen van den dag op de reede van Suez. Onderweg hadden wij eenig oponthoud ondervonden, doordien een uit het zuiden komend schip aan den grond was gevaren. Het kleine verschil van waterstand, dat zich hier met eb en vloed voordoet, was echter voldoende om het vlot te brengen. Te Suez wachtten wij op den mail en op de overland-passagiers. Deze laatsten zouden ditmaal met veel minder ongemak gereisd hebben, waren zij met ons te Londen aan boord gegaan. Wij toch hebben onafgebroken mooi weer gehad, terwijl zij buiten Alexandrië door zwaar weer opgehouden werden, daarna in de woestijn een zandstorm kregen, en eindelijk op de woelige reede van Suez met een havenbootje aan boord werden gebracht.

Wij gaan de Roode zee in. Wij zijn er op voorbereid dat de Roode zee niet rood is, maar hadden niet verwacht zoo weinig van de warmte te merken. Zelfs op het midden van den dag is er van tropische hitte geen sprake.

Den eersten Zondag in de Roode zee monstert de geheele equipage in het wit; ook de Lascars en negers trekken dan hun witte pakjes aan, met gekleurde vesten en turbans, daar zij veel schik in hebben. Den 13^{den} Februari gaan wij Perim voorbij en zien op de Arabische kust de overblijfselen van het Fransche etablissement van Chaik Said. Perim is een militaire bezitting, een rots met kazernen en vlaggestokken en een vuurtoren. Aan den anderen kant van het eiland staken de masten van een gezonken schip boven het water uit. Op zulke plaatsen stuurt de kapitein zelf; de onze, kapitein Hektor, heet de strengste in dienst van de P en O te zijn, maar de strengheid waarmede hij met brandspuit en booten laat manoeuvreeren blijkt niet overbodig

te zijn, wanneer men ziet hoe licht aan boord een paniek ontstaat zooals bij het geval van de Dacca in het Suez-kanaal. Niettegenstaande zijn zestig jaar kwam hij vlug op het dek, zoodra hij de ketting van de Dacca hoorde uitrollen; maar meestal wordt de hand gelicht met de oefeningen die ter voorkoming van ongelukken voorgeschreven zijn.

Eenmaal Perim voorbij, gaan wij den Indischen Oceaan in, langs Sokotra; een paar dagen later passeeren wij den vuurtoren van Minikor en komen zoo te Columbo aan. We zijn op Ceilon.

Het is reeds donker als wij binnen den golfbreker ankeren; toch raadt de kapitein ons aan om aan land te gaan, daar het met laden en lossen, en kolen innemen, aan boord niet rustig zal zijn. Bovendien zijn de passagiers bij die gelegenheden toch maar in den weg. Wij volgen den raad op. Het aan land gaan is wel het meest schilderachtige van de reis. Te Malta en te Port Said was het bij dag, maar te Colombo tegen half negen 's avonds. Het schip was niet zoodra gemeerd, of wij waren met sloepen van schreeuwende, tierende zwarten omringd. Als de eerste drom van ongeduldigen naar beneden en ingescheept is, gaan wij ook de trap af, en roeien naar land. De douanen-kommies is tevreden als wij zeggen: „All right” (in orde.) Weldra zijn wij in 't portaal van het grand Oriental Hotel vereenigd, waar het aan de meesten van ons gelukt een onderkomen te vinden. De kamers zijn luchtig, alleen van het allernoodigste voorzien, de bedden met muggen-gordijnen behangen, hoewel het de tijd van muggen niet is. Men waarschuwt ons geen blinkende voorwerpen te laten liggen, daar de eksters 's morgens vroeg binnen komen vliegen, en dan medenemen wat hun aandacht trekt.

Wij gaan de winkels bezien. In deze bestaat geen vaste prijs. Voor de meest onbeduidende zaken, vraagt men buitensporige prijzen. Wanneer men geduld heeft, om heel veel af te dingen, kan men voorwerpen van schildpad, van inheemsch bewerkt zilver en van gesneden hout voor redelijke prijzen koopen. Ook juweelwerk met de saphieren die hier gevonden worden. De steenen zijn echter meest slecht gezet, en behooren door een Europeeschen juwelier herzet te worden. Bij eenigszins grooten inkoop zijn de handelaars met een wissel tevreden. Wel een bewijs dat hun vertrouwen niet dikwijls wordt teleurgesteld. Wanneer men saphieren koopt, en vermoedt dat deze oorspronkelijk uit een glasblazerij kwamen, dan kan men zich van de echtheid overtuigen door er op te bijten. Heeft men zeer goede tanden, en gaat de steen niet stuk, dan is hij waarschijnlijk echt.

Zijn de kooplieden listig en geslepen, de waschvrouwen verstaan haar vak niet minder grondig. Linnengoed wordt hier in korten tijd helder wit gewasschen, door het op een ronden steen uit te slaan. Fijne engelsche hemden kunnen hier niet

heel goed tegen, maar de bewerking is misschien niet veel schadelijker, dan het chemisch wasschen met loog en zuur. Wij wandelen door, maar behalve die enkele winkels is de heele plaats in het donker. Wij hooren in de verte muziek en gaan dien kant op, maar worden opeens door een schildwacht bijna doorstoken. Hij deelde ons mede, dat wij „Friend” (vriend) hadden moeten roepen en liet ons toen doorgaan.

De muziek die wij gehoord hadden, was het orkest van het gestationeerde regiment; wij komen een tweeden schildwacht tegen, en roepen nu behoorlijk „Friend!” Hij staat op appel, en presenteert het geweer; een beleefdheid die hij waarschijnlijk verplicht is aan elken Europeaan te bewijzen. De Engelsche bezetting schijnt ons zeer krachtig, zonder evenwel op de burgerij te drukken. Op Ceylon kan men rekenen één blanken man op de duizend zwarten; dezen zijn zacht van aard. De Cingalees is twistgierig en voert gaarne processen, en daar de zwarte doorgaans gelijk heeft komt hij er meestal goed af. Na een uurtje wandelen keeren wij naar het hotel terug en daar wij den geheelen volgenden dag tot onze beschikking hebben, besluiten wij om naar Kandy, de vroegere hoofdplaats, te gaan.

Het is vroeg als wij Colombo verlaten, en in den goed ingerichten trein door de lage moerassige kuststreek sporen. Hier en daar staan de koelies, die al het zware werk doen, in de dras te spitten. Men zoude hun hun gestel benijden, dat aldus zoolwel tegen de vochtige uitwasemingen als tegen de brandende zon bestand is. Wat verder begint de baan te rijzen en loopt nu tusschen heuvels, wier glooiingen met padi beplant zijn. Geheel nieuw waren mij die padi-velden trapsgewijze op de glooiingen der heuvels aangelegd, waardoor het water overal evenveel vochtigheid aan de rijstplant meedeelt. Hier en daar thee-plantages, maar overigens, behalve dat alle glooiingen met padi beplant zijn, weinig ontginning.

Eindelijk bereiken wij het hoogland van Kandy, en stappen uit den trein, om in een wagentje verder te gaan naar den grooten tempel, waar een tand van Buddha bewaard wordt. Het reliek krijgen wij niet te zien, ook niet het binnenste heiligdom, waar het zich bevindt. In de omliggende gaanderijen zien wij echter genoeg merkwaardige zaken. Zeer kleurige en realistische wandschilderijen, voorstellende straffen en pijnigingen, die geheel overeenkomen, met die door Dante beschreven.

Een Budhistische priester in geele jas prevelde zijn gebeden. Ook de Bramanen hebben in Budha's-tempels hun altaar, en zodoende kunnen zij hun godsdienst waarnemen zonder „caste” te ontheiligen. De eene richting heeft een gedrapeerden, de andere een ongedrapeerden afgod, en bij wijze van schikking wordt van elk een exemplaar neergezet.

Een lange straat, waarin weinig te zien is, voert

ons naar den plantentuin; voorts neemt mijn reiscompagnon photographieën, en zoo krijgen wij ook van het huiselijk leven hier en daar wat te zien; maar daarvan een beschrijving te geven zoude ons te veel uit de koers brengen van ons reisverhaal. De Cingalezen dragen het haar lang en met een ronde kam boven op het hoofd samen. Zij doen geen zwaar werk maar zijn goede bedienden. Het leven is voor hen niet duur hoewel er voor de consumptie niet genoeg padi verbouwd wordt, en deze dus moet ingevoerd worden. Een paar kleine ossen, maar dan ook heel mager, kost 7 rupees, mooie zware beesten tot 7 p. het paar.

Tegen drie uur keerden wij uit Kandy terug, te Colombo aankomende vonden wij geen rijtuig, om ons het meer om te rijden, want het station is een half uur verwijderd. Wij namen daarom een catamaram om het meer over te varen. Dit is een boot die niet kan omslaan, ook al is zij vol water. Met zulk een boot worden de mails door de zware branding tusschen de Zuidpunt van Indië en Ceylon vervoerd; zij vergaan nooit. De onze was voor slechts twee of drie personen gebouwd, maar er waren er zes, met den varensman, den pakjesdrager en den tolk of gids, en toen een stoomboot voorbij kwam sloegen de golven er over heen. De varensman sprong in het water dat vijf voet diep was, en hield de boot boven. Deed hij het met zijn forsche handen, zijn rug of zijn hoofd, wij weten het niet; maar zeker is het dat hij aan dergelijk geval moet gewend zijn geweest, om met zooveel behendigheid te kunnen handelen. De gids hoosde onder de hand het water uit de boot, en weldra konden wij doorgaan.

Het was intusschen avond geworden; wij zagen de zon ondergaan tusschen de palmboomen, en daarachter het draaiend vuurtorenlicht van Colombo. In het Grand Oriental-hôtel was de drukte van een ophanden zijnd vertrek; wie wilde kon nog eens aan de table d'hôte dineeren, betalen en gaan; maar nu gingen zij, die vertrokken, sekuur te werk en namen een stoomboot om aan boord terug te keeren. Het is een wonder dat bij zulk een gelegenheid niemand zijn bagage verliest, of het in het water laat vallen, want het is stikdonker en het eenige licht is een paar lantaarns op de scheepstrap, en het is vol en druk want Colombo is altijd een gezocht punt om één of twee booten over te blijven. Een aantal nieuwe reizigers die dit deden komen aan boord en hoewel wij slechts een enkele vier en twintig uur aldaar hadden doorgebracht, had dit belangrijk eiland toch in de hoogste mate onze belangstelling opgewekt. Zoo ver van den vaderlandschen bodem, hadden wij niet verwacht namen te vinden als: De Groot, van der Straaten, Langenberg.¹⁾

¹⁾ Ceylon was vroeger, helaas nu niet meer, een Nederlandsche bezitting.

Het hoogland is het gezondste tropische land van de aarde, met weelderigen plantengroei.

Het beroemde Zuiderkruis vond ik niet zoo sprekend een sterrebeeld, als de Groote Beer. Het water in de beken en stroomen is vuil, hoewel snel vlietend. De palmboomen of cocosnootboomen leveren ongemest 30 noten in het jaar, gemest 70; opbrengst een halven stuiver per stuk. Het struikhout is hier ongemeen zwaar, en de palmboomen daartusschen spiegelen in het moeras, geven een ongemeen levendige uitdrukking aan het landschap. Op de hoogere plekken zijn inlandsche woningen onder de palmboomen; enkele zijn van steen gebouwd, andere van klei tusschen houten stijlen.

Nu werd het schip gericht naar de havens van Oostelijk-Australië. Binnen weinige dagen is het dan de keerkringen door, en op weg naar de antipoden, waar de toestanden veel meer op de Europeesche, dan op de tropische toestanden gelijken. Wij willen echter een volgend maal eens zien hoe 't er op Ceylon uitziet.

X.

HET „ENGELAND VAN HET OOSTEN.”

Japan trekt in den laatsten tijd steeds meer de aandacht, niet alleen wijl het geheel naar Westersch voorbeeld wordt hervormd, maar niet minder wijl het Christendom er met reuzenschreden vooruitgaat.

Waren er meer zendelingen in Japan, dan waren er meer, veel meer bekeerlingen. Dat is de algemeene getuigenis van vele arbeiders. Welk een onderscheid met de eerste jaren toen de zending in Japan een aanvang nam. Gelijk Van Hogendorp eens werkte aan de Grondwet in zijn studeerkamer, toen Nederland voor goed uit de rij der natiën scheen uitgewischt, zoo, zegt iemand, arbeiden die eerste zendelingen in vrees en in stilte aan de Japaneesche taal. Het Christendom was verboden en de deuren schenen nog gesloten, doch zij geloofden. Dat geloof overwon; verzette bergen; Japan ontwaakte, de morgen brak aan; de zon is reeds opgegaan en stijgt ver boven de kimmen.

Toen Dr. Grundemann in 1867 zijn voortreffelijken algemeenen zendings-atlas uitgaf, achtte hij het onnoodig een afzonderlijke kaart van Japan te leveren omdat de zending tot zeer enkele plaatsen, Nagasaki en Yokohama beperkt was. „En nu, zoo leest men in een zendings-tijdschrift, „is er, na vijf-en-twintig jaren, op de wereldkaart geen land aan te wijzen, waar het Christendom in betrekkelijk zoo korten tijd zulke vorderingen heeft gemaakt.”

De volgende statistieken bewijzen dit duidelijk. Men achtte ze niet te dor. Zij werden verzameld door het Amerikaansch Bijbelgenootschap, zijn over het jaar 1890, en sluiten Korea in.

Getal gemeenten	297
„ Avondmaalgangers	32,380
Gedoopt in 1890	4,431
Inlandsche leeraars en helpers	584
Getal Theologische scholen	21
„ „ studenten	350
„ Zondagsscholen	514
„ Scholieren	25,115
„ Kweekscholen	61
Bijdragen der inlandsche Christenen	69,324,95 Yen. ¹⁾

De Kerk van Christus (Church of Christ in Japan) waarmede de zendelingen der Ned. Geref. Kerk vereenigd zijn, telt:

Gemeenten	21
Kerkleden	8,714
Gedoopt in 1890	1,077
Inlandsche leeraars	45
Hulppredikers, enz.	91
Zondagsscholen	100
Scholieren	7,000
Bijdragen door de gemeenten	16,658,09 Yen.

Japan telt thans nog 191.168 Shinto-tempels, met 14.489 priesters; en 72.039 Buddhistische tempels met 56.266 priesters, of een geheel van 233.207 gebouwen voor de aanbidding van valsche goden en 70.755 personen om dien godsdienst te leiden en aan te moedigen. Toch neemt hij af. Vooral van belang is de groote vooruitgang in 't zondagsschoolwerk. Het Buddhisme wil van kinderen niet weten, het Christendom zoekt ze op en vergadert ze.

Ook de heidenen erkennen de vruchten der zending. Toen in Nagoya het werk der zending maar pas begonnen was, én in die stad met een bevolking van 350.000 slechts een zestigtal Christenen waren, zeide de burgemeester der stad: „Ik heb de verandering die in Christenen gewrocht wordt, opgemerkt. Mij dunkt, indien het Christendom door de geheele stad verspreid en door het volk aangenomen ware, zoude dit de regeering gemakkelijk maken, en het volk veel beter. Ik wil doen wat ik kan om uw werk voort te helpen.” Voor beschaving doet de regeering veel. Uit het verslag van den Japanschen Minister van Opvoeding blijkt, dat er ongeveer drie millioen leerlingen zijn in de scholen van het rijk. De zaak der opvoeding wordt krachtig voortgezet.

De zending Foss spreekt van een oud man te Koba, die zeventig jaar oud was toen hij gedoopt werd. Hij is nu negen en zeventig jaar. Het was altijd zijn vurige wensch om een vijftiental Christenen om zich te zien eer hij stierf. Nu zijn er negen en veertig. Dat is een kenmerk van de zending op vele plaatsen in Japan.

Kortom, overal rijst het licht in Oost-Azië. Stooten de Heere arbeiders uit en geve Hij een voortdurenden zegen. Groote dingen heeft reeds zijn hand gewrocht.

¹⁾ De Yen is in waarde omstreeks f 2.—

DE EERSTE BEGINSELEN.

Bij de vele klachten die overal in onze dagen over de jeugd opgaan — en met reden — is het niet ondienstig de aandacht te vestigen op hetgeen reeds eenigen tijd geleden de Amerikaansche predikant De Jonge schreef. 't Is vooral in Christelijke gezinnen der overweging waard.

We twijfelen er niet aan, zegt hij, of in de meeste huisgezinnen zijn Bijbels, en wordt er in den Bijbel gelezen, vooral na elken maaltijd. We vroegen onszelven wel eens af: hoe komt het dat bij dit, betrekkelijk goed en prijselijk gebruik, toch de kinderen soms afkeerig zijn van Bijbellezen. Velen zijn gereed misschien, dat op rekening van de zondige natuur te plaatsen van de kleinen, die daarmee al vroeg hunne vijandschap tegen God openbaren. Zou dat echter ook niet, en soms veel meer, moeten gezocht worden in de onwaardige behandeling van Gods Woord door den lezer zelve? Is de huisvader zelf soms niet de oorzaak dat het kind weinig eerbied, zelfs tegenzin, ja, soms afkeer heeft van Bijbellezen? We zagen soms kinderen gestraft met een zeker getal kapittels te moeten lezen, en den Bijbel alzoo gebruikt tot een tuchtroede.

Wanneer zij zullen geleid worden tot achtung en liefde voor Gods Woord, dan diende het als zoodanig erkend en behandeld te worden. En hoezeer we den Bijbel geheel als het Woord Gods erkennen, diende het gebruik in den huiselijken kring met eenige onderscheiding te geschieden; b. v. als de Bijbel op gewone tijden door een der huisgenooten gelezen wordt uit sleur, zonder dat er veel van verstaan of iets van begrepen wordt, dat is eene onwaardige lezing, die niet veel belang in dat Woord zal verwekken.

Wanneer men zich bepaald bindt aan een geheel kapittel, soms veel te lang, om der kinderen aandacht bezig te houden, en het hen tot verveling leidt, dan wordt de liefde tot God vaak niet gewekt. Als men meent uit eerbied voor Gods Woord niets te mogen overslaan — en komt voor een reeks namen, die men niet uitspreken kan, dan worden de huisgenooten niet gesticht; en komt men voor geschiedenissen, die zonder eenige ontwikkeling, sommigen der huisgenooten een schaamteblos aanjagen, dan wordt bij ondoordachte voorlezing, voedsel gegeven aan een minachtend oordeel over den Bijbel.

In de lezing voor huiselijken kring is de geschiedenis der aartsvaders duidelijker dan de schriften der Profeten; de geschiedenis van Israels volk begrijpelijker dan Salomo's Hooglied; de Evangelien meer volgbaar dan de Openbaring van Johannes. En wat door kinderen begrepen wordt, willen ze gaarne later zelf onderzoeken. Vele gedeelten des Bijbels vereischen een nauwkeuriger onderzoek en bespreking, dan in eenige minuten na den maaltijd mogelijk is; waarvoor de winteravonden uitnemend geschikt zijn voor verder ontwikkelden. Evenmin

wordt den kinderen belang en liefde voor Gods Woord ingeboezemd als sommigen — toch uit zekere soort van eerbied, om Gods Woord kracht bij te zetten! — uit dien Bijbel voorlezen op een onnatuurlijken, slependen toon, dan zullen die kinderen, die in den waan verkeerden dat Gods Woord dien onnatuurlijken toon vereischt, afkeerig worden van Bijbellezen, want kinderen zijn natuurlijk en willen natuurlijk zijn; en als ze wijzer zijn dan te meenen, dat de natuurlijke stem geweld moet aangedaan worden, dan worden ze ook afkeerig, want ze hebben een afkeer van Farizeeïsme, en wenden zich geheel van 't Bijbel-lezen af.

Het doel van het Bijbellezen is, moet zijn: stichting. Stichtelijk lezen alzoo, is bedaard, natuurlijk, verstaanbaar lezen, terwijl hier of daar eene enkele vraag of opmerking de aandacht bepaalt, en tot nader onderzoek aanspoort. De aanschaffing van een of ander behulpzel, b. v. *Loomans Eenvoudige Bijbellezer*, zal onze kinderen meer vertrouwd maken met den Bijbel, en de Zondagsscholen en Catechisatiën daardoor met vrucht worden bezocht. „Onderzoekt de Schriften”, is niet een woord voor Schriftgeleerden, maar voor allen, die Jezus Christus als de hoogste wijsheid zoeken, en in Hem het eeuwige leven.

H.

BEREKENINGEN.

Ds. M. Baxter, uitgever van de „Christian Herald & Signs of the Times” en van de „*Prophetic News & Israel's Watchman*,” en schrijver van een menigte werken over de vervulling der profetieën, heeft niet slechts in zijne eigen bladen, maar ook in de groote dagbladen van Londen de volgende opsomming openbaar gemaakt, van de gebeurtenissen welke hij, volgens zijne opvatting der profetie, binnen de volgende 10 jaren verwacht:

- 1891 | Groote oorlogen en Revoluties, insluitende alle volken van Europa, en uitlopende op eene overwinning van Frankrijk over Duitschland, en annexatie van alle streken ten westen van den Rijn, en daarna de vorming van de Confederatie der 10 Koninkrijken van Dan. 7 : 24, niet later dan tegen het einde van 1892. (Hier worden de 10 rijken genoemd.)
- 1892 |
- 1893 | Napoleon verrijst niet later dan 1892 of 1893 als de Kleine Hoorn of Koning in of nabij Macedonië nadat de 10 Hoornen verzezen zijn, en is Koning over Syrië, in 1894
- 1894 | Dan. 7 : 24 en 8. — Napoleons verbond met de Joden gedurende 7 jaren vóór de Voleinding, moet loopen van Paschen, 21 April 1894, tot Paschen 1901, Dan. 9 : 27.
- 1895 | — Hervatting van het dagelijksch offer in

- den Joodschen Tempel en Besluit tot herbouw van Jeruzalem op 8 Nov. 1894, 2345 dagen vóór het einde, nam. 2300, in Dan. 8 : 14, en 1335 min 1290, in 12 : 11, 12. — Opstanding der heiligen en opname van 144,000 levende Christenen bij Christus toekomst in de lucht op 5 Maart 1896, 69 weken na het Besluit (Op. 14; Dan. 9 : 25; 1 Thess. 4). — Begin van de 1260 dagen der Groote Verdrukking en Vervolging der Christenen door Napoleon den Antichrist, wanneer hij verkozen is tot Keizer van de 10 Koningen gedurende 1260 dagen, van Aug. 14—15, 1897 tot 26 Jan. 1901 (Dan. 7 : 25; Op. 12 : 14; 11 : 2. 3; 13 : 5). — Verdelging van den Antichrist en zijn aanhang bij de nederdaling van Christus op den Olijfberg op den laatsten dag dezer bedeeing, 11 April (laatsten dag der Paaschweek) 1901, bij den slag van Armageddon, 45 jaren na het Traktaat van den Krimoorlog op den laatsten dag der Paaschweek in April 1856, en 2345 jaren na het bevel van Artaxerxes om Jeruzalem te herbouwen in Nizan, 445 vóór Christus (Neh. 2). Christus en zijne heiligen regeeren van uit den hemel, gedurende 1000 jaren, over de volken der aarde (Op. 20).

Wij voegen hier tweeërlei aan toe.

1°. Een waarschuwing om te bedenken het Woord des Heeren: „Van dien *dag* en die *ure* weet *niemand*.” Zulk rekenen wordt misrekenen, en we gelooven, dat het ook hier zal blijken.

2°. Verzuime toch niemand, omdat sommigen *te ver gaan*, de profetie. De Schrift leert ons er op acht te geven, te letten op de teekenen der tijden. Velen verwerpen uit vrees voor wat men „Chiliasme” noemt, alle onderzoek der profetie.

Doch wie b.v. Openbaringen XX leest, zal moeten erkennen dat wat daar staat geen chiliastische dwaling, maar zuivere waarheid is. Het verkeerde mag ons van 't goede niet afhouden. „Zalig is hij die leest, want de tijd is nabij.”

H.

UIT HET LEVEN.

Met betrekking tot de Russen-vereering, die soms in Frankrijk plaats vindt en de Franschen-vergoding die in Rusland geschiedt, mag zeker, zegt een Duitsch blad, wel het feit als merkwaardig medegedeeld worden, dat er in het rijk van den czaar lieden zijn, die in allen ernst Napoleon I als den Heiland aanbid-den. Een gedeelte der geestdrijvende secte der Skopzé (gesnedenen), of zooals zij zichzelf noemen der „witte duiven”, ziet in den grooten Corsikaan den wedergekeerden Christus, die het rijk van den Anti-christ, n.l. het rijk van den czaar omver zal werpen. Na-

poleon is volgens hun geloof van St. Helena heimelijk gevlucht, en leeft thans verborgen aan de oevers van het meer Baikal, vanwaar hij wederkomen zal, om het rijk des Satans te vernietigen, en het rijk des vredes en der gerechtigheid te stichten. De Napoleon-aanbidders vereeren pleisterbeeldjes van den keizer der Franschen, en schilderijen, waarop deze met zijn maarschalken op de wolken zwevende wordt voorgesteld. Ja, zij gebruiken bij het Avondmaal het brood, dat zij het lichaam van Bonaparte noemen, en ook in zijn naam breken.

Een ander bijgeloof dezer Russen zegt dat Napoleon den tocht naar Moskou ondernomen had, om den czaar tot afschaffing der lijfeigenschap te dwingen. Dit is evenwel niet gelukt, doch in 1854 verscheen Napoleon weder in de Krim, en toen moest de czaar eindelijk toegeven.

Een Engelsche lord, die kort geleden met zijn familie een reis naar het vasteland ging maken, heeft volgens de Londensche bladen, aan zijn villa, die te Hammersmith gelegen is, het volgende plakkaat laten aanplakken.

„Voor dieven! Al mijn zilver en al mijn artikelen van waarde bevinden zich in de kelders der Safe Deposito Compagny. De kasten, koffers enz. bevatten niets dan oude kleederen en artikels van geen waarde. De sleutels liggen in de lade van het buffet aan de linkerhand. Wanneer gij het niet laten kunt, u zelf van de waarheid te overtuigen, bederft dan tenminste de sloten niet. Ik verzoek u, veegt ook uw voeten behoorlijk op de mat, en morst geen kaarsvet op het kleed.

's Lands wijs, 's lands eer.

Wanneer bij een feestmaaltijd bij de Kirgisen (Rusland), een bijzonder voornaam persoon tegenwoordig is, zoo bewijst deze den overigen gasten door de volgende plechtigheid een bijzondere eer: Al het vleesch, dat overblijft van den maaltijd (het vleesch wordt in vierkante stukken voorgezet) legt men voor den voornamen persoon neder. Deze wast de handen, zoekt uit de overgebleven stukken een gedeelte vette en magere stukken uit, legt zooveel als hij slechts op zijn vlakke hand kan houden bijeen, en roept den dichtstbijzijnden Kirgis, die op den grond gehurkt zit, tot zich, die op handen en voeten kruipende, geheel vervuld met eerbied, nadert en voor den aanzienlijke gekomen, met kloppend hart en wijd opengesperden mond de onderscheiding wacht, die hem zal te beurt vallen. Die laat de geëerde gast hem dan ook spoedig geworden. Hij neemt de stukken vleesch van zijn als presenteerblaadje dienende hand, en stopt die den ander zoo noodig met geweld in den mond, waarop de bevoorrechte, voortdurend kauwend en inmiddels bijna stikkend, doch met een overgelukkig gevoel, zich weder op handen en voeten verwijdert. H.

CORRESPONDENTIE.

Mijnheer de Redacteur!

Naar aanleiding van uw artikel „Spreekwoorden”, speciaal uw noot met N.B. aangeduid in uw nummer van 1 Juli en 15 Juli, bericht ik u, dat de oorsprong naar ik meen, is als volgt:

De schepen voor Antwerpen bestemd, hebben hun vaarwater door de Hont of Wester-Schelde. Deze is lastig te bevaren vanwege de vele zandbanken in dit vaarwater. Was men zonder letsel te bekomen dit water doorgevaren, dan had men geen of althans weinig gevaar te vreezen van in het korte eindje der Schelde dat restte, gevaar op te loopen; vandaar: „komt men over den hond, dan komt men ook over zijn staart.”

Hopende hiermede uw vraag te hebben beantwoord.

UEd. dw. dn.

S. 29 Juli 1892.

W. Z.

PRIJSVRAGEN.

We noodigen lezers en lezeressen uit hun krachten te beproeven aan de drie volgende opgaven:

1o. Een verhaal in poëzie ter grootte van \pm 2 kol. van Excelsior.

2o. Is het wenschelijk den geheelen Bijbel achtereenvolgens in het Huisgezin, de School, de Jongelingsvereniging, enz. door te lezen, of is zekere volgorde wenschelijk? Geef in beide gevallen de redenen op.

3o. Welke woorden kent gij die slechts in enkele streken of gewesten in gebruik zijn en niet in onze *Nederlandsche taal* als zoodanig zijn opgenomen, (b.v. *graaf* voor *sloot*; *hellig* voor: *boos*). Het Friesch als afzonderlijke taal is buitengesloten. Bij het woord moet ook de teekenis in het Nederlandsch worden gevoegd.

De antwoorden moeten vóór of op den 1en November a. s. ingezonden worden aan de uitgevers van „Excelsior”. Ze moeten *ongeleekend* zijn, maar gemerkt met een letter, een zinspreuk of iets dergelijks. Dat merk moet herhaald worden op een bijgevoegd, *gesloten* briefje, 'twelk den naam, den ouderdom en de woonplaats van den inzender of de inzenderster bevat.

Die het best alle drie de opgaven beantwoordt, ontvangt als prijs een gebonden exemplaar van

Een dichteralbum van vóór honderd jaren.

DE GEDACHTENIS AAN BELLAMY EN ZIJNE KUNSTVRIENDEN
NOG EENS VERNIEUWD

DOOR

J. P. HASEBROEK.

Met 12 portretten en 12 facsimilés. (Waarde f 3.25.)

Die twee van de drie goed beantwoordt, of een goed gedicht levert, ontvangt een gebonden exemplaar van

DOCTOR MAARTEN LUTHER.

DOOR

J. P. G. WESTHOFF.

Met portret van Luther. (Waarde f 1.80.)

Die een der beide laatste goed beantwoordt, ontvangt een ex. van

HET HUISGEZIN VAN DEN HUGENOOT.

EEN VERHAAL VAN

JAN LION CACHET.

(Waarde f 0.60.)

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

WAAKT DAN!

I.

In de laatste week zijner omwandeling op aarde heeft onze Heiland breedvoerig geschetst hoe het oordeel ten jongsten dage over alle vleesch zal gaan. Aanleiding daartoe was de vraag zijner discipelen naar de toekomst van stad en tempel. De Heere Jezus doet in zijn antwoord zien hoe de ondergang van Jeruzalem door de hand van Titus aanvang en tegelijk afschaduwing is van het oordeel, dat over de geheele wereld gaan zal; het begin van de laatste bedeeing. Het oordeel over het Joodsche volk en dat over de menschheid vloeien in de leering van den Heere Jezus als 't ware ineen. Wat daartusschen ligt wordt slechts even terloops aangeroerd. Het is alsof men op een berg staat en vandaar het geheele bergachtige landschap overziet. Op uren afstands ziet men toppen, maar van de tusschenliggende dalen bemerkt men weinig of niets. Zoo is de geheele Schrift door het karakter der profetie. Op dezelfde wijze vallen in de Godsspraken van Jesaja de terugkeer uit de Babylonische gevangenschap en de vleeschwording van den Messias samen. Het een wortelt in het ander. Er is geen profetie zonder geschiedenis. De geschiedenis is de moeder der profetie. Uit dat éene woord: „Hier zal niet éen steen op den anderen steen gelaten worden, die niet afgebroken zal worden,” ontspruit

al wat verder in de wereldgeschiedenis toon en richting zal geven. 't Is als een rivier. Enkele druppelen ontspringen op een bergtop, vloeien samen, storten omlaag, nemen andere druppelen op, vormen een beekje waarin weer andere watervalletjes neerplassen, tot eindelijk de majestueuze stroom ontstaat, die geheelen landen leven, frischheid en overvloed geeft en zich met een monding, waarvan — als bij de Amazonerivier — het oog de breedte zelfs niet kan overzien, in den oceaan stort.

Zoo ook hier. Twaalf mannen zitten met hun Meester op den Olijfberg en toonen Hem de gebouwen van den tempel. En ziet, daar ontspringt de wel. „Die gebouwen zullen — eerstdaags — tot den grond geslecht worden.” Dit schijnbaar onbeduidend voorval is de oorzaak van alles wat volgt. Dit vlietje neemt alle andere bergstroomen en watervallen in zich op. Want die verwoesting van den tempel verandert het gelaat der wereld. Met die verwoesting valt de oude bedeeing, die reeds „verouderd was om harer onprofijtelijkheid wil.” Dat van Gods zijde. Maar van de zijde der menschen ontkiemt zij uit de allerbelangrijkste van alle levensvragen: „Wie is de Christus?” Waar is de verlosser der menschheid, der zwoegende, afgeleefde, stervende menschheid? Dat enkele woord van Jezus schrikt zijne discipelen op. „Wanneer zullen deze dingen zijn?” vragen zij. En ze gevoelen dat deze gebeurtenis: „geen steen op den anderen,” gelijk

staat met „Jezus toekomst en de voleinding der wereld.” Zij zien dat met geestelijk gescherpte oogen, evenals de reiziger, die op ontdekking van nieuwe landen uit is, de wel die overvloed in haar loop volgt, overtuigd dat hij, ofschoon 't nog mogelijk is dat waterstraaltje met beide beenen te overspannen, aan den oever van een wereldstroom wandelt.

En wat is het antwoord des Heeren? „Ziet toe, dat u niemand verleide. Want velen zullen komen onder mijnen naam, zeggende: „Ik ben de Christus” en zullen velen verleiden.” Die verdwijning des tempels vloeit voort uit Jezus' verschijning op aarde. Dat die verdwijning in den vorm van *verwoesting* komt, heeft zijn oorzaak in zijn „*uitgeroeid worden.*” Wie nu Hem tot middelpunt van de wereldgeschiedenis neemt, loopt veilig en wordt *geleid*, langs dien stroom tot aan den oceaan der eeuwigheid. Maar wie een ander uitgangspunt, een anderen Christus, zoekt, wordt *verleid*, van den rechten weg af, en verdooft in een huilende wildernis, waar tusschen naakte rotsen allerlei woeste bergstroomen van de hoogte vallen, terwijl hij, arme verdwaalde, hun loop niet kan narekenen en niet kan zien hoe ze allen in de rivier monden en haar stroom versterken. Die bergstroomen zijn oorlogen, geruchten van oorlogen, pestilentiën, groot geluid van zee en watergolven (revolutiën) aardbevingen, (burgeroorlogen) allerlei vervolgingen, valsche leeringen, ongerechtigheid. Die eenmaal verleid is en den waren Christus, den bewerker van dat alles, den Zone Gods, wien alle macht in hemel en op aarde gegeven is, uit het oog verliest, wordt door al die bergstroomen, „verschrikt” en „geërgerd.” Maar wie slechts rustig van den aanvang af langs den oever voortgaat „volhardt tot het einde en wordt zalig.”

Zoo heeft Christus zijnen geloovigen een zekeren leiddraad in handen gegeven, waarlangs zij veilig kunnen gaan. Zij zullen dan zien, dat naarmate de stroom der wereldgeschiedenis haar monding in de zee der eeuwigheid nadert, hij zoo breed wordt dat men den anderen oever uit het oog verliest. Dat geeft nieuwe verwarring voor hen, die den oorsprong van den stroom niet kennen. Er wonen duizenden bij duizenden aan den oever van den Rijn, welke niet het minste begrip hebben waar al dat water vandaan komt. Evenzoo leven er aan het einde dezer bedeeling millioenen in de Christelijke kerk, die nauwelijks een flauw begrip hebben van Christus. En 't einde daarvan is dat het Evangelie aan *alle* volken tot een *getuigenis* gepredikt wordt en. . . dat de Zoon des menschen, die de eenige inhoud van dat Evangelie is, nauwelijks geloof vindt op aarde, wanneer Hij wederkomt. Een zeer breede stroom van zoogenaamde Christelijke kerk en een aantal geloovigen, dat te tellen valt! Slechts enkelen die weten waar dat water ontsprong. Maar die het weten, hebben juist daarin aanleiding „om hunne hoofden op te heffen, wetende dat nu hunne ver-

lossing nabij is.” Ze weten wel den dag en de ure niet. Ze kunnen wel niet zien, hoeveel mijlen verder die monding uitstroomt. Maar de nabijheid van de zee wordt onbedriegelijk aangekondigd. Ze weten: „de zaligheid is ons nu nader, dan toen wij eerst geloofd hebben.”

„Waakt dan, want gij weet niet, in welke ure uw Heere komen zal.” Met deze woorden besluit de Heere Jezus zijn teekening van de wereldgeschiedenis, die daar in Matth. XXIV als een landkaart voor ons ligt.

En nu volgt een uitvoerige schets van de wijze, waarop die stroom zich in den oceaan stort. *Vierderlei* is het oordeel, dat ons in Matth. XXIV: 43—Matth. XXV: 46 gemeld wordt. *Vier* monden heeft de stroom.

Matth. XXIV: 45—51 schetst ons het oordeel, dat gaan zal over *de ambtsdragers, welke Christus in zijne kerk gesteld heeft.*

Matth. XXV: 1—13 geeft ons te kennen het oordeel over de *tijdelijke vormen, waarin de heilige algemeene Christelijke kerk op aarde verschijnt.*

Matth. XXV: 14—30 teekent ons het oordeel over de *leden der Christelijke kerk elk afzonderlijk.*

Matth. XXV: 31—46 toont ons het oordeel over *alle leden van het menschelijk geslacht.*

We lezen in Matth. XXIV: 45—51: „Wie is dan de getrouwe en voorzichtige dienstknecht, denwelken zijn heer over zijne dienstboden gesteld heeft, om hunlieden hun voedsel te geven ter rechter tijd? Zalig is die dienstknecht, welken zijn heerkomende zal vinden alzoo doende. Voorwaar zeg ik u, dat hij hem zal zetten over al zijne goederen. Maar zoo die kwade dienstknecht in zijn hart zou zeggen: Mijn heer vertoeft te komen; en zou beginnen zijne mededienstknechten te slaan, en te eten en te drinken met de dronkaards; zoo zal de heer dezès dienstknechts komen ten dage in welken hij hem niet verwacht, en ter ure die hij niet weet, en zal hem afscheiden en zijn deel zetten met de geveinsden: daar zal weening zijn en knersing der tanden.”

De heer des huizes is verreisd naar een vergelegen land. Maar hij heeft orde op zijn zaken gesteld. Zijn huishouding omvat vele dienstknechten. Ieder hunner heeft hij zijn werk gegeven. Van dat werk zijn zij hem alleen verantwoording schuldig. Ze zullen die moeten afleggen wanneer hij wederkomt. Maar tijdens zijne afwezigheid moet voor die dienstknechten gezorgd worden. Die in den krijg dient — zoo zegt de apostel Paulus — bemoeit zich niet met de handelingen van den leeftocht. Evenzoo die zijn meester dient, kan niet zijn tijd besteden aan het gereedmaken van zijn onderhoud. Daarom heeft de meester „dienstknechten over zijne dienstboden gesteld.” Maar let wel wat zij te doen hebben. Hun *eenige* zorg is aan die dienstboden *voedsel te*

geven ter rechter tijd." Die dat doet — niet minder, maar ook niet meer — is een „getrouwe en voorzichtige dienstknecht."

De ambtsdragers in de Kerk van Christus zien hier duidelijk hun roeping en plicht aangewezen. Ze moeten *voedsel geven*. Het Woord Gods is een *brood*. Dat Woord hebben zij „recht te snijden". Zij moeten dat *bedienen*. Om een brood te snijden en er anderen mede te voeden is het noodig dat men wezenlijk *een brood heeft*. Van alle zijden moet de ambtsdrager het Woord Gods laten zien, blootleggen, te smaken geven, er de gemeente door stichten. Wie met brood anderen *voeden* zal, moet niet een reepje in oneindige kruimeltjes versplinteren en ieder der eters een bagatel geven. Motto-preeken zijn geen voedsel. Wie een werkmán voeden wil, moet dikke sneden goed brood geven. Dienstknechten, die al hun krachten voor hun meester moeten inspannen, moeten *doorvoed* worden. Hun zette men geen soep met een enkel broodballetje voor, maar goed doorbakken boterhammen; geen melk, maar vaste spijs. Gods Woord moet geregeld, in goede volgorde, bij geheele gedeelten doorzocht, *gegeten* worden. En dat is het *eenige* wat de Meester dezen dienstknechten te doen gaf: zijn dienstboden *voeden*. Zij hebben niet te regeeren, geen rekenschap af te eischen. „Een *ieder* staat en valt zijn *eigen* heer." Ze moeten zijn „niet als heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren." Ze moeten *voortdurend* in dien arbeid bezig zijn. „Zalig is die dienstknecht, welken zijn heer, komende, *zal vinden alzoo doende.*" De dienstknecht, die daarmede bezig is wanneer de meester onverwachts komt, zal over „al diens goederen gezet worden."

Niet alle dienstknechten zijn zoo. In den loop der eeuwen heeft de Christelijke kerk voortdurend vele opziëners gehad, die „kwade dienstknechten" waren. De Heere toont ons aan, waaruit de overheersching van hierarchie en clericalisme ontspringt. De kwade dienstknechten zeggen in hun hart: „Mijn heer vertoeft te komen." Met andere woorden: wanneer de levendige verwachting van 's Heilands wederkomst op de wolken verflauwt en wegwijnt, dan verliest de gemeente en dan verliezen hare opziëners Hemzelve uit het oog. Geheel Israel bestond om den Messias voort te brengen; daarvoor leefde het; naar zijne komst had het reikhalzend uit te zien. Evenzoo bestaat de geheele Kerk des Nieuwen Verbonds om de wederkomst des Heeren voor te bereiden en Hem met opgestoken hoofde op de wolken terug te verwachten. Zij heeft te „bezitten als niet bezittende", te wandelen in de hemelen; den tijd uit te koopen omdat de dagen boos zijn; en steeds levendig in 't oog te houden dat „de tijd voorts kórt is." Dat heeft niets gemeen met dwaze ongeoorloofde berekeningen, of met wereldsche en zinnelijke verwachtingen. Integendeel

het moet juist aan zulke praktijken den genadeslag toebrengen. Maar de gemeente is zich gaan aanwennen de woorden der spotters: „Alle dingen blijven gelijk zij geweest zijn." En het gevolg daarvan is geweest, zoo bij gemeente als opziëners, egoïsme. De Kerk heeft duizenden bij duizenden „dienstknechten" geteld, die „begonnen zijn hun mededienstknechten te slaan en te eten en te drinken met de dronkaards." Ze hebben vergeten dat de kudde, het erfdeel des Heeren, bestaat uit „mededienstknechten", boven welken zij in geen enkel opzicht verheven waren, maar die zij alleen te dienen hadden door hun geestelijk voedsel te geven. Ze hebben het voedsel vermengd met allerlei onreine en schadelijke bestanddeelen; ze hebben de mededienstknechten gedwongen dat vergif te eten; ze hebben hun bij weigering vervolgd met een satanische toepassing van den Christelijken ban; ze hebben hen uitgemoord zooveel in hen was. En al die wandaden hebben ze toegedekt met het voorwendsel dat zij alleen konden beoordeelen of het voedsel goed was, en dat de overige slechts hadden te slikken.

't Gaat evenwel in 't geestelijke evenals in het natuurlijke. Wie eenmaal den smaak van het goede brood kent, en de uitwerking ervan heeft ondervonden, kan zeer wel beoordeelen of 't geen hem te eten wordt voorgezet, echt dan wel vervalscht brood is. Dat is het groote voorrecht, 't welk de Koning der kerk zijnen geloovigen in de Reformatie der zestiende eeuw heeft geschonken; den smaak en de kennis van het goede levensbrood. Recht en plicht der gemeente is het *niet* te eten wat haar door ontrouwe dienstknechten wordt voorgezet; maar zich aan hen te onttrekken. Het vermogen daartoe is haar gegeven in den presbyterialen kerkvorm, en ze heeft daarmede een zware verantwoordelijkheid voor haar Heer en Hoofd gekregen; even zwaar als dit kleinood kostbaar is. Alle clericalisme is van Christus vervloekt.

Dat blijkt uit het lot van de ontrouwe dienstknechten, ons geteekend in de beide laatste verzen van Hoofdstuk XXIV. Onverwacht worden de ontrouwe dienstknechten door den Meester overvallen. Hij komt tot hen als een dief in den nacht. En wat is hun lot? Ze worden afgescheiden; uitgezuiverd uit de ware Kerk; en hun deel wordt gezet met de geveinsden. Ze staan op één lijn met de hypocrieten. Dezen hebben hun deel in de plaats, waar „weening zal zijn en knersing der tanden."

Ernstiger roepstem kan wel niet tot de dienaren des Woords uitgaan dan deze, en nauwkeuriger kan hun plicht en roeping hun wel niet voorgehouden worden. Zij zoowel als hun mededienstknechten vinden hier haarfijn afgeteekend wat hun opgelegd is: voedende spijs ter rechter tijd toedienen aan allen, die niet in *hun* dienst maar in dienst van den heer des huizes zijn.

Toen de Heere Jezus deze gelijkenis had uitgesproken, vroeg Petrus Hem: „Heere, zegt Gij deze gelijkenis tot ons of ook tot allen?” En het antwoord des Heeren luidde: „Wie is dan de getrouwe en voorzichtige huisbezorger, dien de Heere over zijne dienstboden zal zetten om hun ter rechter tijd het bescheiden deel spijze te geven?” Met andere woorden: *niet* op *alle* leden mijner Kerk is deze gelijkenis toepasselijk, maar alleen op hen, die Ik tot den dienst des Woords roep.

Welke verplichtingen de Heere aan zijne gemeente oplegt, zal in het volgende hoofdstuk van Mattheus haar medegedeeld worden.

W.

EEN MERKWAARDIG NEDERLANDER.

Dr. A. C. VAN RAALTE.

XVII.

(Slot.)

Tweeërlei taak, zegt Ds. Dosker, rest mij nog tot de beëindiging van het werk, dat mij zoovele maanden heeft bezig gehouden.

In de eerste plaats is het onmogelijk van dit werk te scheiden, zonder een waardeeringsoordeel te vellen over Van Raalte. En dan moeten met enkele trekken het heengaan van den leider en de onmiddellijke indrukken daarvan worden beschreven.

Als LEIDER was Van Raalte een man vol van de meest bewonderingswaardige verscheidenheden.

Hij had op maatschappelijk gebied blijkbaar iets van het Napoleontische. Als volksleider hield hij de menschen aan het werk. Hij gaf hun geen tijd om te peinzen over hun treurige omgeving en hopeloos verschiep, in de eerste sombere dagen der koloniale geschiedenis.

De „*volksvergaderingen*” waren er op aangelegd om de kolonisten hun taak en hunne verantwoordelijkheid te leeren verstaan en waardeeren. Nu eens dit, dan weer wat anders ontsproot uit het vruchtbaar brein van den leider, waardoor de hoofden en harten bezig gehouden werden. Nu waren het de civiele rechten en plichten, dan weer kerkelijke dingen; vandaag weezen, morgen het gevaar van onmatigheid en de bestrijding van den eenigen drankslijter in de kolonie; altoos iets nieuws en iets ingrijpends.

Als er gepleit moest worden te Lansing ging Van Raalte er heen, en toen de vraag van een geschikte haven om de produkten der kolonie te kunnen kwijtraken te berde kwam was het weer Van Raalte, die benoemd werd, den 6den Mei 1858, als president van de „*Haven Baard*.”

Hij leefde met allen meê.

Met de boeren handelde hij over den grond en de geschikte bearbeiding er van; met den werkman

over zijn gereedschap; met den handelaar over den toestand der markten, met den geleerde over wetenschappelijke dingen.

Ds. D. Broek beschrijft hem als volgt: hij bezat een deftig voorkomen en vorstelijke houding, die onwillekeurig ontzag inboezenden. Hij kon scherp bestraffen, maar ook teeder troosten. Hij was een man met een sterke wilskracht en onverschrokken moed, doch tegelijkertijd bezat hij een zeer gevoelig en medelijdend hart.”

Dit schijnt bijna in tegenspraak met de mogelijkheid der verscheidenheid, en toch bezat hij die.

Hij was geneesheer en vroedmeester; maar kon ook helpen als er wat te timmeren viel, al naarmate de nood het eischte. God had hem voor dit werk wonderlijk bekwaamd.

Als leider, ik herhaal het, lag zijne sterkte er in dat hij de *menschen altijd door bezighield*.

Toen de eerste groote koloniale vragen beslecht waren, was het „*de School*,” en toen eindelijk de parochiale school dood was, was het *de Zending*.

Zoo beslist zette hij deze zaak door dat hij aan zijne gemeente voorstelde — „*om ten minste EEN zendeling zelf te zenden en om door dit voorbeeld de Classis aan te moedigen om deze zaak eenparig te behandelen*.”

Biljetten werden gedrukt en door de gemeente rondgebracht. Hijzelf gaf er land voor. Een zendingsschip zou gebouwd worden, wat niet al!

Voor al in de dagen der Separatistische spanning was zijn takt en beleid hier opvallend.

Als MAN was Van Raalte „krachtig in woorden en werken.”

Er was iets gestrengs in zijn karakter, dat door de eigenaardige, bijna rechterlijke positie, die hij hier noodwendig innam, niet verminderd werd.

Hoe lief hij vrouw en kinderen had, zegt ons de korte schets zijner onvergetelijke vrouw, die hij maar korten tijd overleefde.

Hij was *beslist* in al zijn doen, hij *wist* wat hij *wilde*.

Als de treurige toestand der begraafplaats om wraak begint te roepen, dan geeft Van Raalte aan de gemeente de keuze om die of in orde te brengen of het eigendomsrecht te verliezen.

Als men er hem eene beschuldiging van maakt dat hij zich met de politiek te veel inlaat, dan herinnert Van Raalte zijn kerkeraad dat hij burger was eer hij prediker werd.

Jaren vóór de slaven-kwestie door stroomen bloeds werd beslecht had Van Raalte reeds voor de vrijmaking der slaven gepleit en zijn deel er aan toegedaan dat de Synode besloten had, met het oog op de rust der Kerk, — „de slavenhoudende gemeenten van Zuid Carolina niet op te nemen in de Kerk.”

In de lastige zaak van huwelijken van gescheidene menschen houdt hij zich aan den ouden regel dat de Kerk den staat niet negeert in zijne rechten,

maar de verantwoordelijkheid laat voor rekening van de losmakende en bindende macht.

Hij was gevoelig op het punt van eer en recht.

Nooit kon men Van Raalte dieper geraakt hebben dan door de laffe beschuldiging van het „gouden kalf,” in zake de vereeniging met de Geref. Kerk.

Hij dankt voor weldaden, maar haast zich, naar zijn vermogen, die weder te vergelden.

Heeft Hope College alles te danken aan de Oostersche broeders, niet zoodra is er geld noodig voor Hertzog Hall of Rutgers College of, onder zijn spoorslag, geeft zijne gemeente bijna boven vermogen voor beiden.

Wil men hem onder een menschelijk juk brengen, en dringt Haan, in Oct. '51, bij de Classis aan op het onderhouden der *feestdagen* als heilige dagen, dan rebelleert Van Raalte daartegen. Hij heeft maar een Koning: Christus; en maar een wet: Gods Woord; hij wil dus staan in de vrijheid.

Als man is Van Raalte dan ook een indrukwekkend figuur, een man van moed en kracht en diepe overtuiging en ijzeren wilskracht en stalen volharding.

Maar vooral in de *bediening des Woords* was het dat Van Raalte schitterde.

Er is na hem onder ons geen man verzezen, die zoo beslist *de macht van het woord* bezat, als Van Raalte.

Niet dat er geen geleerder mannen opstonden. Van Raalte vorderde voor zich nooit den roem een *geleerd* man te zijn; en ontbrak het hem aan den onderbouw ook niet om als wetenschappelijk mensch met eere te hebben kunnen optreden, zoo was toch zijn leven er niet op berekend om die gaven te ontwikkelen.

Hij was te gejaagd, te bestendig „*druk*,” met allerlei dingen, dan dat hij zich aan grondige studie had kunnen wijden.

De enkele predikatiën, die hij naliet, teekenen dan ook geen bijzondere geleerdheid, zelfs zijn het geen modellen van homilietiek, of diepsnijdende Schriftverklaringen.

Toen dan ook beide, de stedelijke Universiteit van New-York en Rutgers College hem met den eere-titel van Doctor in de Godgeleerdheid vereerden, wist hij er bijna geen raad meê.

Hij schreef aan Brummelkamp: „Ik ben er beschaamd en verlegen onder, maar als de geheele wereld het wil, dan moet ik het mij maar laten aanleunen.”

Maar hij had de macht om diep in te grijpen in de consciëntiën en hij was *welsprekend*.

Kwam hij om iets dan ging het er door.

Wilde hij iets, dan boog zich alle verzet voor hem.

Beiden door het volk en de leiders werd hij als generalissimo erkend.

En die mantel viel tot op dezen dag toe op geen andere schouders.

De inhoud zijner prediking was practisch en Evangelisch. Zijn trant was snijdend en zijne gebaren vol van meening en vuur. Zijn stijl was moeilijk, zijne zinnen ineengewrongen en lang; hij vormde bestendig nieuwe woorden en had in het bijzonder wat zeker schrijver noemt: „de goddelijke macht van het bijvoegelijk naamwoord.”

Daar kleurde en tintte, daar troostte en lokte, maar ook daar pletterde en wondde hij meê.

Als hij diep geroerd was, stapelde zich zin aan zin en hechte zich het eene naamwoord aan het andere. Dit vergde onafgebroken aandacht; en de man en de ernst en de inhoud hielden zijne hoorders wakker. Slapers duldde hij niet.

Sommige zijner predikatiën bleven dan ook als gedenkzuilen staan in de nagedachtenis zijner hoorders.

Ds. D. Broek getuigt daarvan als volgt:

„In de oude blokkerk hield hij eens vijf achter-eenvolgende predikatiën over het vijfde gebod en behandelde op meesterlijke wijze de betrekkingen en wederzijdsche verplichtingen van ouders en kinderen, van man en vrouw, van leeraar en gemeente, van heer en knecht, van overheid en onderdaan.”

Kort na de inwijding van de oude kerk aan de 9de straat, hield hij eene predikatie over de klacht van David over Absalom. Juist tevoren was er een jongeling verdronken in Black-lake. Hij beschouwde deze klacht, in den mond van David, eerst als staatsman, dan als geloovige en eindelijk als vader. Onder het laatste hoofd deed hij uitkomen, wat diepe smart het Christelijk ouderhart gevoelt over een verloren gaand kind. Met een bewogen gemoed en diepen ernst sprak hij op zulk eene wijze tot ouders en jeugdigen, dat de gansche vergadering bewogen werd. Het was in vollen nadruk een „Bochim.”

Zulk prediken bevestigt het woord: „Succes is de beste toets van succes.”

Als herder geloofde hij aan de noodzakelijkheid van bestendige aanraking tusschen leeraar en gemeente en hij volgde deze overtuiging naar vermogen op.

Hij vergde van zijn gemeente bestendige en zeer uiteenlopende gaven voor allerlei Christelijk werk en verwijfde dus bestendig hun gezichtseinder.

Hij geloofde in het proces der Amerikanisatie, en bevorderde die naar vermogen, zooals uit de notelen zijner gemeente duidelijk blijkt.

Alle geheime genootschappen stonden hem tegen, de notelen getuigen er van; maar toen eindelijk, na jaren van bespreking en behandeling van sommige menschen, de kerkeraad der 1ste gemeente tot excommunicatie besloten had, en een deel der Classis zulks in 1873 had goedgekeurd, sprak Van Raalte de volgende woorden, die door latere leiders als het Gereformeerde standpunt zijn verdedigd en gehandhaafd geworden, schoon niemand van die woorden toen wist.

Hij zegt op den kerkeraad der 1ste gemeente, 13 Oct., 1873: „Vrijmetselarij is niet genoeg om iemand te excommuniceren. De Synode wil zulks niet approbeeren. Gij moet hebben zonden, die uit de Vrijmetselarij zijn voortvloeiende, b. v. overtreding van de zedelijke wet. En de Classis zal anders ook nooit approbatie geven en tenminste zal ik het tegenstaan, zoolang ik kan.”

Veel ellende ware voorkomen indien men aan deze woorden later gedacht had.

Van Raalte geloofde in de werkingen des Geestes, vanwaar de wind ook blies. Zijn invloed was het, die de deuren zijner kerk voor den Evangelist opende. Het leven en karakter van dezen man schuwen het licht niet.

En toen men, in die oude Eerste kerk, voor ons allen zoo vol van herinneringen, in het donker marker, de gouden woorden gebeiteld heeft:

„Een man, krachtig in woorden en werken,”

gaf men slechts deze getuigenis aan de waarheid, dat beide tijdgenooten en geschiedvorschers, als Van Raalte's goed recht, hem toekennen.

Die Van Raalte zag gaan en hoorde prediken, die las wat hij schreef en rekende met wat hij deed, moet vaak gedacht hebben dat hij een man was van taai lichaamskrachten. En dat was hij niet.

Onmiddellijk na de typhuskoorts van 1846 en lang voor zijne krachten ten volle hersteld waren, volgde de drukte van de leiding der verhuizing.

En wist dat leven voort wat rust heet?

Immers neen.

Die Van Raalte wil leeren verstaan, zooals hij zijn eigen leven verstond, leze nog eens wat hij sprak bij gelegenheid van het 25jarig jubilee der nederzetting.

Reeds in 1847, bij den zendeling Smith aan huis, had hij vele malen gevreesd van uitputting te zullen sterven, en kon hij soms des nachts er niet van slapen.

En dan de bange, lange jaren, die wij beschreven hebben.

Wat al onrust en strijd en zorgen en leed en tranen! Wel mocht hij zeggen:

„Zoo ik niet had geloofd dat in dit leven
Mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou,
Mijn God, waar was mijn hoop en moed gebleven,
Ik was vergaan in al mijn angst en rouw.

En ja, ik weet het, hij had dan zijn wachten op den Heere Heere,” om hem te schragen, maar het lichaam leed er toch onder.

Heel vroeg al ruischt er door zijn leven een toon van diep besefte zwakte des lichaams en naarmate de spanning wijkt, neemt de veerkracht af. Reeds in Augustus 1855, is er een gerucht dat Van Raalte bedanken wil. Er naar gevraagd zijnde, zegt hij dat nog niets vast staat, „maar dat het hem een gedurig gebed is dat de Heere hem een weg bane van althans tijdelijke rust en ontspanning, vanwege de

al te veelvuldige werkzaamheden en de zwakheid des lichaams, hetwelk door de aanhoudende inspanning zijn inziens, zoozeer gefolterd werd. Hij oordeelde dat de kerkraad zijn zorgelijke positie wel mocht ter harte nemen, om hem meer te schragen om hem voor eindelijk bezwijken te behoeden.”

Hij gaat eenige weken op reis en gevoelt zich weer wat beter, maar enkele jaren later is het weer hetzelfde. In '64 heet het — „wil hij zich niet vernielen, dan moet hij rust hebben.”

De Nederlandsche reis werd in '66, „met het oog op beider gezondheid” ondernomen. Toen hij terugkeerde, tobde hij nog enkele maanden voort, maar, zijn besluit in Juli 1867, was onherroepelijk. Het jaar 1871 bracht hem lasten, die een sterker man dan hij was, zouden geknakt hebben. De zomer ontroofde hem zijn lieve vrouw, de herfst vernielde zijn levenswerk. Schijnbaar althans. Maar God spaarde aan zijn zwakke vrouw het roerend tooneel der ruïnen, na den brand, en het aanschouwen van den zielsnood van haar man, die daarop volgde.

Wat wonder, indien deze dubbele slag Van Raalte drukken bleef, tot zijn dood toe. Hij, die doorgaans de dingen van de lichtzijde bezag, begon pessimist te worden. Zijne krachten waren versleten; zijn leven was te vol van moedbenemende omstandigheden geweest, dan dat in het eind hij niet gevoeld zou hebben, als ware veel tevergeefs gedaan en geleden. Kort na den brand van Holland, zoo meldt ons Brummelkamp — „scheen ook hij zijn einde nabij en schreef hij ons een geloovigen, blijmoedigen afscheidsbrief.

Spoedig herstelde hij echter weer en kon zelfs op reis gaan naar Kansas, om opluikende gemeenten aldaar te bezoeken en te ordenen. In dat warmer klimaat gevoelde hij zich weer geheel vernieuwd en met jeugdige krachten aangedaan. Maar ach, het duurde zoo kort! Toen hij weer t'huis kwam keerden zijne kwalen terug met verdubbelde kracht.

Waarom hij leed, wie zal het zeggen? De geneesheeren wisten het zelve niet.

Hij was nog niet oud, maar *op*, versleten. Hij had de levenskaars aan beide einden tegelijk laten branden en toen de was was verbrand, doofde de wick uit.

Een van de laatste lichtstralen in het leven van Van Raalte was de blijde feestdag van het 25jarig bestaan der kolonie op Dinsdag, 17 September 1872.

Heel de stad was in feestdosh gehuld en toen de optocht naar buiten trad, zag men in een ossenwagen, door twee span ossen getrokken, een historische groep. Naast de ossen liepen als „drijvers” twee oude kolonisten, H. Ter Haar en G. J. Haverkate. In den wagen waren gezeten Dr. Van Raalte, B. Grootenhuis en vrouw, J. Binnenkant, T. Keppel, de wed. Laarman, G. J. Hofman, L. Hofman, J. Oldemeyer, A. Plaggemars, H. Lankheet en W. Kremer. Allen waren zooveel mogelijk uitgedoscht, zooals men er in '47 had uitgezien.

Van Raalte was het middelpunt van heel het feest. Hij was de feestredenaar en wat de publieke opinie, na 25 jaren, van hem dacht zeide het schild, achter de sprekers:

N E D E R L A N D. — A M E R I K A.

1847.

1876.

A. C. VAN RAALTE.

(*Het Hollandsche Wapen.*)

„EENDRACHT MAAKT MACHT.”

Die rede was de laatste poging van Van Raalte om ten volle zich in te denken in en te danken uit den toestand van 25 jaren; hij fleurde er nog eenmaal van op.

De laatste jaren van het leven van Van Raalte waren vol van bang lijden. Maar het was een gepast einde voor een leven, waarin het geloof zoo heerlijk getriomfeerd had.

In het schrikkelijkste lijden verloor hij nooit de rust en vrede des harten; steeds was hij eenswillen met God. Ds. Van der Meulen overleed den 23en Augustus 1876, in den ouderdom van bijna 76 jaren. Ook hij had lang en bitter geleden. Ook in zijn sterven was Christus kennelijk verheerlijkt geworden. Zijn oude strijdmakker zou hem spoedig volgen. Week aan week heet het: „Van Raalte blijft nog steeds zwak en sukkelend. Het scheen als streed hij met den koning der verschrikking, zooals hij dat gedaan had met allen aardschen tegenstand en verzet.

Ds. Pieters zegt er van:

„Hij is voor ons als leeraar in de gemeente, als voorstander van Christelijke kweeking, en als vader der nederzetting een blijvende dankenstof, waar God in verheerlijkt wordt. Zijn laatste dagen waren lijdenstijden; door vele smarten werden zijne levenskrachten langzaam vermarteld. Zijn ziel was echter rustig in God, zijn Heiland. Dierbare lessen leerde hij aan de voeten van zijn Meester. Ik heb hem dikwijls bezocht en het was mij zeer nuttig zijn geduld in het lijden te zien, zijn diepen zondaarsootmoed te hooren, zichzelf meer en meer verliezende, Christus bij toeneming wassende, in al zijne dierbare onmisbaarheid. Daags vóór zijn heengaan bezocht ik hem. Het oog reeds gebroken, de smaak verloren, de spraak belemmerd, de borst beklemd, zat hij nog in zijn leunstoel bij de tafel, gaf hij ons nog in gebroken woorden de duidelijkste blijken van de rust zijner ziel en dat hij zich als een verloren doch geloovig zondaar, met kinderlijk vertrouwen liet zakken en zinken in de armen van den algenoegzamen Verlosser.”

Hij wilde niet naar bed. Nog zie ik hem zitten in dien armstoel, zegt Ds. Dosker, geheel gekleed, tot de glimmende laarzen toe, zooals ik hem in die

laatste dagen, met een boodschap van vader eens bezocht. Hoe zal ik den indruk van dat bezoek weergeven? De vragen, die hij mij deed, de korte woorden van levenswijsheid, die hij sprak; zij zijn als ingebrand in mijn geheugen. Toen en nog beschouwde ik hem als het ideaal van een stervend Christen-krijgsman.

Toen zijn toestand werkelijk zorgwekkend begon te worden, vergaderde hij zijne kinderen zoo dicht mogelijk om zich heen. Hij wilde het spreken zijner laatste woorden niet uitstellen, tot hij stervende was. En dus liet hij aan zijne kinderen een schat van *laatste woorden* na, niet geschreven met pen en inkt, maar als heilige kleinooden weggesloten in de teederste herinneringen hunner harten. Vooral tot zijne dochters, die aanhoudend bij hem waren, sprak hij veel en onder den vasten indruk der eeuwigheid. Een dier steeds wederkeerende woorden was dit: — „o Kinderen, denkt er aan, het leven is zoo ernstig. Ik heb wel wat gedaan, met Gods hulp, maar het had nog o zooveel meer kunnen zijn.”

Een week vóór zijn dood had hij het doodsbenauwd. Men hield voor hem een bijzonder biduur, en werkelijk de benauwdheid week voor eenigen tijd en Van Raalte begon nog hoop te koesteren op herstel. Het was het bloempje vóór den dood.

De laatste dagen waren schrikkelijk van benauwdheid. „O,” zeide hij tot zijne dochter Mary: „kon ik maar even mijn hoofd op moeders borst leggen;” maar ik zal haar zien, kind, Jezus zien en haar zien ook, geduld maar.”

Den dag en nacht vóór zijn dood sprak hij weinig, maar hij was altijd door biddende, biddende als een arm zondaar. Den laatsten avond van zijn leven hield hij nog het avondgebed, met zijne kinderen rondom zich geschaard. Zouden zij dat tooneel ooit kunnen vergeten? Die bijna onhoorbare stem, dat pleiten om verlossing, dat smeeken voor wat hem lief was? Onmogelijk!

Het was zijn zwanenzang.

Die nacht was bang, maar het was zijn laatste. Hij zou den nacht nooit, in alle eeuwigheid, meer zien. Des morgens, bij het einde, waren al zijne kinderen rondom zijn bed geschaard. Mary, die tijdens zijne krankheid aan Prof. Kollen verloofd was, en Anna en Dirk en Helena en Minnie. Benjamin kwam juist binnen toen hij stierf.

Hij leed veel tot aan het laatste oogenblik toe. Om vijf uur 's morgens had hij nog gevraagd om iets te eten; maar toen hij het gebruiken wilde, moest hij het op zijde leggen. Het ging niet meer. De benauwdheden werden nu ondragelijk en de hand op de zijde leggende zeide hij met gebroken stem: „Het kookt hier zoo.”

Een oogenblik later vroeg hij om iets te drinken en toen zijn zoon Dirk hem met enkele druppels water, in een theelepeltje, laafde zeide hij nog: „dank je.” En toen geen woord meer. Met geslo-

ten oogen wachtte hij op zijne verlossing. Een oogenblik later zag hij, met een glimlach, zijne kinderen een voor een aan, en trachtte iets te zeggen dat niemand verstaan kon. Nog één bange worsteling, één laatste heftige stuiptrekking en de moede ziel was de eeuwige rust ingegaan, op den morgen van den 7den November 1876.

Het was omstreeks kwart voor acht. De morgenbel van 7 uur had hij nog hooren luiden.

Zoodra zijn overlijden aan het College bekend was, werden alle lessen gestaakt tot na de begrafenis. Nooit vergeet ik dien dag.

Toen van de gallerij starende op de doodskist, vatte ik eerst het besluit op om, als God mij spaarde, het leven van dezen man te bestudeeren en te beschrijven.

Het was Vrijdag en een der heerlijkste van onze heerlijke herfstdagen. Vele vreemdelingen waren van buiten gekomen om de begrafenis bij te wonen. Onder anderen ook de heer F. W. Ferry, destijds Vice-President der Vereenigde Staten.

De kerk was van buiten en van binnen met zwart befoerst. Aan huis had Ds. A. Kuyper een gebed gedaan. Op verzoek van Van Raalte waren de oude kerkeeraadsleden, zijn medestrijders, dragers; waaraan mede op zijn verzoek, de oude Ds. Kuyper voor de Classis Holland, en vader Dosker voor Grand River waren toegevoegd. Ds. Pieters sprak over II Kon. 11 : 12b, Ds. Philips over II Sam. 3 : 38. Op Van Raalte's verzoek werden gezongen Ps. 68 : 2 en 116 : 1, zijne lievelingsverzen.

Aangrijpende woorden werden gesproken, maar de welsprekendste predikatie was toch die van den doode in de kist.

Hij sprak nog nadat hij gestorven was.

De processie, de grootste die hier ooit een lijk grafwaarts volgde, bestond uit den Stadsraad, Ds. Pieters, de dragers, het lijk, de familie, Predikanten en Ouderlingen, President en Bestuurders van Hope College, Faculteit van het College en vertegenwoordigers der openbare school, Studenten, Vrederechters der stad en omgeving, Vertegenwoordigers der pers, Burgers te voet, rijtuigen.

Bijna 80 rijtuigen volgen de lijkbaar.

Men wedijverde om den doode de laatste eer te bewijzen. Hij was een groot man, in den besten zin des woords. Hij werkte voor Christus en offerde daarvoor alles op. Hij had zijn volk lief en stierf met een bede voor hen op de lippen. Hij zwoegde voor zijne school en verloor hare belangen tot zijn dood toe, nooit uit het oog. Wat wij als Hollandsch volk in Amerika geworden zijn, danken wij onder God grootendeels aan het leven, aan den arbeid, aan het beleid van den man, wiens leven ik in enkele trekken trachtte te schetsen.

Hij zag idealen sterven, die wij hebben zien herleven en verwerkelijkt worden.

Hij arbeidde soms schijnbaar tevergeefs en wij

zijn, na zijn dood, tot de vruchten van dat werk ingegaan.

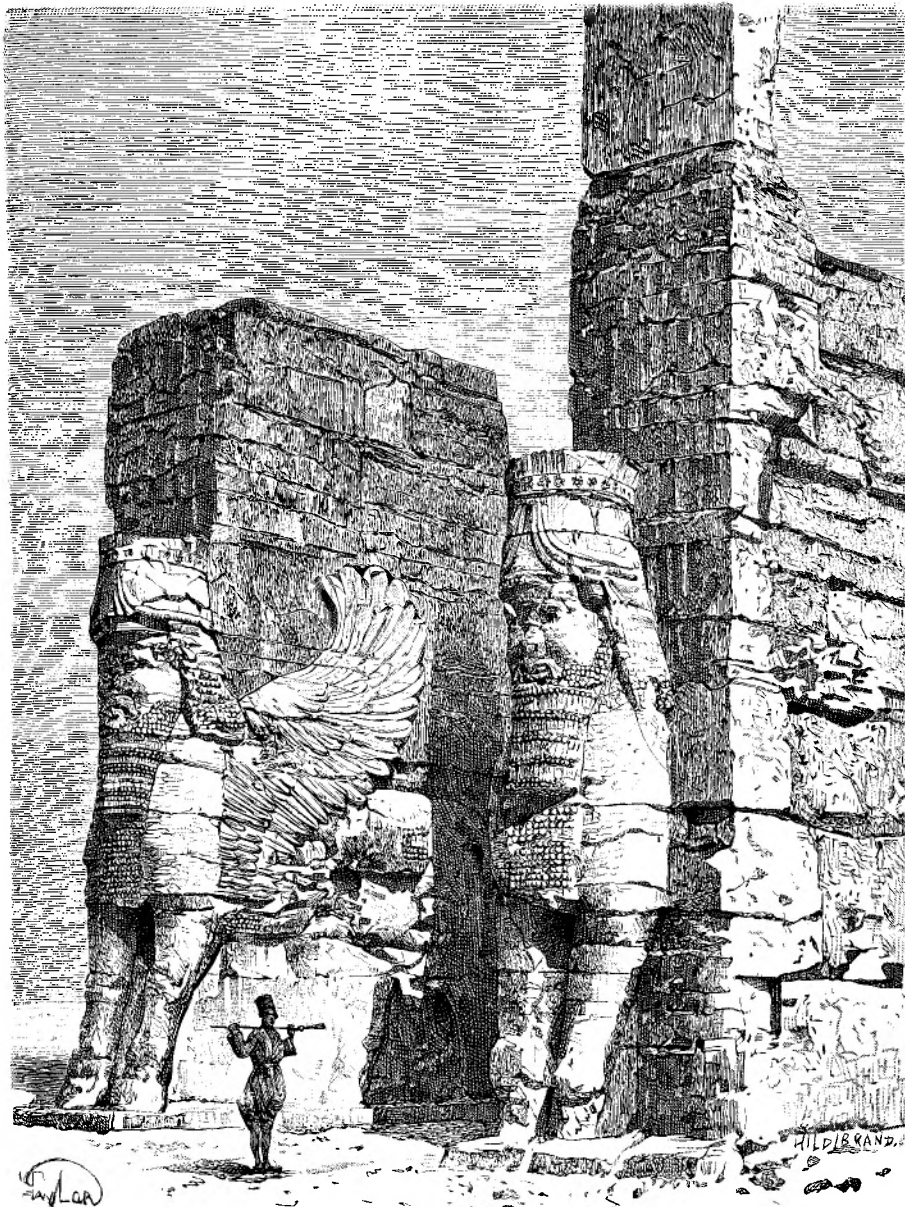
God beware, zoo besluit Ds. Dosker, onder ons volk, tot in nageslachten den naam en de herinnering van Dr. ALBERTUS C. VAN RAALTE, een man „machtig in woorden en in werken.”

EEN GROOTSCH E BOUWVAL.

„De steenen spreken” in Perzië. Bij honderden vindt men daar monumenten en bouwvallen uit den tijd der machtige koningen, geproten uit de dynastie die zelfs het wereldberoemde Babylon ten val konden brengen. Ja, wij weten dat de groote Cyrus of Kores „de knecht van Jehovah was, die alles volbracht wat hem behaagde, dien Hij riep van de einden der aarde om het bondsvolk te verlossen.” Maar dit instrument in Gods hand, dat Hij gebruikte om den geheelen loop der wereldgeschiedenis een andere wending te geven, was ook van nature door zijnen Schepper met groote talenten begaafd, en stond aan het hoofd van een volk, dat in kunstvaardigheid, vooral voor bouwwerken, voor geen ander behoefde onder te doen. Dat leeren de bouwvallen in Perzië bij elken stap, dien men er zet.

Grootsch en heerlijk zijn de ruïnen van de stad Persepolis. En daaronder bekleedt een voorname plaats het paleis der koningen. Dit paleis werd verbrand — volgens de getuigenis van de meeste oude schrijvers — door Alexander de Groote, toen deze op zijn zegetocht door Perzië, na Darius overwonnen te hebben, in Persepolis aankwam. Het verhaal dat Plutarchus van deze wandaad geeft, luidt aldus :

„En het geschiedde daarna, toen Alexander zich gereed maakte om Darius nog verder te vervolgen, dat hij op zekeren dag een groot feest liet aanrichten, waarop hij zijne gunstelingen noodigde en waarbij ook de bijzitten hunner gunstelingen met haar minnaars tegenwoordig waren. Onder dezen nu was de beroemdste Thaïs, geboortig uit het land Attika, de minnares van Ptolemaeus, die na den dood van Alexander koning van Egypte werd. Deze Thaïs nu, deels met groote behendigheid prijzende, deels met hem spelende, kwam eindelijk met een voorstel voor den dag, dat wel met haar landaard strookte. maar dat ernstiger gevolgen zou hebben, dan zij zich waarscbijnlijk dacht. Zij zeide, dat zij zich ten volle beloond achtte voor alle moeite en ontberingen op hare zwerftochten door de landen van Azië, met het leger des konings, nu zij hier deelnam aan een feest in het prachtige paleis der groote koningen van Perzië. Maar nog meer genoeg zou het haar doen, indien zij, bij wijze van tijdverdrijf en vreugdevuur, het paleis van dien Xerxes mocht verbranden, die de stad Athene had verbrand, en dat vooral, indien het haar vergund was, met eigen hand het vuur te ontsteken in tegenwoor-

PORTIEK VAN HET PALEIS DER KONINGEN TE PERSEPOLIS.

digheid en onder de oogen van een zoo doorluchtig vorst als Alexander, opdat men in volgende eeuwen zou kunnen verhalen hoe de vrouwen, die zijn kamp volgden, op schitterender wijze wraak hadden genomen over het kwaad, dat de Perzen weleer aan Griekenland hadden berokkend, dan immer enig Grieksch krijgsoverste ooit te land of ter zee had gedaan. Niet zoodra had zij deze woorden gesproken, of de gunstelingen van Alexander, die daarbij tegenwoordig waren, begonnen aanstonds in de handen te klappen en luid te juichen, zeggende dat dit een voortreffelijk denkbeeld was, den koning aansporende om daaraan gevolg te geven.

Alexander gaf aan dien aandrang toe; hij sprong

overeind, drukte zich een bloemkrans op de haren, nam een brandende toorts in de hand en liep vooruit; zijne gunstelingen, bekranst als hij en met fakkels in de handen, volgden hem dansende en juichende en gingen rondom het paleis.

De andere Macedoniërs, bemerkende wat er gaande was, kwamen haastig toegelopen met brandende fakkels en flambouwen, zeer verheugd zijnde, omdat zij in hetgeen gebeurde een teeken zagen dat Alexander naar het vaderland wilde terugkeeren en niet zijne residentie vestigen onder de barbaren, daar hij zelf het koninklijk paleis in brand stak en vernielde. Zoo werd, naar men zegt, het paleis verwoest en verbrand, maar sommigen beweren, dat het niet

aldus, bij wijze van spel geschiedde, maar na rijpe beraadslaging en overweging in 's konings raad. Wat hiervan zij, dit wordt door allen erkend, dat Alexander aanstonds berouw had van zijne daad en last gaf dat men het vuur zou blusschen."

Onze plaat stelt voor het portiek van het paleis. Hoe reusachtig groot alles was, kan men zien aan de afbeelding van den man, die tusschen de beide stieren staat. De stier moest de goddelijke kracht voorstellen; het menschengelaat beteekende de wijsheid, de vleugelen verzinnelijkten de vlugheid. Boven de vleugelen van deze stieren zijn inschriften in spijkerschrift aangebracht, van dezen inhoud.

„Een groote God is Ahoeramazda: hij heeft de aarde gemaakt; hij heeft den hemel gemaakt; hij heeft den mensch gemaakt; hij heeft den mensch het geluk gegeven: hij heeft Xerxes gemaakt tot eenigen koning over duizenden menschen, tot eenigen heerscher over vele duizenden."

„Ik ben Xerxes, de groote koning, de koning der koningen, de koning van de volkrijke landen, de koning der aarde die heerscht van verre en nabij. Ik ben de zoon van Darius, den koning uit het huis der Achemeniden."

„Xerxes, de groote koning, zegt alzoo: „Deze poort genaamd Viçadahyu, heb ik gebouwd, nevens vele andere monumenten, die ik gebouwd heb in dit Parça; ik heb ze gebouwd, zooals mijn vader ze gebouwd heeft, en al deze heerlijke gebouwen hebben wij gemaakt door de genade van Ahoeramazda."

„Xerxes, de koning, spreekt alzoo: „Dat Ahoeramazda mij bescherme, mij en mijn rijk, en mijn werk en de werken van mijn vader! Dat Ahoeramazda die bescherme."

„Deze poort heb ik gebouwd," sprak Xerxes, die verwaten en verwaand de zee liet geeselen omdat ze zijn zegetocht verhinderde, maar kort daarna als vluchteling voor het aangezicht der Grieken terugkeerde. Evenals tot Nebucadnezar, die sprak: „Is dit niet het groote Babel dat ik gebouwd heb?" werd tot hem gesproken: „Uw koninkrijk is van u genomen!"

Al deze steenen getuigen van den steen, zonder handen uitgehouwen, die van boven afrolde, en het geheele beeld uit den droom van Nebucadnezar, waarvan Perzië het zilver was, verbrijzelde en vermaalde, terwijl hij zelf tot een berg werd, die het geheele aardrijk bedekte. Al die koninkrijken zijn vergaan, maar dat koninkrijk vestigt zich om tot in eeuwigheid te blijven. Juist genoeg heeft de Almachtige van de vroegere heerlijkheid over laten blijven, om de waarheid van zijn Woord — ook van Daniëls profetiën — te bewijzen voor aller oogen, ook van hen die haar niet zien willen.

W.

DE BEELDENSTORM.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

II.

't Scheen of de nachtrust de gemoederen tot kalme had gebracht. Wel werd reeds aan den vroege morgen Mayken het voorwerp van spot en verwensching; wel werden de heiligen meermalen met een: „Vivent les gueux!" uitgedaagd, maar 't was als zag men in, dat men te ver gegaan was en wilde men nu de kerk in 't midden laten. Doch, zooals 't meermalen gaat, een onbeteekenende gebeurtenis deed den storm met nieuwe woede opsteken. Daar zat, sinds jaar en dag, een oude vrouw aan de deur der kerk om hare paternosters en crucifixen aan de kerkgangers te verkoopen. Men waagde haar te voorspellen, dat haar afgodische handel weldra een einde nemen zou en het moedertje liet dit niet onbeantwoord. Toen ze het met woorden niet meer af kon, kwam ze tot daden en wierp haar halve kraam den spotters naar het hoofd. Dezen zagen er niet tegen op de andere helft te vernielen en na dit heldenstuk verricht te hebben, gingen de opgewonden vromen met de rest van hun ijver de Lieve-Vrouwe-Kerk binnen.

Antwerpen's burgervaderen met den markgraaf Jan van Immerzeel aan het hoofd, hadden sinds gisteren bijna onafgebroken geraadpleegd, wat te doen om den storm, voor welks nieuwe uitbarsting men inderdaad vreesde, tot rust te dwingen. Daarmede was de tijd tot handelen verstreken en toen nu de volksmenigte opnieuw in gisting geraakte, wisten de verschrikte Raadslieden er niet anders op dan te trachten door hun persoonlijk optreden de menigte te bezweren. Zij kwamen ter kerke en slaagden aanvankelijk in het doel, dat zij zich voorgesteld hadden. Velen bleven echter ter kerke, onder het voorgeven, dat zij de mis wilden bijwonen, doch toen hun werd aangezegd, dat er heden geen mis zou gehouden worden, slonk hun getal. De Raad verwijderde zich en weder volgden velen uit de menigte het goede voorbeeld. Slechts Jan van Immerzeel bleef met een kleine gewapende macht achter en liet alle deuren der kerk sluiten. Eene werd opengelaten, om het volk den uitgang te veroorloven. Doch wat voor uitgang bestemd was, werd als toegang in gebruik genomen. De menigte daarbuiten stroomde naar binnen, duwde den vroeden markgraaf buiten den tempel en opende alle deuren. Nauwelijks had de Raad tijding ontvangen van de vernieuwde inbezitname der kerk, of de vroedschap, door hellebaardiers vergezeld, begaf zich opnieuw daarheen. 't Was, of daarbinnen een wilde storm loeide, of een leger van stieren brullend onder de heilige gewelven rende. De schrik sloeg den vroeden vaders om het hart en zij verstrooiden zich ijlings naar hunne woningen.

Nu begon het spel eerst recht. De nacht brak aan en in stede van het vesperlied weêrklonken de psalmen van Marot onder de onmetelijke bogen van Onze-Lieve-Vrouwe. Mayken moest het straks ontgelden: men sleurde haar ter aarde, scheurde haar de kostbare kleedij van het lijf en doorboorde haar met dolksteken. Als een orkaan, die, nauwlijks opgestoken, in een ommezien de oude eiken des wouds velt en hunne kruinen verbrijzelt, zoo vielen straks de beelden der heiligen onder de bijlslagen der woestelingen. De mannen vernielden de sieradiën en schilderijen, de vrouwen staken de waskaarsen aan en verlichtten daarmee den onheiligen arbeid hunner echtgenooten en verwanten. De kostbaarste voortbrengselen van nijverheid en kunst lagen vergruisd op den bodem. Zeventig kapellen werden verwoest. De mannen versierden zich met het hoogtijgewaad der priesters, de vrouwen bedronken zich aan den heiligen wijn. Binnen weinige uren was de schoonste kerk der Nederlanden in eene ruïne veranderd.

„Lang leven de Geuzen!” zoo klonk het temidden van den duisteren nacht en een woeste schare, voorgelicht door de gewijde waskaarsen, versierd met den buit van Onze-Lieve-Vrouwe, vervolgte joelend en tierend den weg der verwoesting. Eer de dag aanbrak, waren reeds dertig kerken en kloosters het tooneel van verwoesting of, zooals de schare het verschoonend noemde, van „zuivering” geworden. De monniken zwierven als ballingen langs de straten, de nonnekens zochten bevend en sidderend een schuilplaats tegen de brooddronken menigte. Hunne vreeze bleek echter ijdel te zijn: slechts aan steenen heiligen koelde zich de godsdienstige ijver der beeldenstormers.

En zooals het in Antwerpen ging, zoo ging het straks van Noord tot Zuid in de Nederlanden en overal. Te Doornik had een pater-Jezuïet den kansel van de hoofdkerk beklommen en wekte zijn hoorders op pijnbank en marteldood voor de handhaving van de oude leer veil te hebben. Een jonge knaap, die met een tweetal zijner makkers langs de kerk kwam, kreeg den ongelukkigen inval met de zwemblazen, die hij onder zijn arm hield, tegen de kerkdeur te slaan. Zijne makkers volgden zijn voorbeeld, ongelukkig genoeg voor den heldhaftigen martelaarsmoed van den prediker, die, meenende, dat de Geuzen in aantocht waren, ijlings bleek en ontgaan den kansel verliet en zich binnen de sakristie verschool.

„De Geuzen zijn voor de poort!” zoo klonk het daarbinnen en deze leuze had genoeg ontzag om de vrome leeken ijlings uiteen te drijven. Maar wat toen slechts een kwajongensstreek heeten mocht, werd straks treurige ernst. Reeds den 22sten Augustus, toen zich het gerucht verspreidde, van hetgeen er te Antwerpen en elders geschied was, geraakte de stad in gisting, doch nog wist de overheid voor dien avond

de onrust te betoomen. Met den dageraad echter stak reeds de storm het hoofd op en in korten tijd waren ook Doorniks kerken, maar met wat al te ruwe hand, gereinigd van de kenteekenen der papistische afgoderij. Onder de slachtoffers van den storm behoorde ook het lijk van Adolf van Gelder. Hij had zijn kranken vader midden in den nacht opgelicht en naar het slot te Buren gebracht. Karel de Stoute, die destijds graaf van Holland en Zeeland was, daagde vader en zoon voor zijn rechterstoel en toen de zoon weigerde zich met den vader te verzoenen, zette hij den eerste gevangen. Karels dood bevrijdde Adolf uit den kerker, doch toen nu de Gentenaren hem aan hun hoofd plaatsten, en onder hem een aanval op Doornik deden, sneuvelde hij onder de wallen. Men gunde den onnatuurlijken zoon een eerlijk graf in de kathedraal van Doornik, maar de beeldenstormers traden op als wrekers der historie. Zij groeven het lijk op en stelden het bloot aan verguizing en spot.

Van uit Doornik verspreidden de beeldenstormers zich over de provincie, doch hier slaagden zij minder goed in hun werk. Nadat ze het klooster van Marchiennes in een puinhoop verkeerd hadden, werden zij door den heer van La Tour aan het hoofd van eenige boeren aangegrepen. Vijfhonderd hunner werden over de kling gejaagd, velen verdrinken in den vloed en de overigen verstrooiden zich.

Ook in Valenciennes vierden de beeldenstormers hunne woede bot.

Van uit het Zuiden breidde de storm zich straks ook over de Noordelijke provinciën uit. Eene bende uit Vlaanderen trok naar Vlissingen en vervolgens naar Middelburg, waar verscheidene leden der vroedschap hervormingsgezind waren. Zelfs werd een der burgemeesters beschuldigd, als zou hij zelf de beeldenstormers in de stad gelokt hebben. Nadat men Middelburg „gezuiverd” had, trok de bende voort door geheel Walcheren en werd in de verschillende plaatsen zeer verschillend ontvangen, naarmate de bevolking meer of minder hervormingsgezind was. Zoo werd Veere door het beleid der overheid voor een beeldenstorm bewaard, terwijl de burgemeester van Arnemuïden zelf de kerkdeuren voor de beeldenstormers opende. Van meer gewicht was echter de storm in Utrecht en te Amsterdam. In de eerste stad had zich het gerucht verspreid, dat 18000 Hervormden het land doortrokken onder het berooven en verwoesten van kerken en kloosters. Reeds moest de St. Geertruidskerk de slechte gevolgen van het bericht ontgelden en had de menigte geruimen tijd de kerk geplunderd, toen de beeldenstormers aan de regeering verzochten, hun twee kerken voor hun eigen eeredienst af te staan. De regeering der stad antwoordde, dat zij zich tegenover de landvoogdes niet sterk genoeg gevoelde.

„Wel, eet dan ham met mosterd! Dan zijt ge sterk genoeg!” grauwde een uit den hoop het Raads-

lid toe, dat het besluit mededeelde. Jammer slechts dat deze onbeschaamde spreker zijn ongepaste aardigheid straks met de galg bekoopen moest. Wel beloofde de Raad zich nog over de zaak te zullen bedenken om over acht dagen een beslissend antwoord te geven, doch daarmede was het volk allerm minst tevreden. Het stond daarbuiten gewapend en wel op het Maria-kerkhof en de lieden verlangden te zeer om aan den dans te gaan, dan dat het antwoord van den Raad hen zou teleurgesteld hebben. Het trok oogenblikkelijk aan het werk, verwoestte de Maria-kerk, daarna de overige kerken en trok zelfs naar het kasteel Vredenburg, waar het de bezetting, welke de prins erin gelegd had, bedreigde. Eenige edelen zetten zich aan het hoofd der broodronken schare en wisten er door het uitdeelen van geld den moed in te houden en ze tot nieuwe buitensporigheden aan te drijven, waarom de regeering genoodzaakt was de Jakobikerk voor de Hervormden in te ruimen.

Terecht was men in Amsterdam beducht, dat men ook daar het tooneel van Antwerpen spelen zou en bijtijds had men zich gehaast de kostbaarste zaken te bergen. Wijl men echter niet alles bergen kon, zoo wekten juist de achtergebleven beelden de achterdocht des volks. Weldra stormde het grauw de Oude kerk binnen. Wel trachtte de schout Pieter Pieterszoon de beeldenstormers uit de kerk te drijven, doch dit gelukte hem slechts met enkelen en voor korten tijd. Toen het gemeen zag, welk een zwakke macht de schout onder zich had — slechts een veertigtal stadsdienaren vergezeld hem — schaarden zij zich saâm en vielen op den schout en zijne dienaren aan. Nu was de menigte de baas en voorzeker zouden de kerken hier hetzelfde lot hebben ondergaan, indien niet eenige schutters met goede woorden en bedreigingen het volk hadden weten te bedwingen. De kerk werd nu gesloten en de regeering moest toegeven; de beelden werden uit de kerken genomen en de uitoefening van den Roomschen eeredienst zou gestaakt worden, totdat men nadere bevelen van de landvoogdes zou ontvangen hebben.

Er was bijna geene stad in de Nederlanden, waar de storm, die de gemoederen aangegrepen had, zijne uitwerking niet had doen gelden, waar hij zijne verwoestingen niet achterliet. „Het was,” zegt zeker schrijver, „een bliksemstraal, een onweder, een wonder boven wonder; nimmer heeft men geweten, wie er de bewerker, de ondernemer van was; niemand die er zich op beroemde; niemand, die het gebeurde goedkeurde; zelfs niet onder hen die het gezag uitoefenden, noch onder de leeraars, die integendeel het gebeurde laakten, 'twelk door kinderen en jongens, waarbij zich eenige roofzuchtigen gevoegd hadden, teweeg gebracht was.”

We kunnen het laatste niet geheel met den schrijver eens zijn; slechts halen we het aan om te zien,

hoe gansch onverwacht, hoe verrassend de gebeurtenis voor Roomsche en Onroomsche was. Onwillekeurig had een onbezonnen hand een vonkske in de mijn laten vallen en het kruit was gesprongen. Schrikkelijk zou de wrake van Filips zijn; doch daarover straks nader.

VOORUIT!

VI.

OPLETTENDHEID.

Niet weinige jongelui hebben verscheidene goede eigenschappen, die hen voor velerlei geschikt maken; maar er ontbreekt één belangrijke zaak. En dat gebrek is als een doode vlieg in den pot met kostelijke zalf. Ze hebben een levendig gevoel van hun plicht. Al zijn ze niet bepaald nederig, toch kan men hen ook niet hoogmoedig noemen. Hun beleefdheid laat over 't algemeen niets te wenschen over. En toch zijn ze voor een man van zaken onbruikbaar. Dat komt doordien ze niet *opletten*.

Zulk een bediende is een kruis voor zijn lastgever. Of men hem eens dan wel twintigmaal iets zegt, het geeft weinig of niets. En het slot is dat men genoodzaakt is hem weg te zenden, zoodat de plaats open komt voor iemand, die misschien minder weet, en minder kan, maar die onthoudt wat men hem zegt.

De groote mannen van alle tijden zijn gevormd door hun *opletten*. Zóo hebben ze geleerd. De meesten hunner kwamen uit arme huisgezinnen voort, waar men aan hunne opvoeding niet heel veel kon te koste leggen. Ze moesten zichzelf leeren. Wat ze wisten hadden ze soms langs veel langer weg verkregen dan vereischt wordt voor iemand, die alle hulpmiddelen ter zijne beschikking heeft. Maar wát ze wisten was waarlijk hun eigendom.

Nu kan men op tweeërlei wijze opletten, verkeerd en goed. Men kan het zóo doen dat men alles alleen onthoudt om er straks een oordeel over uit te spreken, dat gewoonlijk lang niet rijp is. Soms slaan zulke menschen den spijker op den kop. Doch meestal toonen ze slechts dat ze met al hun oplettendheid groote wijsneuzen en weetnieten zijn.

Maar die goed oplet, bedenkt steeds wat de Liefde zoo aardig zong:

„Ge hebt *twee* ooren, slechts *een* mond,
Wilt 't overwegen:
Van alles wat ge hoort in 't rond
Dient wel de helft verzwegen.

Ge hebt *twee* oogen, slechts *een* mond,
Wil 't overleggen.
Van alles wat ge ziet in 't rond
Valt meestal niets te zeggen.”

In elk geval moet men er niet over spreken vóór men er iets van weet. Want enkel toezien beteekent

nog niets. Een kalf kijkt ook rond; misschien met veel beter oogen dan wij. Maar dat helpt hem niet veel. Een wezenlijk oplettend mensch *verwerkt* wat hij ziet en hoort. Wie goed oplet zal spoedig bemerken, dat er geen mensch ter wereld zoo oppervlakkig of onbeduidend is, of men kan van hem leeren. Een onzer grootste industrieëlen, die in Groningen woonde en 't geheele land door bekend was, heeft het welslagen van zijn zaken voor een goed deel aan zijne oplettendheid te danken. Hij had altijd een zakboekje met een bepaald doel bij zich. Niemand kon met hem in aanraking komen of deze man hoorde iets wat hij belangrijk genoeg vond om te onthouden. Zoodra de ander zijn afscheid genomen had, kwam het boekje uit den zak, en werd daarin opgeteekend wat de eigenaar wetenswaardig achtte te zijn. En ik verzeker u dat er weinig was, dat hij niet opschreef. Thuis werd al die stof geordend en verwerkt. Zoo verkreeg hij een schat van algemeene kennis, die zich steeds uitbreidde. Wat hij niet rechtstreeks in zijn zaken gebruiken kon, was toch niet verloren. Want men kan nooit van het goede te veel weten.

Een oude monnikgeschiedenis kan ons op dat punt veel leeren. In zeker klooster woonde een monnik, Thomas genaamd, die den roep had van buitengewoon dom te zijn. Op zekeren dag riep een der monniken: „Broeder Thomas, kom eens gauw kijken! Daar vliegt een witte os door de lucht!” Thomas rende naar het venster en zag natuurlijk niets. Schaterend van 't lachen riepen al de broeders: „o Thomas, wat ben je toch oliedom!” Maar Thomas zei heel van pas: „Wanneer een verstandig mensch mij iets vertelt, *begin* ik met het te gelooven, en dan ga ik onderzoeken of 't waar is; want er kan heel veel gebeuren dat ik nog niet weet.” En toen was het de beurt van de broeders om lang op hun neus te kijken.

Iemand, die zoo van school komt, kent veel dingen gewoonlijk *in theorie* veel beter dan zijn patroon, bij wien hij in dienst komt. Maar even dikwijls kan hij met die theoretische kennis weinig of niets uitvoeren. Nu komt het niet zelden voor dat zoo iemand zich verbeeldt dat de „oude heer” eigenlijk geen opvoeding gehad heeft. Want wat deze weet is reeds jaren oud en hoeveel is er sedert niet bijgekomen! Onderwijl is de patroon van al die nieuwerwetsche wetenschap niet gediend. Het kan hem niets schelen of zijn jongste bediende op de hoogte is van den bloedsomloop van een kikker en al precies weet hoe de raderen in een stoommachine werken. Wanneer die bediende niet grondig wil opletten hoe de zaken in zijne betrekking volgens den wil van zijn patroon moeten gaan, kan hij hem niet gebruiken, al was hij ook een wonder van geleerdheid. En de bediende komt ook niet verder. Want theorie is uitstekend, ja noodzakelijk, maar zonder goede *practische* kennis is ze geen cent waard.

Iemand, die niet oplet, kan die kwaal aan tweeërlei oorzaak te wijten hebben. Misschien zijn zijne hersens niet gesloten, zoodat er niets in beklijft. Hij is zoo vluchtig als water. Wanneer hij zich niet went om zijn geheugen te oefenen en, voorloopig machinaal, alles wat hij noodig heeft te weten, letterlijk van buiten te leeren, dan blijft hij een ledig mensch; ledig van hoofd, van hart en van handen. Maar 't kan ook zijn dat hij te waanwijs is om op letten en zich inbeeldt dat hij alles reeds weet. Dat is wellicht nog erger.

Bede deze kwalen moeten hem *tot zonde* worden en op de knicën brengen.

Men behoeft hem of haar een ding maar eens te zeggen! is grooter aanbeveling voor jonge menschen dan ze zelf wel weten. Ze is meer waard dan de loftuiting: „Hij kent van alles!”

W.

BOEREN EN KAFFERS.

We hebben vaak de bewering gehoord, dat de Hollandsche Boeren in Zuid-Afrika zich jegens de Kaffers veelal niet als Christenen maar als Turken hebben gedragen, en de inlanders meer als dieren dan als menschen beschouwden. Over de waarheid dier beweringen, welke het verleden betreffen, spreken we hier niet; omtrent het heden echter, dat zeker 't belangrijkste is, laten we ons inlichten o. a. door hetgeen niet lang geleden werd gezegd in een zeer belangrijke toespraak van Ds. Turnbull in de Synode van de Ned. Ger. kerk in Natal.

„Vergun mij, als oud predikant van Natal,” sprak hij, „Natal en Zululand als een Zendingveld u voor te stellen. De inboorlingen dezer landen zijn talrijk. In Natal zijn er naar schatting 130.000 tot 150.000 Kaffers ten minste, en gedurende den Zulu-oorlog kon Cetewayo 35.000 tot 40.000 krijgslieden op de been brengen. De blanke inwoners zijn gedurig aan het toenemen. Hun buitenplaatsen zijn van 1.500 tot 3.500 morgen groot, eenige eigenaars hebben 10.000 morgen in bezit. Op iedere boerenplaats wonen vele Zulus van 70 tot 150, en in sommige gevallen, waar het veld voor klein vee ongeschikt is, tot een 1000 of misschien 1.500 zielen. Het is onder deze Kaffers, die op de plaatsen der boeren wonen en die daarom onder hun gezag leven, dat wij begeeren, dat ernstige en algemeene pogingen gedaan worden door onze kerkgenootschappen, om het Evangelie te brengen.

Deze heidenen wonen onder twee beschaafde regeeringen, die ook onder Christelijke natiën gerekend zijn. Wellicht zullen de regeeringen onmiddellijk niet veel doen, om het Evangelie te verspreiden. Maar men kan vertrouwen, dat zij vriendelijk zullen zijn, en dat zij de zendingen en hun bekeerlingen met hunne bezittingen beschermen zullen. De kracht, die het voorbeeld der overheden en zelfs der mees-

ters over de Zulu-kaffers oefent, is zonder twijfel uiterst groot.

Vele leden van de kerk in Natal en ook in dat gedeelte van Zululand, pas bekend als de Nieuwe Republiek¹⁾ werden in de laatste jaren of verwakkerd of bekeerd door den Geest des Heeren, en onder hen zijn er niet weinigen, *die met een zedingsgeest en ijver gedoopt zijn*. Bekend geworden met de genadige kracht van God, als Hij een ziel uit den dood verlost, en nog brandende van de eerste liefde jegens den Zaligmaker, spraken zij van de liefde Gods in Christus Jezus jegens zondaren tot hun heidensche dienstknechten en dienstmaagden en getuigen van de genade aan hen bewezen, en zij werden verbaasd, ook bij al hun geloof en hoop. Op hun woord werden de Kaffers overtuigd van zonde: zij zochten den Heer en vonden Hem.

Uit hetgeen het licht gezien heeft aangaande de verlevendiging, die geschied is in Natal en bijzonder in Umvoti, waar ik twee en twintig jaren arbeidde, veronderstel ik, dat de leden der Synode genoeg kennis hebben van het zedingswerk onder de Kaffers in verband met de gemeente van Grey Town, om hen in staat te stellen te oordeelen of het wenschelijk en mogelijk is, om de zending in dat veld uit te breiden, en dat op den weg, *dien de Boeren hebben ingeslagen*.

Het is ons vast geloof dat de *Boeren* door den Geest geleid waren, om dat werk te aanvaarden. (En dit geloof, hetwelk in mij ingescherpt is, verplicht mij om vrijuit te spreken). *Geen predikant of zendeling had iets daarmede te doen*. Ongetwijfeld heeft men het Evangelie gepredikt en hen aangeemoedigd en tot hen gezegd, dat allen naar hun roeping en gelegenheid verplicht waren om de zaligheid hunner medemenschen te zoeken. En gehoorzaam zijnde, keerden zij zich eerst naar hun eigen kinderen, dan naar hun bloedverwanten, dan naar hun naasten, toen naar de Engelschen, woonachtig onder hen, en dan naar hun dienstknechten, de heidensche Zulus op hunne plaatsen. In den naam des Heeren begonnen zij dit gezegende werk.

In de maand Juli 1887 brachten zij tot de opzieners der gemeente 101 *Zulus*, mannen en vrouwen, die begeerden gedoopt en tot een Christelijke kerk vereend te worden. De aanneming is geschied op eene zeer indrukwekkende wijze.

De voorgangers van de gemeente van Grey Town, met velen *der Boeren* en hun vrienden in groot aantal, op wier plaatsen de candidaten woonden, namen een gewichtig deel in het werk. Deze broeders kenden de Kaffers persoonlijk; hun taal spreken zij als de Kaffers zelve; zij kunnen redeneeren op de zinbeeldige wijze der inboorlingen, en zij hebben, naar het algemeen geloof, een bijzonder slag om hen te regeeren, hebben omgang met de candidaten,

¹⁾ een deel van de Zuid Afrikaansche Republiek.

misschien jaren gehad, zij hadden met hen persoonlijk gesproken over den toestand hunner zielen; sommigen van hen hadden tot hen gepredikt, zij hadden de overtuiging der zonden zien verdiepen, totdat de uitroep kwam: „o God, ontferm U over mij, zondaar!”, en zij hadden het eerste gezang door de verlorene ziel hooren zingen.

De opzieners konden het water des doops niet weigeren, daar zij naar hun oordeel, alreeds met den Geest gedoopt waren. Ongeleerd, als de wereld hun onderwijzers rekenen zal en weinig als zij de gelegenheid der leerlingen achten zal, om met de leer der kerk bekend te worden, was de overtuiging in ons aller harten vastgesteld, dat zij van God geleerd waren.”

Zegt dit getuigenis ook iets?

H.

SPREEKWOORDEN.

V.

Of men 't goedvindt of niet, 't is niet tegen te spreken dat de godsdienst den voornaamsten en diepsten invloed op den mensch heeft. Wie daarvan overtuigd wil worden heeft slechts na te gaan hoe verbazend veel spreekwoorden aan de kerk en wat daarmee in verband staat, ontleend zijn en op allerlei wijzen toegepast worden. Men krijgt een verzameling waar men van staat te kijken. Ieder gebruikt zulke spreekwoorden, en al is een juffer *zoo stemmig als een begijntje*, toch is zij er ook niet vrij van. Ik sta er volstrekt niet voor in dat ik thans een volledige verzameling zal leveren, maar ik hoop het toch zoo te maken dat men niet ten slotte zegt: *Hij heeft de klok hooren luiden, maar weet niet waar de klepel hangt*. 't Zal me plezier doen wanneer men het lezen wil, want anders doe ik *monnikenwerk*.

Laat ons eenige oogenblikken plaats nemen in een gezelligen kring en het gesprek beluisteren. Voor 't oogenblik wil het gesprek niet recht vlotten, zoodat mevrouw A. opmerkt: „*Er gaat een dominé voorbij*.”

„Hé, apropos, hoor je nog wel eens wat van *onzen pater Goedleven Simons*?” vraagt een andere dame aan mijnheer B.

„Ja, wat zal ik zeggen;” is 't antwoord, „dat gaat van kwaad tot erger. Hij heeft zooals je weet altijd van rijden en rossen gehouden, maar hij kon *geen kapelletje voorbij komen of hij moest er aanleggen*. En zoo kwam hij eindelijk zoover, dat hij wel mocht blijven rijden, maar als koetsier op de diligence tusschen Y en Z.”

„Nu, ik zou liever zijn *kerkboek dan zijn paard wesen!*” roept een van de heeren uit.

„Dat zeg je wel!” gaat mijnheer B voort. „En toen zoo 't een hij 't ander kwam, werd hij eindelijk bij den directeur onthoden, die hem eens liet *opbiechten*”.....

„De directeur is Rikkes, niet waar?”

„Dezelfde.”

„Nu daar was hij terecht, *die vertrouwt ook geen heiligen of ze moeten wonderen doen.*

„Dat verzeker ik je! Ja, hij was daar *bij den duivel te biecht.* En had hij zich nu nog maar fatsoenlijk gedragen! Maar hij stond *te vloeken als een ketter.* En toen *was er geen absolutie* voor hem. Rikkes maakte *korte metten* met hem en ontsloeg hem op staanden voet.”

Mevrouw A. rilt van medelijden. „Word je er zenuwachtig van?” vraagt mijnheer B. Maar mevrouw wil het niet weten; „Och neen!” zegt ze, „*er loopt iemand over mijn graf.*”

De deur gaat open en mijnheer en mevrouw B. treden na aangediend te zijn, binnen.

„Zoo kersversch van de reis?” vraagt een der heeren.

„Ja we zijn gisteren morgen thuis gekomen.”

„Waar vandaan? *Heb je een bedevaart gemaakt?*”

„Gisteren van Keulen, mijnheer.”

„Zoo, zoo? En den Dom nog bezocht?”

„Daar hadden we geen tijd voor.”

„Dat is ook *te Rome geweest en den paus niet gezien!*”

„Mag ik u nog een inschenken, mevrouw?” vraagt de zoon des huizes aan een der dames.

„Dank u... nu dan *tot de kerkraampjes!*”.... Maar vertel nu eens mevrouw C. hoe hebt ge 't gehad?”

„Heel aangenaam, maar 't was vol op reis en dat is soms niet plezierig!”

„Mijn man kan niet tegen dat eindeloos foien geven aan kellners,” merkt mevrouw C. aan.

„Nu”, verdedigt mijnheer zich; „men kan ook voortdurend met de handen in den zak staan. 't *Lijkt wel een collecte.* Kellner, portier, koetsier, 't zijn allemaal rechte *bedelmonniken.*”

„St. st,” valt een goedge oude heer in de reden. „Je moet maar denken: *de heiligen moeten hun waslicht hebben!*” En om zijn eigen aardigheid lachende, snuit mijnheer zijn neus zoo luidruchtig, dat een jongejuifvrouw, die een eindje verder zit, haar aanstaande influistert: „'t *Is zonde, wat een kerkneus!*”

Maar we kunnen niet den geheelen avond in dat gezelschap blijven. Ieder weet wel dat men geen gesprek van eenigen omvang kan hebben of er worden uitdrukkingen in gebruikt, aan het kerkelijk en godsdienstig leven, vooral uit de Roomsche kerk, ontleend.

Menschen die zich nooit veel om God of zijn dienst bekommeren, zullen u toch heel vlug onder 't oog kunnen houden: „*Wie zijn geloof verlaat, verlaat God.*” — Een nieuw gebouwd schip, dat een naam ontvangt, wordt *gedoopt.* — Iemand die het tegenovergestelde van gierig in zijn leven is, heet een *Pater Goedleven.* — Wanneer sommigen eens heel krachtig willen zeggen dat ze iemand niet meer begeeren te zien, zeggen ze: „*Ik geef hem het heilige kruis na!*” — Wanneer moeder de vrouw maar ter nauwernood met haar

weekgeld is rondgekomen, en dus geen extratje heeft kunnen klaarmaken, verkondigt ze: „'t *Is vandaag eens vastendag!*” — Een politieagent, die een gevaarlijk misdadiger vangt, zorgt vóór alles dat hij hem de *paternosters* aan de handen doet. — Spreek iemand veel, maar zonder dat er veel zin in zit, dan heet wat hij zegt al gauw *kramerlatijn.* — Praten in een gezelschap alle menschen door elkaer, dan noemt men dat: „'t *Lijkt wel een synagoge!*” — Een ding dat oud is, en zuinig bewaard wordt, heet dikwijls een *reliëf.* — Wanneer een jongeling vast besloten is om het meisje zijner keuze te krijgen, wil hij zelfs „*op zijn bloote knieën op eroten knielen;*” misschien niet eens wetende dat hij daarmee een zeer gewone straf voor Roomsche boetelingen aanhaalt. — Blijft een logé wat lang naar den zin van de familie, dan noemt men dat wel eens „*tabernakelen bouwen.*” Een bediende, die een fout begaat, krijgt soms van zijn patroon *een heele preek.*

Maar, hoewel het onderwerp nog op lange na niet uitgeput is, *mijn preek* zou te lang worden. *Aan alle gwede dingen komt een eind!* Dus hiermede basta!

W.

ONZE BOEKENTAFEL.

Korte levensbeschrijving van Maria XXX. Een Joodsch meisje dat haren Messias vondt (vond). T. SLAGTER, Kollum.

Een merkwaardige geschiedenis, teboek gesteld met het doel om haar te laten lezen door „Abrahams kinderen”; ter verspreiding dus onder de Joden. De lezing er van kan ook velen Christenen goed doen. Het leven van dit meisje en de wijze waarop zij haren Messias vond, zijn eenvoudig verhaald. De stijl kon levendiger, de correctie veel nauwkeuriger zijn. Wanneer een derde druk noodig mocht zijn — hetgeen we gaarne wenschen — kan ook hier en daar bekort worden. Deze levensgeschiedenis spreekt voor zichzelf; te veel toelichting en toepassing schaadt meer dan ze goed doet.

Het ware volksgeluk. Een verhaal uit het jaar 1912. (Der Himmel auf Erden) Emil Gregorovius, naverteld door L. C. SCHULLER tot PEURSUM. D. VAN SIJN & ZOON, Rotterdam.

Dit boekje is door de uitgevers bestemd om onder „de arbeidende klassen van Nederland” (waarschijnlijk worden bedoeld de ondergeschikten, die van *handenarbeid* leven) verspreid te worden, met het doel om hen terug te houden en af te schrikken van het socialisme. Of dat doel door de verspreiding zal bereikt worden, is voor ons zeer de vraag. Niemand zal den schrijver een sterke verbeeldingskracht ontzeggen. Maar enkel verbeeldingskracht maakt iemand nog niet geschikt om een roman, of zelfs maar een novelle te schrijven. Daartoe behoort men zijne verbeelding onder zeer scherpe en strenge con-

trole te hebben. Daartoe moet bovendien de verbeelding als 't ware onderheid zijn met grondige kennis van geschiedenis en toestanden. En ten slotte moet ze vergezeld gaan van diepe menschenkennis. — De verbeeldingskracht van Gregorovius staat naar 't ons toeschijnt, geheel alleen. zonder de genoemde noodzakelijke voorwaarden.

„Wat bedoelt zijn boekje te zijn?” zoo vroegen we ons bij de lezing af. „Schets van een toestand, dien de schrijver werkelijk verwacht? Of satyre?” In het eerste geval ware het noodig geweest eerst kennis te maken met de zeer uitgebreide litteratuur, waarvan de leiders van het socialisme onze eeuw reeds hebben voorzien. Naar we hopen zal niemand ons verdenken van socialistische neigingen; maar deze tekening achten we een caricatuur. Dient het geschriftje zich aan als *satyre*, dan moeten we onbewimpeld zeggen: om die te schrijven zijn veel grooter gaven noodig, dan waarover de auteur beschikt.

Als novelle heeft het werkje slechts geringe letterkundige waarde. De moeilijke omstandigheden, waarin de ten tooneele gevoerde personen worden gewikkeld, worden niet ontknoopt. Neen, wanneer de intrigue wezenlijk spannend zal worden, breekt de schrijver haar af door eenvoudig zijn helden te laten doodslaan, en een nieuw verhaal op te zetten.

De *strekking* van dit boekje is ongetwijfeld prijzenswaard. Maar de wijze, waarop de schrijver tracht haar ingang bij zijne lezers te doen vinden, is o. i. bedenkelijk. Er zijn tafereelen in het boek met zoo dunnen sluier omhangen, dat ze het zedelijkheidsgevoel kunnen kwetsen. Zulke dingen noemt men, zoo noodig, in een streng betoog; maar ze mogen niet geromantiseerd worden. Ook het geringste spoor daarvan blijve de droeve vermaardheid van Zola als schrijver en Makart als schilder.

Het socialisme is de hoogst ernstige, verschrikkelijke openbaring der antichristelijke macht in onze eeuw. Naar onze diepste overtuiging heeft het de naaste — maar niet de laatste toekomst voor zich. Maar wie het bestrijden wil in Gods kracht, heeft vóór alles met ootmoed te erkennen dat een van God afgevalen maatschappij, dat tot het heidendom terugkeerende hoogere standen, dat een van haar Bruidgom afhoereerende kerk zware verantwoordelijkheid en ontzettende schuld ten deze hebben. Daar *is* schreiend en hemeltergend onrecht en geweld; de menschelijke samenleving *is* uit haar voegen gewrongen. En dat *rechtvaardigt* den geest van rebellie wel niet, maar het *verklaart* hem. Men maakt zich daar niet af met een enkel woord: „dat nu ook niet alles is zooals 't behoort.”

De overtuigde socialist, die dit boekje leest, zal het, dunkt ons, schouderophalend ter zijde leggen, maar het niet weerleggen. En de overige leden van de „arbeidende klassen” zullen het waarschijnlijk gretig lezen, akelig vinden, gevoelen dat het onmo-

gelijke toestanden schetst, en de zaak laten voor wat ze is.

Het laatste gedeelte der voorrede van den geachten vertaler geeft zeer geestig een tooneeltje uit zijn huisbezoeken weer. In vorm, in zeggenskracht en in soberheid weegt o. i. dat verhaaltje van twintig regels ruimschoots tegen het geheele boekje op.

Zomervergadering van het Nederlandsch Jongelings-Verbond te Middachten.

Deze vergadering, 17 Augustus gehouden, door bijna 2300 personen bezocht en begunstigd door het prachtigste zomerweder, mag uitstekend geslaagd heeten.

Het was eigenlijk de eerste open lucht bijeenkomst van dezen Bond. Welnu, door de vriendelijkheid onzes Gods vormde alles één verrassing, en de een wenschte nog meer te dienen dan de ander. De zwaarste post had de heer Jac. v. 't Lindenhout, die van den vroegen morgen tot den avond onafgebroken in de cantine, telkens door honderden dorstigen bestormd, druk bezig was.

Dr. F. E. Daubanton hield de openingsrede, naar aanleiding der woorden van den Psalmist: Wie zal ons het goede doen zien? Verhef Gij over ons het licht van uw aangezicht, o Heere!

Daarna sprak de heer J. L. Zegers over: De jongelingen en de diaconieënarbeid; de heer P. J. Kloppers over: De Bijbel, het beste boek; en Ds. J. A. J. Vermeer over: Zijn wij sterk?

Met een bezielende rede over: „De eenheid des geloofs, de kracht der Christelijke Jongelingsvereniging.” sloot Ds. L. H. P. A. Faure van Rheden de rij der sprekers. Vóór Z. Eerw. met dankgebed eindigde, richtte de voorzitter der regelingscommissie, de heer J. Ph. Marmelstein, zich tot de menigte, wijzende op het vele goede dezen dag door de gunste Gods genoten, op de heerlijke harmonie, die uit toespraken, liefdediensten, zang en gebed sprak in deze heerlijke omgeving. Hij hoopte dat deze onvergetelijke uren de profetie zouden zijn van een betere toekomst onzer Christelijke Jongelingsverenigingen. Hij bleef hopen en vertrouwen, spoorde den Bondsleden aan om in Gods kracht zich aan den arbeid der Christelijke liefde ijveriger te wijden en dankte voor zooveler zelfverloochenende liefde, die deze dag eischte. Recht dankbaar en feestelijk gestemd ging de menigte huiswaarts, nadat Ds. Faure in dankgebed, God de eere gevende was voorgegaan. (Standaard.)

CORRESPONDENTIE.

Een zeer geacht vriend schrijft ons:

Sta mij toe de correctie inzake de Hont te completeren. Als jongen werd mij op school aan de hand van Van Dale's *Zeeland* steeds geleerd het volgende: De fantasie der zeelieden maakte van de Wester-Schelde op de kaart, wat den vorm aangaat, een hond. Tot Bath was en is de Hont gevaarlijk, maar van Bath tot Antwerpen, de staart, is het niet gevaarlijk. En nu maakte de fantasie der stuurlieden op hunne kaarten van dit eind Schelde een staart, natuurlijk een hondenstaart. Een blik op de kaart zal u overtuigen, dat tot dit bijgeloof aanleiding bestond.

Ik had eerder geschreven, zoo ik niet zeker ware geweest dat men u van uit Zeeland op dat punt volkomen kon inlichten.

t. t.

J. BUUSE.

geïllustreerd Tijdschrift voor
Neerlands Jongelingschap en Volk
 onder redactie van
A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

WAAKT DAN!

II.

Gelijktijdig met het oordeel over de dienstknechten, welke door den heer des huizes aangesteld zijn om hun mededienstknechten ter rechter tijd hun voedsel te geven, gaat het oordeel over de tijdelijke vormen, waarin de gemeente van Christus zich in den loop der nieuwe bedeeing op aarde openbaart.

In dit vervolg der gelijkenis wordt de Heere Jezus Christus voorgesteld als de bruidegom, die verwacht wordt om tot de bruiloft in te gaan. De éene, heilige, algemeene Christelijke kerk is in dat verband de bruid. Deze bruid staat nu op het punt om te worden „de vrouw des Lams,” zooals zij aan het einde van de Openbaring aan Johannes genoemd wordt. Het koninkrijk der hemelen, waarvan in Matth. XXV:1 sprake is, kan dus niet deze Christelijke kerk voorstellen; de bruidsmeisjes zijn de bruid niet. Het koninkrijk der hemelen zal alsdan gelijk zijn aan tien maagden. Duidelijk blijkt dat hier bedoeld worden de tijdelijke kerkvormen. Deze maagden nemen hare lampen en gaan uit den bruidegom tegemoet. Naarmate de toekomst des Heeren nadert komt er een algemeen onbestemd gevoel dat deze bedeeing op haar einde loopt. Evenals tegen den tijd van Jezus' eerste komst. Zooals het toen was, kón het niet veel langer duren. Niet omdat er zoo hijgend verlangen was naar den komenden Messias. Inte-

gendeel, juist omdat de geheele maatschappij grondeloos verdorven was, en er geen godsdienst meer bestond. Het raderwerk der machine liep stuk bij gebrek aan olie. De verwachting was dan ook dat er *iets* moest komen, dat bijtijds der maatschappij redding bracht. Maar slechts zeer weinigen, eenvoudigen, stillen in den lande, verwachtten den *Messias*. In geen enkel opzicht noemenswaard was hun aantal vergeleken bij de massa, die niet wist wat ze verwachten moest.

Evenzoo zal het gaan in het einde dezer bedeeing. De geheele gelijkenis doet ons dat zien. Tien maagden wachten den bruidegom, om met hem in te gaan in de bruiloftszaal. Zij nemen hare lampen en gaan uit den bruidegom tegemoet. Uitwendig is dus alles in orde. De belijdenis van den komenden Heiland is er. Maar die belijdenis is niet levend. Wil men des nachts licht hebben, dan is een lamp onmisbaar. Maar de lamp op zichzelf is het licht niet; is een dood en donker iets. Omdat de lamp op zichzelf geen licht geeft, is men er soms toe gekomen om te zeggen: „Wat doen we met de lamp? *Licht* is noodig, enkel *licht!*” Is dat niet dwaas? Licht, dat niet behoorlijk geleid wordt door een lamp, is. . . . brand! Deze maagden hebben echter voor lampen gezorgd. Maar er is toch onderling verschil. Vijf hebben enkel ledige lampen, enkel mondbelijdenis; een woord der lippen; een roepen van „Heere, Heere!” Maar de vijf overige

hebben bovendien olie bij zich. Zij hebben de waarachtige belijdenis des harten.

Onderwijl wordt het laat. De nacht daalt. Men wacht den bruidegom nog wel, maar als niet verwachtende. Eindelijk vallen *alle* maagden in slaap. Daar bestaat voor haar geen bruiloftszaal meer, de drempel van 't huis is hun als 't ware een woning geworden. „Waar is de belofte zijner toekomst?” Ze blijven wel trouw, maar de getrouwheid is onbewust.

Het gedrag der maagden is hoogst berispelijk. Maar toch is er een hemelsbreed onderscheid tusschen deze maagden en degenen die buiten staan de wereld. De maagden slapen in. Maar van de anderen wordt gemeld, dat ze doen als in de dagen van Noach, „zij eten en drinken, trouwen en worden ten huwelijk gegeven.” Die zijn goed wakker. Ach ze zijn geestelijk wat men in het natuurlijke noemt: *over den slaap heen.*”

Eindelijk geschiedt het geroep: „Ziet, de bruidegom komt! Gaat uit, hem tegemoet!” En dat geschiedt *te middernacht*. Ja, als het niet donkerder, niet angstwekkender worden kan, dan komt de bruidegom. Dan zit de wereld midden in haar pretpartij, in haar onchristelijke huwelijken, den nacht tot dag makend, en wordt overvallen door het geroep des huwelijks, dat niet voor haar bestemd is en aan haar ongeoorloofde verbintenissen voor eeuwig een einde maakt. Maar de tien maagden schrikken op en maken haar lampen gereed. En nu openbaart zich het onderscheid. *Alle tien* de lampen branden, maar slechts vijf voor een oogenblik. De dwaze maagden vragen aan de wijze om olie; „*want onze lampen gaan uit.*” Dat kan niet gezegd worden van een lamp, die nagelschoon ledig is; die brandt in 't geheel niet. Neen, de belijdenis blijft niet bestaan; zij kan de proef niet uithouden. Ze was er wel, maar ze was een van buiten geleerd lesje. Dat kan echter betrekkelijk ook zijn nut hebben, doch alleen voor anderen, niet voor den belijder zelf. Iemand heeft eens zeer tersnede gezegd van een zuivere mondbelijdenis in tegenstelling met een oprecht gemeende belijdenis, die uit verkeerde overtuiging ontspruit: „Wanneer ik verdwaald ben, heb ik nut van een houten wegwijzer die goed staat, maar wordt nog meer in de war gebracht door een vriendelijken voorbijganger, die mij den verkeerden kant opstuurt. De wegwijzer heeft er echter geen nut van en komt nooit op de plaats waar hij zelf mij brengt.” Zulke houten wegwijzers zijn de dwaze maagden.

De wijze maagden vullen hare lampen bij. Zij hebben de olie, maar gebruikten haar totnutoe niet. Ze hebben *juist genoeg* olie en kunnen er niets van missen. Zijn ze dus wel *wijs* geweest? *Ja*; vergeleken met de vijf andere maagden. Maar *ter nauwernood* ja; wanneer men let op 'tgeen ze hadden kunnen zijn. Ze zijn niet in den toestand, waarin de volgelingen kunnen zijn van Hem, die gekomen is om te maken dat de zijnen „leven en overvloed hebben”.

Hare weigering om olie over te doen is echter geheel zooals 't behoort. De ware olie is alleen verkrijgbaar bij den verkooper die ons noodigt: „Komt, koopt zonder prijs en zonder geld!” Maar ze blijft daar niet *eeuwig* te koop. In den uitersten angst beproeven de dwaze maagden nog het onmogelijke; ze gaan heen om olie te koopen; te middernacht; terwijl de bruidegom reeds in de nabijheid is. En wat te vreezen stond, gebeurt. Terwijl de vijf dwaze maagden afwezig zijn, komt de bruidegom en gaat binnen. Met hem de maagden die gereed zijn. En de deur wordt gesloten.

De deur zal niet meer geopend worden. Onherroepelijk is alle gelegenheid voorbij. Ook de andere maagden komen en roepen: „Heere, Heere, doe ons open!” Ze staan in 't donker. Ze hebben het bewustzijn dat ze er toch bij behooren. Dat moest ook zoo zijn. Dat scheen sedert onheugelijken tijd zoo te wezen. Toch is het antwoord van den bruidegom: „Voorwaar zeg ik, ik ken u niet”.

De bruidegom kent alleen die maagden, welke gereed zijne bij zijne komst de bruiloft mede te vieren. Hij zegt echter van de anderen niet dat ze geen maagden zijn; dat ze niet bij den stoet behooren; dat ze haar betrekkelijk nut niet hebben gehad; maar dat ze bij hem niet bekend zijn.

Ze blijven buiten. Ze verdwijnen van 't toneel. Alles lost zich op in de waarschuwing: „Zoo waakt dan, want gij weet den dag en de ure niet, in welke de Zoon des menschen komen zal”.

Het eerste deel van deze uitgebreide gelijkenis, dat handelt over den onvoorzichtigen dienstknecht, heeft tot slot: „Zoo zal de heer van dezen dienstknecht komen ten dage, in welken hij hem niet verwacht, en ter ure, die hij niet weet, *en zal hem afscheiden, en zijn deel zetten met de geveinsden; daar zal weening zijn en knersing der tanden.*”

Het derde deel, waarin sprake is van den luien en ontrouwen dienstknecht, eindigt met het vonnis: „*En werpt den onnutten dienstknecht uit in de buitenste duisternis; daar zal weening zijn en knersing der tanden.*”

Het vierde deel, waarin het vonnis over alle menschen wordt geschetst, luidt ten slotte: „*En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn.*”

Evenzoo wordt in het eerste deel de voorzichtige dienstknecht *zalig gesproken en over al de goederen zijns heeren gezet.*”

In het derde deel worden de getrouwe dienstknechten opgenomen *in de vreugde huns heeren* en begiftigd met het éne talent, dat door den ontrouwen dienstknecht begraven was.

In het vierde deel wordt den rechtvaardigen *het eeuwige leven beloofd.*

Maar het gedeelte dat handelt over de tien maagden, heeft geen *zaligspreking* en geen *vonnis* uitdrukkelijk over personen gesproken.

Ziedaar een bewijs dat dit deel der gelijkenis *onpersoonlijk* is.

W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XXII.

DAT VELE VERANDERINGEN MELDT.

Indien ooit, dan ervaren we thans hoeveel gemakkelijker en loonender het is een roman te schrijven dan slechts een „heel gewone geschiedenis.”

In het eerste geval toch zouden we nu een roerend tafereel hebben te schetsen van wederzien en tranen en zielsverrukking. Thans is de zaak vrij prozaïsch.

De lezer zal zich herinneren, dat de vader van Kwik indertijd hertrouwd was, en wel met iemand die zodoende een „vaste betrekking” verkreeg. Deze opvatting van het huwelijk nu draagt zelden bij om het gelukkig te doen zijn, evenmin als wanneer men, in een ander uiterste vervallend, het „een loterij” acht. Weldra stonden man en vrouw met elkaar op voet van oorlog, van welk feit Kwik echter onkundig bleef, daar de echtelieden niet alleen verhuisd waren, maar de tweede vrouw hem ook beduid had dat hij bij haar niets te maken had, en zij verder overal was, behalve thuis.

De negotie was namelijk aan een kant gedaan. De oude Kwik had een paar „eigendommeljes” gekocht en kon er behoorlijk komen. Zelfs had het paar 't zeer goed kunnen hebben, indien de vreeze Gods maar in hun huis had gewoond. Doch de lezer weet reeds hoe het daarmee stond. De vrouw stond in de nieuwe buurt weldra bekend als „helleveeg”; bij verkorting noemde haar man haar echter „kataas”. De ega, harerzijds ook iets willende doen, had voor haar echtvriend den welluidenden titel van „merakel” --- denklijk een verbastering van *mirakel* — uitgedacht, welken tot zijn groote ergernis heel de buurt overnam, met nog een voorvoegsel er bij, dat we liever weglaten.

„Merakel” en „Kataas” leefden een tijdlang ieder hun eigen leven. De eerste sliep in elken dag een gat, maakte tegen 12 uur zijn ontbijt gereed, en ging dan tegen den middag huisjesmelken, visschen of langs de straat slenteren, al naar de tijd het meê-bracht. Vast echter bracht hij een bezoek aan de kroeg — een zeer lang soms — en keerde dan vaak met wankele schreden huiswaarts om te eten wat „Kataas” had bereid — als zij tenminste iets bereid had. Den avond sleet de oude man geregeld in een kleine herberg, waar zoogenaamde „plakkers” kwamen. Daar werd gezongen, kaart gespeeld, veel gerookt en nog meer gedronken. Dat de lui er gezond onder bleven bewijst wel dat goede wil veel vermag. Doch leed hun lichaam er niet zichtbaar onder, hun ziel wel.

De oude Kwik, die reeds naar de zeventig liep, werd meer en meer een „voorbeeld ter waarschuwing”. Geregeld kwam hij nu dronken thuis, soms op een kruiwagen onder 't gezang der straatjeugd weggevoerd. Was hij „bij zen positieve”, zooals de

buren zeiden, dan was 't kijken en vechten met zijn vrouw, dat heel de omtrek er van gewaagde. Kortom, de man die waarschijnlijk nog slechts kort te leven had, verspilde ook zijn laatste jaren, en nog veel meer dan de vroegere, in den dienst der zonde en des duivels.

Vrouw Kataas had daaraan trouwens veel schuld. Den man, dien zij nooit had liefgehad, haatte zij nu met een volkomen haat. De huishouding liet zij loopen als 't best kon, zorgde hoogstens voor wat eten, en bracht overigens haar tijd door met ettelijke buurvrouwen, die op hun „kerels” scholden. Van hun dagelijksche bijeenkomsten was mede de flesch het middelpunt.

„Natuurlijk”, zeiden Kataas c. s., „de kerels nemen 't er ook van” — en dat was ook zoo. Voorbeelden trekken.

Op 't laatst liep 't zoo erg, dat volgens het eenparig gevoelen der omwonenden, mannelijke en vrouwelijke, Kataas en Merakel „van mekaar moste”. Dat was echter gemakkelijker gezegd dan gedaan, want terecht zegt Schiller: „Prüfe wer sich ewig bindet; die Wahn ist kurz, die Reue lang”. De lieden in deze gewesten waren echter met Schiller en andere dichters minder bekend en zoo werd dan de „eeuwige” band, ook zonder rechterlijke beslissing, doorgehakt. De man nam wat hem toekwam meê; de vrouw zou alle weken een zeker sommetje krijgen „mits conditie as dat se nooit meer bij 'em over de vloer kwam”, en toen dit niet-notarieel accoord was getroffen, dronken de partijen met de vrederechters en de getuigen op de minnelijke beslechting zich „een stuk in de kraag”. Den volgenden dag was feitelijk het huwelijk ontbonden, welk feit Merakel aankondigde door in de kroeg den vrienden te vertellen, „dat ie nou een gevoel had as of ie in de hemel was”.

Sommige menschen hebben van den hemel vreemde voorstellingen!

Ongelukkig rijpte de oude Kwik, die nu „binnenshuis” ging wonen, meer en meer voor een gansch andere plaats dan den hemel. Hij dronk nog meer dan vroeger, at bijna niet en verviel eindelijk in zekere stompzinnigheid, die zoo toenam, dat hij ten slotte onder curateele werd gesteld. De bekendmaking van dit feit schijnt de eerste aanleiding te zijn geweest dat Jan weder van zijn vader hoorde en hij besloot nu, wat het ook kostte, er meer van te welen.

Het eerste bezoek, dat Jan aan zijn vader bracht, was blijkbaar ver van bemoedigend. De oude man scheen versuft onder den indruk van den sterken drank, waarvan ook nu weer een flesch bij hem stond. Hij kende zijn zoon niet meer en toen deze met veel moeite hem beduid had wie hij was, klonk het antwoord: „Je komt zeker ook om me of te halen. Maar ik klee me niet uit voor ik na bed ga. Een afzakkertje kan je krijgen, meer nog niks.”

't Hielp niet of Jan al betuigde niet met het oog

op de erfenis te zijn gekomen, zelfs niet om een „afzakkertje” — ’twelk hij dan ook, schoon voor hem bereid, stil liet staan — de oude man bleef er dezelfde onder en Jan vertrok. „Ik was diep bedroefd”, zoo zegt hij, „maar moest ook mijzelf ernstig beschuldigen, dat ik mijn vader te veel had vergeten. Wel zou ’t mij niet gemakkelijk zijn geweest hem te bereiken, maar de voorspoed en de zelfzucht hadden onder meer er toe bijgedragen, dat ik mij minder bekommerde om die mij ’t naast waren. En ik heb — voegt hij er hij — opgemerkt, dat mijn zonde bij niet weinigen voorkomt. Men veegt voor buurmans deur en laat eigen straat vuil liggen. Men werkt voor alles en allerlei, maar vergeet hen die er ’t eerst recht op hebben.”

Toch liet Jan ’t er niet bij rusten. Na raadpleging met den Heer Van Hove en met Markus werd goedgevonden, dat de oude man „den kost zou koopen,” dat wil zeggen, in een zoogenaamd Proveniershuis zijn laatste dagen slijten, waartoe hij de middelen bezat. Daar het noodig was geweest hem onder curateele te stellen, kon dat besluit weldra worden uitgevoerd. ’t Was althans de eerste stap tot een geregeld leven. Jan nam zich nu voor zijn vader, die thans een paar uur verwijderd van hem kwam te wonen, geregeld elke week te bezoeken, en verzocht ook zijn vrienden den ouden man niet te vergeten.

’t Was een paar maanden later, dat Kwik op zekeren middag op ’t kantoor een briefje ontving van Verburg of hij van avond even aan wou komen. In de meening dat er weder rekeningen in orde waren te brengen, begaf hij zich des avonds naar zijn ouden vriend. Deze bevond zich echter niet als anders in de huiskamer, maar in een vertrekje dat daar boven lag. Ook waren de kasboeken niet te zien.

„Mijnheer Kwik,” zoo begon Verburg, „ik heb u laten vragen eens bij te komen. Er is een lastige vreemde geschiedenis. Meester Van Weyde — ge kent hem wel — is van plan hier te komen wonen en vraagt mij nu een huis voor hem te zoeken.”

„Scheidt hij dan uit met schoolmeesteren?”

„Dat wil hij althans, maar dat’s nu juist wat mij niet lijkt. Ik begrijp er eigenlijk niets van, want er is geen aanleiding toe.”

„Maar hoe zit het dan?”

„Wel, ’t zit eenvoudig in een vers, dat... Maar, lees liever eerst zelf, en zeg dan wat gij denkt.”

Jan nam een papier met bloemranden omgeven, dat Verburg hem aanbood, en las dit:

„HEIL DEN MEESTER!

Zouden we niet luidkeels zingen
In deez’ kinderblijden stond,
Door en uit elkander springen
Elk in ’t hart zijn diepsten grond?
Want de meester verjaart,
Hier beneden op aard,

En wij wenschen hem toe,
Dat hij ’t duizendmaal doe.

Dus zingen wij:

Lang leve hij!

En wij daarbij.

En met

A. Z.

„Dat schijnt een verjaarsvers,” sprak Jan zeer voorzichtig, terwijl hij ’t papier teruggaf.

„Ja juist,” sprak Verburg, „en — zou je ’t gelooven? — daar wil hij nu om heengaan. Hij zegt dat het louter spot en zotternij is, om hem belachelijk te maken. Maar ik heb ’t driemaal overgelezen en moet zeggen: Wat kwaads zit daar nu in. Natuurlijk dat „duizendmaal” is wat overdreven, maar in zoo’n vers kijkt men toch nooit zoo nauw.”

„Weet ge ook van wie ’t komt?” vroeg Jan.

„Ja, ziet ge, daar zit het juist. Ge moet weten dat de burgemeester van zijn plaats kort geleden is hertrouwd met een jonge, schatrijke dame. Dat is die A. Z. Met haar nu lag Van Weyde al dadelijk overhoop. Ik geloof dat zij hem heel verwaand vond en zijn verzen heel leelijk. ’t Is in alle gevalle kwaad water en dat vers, dat ze hem stuurde op zijn laatsten verjaardag, deed de deur dicht. Hij wil nu weg. Maar ik kan in dat vers niets vinden. Wat dunkt u?”

’t Ging den goeden Verburg gelijk duizenden toen en thans, wien men de grootste kool en den barsten onzin kan verkoopen, als ’t maar rijmt en goed gemeend is. Jan echter, die zeer weinig dichterlijk was en dergelijke voortbrengselen juist daarom wellicht met zeer nuchtere oogen bezag, had reeds onder ’t lezen geglimlacht en zei nu:

„Geheel ongelijk heeft Van Weijde niet. Wie dit vers gemaakt heeft moet of heel dom zijn, of den meester hebben willen plagen...”

„Denkt gij dat wezenlijk?”

„Zeker,” was ’t antwoord van Kwik, dien ’t niet veel moeite kostte zijn woorden duidelijk te maken, zoodat Verburg eindelijk verbaasd riep: „Hoe is ’t mogelijk dat ik ’t niet merkte. Ge hebt gelijk: ’t is onzinnig en ook wezenlijk van A. tot Z. Maar lees nu nog even zijn brief. Ik zal hem halen.”

De brief scheen echter niet dadelijk te vinden. Jan wachtte een poos in het schemerdonker; eindelijk hoorde hij beneden loopen en luisterde of ’t ook Verburg was. Opeens hoorde hij duidelijk de stem van Anneko, die zei:

„Zou mijnheer Kwik van avond niet komen?”

„Ge schijnt daar belang in te stellen,” was ’t antwoord van iemand, die geen ander zijn kon dan haar zuster. „Ik geloof zelfs dat ge hard geloopt hebt,” voegde ze er ietwat schertsend bij, „maar hij kon ook niet weten dat ge zoo naar hem verlangdet.”

„Wie zegt dat dan?” vroeg Anneko juist niet vriendelijk.

„Nu,” sprak Mina, „ik dacht maar dat het uit

vrees was dat hij *mij* soms hier zou treffen. Ge weet we zijn nog al bevriend sinds die geschiedenis met Koozje Markus. Ge zijt toch hoop ik niet ja-loersch. Wees maar niet bang dat hij op mij zal verlieven."

"Ben ik dat dan ooit geweest?" vroeg Anneko, die ernstig werd.

"Nu, ge weet wel, ik meen het zoo kwaad niet," zei Mina, "ik dacht dat ge hem wel lijden mocht."

"'t Zou weinig baten," was 't antwoord, "als *hem* dat onverschillig is. Ik kan het ook niet veranderen anders. . . ."

't Was gelukkig dat de komst van vader de meisjes in hun gesprek stoorde. Gelukkig ook voor Jan, die, hoezeer het gehoorde hem ook boeide, toch benauwd werd bij de gedachte dat de zusters op 't denkbeeld zouden komen, dat hij hen beluisterd had. Verburg ging zonder veel te zeggen naar boven, ontstak licht en Jan had nu gelegenheid den brief te lezen, waarin meester Van Weyde zijn hart uitstortte. Straks daalde het tweetal af en niet gering was de verbazing der zusters, toen het onderwerp van hun gesprek daar in levenden lijve plotseling voor hen stond. Anneko kreeg een hooge kleur, Mina keek verlegen en Jan zelf had werk niets te laten merken. Er is trouwens geen lastiger toestand dan wanneer men niet alleen te verbergen heeft wat men weet, maar ook bewust is dat de ander beter weten kan en men het toch van weerszijden niet zal uiten.

Of nu de zusters werkelijk begrepen dat zij beluisterd waren zij daargelaten, zeker is dat het overige van den avond niemand — uitgezonderd de huisvader — recht op zijn gemak was. Toen Kwik huiswaarts keerde was het met een hoofd van allerlei gedachten vervuld en zegt hij: „Vóór ik mij ter ruste lei bad ik den Heere ernstig mij in deze zaak licht te geven en haar te leiden gelijk Hem behaagde.

H.

NA DEN STORM

DOOR

P. J. KLOPPERS.

Het bericht van den Beeldenstorm had weldra Spanje bereikt. Koning Filips lag krank te bed, toen hij de schrikkelijke tijding ontving. In het eerst was hij woedend van ergernis en verontwaardiging, doch dit gevoel ging weldra over in het noodlottig besluit zich op de kettersche en heiligschennende Nederlanders zóó te wreken, dat de geschiedenis geen tweede bladzijde van zoo grooten godsdienstijver kennen zou. Doch tevens besloot hij zijn tijd af te wachten om des te zekerder zijn slag te slaan. Gedurende de dagen van voorbereiding moest de landvoogdes de inwoners blijven misleiden aangaande de ware bedoelingen des konings en al naar de omstandigheden het eisch-

ten, beloven of dreigen, plakaten uitvoeren of plakaten schorsen. Immers niemand zou de koninklijke wraak ontgaan. De Hervormden hadden de beelden gebroken, de Katholieken hadden het niet belet: allen waren des doods schuldig. De landvoogdes echter mocht beurtelings vleien en dreigen, de koning mocht meenen allen te slim af te zijn, de verbittering tegen het bewind groeide steeds meer en niet slechts de edelen, zelfs velen onder het volk begrepen, dat de koning slechts tijd zocht te winnen om de fiool van zijn gramschap te vullen en vervolgens den inhoud op het hoofd van heel het volk uit te storten.

Wij slaan dien tijd van kuiperij over en verplaatsen ons met onze gedachten aan het einde van het jaar 1566 in de oude stad Valenciennes, in de provincie Henegouwen op de Fransche grenzen gelegen. Zij had haar naam ontvangen van keizer Valentinianus en deze had haar bestemd tot eene vrijstad, waarin zij, die zonder boos opzet zich eene vervolging van de zijde des gerechts op den hals gehaald hadden, een veilig toevluchtsoord konden vinden. Maar snooder boeven kon, althans in de oogen van Filips en Margaretha, de oude vrijstad geene schuilplaats verleend hebben dan zij nu bij duizenden berbergde in de kettersche volgelingen van de predikanten Guy de Brès en Peregrin Lagrange. De hervorming had er zich inderdaad krachtig ontwikkeld en 't scheen, of hier, in deze sterke, bijna onneembare vesting temidden van een der meest bloeiende Scheldedalen gelegen, het pleit tusschen vrijheid van geweten en tyrannieke willekeur moest beslecht.

Immers daarbinnen hadden de predikanten bijna alvermogens invloed en de vroedschap vermocht niets op de burgerij, die haar trouwe zieleherders blindelings volgde. En daarbuiten lagen de legerbenden van Noircarmes rondom de wallen, teneinde dien invloed te breken en de inwoners der stad door de straffe hand der gerechtigheid tot het allerheiligste geloof terug te brengen. Gehoor gevende aan de stem der genade, welke steeds uit het Spaansche hart voor de Nederlanden en zijne inwoners sprak, had Margaretha de stad eerst gevraagd, of ze de benden van Noircarmes als bezetting vriendelijk wilde innemen, met andere woorden, of ze de poorten voor hare beulen wijd openstellen wilde, of de inwoners de vreemde tirannen gastvrij binnen hare deuren welkom wilden heeten, of zij den soldanieren hunne schatten aanwijzen en hen vervolgens als gedweeë slachtschapen naar galg en brandstapel volgen, of zich door hunne goedertierenheid ter stede uitgebannen wilden zien. De stedelijke overheid zou hierin inderdaad nog toegestemd hebben en meende zelfs de predikanten te moeten dringen om de burgerij tot inwilliging van den eisch der landvoogdes te moeten overhalen.

"Mag ik verstommen als een visch," antwoordde Lagrange, "moge mijn tong blijven kleven aan mijn gehemelte, indien ik ooit de goede burgers dezen

stad zou willen overhalen, om wreede huurlingen in bezetting te nemen, die noch hunne persoonlijke noch hunne gewetensvrijheid zouden ontzien." Men schreef het toe aan vrees voor eigen veiligheid en verzekerde den predikers, dat men vrijgeleide voor hen uitdrukkelijk zou bedingen, mits zij de stad verlieten, doch Lagrange antwoordde, dat hij voor zijn lijf in geen enkel opzicht beducht was. De Heere toch zou hen zeker beschermen, zoo zij zijn woord vrijmoedig bleven verkondigen, maar in geen geval zou Hij hun vergeven, zoo zij het hoofd voor zijne vijanden bogen.

Nu was de weg van genade afgebroken en geweld trad wel wat spoedig voor goedertierenheid in de plaats. Al de burgers der stad werden voor oproerlingen verklaard, wyl men in drie kerken de heiligmakende predikanten had laten optreden en het Heilig Avondmaal had laten bedienen, waarbij de aanzittenden openlijk verklaard hadden, dat zij zich van de Heilige Roomsche Kerk hadden afgescheiden. Zie, dit alles was te Valenciennes geschied en bovendien hadden de burgers de maat hunner gruwelen volgemeten door de weigering om Spaansche bezetting in te nemen, waarom de landvoogdes geloofde recht te hebben, niet slechts de stad streng te straffen, maar ook al de Nederlanden op straffe van de koorde te verbieden eenige gemeenschap met hare bewoners te oefenen of hun eenigen onderstand te verleenen. Men nam het in de stad met den toorn der landvoogdes nogal gemoedelijk op; immers zij was bijna onneembaar, de verbonden edelen hadden haar hulp toegezegd en Oranje zelf had haar verzet aangemoedigd. En waarlijk, 't scheen in den aanvang, als had men inderdaad recht gehad den toorn der landvoogdes te minachten. Men lachte wat met de *zeven slapers*, zoo noemde men Noircarmes en zijn zes generaals, omdat zij hunne maatregelen met de meeste bedaardheid namen. Daarentegen deed men uitval op uitval, bij welke gelegenheden zich de belegerde Calvinisten zoo dapper gedroegen, als hadden ze hun leven in den krijg gesleten. De kloosters buiten de stad werden door stroopende benden bezocht, die den voorraad, daarin aanwezig, naar de stad brachten en zelfs waagde men om een brug te bouwen van de gebroken beelden uit de kerken en deze schertsend de *brug der afgoden* te noemen. Ja, men plaatste groote brillen op de wallen, waarmede men te kennen geven wilde, dat men daardoor uitkijken zou naar de hulp, welke Noircarmes van de Roomschen daarbuiten zou krijgen, terwijl de pensionaris der stad, die haar vóór het beleg verlaten had en nu tot haar kwam met den eisch van Noircarmes tot overgave, met hoon ontvangen en met steenen geworpen werd. Zóó blies men het vuur der wraak in het hart der belegeraars aan en met recht mogen zulke handelingen overijld en roekeloos heeten. Men stelde zich voor, dat straks geheel het land zich ter hulpe der stad

zou aangorden en de predikanten vuurden door hunne redevoeringen de geestdrift steeds meer aan.

't Scheen inderdaad, als zouden de schoone verwachtingen van de inwoners vervuld worden. Pierre Cornaille, een gewezen slotemaker, die reeds gedurende geruimen tijd als Calvinistisch predikant rondgereisd had, gevoelde zich geroepen den veldheersstaf op te nemen en het bedreigde Valenciennes te hulp te snellen. Weldra had hij te Lannoy een gansche bende boeren, studenten en afgedankte soldaten bijeen, waarbij de geestdrift het gemis aan krijgstuft en goede uitrusting vergoedde. Een gelijksoortige bende, met hooivorken en gebrekkig wapentuig uitgemonterd, stond aan de andere zijde der stad onder het bevel van Teriel gereed om tegen het Spaansche kamp op te rukken en met de bende van Cornaille gezamenlijk de stad te ontzetten. Doch de *zeven slapers* ontwaakten. Noircarmes viel Cornaille onverwachts op het lijf. Het mag geen gevecht heeten, als men niets doet dan hooivork en vuurroer wegwerpen om des te veiliger te kunnen vluchten. Een duizendtal Calvinisten werd ter plaatse gedood en nog wel duizend anderen werden door den angst in het water gedreven. Teriel werd door den heer van Rassinghem aangevallen. Kloeker dan de bende van Cornaille, hielden zich de zijnen. Nadat de helft reeds gesneuveld of vluchtende was, weken de overigen al strijdende naar het kerkhof en vandaar in de kerk te Watreloys, welke men eindelijk in brand stak om hun weêrstand te breken. Geen enkele, daar aanwezig, ontkwam den dood in de vlammen.

Heerschte er groote vreugde onder de aanhangers der regeering over den uitslag van dezen eersten godsdienststrijd, des te dieper was de verslagenheid in de stad. De brillen werden in alle stilte van de wallen weggenomen en men sprak niet meer van de *zeven slapers*. Daarbij werd de veste steeds nauwer ingesloten en het omliggende land op gruwelijke wijze geplunderd en verwoest. Als ware wreedaards handelde men in die dorpen en buurten, welke getracht hadden de gemeenschap met de stad te onderhouden. Honderden werden elken dag vermoord en de schanddaden rondom Valenciennes gepleegd, konden tot eene alleszins waardige opening strekken van de rij der wreedheden in Spanje's naam op Nederland-schen bodem gepleegd.

Hoezeer de verwachtingen ook gedaald waren, toch gaf men in de stad den moed niet op. De luchthartigheid week voor den ernst van het oogenblik en men begon zich meer op geregelden tegenweer voor te bereiden. Rijken en armen snelden naar de wallen om den vijand af te weren. In drie compagnieën, onder verschillende vaandels ingedeeld, trokken de bedeeden der stad, de *Tous Nuds* of *Naakten*, buiten de poorten, om mondvoorraad binnen te halen of de belegeringswerken van den vijand te vernielen, en zij streeden zóó dapper, dat de beste

krijger hen aan moed evenaren, doch bezwaarlijk overtreffen kon. Voorts wendde men zich om hulp tot de verbonden edelen, om bescherming tot de ridders van het Gulden Vlies. Het laatste beroep beloofde ongetwijfeld niet veel, daar de meeste ridders Katholiek en de regeering, ware het dan ook slechts veinzend, genegen waren. En van de verbonden edelen mocht men zich evenmin gouden bergen beloven. De beeldenstorm toch had de Katholieke leden van hunne medegenooten verwijderd en het eenige levens-teeken, dat het verbond nog van zich gaf, waren de dolle aanslagen van Brederode en de oproerige schotschriften, welke hij van uit zijne eigen drukkerij als over het land zaaien liet.

Intusschen had Margaretha een nieuwen, voor haar gezag noodlottigen maatregel genomen; zij had namelijk van alle ambtenaren der kroon een nieuwen eed van trouw gevergd. De meeste edelen hadden zonder eenige aarzeling den eed afgelegd; Oranje weigerde, en ondanks de pogingen der landvoogdes om hem tot blijven te bewegen, nam hij zijn ontslag uit 's lands dienst en trok hij als burggraaf van Antwerpen naar die stad. Hier bezocht Brederode hem en deelde hem benevens eenigen anderen edelen mede, dat hij voornemens was opnieuw een verzoekschrift bij de landvoogdes in te dienen, waarin de vrije uitoefening van den hervormden godsdienst als een recht geëischt werd en men van Margaretha de afdanking van het krijgsvolk eischte. Vergeefs raadden men den onbezonnene van zijn voornemen af te zien. Brederode begaf zich ten hove, doch Margaretha, na zijne hoodschap aangehoord te hebben, behandelde hem met de grootste minachting en beval hem terstond naar huis te gaan, zoo hij haar niet noodzaken wilde met hem te handelen, gelijk zij voor de rust der landen zou noodig oordeelen. Dit was voor een heethoofd als Brederode te veel. Wel verre van de vermaning ter harte te nemen, bleef hij te Antwerpen en wierf er troepen. Zijn oogmerk was zich in Zeeland te werpen, en een aanslag op Walcheren te beproeven. En meerderen hadden hunne hoop op de Zeeuwsche steden gevestigd. Mocht het gelukken deze vrij te houden van Spaansche bezetting, dan kon men vandaar uit een geregeld verzet tegen het leger beginnen, dat men uit Spanje wachtende was. De prins stelde natuurlijk als markgraaf van Vlissingen en vroeger stadhouder der provincie zeer veel belang in het lot der Zeeuwsche steden, en reeds had hij hun doen aanzeggen, geene bezetting van de landvoogdes in te nemen zonder zijne voorkennis en toestemming.

Gansch anders stond Egmond tegenover de zaak. Naarmate het gevaar naderde, trachtte hij aan koning en landvoogdes bewijzen van trouw te geven. Nauwlijks had hij opgemerkt, dat Margaretha zich over de aanslagen van Brederode bezorgd maakte, of hij verzocht verlof zich met eene bende van acht honderd oud-gedienden, die hij in allerijl verzameld

had, naar Walcheren te begeven, teneinde ieder te lijf te gaan, die het mocht willen wagen zich aan 's konings gezag te vergrijpen. De landvoogdes loofde zijn ijver en zijne trouw en liet hem naar Sas van Gend vertrekken, waaruit hij een wakend oog op Walcheren houden zou.

Helaas, al de ijver, welken de graaf toonen mocht, was niet instaat uit het geheugen van den Spaanschen vorst Egmond's vroegeren weerzin tegen het bewind te wisschen. Ondanks zijne trouw aan den koning had deze reeds lang over Egmond's lot belist.

N A S C H R I F T.

De geachte schrijver van de „Levensschets van Ds. A. C. Van Raalte”, zegt o. a., zoo schrijft Ds. D. Broek: „De enkele predikatiën, die hij naliet, teekenen dan ook geen bijzondere geleerdheid, zelfs zijn het geen modellen van homilietiek of diepsnijdende Schriftverklaring.”

Het zij mij vergund uit mijne aantekeningen en herinneringen het volgende ter wijziging hier aan toe te voegen.

Allen die hem gekend en gehoord hebben, in de kracht van zijn leven, zullen eenparig getuigen dat Ds. Van Raalte een zeer welsprekend kanselredenaar was. Hij was begiftigd met een heldere krachtvolle stem, die hij goed wist te gebruiken. Hij kon de aandacht boeien en de harten roeren. Hij was een diep denker, zoodat men aandachtig moest luisteren om hem te volgen. In zijne prediking was hij een voorstander van de gezonde leer, — hij was een degelijk Godgeleerde, machtig in de Schriften. In Schriftverklaring werd hij door zeer weinigen overtroffen; die zijne Woensdagavond bijbellezingen zich nog herinneren, zullen dit kunnen getuigen. Hij was goed tehuis in de homilietiek, doch wanneer hij welsprekend werd, dan liet hij zich niet op slaafsche wijze door homiletische regels binden. Zijn prediking was degelijk, hartelijk, praktikaal en op den man af. Met bloote spitsvondige bespiegelingen en koude redeneeringen kon hij zich niet behelpen. Met den warmen gloed van een liefhebbend hart zocht hij de kracht der waarheid tehuis te brengen in de gewetens van zijne hoorders.

Zijne gebeden waren dikwerf eene inspiratie; men kon gevoelen dat de man tehuis was in gemeenschapsoefening met zijnen God; zijne uitdrukkingen waren meestal veelomvattend en rijk in gedachten.

Ik sluit deze korte mededeeling met een treffende opmerking van wijlen Ds. John Van Vleck omtrent Ds. Van Raalte.

Bij zekere gelegenheid sprak ZEW. eens tot ons, zijne studenten, over zijn eerste ontmoeting met Ds. Van Raalte en toen maakte hij deze treffende opmerking: „er zijn maar weinig menschen zoo

edel als Ds. Van Raalte." Die opmerking zal erkend worden als zeer juist. Ds. Van Raalte was een groot man — een van de edelen der aarde. En God geeft maar eens zoo nu en dan zulke mannen aan een volk en geslacht."

UIT HET LEVEN.

* * * „Elck meynt syn uyl een valck."

Iemand, die een advertentie plaatste, waarin een bediende gevraagd werd, *grondig* met onze taal bekend, zoodat hij correctiewerk kon waarnemen, ontving daarop o. a. dezen brief:

Mijnheer!

Op uw advertentie in de standaard geleze te hebbe biedt ik mij vriendelijk aan hopende een gunstig antwoord van u te ontvange informaties zijn te bekomme bij de heer....

Een dwaze weddenschap.

Zekere Tom Vallery, een barbier, woonachtig te San Francisco, kreeg kort geleden een klant in den winkel om geschoren te worden.

De klant klaagde over pijn in het hoofd door een gevatte koude. Vallery, die een liefhebber van praten is, bleef zijn klant met vragen lastig vallen, waarop deze hem vroeg: „Kunt gij niet ophouden met praten?" De barbier antwoordde van ja, doch zijn klant wilde met hem om \$ 50 wedden, dat hij geen vijf uren voor de klok in den winkel kon zitten, zonder een woord te spreken, en alleen de slagen van den slinger te tellen.

Den volgenden dag ging de weddenschap aan; de winkel werd gesloten en Vallery nam lachende zijne plaats in op een stoel voor de klok, en begon de slagen te tellen. Het eerste uur ging voorbij. In het tweede begon men al op te merken, door de krampachtige trekkingen zijner ledematen, dat hij teekenen van verzwakking begon te toonen. Met het derde uur werd zijn toestand erger, zoodat aan het einde van het vierde uur, zijn vrienden hem begonnen te smeeken, de weddenschap op te geven. Het was nu echter reeds te laat, daar de barbier van zijn stoel op den vloer viel en in een razenden krankzinnige was veranderd. Niettegenstaande de ontboden geneesheeren alle mogelijke pogingen aanwendden om Vallery te doen herstellen, werd men genoodzaakt hem naar een krankzinnigengesticht te laten overbrengen.

„Nee, ik wist niet dat je zoo dom was," zei een bankier tot zijn zoon; „elk zestienjarig jongmensch dient toch te weten, dat de aarde een bol is, en zich om de zon en haar eigen as beweegt. Let nu eens goed op. Denk nu dat jij de aarde zijt, alzoo

een bol, die ronddraait; de gasvlam is de zon. Als je gezicht den halven bol voorstelt, waarop de zon thans schijnt, dan is het verlichte dag. Wat moet je nu doen, om te maken dat je gezicht niet beschenen, en die kant dus nacht wordt?"

„Het best zal wezen, het gas uit te draaien," sprak de snuggere zoon.

Een spiering uitgeworpen en een kabeljauw gevangen.

Zekere Annie H. Hofman, eene modiste, die in April uit Burlington, Iowa, naar Chicago kwam, is erfgename geworden van een legaat van 180,000 mark, meldt een Amerikaansch blad.

Een jaar geleden kwam zij op het idee haar grootvader, die in Pruisen woont, maar dien zij nooit gezien had, een doosje voor halsdassen te zenden. Deze attentie zijner kleindochter werd door den ouden man op zoo hoogen prijs gesteld, dat hij haar tot zijn eenige erfgenaam maakte, gelijk haar tegelijk met het bericht van zijn overlijden werd medegedeeld. Zij gaat nu naar Duitschland om dit snoepcentje in ontvangst te nemen.

In een der groote Parijsche hospitalen bevinden zich onder 300 lijders aan vallende ziekte 50 kinderen van dronkaards.

Een afgedankt soldaat, die eenig geld hoopte te verdienen door 't schrijven van zijn levensloop, bood zijn handschrift een boekverkooper aan voor 40 pond. Het telde maar weinige bladzijden, en de boekverkooper maakte aanmerking op zijn hoogen eisch.

„Mijn waarde heer," antwoordde de auteur, „als soldaat is het altijd mijn beginsel geweest mijn leven zoo duur mogelijk te verkoopen."

ONZE BOEKENTAFEL.

Verzamelde voordrachten. Christelijke voordrachten verzameld door ANONYMUS. T. SLAGTER, Kollum.

Een verzameling van gedichten, onderling zeer verschillend van inhoud en ook van gehalte. Men vindt er verscheidene juweeltjes in van Vondel en Bilderdijk; maar ook stukken van zeer middelmatige waarde.

Het boekje is uitgegeven ten dienste van jongelingsverenigingen. Dat wordt ook bewezen door den fijnen druk; men moet goede jonge oogen hebben, om het gemakkelijk te lezen. Toch is de uitvoering goed. De correctie laat echter nog al te wenschen over.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

WAAKT DAN!

III.

Waakt dan! Want te dien tijde als de dienstknechten geoordeeld worden en van de tien maagden slechts vijf binnengelaten worden, zal het „gelijk zijn aan een mensch, die, buitenslands reizende, zijne dienstknechten riep en gaf hun zijne goederen over.”

Deze mensch is „een zeker *welgeboren* man, die voor zichzelf een koninkrijk gaat ontvangen.”¹⁾

Die uitbreiding van Jezus' woorden werpt een stroom van licht op de gelijkenis. De Heere spreekt van zichzelf. Hij „reist niet alleen buitenslands” wanneer Hij straks ten hemel vaart; maar Hij „gaat voor zichzelf een koninkrijk ontvangen.” Hij gaat om „met zijnen Vader te zitten in zijnen troon.” Hij gaat als een „welgeboren man.” De toestand van „een worm, geen man,” „een man van smarte,” is voorbij. De Heere der heerlijkheid spreekt.

Zijne dienstknechten — zijn lijfeigenen — laat hij achter. Ze moeten hem evenwel niet in ledigheid afwachten, maar zijn eigendom in dien tusschentijd beheeren. Hij geeft zijnen knechten, ieder naar zijn vermogen, talenten, sommen gelds om „handeling te doen, totdat hij wederkomt,” want hij komt weder om als koning te heerschen. „Het koninkrijk ontvangen” beteekent zich door den Souverein te

laten kronen; het bewijs van zijn koningschap te erlangen. Want het domein zelf ligt niet in het land waar hij heengaat, maar in het land tot hetwelk hij terugkeeren zal. Hij zal over zijn eigen burgers regeeren. Hij heeft het rechte koningschap; zooals het den Israelieten reeds in Deuteronomium voorgeschreven was; „een uwer broederen, uit uw midden, moet uw koning zijn, en niet een vreemde. Jezus is „welgeboren” als Gods Zoon; en „een der burgers” als het zaad der vrouw.

Terwijl hij verreisde zal zijn, beproeft hij zijne dienstknechten. Het is hem niet te doen om zoo veel mogelijk interest te trekken van het kapitaal, dat hij achterlaat. Zijn doel is: beproeven en onderzoeken wie hem in zijn koninkrijk zal kunnen dienen als koninklijk ambtenaar. En om dat te weten te komen, stelt hij hen over weinig, over „het minste.” Zijn ze daarin getrouw dan kunnen ze straks ook over het meerdere gezet worden.

Deze proef wordt niet genomen boven de draagkracht der dienstknechten. Daar zijn er onder hen, die met veel gaven en krachten zijn begiftigd, en wien dus ook veel kan toevertrouwd, van wie veel kan geëischt worden. Zij kunnen veel beheeren. Indien ze het waarlijk doen, zal hun ook in het koninkrijk veel macht gegeven worden. Maar anderen hebben slechts weinig geestkracht, gering arbeidsvermogen, betrekkelijk luttel doorzicht. Hun wordt slechts één talent toevertrouwd. Wanneer ze

¹⁾ Luk XIX: 12.

daarover goed beheer voeren, zal ook hun geluksstaat volkomen zijn; hun zal worden geschonken zooveel ze bevatten kunnen.

Terstond na het uitdeelen dezer geldsommen, verreist de heer. Eerst na langen tijd komt hij terug. Zeker, de Heere Jezus komt *haastelijk*. Hij komt *onverwachts*. Maar nooit mogen deze uitdrukkingen opgevat worden in den zin van ons menschelijk haasten. Bij God zijn duizend jaren als één dag. Christus komt haastelijk, maar niet overhaast. Het gaat zóo dat de ontrouwe dienstknechten beginnen te zeggen: „Mijn heer vertoeft te komen.” Zóo dat des bruidegoms komst eerst te middernacht wordt aangekondigd. Zóo dat de dienstknechten, wien de talenten toevertrouwd worden, meenen dat hij een langen tijd wegblijft. Reeds daaraan kan men zien hoe oppervlakkig en onjuist zij de Schrift lezen, die meenen dat Paulus reeds bij zijn leeftijd de wederkomst des Heeren heeft verwacht, en eindelijk tot inzicht is gekomen dat hij het niet meer beleven zou.

In dien tusschentijd handelen de dienstknechten met hunne talenten elk op zijne wijze. De man, dien vijf talenten zijn toevertrouwd, wint andere vijf; die, wien twee in beheer zijn gegeven, wint andere twee daartoe. Honderd percent is de winst; de meester heeft met volkomen juisten blik uitgedeeld. Maar die het éene talent ontvangen heeft, begraaft dat. Dus loopt het geen gevaar. 't Kan wel niets winnen, maar het kan ook niet verminderen.

Eindelijk komt de dag des oordeels. Met onverholen vreugde, met vrijmoedigheid, komen de beide eersten en overhandigen den meester het toevertrouwde geld en de behaalde winst. Ze weten en spreken uit wat de vrucht was van hun arbeid. Zij zijn waarlijk *nederig*. Sommigen meenen dat nederigheid bestaat in wegwerping van zichzelf. Zulke wegwerping is niets anders dan miskenning van de geschonken voorrechten; indien niet ontduiking van de opgelegde plichten. Men mag, ja men moet weten wat men uitgericht heeft, mits alle eer den Heere wordt gegeven. Het woord der getrouwe dienstknechten luidt: „Vijf — twee — talenten hebt *gij* mij gegeven.” De nieuwe vijf of twee talenten zouden nooit door hen gewonnen zijn, indien hun de eerste niet waren *gegeven*. De laatste zijn hun echter wel *gegeven*, maar niet *onmiddellijk*, doch door de eerste. Die hebben ze zelf *gewonnen*. En dat mogen ze erkennen. Indien ze het niet erkennen, ze zouden daardoor toonen de gegebene niet op de rechte waarde te schatten.

Zij zijn — zoo zegt hun meester — „goede en getrouwe dienstknechten.” De dienstknecht zelf, die getrouw is, heeft te erkennen: „Ik ben slechts nutteloos,” dat is: „Geheel behoort ik den meester toe, dus *alles* wat ik doe, is plicht. Goede werken, die verdienen kunnen, bestaan niet.” Maar de meester

zelf let op het beginsel, waaruit de in zijn dienst verrichte arbeid voortkwam. Was het knechtelijk ontzag of liefde? In 't laatste geval is de dienstknecht *getrouw*. Over weinig waren zij getrouw geweest. Het tijdelijke, al staat het nog zoo hoog, is weinig. Over veel zullen zij gezet worden. „Ga in in de vreugde uws Heeren.”

We zien hier waarin de vreugde des Heeren bestaat. Niet in nietsdoen. Het kind van den Vader, die altijd werkt, kan geen vreugde hebben in stilzitten. De zaligheid des hemels is arbeiden; „over veel gezet worden;” groote verantwoordelijkheid hebben. Maar verantwoordelijkheid, die men dragen kan en met blijdschap draagt, omdat de uitslag van den arbeid *zeker* is. Volop arbeid; maar niet in het zweet des aanschijns. 't Is immers niet mogelijk talenten te bezitten, en het vermogen daarbij om er meer te winnen tot honderd percent toe; en dan die talenten tot in eeuwigheid niet te gebruiken? Integendeel; hij die vijf talenten ontvangen en vijf andere daarbij gewonnen had, ziet zich ook het éene talent toevertrouwd, dat de booze dienstknecht ongebruikt had laten liggen.

Merkwaardig is, dat juist hij die slechts één talent had, er niets meê gedaan had. Oppervlakkig zou men zeggen, dat die man alle moeite had moeten doen om de anderen in te halen. Maar hij begroef het. Waarom? Omdat hij *boos* en *lui* was. Boos was hij; want hij dichte zijn heer allerlei hatelijke gedachten en gevoelens toe; hem een hard mensch noemende, „die maaien wilde waar hij niet gezaaid had en vandaar vergaderen waar hij niet gestrooid had.” Lui was hij bovendien, zijn afgunst had hem vadsig gemaakt. Maar hij had — uit zijn eigen mond geoordeeld — geen wettige reden voor zijn gedrag. Hij was „bevreesd.” Derhalve erkende hij dat die machthebber zijn wettige heer was en rekenschap mocht eischen.

Derhalve oordeelt zijn heer hem schuldig. In elk geval had hij moeten zorgen dat het hem gegeven talent renten droeg; al ware 't slechts dat hij er anderen meê had laten werken. Dat geld had dan toch den wisselaren gegeven kunnen worden, en die hadden er zaken meê kunnen doen. Dat zou zijn schuld van ontrouw niet hebben weggenomen. Maar het geld zou niet nutteloos zijn geweest. Wie denkt hier niet aan het woord van Paulus: „Sommigen prediken ook wel Christus uit nijd en twist, maar sommigen ook uit goedwilligheid; genen verkondigen wel Christus uit twisting niet zuiver, meenende aan mijne banden verdrukking toe te brengen; doch dezen uit liefde, dewijl zij weten, dat ik tot verantwoording van het Evangelie gezet ben. Wat dan? Nochtans wordt Christus op allerlei wijze, hetzij onder een deksel, hetzij in der waarheid, verkondigd, en daarin verblijd ik mij, ja ik zal mij ook verblijden.”

„Een iegelijk die heeft, dien zal gegeven worden,

JEZUS EN ZIJNE DISCIPELEN OP DEN OLIJFBERG.

en hij zal overvloedig hebben." „Die heeft" betekent hier blijkbaar, die door eigen werkzaamheid overgewonnen heeft; die iets kan toonen, wat hij betrekkelijk zijn eigen kan noemen. Die krijgt voortdurend meer. „De leeraars nu zullen blinken als de glans des uitspansels en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk."

„Maar van dengenen, die niet heeft, (die niets overgewonnen heeft en dus niets als vrucht van zijn arbeid kan toonen) van dien zal genomen worden ook wat hij heeft" (het hem door den meester toevertrouwde).

De onnutte dienstknecht wordt uitgeworpen in de buitenste duisternis, „waar weening zal zijn en knersing der tanden." Met zijn talent verdwijnt alle verband tusschen hem en God. Er blijft ook geen natuurlijk licht meer in hem over, behalve de wroeging des gewetens, die hem eindeloos zal doen weenen en tandenknensen. Want volkomen vrije, onverdiende genade is de zaligheid, maar geheel en al eigen schuld is de rampzaligheid.

Het vierde gedeelte van deze gelijkenis schetst ons het eindoordeel over *alle* menschen. Allen worden voor den rechterstoel van den Zoon des menschen vergaderd en geoordeeld naar slechts één maatstaf. Wat hebben ze gedaan, of wat hebben ze niet gedaan tegenover Hemzelve? Ziedaar de eenige vraag.

Deze sluit alle andere in zich. Andere zonden tellen niet meê, want „al wat uit het geloof niet is, is zonde." Wil men weten of men God liefheeft, dan onderzoek men of men zijne kinderen, de geloovigen, liefheeft. Want die niet liefheeft degenen die broeders in Christus zijn, die heeft ook niet lief dengenen die geboren heeft.

Dit gedeelte van Jezus' woorden over het laatste oordeel is reeds breedvoeriger besproken in het nummer van 15 Maart van dezen jaargang. We nemen de vrijheid dat opstel als het slot van deze beschouwing aan te wijzen. W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XXIII.

WAARIN EEN KERKELIJKE STRIJD ONTBRANDT
MET VELE GEVOLGEN.

Op een morgen werd aan de woning van den heer Markus gescheld door iemand, wiens ambt min of meer daardoor werd aangeduid dat hij twee paren laarzen droeg, te weten een aan de voeten en een onder den arm. 't Was baas Abrams, die zijn voltooid werk kwam afleveren. Blijkbaar was de ongenâ, waarin hij bij Markus was gevallen, niet van duur geweest.

Van de juffrouw die opendeed, kreeg de baas 't bescheid, dat haar echtgenoot boven was, waar de „oefening”, (zoals de wijze waarop al eenigen tijd de werkdag hier werd begonnen, genoemd werd), juist was aangevangen. Daar Abrams echter verklaarde nog eens te willen „passen” — een dubbelzinnige uitdrukking, die echter bepaald de aanwezigheid van Markus scheen te eischen — en misschien ook wel graag eens de oefening bijwoonde, liet de vrouw hem boven.

Men begon juist. Er werd een vers gezongen, waarna Verburg voorging in een zeer eenvoudig en kort gebed en daarna een hoofdstuk voorlas. Hij maakte daarover eenige korte opmerkingen, die vader Schuyt „praktikaal” zou genoemd hebben, en daarna toog elk aan den arbeid.

Markus was onmiddellijk door den heer Van Hove in beslag genomen. Zoo kwam het, dat de Roomsche knecht, dien men zich uit een vroeger hoofdstuk herinnert, gelegenheid had den wachtenden Abrams te vragen, hoe hij 't gevonden had.

„Hm!” antwoordde de schoenmaker, eenigszins verachtelijk, „Wat zal ik zeggen?”

„Zeker geen kwaad,” sprak de knecht, die, gelijk Kwik getuigt, met grooten zegen voor zichzelf de godsdienstoefening bijwoonde. „'t Was te wenschen dat alle heeren en burgers zoo deden.”

„Dat 's nog zoo zeker niet”, hernam de ander. „Als jou heer *dat* goedvindt, is 't zeker ook zoo'n nieuwlichter. Die man die daar sprak is ten minste een dikke Rimmestrant, dat zeg ik.”

Of nu de woorden „nieuwlichter” en „Rimmestrant” voor een Roomsche als de knecht even onbegrijpelijk waren als 't Latijn, dat hij in zijn kerk hoorde, dat is zeker, dat hij er geweldig boos over werd en Abrams toebeet:

„Ieder zijn geloof, man, dat uitschelden zal je laten.”

„Ik scheld ze niet uit; 't is de waarheid!”

„Zeg dat nog eens, als je durft.”

„Wat!” riep Abrams, in zijn drift dreigend met het paar laarzen zwaaiend, „wie zal me beletten de waarheid....”

De woorden, de laarzen of wel de dreigende houding van Abrahams deden den knecht op tegenweer bedacht zijn. Hij greep den opgeheven arm van zijn tegenstander zoo frisch, dat de laarzen met een smak en in dubbelen zin „ongepast” op den vloer terechtwamen. Toornig slingerde de schoenmaker zijn bestrijder van zich af en juist dreigde de strijd over de leer met vuisten beslecht te worden, toen Markus te rechter tijd nog tusschenbeide kwam.

„Sakkerjan!” riep Markus, die, schoon „griffermeerd” (volgens zijn beweren) toch in zijn drift wel eens ietwat Roomsche kon uitvallen, „wat gebeurt hier?”

„Hij scheldt de heeren uit voor lichtmissen en Rimme...” stotterde de knecht, rood van kwaadheid.

„Ik,” riep Abrams verbolgen, „loop *jij* naar de mis; wat heb ik daarmee te maken.”

Dit antwoord maakte den toorn des anderen opnieuw gaande en de oorlog dreigde weer uit te breken, toen Markus wijselijk er een eind aan maakte door den knecht met een goed woord weg te zenden.

„Je mot wete, as dat ie Roomsche is,” sprak hij tot Abrams, „wat had je ook over zijn geloof te harrewarre?”

„Dat deed ik niet. Hij begon over het zingen en bidden 's morgens. En daar blij ik bij, die daar voorgaat is een dikke Rimmestrant.”

„O see je *dat*?” riep Markus, „affijn, elk zijn meug. Meneer blijft het so en daarmee uit.”

„Op zijn tijd zullen zijn oogen wel opengaan,” sprak Abrams plechtig.

„Dat see de vrouw ook, die een jonge kat present kreeg,” hernam Markus. „Maar nou de laarse.”

Het passen liep tot tevredenheid van beide partijen af en baas Abrams vertrok, maar met het vaste voornemen 't er niet bij te laten. De man zou daartoe meer aanleiding krijgen dan hij zelf dacht.

Het op zichzelf onbeduidend voorval was rijk aan gevolgen en zelfs zeer vreemde. Vooreerst bewoog het den geestelijk minder dan lichamelijk ontwikkelenden knecht tot een nader onderzoek der dingen, die hij misschien met de vuisten had verdedigd en bestreden. 't Gevolg daarvan nu is geweest, dat hij zijn kerk voorgoed vaarwel zei, gelijk trouwens, na een ernstig — en ten slotte biddend — onderzoek, te verwachten was.

Een tweede gevolg was dat de loopende geruchten, die altijd van een molshoop een berg en van een wat grooten mond een hooisluur maken, ook het kerkelijk gevecht uitbreidden tot een soort veldslag of liever zolderslag, waarbij het heet toegegaan was en bijna dooden vielen. Wederom hiervan was 't gevolg, dat Markus een standje beliep van den heer Van Hove, welk standje Markus naar echte Adamsnatuur met woeker op zijn vrouw overdroeg. En toen de goede ziel in haar schrik zich liet ontvallen, dat baas Abrams zelf verzocht had eens te mogen luisteren nam Markus het — nu „sinkuur” — besluit „as dat die Abrams geen cent meer aan hem sou verdiene.” Ja, zoover ging Markus' verbolgenheid, dat hij den schoenmaker ook de klandizie — de zeer voordeelige — van Van Hove ontfutselde, mitsgaders die van vele anderen. „De knul slaat je met je eigen laarse op je kop” zoo getuigde Markus, en de lieden, door dit getuigenis verschrikt, lieten den „knul” klantloos.

Natuurlijk merkte deze dat spoedig, en wel begrijpend wat er achter zat, besloot hij en deze en de geestelijke zijde van de twistzaak aan een bevoegd oordeel te onderwerpen. Daar de predikanten hem allen „te licht op 't gewicht” waren, en de leeken veelal „dikke Rimmestranter”, bleef er niemand over dan vader Schuyt, die „wel wat laks was, maar

toch suver stond," een uitdrukking, die wellicht be-
deidde dat Schuyt de Gereformeerde waarheid met
gepaster bewijzen staaft dan met ongepaste laarzen.

De eerste oefening de beste die vader Schuyt hield,
op een naburig dorp, werd door Abrams bijgewoond,
die „nog al genoeg had gehad" zei hij, maar
„'t was wat kort afgebroken," al had de vergadering
twee en een half uur geduurd. Na de samenkomst
ging vader Schuyt bij een boer koffiedrinken en
kon wie lust had, daaraan meedoen en dan tevens
over zijn geestelijke nooden en behoeften spreken,
't zij met zijn naaste of met een oud beproefd Chris-
ten als de oefenaar. De menschen waren toen nog
achterlijk genoeg daaraan behoefte te hebben. Tegen-
woordig zijn zij natuurlijk te ontwikkeld om leeraar of
voorganger met zoo iets lastig te vallen.

't Is waar, *lastig* kon 't ook wel eens zijn. Want
niet altijd waren het „heilbegeerigen," die kwamen
om „onderrecht" te worden. Men dorst het zelfs den
dominée ook wel verwijten als hij niet „ende" had
gelezen of 't „zakje" niet krachtig genoeg aanbevolen
had. Tot de lastigen nu behoorde ook baas Abrams,
die van de nieuwe vrienden, na zijn verandering op-
gedaan, veel goeds, maar ook veel verkeers had
overgenomen.

De baas dan deed aan vader Schuyt, die hem min
of meer kende, een omstandig verhaal van de ket-
terijen, die hij had aangehoord en van de schade-
lijke gevolgen, die dit voor hem gehad had. Den ker-
kelijken strijd sloeg hij — als minder ter zake noodig!
— maar over.

„En nu vraag ik u," sprak Abrams ten slotte, „of
't niet beter was, dat ze den dag maar gewoon be-
gonnen als vroeger, dan dat er allerlei Rimmestran-
sche en Antimoriaansche ¹⁾ dwalingen verkondigd
worden."

Vader Schuyt was, gelijk men weet, een man van
kennis, rijpe levenservaring en een veelbewogen
leven. Dat al kwam hem thans te stude. Hij hoorde
bedaard aan en zei toen:

„Weet ge wel, vriend, hoe onze heidensche voor-
ouders tot het Christendom zijn gekomen?"

„Neen," sprak Abrams, die niet veel verder heu-
genis had dan van zijn grootvader en door de vraag
werd verrast.

„Nu," sprak de ander, „'t is hun gebracht door
menschen, die lang niet zuiver stonden in de Waar-
heid, behept met allerlei Roomsche bijgeloof en mis-
schien wel Pelagiaansche dwalingen er bij. Toch
zullen we den Heere altijd danken, dat die mannen
hier gekomen zijn, niet waar?"

„Zeker," zei Abrams op zeer onzekeren toon.

„Ge zult zeker ook wel weten," vervolgde Schuyt,
„dat Luther in het stuk van het Nachtmal anti-
gereformeerd was. Is zijn prediking toch geen zegen
geweest voor heel de wereld?"

¹⁾ Antinominaansche = wet bestrijdende.

„Zeker," sprak Abrams weer, nu minder onzeker.

„En, om nu het beste 't laatst te nemen, hebt gij
nooit gelezen dat Paulus zegt, hoe hij zich zal ver-
blijden zoo Christus maar gepredikt wordt, al ware
het ook uit nijd of twist of onder een deksel? Let
wel, hij noemt het niet den besten weg, maar hij
verblijdt zich toch."

„Heeft die Verburg hun Christus gepredikt, Hem
voorgesteld als de Verlosser, dien wij behoeven voor
tijd en eeuwigheid?"

„Dat kan ik niet ontkennen, maar..."

„Welnu, dat is het eerste, de hoofdzaak. Of hij
in dit of dat stuk dwaalt, kan onderzocht worden, en
ik begrijp niet," voegde Schuyt er met een hem
anders niet eigen scherphed bij, „hoe gij in een
kwartier dat alles zoo haarfijn hebt uitgepluisd.

„Overigens denk om het woord: „Verderf het niet,
want er is een zegen in."

't Was misschien goed, dat de gelegenheid niet
toeliet meer te spreken. Bevreugd was de schoen-
maker geenszins; doch zijn drijversgeest had een
calmans, een bedarend middel gekregen. Dat het
niet meer uitwerkte, lag voornamelijk aan de hem
onthouden laarzenlevering. Hij zou de laatste niet
zijn, dien stoffelijke hindernissen beletten het effen pad
des geestelijken levens te zien!

Gelukkig was 't voor alle partijen, dat de heer Van
Hove, zoodra hij behoorlijk was ingelicht, het zijne
deed om baas Abrams, althans voor zooveel het stof-
felijke betreft, tevreden te stellen. 't Voorgevallene
had echter aan Van Hove, die een bijzonder scher-
pen blik bezat, weder iets geleerd en hij besloot
daarmee zijn voordeel te doen. Temeer daar de heer
De Bruyne, voor ongeneeslijk verklaard, uit de zaak
getreden was, en deze dus nu geheel op den jongen
patroon rusten zou.

De lezer zal zich herinneren, hoe indertijd op Van
Hove's aandringen De Soete op zich had genomen
de „jongskens" te leiden, wier „vergaring" we een
keer hebben bijgewoond, en ook hoe de man dit
niet dan met een bezwaard hart beproefd had.

Nu was het met die zaak wonderlijk geloopt. De
„baos," die er eerst alles behalve op gesteld was
dat er zekere hervorming beraamd werd in 'tgeen
hij begonnen was, had, wijl hij niet dorst weigeren,
toegegeven. De Soete zijnerzijds had zich wijselijk
bepaald tot het vertellen van zeer begrijpelijke ver-
halen uit de Schrift en het laten leeren van enkele,
eveneens eenvoudige psalm- en gezangverzen. Vreemd
genoeg echter trof een en ander juist het meest
doel, waar men dit oppervlakkig 't minst zou ver-
wacht hebben. De baas namelijk was weldra nergens
liever dan in de vergadering en bracht zelfs zijn gezin
meê. De jongens daarentegen betoonden minder lust
dan vroeger. Ze luisterden, maar zonder belangstel-
ling, en hadden naar 't scheen liefst dat De Soete
zweeg en de „baos" aan 't woord was, die op zijn
eigenaardige wijs hen wist te boeien en de vroolijkheid

er in te houden. Slechts enkelen onder de jongens waren er van wien De Soete duidelijk bespeurde, dat hetgeen hij zei hen aantrok. Een en ander was oorzaak dat de laatste, al moedigde de baas hem ook aan, verdriet in den arbeid kreeg en ten slotte aan Van Hove meedeelde, dat hij 't opgaf. „Ik deug er niet voor” sprak hij.

„Beste vriend,” was 't antwoord, „zeg dat niet te spoedig. Ik gevoel heel goed dat ge teleurgesteld of liever ontmoedigd zijt. Doch zoek in dit geval nu eens de oorzaak niet eerst bij u zelf. Ik mag dat zeggen, omdat ik mij buiten u om op de hoogte heb gesteld.”

„En wat dunkt u dan?” vroeg De Soete verrast.

„Ik meen,” was 't antwoord, „dat het lang uitblijven der vruchten — en is het hier zoo lang? — nog niet bewijst dat de zaaier niet goed gezaaid heeft. Ik herinner mij gelezen te hebben van zendelingen die veertien jaar arbeidden zonder eenige vrucht; toch bleven zij. En nu hebt gij toch alvast in dien korten tijd één hoorder gekregen, die u niet zou willen missen. Dat is de baas, die juist 't meest tegen de zaak had.”

De Soete knikte met een tevreden gezicht.

„Wat nu de jongens betreft,” vervolgde de heer Van Hove, „bedriegt gij u eenigszins. Er zijn er niet weinigen die u graag hooren, en zij voelen heel goed het onderscheid tusschen hetgeen gij vertelt en wat zij vroeger te hooren kregen. Dat verscheidene liever enkel pret maken, zal u allerminst verwonderen. Ook is dat nog altijd geen afkeer van het goede, maar aan hun leeftijd eigen, en daarbij zijn de meesten buiten God en zijn dienst opgevoed, en ik weet wat dat zeggen wil.”

„Maar ze zitten er zoo lusteloos bij als ik spreek,” zei De Soete, „en dan kan ik haast niet voort.”

„'t Was te wenschen dat sommige dominees iets van u hadden,” hernam de ander lachend. „Maar zoek het gebrek nu eens waar 't ligt. Gij leest hun b. v. iets uit de Schrift voor, niet waar? Nu, het is als we de vorige maal reeds bespraken. Onze Bijbel spreekt nog volkomen de taal van vóór tweehonderd jaar en al leest ge hem nu voor die jongens ook wat begrijpelijker, er blijven allerlei woorden die ze niet vatten, b. v. „schikken” voor „sturen”, „langen” voor „aangeven”, „verstellen” voor „verkleeden” en zoo meer. Die woorden beteekenen nu gansch wat anders, en zodoende missen de jongens veel. Ik had het zelf nog in kort toen ik las dat er onder Salomo een „uitschot” moest opkomen. Ik keek het oorspronkelijke na en zag dat er een „lichting” was bedoeld of zoo iets. Maar lees dat nu eens voor, wat denken dan de hoorders?”

„Maar ik leg het toch naar mijn beste weten uit.”

„Zeker, maar vooreerst gebruikt gij onwillekeurig telkens uitdrukkingen, die *gij* uit de Schrift kent en verstaat, maar voor hen als Arabisch zijn. Ik weet het weer aan mij zelf. Toen ik als ongeloovig jongmensch

op de studie die dingen moest onderzoeken, hoe vreemd was mij heel de wereld, waar de Bijbel mij binnenleidde! Wat begrijpt iemand die niet onderwezen is van woorden als „bekeering” en „bevinding”, van „een lichte verdrukking” en zoo meer. Als gij spreekt van „gelooven” is het honderd tegen één dat de jongens u niet verkeerd verstaan, en als gij spreekt over den hemel en de engelen evenzoo. Soms zullen ze lachen als gij van „den duivel” spreekt; die naam is voor hen een spotwoord. Voor u is dat alles bekend en gewoon.”

„Daar is veel van waar,” was het antwoord.

„En bedenk dan,” ging Van Hove voort, „hoe vooral hoorders als gij om u hebt, niet verder zien dan hun kring. Van woestijnen en bergen en beken, van reizen en prediken en zooveel meer weten ze al heel weinig; van toestanden en een levenswijs als in de Schrift voorkomt niets. Doch wat het slimste is, ik geloof zelfs dat ze buiten dit alles nog alleen begrijpen wat heel laag bij den grond is. Lezen doen ze nooit, maar ik vraag u ook, welk boek zouden ze begrijpen? 't Sprookje van Roodkapje misschien. Wat ik u zou willen bidden is: doe als de hovenier, die den boom nog niet wilde omhouwen, maar het eerst nog eens beproeven. De Heere heeft geduld met ons, behoud gij ook den moed. Intusschen zal ik zien hoe ik u kan helpen. Laat ons samen bidden, dat God 't ons doe gelukken iets voor die jongens te doen.”

Zoo geschiedde het en bemoedigd ging De Soete heen, vast besloten met den Heere God het verder te beproeven. En onze vriend is niet beschaamd geworden.

Van Hove was zoo goed als zijn woord en de Heer leidde hem in dezen. Juist toch in dien tijd kwam meester Van Weyde, die zijn ontslag genomen had, doch een behoorlijk jaargeld kreeg, in de stad aan, waar Verburg een woning voor hem had gevonden. De meester echter was te zeer gewend zich min of meer in 't openbare leven te bewegen dan dat hij kon stilzitten. Hoogst welkom — vereerend en vleierend niet minder! — was hem dan ook de voorslag van Van Hove, om zich een uurtje per week met de jongens van den baas en ettelijke anderen in Van Hove's dienst, bezig te houden en hun „de eerste beginselen” te leeren. Deze — gesteld dat zij er ooit in hadden gezeten — bleken bij het meerendeel nagenoeg of geheel verdwenen. Meester Van Weyde had allereerst tot taak den jongelui lezen te leeren en tot zijn eer zij gezegd, dat hij — misschien wel meê tot eigen eer — zich van die taak uitnemend kweet.

Wel was het de vraag of meester Van Weyde's ijver uit de beste bron voortvloeide; wel schudde baas Abrams 't hoofd zeggende: „de kennis maakt opgeblazen”, maar 't een noch 't ander verhoedde dat de arbeid vruchten droeg. „Zalig is hij die leest,” zegt het Woord Gods en dit veronderstelt allereerst

dat men *kan* lezen. Dit nu was toen althans bij velen niet zoo. *Wij* zullen niet beweren dat het nu veel beter is. „*Bijbellezing*” is een woord dat veel meer zegt dan men gewoonlijk vermoedt.

Was alzoo de kerkelijke strijd in rechtstreeksche en in zijdelingsche gevolgen rijk geweest, de verandering bovenvermeld, wat het kantoor betreft, had ook gevolgen voor onzen vriend Kwik. Van Hove, die er een eer in stelde den jonkman als 't ware van niet tot iet gemaakt te hebben, verhoogde hem in rang en inkomen en schonk hem nu een vaste plaats

op het oude kantoor, waar Kwik trouwens onmisbaar was geworden. „Ik heb ervaren,” zegt hij, „dat ook de zegeningen des Heeren iemand otmoe-dig kunnen maken. Veel dat in den laatsten tijd was voorgevallen had mij ernstig gewaarschuwd, en ik verheugde mij ook nu met beving. Juist datgene wat aanleiding gaf dat ik verder kwam, stond mij steeds voor oogen. En terwijl ik den Heere dankte, bad ik Hem tevens ernstiglijk, mijn hart te bewaren, opdat het te allen tijd de eeuwige dingen het hoogst stellen mocht.”
H.

DE CHRISTUS.

DE ANTICHRIST.¹⁾

1. IN HUN AFKOMST.

Van boven: „Die van boven komt, is boven allen,” enz., Joh. 3 : 31.

Van beneden: „Het beest zal opkomen uit den afgrond;” enz., Openb. 17 : 8.

2. IN HUN GEBORTE.

Uit den Heiligen Geest: „De Heilige Geest zal over u komen en de kracht (*energeia*, in het Gr.) des Allerhoogsten zal u overschaduwten,” enz., Luk. 1 : 35.

Uit den satan: „Wiens toekomst is naar de werking (Gr. *energeia*) des satans,” enz., 2 Thess. 2 : 9. „Desgelijks ook dezen, in slaap gebracht zijnde, verontreinigen het vleesch,” enz., Vergelijk Jud. vs. 6—8 met Gen. 6 : 1—4; 19 : 4—10.

3. IN HUN ZENDING.

In 's Vaders naam: „Ik ben gekomen in den naam mijns Vaders, en gij neemt Mij niet aan,” Joh. 5 : 43a.

In zijn eigen naam als Messias: „Zoo een ander komt in zijn eigen naam, dien zult gij aannemen.” Joh. 5 : 43b.

4. IN HUN GEDRAG.

Vernederde zichzelf: „Hij heeft zichzelf vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende,” enz., Fil. 2 : 5—8.

Zal zichzelf verheffen: „Die zich tegenstelt en verheft boven al wat God genoemd of als God geerd wordt,” enz., 2 Thess. 2 : 1—11.

5. IN HUN RICHTSNOER.

's Vaders wil: „Ik zoek niet mijnen wil, maar den wil des Vaders,” enz., Joh. 5 : 30.

Zijn eigen wil: „Hij zal doen naar zijn welgevalen,” enz., Dan. 11 : 36.

6. IN HUN LEVENSDOEL.

Gode verheerlijken: „Ik heb U verheerlijkt op de aarde,” enz., Joh. 17 : 4.

Gode lasteren: „En op zijne hoofden was een naam van lastering. En het opende zijnen mond tot lastering tegen God,” enz., Openb. 13 : 1, 6.

7. IN HUN ONTVANGST.

Door Jood en heiden verworpen: „Tegen uw heilig kind Jezus zijn vergaderd... de heidenen en de volken Israels,” Hand. 4 : 27; (Joh. 5 : 43).

Door Jood en heiden aangenomen: „En de geheele aarde verwonderde zich achter het Beest,” enz., Openb. 13 : 3; (Joh. 5 : 43).

8. IN HUN EINDE.

Verhooging na vernedering: „Daarom heeft Hem ook God uitermate verhoogd,” enz., Fil. 2 : 9.

Vernedering na verhooging: „Welken de Heere verdoen zal door den geest zijnsmonds,” enz., 2 Thess. 2 : 8; (Openb. 19 : 20).

9. IN HUN VOLGELINGEN.

Met Hem verheerlijkt: „Zij leefden en heerschten met Christus als koningen de duizend jaren,” Openb. 20 : 4.

Met hem verworpen: „En de overigen werden gedood met het zwaard desgenen, die op het paard zat,” enz., Openb. 19 : 21.

¹⁾ Deze tegenstellingen, die we in een buitenlandsch tijdschrift vonden, achten we zoo schriftuurlijk en opheldrend, dat we er een plaatsje aan inruimen. Het kan velen tot nut zijn.

DE STORMVOGELS DER VRIJHEID.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

Op den 13^{den} Maart des jaars 1567 hadden zich gansche scharen van Calvinisten op de wallen van Antwerpen verzameld. En wie er van de Hervormden geene plaats meer vinden konden — de stad telde toch nu reeds niet minder dan veertig duizend aanhangers der nieuwe leer, — die trachtten op de torens der kerken, desnoods op de daken der huizen een plaats en eenig uitzicht te veroveren. Als saamgepakt stond de schare vooral bij de Austruweelpoort, vanwaar men temidden van het verwijderd geschal der muziek en het geroffel der trommen, zegekreten en gekerm beurtelings meende op te vangen. Men verwenschte de overheid en vloekte zelfs den Prins van Oranje, op wiens bevel de ophaalbrug bij de poort afgebroken was. Naarmate het rumoer daarbuiten sterker doordrong, werd men ongeduldiger. Daar snelde een jonge vrouw door de straten, met loshangende haren en de handen saamwringende in droefheid en angst, en smeekte de opgewonden schare, dat zij zich naar buiten zou spoeden om haar stervenden echtgenoot te redden of te wreken. Nu was de menigte niet meer te beteugelen. Men ijldte van de Austruweelpoort naar de Roode poort, overweldigde de wacht, opende de deuren en stormde naar buiten.

Wat mocht er gaande zijn?

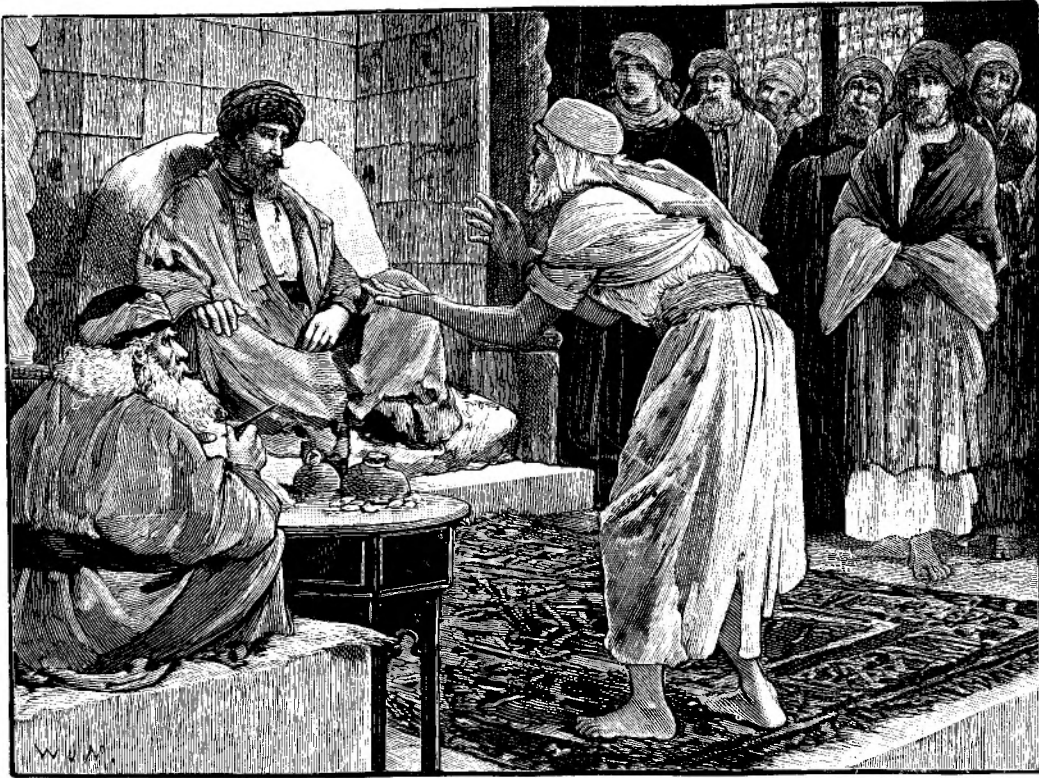
Reeds eenige dagen tevoren had een scherpziend oog op eenige mijlen afstands van Antwerpen hier en daar kleine troepen mannen kunnen ontdekken, die door den degen en den dolk, welke ze bij zich droegen, ternauwernood toonden, dat ze op eenige krijgsonderneming uittoegen. En wie nieuwsgierig genoeg mocht geweest zijn, hen te volgen, die zou de weinig beteekenende troepjes van alle wegen hebben zien saamwassen, totdat ze, in den vroegen morgen van den 13^{den} Maart bij het klooster St. Bernhard verzameld, een leger van een kleine duizend man vormden. Hier had Filips van Lannoy, heer van Beauvoir, de bevelhebber van Margaretha's lijfwacht hen bescheiden, terwijl hij zelf zich met vierhonderd zijner onderhoorigen bij hen voegde. Reeds vóór het aanbreken van den dageraad stond het leger opnieuw marschvaardig. Thans werden den lieden de helmen, haakbussen, trommels en vaandels, welke men hun ontnomen had, opdat ze bij het doortrekken van de streek alle opzien vermijden zouden, wedergegeven, en de noodige mondvoorraad werd uitgereikt. Een korte toespraak van den bevelhebber vuurde hun moed aan en met stille trom en opgerolde vaandels trok men voort. Slechts enkele minuten en het kleine leger stond in de nabijheid van Austruweel, tegenover een vijand, die geenerlei kwaad vermoedde en allermint op den fellen strijd voorbereid was,

welke hem, nauwelijks van het veldleger opgerezen, wachtte.

Wie was die vijand?

Marnix van Tholouse, broeder van Marnix van St. Aldegonde, had niet voor niets de hoogeschool te Genève bezocht. Als een getrouw volgeling van Calvijn en Beza was hij naar zijn vaderland wedergekeerd, vast besloten alles op het spel te zetten voor de zaak zijner verdrukte geloofsgenooten. Aan de spits van eenige honderden had hij zich sloop begeben en, nadat zij al de havens van Walcheren voor zich gesloten gevonden hadden en geruimen tijd voor Vlissingen waren blijven kruisen, was men de Schelde opgezeild en bij Austruweel aan land gestapt. 't Was een vermetel waagstuk voor den jonkman, die zich nog nergens anders naam gemaakt had dan in de gehoorzaam der Geneefsche hoogeschool, gemeene zaak te maken met den doldriftigen Brederode en met een handvol ongeoeffende lieden de banier van den opstand te planten in de nabijheid van den zetel van het bewind. Toch, al mocht men den jeugdigen bevelhebber weinig meer dan den moed tot zulk een onderneming toeschrijven; wie de voordeelige stelling zag, welke hij had weten in te nemen, aan alle zijden door de dijken van de Schelde gedekt; wie hem de borstwering zag opwerpen en de gracht delven ter bescherming van zijn kamp; zou het niet geraden hebben, dat hij nog slechts kortelings het studeervertrek verlaten had om den ridderdegen te hanteeren. Zijn jeugdige borst koesterde dan ook de schoonste verwachtingen. Reeds hadden zich drie duizend ontevreden onder zijn vrijheidsvaan geschaard. Straks zou Brederode zich met zes duizend man bij hem voegen en nadat men de belegeraars voor Valenciën op de vlucht geslagen had, zou men naar Brussel optrekken, om in naam der vrijheid en van het geloove aan de landvoogdes de wet voor te schrijven. En Margaretha was inderdaad de schrik om het hart geslagen, toen zij van het kamp bij Austruweel hoorde, en ze had pas adem kunnen scheppen, als de heer Lannoy haar beloofd had zich naar Austruweel te begeven om de opstandelingen uiteen te drijven.

Droomde de jeugdige ridder zich misschien reeds als overwinnaar teruggekeerd bij gade en gezin? Zag hij zich misschien als grondvester der vrijheid, door zijn dankbare geloofsgenooten de slapen met frissche lauweren bekranst? Daar klonk tromgeroffel; zijn luisterend oor ving luide hoera's op en het trompetgeschal wekte hem geheel. Dat zou Brederode zijn! Hij sprong op van zijn leger; hij snelde buiten de tent. Maar het ontrolde vaandel toonde een kruis! Dat waren de troepen der landvoogdes, tot den aanval gereed, en hij was onvoorbereid! Eén oogenblik slechts en hij had zijne tegenwoordigheid van geest weder bekomen. Hij schaarde de zijnen in slagorde en bezwoer hen de borstwering te verdedigen, die, het hing slechts van hen af, onneembaar zou blijken.

GIJ BOOZE EN LUIE DIENSTKNECHT!

bij zulk een gering aantal bestormers. Dringend beval hij niet te schieten, vóór de vijand onder het bereik hunner kogels zijn zou. Helaas, te kort zou de gelukkige droom van den jongen ridder duren en wreed was het ontwaken!

Dáár rukt de vijand aan en doorstaat het vuur van de aangevallenen, wier kogels, in het wilde heen geschoten, meest over hunne hoofden heengaan. Doch zekerder treffen zijne schoten het doel. Nauwelijks hebben zij zich over de borstwering vertoond, of de eerste gelederen der Roomschen schieten hen naar omlaag. Daarna wijken dezen voor het tweede gelid om zelven gelegenheid te hebben opnieuw te laden en anderen gelegenheid te geven tot treffen. Dat geregelde vuur doet zijne werking en inmiddels zijn de overigen over de gracht getrokken en vallen ze de borstwering aan. Slechts weinige oogenblikken en ze zijn daarbinnen. Nu is het geen strijd meer, maar een jacht! De geweren worden weggeworpen; de mannen van Tholouse slaan op de vlucht. Men velt ze neêr, men drijft ze in de Schelde. Eenige honderden verschansen zich in een nabijgelegen boerderij, maar Beauvoir gebiedt de hoeve in brand te steken en aller lot is beslist. Tholouse is gevangen. Vruchteloos biedt hij tweeduizend kronen, zoo men hem het leven laat; hij wordt letterlijk in stukken gehouwen.

En ginds binnen Antwerpen ijlt zijn droeve echt-

genoote door een bang voorgevoel gedreven, door de straten en bidt en dringt hare geloofsgenooten, dat men hem ter hulpe snelle! De Roode Poort is te eng om den stroom doortocht te verleenen, die, den kwaden uitslag vermoedende van een strijd, waarvan men zooveel hoopte, naar buiten snelt, om de broederen te sterken of met hen te sterven. De een hanteert den hamer, de ander de strijdbijl, een derde zwaait een middeleeuwsch reuzenzwaard met beide handen, maar allen zijn gewapend met woede en haat tegen de benden der landvoogdes. Niet minder dan tien duizend man dringen naar buiten.

Daar rent een ruiter tusschen de menigte in. De achtersten uit de massa wijken eerbiedig ter zijde en geven hem doortocht, doch al minder treedt men ter zijde voor het steigerende ros. Men dringt hem uit den weg. Toch bereikt hij de poort en stelt zich voor de tien duizend. Wat moet hij hier? Men jout hem uit! Heesche stemmen schreeuwen: „Papenknecht! Knecht van den Antichrist!” Een ruw man grijpt zijn paard bij den toom. Een lakenvolder richt het geweer op zijn borst en wil overhalen onder de verklaring: „Sterf, lage verrader, gij en niemand anders zijt er de schuld van, dat onze broeders ginds ellendig omkwamen!” Maar een ander slaat dat geweer uit de hand van hem, die het gebruikt. Neen, deze ruiter is niet bestemd om als een verrader der Calvinisten door

hunne hand te vallen in den morgenstond van den worstelstrijd. Slechts een kogel, door Spaansch goud betaald, is de misdaad bespaard, dat edel hart te doorboren en aan den Calvinist is het straks verbleven om aan het praalgraf te Delft over de smaadtal aan de Roode poort te Antwerpen te weenen en in stede van het „laaghartig verrader” een „Vader des vaderlands” op dien grafsteen te beitelten.

En hij? Tranguillis in undis! Rustig temidden van de golven! Zóo staat hij dáar, één tegenover tien duizend Calvinisten! Was het eene profetie van hetgeen de toekomst hem weglegde? Die ruiter is Willem van Oranje, Antwerpens burggraaf. Wat wil men hem wijten? Heeft hij het dan kunnen voorzien? Ja, hij heeft het voorzien en daarom heeft hij de gemeenschap tusschen het kamp bij Austruweel en de Antwerpensche Calvinisten doen afbreken. Hij voorziet het nog en daarom wil hij de schare, die zich naar buiten spoedt, weerhouden. Geen tien duizend wilde lieden zijn bestand tegen een duizendtal geoeffende en geregelde troepen. Zij allen snellen ten verderve en maken den ongeluksdag dubbel rampzalig. Daarom zal hij ze weerhouden; het koste wat het wil. 't Is of daar een somber droombeeld zijn geest als in een nevel voorbijtoog. Nog banger morgen daagt in het verschiet. Dan zijn deze lieden, nu met de wanhoop gewapend, nog te gebruiken. Welnu, hij zal ze sparen tot een kwaden dag! Zijn oog dwaalt over die gansche menigte, zijn blik maakt zich meester van hen! Die tien duizend mannen staan roerloos; niemand waagt het een schrede vooruit te doen. De scheldende tong verstomt, de mukkende harten zwijgen. Nu is 't stil.

„Mannen, wat wilt gij? Ginds is het pleit beslist! Uwe broeders zijn verslagen. 't Eenige, wat gij nog kunt, is de ramp vergrooten en als dwazen en roekeloozen uwe gaden en kinderen, uwe verwanten en vrienden in jammer brengen. Ik bezweer u, bij uw leven, dat mij dier is, keert terug? Wat gij daarbuiten doen kunt, is sterven, zonder iemand te helpen of te redden!”

De schare deinst af voor zijn blik, hier stil en in zichzelf gekeerd, dáar grommend en morrend, maar men keert naar zijne woning om het wapen, dat men te vroeg opnam, te bewaren tot nader order. Slechts een vijfhonderd man houdt stand. Nogmaals vermaant hij hen, doch vergeefs; zij dringen met den moed der vermetelheid naar buiten!

Dáar is reeds de bloedige taak van den morgen voleind. De borstwering is verlaten. Zij, die haar opgeworpen hebben, liggen geveld ter aarde of vonden hun graf in de kille wateren der Schelde. Maar neen, een driehonderdtal is gespaard. Daar richten de blikken van den overwinnaar zich als bij toeval naar de stad. Hij bespeurt dat gewoel aan de poort; hij ziet die schare naar buiten spoeden. Terstond begrijpt hij alles. Hoe! Men zou hem de zege van den morgen ontrukken? Dat nimmer. Die driehon-

derd gevangenen konden zich bij de menigte scharen. Voor 't minst, ze zijn gevaarlijk. Hij doet ze voorbrengen. Hij beveelt zijnen soldaten een carré om hen te vormen. „Vuur!” klinkt een ruwe stem — en van de stormvogels der vrijheid is niemand overgebleven om het in de stad te boodschappen.

Zie, dat heeft Spanje ons gedaan!

Nu rukt de overwinnaar op. De stem des gewetens door het geschal van het zegelied verdoofd, trekt hij de bandelooze menigte tegen. Nauwelijks ziet deze hem naderen, of zij wijkt uiteen. Nog een enkel oogenblik, en de vijfhonderd redden zich binnen de poort. Maar de Beauvoir trekt voort. Hij gelast zijn soldaten den wal te beklimmen en het vaandel van Tholouse daarboven te planten. Dan gunt hij hun het genot nog eenmaal den triomfmarsch te blazen, als daagde hij de Antwerpensche Calvinisten uit, zich alsnog met hem te wagen. Maar niemand verscheen en de droeve held trok af om zijn zege aan de landvoogdesse te boodschappen.

Ginds bij de Roode poort zat nog een ruiter te paard. Als in gedachten verzonken staarde hij dat droeve spel aan. Zijn blik was duister, als hij ginds den overwinnaar naogde, maar als hij de oogen straks stadwaarts wendde, naar de woningen zijner geliefde medeburgers, prevelde hij: „Ce sera moi, Nassau!”

De naaste toekomst voor Spanje, de laatste voor hem!

„Wacht tot het avond wordt, eer ge u over den morgen beroemt!” Toen drukte hij zijn ros de sporen in de zijde en hij begaf zich naar — zijn binnenkamer.

DE COUDKOORTS.

In 1848 weerklonk door geheel de wereld een kreet, die duizenden met groote belangstelling vervulde en hen noopte vaderland en vrienden te verlaten: „In Californië ligt 't goud slechts voor het oprapen.”

Reeds twintig jaar vroeger had een Duitsch professor, die Californië bezocht, zijn vermoeden, dat de bodem goud zou bevatten, kenbaar gemaakt, doch men had er geen acht op geslagen — thans kwam men als bij toeval tot de ontdekking.

Bij de Zwitsersche lijfwacht van Koning Karel X van Frankrijk diende o. a. een kapitein, Sutter geheeten. Door de revolutie van 1830 zag deze al zijn schoone vooruitzichten in rook opgaan en na nog enkele jaren tobbers verliet hij in 1834 de oude wereld, om in de nieuwe zijn geluk te beproeven. Na velerlei omzwervingen zette hij zich omstreeks 1840 neder in Californië, aan de rivier de Sacramento. Californië behoorde toen tot Mexico en was in een treurigen toestand van verval. Onder goedkeuring der Mexicaansche regeering schonk de toenmalige Gouverneur Alvaredo aan kapitein

Sutter in eigendom een stuk vruchtbaar land, ruim zoo groot als Nederland.

Sutter wist zich op crediet het noodige geld te verschaffen, en vertrok toen van San Francisco met een troep gewapende werklieden om zich een huis te bouwen op zijn gebied. De hoeve noemde hij, ter herinnering aan zijn geboorteland Zwitserland, dat ook wel Helvetië wordt genoemd: Nieuw-Helvetië. Zijn huis was tevens een fort, en op de dikke muren stonden twaalf kanonnen om hem tegen de aanvallen der halfwilde herders en der geheel wilde Indianen te verdedigen.

't Ging kapitein Sutter goed. In 1842 telde zijn veestapel reeds meer dan 20,000 stuks. Zoo leefde hij voort, steeds zijn zaken uitbreidende. Hij had b.v. twee flinke schoenerschepen om zijn producten af te voeren en ook legde hij zich op den houthandel toe. Hiervoor liet hij zelfs houtzaagmolens bouwen, niet gelijk toen hier te lande door wind bewogen, maar door den stroom der tatrijke beekjes, die hun water naar de Sacramento voerden.

In April 1848 liet hij door den timmerman John Marshall een nieuwen molen bouwen, en terwijl deze aan den oever van 't beekje een gat groef, werd zijn aandacht getrokken door glinsterende gele steentjes, die hij opwierp. Hij greep er een paar van en kwam tot de ontdekking, dat de bodem van het beekje bezaaid lag met klompjes gedegen goud. Kapitein Sutter, die in zijne nabijheid stond, kon 't eerst niet gelooven, doch zoodra hij ook een klompje in de hand nam en de zwaarte voelde, was hij overtuigd en begon nu ook met beide handen te rapen. Eenige werklieden, op eenigen afstand aan het boomen hakken voor kapitein Sutter, wisten eerst niet wat zij zagen. Zij meenden dat hun patroon naar visschen greep. De nieuwsgierigheid dreef hen eindelijk om ook eens te gaan zien en zoodra ze er bij kwamen en de schitterende gele stukjes zagen, sprongen zij allen onder een luid geschreeuw te water. Dit ongevraagde deelgenootschap was den kapitein echter niet naar den zin. Hij had reeds met John Marshall afgesproken, hunne vondst geheim te houden, doch nu moest hij het geheim met zijne werklieden deelen. Toch beproefde hij dezen laatsten ook het stilzwijgen op te leggen en zij allen beloofden alles, wat Sutter maar van hen wilde. Slechts enkele dagen hielden ze woord. Sommigen verlieten de eenzame plek om wil van hun goud te hebben en ze waren nog geen twee uren binnen San Francisco of de brandewijn had hen reeds zoo spraakzaam gemaakt, dat als een loopend vuurtje 't bericht van de ontdekking door de stad liep.

„Naar den molen van Sutter! Naar de Sacramento!” was nu de kreet, die door San Fransisco weergalmde en alles stroomde naar de goudvelden. Maar gelijk we in den aanvang reeds opmerkten: 't nieuws bleef niet tot Californië beperkt. 't Vloog als 't ware door alle Staten van Amerika en 't was

of waanzin zich van de menschen meester maakte. Geen schepen waren er genoeg te vinden; heele troepen gouddelvers namen den weg over land; en binnen korten tijd waren 200,000 mannen uit alle oorden van Amerika op reis naar 't Westen.

Nog niet de helft dezer gelukzoekers kwam in Californië aan. Die over land reisden, moesten door het gebied van woeste Indiaansche volksstammen trekken en werden bij honderdtallen tegelijk gedood. Al wat maar schip heette, tot de z. g. „doodkisten” toe, werd met passagiers overladen; maar de meesten bleven onderweg.

't Was meerendeels schuin volkje, dat zich opmaakte, zoodat de oostelijke Staten van Amerika van heel wat moordenaars, roovers, dieven en valsche spelers werden verlost, die allen westwaarts trokken, wel begrijpende, dat Californië een geschikt tooneel opleverde voor hunne „werkzaamheden.”

Ook de oude wereld werd door de goudkoorts aangetast. Velen, verreweg de meesten, kwamen echter bedrogen uit. Ja, Californië leverde goud, veel goud zelfs, maar toch lang zooveel niet als men verwacht had. Vele avonturiers vonden in 't geheel niet wat ze zochten en vervielen tot de grootste ellende. Anderen vonden zooveel om een kommerlijk bestaan te kunnen voortslepen; 't best voeren de handelaars, die er met hunne koopwaren heentogen en door de groote behoefte schandelijke prijzen wisten te bedingen. Daarbij kwam nog voor de goudgravers 't harde werk, dat aan 't goudgraven verbonden is. Slechts sterke gestellen konden 't volhouden. Ziekten braken uit en de dood had een rijken oogst. Menigeen zonk stervend in 't gat, dat hij gegraven had om er goud uit te halen.

En als men zoo gelukkig was een rijke goudader te vinden, dan zelfs kwam het meeste gevaar. Roof, moord en doodslag waren elken dag aan de orde; 't scheen dat alle bandieten van de wereld in Californië bijeen waren gekomen. De ergsten waren de zoogenaamde „Honden,” vluchtelingen uit de Engelsche strafkolonie van Australië. Meer dan eens staken de misdadigers San Fransisco in brand om in de algemeene verwarring te kunnen plunderen en de overheid stond daarbij machteloos.

Toen evenwel vereenigden zich alle rustige burgers tot een veiligheidscomité en wisten zoo de orde te herstellen. Allen, die gesnapt werden, hing men eenvoudig op, en binnen korten tijd waren honderden van dat gespuis onschadelijk gemaakt. De anderen zagen nu in, dat hun „werk” al te gevaarlijk werd en trachtten door geregelde arbeid in hun onderhoud te voorzien. Langzamerhand kwam er een geregelde toestand. De goudkoorts nam af, men legde zich toe op akker- en boschbouw en thans is het in Californië even veilig als elders en woont er een zeer welvarende bevolking.

Die sevende Gebot:

Joe sal no diev.

Die agtste Gebot:

Joe sal no praet vals Getiegen teegen joe Naeste.

nedergheslagen was. Op zekeren Zondag vooral scheen ik geheel zonder vrucht gearbeid te hebben. 's Maandags was ik zeer neerslachtig.

Ik zat in mijn studeerkamer, kniezende over mijn vruchtelozen arbeid. Een jonge man, die een klas in mijn zondaesschool had, kwam mij een bezoek

DE GRUWELN DES HEIDENDOMS.

Een jong hoofdman van een der negerstammen in W.-Afrika met name Abpomo was gestorven. Een groot tooverdokter werd geroepen om te ontdekken, wiens tooverij de oorzaak van zijn dood geweest was. Twee dagen en twee nachten hadden de geheimzinnige voorbereidende maatregelen plaats. Eindelijk op den morgen van den derden dag, toen de opwinding haar grootste hoogte bereikt had, verzamelde deze dokter midden in de stad de menschen om zich heen, en begon hij zijn laatste bezweringen. Iedereen was gewapend en op elk gezicht was het besluit te lezen bloedige wraak te zullen nemen op hen, die als de moordenaars van den gestorvene aangewezen zouden worden.

Op een wenk van den geheimzinnigen man, zoo verhaalt een ooggetuige, werd de opgewonden menigte incens geheel stil. Daar weerklonk de heldere, schrille stem des dokters:

„Het is een zwart meisje, dat leeft in een huis — dat hij beschreef — die heeft Abpomo betooverd.”

Nauwelijks had hij uitgesproken of de verzamelde menigte liep brullend en huilend als een kudde wilde dieren naar de aangewezen plaats en greep een arm meisje aan, met name Okandaga, de zuster van mijn goeden vriend en gids Aduma. Terwijl zij de wapens boven hun hoofd zwaaiden, sleepen zij haar weg naar den stroom. Hier werd ze snel met touwen gebonden en daarna liep alles weer naar den tooverdokter.... Wederom werd het stil en de duivelsche stem des dokters weerklonk opnieuw:

„Het is een oude vrouw; zij woont in een huis zoo en zoo; zij heeft Abpomo betooverd.”

Opnieuw vloog de menigte weg. Dezen keer brachten zij een nicht des konings, een trotsche en in waarheid majestueuze, oude vrouw. Toen haar moordenaars met vlamme oogen en woeste bedreigingen zich om haar heen schaalden, richtte zij zich trotsch van den grond op en zag hen onverschrokken in 't gezicht..... Ook zij werd naar de zijde der rivier gebracht, doch niet gebonden. Geen traan kwam haar in de oogen, en geen bede om erbarming over haar lippen.

Ten derden male weerklonk de stem van den dokter tot de zwijgende menigte:

„Het is eene vrouw met zes kinderen; zij leeft op de plantage tegen het oosten; zij ook heeft Abpomo betooverd.”

Opnieuw wild getier en na korten tijd werd een goede en door allen geachte vrouw, een slavine des konings, die ik kende, medegesleept.

Thans ging de tooverdokter met de volksmassa naar den oever van de rivier, waar zich de slachtoffers bevonden. Met luider stem telde hij de misdaden op, waaraan de ongelukkigen schuldig waren. Bij elke nieuwe aanklacht brak het volk in vloeken en verwenschingen uit; ieder scheen met zijn

buurman te wedijveren, want iedereen vreesde, als hij zich flauw of medelijdend betoonde, eveneens hetzelfde lot te moeten ondergaan. Nu werden de slachtoffers in een groote boot gebracht, vergezeld door den scherpreechter, den tooverdokter en een aantal gewapende mannen. De trommels werden geroerd, en het vergif, dat de onschuld of schuld bewijzen zou, werd bereid.

Quabi, de oudste broeder van den gestorvene, hield den beker vast. Eerst werd deze aan de oude slavenmoeder, daarna aan de nicht des konings, ten laatste aan de arme Okandaga gegeven. Terwijl zij dronken, huilde de menigte:

„Indien het heksen zijn, dan moge de drank hen dooden; zijn zij onschuldig, dan late hij hen zonder leed.”

Het was het meest opgewondene, verschrikkelijke toneel, dat ik ooit beleefd heb. Een doodelijke stilte trad daarop in. Plotseling viel de slavine om. Maar zij had den bodem van de boot nog niet bereikt of haar hoofd was reeds van den romp gescheiden. Daarop wankelde de nicht des konings; haar hoofd viel en het bloed kleurde het water der rivier rood. Middelerwijl begon ook de arme Okandaga te waggelen; zij trachtte zich staande te houden en worstelde onder gesnik en geweën of zij de werking van het vergif vermocht te overwinnen. Maar eindelijk viel ook zij en haar hoofd werd afgehouden. Het volk verstrooide zich en de rest van den dag was het stil in de stad.

's Avonds zei mijn vriend Aduma: „O Shelly! als gij in uw vaderland terugkeert, zeg dan aan uw vrienden, dat zij mannen naar ons moeten zenden, die ons uit het boek onderwijzen, dat gij Gods mond noemt.” Hij bedoelde den Bijbel. Ik beloofde hem zijn verzoek over te brengen, en doe het hierbij openlijk.

Tot zoover het verhaal van een reiziger, die zelf 't bovenbeschreven drama heeft gezien.

Wanneer wij nu bedenken, dat dergelijk gruwzaam bedrijf niet zeldzaam is, maar telkens voorkomt, kunnen wij toch niet ontkomen aan den indruk, dat toch een iegelijk, die den zegen des Christendoms heeft leeren kennen, aan Shelly's bede en aan zooveel anderer roepstem gehoor moet geven.

Ons gebed en onze inspanning zij dan vooral ook daartoe strekkend, dat door Gods ontferming de zending steeds meer werke en door de stem van „den mond Gods” uitdrijve wat den Heere zoozeer onteert en den mensch zoo diep ellendig maakt!

H.

EEN VREEMDE CATECHISMUS.

We spraken onlangs over den merkwaardigen Bijbel in 't Creoolsch-Hollandsch uit West-Indië, welke vertaling indertijd op 't verzoek der bekeerde heidenen aldaar, de Creolen, door de Deensche regeering, die bezittingen heeft in West-Indië, bezorgd werd.

Het blijkt nu, dat er behalve dien Bijbel ook zulk een Catechismus bestaat.

Volgens het titelblad is het „Dr. Martin Luther sie kleine Katechismus; bin drukt in Koppenhagen 1827”; echter niet zoo klein, aangezien het boek over de zeventig bladzijden bevat. De verdeeling van de geboden der Wet is niet ingericht zooals wij 't gewoon zijn; gelijk in de Roomsche orde mist men ook hier ons tweede gebod. (In 't Creoolsch, als in de Duitsche taal, schrijft men ieder zelfstandig naamwoord met een hoofdletter.)

Een paar staaltjes zijn de kennismeming waard.

Sie tien Gebooten.

Die eerste Gebot:

Joe no sal heb ander God dan mie.

Die tweede Gebot:

Joe no sal gebruijck die Heere joe God sien Naem na een ligtsindige Manier, want die Heere zal bestrav dien die gebruijckt sien Naem voor soosoo.

Die derde Gebot:

Denk op die Restdag dat joe how die heilig.

Die vierde Gebot:

Respektee joe Vader en joe Moeder, dat die kan loop fraej en dat joe kan leef lang na die Landt.

Die veifde Gebot:

Joe sal no maek Volk doot.

Die sesde Gebot:

Joe sal no hoer.

Die sevende Gebot:

Joe sal no diev.

Die agtste Gebot:

Joe sal no praet vals Getiegen teegen joe Naeste.

Die neegende Gebot:

Joe sal no heb Sin na joe Naeste sien Hues.

Die tiende Gebot:

Joe sal no heb Sin na joe Naeste sien Vrow, sie Jong, sie Meisje, sie Os, sie Eesel en na niet een Goet die bin van hem.

Zonderling, zacht gezegd, is soms het eigenlijke vragenboek.

Vraag: Is ja genoeg dat joe loop na de Kerk op Sondag?

Antw. Neen, maar mie mut in mien eigen Huus

er nogal denk op na wat goet mie kan hoor na die Kerk om verbeeter mie Leeven.

V. Wat goet die Waeterdoop bedoijt?

A. Dat bedoijt dat die houwe Adam na binne ons sal verswijp met al sie Listen en Begeerten door een waere Penintensie.

V. Wat heb bin die Naemen van ons eerste Voorouders?

A. Adam en Eva; — heb skaep Adam van Aerde en Eva van die Man sie Sie.

V. Hoeveel Sin heb ons?

A. Veif; Die Gehoor; die Gesien, die Geriek, die Gesmaek en die Gevoel.

V. Hoeveel soort Engelen heb skaep?

A. Twee soort; die goeie en die qwaeje.

T. Almael Mensen bin Sondaers?

A. Ja, geen Mens bin so fraej als hem wees mut.

V. Alga Mensen bin Sondaers naa een en die selfde Manier?

A. Neen; elkeen Volk heb gern sien eigen Vouten.

Het onderwerp van het laatste hoofdstuk is:

Van die Mens sie laetste Toestant:

V. Almael Mensen mut doot?

A. Ja, almael sonder Ekseptie; sellie almael bin Sondaers.

V. Ons Siel sal doot mit ons Likam?

A. Neen, die Likam alleen; ons Siel bin onsterflik.

V. Wanneer die laeste dag sal kom?

A. Niet een Volk die weet.

Met deze vraag, no. 255, eindigt het boekje. Er bestaat ook een Psalm- en Gezangboek in 't Creoolsch-Hollandsch.

H.

VOOR ONTMOEDIGDEN.

„Ik herinner mij,” zegt de bekende evangelist Moody, „dat ik jaren geleden weken lang zeer ternedergeslagen was. Op zekeren Zondag vooral scheen ik geheel zonder vrucht gearbeid te hebben. 's Maandags was ik zeer neerslachtig.

Ik zat in mijn studeerkamer, kniezende over mijn vruchtelozen arbeid. Een jonge man, die een klas in mijn zondagsschool had, kwam mij een bezoek brengen. Toen hij binnenkwam, zag ik dat hij in de wolken was, terwijl ik in de vallei verkeerde.

„Hoe,” zeide hij, „hebt gij 't gisteren gehad?”

„Zeer min, ik heb geen voorspoed gehad en gevoel mij geheel ternedergeslagen. Hoe is het met u gegaan?”

„O zeer goed; ik heb nooit een beteren dag gehad.”

„Wat was uw onderwerp?”

„Ik had het leven en karakter van Noach. Hebt gij ooit over Noach gepreekt? Hebt gij ooit zijn leven bestudeerd?”

„Wel neen; ik weet niet dat ik ooit een bijzondere studie er van gemaakt heb. Ik dacht, dat ik alles omtrent hem wist, wat in den Bijbel staat; gij weet, dat alles in weinige verzen vervat is.”

„Indien gij die nooit tevoren bestudeerd hebt, doe het nu; het zal u goed doen. Noach was een merkwaardig mensch.”

Toen de jonge man vertrokken was, nam ik mijn Bijbel en andere boeken, om alles te lezen wat ik omtrent Noach kon vinden. Ik had niet lang gelezen of de gedachte kwam bij mij op: Hier was een man die honderd en twintig jaren lang zwaar gearbeid had, en nooit iemand buiten zijn huisgezin tot bekeering had gebracht. En toch werd hij niet ontmoedigd. Ik sloot mijn Bijbel; de wolk was geweken.

Ik ging toen naar den middagbidstond. Niet lang was ik daar, toen iemand opstond en zeide, dat hij van een kleine stad in Illinois kwam. Den dag tevoren had hij een honderd nieuwe lidmaten toe zien laten. Terwijl hij sprak, zei ik tot mijzelf: „Wat zou Noach niet willen gegeven hebben, konde hij dit hooren. Hij had nooit zooveel vrucht op zijn arbeid.”

Een weinig daarna stond iemand, die achter mij zat, op, en zeide al bevende: „Ik wensch, dat gij voor mij wilt bidden; ik wil gaarne een Christen worden.” Toen dacht ik: „Konde Noach dit maar gehoord hebben. Hij heeft nimmer een ziel God om genade hooren smeeken; en toch werd hij niet ontmoedigd.”

Sedert dien dag heb ik nooit weder mijn harp aan de wilgen gehangen. Laat ons God vragen om de wolken van vrees en ongeloof weg te nemen; laat ons met moed in den naam van onzen God voorwaarts gaan en verwachten op zijn tijd vrucht te zien.”

H.

TER OPMERKING.

Wij hebben, zoo schreef niet lang geleden de heer J. C. v. d. V., drie kinderen door den dood verloren. Twee van ongeveer twintig maanden en een zoontje van bijna vijftien jaren. Toen de eerste der beide kleinen stierf, was het daaropvolgende slechts vier weken oud. O, wij hadden die kleine zoo innig lief en daarom liep ik dikwijls te mijmeren. Ja, óók wel eens onzen Vader te bedillen.

Op zekeren morgen liep ik te tobben met mijn beetje verstand om dien grooten God te begrijpen, voor wien de hemelen zelfs niet rein zijn, toen mij een grijsaard ontmoette, die een zeer Godzalig man was en ook goed wist van levenservaringen, die hard zijn voor het vleesch.

Hij sprak tot mij: „Zeg eens broertje! je hebt een kind verloren en ik houd veel van je. Laat me nu eens wat zeggen:

Het was nog in den tijd van de Franschen, toen leefde er een vrome, bejaarde turfschipper in onze streek, die zin kreeg om een vrouw te huwen, die veel jonger was dan hij. Na verloop van enkele jaren schonk die vrouw hem een zoontje, en onze schipper was in de wolken van lof en dank. Het kindje groeide voordeelig op, en was de trots van den ouden man. Toen dat jongentje vier jaar oud was, werd het plotseling zeer ernstig ongesteld. Alle middelen werden vruchteloos aangewend, tot ten laatste de dokter kwam en den vader verklaarde: „Er is geen hoop meer voor uw jongskén.” Dit trof den ouden man als een donderslag.

Hij zond den dokter heen; verwijderde al wat leefde om hem heen, en verklaarde: „Dat kind *mag* niet sterven.” God heeft het mij gegeven en het zal niet sterven ook. Hij sloot zich bij het kind in de kamer op, at niet en dronk niet, lag lang en dikwijls op zijne knieën en smeekte den Heere telkens en vurig om het behoud en het leven van den eenigen zoon zijns ouderdoms; pleitende op 's Heeren Woord, op zijn eeuwig Woord der belofte. Toen ontsloot hij zijne kamer, de verzekering aan zijne vrouw gevende: „Vrouw, ons kind blijft leven; pas er goed op; roep den dokter nu maar weer terug en ik ga varen.”

De oude schipper ging naar boord, stak met zijn schip van wal... en het kind genas tot verwondering van elk. Doch wat werd er nu van dat lieve kind, zoo vurig afgebeden? Toen hij 21 jaren oud was, werd hij opgehangen als een moordenaar.”

Ziet, treurende ouders, toen mijn oude vriend mij dit medegedeeld had, vervolgde hij zijn weg, en ik? Ik ging in een oude schuur, die daar dicht bij was en moest den Heere mijn eigenwijs indringen in den raad Gods belijden en Hem vragen om mij mijn murmureeren te vergeven en mij te leeren zwijgen, als de Almachtige het zoo en niet anders wilde.

H.

UIT HET LEVEN.

Te Chicago is een vereeniging opgericht, die zich ten doel stelt, ieder harer leden, indien hem een ongeluk mocht wedervaren, in staat te stellen om onmiddellijk herkend te worden, zoodat dadelijk bericht naar de familie van den betrokken persoon kan gezonden worden. Men betaalt een jaarlijksche contributie van \$ 1 en krijgt daarvoor een metalen plaatje, dat óf aan den sleutelring óf onder een jas kan worden gedragen, op welks éene zijde de woorden staan: „Bij sterfgeval, kwetsing of onbewustheid, zie ommezijde” en op de andere zijde de woorden: „Telegrafeer dit nommer (dat er staat) aan de algemeene herkenningsmaatschappij te Chicago, die den vrienden bericht geeft.” In een boek op het

kantoor staan de namen, het nommer der woonplaats en de persoonsbeschrijving van den betrokene vermeld en het nommer, dat ernaast staat, komt overeen met het nommer op het plaatje. Wordt dus iemand, die lid van die vereeniging is, op grooten afstand van zijn huis, getroffen door een of ander ongeval, dan kunnen zijn verwanten met wat er gebeurd is in kennis worden gesteld. De maatschappij bestrijdt alle onkosten, bestaande b. v. in het balsemen van het lijk van een persoon, wien de dood op grooten afstand heeft overvallen, uit welk deel der wereld ook. H.

Jaarlijks worden 1,000,000 kilo's staal verwerkt voor het vervaardigen van stalen schrijfpennen. Op den geheelen aardbodem worden dagelijks 4,500,000 pennen gebruikt, dat is bijna drie duizend kilo's staal. H.

Zoo al de locomotieven in de Vereenigde Staten aan elkander verbonden waren, zouden zij een trein van ijzer en staal uitmaken van meer dan 300 mijlen lang. Al de passagierswagens zouden ook een trein vormen van 300 mijlen lengte. Een trein van al de locomotieven, passagiers en vrachtwagens zou een lengte hebben van meer dan zeven duizend mijlen. De personenwagens van dezen reusachtigen trein zouden anderhalf millioen menschen kunnen bevatten en op de vrachtkarren zou een gewicht geladen kunnen worden als van al de pyramiden in Egypte, alsmede de raadhuzen van al de Staten der Unie. Zoo reusachtig groot is het spoorwegstelsel van Amerika.

Geheimschrift.

Charles Gravier, graaf van Vergennes, was minister van Buitenlandsche Zaken onder Lodewijk XIV. Meer echter dan door zijn diplomatieke bekwaamheden heeft hij zich een naam gemaakt door de naar hem genoemde kaarten. Deze, als passen of aanbevelingsbrieven door de diplomatieke vertegenwoordigers van Frankrijk in het buitenland aan naar Frankrijk reizende vreemdelingen gegeven, dienden tevens als middel om hen te doen kennen.

Hoewel uiterlijk zoo onschuldig mogelijk, bevatten die kaarten toch door haar vorm, kleur en verdere inrichting het juiste signalement van den houder, zonder dat deze er het minste begrip van had. De vorm der kaart gaf tennaastebij inlichting over den leeftijd des houders; vierkant, langwerpig, smal, breed, rond, driehoekig enz. beteekenden elk een tijdvak van tusschen de 25 of 30, 30 en 40 jaar, enz. De kleur der kaart gaf de nationaliteit aan. Engelschen kregen gele, Spanjaarden roode, Portugeezen witte, Duitschers groene kaarten. De kaarten voor Italianen waren rood en wit, voor Russen groen en wit, enz. De leestekens dienden

om de geloofsbelijdenis aan te duiden. Een punt achter den naam deed den Roomsche-Katholiek, een dubbele punt den Lutheraan, een komma den Calvinist, het lange rustteeken den Jood kennen. Ontbrak het teeken dan wist de minister, dat hij met een Athëist te doen had. Het karakter werd gesymboliseerd door een bloem, die zich op den rand der kaart bevond. Een roos beteekende, dat de houder een open, gemakkelijk karakter had, een tulp beduidde trotschheid, een viooltje bescheidenheid, een monnikskap een zeer gesloten karakter. Een streep, die rondom de kaart getrokken was, beduidde naar gelang der breedte: ongehuwd of gehuwd of weduwnaar. Arabesken, die slechts schenen te dienen om de kaart te versieren, brachten aan den Minister de waarheid aan het licht of de houder een twistzoeker of een vredelievend man was, een speler en verkwister of een goed huisvader, een man van vermogen en invloed of een arme drommel. Verder kon hij er uit zien wat het beroep van den aanbevolen persoon was, het doel van zijn reis naar Frankrijk en eindelijk, of op hem als een onruststoker het oog moest gehouden worden, of dat men hem ongedeedd zijn weg kon laten vervolgen.

Weer een Amerikaansch »gedicht.»

Gaat het zoo voort, dan krijgen ze een plaats onder de Stijlbloemen. Het fraaiste hebben we in dit onderschraapt; met wat er te weinig is, ging dat helaas niet.

„Dat de morgenster *verschenen*
Heeft ook Simeon gezegd,
Die vrome man mocht ook *vernemen*,
Het licht dat heid'nen brengt terecht.
't Was Jezus, Gods geliefde Zone,
Doch die geboren uit een maagd.
Die van zijn troon kwam hier ter woon,
Het heerlijkst licht en schijnsel draagt.
Bij zijn geboorte hoort men zingen,
De engelen roemen 's menschen heil,
't Geloovig volk van vreugde *springen*,
Daar 's Heeren liefd' is zonder peil.
En wil men 't alles onderzoeken
Van Jezus, die de morgenster,
Leest alle der profetenboeken
Der mannen Gods *nabij of ver*.
Waar heeft ook ons zijn licht beschenen?
Wie heeft met vreugd zijn glans gezien?
Wie niet? O, wil dan bitter weenen!
Hij schijnt, maar o! vraagt toch voor wien?”

Te Philadelphia is, naar men beweert, het krachtigste oorlogsschip, dat de wereld ooit heeft gezien, te water geloopen. In 't eerst had men het den naam gegeven van „Pirate” (zeeroover), doch het

draagt thans den naam van „Columbia.” Verder beweert men, dat de „Columbia” de snelst varende stoomschepen in spoed zal overtreffen, waardoor dit schip, in geval van oorlog, als zeer gevreesd voor handelsschepen kan worden beschouwd.

Het kost \$ 2.750.000. Er is nog een tweede schip van gelijke afmeting in aanbouw, dat den naam zal ontvangen van *Springfield*. Dit zal in het begin van 1893 van stapel loopen.

Te Bergen in Noorwegen bevindt zich een geheel uit papier vervaardigde kerk, die 1000 personen kan bevatten.

Stijlbloemen.

1. Wegens zijn hooge jaren is de heer... echter verplicht zich van kerkgaan *en andere uitstapjes* te onthouden.
2. Deze arbeid strekt tevens om iets te kunnen *bijdragen aan* onvermogene jongelieden.
3. Wij hebben deze predikatiën *algemeen gemaakt* ten nutte van onsterfelijke zielen.
4. Kost en inwoning wordt aangeboden aan een juffrouw, *mits niet ongenegen iets te verrichten*. (Zou er iemand zijn, daartoe ongenegen?)
5. *Opschrift*: „Afgesloten wegens verboden toegang alhier.”
6. De zware zorgen die op hem *drukten*, hadden zijn hoofd uitgeput.
7. Sedert de laatste vier jaren begon hij *van tijd tot tijd* zijn gezicht te verliezen.

H.

ONZE BOEKENTAFEL.

Voor ons ligt het eerste nummer van een nieuw maandblad, getiteld: „*De middernachtzending*.” Orgaan van de Nederlandsche middernachtzending-vereeniging; uitgever W. A. Beschoor te 's-Gravenhage.

De middernachtzending is in ons land nog jong, maar deed reeds veel van zich spreken. Niet omdat ze zelve zoo geruchtmakend optreedt. Liefst ging ze stil arbeidend haar weg. Maar *haar vijanden* hebben haar naam op aller lippen gebracht. En dat teekent.

Het doet ons zien hoe noodig, helaas, haar arbeid is. Zij wordt, Gode zij dank, gevaarlijk voor den vorst der duisternis. Hij gordt zich aan om haar ernstig te bestrijden. Diep gezonken is ons land. Duizenden jeugdigen van jaren komen om in den poel der zedeloosheid; duizenden die gedoopt zijn in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes doen met zichzelf wat Paulus noemt: „leden van Christus nemen en ze maken tot leden eener hoer.” Dat mocht niet langer stilzwijgend aangezien. En evenzoo worden duizenden meisjes in de strikken verward die gewetenlooze, soms bejaarde wellustelingen voor haar voeten spinnen, en

gaan verloren voor tijd en eeuwigheid. Dat mocht niet langer gedoogd.

Kon vroeger misschien nog de stille hope bestaan, dat men de middernachtzending tenminste ongemoeid haar weg zou laten gaan; thans is krachtiger optreden plicht. Immers, niet alleen wordt haar weinig steun verleend; niet slechts blijft men neutraal; maar met kennelijken tegenzin wordt in maar al te veel plaatsen het gruwelijke kwaad in bescherming genomen en kan het schuim der maatschappij de mannen, die ons volk op den rand des verderfs willen staande houden, aanranden, mishandelen, ja met eenige hoop op succes voor den rechter brengen.

En nu het blijkt, dat ons volk zóo diep zonk en op het hellend vlak afglijdt, aan welks basis, naar luid der historie, verwerping als natie van voor Gods aangezicht de volken aangrijnst; nu werd het tijd om zich te organiseren en de bazuin aan de lippen te zetten. Nu moet de middernachtzending toonen, dat haar donkere naam niet uit haar eigen wezen, maar uit dat harer tegenstanders sproot, en dat zij zelve van harte instemt met het woord: „Al wat openbaar maakt is licht.”

We wenschen dus hartelijk, dat deze „Middernachtzending,” die boeiend weet te verhalen, eerlang zijn toehoorders bij duizenden telle. En dat deze hoorders ook *daders* des Woords mogen blijken te zijn.

W.

Breebaarts Huisorgel en Meiklokjes; zoo heeten twee bundels muziek en zang, beide bij de uitgevers dezes verschenen, en beide 25 liederen met muziek bevattend; de laatste van den heer J. VAN TRIGHT.

Van den eersten bundel, die verzen bevat van DE LIEFDE, DA COSTA, HASEBROEK e. a. is de heer P. J. KLOPPERS verzamelaar of wel zelf dichter; den tweeden leverde hij geheel. In de eerste vinden we vele oude goede en geliefde kennissen; in den laatste tal van schoone liederen voor huis en school, die evenals de muziek velen zullen trekken. De uitvoering is, kort gezegd, flink.

V R A G E N B U S.

1. Wat wordt bedoeld met de „uitlandsche Romeinen” vermeld in Handelingen II: 10?

2. Op de vraag, of er ook weinigen zijn die zalig worden, antwoordt de Heere Jezus: „Strijd om in te gaan.” Gemeenlijk verklaart men dat als: Strijd gij maar om in te gaan; bekommer u niet over de anderen, of liever kwel uw hoofd niet over velen of weinigen. Is deze verklaring als de ware te beschouwen?

3. Kunnen spelen, als dam- en schaakspel, mits niet tot geldelijk gewin of met hartstocht gespeeld, afkeurenswaardig zijn?

Druk van P. Groenendijk.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlandsch Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

MACHTIG IN WOORDEN EN WERKEN.

Toen Stefanus stond voor hen, die zich aanmatigden zijne rechters te zijn met het doel om eene oorzaak des doods in hem te vinden, toonde hij hun in een krachtige, vlijmeude rede hoe Israel steeds zich verzet had tegen hen, die door God tot het volk gezonden waren, en hoe dit verzet eindelijk zijn toppunt had bereikt in den moord, op Gods eenigen Zoon gepleegd. Onder degenen, die door het hardnekkige volk verworpen waren noemt hij vooral Mozes, bij wiens geschiedenis hij bijzonder lang stilstaat. Deze man Gods wordt door hem geschetst als „onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaren, en machtig in woorden en in werken.”

Schijnbaar niet daarnaast, maar daartegenover staat Mozes' eigen getuigenis: „Och, Heere, ik ben geen man wel ter tale, noch van gisteren, noch van eergisteren, noch van toen af, toen Gij tot uwen knecht gesproken hebt, want ik ben zwaar van mond en zwaar van tong.”

De macht van het woord kende Mozes zichzelven dus zeker niet toe.

Een ander man, die mag gerekend worden onder hen, wier woord den machtigsten invloed gehad heeft, Paulus, vermeldt in een zijner brieven — zonder te zeggen dat het onwaar is — hoe zijne tegenstanders van hem getuigden: „De brieven zijn wel krachtig, maar de rede is verachtelijk.”

Wat is de macht van het woord?

Men treft niet weinigen aan, die beweren: „het woord heeft geen macht. 't Zit niet in het praten. Doen, dat is het ware.” In deze uitdrukkingen is waarheid en onwaarheid dooreengemengd. In het praten zit het goede zeker niet. Van praten wordt slechts eens in de geheele Heilige Schrift gerept: „Zij maken een praat van de smart uwer verwonden.” (Psalm LXIX : 27) Maar praten en spreken zijn niet hetzelfde. Praten kan de papegaai ook, een ekster leert men praten. Niemand zal een goed redenaar een praatmaker noemen, of omgekeerd.

Enkel woorden zijn praatjes; dat is leugens. Maar enkel daden kunnen slechts in zeer weinige gevallen bestaan. Zoo leert de apostel Petrus de geloovige vrouwen, dat ze zóo moeten wandelen, dat haar ongeloovige echtgenooten „zonder woord” voor Christus gewonnen worden. Maar daarentegen onderwijst ons de apostel Paulus: „Met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid en met den mond belijdt men ter zaligheid.” Waaruit blijkt dat het beste geloof ons niet helpen zou, wanneer het niet door den mond, door het woord tot uiting kwam. Waarom niet? Om de eenvoudige reden dat het dan in 't geheel geen geloof zou zijn. Want het ware geloof spreekt, met Petrus en Johannes: „Wij kunnen niet nalaten te spreken.”

Van onzen Heere en Heiland wordt door Petrus gezegd dat Hij was, een man van God gezonden,

„betoond door krachten en teekenen en wonderen.” Maar alles wat Hij gedaan heeft op aarde, wordt in den brief aan Timotheus samengevat in dit éene woord: „die onder Pontius Pilatus *de goede belijdenis betuigt heeft*.” Hij heeft *uitgesproken* dat Hij de Zoon des levenden Gods, dat Hij de Koning der waarheid is, en is op die *uitspraak* veroordeeld.

De macht van het woord stijgt, naarmate de spreker heerlijker is. Van God wordt betuigd, dat Hij alles door het *woord* doet. „Door het *woord* des Heeren zijn de hemelen gemaakt, en door den Geest zijns *monds* al hun heir.” „Hij *sprekt* en het is er, Hij *gebiedt* en het staat er.” En het verband bij God tusschen woord en daad is dit: „Des Heeren *woord* is recht en al zijn *werk* getrouw.”

Ziehier voor God en menschen het geheim, waardoor men „machtig in woorden en werken” kan zijn. Wanneer het woord *waarheid is*, dan is het een werk. Is het woord recht, dan is het werk *getrouw*.

En Gods woord *is* de waarheid. Daarom is Christus Jezus zijn Woord, zijn persoonlijk Woord. En dit Woord „draagt alle dingen door het *woord* zijner kracht.”

Ook het woord, dat het tegenovergestelde van de waarheid is, is machtig. Ook de zonde is een *woord*. Satan is de leugenaar van den beginne, en de *vader der leugen*. Liegen is ook spreken. Door zijn *leugen* verleidt Satan de menschen. Door *woorden*, niet door daden, bracht hij Eva ten val. Maar de *goede belijdenis* van Jezus Christus heeft de *werken* des Satans verbroken. En nu blijkt de onmacht van de macht zijns woords.

De macht des woords, waardoor God alles doet, heeft Hij ook in zijn redelijke schepselen gelegd. God *sprak* tot Adam en het eerste wat we van Adams *handelingen* lezen, is het geven van namen aan al het geschapene. Welk een heerlijkheid legde God in de *welsprekendheid*, waardoor het gekuischte wél gekozen woord, als voertuig der gedachten, ons oor bereikt! Welk een macht zit er in het woord, dat weldoordacht door de pers vermenigvuldigd wordt en de denkbeelden van den schrijver in duizenden lezers tegelijk overplant! Daarom sprak de Heere Jezus van de rekenschap, die ieder sterfeling eens zal moeten afleggen van elk *ijdel woord*, dat hij gesproken heeft! Want een ijdel woord is wel ijdel, ledig, aan goede gedachten, maar niet aan uitwerking. Een ijdel woord kan een menschenziel voor eeuwig verderven.

Zoo hoog rekent God „ijdele” woorden aan, dat Hij op Sinaï onder de tien geboden twee aan het *spreken* wijdt: „Gij zult den naam des Heeren uws Gods niet ijdelijk gebruiken,” en: „Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uwen naaste.”

En waardoor is het woord nu zoo machtig dat het een daad wordt? Omdat het woord de uiting is van den geest, de openbaring van den wil des sprekers.

Zie b.v. hoe tweeërlei soort van menschen zich gedragen wanneer verschil van inzicht openbaar wordt. De man, die geleerd heeft zich te beheerschen en zijne gedachten onder woorden te brengen, heeft niet anders dan het woord noodig. Dát is zijn wapen, zoowel ten aanval als ter verwerping. Wanneer het argument, dat de tegenstander gebruikt, juist is en dus doel treft, geeft een eerlijke weërp partij zich gewonnen. — Maar de onbeschaafde heeft aan 't woord niet genoeg. Zijn spreken is niets dan schelden en lasteren, en in een ommezien zijn beide partijen gereed, ja reeds bezig, om met de vuist uit te maken wat hooger ontwikkelden met het woord bereiken; — en veel beter bereiken. Wanneer we hier van onbeschaafden en hooger ontwikkelden spreken, bedoelen we daarmede *niet* armen en geringen tegenover rijken en aanzienlijken. Twee vorsten, die verschil van gevoelen beslechten door elkander een kogel door den kop te jagen, toonen daardoor onbeschaafd en onontwikkeld te zijn. En een handwerksman, die niet anders dan argumenten gebruikt en handen zorgvuldig thuishoudt, bewijst daardoor den adel van zijn inborst.

De geest is machtiger dan het lichaam. De macht van den geest hebben zelfs de ruwsten en verdierlijksten ondervonden. Toen Marius de volksgunst verbeurd had en in Rome gevangen gezet was, werd een slaaf in zijn kerkerhol gezonden om hem met een dolksteek van kant te maken. De slaaf trad binnen. Daar fonkelden hem twee vurige oogen tegemoet en een stem donderde hem in de ooren: „Slaaf, durft gij Marius dooden?” Ontsteld vlood de gewapende man voor den weerloozen geboeide, uitroepende: „Ik kan hem niet ombrengen.”

Napolcon stond voor een regiment, dat aan het muiten geraakte. Maar hij stond daar onvervaard en kalm. Hij knoopte de jas open, sloeg zich op de borst en sprak: „Schiet... op uw keizer!” En alle geweren zonken ter aarde; de opstand was gedempt.

Ik ken een man, die aan 't hoofd eener groote fabriek stond. Zijn werkvolk spande tegen hem samen en wachtte hem op. Hij trad tusschen de rijen door naar de rivier, waarin men hem verdrinken wilde. Toen hij aan den oever gekomen was, keerde hij zich bedaard om en sprak alleen: „Ik geloof dat ik nu wel weer naar huis kan gaan.” En zonder een vinger naar hem uit te steken, lieten de paar honderd ontevreden werklieden hem gaan.

Waardoor waren deze menschen overwonnen? Alleen door de macht van het woord. De geest van deze drie mannen was sterker dan die der honderden, welke tegen hem opstonden. Hun lichamen waren geheel in de macht der oproerlingen. Toch vermochten dezen niets tegen hen. Het wapen der *waarheid*, die sprak uit hun mond, was krachtiger dan alle vuisten, dolken en geweren samen. Waren hun woorden dan geen krachtige werken?

Maar indien dit reeds zoo helder tevoorschijn treedt bij een heiden als Marius en bij een goddeloos man als Napoleon, wat is dan wel de kracht van het woord, wanneer het door God geheiligd en in zijn dienst aangewend wordt! Daar is niets tegen bestand.

Het slot der geheele geschiedenis is de grootste daad door het woord: „De Heere zal den onge-rechtige (den Antichrist) verdoen door den *geest zijns monds*.” En daarom ziet Johannes, den Ge-trouwe en Waarachtige, wiens naam genoemd wordt *het Woord Gods*, uit *wiens mond* een scherp zwaard gaat.

W.

DE KLOK VAN DEN WITTEN TOREN.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

De uitslag van den strijd bij Austruweel had aan de schoone verwachtingen van Valenciennes den bodem ingeslagen. Steeds enger had Noircarmes de veste ingesloten en de Calvinisten uit Doornik werden door den veldheer genoodzaakt als schans-gravers dienst te doen in de loopgraven, welke de poorten en wallen der stad ondermijnden. Toch wilde de landvoogdes nog genade voor recht doen gelden. Ach, welk eene genade was het, welke Spanje voor de benauwde stad, ja, wel voor gansch Nederland veil had! De stad moest terstond de poorten openen en Noircarmes' troepen zouden haar bezetten. Alleen de Roomsche eeredienst zou geduld worden, doch men zou den Hervormden toestaan, hunne goederen te gelde te maken en het land te ruimen. Wanneer men nu bedenkt, dat bijna al de inwoners der stad den Hervormden godsdienst beleden, dan begrijpt ieder wel, dat zulke voorwaarden onaannemelijk waren.

't Waren Egmond en Hoogstraten, die door de landvoogdes gekozen werden om der stad hare laatste voorwaarden aan te bieden. Nauwlijks waren zij op een kasteel in den omtrek der stad aangekomen en hadden zij Noircarmes van hun aankomst verwittigd, of zij gelastten de overheid van Valenciennes afgevaardigden tot hen te zenden, teneinde de eischen der landvoogdes in ontvangst te nemen. Een twaalfstal vroede burgers, waarvan zes den Katholieken, de overigen den Hervormden godsdienst beleden, begaven zich tot de beide edellieden en keerden straks tot den Raad weder, van hunne mededeelingen voorzien. Doch, Valenciennes was nog gansch niet genegen het hoofd in den schoot te leggen. Nog steeds hoopte men op steun van Oranje, op de krachtige hulp van Brederode, op de tusschenkomst der Vliesridders, op allerlei, waarop slechts burgers rekenen konden, die geruimen tijd binnen de muren hunner veste opgesloten, onkundig geble-

ven waren van den gang der gebeurtenissen. Wel had Margaretha hun doen aanzeggen, dat de schoone beloften van Brederode bij Austruweel in rook waren opgegaan, doch men geloofde dit niet. Zoo stelde men dan eisch tegenover eisch. De poorten zouden geopend en de bezetting binnengelaten worden, mits de troepen door de regeering zelf onderhouden werden. Vrijheid van godsdienst en teruggave van allen ontnomen eigendom, benevens opheffing van het besluit, waarbij de stad en hare inwoners voor oproerig verklaard werden, ziedaar in het kort de voorwaarden, welke der landvoogdes gesteld werden.

Reeds den volgenden dag keerden de afgevaardigden naar het kasteel terug en brachten hun last-brief over. Aerschot schaterde van lachen, toen hij den vermetelen eisch vernam, welke inderdaad meer den overwinnaar voegde dan eene stad, die straks genoodzaakt zou zijn het hoofd in den schoot te leggen. Egmond was in gansch geen luim om te gekscheren. Hij zag zich gedwarsboomd en zijn schoone verwachting om den koning eene proeve te geven van zijn staatkundige bekwaamheid verijdeld door een nest van ketters. Wat bleef hem anders over dan door ruw geweld de regeering zijn ijver te toonen!

„Bij al wat heilig is, ik zal uwe stad tot assche doen verteren, en u allen over de kling jagen voor de vermete en onbeschofte taal, waarmede gijlieden uw wettigen vorst naderen durft. Ga oogenblikkelijk heen en zeg den Raad, dat hij den eisch des konings binnen drie maal vier en twintig uren aan te nemen heeft, zonder eenig voorbehoud.”

De afgevaardigden sidderden voor 's graven drift. Zij vielen aan zijne voeten en bezwoeren hem, hun een andere boodschap mede te geven, daar zij vreesden aan stukken gescheurd te worden door hunne medeburgers, indien zij met deze wederkeerden. Doch de graaf drong hen ter deure uit en dreigde hen, indien ze niet spoedig naar de stad terugkeerden, er hen aan handen en voeten gebonden, zelf te brengen. Het liep nog al wel af met de ledematen der beangste afgevaardigden, maar de Raad en de stedelingen waren er ver van af in den eisch der regeering te treden. De drie dagen verstreken en de afgevaardigden waren niet teruggekeerd. Vóór Egmond weder naar Brussel trok, om der landvoogdes verslag van zijn zending te doen, waagde hij er het eigen leven aan om in de stadsgracht af te dalen en het punt te zoeken, waarop de belegeraars het geschut richten mochten met de meeste hoop op goeden uitslag. Ja, hij maakte zich zoo verdienstelijk, dat Noircarmes hem niet genoeg loven kon bij de landvoogdes en deze op haar beurt bij den koning.

Palmzondag was aangebroken. De schitterende lentezon wierp haar schuine stralen ginds tegen den Witten Toren en verlichtte het opschrift:

„Is ieder met het zijn' voldaan
 Wordt zuiver recht gestreken,
 Dan zal dit werk voltrokken staan,
 De stomme zal dan spreken.”

Daar beneden spoedden vrouwen en kinderen met groene palmtakken in de hand zich naar de Godshuizen. dof en somber liet het klokkenspel Marot's psalm hooren:

„Mijn God, mijn God, waarom verlaat Gij mij?”

Daar dreunde een schot. Nog één en straks meerdere achtereen. Schoorsteenen en dakpannen vielen neder, de muren der woningen werden bres geschooten. De stem van den prediker werd gesmoord, onder het gegil en gejammer der beangste menigte, die zich uit de kerk en naar hare woning spoedde, om zich op de straat door nieuw levensgevaar bedreigd te zien. Sidderend knielde men langs den weg om uit de door angst gepijnigde ziel een gebed tot God op te zenden. Egmond had wel gezien. De stad, die tot den huidigen dag vriend en vijand eerbied voor haren heldenmoed afgedwongen had, legde gaarne het hoofd in den schoot. Nieuwe berichten hadden de waarheid van de nederlaag bij Austruweel bevestigd en de donder van het geschut deed het overige. Eer het avond was, had Valenciennes zich op genade of ongenade overgeleverd. Noircarmes had beloofd het lijf en de bezittingen der burgers te sparen, maar gelijk het klokkespel van den Witten Toren in den morgen een droeve profetie gebleken was van hetgeen der stad dien dag te wachten stond, zoo was de wijze, waarop Noircarmes zijne belofte wist te houden, een duidelijke voorspelling van hetgeen men te wachten had, waar men van Spanje trouw aan het eens gegeven ridderwoord hoopte. Nauwelijks was de overwinnaar met zijne benden binnen de poorten gekomen, of hij liet deze sluiten. Wel werd den soldaten geen algemeene plundering veroorloofd, maar nadat men ze ingekwartierd had bij de burgerij, sloot men het oog voor de knevelarijen en wandaden, waaraan zij zich in hun kwartier schuldig maakten. Zooals het van nu af en voortaan steeds geschieden zou, werden de rijksten voor de meest schuldigen aangezien en terstond gevangen genomen, de menigte uitgezonderd, welke reeds, eer men hen ten kerker leiden wilde, onder de handen der woestelingen gevallen waren, tegen wier roofzucht ze het waagden zich te verzetten.

De predikanten De la Grange en Guido de Brès waren door den zoon van Herlin, wiens vader reeds in de boeien van Noircarmes zuchtte, verborgen voor de nasporing der soldaten. Doch ook den jongen Herlin bedreigde vaders lot en wat zou er dan van zijne beschermelingen worden? Gelukkig vond hij nog eene gelegenheid door de Waterpoort met hen de stad te verlaten. In den avond ontvluchtten zij de stad en snelden voort, tot ze te St. Amand geko-

men, een herberg binnentraden en er nachtverblijf vraagden. Juist toen zij binnentraden, verliet een boer de gelagkamer. Hij wierp een nieuwsgierigen blik op de vreemdelingen en dacht er het zijne van. Al gaande werd zijn vermoeden tot zekerheid en alvorens zich naar zijne woning te richten, begaf hij zich tot den schout en deelde dien mede, dat er mannen in de dorpsherberg overnachtten, die, naar hun uiterlijk te oordeelen, vluchtelingen uit Valenciennes waren. Naar de sierlijke kleeding en den gouden degen, welken een hunner droeg, te schatten, behoorde deze tot den aanzienlijken stand terwijl de beide anderen wel geestelijken schenen. Zulk een rijke vangst mocht den schout niet ontgaan. De herberg werd omringd, de vluchtelingen gegrepen en midden in den nacht naar het legerkamp van Noircarmes gevoerd. De wreedheid liet de beide Herlins voor zich brengen en in zijnen tegenwoordigheid onthalzen.

Guido de Brès en Peregrin de la Grange brachten vele dagen in het vunzig kerkerhol door, waarin men hen geworpen had, totdat de landvoogdes over hun lot zou hebben beslist. Beiden wisten wel, wat hun te wachten stond, doch het vooruitzicht van den dood vermocht niet hen te verschrikken of hun blijde gemoedstemming te verstoren. Hun moed baarde verwondering ook bij den tegenstanders daar buiten. De gravin van Roelux wenschte de mannen te zien, die zoo goedsmoeds voor hun geloof den dood tegengingen. Als men haar in de tegenwoordigheid der leeraren toegelaten had, vroegde zij, hoe het hun mogelijk was, met zulke zware ketenen beladen, te eten, te drinken of te slapen.

„Onze rechtvaardige zaak en mijn goed geweten vergunnen mij met meer smaak te eten en te drinken en geruster te slapen, dan zij, die geweld tegen ons plegen,” zoo antwoordde De Brès. „Deze boeien zijn mij dierbaarder dan gouden ringen en halsieraden; zij zijn mij nut tot mijne zaligheid en als ik ze hoor rammelen, verbeeld ik mij de muziek van lieflijk stemgeluid en zoete harptonen op te vangen.”

Zóo wachtten zij gelaten en goedsmoeds het eind der zaak af. De brieven, welke zij uit den kerker aan hunne betrekkingen en hunne gemeente richtten zijn kostbare gedenkstukken van geloofsmoed en vertrouwen. Eindelijk was de dag der terechtstelling gekomen. Reeds waren honderden slachtoffers van de wreedheid der overwinnaars onder de handen des beuls gevallen. Nu stond de galg opgericht voor La Grange en De Brès. Nog vermaande La Grange zijnen medeburgers de overheid te gehoorzamen in alle ding, behalve waar deze in strijd was met Gods geboden, toen de beul hem van den ladder wierp en zijne vermaningen in het koord verstikte. Ook Guido de Brès gunde men niet uit te spreken, als hij nog een laatste woord tot zijn gemeente richten wilde. Beiden ontvingen de mar-

telaarskroon uit de handen van den rechtvaardigen Rechter.

Twee jaren lang duurden de verbeurdverklaringen voort, en week aan week zag men galg en schavot opgericht om de lieden ter dood te brengen, die geen verdere misdaad hadden gepleegd, dan dat zij hun geweten gehoorzaamd en hun lijf en goed verdedigd hadden. Maar verslagenheid had zich van al de zuidelijke gewesten meester gemaakt. Stad na stad nam de bezetting der landvoogdesse in en liet hare vrijheden en voorrechten met voeten treden. 't Scheen of alle weerstand gesmoord was.

Doch in den raad van den Koning der koningen was het anders besloten. Nog had men niet genoeg geleden. Eerst als de duistere Filips de volle fiool van zijn toorn over gansch Nederland uitstorten zou, dan zou de wanhoop het bewustzijn van eigenwaarde doen ontwaken, dan zou de tirannie prikkelen tot ontoombaren weerstand en — mocht de klok van den Witten Toren den geloofsstrijd van de Nederlanden ingeluid hebben, met een bang Eli, Eli, Lama Sabachtani! straks zou van alle torenspitsen in de blijde landen het lied der overwinning en der vrijheid luiden, om:

„'t nakroost, dat den Heer werd toebereid,
Te melden 't heil van zijn gerechtigheid
En groote daden!

OVERGEZET.

Sheuksh was een machtig kapitein onder de Kitkatlas, van het eiland Laklan, in het noorden van de Stille Zuidzee. Zes jaren geleden nog verbrandde het volk aldaar de kerk, verscheurde de bijbels en lasterde den Zaligmaker, ja nog pas voor ruim een jaar wilden ze niet toelaten dat een leeraar op hun eiland landde. Later ging een moedig zendeling, Stephensens, daarheen, bouwde een kerk en had vele volgers, hoewel hij bitter tegengestaan werd door Sheuksh en eenigen van zijn voornaamste mannen.

Het Evangelie werd getrouw gepredikt en niet zonder goede uitwerking, hoewel de kapitein de gedachten van zijn hart niet uitte. 17 Nov. 1891 noodigde Sheuksch al de mannen in zijn groote huis. Men meende, dat het was om plannen te maken voor den winter. Toen de avond kwam, werden groote vuren gemaakt en Sheuksh zat gekleed in een scharlaken rooden mantel en behangen met allerlei vreemde versierselen. De Christenen en de vijanden van de kerk waren beiden aanwezig. De Christenen verwachtten scherpe woorden van hem, maar na een poosje stond Sheuksh op, strekte zijne armen uit, alsof hij den rooden mantel, die bij menige heidensche ceremonie diensten had gedaan, goed wilde laten zien, en zeide:

„Ik draag het uitwendige teeken van vroegere

onwetendheid, en van oude gewoonten, die nooit zijn veranderd totdat het geloof van den blanken man is gepredikt. Ik dacht dat ik ze moest behouden, want ik ben niet wijzer dan de ouden, die ze behielden en die groote daden deden. . . . Ik heb den zendeling tegengestaan en zijne leeraars verhinderd te landen. Ik verborg den wensch van mijn hart niet. Gij weet hoe ver ik gegaan ben. De meesten uwer keurden mijne daden goed. Maar het einde is gekomen. . . . Waar gaan doode dingen heen? Dit gaat ook hierheen.”

Hierop wierp hij den rooden mantel af, zoowel als de andere teekenen van een heidensch opperhoofd.

„Ik ben naakt”, sprak hij, „maar kan mij kleeden met de kleederen van een blanken man.”

Dit deed hij, en ging voort: „Wat zal mijn hart bedekken? Ik kan er niets omheen draaien. God ziet het en Hij weet al het verledene en het tegenwoordige. Hij weet dat ik onwetend en zondig ben. Hij heeft het mij dezen zomer bekend gemaakt. Ik ben nu gekleed als een Christen. Die teekenen van het duister verleden zal ik nooit weer aanraken. Wat zal ik nu verder doen? Ik ben te oud om naar school te gaan. Ik kan niet lezen. Ik ben een kind; ik weet weinig, maar verlang te leeren. Wil Jezus Christus mij helpen? Zal Hij mij helpen? Ik zal nooit terugkeeren. Ik geef mijzelf aan God. Bidt nu voor mij, bidt, bidt! Ik verlang te weten wat Hem zal behagen. Ik moet het weten. Begint dadelijk te bidden!”

Allen bogen hier hunne hoofden, gebed op gebed volgde, en vele liederen werden gezongen. Zeven en een half uur brachten ze door met zingen en bidden en danken. Niemand verliet de vergadering dan zij, die den vrouwen dit gingen vertellen. De kapiteins, die Sheuksh hadden gesteund, stonden tusschen de gebeden op, deden afstand van het verleden en vraagden om als candidaten voor den doop opgenomen te worden. Althans van uitwendig heidendom is nu niets meer over in wat nog zoo kort geleden een sterkte van Satan was. H.

ZINGEN.

Ik leerde, zegt Spurgeon, op zekeren dag de reden verstaan waarom zij in den hemel zoo luid zingen.

Ik had gepreekt, en toen ik van den kansel kwam, werd ik door een oude vrouw aangesproken. Zij zeide:

„Jonkman, gij hebt een fout begaan in uw preek.”

„Ik heb er misschien twintig begaan,” zeide ik.

„Neen, neen,” hernam zij, „maar gij zeidet dat zoo gij ooit in den hemel kwaamt, gij als zulk een zondaar en zooveel aan Gods genade verplicht, het

hardst van allen zingen zoudt; maar dat zult gij niet, vervolgde zij, want ik zal harder zingen dan gij, ik ben nog vrij wat meer aan de genade verschuldigd."

Toen ik de kerk doorging, bevond ik, dat al de goede lieden ieder voor zich van hetzelfde gevoelen waren. Indien wij nu allen om het hardst zingen zullen, dan is het duidelijk waarom het hemelsche gezang is als een stem van vele wateren, en als een groote donderslag. Wanneer zal de dag aanbreken waarop wij het aanheffen zullen?

Wij hebben weleens het gezang van duizenden gehoord, en het loflied klonk plechtig van vele lippen. Maar welk gezang zal het zijn, wanneer de geheele verlorene schare voor den troon van God en het Lam zal zingen:

„Het Lam, voor ons op aard geslacht,
Is eeuwig waard 't ontvangen
De wijsheid, rijkdom, eer en kracht,
En dankb're lofgezangen!"

UIT HET LEVEN.

De Roomsche kerk verstaat de kunst bij uitnemendheid in de heidenwereld, onder zorgvuldige verpleging der zendelingen op de stations, voor het oog schitterende stichtingen in het leven te roepen, die dan ook de bewondering van vluchtige reizigers tot zich hebben getrokken, en den slecht gegronnen roem harer bekwaamheid op het zendingsveld hebben verbreid. Uit deze kweekplaatsen van Christelijk leven verbreidt zich echter weinig zelfstandig Christendom in het land. De Evangelische Zending daarentegen kan wellicht op weinig schitterende hoofdstations wijzen; zij bewijst echter in staat te zijn zelfstandige kerken te stichten, die wel de zwakheid der kindsheid hebben en den oppervlakigen waarnemer zelfs belachelijke zijden vertoonen, maar die de levenskracht hebben wortelen te schieten en zich uit te breiden. In West-Afrika bijv. heeft de dochterkerk van Sierra-Leone, de Evangelische kerk aan den Niger met haar 4000 zielen, tien leeraars en twintig helpers, een volkomen negerzending. De andere dochterkerk in Yorubaland met 22 leeraars, 79 helpers en 7—8000 Christenen heeft soms slechts twee of drie Europeanen in dienst, de andere arbeiders zijn Negers. De Bazeler Zending op de Goudkust heeft 2410 gemeenteleden in 10 plaatsen onder onmiddellijke leiding van Europeesche zendelingen, daarentegen 5810 gemeenteleden in 62 plaatsen onder de leiding van inlandsche leeraars en helpers. Het Noord-Duitsch Zendingsgenootschap had in 1889 slechts aan twee plaatsen Evangelische gemeenten onder directe leiding van Europeesche zendelingen met 398 zielen; daarentegen in acht gemeenten 319 zielen onder de zorg van inlandsche helpers. Vergelijkt men dezen arbeid met dien van het Afrikaansche Seminarie van Lyon onder hetzelfde

volk, zoo noemt hun bericht, volgens opgaaf over 3300 Christenen, slechts vijf nevenstations, die niet staan onder leiding van Europeanen. Het is een eigenaardige Evangelische zending, die zelfstandige inlandsche gemeenten sticht en op die wijze haar werk uitbreidt. (Opm.)

Zekere Mej. Alice Mabel Bacon heeft een boeiend werk over het Japansche schoone geslacht geschreven (*Japanese Girls and Women*) dat de vrucht is van een lang verblijf te Tokio. In dit boek wordt van de Japansche vrouw gezegd:

Als klein meisje reeds wordt haar leven zeer in toom gehouden door alle mogelijke regelen der welvoegelijkheid. Het wordt haar duidelijk gemaakt dat zij van haar kinderjaren tot aan den ouderdom aan het toezicht van een vertegenwoordiger van het sterkere geslacht is onderworpen. Geen onafhankelijke betrekking is voor haar te verkrijgen. Zij is altijd afhankelijk, hetzij van haar vader, haar man of haar zoon. Zoodra het Japansche meisje ongeveer 16 jaar oud is, beschouwt men het als iets dat vanzelf spreekt, dat ze huwt. Gewoonlijk verlooft men haar een keuze naar welgevallen te doen, maar men verwacht dat zij iemand huwt en niet veel tijd verspilt om te kiezen. Romantische liefde is in Japan onbekend. Een kus wordt als een dierlijke (?) toegenegenheidsbetuiging beschouwd.

Het huwelijk zelf wordt tegenwoordig in Japan in geen geval als een duurzame verbintenis beschouwd. Het kan op voorstel van de eene of de andere partij worden ontbonden. Echter — ofschoon de scheiding zoo gemakkelijk is, blijven de echtelingen in de meeste gevallen elkander trouw en is de vrouw een zich opofferende gezellin of veel meer, naar de zeden des lands, de dienaar van den man. Daarom vreezen de jongelieden ook niet om in het huwelijk te treden zooals in Europa. Jonggezellen zijn in Japan een spaarzaam voorkomend artikel, en oude, ongehuwde dames vindt men er ook zeldzaam.

De Syriërs te Damaskus noemen de dronkenschap „Engelsche ziekte.” Hoogst vleiend voor John Bull!

Zonderling.

De gansche nalatenschap van een onlangs te Auburn, in Maine, gestorven persoon bestond uit een bijbel en een spel kaarten!

Onder de voor 10 schellingen verkochte nalatenschap van eene vrouw te Coopersburg, bevond zich een uit 13.000 lappen saamgestikte beddedeken!

Een ontaarde moeder genezen.

Het „belezen” van ziekten en kwade gewoonten, voornamelijk bij dieren, is, zooals men weet, in vele

streken, bijzonder onder de landelijke bevolking nog dikwijls in gebruik. Het volk weet dan ook van vele gunstige uitkomsten dezer geneeswijze te verhalen.

In het 19de jaarverslag van de Provinciale Vereeniging voor Wetenschap en Kunst in Westfalen, deelt Prof. H. Landois het volgende van zoodanige geneezing mede, voor wier waarheid wordt ingestaan.

Een zeug had tien jongen geworpen, doch deze spoedig na de geboorte opgevreten. Het volgende jaar had zij weder een talrijke nakomelingschap en maakte zich weder gereed, de jongen op dezelfde manier op te ruimen. Twee waren reeds weder opgegeten, toen de meid van den boer beweerde dat zij een man kende, die door eenvoudig belezen het varken zijn slechte gewoonte afleeren kon. De eigenaar lachte hartelijk om deze dwaasheid, doch gaf eindelijk gehoor aan het dringende verzoek van de meid, en liet den belezzer roepen.

De toovenaar zette in de eerste plaats het varken een muilkorf op en sprak toen honderdmaal achter elkander: „zwientje, zwientje sloap er is” (zwijntje, zwijntje slaap) terwijl hij intusschen met de hand iederen keer van de ooren tot de snuit over den kop van het dier streek. En zonderling, het slechte varken veranderde geheel. Het legde zich rustig op het strooleger neder, de overgebleven 8 jongen begonnen te zuigen, zonder door de moeder in het geringste gehinderd te worden; ook later heeft zij nooit weder hare jongen opgevreten.

De verklaring van deze zaak zoekt Prof. Landois daarin, dat het eentonige spreken en het veelvuldig herhalen van het streelen, het varken in een hypnotischen toestand brengt en daarna, als zij eenmaal aan het zoogen der jongen gewend is en het voordeel der melkontneming zelf ondervonden heeft, de jongen zelfs gaarne weder laat zuigen.

Zou de muilkorf er niet ook iets aan doen?

» Geen hondelieven.»

Volgens een kort geleden in Engeland verschenen werk „The Queens Dogs” (de honden der koningin) vaardigde Hendrik VIII, de gemaal van Anna Bolein, de verordering uit, dat zekere hondensoorten het recht hadden aan het hof te verschijnen, terwijl andere zonder erbarmen daarvan werden uitgesloten.

Van dien dag af was het met de gelijkheid onder de honden van het „Vereenigd koninkrijk” gedaan en werd het hondengeslacht verdeeld in Aanzienlijken en Burgers. Onder de tegenwoordige regeering zijn drie honden — door geboorte en hun in het oog loopende verdiensten — tot de hoogere hondewaardigheid gekomen. Dit edele drietal bestaat uit Marco, Roy en Spol, wien de bewaking van de koningin is opgedragen, die voor haar kamerdeur slapen en hun meesteres op hare reizen vergezellen.

Marco, die het meest geliefd is, behoort tot het ras, dat men in Engeland het Pommersche noemt. Zijn stamboom is ouder dan van menigen tegenwoordigen vorst. Hij stamt af van een Florentijnsche „Aristocratie”, die reeds ten tijde van Lorenzo de Medicis bloeide. De beide andere gunstelingen van de koningin zijn evenzoo van voorname afkomst. Roy is een Schotsche herdershond en Spol is een foxterrier.

Evenals alle groote personages der Engelsche aristocratie hebben ook deze honden-mylords hun residenties met bijzondere namen. De koninklijke hondenpaleizen heeten: Queens verandah (koninginnen-veranda), Colley-Court (Hof der Colley's) en Umbrella-Court (Parapluie-hof). Een menigte bedienden zijn tot bediening van deze honden-adel aangesteld.

De tafel van deze zeer benijde viervoeters bestaat uit 3 gerechten: vleesch, groenten en een tusschengerecht. Den kok is bevolen zooveel mogelijk voor afwisseling van de spijzen zorg te dragen. Door dit rustige, regelmatige leven, vrij van zorgen en door frissche wandelingen veraangenaamd, bereiken de honden-mylords een hoogen leeftijd. Wanneer zij niet door een ongelukkig toeval worden getroffen, of zich in een gevecht met al te scherptandige natuurgenooten inlaten, bereiken zij dikwijls een leeftijd van 16 jaar.

Bij ziekte worden zij uit een bijzondere apotheek, die zich in het paleis bevindt, bediend. Het huiselijk leven in de hondenstallen is over het algemeen gelukkig te noemen. Wanneer een der viervoetige edellieden sterft, wordt zijn overblijfsel in een familiegraf in het Windsorpark bijgezet. De edele trekken van den afgestorvene worden door de beroemdste schilders voor de nakomelingschap bewaard, en zijn portret bekomt een waardige plaats in de galerij der voorouders.

Een briefje, dat door een Amerikaansche dame aan haar echtgenoot geschreven werd, munt zeker uit door beknoptheid. Het luidde:

„Ik schrijf u, omdat ik niets te doen heb; en ik eindig mijn schrijven, omdat ik niets te zeggen heb.

Je liefh.

Anna.”

Hooge ouderdom.

Onlangs overleed te Louisville zekere Marie Reed, eene kleurlinge, in den hoogen ouderdom van 115 jaren. Zij werd in het jaar 1777 in den Staat Virginia geboren, en was de moeder van zestien kinderen, waarvan slechts twee haar overleven. Bijna eene eeuw geleden verhuisde zij naar Louisville, waar zij sedert dien tijd nog altijd gewoond heeft.

De overledene had in leven George Washington en andere vermaarde personen uit zijn tijd persoonlijk gekend.

Kras.

Toen Dr. Johnson zijn hof maakte bij de weduwe Potter, (met wie hij is getrouwd,) gaf hij haar te kennen, dat hij van geringe afkomst was en geen geld had, en dat daarenboven een van zijn ooms opgehangen was. De dame, die voor haar minnaar niet wilde onderdoen, antwoordde, dat zij zelf ook geen geld had, en dat, ofschoon er niemand van haar familie opgehangen was, er wel vijftig waren, die het verdiend hadden!

ONZE BOEKENTAFEL.

Een nieuw boek van Ds. O. Funcke is altijd een voorwerp van belangstelling bij velen.

Zoo zal 't ook zijn met het pas in Nederlandsche overzetting verschenen werk: **Wat ik op reis leerde.**

De bekende Bremensche predikant blijft, hoevel hij ook reeds gaf en schoon zijn jaren klimmen, steeds frisch en oorspronkelijk in al wat hij schrijft. Zelfs vonden we in dit werk verscheiden verzen van hem — iets wat ons nog maar zelden voorkwam. In levendigen, boeienden stijl — de vertaling mag welgeslaagd heeten — deelt Funcke ons meê wat hij zag op zijn reis door Zwitserland. Merkwaardig zijn vooral zijn ontmoetingen met Roomschen en de beschouwingen, die de schrijver daarbij ten beste geeft. Ook op het eiland Rugen verwijlt hij ten slotte een poos. Zeer gewone zaken behandelt hij zoo, dat de lezer wordt geboeid. Fijne opmerkingen kruiden alles en gelijk altijd is het groote doel te spreken van het heil dat in Christus is, voor heel de wereld, voor den bijgeloovige zoowel als den ongelooovige.

Het boek ziet er net uit. 't Verscheen bij de uitgevers dezes voor de Vereeniging ter bevordering van Christelijke lectuur, die er haar catalogus wezenlijk meê verrijkt.

Dezelfde uitgevers deden 't licht zien: **Gescheiden — voor een tijd**, door A. J. HOOGENBIRK, een verhaal, den lezers van Excelsior niet onbekend. Dat het thans afzonderlijk verscheen in fraai uiterlijk en met platen van Steelink, maakt dit boeiend, historisch verhaal te meer aantrekkelijk. Het zal — 't is *niet* voor de jonge jeugd — zeker vele lezers vinden.

Onder de uitgaven, meer bepaald voor de jeugd en als feestgaven bruikbaar, noemen we allereerst den *derden druk* van **De verloren armband** en **Hoe een hyena een mensch redde**. Beide boekjes, door

den heer A. J. HOOGENBIRK geschreven, zien er in hun nieuw gewaad en met fraaie plaatjes zeer aantrekkelijk uit. Dat ze gewild zijn, bewijzen de herdrukken.

Van denzelfden schrijver verscheen, keurig uitgevoerd en met fraaie platen, een nieuw verhaal, **De Zwerveling**. Wie die zwerveling was en hoe hij zonder 't zelf te weten zoo zwerven kon, leze men. Het is een hoogst boeiende geschiedenis, die eeuwen doorloopt en den lezer telkens plaatst temidden van hoogst belangrijke toestanden in de geschiedenis der wereld. Dat de schrijver in dit, gelijk in zijn andere werkjes voor de jeugd, steeds het rechte doel voor oogen houdt, te wijzen op Hem, die alle ding regeert en zijn Zoon gezonden heeft tot verzoening der zonden, toont ook dit boekje duidelijk.

Voorts is met het oog op het 4e eeuwfeest der ontdekking van Amerika, bij den heer G. F. Callenbach te Nijkerk een lief boekje verschenen.

Het heet „**Van Oost naar West**”, door J. BRESSEN. Het geeft in boeienden en duidelijken verhaaltrant een beschrijving der ontdekking van de Nieuwe wereld, en wijst op de groote gevolgen daarvan.

In korte trekken wordt verhaald hoe het Christendom in Amerika geplant werd, de geschiedenis der Puriteinen, (die de grondslagen legden van het latere Amerika), behandeld, de Zendingsarbeid, gelijk Amerika's beteekenis in den nieuweren tijd. Jongeren en ouderen zullen dit boekje met genoegen lezen, waaraan de schrijfster een duidelijk kaartje toevoegde. De uitgever zorgde voor nette uitvoering en fraaie plaatjes.

Dit werkje, ook ter uitdeeling op scholen, zondagsscholen, bij feesten, enz. geschikt, wordt door den heer A. J. Hoogenbirk waardeerd ingeleid.

Ter herinnering aan den Bondsdag te Zwolle. Hemelvaartsdag 1892. *Bijdragen tot de kennis van wezen, doel en streven van de Gereformeerde Jongelingsvereeniging in Nederland. Uitgegeven door den Nederlandschen Bond van Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden grondslag Met medewerking van de Heeren Ds. A. Brummelkamp Jr., Dr. H. H. Kuiper en A. Wiersinga.*

Zoo luidt de titel van een lijvig verslag (ongeveer 70 bladzijden groot formaat), dat een voorrecht bezit, 't welk de meeste verslagen missen: 't leest aangenaam. 't Komt dan ook uit „wélversneden pennen.” We twifelen er niet aan of 't zal zijn weg wel vinden en velen duidelijk maken wat de Bond die 't uitgaf beoogt.

Er wacht nog meer. Dat bespreken we, zoo de Heere wil, een volgend maal.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. H. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZON te Amsterdam.

GENADELOON.

Tot den Heere Jezus kwam de rijke jongeling om te vragen „wat *doende* hij het eeuwige leven kon beërven.” En ut het antwoord, dat hij ontving, bleek dat er wel degelijk gelegenheid is om door *doen* zalig te worden, mits — men *alles* wat gevorderd wordt *volkomen onberispelijk* doet. De wet doodt; zeker! Maar ze doodt niet een iegelijk. Alleen dien, die haar niet geheel volbrengt. Toen de rijke jongeling in den waan verkeerde dat hij werkelijk alle geboden onderhouden had — een waan die van nature alle menschen zonder onderscheid met hem deelen — was één eisch des Heeren voldoende om hem te laten zien hoe ver hij het mis had. Hij had dus *niet* God lief boven alles en den naaste als zichzelf. Want den armen heeft men wel te doen om Gods wil. En wie niet desnoods alles kan verkoopen om de opbrengst hun te geven, wil voor zichzelf behouden wat hij hun niet gunt, en heeft dus zichzelf liever dan den naasten.

Toen de jongeling, aan zichzelf ontdekt, bedroefd heenging, sprak de Heere Jezus tot zijne discipelen: „Voorwaar, ik zeg u dat een rijke bezwaarlijk in het koninkrijk der hemelen zal ingaan. En wederom zeg ik u: het is lichter dat een kermel ga door het oog eener naald, dan dat een rijke inga in het koninkrijk Gods.” Deze woorden verbaasden zijne jongeren. Men is instinctmatig zoo gewend een rijke

boven een arme, een aanzienlijke boven een onaan- zienlijke te stellen, dat ieder bij oppervlakkige be- schouwing geneigd is te meenen dat de een of andere voortreffelijkheid, die onder de menschen opgeld doet, ook aangenaam maakt in de oogen van God. Is iemand, die duizend gulden voor 't koninkrijk Gods besteedt, niet dichter bij den ingang ter zalig- heid dan iemand, die slechts tien afzondert? De mees- ten zijn geneigd die vraag toestemmend te beantwoor- den zonder eenig onderzoek naar de geestelijke herkomst van het geld. De verbazing der discipelen werd echter spoedig weggenomen door de toelichting, welke hun Meester van zijne woorden gaf: „Kinde- ren, hoe zwaar is het dat degenen, die op het goed hun vertrouwen zetten, in het koninkrijk Gods ingaan!” Nu was de verbazing wel weg, maar er trad ver- slagenheid voor in plaats. En geen wonder! Het *bezit* van goed verhindert ons den ingang niet, maar het *bezit als bezittende*. We behooren te bezitten — leert de heilige apostel Paulus ons — als niet be- zittende. Onder rijke menschen verstond de Heere Jezus dus niet hen, wien God veel aardsche goede- ren geschonken heeft, maar hen die in geestelijk opzicht zeggen: „Ik ben rijk en verrijkt en ik heb geen dings gebrek,” en die met het oog op stof- felijke bezittingen zich wijsmaken, dat die wezenlijk helpen kunnen. En dán, ja wie is er dan niet rijk! Dan is de armste bedelaar rijk. Zijn dagelijksch brood verwacht hij evenmin als de millionaire van

nature uit Gods hand. Neen, de laatste koopt het in overvloed en overdaad voor de schatten uit zijn brandkelder, en de eerste acht dat er niet in voorzien is vóór hij genoeg bedelcenten bij elkaar heeft om het in een schaftekeldertje te koopen. Doch beiden zijn rijk niet in God, maar in zichzelf.

Wel terecht riepen de discipelen uit: „Wie kan dan zalig worden?” En de Heere Jezus zegt niet: „Dat kan hij, die werkelijk op God alleen vertrouwt.” Want dat doet *niemand*. De Heere beaamt geheel en volmondig wat de discipelen gevoelen: „Bij de menschen is dat onmogelijk!” Als het daarvan afhangt dat iemand niet zichzelf voor rijk houdt, dan wordt geen mensch zalig.

Doch men mag niet vergeten dat het geheele gesprek gevoerd werd op het standpunt *der wet*. En daarom voegt de Heiland er troostrijk aan toe: „Maar bij God zijn alle dingen mogelijk.” Dus ook dit ding, Want God opent armen zoowel als rijken, die Hij zalig maakt, de oogen, zoodat ze zien dat ze zijn: arm, ellendig en naakt; en de harten, zoodat ze van Hem koopen zonder geld, goud dat beproefd uit het vuur komt.

De mensch is altijd geneigd om van het eene uiterste in het andere te vervallen. Het rijk willen zijn houdt ons buiten de zaligheid. Dan — zoo denkt Petrus — brengt vrijwillige armoede ons er in. Want het kost den zondaar wat om *in 't geheel niet* te willen verdienen! Wanneer de kerksche wereldling, die in den rijken jongeling zijn type vindt, de voordeur uitgaat, komt de monnik de achterdeur binnen. „*Wij*,” zegt Petrus, „hebben alles verlaten, en zijn U gevolgd; wat zal ons dan geworden? Maar dergelijke tegenstellingen gaan zelden op, en in 't koninkrijk der hemelen in 't geheel niet. Wel zegt de Heere Jezus: „Voorwaar ik zeg u, dat gij die mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid, dat gij ook zult zitten op twaalf troonen, oordeelende de twaalf geslachten Israels. En zoo wie zal verlaten hebben huizen, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om mijns naams wil, die zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven.

Die *waarachtig* Hem volgt en *werkelijk* alles verlaat, ontvangt zeker loon, genadeloon. Maar zoodra hij er zich ook in 't minste iets op laat voorstaan, is het loon weg. Want zoodra hij dat doet, heeft hij het niet wezenlijk verlaten; zijn hart hangt er nog aan, ofschoon zijn hand het kwijt is. Zou zoo iemand alles verlaten indien God hem niet losmaakte? Zou iemand Jezus volgen, indien die Hem niet trok? En daarom komt na het zeer bemoedigende woord aan Petrus de ernstige waarschuwing: „Maar vele eersten zullen de laatsten zijn, en vele laatsten de eersten.” En onmiddellijk daarop volgt — door het redegevend „want” er mede verbonden — de gelijkenis: „Want het koninkrijk der hemelen is gelijk

een heer des huizes, die met den morgenstond uitging om arbeiders te huren in zijnen wijngaard. En als hij met de arbeiders eens geworden was voor eenen penning daags, zond hij ze henen in zijnen wijngaard. En uitgegaan zijnde omtrent de derde ure, zag hij anderen ledig staande op de markt. En hij zeide tot dezen: Gaat gij ook henen in den wijngaard, en zoo wat recht is zal ik u geven. En zij gingen. Wederom uitgegaan zijnde omtrent de zesde en negende ure, deed hij desgelijks. En uitgegaan zijnde omtrent de elfde ure, vond hij anderen ledig staande, en zeide tot hen: Wat staat gij hier den geheelen dag ledig? Zij zeiden tot hem: Omdat ons niemand gehuurd heeft. Hij zeide tot hen: Gaat ook gij henen in den wijngaard, en zoo wat recht is zult gij ontvangen. Als het nu avond geworden was, zeide de heer des wijngaards tot zijnen rentmeester: Roep de arbeiders en geef hun het loon, beginnende van de laatsten tot de eersten. En als zij kwamen, die ter elfde ure gehuurd waren, ontvingen zij ieder eenen penning. En de eersten komende, meenden zij dat zij meer ontvangen zouden; en zij zelve ontvingen ook elk eenen penning. En dien ontvangen hebbende, murmureerden zij tegen den heer des huizes, zeggende: Deze laatsten hebben maar één uur gearbeid, en gij hebt ze ons gelijk gemaakt, die den last des daags en de hitte gedragen hebben. Doch hij antwoordende, zeide tot een van hen: Vriend, ik doe u geen onrecht: zijt gij niet met mij eens geworden voor eenen penning? Neem het uwe en ga henen. Ik wil dezen laatsten ook geven gelijk als u. Of is het mij niet geoorloofd te doen met het mijne wat ik wil? Of is uw oog boos omdat ik goed ben? Alzoo zullen de laatsten de eersten zijn, en de eersten de laatsten, want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.”

Het eerste dat onze aandacht trekt, is de hoofdpersoon in de gelijkenis. „Het koninkrijk der hemelen is *niet* gelijk een wijngaard, waarin men druiven plukken en eten mag; neen: „het is gelijk een heer des huizes.” Het is geen *bezitting* voor wie er ingaat, het is een *meester*. Wij komen niet om te genieten, maar om te arbeiden. Die dat niet goedvindt, kan er niet ingaan, want hij toont dat hij zijn aardsche goederen niet opgaf uit innerlijken aandrang der liefde, die zichzelf geeft, maar uit zucht om ze te ruilen tegen wat beters. Nu dat wil ieder wel, als hij 't maar ziet. Daarvoor behoeft men niet wedergeboren te zijn. Dat is de vraag van Petrus: Wat zal ons dan *geworden*?

Het koninkrijk der hemelen laat ons binnengaan en neemt ons aan, om *te werken* in zijn dienst. Het zoekt ledigstaande werklieden op. Nu vindt men overal en te allen tijde allerlei soorten van werklieden en werkloozen. Er zijn werklieden die alleen *om loon* arbeiden; en anderen die het doen in de eerste plaats omdat ze niet ledig kunnen zijn. En

er zijn werkeloozen, die voor 't werk hartelijk bedanken; en ook zulken die niet werken alleen omdat zij het werk, dat ze o zoo gaarne zouden verrichten, niet kunnen vinden.

De heer des huizes gaat „met den morgenstond”, dat is bij het opgaan der zon, als de werkdag begint, te zes ure, naar de markt waar de werklieden gehuurd kunnen worden. Daar staan er eenigen, die *de eersten* zijn. Zij verhuuren zich, want ze willen werken. De heer des huizes *komt met hen overeen* voor eenen penning daags. De werklieden laten het niet aan hem over; neen, ze vragen: „Wat zal ons dan geworden?” Een penning; het gewone dagloon toen ter tijd in het Oosten, waarvoor een man uit dien stand gedurende een etmaal in zijne behoeften en die van zijn gezin kon voorzien.

Omtrent de derde ure, — des morgens te negen ure, gaat de heer des huizes opnieuw arbeiders zoeken. En hij vindt ze. Een zeer groot deel van den dag is nog overig. Ze kunnen dus billijkerwijze rekenen op bijna het volle loon; ten minste op drie vierde deel. Zij komen niet met hem overeen, maar vertrouwen op zijn woord: „Gaaf ook gij henen in mijnen wijngaard en zoo wat recht is zult gij ontvangen.” Evenzoo geschiedt ten zesde en ten negende ure ('s middags om twaalf en om drie uur). Ook dan is het nog der moeite waard om te gaan werken.

Maar ter elfder ure gaat de heer des huizes nog eens, en wel voor de laatste maal, zien of er ook arbeiders te vinden zijn. Nu blijkt duidelijk dat het hem niet te doen is om het werk verricht te krijgen, maar om de werkeloozen te helpen. 's Middags om vijf ure! En te zes ure gaat de zon onder, en kan men niet meer werken in den wijngaard. Zou er nu nog iemand op de markt staan? Die niet zeer veel lust in den arbeid heeft, is zeker reeds naar huis gegaan. Mocht er nog een enkele rondrentelen, die denkt allicht: „'t Is toch de moeite niet waard. Een twaalfde deel van den dag! Een twaalfde deel van een penning. We zullen later wel zien. Morgen komt er weer een dag!” Maar neen, er staan er nog op hoop tegen hoop. Mocht slechts de schaamte weggenomen worden dat ze den geheelen dag niets uitgevoerd hebben! „Wat staat gij hier den geheelen dag ledig?” „Omdat ons niemand gehuurd heeft.” En op dat antwoord wordt ook hun gezegd: „Gaaf ook gij henen in den wijngaard, en zoo wat recht is zult gij ontvangen.” Ze mogen en kunnen niet verwachten dat het veel zal zijn. Maar ze gaan. Hier geldt dus niet: „Wat zal ons dan geworden?”

Nauwelijks zijn ze aan den arbeid, of de zon daalt. De arbeiders worden ontslagen en hun loon wordt hun uitbetaald. De heer des huizes laat den rentmeester de uitbetaling beginnen bij de laatst aangekomenen. Ze ontvangen evenveel als met de eersten overeengekomen was. Hoe dankbaar zullen ze geweest zijn dat zij *geen overeenkomst* hadden gesloten!

Een overeenkomst moest geleid hebben tot betaling van hoogstens *een tiende* penning. Maar het volle dagloon wordt hun uitbetaald. Dat ze niet den geheelen dag hebben gewerkt in dien wijngaard, ligt aan de *late roeping*. Wellicht is daaraan niet de schuld van hun lediggaan te wijten; maar dit staat vast: de heer des huizes *riep* hen ter elfder ure. Hij geeft hun wat voor levensonderhoud noodig is.

Geheel ten onrechte verwachten de eerstgeroepenen dat zij nu meer dan een penning zullen ontvangen. Dat zou misschien het geval geweest zijn wanneer ze zonder overeenkomst te sluiten heengegaan waren. Maar ze werken immers op *contract*? Welnu, als het loon wordt uitbetaald naar *verdiens*te, dan is de genade geen genade meer! Ze hebben dus geen aanspraak op genade.

Het koninkrijk der hemelen heeft een andere wijze van rekenen dan deze „eersten.” Het zegt tot menschen die op contract werken, met het oog op henzelf: „Zijn we niet *overeengekomen* voor zooveel?” En met het oog op de anderen: „Kan ik met mijn eigen goed niet doen wat ik wil?” Om ten slotte de snijdende vraag te doen: „Is uw oog boos omdat ik goed ben?” Naar mijn *goedheid* hebt ge niet gevraagd. Daarom verrast het u onaangenaam dat ge die aan 't einde van den dag ontdekt.

„Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.” Wie zijn de uitverkorenen? De „laatsten;” om 't even of ze 's morgens om zes of 's avonds te vijf ure met werken beginnen. Want de laatsten zijn zij, die erkennen: „Ik deug tot niets meer! Ik kan niets verdienen!”

Vele waarschuwingen liggen in deze gelijkenis opgesloten:

1°. Wees geheel en al *niets* in eigen oog.

2°. Laat u *niets* voorstaan op vroege godsvrucht; op nauwe gemeenschap met Christus; op groote offeringen om zjinentwil.

3°. Vertrouw *volkomen* op de „goedheid” van het „koninkrijk der hemelen.” Geef u *geheel* over aan den Koning van dat koninkrijk.

Zoodoende maken we onze roeping en verkiezing „*vast*.”

W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XXIV.

WAARIN VEREENIGING EN SCHEIDING VOORKOMT.

Te wenschen dat iemand leed moge hebben, klinkt zeker min-christelijk. Toch verkeeren we in dit geval wanneer we hopen, dat het den lezer — met ons — leed zal doen dat we verplicht zijn een tijdruimte van een jaar ongeveer over te springen. Niet dat onze bronnen ons hier in den steek laten, maar wat ze geven is van dien aard, dat het òn minder geschikt is — „zich eigent” zeggen zekere Nederlanders(?) — voor meêdeeling en bovendien voor

den schrijver wel van zeer groot, maar voor anderen min belangrijk is. Wie ooit als Jan Kwik in stilte verliefd is geweest, zal dit begrijpen, te meer daar de jonkman thans een zeer drukken tijd doorleefde en 't vaak zeer laat werd.

Onder de feiten die we tot recht verstand van 't verdere echter moeten vermelden, behooren twee sterfgevallen. 't Eerste dat van Markus' vrouw, die onverwachts werd weggenomen, doch kalm en in vollen vrede heenging. Het tweede was dat van Kwiks vader, omtrent wien de zoon zegt: „Ik heb hoop dat vaders laatste dagen zijn beste zijn geweest. Hij wilde nu hooren en al heb ik geen zekerheid, de Heere was machtig het zaad ook nog bij hem te doen ontkiemen. Dit weet ik, dat het heil zijner ziel hem ernstig bezig hield tot het laatste oogenblik toe. Vader Schuyt heeft voor hem nog gedaan wat hij kon. God zegene hem!”

Het zal den lezer misschien vreemd voorkomen, als het eerste wat we na deze dingen te vermelden hebben is — een huwelijk, en wel dat van denzelfden heer Markus, die een maand of elf geleden weduwnaar was geworden. Doch alzoo is „'s werelds beloop”, al kan dat beloop ons zeer verrassen, ja hinderen. Verrassend toch klinkt het te hooren dat de verkorene van Markus niemand anders was dan — juffrouw Snuppe, de hoedster der kleine, de leerares der groote kinderen.

Dat Markus zoo spoedig aan hertrouwen dacht, gaf — zeldzaam zeker — niemand aanstoot. Ieder wist dat hij met zijn vorige echtgenoot „een best leven” had gehad, maar ook dat de man zijn post niet kon waarnemen zonder vrouwelijke hulp, en ook, dat op zijn twee dochters, die al „verkeering hadden”, niet lang meer viel te rekenen. Of nu een huwelijk uit zulke beweegredenen gesloten, enkel en louter genegenheid tot grondslag had, zij daar gelaten. Ter eere van Markus' oprechtheid zij vermeld dat hij het althans niet beweerde: „Ik zeg maar, as dat degene die in mijn geval is, soveel keus niet mot hebbe”, zoo sprak hij ophelderend tot zijn vrienden. „Toe 'k uit vrije gong, was 't wat anders; nou mot je 't neme so as valt, see de weesvader teugen de nuwe jonges”. Toch had Markus 't nog niet zoo kwaad uitgekeken. Vooreerst toch waren nog drie zijner kinderen kandidaten voor de aanneming en zou dit — werd juffrouw Snuppe de zijne — zonder leerkosten gaan, wat guldens en „kedoos” uitwon; ten tweede had de juffrouw een net boeltje en kon zij, het onderwijzen in de gronden der waarheid aanhoudende, er nog iets bij verdienen; ten derde, en dit was zeer merkwaardig, trok Markus in haar aan dat zij — gelijk immers elke catechiseerjuffrouw — vanzelf voor het goede was, het vak zulks meebrengende. Want Markus, hoe onverschillig schijnbaar, had toch een diepen indruk ontvangen, zoowel door het stil, godvruchtig leven zijner vrouw als door haar zalig sterven.

Een vrouw in dien geest moest hij weer hebben, en daar dit nu niet zoo gemakkelijk ging, had hij in de juffrouw iemand die nog 't meest zijn ideaal nabijkwam.

De bewaarschoolhouderes harerzijds keek wel vreemd op bij het aanzoek, maar beroep en studie hadden haar geleerd, gelijk 45 levensjaren — wel te wikken en te wegen. Zij kwam tot de slotsom dat, wijl de „oorlog” haar wel wat begon te stuiten, en de jeugd, spijt „Waerschouwent Onhey!” en wafelen, steeds ongezeggelijker werd, het beste was haar huidige loopbaan af te sluiten en den maagdelijken staat voor den echtelijken te ruilen. Ze las er Cats op na, en werd versterkt in hare gevoelens, waartegen ook, gelijk zij natuurlijk wist, de Gereformeerde noch de Christelijke Religie iets inbrengt. En zoo zeide of liever schreef ze dan „ja” en stond weldra „'t skool” te huur, mitsgaders de bovenwoning. Een paar maanden later was juffrouw Snuppe omgezet in juffrouw Markus, en kon zij zich oefenen in de plichten eener huisvrouw, afgewisseld door de onderwijzing der drie aannemelingen.

Vond iedereen die 't hoorde „dat de man wijs gedaan had” — de kinderen lieten zich niet uit — de eigenaar van 't schoolhuis was van een ander gevoelen. Niemand had den moed gehad de taak eener zoo begaafde onderwijzeres als juffrouw Snuppe op te vatten. Dies dreigde het uitgewoonde huis ledig en een lastpost te worden, toen er onverwachts redding kwam.

De samenkomsten der jongelui hadden namelijk onder de leiding van De Soete en Mr. Van Weyde allengs een geheel ander — en beter — karakter gekregen, 'twelk de „baos” zelf de eerste was toe te juichen. Er was een soort van leerschool uit gegroeid, waar de jongelieden die lust hadden, het „vergetene” konden weerkrijgen, het „noot gewetene” (en dat bleek nog al veel) konden leeren. Ook werd hun deugd en braafheid onderwezen in dicht en on dicht door Mr. Van Weyde. Gelukkig dat De Soete, die langzamerhand bekwaamer werd voor zijn taak, en daarbij den lust voelde groeien, hun aanwees hoe tot die deugd en braafheid te komen. 't Is vreemd dat zeer helderziende menschen vaak ten dezen juist stekeblind zijn. Men wil de vruchten zonder den boom, een Christelijk leven zonder Christus.

Onder hen, die vernamen dat juffrouw Snuppe voornemens was haar kweek- en bergplaats te ont-ruimen, behoorde ook de heer Van Hove. Een gedachte kwam bij hem op, die hij als gewoonlijk, snel uitvoerde. Hij huurde de school en bestemde 't gebouw voor vergaderplaats der jongelingschap die bij hem en elders in dienst was. De knecht, die eens den kerkelijken strijd met Abrams had aangebonden, kwam als huisbewaarder boven te wonen.

De wijze waarop de heer Van Hove zich 't lot der jongelingen had aangetrokken, moest in dagen toen zoo iets een zeldzaamheid was, wel de aandacht

op hem vestigen. Geen wonder dan ook, dat kort na de heropening van 't „skool” Van Hove een bezoek kreeg van twee heeren, ouderlingen der gemeente, die hem kwamen polsen over een mogelijke benoeming tot diaken. In den kerkeraad waren en de middelstand en de aanzienlijke vertegenwoordigd. Krachtens ditzelfde stelsel, bestond de commissie die den heer Van Hove moest bewegen tot „ja” zeggen uit onzen ouden bekende Verburg en een heer die „Mr.” voor zijn naam had staan. Zijn graad in de rechtsgeleerdheid was hem geen beletsel eervol zijn bestaan te vinden als mede-directeur eener brouwerij.

Zeer uitvoerig en met klem van redenen bracht de „Mr.” den wensch van den kerkeraad over. Reeds onder 't aanhooren vertoonde zich op Van Hove's gelaat de oude, guitige trek. En toen de rechtsgeleerde brouwende heer had uitgesproken staarde hij met verbazing Van Hove aan, die blijkbaar alle moeite had niet in lachen uit te barsten, doch zich gelukkig bedwong en antwoordde:

„Houd me ten goede, mijnheeren, maar de herinnering werd me te sterk. Mijn eersten indruk van een diaken ontving ik aan de Academie. Herhaaldelijk kregen we aan de deur heeren met lange zwarte jassen, stijve staande boorden en witte dassen, en een zak of bus aan de hand dragende. Hun komst werd aangekondigd door een weesjongen, „*querens quod devorandum*”¹⁾ noemden wij studenten, zoo'n kind, die met een vervaarlijke stem uitriep: „Kelekte voor....!! enz. Na den bontgekleeden heraut verscheen dan de stemmig zwarte ontvanger. Dan kwam de meid en de juffrouw zocht eerst het noodige voor 't „zakkie,” — vooral geen zilver! — en ik deed er ook wat bij, en de juffrouw loerde aan de trap, of de meid het te brengen offer ook bestal, en de zwarte man boog en zei: „dank uwee wel”; en zie-je, heeren, daaraan dacht ik nu bij 't woord „diaken.” Gij begrijpt me nu.”

„Maar dien naam toch nog niet,” sprak de „Mr.” die 't verhaal en de herinnering aan de academie wel aardig vond, maar minder Bijbelvast bleek. „Zoekende wat hij kan verslinden?” — wat beduidt dat hier?”

„Het was een tamelijk profane omzetting van het Bijbelwoord dat ons den Satan beschrijft,” hernam Van Hove. „Ik zag daar toen minder in. Er was toch voor den naam eenige reden. De weesjongen die tot uitroepen werd verkozen, had namelijk op zoo'n dag een goed leven. Buiten zijn gewone maal kreeg hij primo een paar broodjes voor onderweg en voorts zoo ongeveer in alle winkels van eetwaren iets; worst en vijgen, tabak en bier, alles was van zijn gading. Geen Indiaan kon tegen zoo'n jongen op eten, die dan ten slotte nog door den diaken werd getraceerd. Wij hadden er schik in en lieten ons evenmin onbetuigd. Hoe het afliep heb ik nooit ver-

¹⁾ Zoekende wat hij zou mogen verslinden.

nomen. Maar weet ge wát mij stuitte, dat zoo'n jongen als 't ware zijn eigen nood liep uit te schireuwen. Ik vond het niet kiesch. Een jongen heeft ook gevoel. En als hij later eens wat hooger opklimt...”

(„Ik weet hoezeer dit waar is,” teekent Kwik, die 't mededeelt, hierbij aan).

„Maar wat wil u hieraan doen?” vroeg Verburg die dusver, wíjl hij niet alles vatte, had gezwegen; „'t is toch geen kwaad.”

„Aan *doen*,” riep Van Hove met een verontwaardiging, die den voorganger in Tartarije deed ontstellen; „men moet het *laten*, dat is alles!”

„Maar dat behoeft mijnheer toch niet te beletten ons verzoek te overwegen,” sprak de jurist.

„Neem me niet kwalijk,” was 't antwoord, maar *ex uno omnes*¹⁾ om nog eens Latijn te spreken. De diakenen verzorgen de armen, niet waar? Of ze nu eigenlijk niet veel meer doen moesten, laat ik daar voor 't oogenblik. Maar hoe gaat de verzorging? Zoo, dat een fatsoenlijk lid der gemeente wel schrikken mag ooit in „de bedeeeling” te vervallen. Ik kan uit mijn huis juist zien hoe de lui dan soms in wind en weer elk met zijn boekje op een rij staan te wachten, tot hun beurt is gekomen, als ontvingen ze een aalmoes. En wat zegt die in den regel nog! Gij spreekt van de „gealimenteerden”, maar als ik 't wel heb zou de apostel Jacobus verontwaardigd zijn geweest als hij gezien had hoe de arme drommels, die men zoo betitelt, beschouwd en geacht worden.”

De „Mr.” was, als gezegd, in de Schrift en ook in den brief van Jacobus, niet sterk, maar Verburg begreep de bedoeling volkomen.

„Ik erken, mijnheer,” zoo sprak hij, „er is veel waar van wat ge zegt. Het heeft mij zelf, als diaken, dikwijls gestuit zooals er gehandeld wordt, maar wie kan alle kromhouten rechten?”

„Hoor eens,” zei Van Hove, „ik weet niet welke oude kerkvader 't was, die eens, toen ze hem vroegen de schatten der kerk te toonen, de armen en ellendigen en zieken aanwees en zei: „Dat zijn onze schatten.” Nu zwijg ik er van dat er alleen met *geld* — en hoe dan vaak nog? — geholpen wordt, maar als die kerkvader gelijk had, springt men met de schatten al wonderlijk om.”

De bezoekers waren blijkbaar op zulk een ontvangst minder voorbereid geweest. Althans het gesprek wou niet verder vloten, en de commissie nam weldra afscheid met de verklaring, „dat zij van haar bevinding aan den eerwaarden kerkeraad verslag zou doen.” Dat dit geschied is mogen we aannemen, doch 't schijnt dat de eerwaarde kerkeraad geen lust had 't verzoek te herhalen. Althans we vinden niet dat Van Hove ooit als diaken dienst deed. Wellicht dat de vrees voor nieuwigheden de heeren weerhield hem te sterk aan te porren. De „schatten der gemeente” bleven toch wel in stand!

¹⁾ Uit dit eene kunt gij alles afleiden.

Van de veranderingen die bij Markus plaats grepen was Kwik slechts nu en dan ooggetuige geweest. Reeds lang toch woonde hij, gelijk blijkt, niet meer bij Markus in, al bleef de dagelijksche omgang met dezen natuurlijk voortduren.

Langs dien weg ongetwijfeld vernam Jan wat er plaatsvond, en waaruit duidelijk werd hoe er menschen zijn, die eerst dan tot hun recht en waarde komen, als ze de plaats daartoe vereischt, kunnen innemen. Gelijk admiraal de Ruyter — spijt zijn naam — op een gedwongen rit aller lachlust wekte, maar ter zee aller eerbied oogstte, zoo ook had juffrouw Snuppe als wachteres der jonkheid zeer weinig vrienden, 'tzij bij 't jeugdige, 'tzij bij 't oude geslacht verworven; doch thans, op de wateren der huwelijkszee, zeilde haar boot zoo dat ieder 't prees.

De „roerdomp” die tot een flink werkmans opwies, al had hij „de Christelijke zeevaart” nog nooit uitgelezen, had weldra de tweede moeder lief, bijna gelijk de eerste. De dochters, die eerst met het oog op vaders huwelijk, het hare meenden te vervroegen, bekwamen langzamerhand van dit hun voornemen, verrast door moeders voorstellen betreffende een toe te bereiden uitzet. Wel zeiden nijdige tongen, dat de vroegere juffrouw Snuppe dat alles, gelijk ook het bezoeken van Koojsje en Kobus, slechts deed om „in de gratie” te komen, maar „dat sting er niet bij”, om met Markus te spreken, en 't werkte in elk geval veel goeds, o. a. op den man zelf, die een dreigenden storm nu ontzeild zag, of liever voorkomen. Hij kreeg zekeren eerbied voor zijn nieuwe wederhelft.

De vorige juffrouw Markus was wel een zeer vrome vrouw geweest, maar tegelijk een dier zwakke naturen die, lijdelijk en geleidelijk, „het kwaad niet in de wereld zullen brengen”, maar ook niet er uit. De tegenwoordige huisvrouw was iemand van wie vader Schuyt, die haar leerde kennen, zei: „Ze staat nog tusschen Wet en Evangelie; 't moet nog verder komen.” Doch zij had, misschien wel tengevolge van haar vroeger ambt van regentes, iets doortastends, iets dat zonder veel redeneerens tot handelen leidde. En Markus, die in den grond der zaak meer opvliegend dan stijfhoofdig was, kwam langzamerhand onder den invloed der gestadig, kalm werkende kracht, waartegen hij niet was opgewassen en die zich ook wijselijk nooit boven hem plaatste. Zoo ging reeds kort na het huwelijk de heer Markus tot groote verbazing der omwonenden, reeds des Zondagsmorgens tegen half tien „geboord en gestikedoord” naar de kerk, dragende vrouws psalmboek; zoo begon hij zich zekere krasse uitdrukkingen te ontwennen, al kon juffrouw Snuppe 't niet gebeteren dat zijn aangeboren spraak hem bleef openbaar maken; zoo werd de omgang met zekere „vrienden” al minder, en zoo ook eindelijk wist de vrouw het kroegbezoek des Zondags geheel en in de week bijna geheel te doen oploude. 't Vak van Markus bracht

meê dat hij nu en dan in herbergen moest vertoeven, en dan 't zij „proeven” moest of ook wel „schenken”, 't laatste in dubbelen zin.

In den regel echter gebruikte de heer Markus thans niet meer dan zijn „middagbittertje”, dat niet zoo bitter was of 't bleek hem een onmisbare zoetheid des levens. Wel had zijn vrouw, die nu eenmaal tegen allen „drank” was, ook dat liever afgeschapt, maar Markus zei: Hoor ereis, wijf; as je me onhe-kwaam sag had je gelijk, maar ik ben der dezelfde onder, en gaan me niet te buite. Abrams is 'n vrome man, so as je weet, en die drinkt zijn bittertje so goed as ik, en ik ken je der meer van sijn slag noeme, die net so doene. As je de kurk te dicht er op slaat mot de flesch barste, seede kok.”

De juffrouw gevoelde dat er in die redeneeringen zeer onloochenbare bewijzen lagen of wel dezulke waarmede men diende te rekenen en liet het er bij. „Ik zou,” zegt Kwik zeer ter snede, „ook niet gaarne al den vromen den kost hebben gegeven, die geregeld 's middags hun bittertje dronken. Zelf heb ik 't gelukkig nooit gedaan, maar het altijd moeilijk gevonden menschen die er blijkbaar geen kwade uitwerking van hadden, bepaald over te bestraffen. Dezulken, als zij 't laten zullen, moeten het doen om andere redenen.”

Daarvoor waren echter toen de tijden nog minder rijp, en ieder weet hoe het ten dezen ook nu nog gesteld is. Er ware een fraaie verhandeling over te leveren, waarvoor 't hier echter de plaats niet is, wijl we eenvoudig vertellen wat we weten.

Hiertoe nu behoort onder meer, dat op 't Gezelschap, 't welk nog getrouwelijk werd voortgezet, ook over alle deze dingen vrij wat woorden vielen. De een vond de verandering geen verbetering, wellicht omdat de nieuwe juffrouw Markus nog geen enkele poging had gedaan om de plaats der oude ook op 't Gezelschap in te nemen. De ander geloofde dat de nieuwe vrouw lijdende was aan werkheiligheid, waarbij een derde voegde dat Markus nu gevaar liep „met een ingebeelden hemel” naar een gansch andere plaats te reizen. Dit ontlokte een vierde de vinnige opmerking: dat hij dan in alle geval dezelfde reis deed als vroeger, maar wat aangenamer. Een vijfde wou niet oordeelen, maar meende toch dat men den dag der kleine dingen niet moest verachten. Was de nieuwe huisvrouw niet zoover op den weg des levens — „als ze er op is!” riep een ander — ze bracht haar man althans „onder de middelen”, en dat was toch veel. Sommigen meenden trouwens, dat de tweede vrouw ook wel degelijk „bevindelijke kennis” van de waarheid had, en misschien verder was dan menigeen die op haar afgaf.

In 't kort, de zaak dreigde — gelijk veelal juist zaken doen waar men best buiten kan blijven — een twistappel te worden in het zoo vredig gezelschap. Gelukkig dat Vader Schuyt, dien elk om zijn jaren en om meer eerde, tusschenbeide kwam.

„Lieve vrienden,” zoo sprak hij, „schort uw oordeel op of veeleer oordeelt niet. Aan de vrucht wordt de boom gekend, zooals we nog pas kwamen te lezen. „Zijt niet vele meesters, mijne broeders,” zegt de Schrift, ook niet vele keurmeesters. Als gij bezorgd zijt om wat er geschiedt, draagt het dan den Heere op. Kunt gij een leiding geven, welnu weest uw naaste een hand aan den weg. Maar ijvert niet zonder verstand en laat den Kenner des harten over die te bewerken tot zijn dienst en eer.”

(Slot volgt.)

WAT EEN DOMINE VERHAALDE.

Zeker predikant, 't is een leeraar zelf die 't meedeelt, was gewoon van tijd tot tijd zijn huisgenooten te ondervragen omtrent den tekst, de schets en den inhoud van zijn preek.

Ofschoon niet altijd — soms had men het kerkboekje vergeten of was men om andere reden in gebreke gebleven, den tekst op te slaan — toch wisten de huisgenooten meestal den tekst.

Maar als het kwam tot de verklaring, het tekstverband, de hoofdgedachte van de preek; tot de schets en de ontwikkeling daarvan (soms had de predikant een schets van vier, vijf punten en dan dikwijls nog eens onderverdeling bovendien!) dan viel dat onderzoek meestal bijster tegen.

De verklaring van den tekst, ja, als hij hen eerst een weinig op dreef hielp, dan bleek het, dat er toch iets van was blijven hangen.

Zijne hoofdgedachte wisten ze zelden. En van de schets... 't was of hij die in een vreemde taal opgegeven had.

Hij kon 't zich maar niet begrijpen. Hij had er toch bij gezegd: ten eerste, ten tweede, ten derde en zoo voort. En hoe hij tot zijn eerste, en van zijn eerste tot zijn tweede, en van zijn tweede tot zijn derde, en van zijn derde tot zijn vierde punt gekomen was — daar wisten ze, met den besten wil, nooit iets van.

Hier en daar een treffend gezegde en een aangrijpende geschiedenis, die als toelichting gediend had, en een snijdende praktische opmerking was gewoonlijk verstaan. Maar van de preek als een geheel, daar konden ze niets van zeggen. Haar als zoodanig waardeeren, dat kon dan natuurlijk ook niet.

Dit veroorzaakte meer pijn aan het homiletisch hart van den predikant, dan hij zeggen kon. Want wel zeiden de huisgenooten geregeld, dat vader nu mooi gepreekt had, en wel kwam hij er dikwijls ook zelf toe om dit te gelooven, maar hij was daarmede toch maar niet voldaan.

Zijn huisgenooten waren toch menschen van een gewoon brein. Aan herinneringsvermogen ontbrak het hun toch niet. Hij had soms opgemerkt, dat ze afgeluisterde gesprekken van begin tot einde, bijna letterlijk hadden weergegeven. Ook had hij ontdekt,

dat ze, in gewone gesprekken, wel bekwaam waren om een redeneerkundig betoog te vatten. En de preek schenen ze toch maar niet te volgen.

Hij hoopte dat het bij de gemeente beter zou zijn. Helaas, bij ernstig onderzoek, stuitte hij daar op hetzelfde feit. Wat mag toch de oorzaak zijn? Gedurig ontsnapte hem deze pijnlijke vraag.

Of het soms ook aan de preek en dies aan den prediker zelf kon liggen, daar dacht hij in de verte niet aan. Maar het onderzoek was aangevangen en kon niet meer rusten.

Eindelijk kwam het tot de vraag: Kan het ook aan mij liggen? Hij greep den moed om zijne preeken aan een scherp onderzoek te onderwerpen. En al spoedig vond hij iets, en nog iets! Och arme, hij vond zooveel dat de vrees hem be kroop, dat er van zijn preek niets meer overbleef, dat bruikbaar was.

Vooreerst ontdekte hij dat de keuze van zijne teksten alles behalve oordeelkundig was. Ze hielden geen verband met de behoeften van zijn volk.

Dan was zijne tekstverklaring, docht hem nu, zoo oppervlakkig, zoo onbekookt, en daarbij zoo half en drie kwart geleerd, dat de menschen als hij aan 't eind van zijne verklaring gekomen was, dikwijls minder van den tekst begrepen, dan toen hij begon (?)

't Spreekt van zelf, dat de hoorders dan verder, onmogelijk eenig verband konden zien tusschen den tekst en de hoofdgedachte, zooals dat heet, van de preek.

De hoofdgedachte, zoo begon hij te zien, was dan ook eigenlijk geen *hoofdgedachte*, geen gedachte, die tot de preek in dezelfde betrekking staat, als het hoofd tot het lichaam, maar had veel meer van een blok, dat iemand aan zijn been met zich sleept.

En het werd er niet beter op, toen hij, langs diezelfde lijn, zijn verdeling, zijn schets ging beoordeelen.

Want wel had hij verscheidene punten — soms tot vijf en zes toe — maar hij ontdekte, dat er tusschen die verschillende punten geen meer natuurlijk redeneerkundig verband was dan tusschen een paard en een schip.

Ach, hij zag het nu, dat zijne preek heel veel had van een doolhof; — hoe konden de hoorders hem volgen?

Ten slotte verwonderde de predikant zich niet meer, dat zijn huisgenooten zoo bitter weinig, maar begon hij zich te verwonderen, dat ze er nog iets van verstonden en meenamen. Het dreef hem tot studie. Het dreef hem tot gebed. Het dreef hem tot overweging van 's volks behoeften. De preek werd anders. De preek werd beter. De predikant was veranderd. Hij behoefde zich niet meer suf te zoeken naar een onderwerp en dan naar een tekst, die ongeveer bij het onderwerp paste.

Zijn biddende studie en zijn biddende praktische arbeid brachten hem nabij zichzelf, nabij zijn volk, nabij zijn Bijbel en nabij zijn God. Hij vond nu in

den Bijbel zijn tekst; en in dien tekst zijn hoofdgedachte, en in die hoofdgedachte de schets. En de verschillende punten van de schets waren niet meer gelijk aan de nesten, die de vogels in de takken hebben gemaakt, maar aan de vruchtdragende takken zelve, die uit den stam waren gegroeid.

Van lieverlede begon hij te bemerken dat zijn hoorders getrouwer opkwamen, dat ze minder sliepen en kuchten; en dat ze beter luisterden. En wat zijn huisgenooten betreft, ze konden nu, in hoofdzaak althans, de preek van vader weergeven.

Het was een nieuw tijdperk in des leeraars leven. In de geschiedenis van zijn huisgezin een nieuw blad. En in zijne gemeente was het als het leven uit den dood.

Bij het klimmen zijner jaren deelde de oude man zijne geschiedenis mede, opdat anderen er nut van zouden trekken.

't Is, als gezegd, een leeraar die dit meedeelt, anders hadden we 't niet durven plaats. H.

DE STERVENDE HERTOEG.

De voor jaren gestorven hertog van Kent vraagde eens in zijn laatste ziekte aan zijn geneesheer, of deze ook gewoon was te bidden.

„Koninklijke Hoogheid!” antwoordde de arts, „in dezen hoop ik niet nalatig bevonden te worden; maar wil ik ook een gebedenboek voor u halen?”

„Neen, dat niet,” was het antwoord; „ik wil maar zeggen, — dat indien gij gewoon zijt voor uzelve te bidden, gij ook lichtelijk nu voor mij in de tegenwoordige omstandigheden een gebed kunt doen.”

De dokter vroeg nu, of hij de hertogin zou roepen.

„Ja doe dat,” zeide de hertog. De hertogin kwam dadelijk, en deed nu een treffend gebed voor haar geliefden gemaal.

Toen de hertog bij het naderen des doods eenigzins zijn bekommernis over den toestand zijner ziel te kennen gaf, trachtte de geneesheer hem gerust te stellen, daarmee, dat zijne Koninklijke Hoogheid zich toch altijd in de verheven betrekking, waarin de Voorzienigheid hem geplaatst had, door een uitstekend eervol en onberispelijk gedrag had onderscheiden.

Maar de hertog viel hem spoedig in de rede, zeggende:

„O, dokter, vergeet toch niet, dat ik niet als prins, maar als zondaar kan zalig worden.” Mijne braafheid, mijn verheven rang en stand, wilde hij zeggen, zullen mij in den hemel niet brengen; maar alleen de genade van onzen Heer Jezus Christus, die arm werd, daar Hij rijk was, opdat wij door zijne armoede zouden rijk worden.

Toen de hertog bespeurde, dat het einde zijner aardse loopbaan met rassche schreden naderde,

richtte hij zich een weinig overeind in bed, en liet de kleine prinses bij zich brengen. In deze houding deed hij een zielroerend gebed, hetwelk hij besloot met de vurige hegeerte, dat dit kind eenmaal koningin van Engeland geworden zijnde, toch vooral mocht regeeren in de vreeze Gods. Nu verzocht hij dringend het kind van zich te verwijderen, en zag van toen aan zijn geliefd pand niet weder.

Dit kind is tegenwoordig koningin van Engeland, — en wie zou zich niet gaarne vereenigen met de oprechte bede haars nu zaligen vaders!

WEL BEWAARD.

Vrees niet, want Ik ben met u.
Jes. XLIII : 5a.

De mensch behoeft noch zwaard, noch wacht;
Kent hij de kracht van Jezus bloed,
Dan gaat hij door den onweersnacht,
Op ijs, of zand, met vasten voet.

Wie kan bezwijken in 't verdriet,
Heeft hem de Heer der wereld lief?
Bevrijd van aanklacht, vreest hij niet,
Zijn vrijspraak is zijn vrijdomsbrief.

Is Satan sterk en ben ik zwak,
Omringt, bestrijdt, benauwt hij mij —
Geen nood! Hij, die zijn schepter brak,
De Heiland spreekt en ik ben vrij.

In Jezus is mijn ziel bewaard,
Al drukt op mij ook last bij last;
En waar ik ook vertoev' op aard',
Mijn ziel kleeft aan haar Heiland vast.

Al woon ik ook in 't verre noord,
Alwaar het sneeuwkleed nooit verdwijnt, —
Een lente bloeit mij in zijn woord,
Waar eeuwig mij zijn zon beschijnt.

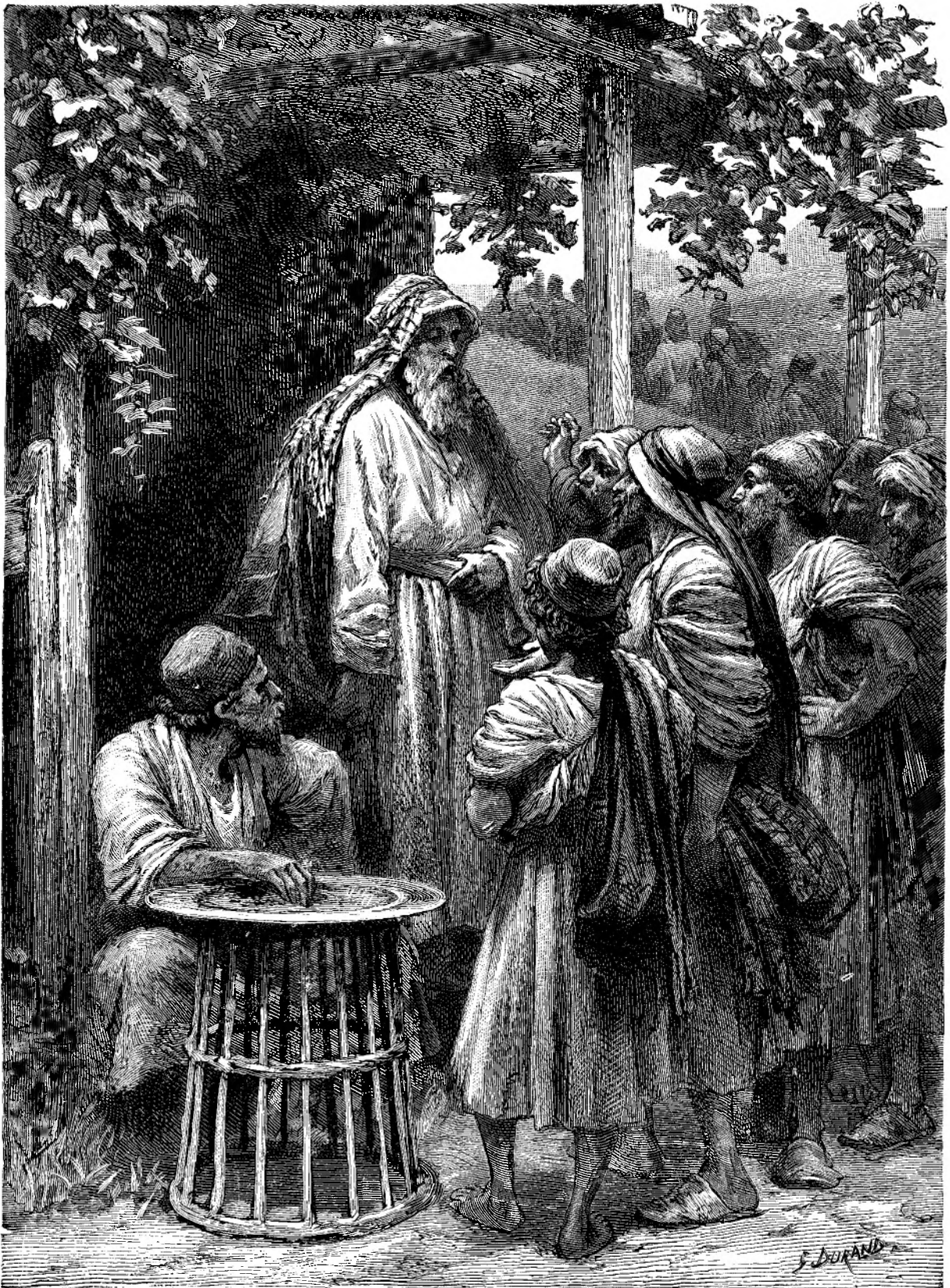
Ja, doolde ik door een zandwoestijn,
O Heer! wiens naam reeds 't hart verblijdt,
Het zal mijn ziel een Eden zijn,
Zoo Gij er bij en met mij zijt.

Het Engelsch gevolgd,
van JOHN NEWTON.

KINDERSPEELCOED.

Men staat vaak verbaasd, als men opmerkt hoe schijnbaar nietsbeduidende dingen aan duizenden handenvan werk en duizenden monden brood geven.

Zoo is het ook met het kinderspeelgoed. Een tak van nijverheid, daarop betrekkelijk, de vervaardiging van looden of tinnen soldaatjes, is zelfs van zooveel belang dat het onderwerp een artikel in de „Revue

DE BETALING VAN HET LOON AAN DE ARBEIDERS.

Scientifique" werd waard geacht. Daarin besprak de heer E. Ratoin de afdeeling kinderspeelgoederen eener wereldtentoonstelling en gaf merkwaardige mededeelingen over de geschiedenis en de fabricatie van looden soldaatjes.

De eerste looden soldaten werden tijdens den zevenjarige oorlog vervaardigd. De vervaardigers begonnen met de uniformen van het Pruisische leger, de gewonnen veldslagen en de staf van Frederik den Grooten te bootsen. Daarna vervaardigden zij afbeeldingen der regimenten van de groote staten van Europa. In het begin der 19e eeuw bedachten de opvolgers van Helpert en Stahl, de grootste speelgoedfabrikanten, de groote, looden figuurtjes welke de toenmalige vorsten voorstelden, als: keizer Alexander, den aarts-hertog Karel, den hertog van Brunswijk, Napoleon en zijn meest bekende generaals, koning Jérôme, enz.

In Frankrijk waren zulke ondernemingen tamelijk zeldzaam, echter bevond zich op een aldaar gehouden tentoonstelling een nabootsing der generaals der eerste Republiek, door een fabrikant uitgevoerd.

Thans schijnen de Heinrichsen in Neurenberg dezen tak van nijverheid tot het hoogste punt van ontwikkeling gebracht te hebben. Hunne verzameling is een Encyclopedie, die alle beroemde veldslagen omvat, van den Trojaanschen oorlog tot aan den jongsten krijg, den Russischen veldtocht en den oorlog in Tonkin. Men vindt in deze samenstellingen, welke dikwijls naar beroemde schilderijen gemaakt zijn, een zorgvuldig overzicht der geschiedenis. Aan iedere doos is een zeer duidelijke en prettig geschreven uitlegging toegevoegd. Duidelijk, zoo zegt Ratoin, is in de figuren hier en daar het Deutsche Chauvinisme te herkennen, doordat de Fransche regimenten menigvuldig worden voorgesteld als verslagen. Men vindt er b.v. vluchtende zouaven, doch naar een doos met overwonnen uhlanen zal men tevergeefs zoeken.

Over het algemeen zijn de looden soldaatjes zeer zorgvuldig geteekend en als het te doen is om een nauwkeurige voorstelling van veldslagen of modellen van monteeren te geven, schromen de fabrikanten niet kunstenaars van naam te gebruiken om de ontwerpen te vervaardigen. Zoo zijn dan ook ettelijke dier mannen door de industrieelen van Furth en Neurenberg tot medewerking aangezocht geworden.

Tot het gieten van platte soldaten worden in deze steden op elkander gelegde leien vormen gebruikt, die boven een houtskoolvuur zijn zwart gemaakt. Deze wijze van werken is goedkooper dan die van eenige fransche fabrikanten, die hun modellen in blokken brons laten graveeren. Wanneer de soldaat gegoten is en van alle oneffenheid en ruwheid is ontdaan, moet hij beschilderd worden. Gewoonlijk wordt deze arbeid door vrouwen verricht, die tehuis arbeiden. Zij schilderen met lak- en terpentijnverven. De stukken worden hun een voor een toegeteld. Om den arbeid te vergemakkelijken worden 12 of meer soldaten op een rij in een rechtopstaanden stok be-

vestigd die de lengte van ongeveer 2 voet heeft. Hierin worden de voetstukken der soldaten gestoken. Is de eene zijde der soldaten droog, dan wordt de stok omgedraaid en zij aan de andere zijde beschilderd.

De arbeidsters verdienen wekelijks *f* 3.— à *f* 3.50 en van dit loon moet men nog de kosten voor de penseelen en kleuren aftrekken, welke zij op eigen kosten in aangewezen winkels moeten koopen. De gieters verdienen *f* 10 à *f* 12 in de week. Er worden bij het gieten ook veel vrouwen gebruikt, die daarvoor zeer berekend zijn.

Over het algemeen worden de soldaten in drie verschillende grootten gemaakt. In de Neurenburger grootte, die het meest gezocht is, en die voor de infanterie 30 millimeter en voor de kavallerie 40 millimeter bedraagt; de eerste Berlijner grootte (35 en 40 millimeters) en de tweede Berlijner grootte (iets minder dan 50 millimeters). De soldaten der Neurenberger soort zijn altijd in ovale spanen doosjes verpakt, terwijl de andere soorten in vierkante, bordpapieren doosjes met een glazen deksel in den handel voorkomen.

Na Berlijn, Neurenberg en Furth, zijn Gotha, Hannover en Kassel de hoofdplaatsen der looden soldatenindustrie. In Neurenberg en Furth zijn 800 arbeiders en arbeidsters daarbij werkzaam. Men schat het cijfer dat dagelijks vervaardigd word op 100.000 figuren.

Het vervaardigen der bolle soldaten is intusschen minder groot dan dat der soldaten met platte lichamen. Men vervaardigt ze door het metaal in geel koperen vormen te gieten.

De samenstelling van het metaal dat tot de vervaardiging der soldaten dient is een tamelijk gewichtig vraagstuk. Men weet dat het uit lood en tin bestaat, benevens eenig bismuth voor de soldaten met bolle lichamen en een weinig antimonium voor de platte figuren. De verhouding der verschillende metalen tot elkander is echter tamelijk moeilijk op te geven; in de eerste plaats daar iedere fabriek van betekenis haar eigen recept heeft, dat zij als een beroepsgeheim bewaart, en ten tweede omdat de verhouding der bestanddeelen zich regelt naar den prijs der soldaten. Het tin is een hoofdbestanddeel bij figuren van waarde, die dragen en vallen kunnen zonder te breken. Furth en Neurenberg ontvangen het tin uit Engeland.

NOC EEN PROEFJE

volge hier na 't reeds gegevene van het Creoolsch-Hollandsch, zooals dit op St. Thomas in Ned. Indië wordt gekend. Opgemerkt zij, dat heel de Creoolsch-Hollandsche letterkunde begrepen is in een nieuw Testament, een Catechismus en een bundeltje Psalmen en geestelijke liederen. Hier volgt nu een gedicht, ontleend aan „Creool Psalm Buk, of een Ver-

gaedring van Ouwe en Nijwe Psalmen en Geijstelijke Liederen na Creool-Tael. Bin drukt bie P. T. Brunnich, Kopenhagen 1834." Het vers is naar aanleiding van Matth. 6: 28: „En wat maek jellie Sorg voor die Kleeren? kiek na die Lelien op die Velt, hoezoo sellie groeij, sellie no werk en sellie no spin.”

DE VERGENOEGTHEIJT.

N°. 15.

Melodie: *O, Heere, voed ons.*

Mien Siel, voor wat joe maak joe moe,
En voor Brood daegliks Klagte doe,
Bedenk, dat Godt joe Vaeder bin,
Die heb nogal een Vaeder Sin.

Joe snikt voor Dexel, Eet en Drink,
Da God die bin die 't almaal skenkt,
Kom, loop, en kiek eens na die Swaen,
Die God sien Almagt joe leer aen.

Die Blommetje, se toon heel fraej,
Die pronk die Berg en die Valleij,
Die Salomon met al sien Kleet
Soo mooj als sellie nooit heb weest.

Die Vogel, die in Bos da woon,
Hem toon hem self heel blie en skoon,
Sien Hoop zoo hael op Godt hem set
Dat die hem stier zal Drink en Eet.

Hem doe no Werk of maek Plantaej,
Hem no seek Grondt voor plant of saej,
No Magasien hem kent of bouw,
Op Godt alleenig hem betrouw.

Als Godt voor sellie Sorg kan draeg,
Voor wat joe dan joe self soo plaeg,
Die Godt, die 't hebt, en die joe weet
Die Seege geev' als joe in Bed.

Laat dan een Heiden knies om Brood
En vreez' voor Honger- Tiet en Noot;
Maar tog een Kristen hem mut weet
Dat God hem skenken sal sien Eet.

Loop weg, al Heiden-Sorg en Plaeg.
Voor Godt mie maer mie Noot wil klaeg,
Mie weet hem stier mie ook mien Deel,
Wat mie mankeer, 't sie half of heel.

Als Tafel groot mie no kan krieg
Dan voor die klein mie ook bin blie;
En dankbaer bin van Hart en Sin
Als Godt maer segt: dit voer joe bin.

POËZIE.

Een onzer jonge lezers zendt ons de beide hieronder afgedrukte drukproeven, met verzoek om een plaatsje en om critiek. We hebben slechts enkele aanmerkingen (behoudens de verbetering van een paar taalfouten). Wanneer J. J. v. B. zich goed

oefent, kan hij gerust doorgaan met het leveren van kleine gedichten. Zijne verzen lezen gemakkelijik, en dragen het kenmerk dat hij er niet veel op behoef te tobben.

VOOR JEZUS.

Voor u ontbrand(t) mijn harte
In heil'ge(n) liefdegloed,
Gij 't hoogste mijner blijdschap,
De vree van mijn gemoed.
De lente van mijn leven,
De frischheid mijner kracht,
Die, Heiland, wil 'k U wijden,
Ten dienst zijn ze U gebracht!

Ondankbaar moest ik wezen
En zonder lust of moed,
Als 'k U niet lief kon hebben
Voor 't offer van uw bloed.
Neen! 'k wil alom getuigen
Door daan en woord en lied,
Dat ik door U verlost ben.
'k Behoor de wereld niet!

Laat dit, o dierb're Heiland!
Mijn keus voor eeuwig zijn;
Laat elken dag mijns levens
Hiervan de tolke zijn:
Want dan, Heer, zal 'k uw sterven
Zoo 'k hier uw heb geleefd,
En met uw kindren erven, ¹⁾
Wat Gij te erven geeft! ²⁾

J. J. v. B.

¹⁾ Vóór alles moet de dichter letten op groote nauwkeurigheid in zijne uitdrukking. Want ware poëzie is niets dan de edelste taalvorm voor de waarheid. En dan vragen we onzen dichter: Waar in de Schrift wordt ons gezegd dat de geloovigen *kinderen* van den Heere Jezus zijn? Men gevoelt dat dit beeld onjuist is.

²⁾ Hier is een lettergreep te weinig; want „te erven” vormen samen niet *drie* maar slechts *twee* lettergrepen in dichtmaat.

WEET GIJ WAAR?

Weet gij waar 'k het meest vertoeve;
Waar mijn liefste plekje is;
Waar 'k Gods gunst het minst bedroeve;
Waar mijn ziel het zaligst is?
't Is aan 't kruis van mijnen Heiland,
Op het bloedig Golgotha,
In de schaduw der olijven,
Waar het klinkt: „hier is gena!”

Weet gij waar 'k mijn zonden brenge,
Waar mijn zorgen, waar mijn smart?
Waar 'k de tranen vrij mag plengen
Van mijn vaak beangstigd hart?

't Is aan 't kruis, het kruis des Heeren,
Aan den schand- en zegepaal;
Waar God zelf den vloek wou keeren,
En zijn vrede op mij daal.

Weet gij waar ik kracht ontvange
Tot den strijd in 't worstelperk;
Waar mijn ziele droef en bange,
Krachtig, heerlijk wordt gesterkt?
't Is daar, waar mijn Heiland smachtend,
Bloedend aan het kruishout hing;
Dáar, waar stervend overwinnend,
Zijne laatste kracht verging.¹⁾

In uw schaduw, kruis mijns Heeren!
Is 't voor 't smachtend harte goed.
Wie gena en vreë begeeren
Knielen neder aan uw voet
Moge Bethel heilig wezen,
Getuige Pniël van genâ,
Een Bethel en een Pniël beide
Is het kruis van Golgotha!²⁾

J. J. v. B.

¹⁾ „Zijne laatste kracht” is wel taalkundig goed, maar klinkt mat. Met eenig schikken en plooiën kan men zoo iets voorkomen. Bijvoorbeeld door te schrijven: „Hem de laatste kracht verging.” Maar er is een grooter bezwaar, en dat zit in den voorlaatsten regel. Er staat:

„Daar waar, stervend overwinnend,
Zijne laatste kracht verging.”

Hier staat nu letterlijk, ofschoon 't zoo niet bedoeld is, *dat de laatste kracht stervende overwon.*

²⁾ De zesde en zevende regel zondigen tegen het rythmus. Ze hebben elk een lettergreep te veel. Zou het niet beter zijn bijvoorbeeld zóo te lezen:

Moge Bethel heilig wezen,
Spreke Pniël van genâ;
Meer dan Bethel, meer dan Pniël
Is het kruis van Golgotha.

Hoe een vreemdeling ons beoordeelt.

Onder de vele eilanden, die wij in West Indië bezitten, behoort Saba, een der kleine Antillen.

Over dit eiland spreekt o. a. de Engelsche schrijver, Charles Kingsley, in zijn boek over West Indië, „Saba zegt hij, is een klein eiland, of liever een rots, die opstijgt midden uit de zee, 1500 voet of meer boven de oppervlakte, zonder platten grond of zelfs een haven. Van een kleine plek, waar men aanlandt, leidt een steil voetpad den bezoeker naar boven, 800 voet in den schoot van wat niets anders is dan een uitgedoofde vuurspuwende berg.

Daar is het dorp en in die kom wonen 1200 eerlijke Hollanders en 800 negers, die, tot eenige jaren geleden, hun slaven waren, althans naar de wet. Doch op Saba, zegt men, was er geen slavernij, want de zwarten kwamen en gingen naar het hun

goeddocht, zij verdienden geld, nu hier, dan daar, en brachten dat naar hun blanke heeren en konden ze geen werk vinden, dan werden ze door die heeren onderhouden, die hen steeds beschouwden als hun vrienden; en toen de vrijmaking der slaven geschiedde, had er hoegenaamd geen verandering plaats, in de onderlinge betrekking tusschen de blanken en zwarten.

Zoo leven dan die trouwe Nederlanders vreedzaam voort op de hoogte van den vulkaan, die, naar wij hopen, niet weer zal losbarsten. Zij verbouwen tuinvruchten, waaronder zoo ik vernomen heb, onderscheidene voortbrengselen zijn van de gematigde luchtstreek, daar de lucht op die hoogte steeds koel is en aangenaam. Zij verkoopen hun produkten in de omliggende eilanden. Boven in dien krater maken zij booten — de beste booten in geheel West-Indië, en laten die afdalen langs de steile klippen naar de zee. Ook zijn zij hierin hun voorvaderen gelijk, dat ze ter zee gaan, de zee liefhebben, en, gelijk hun booten de beste zijn, zijn zij de beste zeelieden in die streken.

Zij zijn deugdzaam, schrandere, eenvoudige en gezonde lieden, behoudende, niettegenstaande een tropische zon, datzelfde helder witte, roode gelaat, waarmeê hun voorouders 200 jaar geleden uit Holland overkwamen; onder anderen een treffend bewijs dat de blanken op die eilanden niet behoeven te ontaarden.” H.

„KORT EN GOED.”

„Ik geloof de schuldvergeving
Enkel om des Midd'laars bloed;”
O, belijd'nis, kort en goed,
Die wat dood was schenkt herleving,
En de wanhoop sterven doet;
Die, bij heil'ge vrees en beving,
't Hart vervult met hoop en moed,
Rustend aan des Heilands voet. —
„Ik geloof de schuldvergeving
Enkel om des Midd'laars bloed.”

SPREEKWOORDEN.

„Zelfs de koning wordt van het land gevoed”, zegt de wijze koning Salomo. Het is dus geen wonder dat bij alle volken, die maar even aan den toestand van onbeschaafdheid zijn ontkomen, het boerenbedrijf een belangrijke rol speelt. Want door landbouw en veeteelt bloeit een volk. Het eerste wat God de Heere Adam te doen gaf, was den hof Eden bebouwen; en het tweede was den dieren namen geven.

Het bevreemdt dan ook zeker niemand dat onze taal rijk is aan spreekwoorden, die aan akkerbouw

en veeteelt zijn ontleend. Immers Nederland heeft zeer groote uitgestrektheden hei en zandgrond; maar evenzoo verbazend vetten en vruchtbaren bodem, waar, om zoo te zeggen, alles groeien wil wat men er maar op verbouwt, of waar het wereldberoemde Nederlandsche vee tiert, dat het een lust is om te zien. Den boerenstand moet het goed gaan, zal er welvaart onder het volk heerschen. Landbouw en veeteelt zijn de zenuw van het volksvermogen.

Er is heel wat wijsheid en vakkennis voor noodig om een goede boer te zijn. En daar zijn vak veel kapitaal vereischt, ook heel wat voorzichtigheid, want hij kan zeer spoedig schatten verspelen. Die dus dikwijls het spreekwoord: *Zoo dom als een boer*, gebruikt, sukkel zelf wel wat aan domheid. Tegenover dat éene staan er wel vijf, die getuigen van het overleg en doorzicht in hun vak, dat men niet ten onrechte in 't algemeen den boeren toeschrijft. Want *al verlangt hij geen vijf pooten aan een schaap*, toch mag men wel zeggen: „*Wat de boer niet weet, dat hij niet eet!*” Dat men voor knecht geen vlegel moet nemen weet hij zoo goed als een stadsmensch, want met een domoor *valt niet te eggen of te ploegen*.

Een boer weet dat *de morgenstond heeft goud in den mond*. Hij komt dus *vóór dag en vóór dauw* het bed uit. Dat kan de man doen, want *hij gaat met de kippen op stok*. 't Eerste wat hij doet als hij 's morgens buiten komt, is eens *kijken waar de wind vandaan komt*. Immers daar hangt heel veel in zijn arbeid van af. Wanneer 't in het voorjaar nog al zacht is, rekent hij daar niet te veel op, want *één zualuw maakt nog geen lente*. 't Is wel niet onmogelijk dat hij zich vergist, want *het beste paard op vier pooten kan wel eens struikelen*, maar toch zal gewoonlijk een boer het beter weten dan tien die altijd tusschen de muren zitten. Niet dat hij bang is voor een bui! „*Maart roert zijn staart!*” doch dat is juist wat hij verlangt — voor 't gras.

Ga nu maar eens na hoeveel spreekwoorden aan bijna elk der huisdieren van den boer ontleend zijn. Laat ons maar met het beste beginnen, dat dan ook de meeste zorg vereischt. *Zooveel koeien, zooveel moeien!* zegt men terecht. *Men noemt geen koe bont of er is een vlekje aan!* Zoo is 't onder de menschen ook. Een van de leelijkste vlekjes, zinnebeeldig gesproken, is wel dat *de koe vergeet dat ze een kalf geweest is*. Van dien hoogmoed weet de jeugd gelukkig in 't algemeen niet; die springt *nog als de kalveren in de wei*. Nu is die zorgeloosheid voor volwassenen niet goed. Maar al te dikwijls ziet men *den put dempen als 't kalf verdronken is*. Doch het bezorgd zijn en het voortdurend *herkauwen* van de dingen, dat is verboden. De moeiten van het leven moeten ons veerkrachtig maken: „*van zessen klaar.*” Een flink man neemt *de teugels in handen*, en houdt zich kloek, ook *al gaat het karretje niet op een zandweg*.

Met het oog op mogelijke moeielijkheden is het

altijd goed *het walletje bij het schuurtje te houden*. Dat zien vooral veel jongelui te laat in. Eerst gaat alles heel aardig en wel; maar later breidt zich het gezin uit; *en veel varkens maken de spoeling dun*. Die dan door bluf zijn crediet zoekt op te houden, *pakt het verkeerde varken bij 't oor*. Gewoonlijk is iemand *die zijn koetjes op het droge heeft*, kalm en ingetogen; terwijl wie *zoo kaal is als een pad*, dikwijls *schreeuwt als een mager varken*. En hebben dát de degeelijke menschen eenmaal van iemand begrepen, dan is er meestal niet veel aan te doen; want *wee den wolf, die in een kwaad gerucht staat*. Zoo iemand is een *gesprenkelde vogel*. 't Is zijn eigen schuld: *hij maait wat hij gezaaid heeft*.

Een boerderij zonder gevogelte hebt ge zeker zoo min als ik ooit gezien. Geen wonder! Er zijn veel vogels, die men als groote zegeningen Gods voor den mensch kan beschouwen. Zelfs zegt men wel: „*Zes kippen en een haan, daar kan een man op leegen gaan.*” Maar dan moet hij niet *de kip slachten om de eieren te krijgen*. En als de kippenfokkerij zoo voordeelig is, kan men begrijpen dat alle boeren kippen houden, *want ieder wil wel een graantje meé pikken*. Als men maar niet inhalig wordt en altijd er aan denkt dat *een half ei beter is dan een leége dop*. Een goed deel van de zorg voor de kippen neemt de haan op zich. Maar niet alle vogels zijn zoo gelukkig getrouwd! Van de mannetjes zoowel als van de wijfjes geldt bij de ganzen het spreekwoord: *zoo dom als een gans*. Ofschoon ik moet erkennen dat eigenlijk geen enkel dier zoo dom is als de spreekwoorden ze wel maken. *Zoo dom als een os!* *Zoo dom als een eend!* *Zoo dom als een ezel*. Maar „*een os kent zijn kribbe;*” en ieder bijbellezer weet welk beschamend woord voor ons menschen daarop volgt. En *geen ezel stoot zich tweemaal aan denzelfden steen*. In de ganzen hebben de menschen echter weinig vertrouwen; anders zouden we niet het oude spreekwoord hebben: *Als de vos de passie preekt, boer, pas op je ganzen!* 'k Moet er evenwel bijvoegen dat men zegt: *zoo slim als een vos!* In één ding beschamen de ganzen echter de menschen wel eens, dat is in de *ganzenmarsch*. Ze loopen niet in 't wilde, maar laten een, die naar zijn beste verstand weet wat hij doet, vooropgaan.

Een heel vroolijke gebeurtenis voor een boer is het, wanneer een ooievaar zijn nest op zijn erf wil bouwen. *Een ooievaar brengt geluk aan*.

Maar 'k heb nu lang genoeg gepraat! Misschien een volgenden keer meer. *Men kan nooit weten hoe een koe op een haus trapt!* W.

UIT HET LEVEN.

„*Roep mij aan!*”

Een Amerikaansch scheepsprediker verhaalt: De Cornelia was een zeer goed schip, waarmede ik

gaarne voer als ik eene zeereis had te maken. Eenmaal was het er mij toch bang om het hart, en vreesde ik er mede te gronde te gaan.

Wij waren eerst sedert eenige dagen van New-York afgevaaren, toen een ongewoon hevige storm, die vijf dagen aanhield, ons overviel. Juist toen die storm op zijn hoogste punt was en het schip met ontzettend geweld heen en weër, op en neër geslingerd werd, geraakte er iets in wanorde aan het bovenste gedeelte van den grooten mast. Daarom moest een der matrozen naar boven klimmen en de zaak weer herstellen. Dit in den mast klimmen ging evenwel bij de tegenwoordige hevigheid van den storm met groot levensgevaar gepaard. Toch gebod de stuurman een van de kleinste scheepsjongens, dat hij het doen moest. Ik stond juist naast den stuurman, en zag den knaap met hartelijk medelijden aan. Hij was nog zoo jong en teer, zoodat men zeggen zou: hij moest liever zijn spel- en leesboek voor den dag halen en daaruit zijne les opzeggen dan een zeil gaan vastmaken. Zijne moeder, die in den staat Connecticut woonde, was een zóo arme weduwe, dat zij er op bedacht moest wezen haar knaapje de deur uit te doen, en wel daar waar hij het meest kon verdienen. Daarom had zij hem, hoe jong en teeder hij ook nog wezen mocht, op het schip gedaan, en was maar blijde, dat hij er ook aangenomen was.

Toen de stuurman hem gebod in den mast te klimmen, nam hij zijne muts af, keek den op en neder zwiependen mast eens aan, tuurde naar de hemelhooge golven, die over het verdek sloegen, en zag dan weder in het rustige, onbeweeglijk strakke gelaat van den stuurman, alsof hij vragen wilde: zou ik werkelijk dit bevel uitvoeren? Daarop stond hij een oogenblik stil en scheen zich te bedenken. Doch ziet, alsof hij een vast besluit genomen had, ijde hij over het verdek naar de voorkajuit. Wat zou hij doen? Zich aan het bevel gaan onttrekken? Den kapitein opzoeken en hem vragen of hij het woord van den stuurman niet kon vernietigen? Niets van dit alles. Twee minuten later keert hij moedig en vastbesloten terug, en grijpt met zijne knuistjes de touw ladder aan. Daar ging het nu naar boven zonder eenig beletsel.

Mijne oogen volgden hem tot ik duizelig werd. Toen wendde ik mij tot den stuurman, en vraagde: „Waarom zendt gij dezen zwakken knaap den mast in? Ik vrees waarlijk dat hij niet levend weder beneden komt!”

„Dat deed ik,” zei de stuurman, „om een menschenleven te sparen. In zulke gevallen als het tegenwoordige, zijn ons dikwijls genoeg mannen van dracht en gewicht naar omlaag getuimeld; knapen echter nog nooit. Zie maar eens hoe flink hij klautert. Hij houdt zich vast als een eekhorntje! Ik hoop, dat hij nog weder behouden omlaag komt.”

Weder keek ik omhoog tot tranen mijne oogen

verduisterden en ik mij wel omkeeren moest. Ieder oogenblik vreesde ik hem naar omlaag te zullen zien vallen; maar na vijftien of twintig minuten was hij wel behouden weder aan den voet van den mast. De zaak was geschied, hij had het er goed afgebracht; het zeil zat weer vast, en nu verheugde hij zich dan ook innig dat hij behouden beneden was en zulk een moedig stuk had mogen volvoeren.

Dienzelfden dag zocht ik dien jongen nog eens op, om eens vertrouwelijk met hem te spreken, en ik vraagde hem waarom hij zich bedacht had, eer hij naar boven klom. Daarop had het volgende gesprek plaats:

„Waarom liept ge zoo schielijk weg, mijn jongen?”

„Ik dacht dat ik eerst wel eens bidden mocht, mijnheer.”

„Zóo, gingt ge bidden? En bidt gij wel eens meer?”

„Ja, mijnheer, voorzeker. Maar ditmaal kwam het mij des te noodzakelijker voor, omdat ik bij mijzelven dacht: ge komt er nooit levend af. Daarom ijde ik naar de kajuit en beval mijne ziel in Gods handen.”

„Zeer goed. Waar leerde men u bidden?”

„Mijne moeder zond mij naar de zondagsschool, mijnheer, en de leermeesters daar scherpten het ons allen in, dat wij bij alles wat wij ondernemen met het gebed tot God moeten beginnen. Dat heb ik sedert ook altijd gedaan. Toen ik nog op de zondagsschool ging en bij moeder was, heb ik het wel eens vergeten, maar sedert ik zoo heel alleen de wijde wereld inging, is mij alles veel duidelijker en klaarder geworden en komt mij telkens in de gedachten terug wat ik vroeger leerde, en verzuim ik vooral het gebed niet. Dan gevoel ik mij niet meer alleen.”

„Heel goed, heel goed, mijn jongen,” zei ik, en ik klopte hem op den schouder, „houd u daar maar bij, en gij zult niet ongezegend wezen. En wat was dat voor een boek, dat gij in den zak hadt toen gij in den mast klom?”

„Dat was een Testament, mijnheer. Dat is het boek, hetwelk mijn leermeester mij gaf, toen ik van de zondagsschool ging. Ik dacht: kom ik om, dan wil ik toch Gods Woord dicht bij mijn hart hebben.”

Ik had dien jongen werkelijk liefgekregeen, en ik twijfel er niet aan, of ook mijne lezers zullen dat doen.

Wijngaarden in Palestina.

Het welslagen van den landbouw in Palestina hangt grootendeels af van de geschiktheid des lands voor wijnboerderij. In den tegenwoordigen tijd levert de wijnbouw 40 tot 50 percent betere uitkomsten op dan eenig andere tak van landbouw. Het gevolg hiervan is dat elk jaar meer en meer land met wijngarden beplant wordt, en verschillende verbeteringen worden aangebracht en nieuwe proefnemingen gedaan.

De Duitsche en Joodsche koloniën rondom Jaffa

en in de omstreken hebben tot nog toe de beste wijnboerderijen en zij maken den besten wijn. Uitgestrekte oude wingerden, door de oorspronkelijke bevolking gekweekt zijn echter nog te zien te Eskol, en Ramalla, en andere plaatsen in den omtrek van Jeruzalem en Bethlehem. Er kan weinig twijfel bestaan (zegt de Consul Gillman), dat binnen een niet ver verwijderden tijd de wijngaarden de heuvelen van Juda zullen bedekken tot zulk eene uitgestrektheid als nooit tevoren bekend was. Iets bijzonders in den wijnbouw is, dat de druiven bloeien totdat zij rijp zijn en er geen druppel regen valt, om den grond te bevochtigen. Dit verklaart mogelijk waarom de druiven hier niet beschadigd worden door roest als in andere landen.

Spurgeon.

Spurgeon had groot vertrouwen in hetgeen één enkel man vermag. „Wanneer er iets te doen is,” zeide hij, „hetzij in de kerk of in den staat, dan kunt ge er op aan, dat het gedaan wordt door één man. De geheele geschiedenis der kerk, van den vroegste tijden aan, leert ons immer hetzelfde. Van tijd tot tijd is een Mozes, een Gideon, een Jesaja, een Paulus opgestaan, om een bepaald werk te doen, en wanneer zij van het tooneel verdwenen, dan scheen hun arbeid geëindigd.

Het is niet ieder gegeven, om gelijk Mozes, den Jozua te zien, die bestemd is, om zijn werk te vervolgen en te voltooien. God kan voor ieder man een opvolger verwekken, maar die man zelf behoeft zich daarover niet moeielijk te maken; hij zou daar zelfs verkeerd aan doen. Ik ben ook tegen de stichting van fondsen voor godsdienstige doeleinden, 't is beter het geld te gebruiken voor de behoefte van het oogenblik. Er zijn, die mij geld hebben aangeboden voor een studie-fonds in verband met mijn college, tot opleiding van evangeliëdienaren. Ik heb het niet aangenomen. Waarom zou ik geld bijeen brengen, om na mij een onderwijs te doen voortzetten, dat ik misschien geheel zou afkeuren? Neen, laat ieder geslacht in zijn eigen behoeften voorzien. Als ik een opvolger hebben zal in het college, laat hij dan doen als ik heb gedaan, en voorzien in de geldelijke behoeften van zijn eigen onderwijs.

Ik zou wenschen, dat nooit ofte nimmer kapitaal werd opgelegd voor een godsdienstig doel, want ik weet geen enkele kerk, die van opgelegd kapitaal bestaat, en voor welke dat niet eer een vloek dan een zegen is geworden. Voor ieder godsdienstleeraar is het van groot belang, dat hij alle uitwendige middelen trachte af te wenden, waardoor zijn onderwijs zou kunnen schijnen te leven als het dood is. Zoo er geen opgelegde kapitalen waren, zou een dwaling spoedig worden opgegeven, terwijl ze, gesteund door die kapitalen, kunstmatig in het leven gehouden wordt.”

De negers in de Vereenigde Staten zijn in lange niet arm, daar zij voor een waarde van 264 millioen dollars belasting betalen.

Daar de schatting nimmer tegen de volle waarde geschiedt, zoo kan men de volle waarde gerust op 350 millioen dollars, of nog hooger, schatten, zoodat, indien dit kapitaal gelijkelijk werd verdeeld, en de negerbevolking $3\frac{1}{2}$ millioen bedroeg, ieder neger, oud of jong, nog één honderd dollars kapitaal in eigendom zou bezitten.

Ongewenschte publiciteit.

Iemand vroeg eens aan den hofprediker Bisschop Sack, of hij zich had laten afbeelden, daar men toch algemeen wenschte zijn portret te bezitten. Sack antwoordde: „Den lust om mij te laten uitschilderen heb ik voor altijd verloren, sedert mij daaromtrent iets bejegend is, hetwelk misschien op die wijze nooit meer heeft plaatsgehad.”

„Vóór eenige jaren bezocht ik een oud vriend op het land woonachtig, en reed met hem bij zeer schoon weder in een open rijtuig naar Freijewald. Toen wij op het hooge veld kwamen, zagen wij een armen man in een kort wambuis voor ons uitgaan. „Ziet gij wel,” zeide de heer Von N. N. tot mij, „hoe vreemd die man zijn broek van achteren gelapt heeft; wat zou dat zijn? Dat ziet er potsierlijk uit.”

Toen wij naderbij kwamen, liet hij ophouden en vroeg den bedelaar, wat dat voor een portret was, hetwelk hij in zijn broek genaaid had? Maar wie beschrijft de verbazing van den heer Von N. N., toen hij in deze afbeelding de welgelijkende trekken van een lid zijner eigen familie ontdekte, en op het achterdeel eens landloopers niets minder dan het gelaat van zijn grootvader weervond. „Mensch!” riep hij uit, „hoe komt gij aan deze beeltenis, en hoe is zij op deze plaats gekomen?” „Ach, genadige heer! een man in Neustadt heeft ze mij ten geschenke gegeven!” „Hoe is die man er aan gekomen?” „Vóór eenige jaren heeft de rentmeester te B., toen de heer Von N. N. gestorven was, vele oude schilderijen en papieren uit een rommelkamer laten verkoopen. Daaronder bevond zich ook dit portret, en daar nu het doek, waarop juist het hoofd is afgebeeld, nog het sterkste was, heeft mijne vrouw, dewijl wij geen andere lappen hadden, daarmee mijn gescheurde broek versteld, en vandaar is het juist op deze plaats gekomen.” „Daar kan het echter niet blijven zitten,” hernam de heer Von N. N. „Man! het is het portret van mijn grootvader. Ik zal u 2 daalders geven, snij het er uit.” Dit voorstel werd op staanden voet aangenomen en uitgevoerd. Zoo kan het iemand gaan, die zich laat portretteeren.”

ONZE BOEKENTAFEL.

De schoone uitgave van den **Statenbijbel** door den Flakkeeschen boekhandel wordt geregeld voortgezet. Men is reeds gevorderd tot Jesaja. We maken onze lezers bij voortduring op deze uitgaaf opmerkzaam.

Onder de nieuwe uitgaven der H. H. HÖVEKER & Zoon, verdient allereerst de aandacht de herdruk van het welbekende boek van D. Alcock: **De vreemdeling in de valleien**. 't Is onnoodig tot aanbeveling nog iets te zeggen. De uitvoering is thans uitstekend.

In de **smeltkroes** heet een hoogst treffend verhaal uit den tijd der vervolgingen in Schotland, tegen de Covenanters, die niet onder de bisschoppelijke Staatskerk wilden bukken en hun trouw aan den Heere en zijn dienst op harde wijze boeten. 't Is geen vroolijk verhaal, maar een vol van hooge poëzie, van een „ingaan door vele verdrukkingen.” Schrijver is de heer T. M. LOOMAN, geen onbekende voorwaar!

De heer P. J. KLOPPERS geeft ons in twee aantrekkelijke boekskens: **Een geloofsheld** en **Een man naar Gods hart**, het leven van Luther en dat van Calvijn in tafereelen te aanschouwen. Hoe de schrijver dit doet, behoeven we onzen lezers, die hem kennen, wel niet duidelijk te maken. De beeltenissen der Hervormers strekken den boekjes tot sieraad.

VAN BUNGENER'S **Kerstmis, of de vlucht der Hugenoten**, naar het Fransch door Ds. J. P. HASEBROEK, verscheen reeds *de 3^e druk*. Met deze vermelding volstaan wij.

De heer GERDES geeft in een aantal flinke verhalen ons de daden te aanschouwen van de zeehelden Tromp, Evertsen, Van Heemskerk en Piet Hein. Onnoodig te zeggen wat uitnemende boekjes dit zijn voor jongens, terwijl de nette maar eenvoudige uitvoering, deze uitgaven door lagen prijs onder aller bereik brengt.

Al deze uitgaven der H. H. HÖVEKER & Zoon zien er ook keurig uit. De plaatjes zijn werkelijk schoon; de druk flink.

Naast deze uitgaven plaatsen we zonder vrees voor tegenspraak de gelijksoortige van den uitgever G. F. CALLENBACH te Nijkerk. Ook hier vindt men een rijke verscheidenheid en elk zondagsschoolonderwijzer zal er iets van zijne gading aantreffen. Ook dit jaar zien alle boekjes er keurig net uit en zijn met fraaie omslagen en plaatjes voorzien. Gelijk de prijzen bij de heeren Höveker van „Capadose” worden ook deze bij een bestelling van minstens *f* 10 met 50% verminderd.

Leerzaam en schoon zijn de „**Geschiedenissen uit den Bijbel**,” elk met 4 plaatjes en prenten op den omslag voor de jongere leerlingen. Abraham, Mozes, David, Jona, Daniël en Esther worden hier

behandeld. Ook zijn er zes **bijbelsche platen**, onder dezelfde titels in zwartdruk en in kleurendruk, met een onderschrift onder elke plaat.

Ook hier treffen we bekende schrijfsters en schrijvers aan, als BETSY, ADELPHA, HOOGENBIRK e. a. Laatstgenoemde gaf in **Elk zijn werk** een geschiedenis die leerzaam is voor opvoeders zoowel als voor die opgevoed worden. In **des Heeren hand** en **Onwettend bewaard** zijn treffende verhalen van uitredingen en bewaringen, die wijzen op Hem, wiens arm nog niet is verkort, gelijk zijn oor niet zwaar geworden om te hooren. De heer Hoogenbirk verstaat daarbij de kunst van zeer boeiend te vertellen, wellicht juist wijl hij zijn letterkundigen arbeid, voor zoover die de jeugd betreft, steeds beperkt houdt en daardoor frisch blijft.

Over het werkje **Van Oost naar West** (Columbus' reizen) door J. BRESSEN, spraken we reeds. In **De Zoon van den Wijngaardenier** schetst BAS ons een voorval uit Calvijns leven. 't Is een aantrekkelijk, zeer lezenswaard boekske.

Over andere uitgaven van den heer CALLENBACH later. Voegen we er nog bij dat ook van diens vroegere uitgaven, waaronder tal van herdrukken, een rijke keus is en — dat met elks beurs is gerekend.

Zeer verdienstelijke uitgaven levert ook de heer A. BERENDS te 's Gravenhage voor zondagsscholen, bibliotheken, enz. Ook hier worden alle zondagschooluitgaven bij bestelling van *f* 10.— en hooger tegen de helft der prijzen berekend. De uitvoering van plaatjes en omslagen, zoowel als druk en inhoud der boekjes is flink. Men vindt hier trouwens namen als: Gerdes, Luitingh, De Liefde, enz. die alles zeggen. Voorts opent de heer Berends een **Christelijke Bibliotheek voor Jongelieden**, waarin het plan bestaat elk jaar twee deelen van verschillende omvang te doen verschijnen, beide met platen. Buiten intekening wordt de prijs met 25 cent per deel verhoogd; alleen werken van de meest bekende schrijvers worden opgenomen. Ook zeer goede, degelijke boeken, welke vroeger verschenen en nu uitverkocht zijnde, bij het tegenwoordige geslacht bijna of in 't geheel niet bekend zijn.

Voor dit jaar verschijnen: E. GERDES, **De Zoon van den Geneesheer**, en J. C. LUITINGH, **De daden der Zeeuwen of de belegering van Middelfburg**. Ook dit plan belooft iets goeds.

CORRESPONDENTIE.

J. v. d. W. t. N. Uw schrijven was ons zeer aangenaam. Hoewel het plan voor het volgend jaar reeds is vastgesteld — 't zal meer dan een verrassen — toch zullen we ernstig wat ge zegt overwegen. Alleen is ons min duidelijk wat ge aan het slot zegt over zekere voorkeur, die bij de Red. zou bestaan. Zoudt ge dat met voorbeelden ons willen toelichten? We zien gaarne nader schrijven tegemoet. Een groote moeilijkheid is en blijft dat de Jongelingsverenigingen ons nog te weinig steunen. —

Over de antwoorden op de prijsvraag wordt weldra beslist.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

TWEE ZONEN.

Hoe de eersten de laatsten en de laatsten de eersten kunnen zijn, toonde de Heere Jezus zijnen jongeren aan in de gelijkenis van de arbeiders in den wijngaard. Maar nog op andere wijze kan het voorkomen; een wijze, die nog veel erger is dan de eerste. Hoe dat kan stelde de Heiland voor in de gelijkenis van de twee zonen, welke wij lezen in Matth. XXI: 28—32.

„Een mensch had twee zonen, en gaande tot den eerste zeide hij: Zoon, ga henen, werk heden in mijnen wijngaard. Doch hij antwoordde en zeide: Ik wil niet; en daarna berouw hebbende ging hij henen. En gaande tot den tweede zeide hij desgelijks, en deze antwoordde en zeide: Ik ga heer; en hij ging niet. Wie van deze twee heeft den wil des vaders gedaan? Zij zeiden tot hem: De eerste. Jezus zeide tot hen: Voorwaar ik zeg u, dat de tollenaars en de hoeren u voorgaan in 't koninkrijk Gods. Want Johannes is tot u gekomen in den weg der gerechtigheid, en gij hebt hem niet geloofd; maar de tollenaars en hoeren hebben hem geloofd; doch gij zulks ziende, hebt daarna geen berouw gehad, om hem te gelooven.”

In de eerste plaats moet gelet worden op de zeer verschillende gelegenheden, waarbij de beide gelijkenissen werden uitgesproken, en het grootte verschil onder de hoorders, tot welken zij gericht waren.

De eerste gelijkenis was eene waarschuwing van den Meester aan zijne discipelen; eene waarschuwing, welke nut droeg. Zij, die toen zich aanstelden als eersten, zijn „laatsten” geworden, en hebben daardoor den voorrang gekregen. Doch de hoorders tot welken de gelijkenis van „de twee zonen” werd gericht, waren farizeën, die in hun hart reeds gedaan hadden, wat nog dezelfde week in 't openbaar zou geschieden; hun Messias, en daarmede den raad Gods tot hunne zaligheid, verworpen. Zij waren door God tot eersten gesteld, maar maakten zichzelf „laatsten.”

Zij hadden naar den zeer goed bekenden weg gevraagd, toen ze tot Jezus kwamen met den eisch: Zeg ons, door wat macht gij deze dingen doet en wie u deze macht gegeven heeft? Daarop had de Heere Jezus hun een wedervraag over Johannes den Dooper en diens zending gedaan, waarop ze geen antwoord geven konden. En toen hernam de Heere Jezus: „Zoo zeg ik u ook niet door wat macht ik dit doe. Maar wat dunkt u? Wie van de beide zonen heeft den wil des vaders gedaan? Hij die weigerde en ging? Of hij die huichelde en ongehoorzaam was?”

In twee soorten, voorgesteld onder het beeld van twee zonen, splitst zich de menschheid. Een liefelijk beeld: allen zijn *zonen*. Niet in dien zin, waarin wij als geloovigen het kindschap van God verkrijgen door de aanneming in Christus Jezus; maar in den zin van het woord: „Wij zijn Gods geslacht.” En daarmede legt het beeld onze ontzaglijke *verplichting* tot

gehoorzaamheid bloot. Wij zijn Gods geslacht; Hij heeft ons dus bij de roeping het vermogen om zijn wil te volbrengen gegeven. Wie ongehoorzaam is, is daardoor reeds veroordeeld.

Tot den eersten zoon ging de vader met het gebod: „Zoon, ga heen, werk heden in mijnen wijngaard!” Evenals bij de arbeiders in den wijngaard komt ook hier het gebod: „Ga heen en werk!” Ook hier geldt: men wordt niet zalig om te genieten, maar om Gods medearbeider te zijn. Deze zoon weigerde en zeide: „Ik wil niet!” Dat was oprecht. Niemand wil van nature. Gelukkig worden wil iedereen; maar zich Gode wijden met lichaam en ziel, voor Hem leven, heilig zijn, dat weigeren wij allen hoofd voor hoofd. Doch op die wel ongeoorloofde, maar oprechte weigering kan berouw volgen. Des menschen hart moet daartoe vernieuwd worden. Niemand kan tot den Zoon komen, tenzij dat de Vader hem trekke. Maar hier wordt de nadruk gelegd op 's menschen zijde. De wederspannige zoon heeft berouw. Hoe dat berouw ontstond doet hier niet ter zake. Want al is het volkomen juist dat de redding des menschen zoo geheel en al Gods werk is dat geen enkele waarachtig behoudene eenigszins zichzelf de eer zal geven, toch blijft het even waar dat het verloren gaan zoo geheel 's menschen werk is, dat geen enkele verlorene in enig opzicht het God kan verwijten. De berouwhebbende zoon *ging heen* en toog aan den arbeid. Na de weigering van den eersten zoon wendde de vader zich tot den anderen met denzelfden eisch. Deze was een en al bereidwilligheid en onderdanigheid: „Ik ga, Heere!” Maar hij ging niet. Hij geleek volkomen op den eersten zoon daarin dat ze geen van beiden den vader wilden dienen. Maar in één opzicht was het verschil tusschen hen beiden hemelsbreed. Van de oprechtheid des eersten was geen spoor te bekennen. Hier was alles huichelarij. Hij beloofde maar deed niet. Daarmede was zijn vonnis geteekend — door hemzelve. Door zijn leugenachtige toestemming toonde hij volkomen op de hoogte van zijn plicht te zijn. Hij wist dat de vader recht had tot gebieden. Hij erkende ook dat hij instaat was te gehoorzamen. Maar hij wilde niet. Zijn onwil was dus van geheel anderen aard dan die zijns broeders. Des eersten onwil was een oogenblikkelijk opbruisend verzet; de zijne was weldoordachte rebellie.

„Wie van deze twee heeft den wil des vaders gedaan?” Op deze vraag konden ook de farizeën niet anders zeggen dan: „De eerste.”

En daarop volgt de gestrengte veroordeeling: „Tollenaars en hoeren gaan u voor in het koninkrijk Gods.” Deze zondaren staan gelijk met den eersten zoon. God heeft hun door zijn gezant Johannes den Dooper het bevel gegeven om heen te gaan en te arbeiden in zijn wijngaard. Eerst onwillig zijn ze later gegaan. Ook tot de schijnheilige farizeën kwam door denzelfden mond hetzelfde bevel. En zij kwa-

men om gedoopt te worden. Ze toonden zich gewillig. Maar zijn ze gegaan? Nóg stonden ze buiten den wijngaard. Ja, wat meer zegt: ze waren op het punt om die andere gelijkenis waar te maken, welke spreekt van landlieden, die den erfgenaam buiten wierpen en hem doodden *omdat* hij de zoon was. De tollenaars en hoeren, de laatsten, door hen veracht en buiten het koninkrijk gesloten, gingen hen voor. Kwamen zij achteraan? Ach, ze zouden nooit binnenkomen, maar huis en wijngaard uitgeworpen worden door den vertoornden Vader, als Hij, veertig jaar later, als Rechter optrad!

Ook op deze wijze kunnen laatsten de eersten worden, en eersten — *te* laat komen! De ontzaglijke les voor *allen* die de gelijkenis lezen — ook dus voor ons — ligt hierin, dat dit te laat of nooit komen kan plaatsvinden onder het ontzettendst zelfbedrog; onder het mom van extra-godsdiensigheid.

Laat ons dus toezien dat we leeren!

W.

EEN SLECHTE RUIL.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

Den 22sten April verliet daar een man de Nederlanden, aan wien Filips middelijkerwijze tot heden het behoud zijner Staten te danken had. Gegriefd en miskend, door kerker en dood bedreigd, had hij geweigerd den nieuwen eed van trouw af te leggen, welke Margaretha van al 's konings ambtenaren gevorderd had. Immers was hij zichzelf bewust den ouden eed nimmer geschonden te hebben; steeds had hij Filips' belangen en den welstand dezer landen naar zijn beste weten voorgestaan, en zoo iemand dan begreep Oranje, dat deze nieuwe eed hem verplichten zou om de inquisitie en 's konings wraak te dienen in het verwoesten en ontvolken van een land, dat hem lief geworden was als zijn geboortegrond. Vergeefs had Margaretha, vergeefs hadden Egmond, Hoorne, Aerschot, en wie niet al gepoogd hem van besluit te doen veranderen: Oranje vertrok naar zijne bezittingen in Duitschland.

't Was niet te vroeg. Wel hadden de oproerlingen en kettters het hoofd in den schoot gelegd; wel was met den val van Valenciennes elke weerstand gebroken, maar 's konings wraakzucht moest voldaan. Neen, niet gedwongen tot onderwerping, maar gestraft, moesten de kerkenschenners worden; de beeldenstormers en zij, die hen hadden geduld, allen moesten van de aarde verdaan. Vergeefs had zich in den geheimen raad des konings eene stem voor de Nederlanden verheven; vergeefs had de prins van Eboli herhaalde malen den raad gegeven, dat de koning nu toch zijne belofte aan de Nederlanden gedaan, zou vervullen en er zelf zou heengaan om den toestand te bezien en orde op de zaken te

stellen. En toen de prins zag dat de koning er toe overhelde, 's prinsen gehaten tegenstander, den wreeden en willekeurigen hertog van Alva daarheen te zenden, had hij zichzelf aangeboden om het bestuur te aanvaarden. Doch neen, niet de stem van wijze gematigdheid vond weêrklank in 's konings hart; zooals de trillingen der snaar zich het willigst mededeelen aan gelijkgestemde voorwerpen, zoo won Alva steeds meer invloed op het hart van zijnen dweepzieken vorst en straks was diens besluit onherroepelijk genomen.

Een kruistocht werd tegen de ongeloovige kettlers uitgeschreven. Hun steden moesten verstoord, hunne lichamen verbrand, hunne akkers vertreden, hun geld moest de Spaansche schatkist verrijken. En voor zulk een taak was de keuze op geen onwaardige gevallen. Reeds van zijne jeugd aan had hij tegen de ongeloovigen gestreden en steeds had hij er den koning op gewezen, dat stroomen gouds naar het Escuriaal zouden vloeien, zoodra deze maar besloot den kettlers loon naar werk te geven. Europa kende geen volkomener krijgsman en veldheer in zijn tijd. Wist hij zijne talenten ook gering in het winnen van veldslagen, niemand evenaarde hem in het vermijden daarvan, en hij kon zich troosten met de gedachte dat hij althans meer steden veroverd had dan menig veldheer vóór hem.

Hij was in het jaar 1508 uit keizerlijk geslacht geboren. Toen hij een kind van vier jaar was, sneuvelde zijn vader in een slag tegen de Mooren. Haat tegen de ongeloovigen en het vermijden van hunne dweepzieke troepen in openlijke slagen, dat waren de lessen, welke zijn grootvader en verzorger den knaap reeds inboezemde. Nauwlijks zestien jaren oud, schitterde hij reeds in den krijg door zijn wanhopigen moed. Nauw twee en twintig jaren oud, klonk zijn roem reeds wijd en zijd, toen hij keizer Karel als legerhoofd op diens tocht tegen de Turken vergezelde en zijn uitstapje van Hongarije naar Spanje in zeventien dagen heen en terug, eenig en alleen om zijn jeugdige echtgenoot te bezoeken, verhoogde de middeneeuwsche glorie, waarin deze zoon des geluks zich baadde. Straks vocht hij in Tunis, maar onsterfelijken roem verwierf hij zich in den strijd tegen de Protestanten in Duitschland, toen hij het keizerlijk leger in het gezicht der vijanden over de Elbe voerde en den slag bij Muhlberg won. 't Mocht dan ook met recht een stoute daad heeten. Maximiliaan van Beieren had den jongen hertog herhaaldelijk gewezen op zijn roekeloos bestaan en had hem hevige verwijten naar het hoofd geslingerd. En nu, de overtocht om zes uur des avonds begonnen, was volbracht, de zege als in de schemering van den eigen dag behaald, Johan Frederik van Saksen zwierf als een vluchteling door de Smalkaldische wouden.

„Maar stond dan de zon stil op haar baan, als toen uw groote voorganger Jozua de Amalekieten

in de dalen van Ajalon sloeg?” vroegde koning Hendrik den jongen veldheer verbaasd.

„Sire, ik had het waarlijk te druk met de zaken die op aarde te doen waren, om op de loop der hemellichamen acht te geven,” was het zedig antwoord van den overwinnaar. En toch zwol diens hart, toen Maximiliaan van Beieren, niet lettende op het bloed, dat op den blauwen wapenrok van den veldheer kleefde, op hem toesnelde en hem in zijne armen sloot, hem vergeving vragende voor zijn twijfel en verwijt van de vorige dagen. Nog schitterde hij toen 's keizers troepen Metz belegerden, ook hierin, dat hij den keizer wist te bewegen, het beleg op te breken, toen duizenden bij duizenden van Karels troepen onder het zwaard der belegerden of van honger en ellende omgekomen waren. Daarna scheen het, of zijn gelukster zich naar den horizont wendde. Tot onderkoning van Italië benoemd, moest hij de luimen van den heiligen Vader ontzien en zich diens bevelen laten welgevallen, terwijl Lamoraal, graaf van Egmont, hem de lauweren van St. Quentin en Grevelingen, in den strijd tegen Frankrijk, ontstal. Eeuwige wrok had hij den Nederland-schen mededinger gezworen en nu was de kans zoo schoon om zich op dezen te wreken.

Waarom zouden we ons wagen aan eene beschrijving van het veelzeggend gelaat? Misschien zal de uitgever zich wel de moeite willen getroosten, het vroeg of laat in deze serie van tafereelen eene plaats te geven. En 's mans karakter zal uit zijne handelingen genoegzaam blijken. Slaan wij liever een blik op de werktuigen, die hij tot zijn doel koos. Tien duizend uitgelezen strijders, uit Lombardije, Napels, Sicilië en Sardinië gelicht, stonden onder zijne bevelen; 't mocht een keurbende heeten, zoowel wat krijgsroem als uitmonstering betref. Van zijne veldheeren noemen wij slechts Juliaan Romero, don Ferdinand de Toledo, Vitelli en Cerbilloni, terwijl Pacheco hem als vestingbouwkundige vergezelde.

Een vreemden weg volgde het leger. Van Cartagena ingescheept naar Nizza, trok het de Zee-Alpen over, schoof als een kronkelende slang door Savoye en Lotharingen, onder bescherming van Frankrijks legertroepen, wijl de koning van dat land vreesde, dat de Hugenoten zich zouden verzetten tegen den doorgang der Spanjaarden; door een Zwitsersch leger begeleid, wijl de bergbewoners duchtten, dat het hun vrijheid gold; zoo bereikte het eindelijk de Nederlanden. Zijn legerhoofd voedde de schoonste verwachtingen. Hij had immers „mensen van ijzer getemd,” waarom zou hij „geen volk van boter” kunnen kneeden?”

Margaretha zag hem naderen met het hart bers-tend van wrok en spijt. Vergeefs had zij Filips, vruchteloos Alva gewaarschuwd. Beiden hadden zich aan haar vermaan niet gestoord, maar zij had niet vergeefs de school der Jezuiten doorloopen, niet voor niets had zij veinzen geleerd. Nog niet bewust, dat

de laatste schaduw van gezag, welke zij bezat, op dien gehaten man overgedragen was, wilde zij zich in de omstandigheden schikken en hem althans voor zich winnen. Van harentwege liet zij hem aan de grenzen door Noircarmes en Barlaymont begroeten, en op hare aanmaning heette stad voor stad hem welkom en beval zich in zijne genade aan. En de stoere hertog, hoe ontving hij de groetenisse, hem gebracht?

„Ik ben hier, dat is al vast zeker! Of ik meer of minder welkom ben, dat beteekent mij minder!”

Voorzeker, men kon dien man niet verdenken, dat hij althans niet met een genoegzame mate van koelbloedigheid gewapend was tot de taak, welke hij had aanvaard.

Te Thienen ontmoette hem Egmond. De man, die zich gehaast had om den nieuwen eed af te leggen, die reeds maanden lang vruchteloos gearbeid had om door overdreven dienstbetoon den storm af te weren, welke hem uit Spanje bedreigde, stond tegenover zijn grootsten vijand, die zijn doodvonnis reeds onderteekend had. Egmond bracht hem paarden ten geschenke en Alva beantwoordde zijne hoffelijkheid met hem aan zijne omgeving voor te stellen als „den grootsten ketter.” Helaas, dat hij het glimlachend deed, anders had de ongelukkige graaf nog intijds kunnen luisteren naar de waarschuwingen van Oranje en zich uit de voeten hebben kunnen maken.¹⁾ Egmond scheen wel met blindheid geslagen. Niet slechts behandelde de hertog hem zoo koel mogelijk, maar hij gaf hem zelfs te verstaan, dat hij zich de moeilijke reis wel had kunnen sparen. Hij zou ze ook niet maken, als het niet strikt noodig was. Toch bedacht hij zich. Zijne prooi moest niet tot voorzichtigheid aangemaand worden en nog was het voor Alva tijd om zijn eerste misgreep te herstellen, vóór zijn slachtoffer hem ontging. 't Was dan ook zulk een schok, eensklaps den gehaten mededinger voor zich te zien, die hem de lauweren van St. Quentin en Grevelingen ontstal. Maar nu, deze menschenlijke dwaasheid is reeds over. Eer nog Egmond den tijd gehad heeft zich geërgerd te gevoelen over de koelte, waarmede hij bejegend wordt, slaat de hertog den arm om zijn hals en als trouwe vrienden rijden zij Brussel binnen. Tot hun leedwezen moeten zij scheiden. Egmond begeeft zich naar zijne woning.

Alva heeft geen dag, geen uur te verliezen. On-

¹⁾ De lezer zal hier misschien de vermelding missen, als zouden Oranje en Egmond elkaër gesproken hebben voor het laatst in tegenwoordigheid van een in den schoorsteen verborgen Calvinist en als zou deze de woorden opgevangen hebben: „Goeden dag, prins zonder land!” — „Vaarwel, graaf zonder hoofd!” Wij behoeven toch wel niet te zeggen, dat ernstige mannen in ernstige oogenblikken zich niet zulke flauwe, niets beteekenende uitdrukkingen laten ontvallen. Slechts één geschiedschrijver deelt dit mede en voegt er dan nog voorzichtiglijk bij, dat hij het „van hooren zeggen” heeft.

middellijk geeft hij zijne bevelen en dan spoedt hij zich naar het paleis der landvoogdesse om haar zijn lastbrief te toonen en het haar duidelijk te maken, dat zij, ja, in Brussel kan blijven wonen, als ze het begeert, maar dat hij er van nu af onbeperkt regeeren zal. 't Was voorwaar reeds een slecht teeken, toen de lijfwacht van de landvoogdes den vreemden huurlingen geen toegang tot het paleis wilde verleen en er reeds in het eerste uur het beste bloedige schermutselingen voorvielen tusschen de beide partijen. Maar wie zou, in zulke tijden, op dergelijke aanwijzingen letten. Overtuigd, dat zijne troepen deze en dergelijke zaken wel onder elkaër klaren zouden, baande de legeraanvoerder zich zijn eigen weg.

En, als we op deze schijnbaar nietsbeteekenende bijzonderheid de aandacht vestigen, dan is dit om er den lezer bij den aanvang der geschiedenis van onzen worstelstrijd reeds bij te bepalen, dat geheel het Spaansch vertoon aan het euvel leed: zich minder te bekommeren om de zaken der minderen, voorwaar, een beginsel, welks toepassing onder Gods Voorzienigheid er niet weinig toe bijgedragen heeft, de zege aan ons te brengen. Dat beginsel heeft Alva's zenuw doorgesneden; het heeft zijn opvolger door hartzeer vergiftigd; een Don Juan doen wegwijnen; een Parma verlamd. Waarlijk, wie koning Filips van lichamelijken moord vrijspreken wil, niemand kan ontkennen, dat zijne staatkunde zijnen eigen, zijnen meest getrouwen dienaren den doodsteek gaf.

Doch, we staan op een keerpunt onzer historie. De veinzerij heeft uitgediend, het open spel begint. Laat ons de landvoogdes een weinig tijds gunnen om hare krachten te verzamelen, teneinde, zooals de Franschman het uitdrukken zou, tegenover een slechte fortuin een goed gelaat te zetten. Vermomming wijkt voor openbaar geweld, maar ook lijdelijkheid voor openbaar verzet. De teerling is geworpen. Het tijdperk van lijden is ten einde, we naderen nu de dagen van strijd. De drukking der melk had hier in ons goede Holland boter voortgebracht, maar de man, die de boter wilde kneeden tot niets zou de ijzeren wet der ondoordringbaarheid ook voor de smeltende stoffe zien doorgaan. De druk der tirannen wekt verzet.

En God in den hemel zag dat spel en had er zijne hand in.

SINAÏ.

Een der jongste reizigers naar den berg Sinaï, de heer Charles Grad, deelt o. a. het volgende meê.

Eenige monniken der Grieksche Kerk leiden hier een zeer eenzaam leven. De berg wordt ook Horeb genoemd: de Arabische naam is Diebel Musa, of berg van Mozes. Sinaï wordt maar weinig door reizigers bezocht.

Eenige geleerden, die de bergen bezocht hebben, meenen dat andere toppen waarschijnlijk de Sinaï der Joden geweest zijn, dan die welke de Grieksche monniken houden voor de plaats, die eenmaal met wolken en rook omringd werd, toen Mozes den berg beklom. Algemeen echter wordt aangenomen dat het tegenwoordige klooster is gevestigd op den waren Sinaï.

Verscheiden mijlen in den omtrek vindt men geen woningen. Het is een streek van zandvalleien en kale granietbergen. Naar alle zijden ziet men kale heuvels van grijzen steen of rots. Nergens is eenige plantengroei, behalve in den tuin van het klooster, waar de toppen van eenige cypresboomen zich boven de muren verheffen. In vroeger tijden werden de reizigers en vreemdelingen met touwen naar boven geheschen; nu echter wordt de poort open gehouden. De monniken hebben nu niet meer hun vijanden te bevechten, gelijk in vroeger dagen, toen de Arabieren hen zochten om te brengen.

Binnen de hooge muren zijn onderscheiden gebouwen, gescheiden door nauwe, donkere gangen. De muren hebben openingen voor kanonnen en geweren. Eenige kanonnen zijn gemonteerd, doch worden thans meer beschouwd als merkwaardigheden dan als van dienst tot afwering van den vijand.

De twee voornaamste gebouwen zijn de kerk, en de kapel van den brandenden braambosch, alwaar — volgens de plaatselijke overlevering — Jehova met Mozes sprak.

De bibliotheek was eenmaal rijk in letterschatten; maar deze zeldzame schatten en eenige handschriften, zijn weggevoerd. Hier vond de geleerde en onvermoeide Tischendorf den tekst van den Bijbel, nu wel bekend onder den naam van den Codex Sinaïticus.

De heer Grad vond de monniken zeer vriendelijk en gastvrij; zij namen dankbaar het geld aan, hun aangeboden voor zijn verblijf aldaar. Het klooster is nu zeer arm, en bestaat grootendeels van aalmoezen. Er zijn tegenwoordig slechts dertien monniken, meestal geboortig uit de Grieksche eilanden, en wel bejaard. Hunne lange, witte baarden geven hun een eerwaardig voorkomen.

Nieuwe komen nu en dan, en toen de heer Grad het klooster bezocht, waren twee jonge mannen juist daar gekomen om een leven van vrome afzondering te leiden.

Weinige gebouwen in beschaafde landen zijn zoo oud als de gebouwen binnen deze muren. Het klooster werd gesticht in de zesde eeuw, en de kerk in dit tijdvak gebouwd, staat nog daar.

De hoeksteen, zoo zegt het opschrift, werd gelegd in het jaar onzes Heeren 527 door Justinianus en zijne vrouw Theodora. Achter de kerk, gedekt tegen de zon, zijn de putten, die het klooster voorzien van versch en helder water. Volgens de meening der monniken zijn dit de putten, waar Mozes de dochters van Jethro bijstond om haar vee te drenken.

De heer Grad beklom den top van den Sinaï. Omtrent 3000 ruw uitgehouwene trappen leiden naar den top. Een minder steile weg wordt echter door de meeste bezoekers verkozen, boven dien der steile trappen. Op den weg naar boven is een oude kapel, gewijd aan de Heilige Maagd. Nog twee andere kleinere kapellen bevinden zich op het steile pad. Deze laatste zijn toegewijd aan de profeten Elia en Eliza. In de kapel van Elia wijzen de monniken eene opening in de rotsen, alwaar deze profet zich begaf na het dooden der Baäl-priesters.

Boven op den berg zijn Grieksche en Mahomedaanse kapellen, daar de berg zoowel het voorwerp der eerbiediging voor Christenen is als voor de volgelingen van Mahomed. Deze laatste bezocht ook den berg, van den kruin des bergs voer hij ten hemel. Op deze plaats mengen zich de verhalen des Bijbels en die van den Koran. En zoo bekleedt dit onherbergzaam oord een voorname plaats in de geschiedenis, beide der afstammelingen van Izaäk en van Ismael.

EEN GODVREEZEND KONING.

I.

Het geslacht der Hohenzollerns, waarvan thans een lid als keizer van Duitschland en koning van Pruisen regeert, is rijk gezegend. Onder de vorsten uit dat stamhuis zijn er echter weinigen, die zoo ondubbelzinnig in handel en wandel toonden dat het hun ernst was den Koning der koningen te eeren en te dienen als de overgrootvader van den tegenwoordigen keizer, Friedrich Wilhelm III, en zijn Godvreezende gade, koningin Louise. Ze hebben zeer zware beproevingen moeten doorstaan, toen God gedoogde dat zij en hun land onder de ijzeren vuist van Napoleon vernederd werden en ze hun hoofdstad moesten verlaten om half als ballingen rond te zwerven. Maar de Heere heeft hun ook de overwinning te aanschouwen gegeven. Hun zoon heeft met eere geregeerd. En zijn broeder die hem opvolgde, de „Heldenkaiser”, was in de hand Gods het werktuig, waardoor Hij den smaad en de vernedering, onverdiend door zijn Godvruchtige ouders van den tiran Napoleon ondergaan, op diens even onbetrouwbaren en revolutionairen neef Napoleon III, wreekte. En, ofschoon men misschien niet van al hun nakomelingen, die den troon bekleedden, zeggen kan dat ze God in nieuwheid des harten dienden, toch moet getuigd dat er tot nog toe geen onder was, die niet zijn doorluchtig geslacht tot eere verstrekke; ja, dat de volkeren van Europa Gode niet dankbaar genoeg kunnen voor den zegen, dien Hij hun schonk, door de heerschappij over een der machtigste volken der wereld aan dat geslacht toe te vertrouwen.

Welke bedenkingen men ook moge hebben tegen Duitse staatkunde of onvrijheid; laat men eens indenken wat het zou geweest zijn indien Duitschland een keizershuis had, dat alleen van de diep zondige vermaken, ja soms duivelsche uitspanningen wist, waaraan machtige vorsten maar al te dikwijls hun eigen zieleheil en het welzijn hunner volken hebben opgeofferd!

Waarschijnlijk zal het onzen lezers genoegen doen in den vorm van anecdoten een en ander te vernemen, dat het karakter van den uitnemenden Friedrich Wilhelm III schetst.

De kersen.

De kamerdienaar van den koning, later geheimekamerheer, Walter, een oprecht, eerlijk man, deelt het volgende mede.

„Toen de koning nog een knaapje van tien jaren was en ik den dienst bij hem waarnam, bracht op zekeren dag in de maand Januari, bij strenge koude een tuinjongen een korfje met schoone rijpe, in een drijfkas getrokken, kersen. Bij den aanblik daarvan verheugde zich de jonge prins en begeerde deze, in dat jaargetijde zeldzame, vrucht te genieten. Maar toen hij vernam dat zij vijf daalders moesten kosten, vroeg hij vol verwondering: „Wat! voor een handvol kersen vijf daalders?” Daarop keerde hij zich om, op beslisten toon zeggende: „Ik wil en begeer ze niet.” Kort daarop liet zich een burger uit Potsdam, een schoenmaker, aanmelden, die langen tijd aan zenuwkoortsen geleden had, en daardoor zeer in zijne zaken achteruitgegaan was, en nu, om weder te kunnen beginnen 20 daalders tot aankoop van leder behoefde, maar daar hij ze zelf niet had, in zijn grooten nood tot den kroonprins zich wendde met de bede, om ze hem als een genadig geschenk te willen geven. „Hoeveel heb ik nog in kas?” vroeg de kroonprins met een zichtbare uitdrukking van medelijden. Toen ik daarop zeide: 50 daalders, beval hij mij, den armen man de gevraagde 20 daalders uit zijnen naam te geven, en hem daarmede geluk te wenschen. Verblijd en diep geroerd ontving de werkman deze gift en verlangde zijne Koninklijke Hoogheid zelf zijnen dank te betuigen. Maar de prins verschoonde zich met de woorden: „Dat is in het geheel niet noodig, het zou den armen man maar beschaamd maken.”

Pens en knollen.

De koning ging eens, gelijk hij gaarne gewoon was te doen, alleen door de ledige straten van Potsdam, en kwam toen ook door de zoogenaamde Kerkstraat. Het was 12 uur en juist droeg een burgervrouw het bereide middagmaal op de gedekte tafel, waaromheen zich de familie geschaard had. De deur van het kleine huis stond open, en, uitgelokt door den rookenden damp der volle schotels, trad de welbekende koning binnen. „Wat hebt ge daar gekookt?”

vroeg de koning, „dat ruikt lekker.” „Ach, Uwe Majesteit,” zeide de vrouw beschroomd, „het is gewone kost, pens met knollen.” „Dat ken ik niet, ik ben verlangend het te proeven, ik wil mede eten,” en zoo plaatste hij zich tusschen de huisgenooten. Het smaakte hem goed, en inzonderheid beviel het hem, dat het gansche gerecht, zooals de huismoeder uitrekende, niet meer dan 2 groschen¹⁾ kostte. Hoe burgerlijk en zuinig de koninklijke tafel doorgaans ook was, toch was deze spijs nog nooit daarop verschenen. De koning gaf daarop aan den koninklijken kok in last, haar voor den volgenden dag te bereiden, berekend voor 20 personen. Het eten werd opgedragen, en de koning at, terwijl hij verhaalde hoe het gisteren gegaan was, met smaak, en dronk daarbij een goed glas zwaren wijn; evenzoo deden ook zijne gasten. Niet alzoo ging het de koningin en de prinsessen, die den neus toehielden en spottend lachten. Bij het nazien van de keukenrekening en bij het betalen daarvan, ontdekte de koning, dat de kok de pens en de knollen op 10 thalers berekend had, terwijl de koning had uitgerekend, dat zulks hoogstens één thaler kon bedragen. Hij ontdekte hier alzoo een openbaar bedrog, dat hij daarmede bestrafte, dat hij den kok met eigen hand, met zijn spaanschrieten stok, een dracht slagen toediende.

De boerenknaap en de ananas.

Eens vroeg de koning aan een boerenknaap, met een frisch en open gelaat, „of hij wel eens ananas gegeten had?” Toen hij dit ontkennend beantwoordde, reikte de koning hem een schijf toe, er bijvoegende: „Nu, eet het dan eens — met opletendheid.” Men beweert, dat de ananas smaakt als vele vruchten tezamen, en een bijmaak heeft van schier alle ooftsoorten. „Zeg mij, wat proeft gij daaruit? En de knaap, vergenoegd etende, antwoorde terwijl hij hetgeen hem het best smaakte noemde: „Heer koning! *Het smaakt als worst!*” Allen lachten overluid. De koning merkte glimlachend aan: „Zoo heeft ieder zijn eigen maatstaf, al naar hij denkt, gevoelt en oordeelt, en gelooft daarin gelijk te hebben. De een proeft in de ananas den meloen, een ander de peer, een derde de perzik, die knaap daar vindt naar zijn gevoel zijn lievelingsgerecht, *worst!*” in.

Het witte vest en de roode wijn.

Op zekeren tijd, terwijl de bedienden bezig waren op het slot te Potsdam de tafel voor het middagmaal te dekken, zag de hofmaarschalk, een nauwkeurig man, bij het binnentreden der eetzaal, dat een der lakeien een op een zijtafel staande flesch voor den mond zette en er een goeden teug uit nam. Verschrikt door de onverwachte tegenwoordigheid van dezen, die onmiddellijk over hem gesteld was, zette de drinker de flesch terstond neder, maar bemorste

¹⁾ Twaalf centen.

zijn wit vest met rooden wijn. Toen nu de hofmaarschalk, verontwaardigd over zulk een onbehoorlijk, streng verboden gedrag, den schuldige zijn dienst opzeide, trad de koning gelukkig juist binnen en was ooggetuige van dit kluchtig tooneel. Het nederknielen van den armen, in angst gebrachten man, weerde de koning ontevreden af met de woorden: „Geen mensch mag voor een mensch de knie buigen! dit voert hem alleen bij *ernstige* dingen, voor God; sta op! Wanneer gij weer dorst hebt, moet gij *witten wijn drinken*, opdat uw vest niet met rooden dus bevekt worde. Ditmaal zal het vergeven zijn; en” voegde hij er glimlachend bij: „den hofmaarschalk niet weder boos maken! Ieder moet zijn plicht doen.”

De koopman uit Koningsbergen.

Eenige jaren vóór zijn dood deed de koning, slechts van één adjudant, zooals hij gewoon was, vergezeld in een met twee paarden bespannen wagen, een rijtoer door de diergaarde. Onder degenen, die hij op den weg groette, herkende hij, terwijl hij langzaam reed, in een ouden man, een koopman uit Koningsbergen, die den koning en zijne ontslapen gemalin Louise, bij hun treurig verblijf aldaar, in de ongelukkige jaren van 1806 tot 1809 veel deelneming en gehechtheid getoond had. De koning liet den wagen aanstonds stilhouden en riep den Koningsberger, die niet ver vandaar met vrouw en kinderen stond, bij zijnen naam tot zich.

„Wat,” riep hij uit, „gij zijt in Berlijn, en gij komt mij niet bezoeken? Hebt gij mij wellicht ook vergeten? Ik vergeet echter de trouw en gehechtheid niet, welke gij mij en de nu zalige koningin, bij ons verblijf in Koningsbergen, zoo veelvuldig bewezen hebt. Waar zijt gij gehuisvest?” En de koning liet hem en zijne familie terstond, en den volgenden dag, en gedurig bij herhaling ter maaltijd noodigen.

Bij zijne terugreis naar Koningsbergen verblijdde hij hem en de zijnen met vele geschenken.

Goed geheugen.

In het jaar 1810 stond de koning te Potsdam, na geëindigden maaltijd, volgens zijne gewoonte, aan het venster, en naast hem stond de toenmalige overste van het eerste garde-regiment, Von Kessel. Naar de straat ziende, viel in de nabijheid van het slot zijn oog op een armoedig gekleeden man, die het ontblootte hoofd naar den koning richtte en een brief in de hoogte hield. „Dien man ken ik,” zeide de koning, „hij heeft eigenaardige gelaatstreken. Hij heet Arnold Schulz, is soldaat geweest bij het Maagdenburger garnizoen, heeft in 1792 onder mijn commando den veldtocht tegen Frankrijk medegemaakt en is voor Mentz gewond geworden.” De overste Von Kessel glimlachte. „Hoe zou Uwe Majesteit dat nog kunnen weten? Het is reeds 18 jaren geleden.” — „Wij zullen zien”, hernam de koning,

„laat hem boven komen.” Binnen gekomen zijnde vroeg de koning: „Hoe heet gij?” — „Arnold Schulz.” — „Soldaat geweest?” — „Ja Sire, bij het garnizoen in Maagdenburg; ik heb den veldtocht in 1792 medegemaakt en ben voor Mentz gewond geworden. Daar was Uwe Majesteit, toen nog kroonprins, mij bijzonder genadig, liet mij naar het naaste hospitaal brengen, zorgde voor mijne verpleging en gaf mij een geschenk.” — „Wat voert u dan nu naar Potsdam?” — „Ach, Sire, het gaat mij slecht! De Franschen in Maagdenburg hebben mij, omdat ik niet kan nalaten Pruisischgezind te zijn, mijn portierspost ontnomen; nu heb ik voor vrouw en kinderen geen brood meer, daarom kom ik mijn vorst om troost en hulp smeeken.” — „Die zullen u verleend worden, goede oude,” zeide de koning. Aanstonds werd hij van hoofd tot voeten gekleed en kreeg een toereikend wachgeld, totdat hij weder zou zijn aangesteld.

Wat er al niet van een Pruis kan worden.

Toen er eens sprake was van den in den oorlog tegen de Turken zoo beroemd geworden Russischen generaal-veldmaarschalk Von Diebitsch-Savalkansky, maakte de overste Von N. N. adjudant des konings, een geestvol, beminnenswaardig man, maar die zich, en door zijne goedhartigheid, en door talrijke familie, steeds in groote geldelijke verlegenheid bevond, en wiens schulden de koning reeds menigmaal betaald had, de opmerking, dat het hem bijzonder veel genoeg deed, dat de beroemde Von Diebitsch een geboren Pruis en in de koninklijke cadettenschool te Berlijn opgeleid was. „Daarom ziet gij, heer overste,” hernam de koning, „wat er al niet van een Pruis kan worden. Als de keizer van Rusland eens een minister van financiën noodig heeft, zal ik u aanbevelen.”

Deze pikante uitdrukking werd echter op zulk een toon uitgesproken, dat daarin de belofte op aanstaande tegemoetkoming lag opgesloten. Want toen de koning dezen zelfden wakkeren man, met wien hij gaarne schertste, kort daarop wederom een belangrijke som schonk, en deze in Pruisische banknoten, in een zeker boek, met *eerste deel* getiteld, gelegd had, vroeg hij vroolijk: „Hoe is u dat boek befallen?”

„Voortreffelijk,” antwoordde de overste, „de inhoud van het *eerste* deel was kostelijk, ik verlang naar het *tweede* deel.”

Nu herhaalde de koning het geschenk op dezelfde wijze en in denzelfden vorm, doch schreef nu op den band: *tweede en laatste deel*.

Met de wagen naar Rome.

Vóór zijne reis naar Italië, had hij een nieuwen wagen laten maken. Toen de wagenmaker in Berlijn dien naar Charlottenburg bracht en de koning den wagen in oogenschouw nam, zeide hij: „De hoofzaak is nu, of hij, gelijk ik bestelde, even sterk en

duurzaam als gemakkelijk is." — „In dezen wagen," antwoordde de leverancier, „kan Uwe Majesteit gerust naar Rome rijden, zonder dat één nagel los zal gaan." De koning deed in den nieuwen wagen een proefrit van Charlottenburg naar Berlijn; maar reeds Unter den Linden, juist tegenover het logement „De stad Rome" brak de vooras. De koning steeg ernstig uit den wagen, terwijl hij zeide: „De man heeft woord gehouden; tot aan „de stad Rome" ben ik er mee gekomen."

De straatjongens.

In zijn aangename, opgeruimde stemming had hij vooral de kinderen lief, en schertste gaarne met hen en had zelfs in hun moedwil zijn welgevallen. Evenals in elke stad, spelen de straatjongens ook in het levendige en vroolijke Berlijn een groote rol en richten menig lustig tooneel aan. Met groote troepen trekken zij dikwijls rond en zingen vaderlandsche-, spot- en straatliedjes. Wee hem, van wien eenmaal een aanstoot gevende zaak is uitgelekt, welke door hen (aangehitst door een achter de schermen staanden spotter) bezongen wordt. Hij is dan reddeloos, althans voor eenige dagen, de spotlust der stad, en het doelwit van haar vernuft en spotternij. Professor Zelther vond daarin een bijzondere vreugde, wanneer hij zulke troepen van zingende straatjongens naloopen en zelfs medezingen kon.

In het voorjaar van 1827 had er zulk een vroolijk tooneel plaats voor het paleis des konings, toen deze, van zijne beenbreuk gelukkig hersteld, weder aan het venster van zijn woonkamer, naar de straatzijde verscheen. Hierop hadden de straatjongens gewacht. Zij verzamelden zich, het rechte gunstige oogenblik waarnemende, wierpen zij jubelend hunne petten in de hoogte en zongen: „Heil Dir im Siegeskranz, Unserm König sind die Beine wieder ganz!" (Heil u, met den zegekrans, onzen koning zijn de beenen weder heel!)

Inplaats van hierin een onvoegzame straatschenderij te zien, had de opgeruimde kinderlijke vorst veeleer daarin genoeg, lachte van harte, liet den ganschen zwerm in den slottuin komen en den kinderen koeken en vruchten geven.

BLIJDE BOODSCHAP.

O, bron van waar geluk! O heugelijke tijding!
Der eeuwen Vorst daalt uit den hoogen hemel af!
Hij, de Eeuwige, wordt mensch! Wat stof tot ziels-
verblijding!

De onsterfelijke draagt de doodelijke straf.

Genade stelt de deur hem die gelooft weêr open
Ter eeuw'ge zaligheid, gekocht door Christus' bloed!
Hij heeft Gods recht voldaan! De zondaar mag weêr
hopen!

Die dierbre Heiland heeft voor onze schuld geboet.

Die recht tot eischen heeft, wordt zelf de schulde-
naar;

De onschuldige lijdt straf of Hij de zondaar waar',
Bij die verborgenheid staan englen opgetogen!

Wat luister, die niet bij dit schitterend licht verdoof!
Wat zang kan waardiglijk uw' eeuw'gen lof

verhoogen?

Geen lof voegt, grootsch geheim! U meerder dan
't geloof!

(Naar Drelincourt.)

V R A G E N B U S .

ANTWOORDEN.

„Wat wordt bedoeld, met de „uitlandsche Romeinen" vermeld in Hand. 2:10?"

Antw. De Evangelist Lukas somt in het begin van dit hoofdstuk op de vele vreemden, die in Jeruzalem waren tijdens het Pinksterfeest. Onder dezen de „uitlandsche Romeinen". Dit waren Joden die te Rome of daaromtrent geboren of woonachtig waren, en te Jeruzalem om hunne zaken, of, om den godsdienst gekomen waren.

Wat vraag 2 betreft geloof ik niet dat als de ware verklaring is te beschouwen wat de vrager er inlascht. Op de vraag aan den Heere Jezus, of er ook weinigen zijn die zalig zullen worden, antwoordt de Heere hier niet dat het zoo wezen zal, want in vers 29 van Lukas 13 zegt de Heere Jezus dat er zullen komen van het oosten, het westen, noorden en zuiden en Johannes zegt ons in de Openbaring dat hij zag een groote schare, die niemand kon tellen. De Heere Jezus zegt ook niet in dit antwoord op de vraag aan hem gedaan: „bekommer u daar niet over, strijdt gij maar om te gaan;" maar zegt: „strijd om in te gaan."

De Heere wil hem er dus op wijzen, dat om in te gaan in 't koninkrijk Gods strijd kost.

De vrager moet maar eens lezen wat J. Bunyan heeft gelezen over „de enge poort." (Mag ik hierover een enkel woord afschrijven, ook voor de vele vrienden van Excelsior, dan zal het mij tot genoegen zijn.)

1. Wanneer Hij zegt, strijdt, is dit evenveel als wanneer er gezegd wordt; Geef u aan het werk over met al uwe macht. Alles, wat uwe hand vindt om te doen, doet dat met al uwe macht.

2. Wanneer Hij zegt: „strijdt," eischt Hij den wil en de genegenheid op, dat die aan zijne zijde, en aan de zijde van de dingen van zijn koninkrijk zijn.

3. Wanneer Hij zegt: „strijdt," is het evengoed alsof er gezegd wordt: Loopt om den hemel, kampt om den hemel, werkt om den hemel, worstelt om den hemel, of gij zijt in gevaar er niet te komen.

BUNYAN.

4. Kunnen spelen, als dam- en schaakspel, afkeurenswaardig zijn?

Alle menschen hebben het spel lief, zoowel kinderen, als jongelingen of mannen. Als men dan ook speelt, doet men het voor ontspanning, altijd in den goeden zin bedoeld, en dan kan ook dam- en schaakspel niet afkeurenswaardig zijn, want daaruit kan men zeer goed leeren. Als het uit geldelijk gewin of uit hartstocht gespeeld wordt, want men is zoo teergevoelig, men verliest niet graag, dan is ook dit zeer zeker af te keuren. Doch men doe dit om zich te ontspannen van aardse bezigheid, maar men moet om het spel hiervoor niet verzuimen Gods Woord te onderzoeken, dat voor ons een „licht op ons pad moet zijn."

VRAAG.

Welke Raadpensionaris van Holland stierf als Eli op het hooren van zekere tijding?

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlandsch Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Warmser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

Aan onze Lezers.

Nu we weldra een nieuwen jaargang hopen aan te vangen, zij 't ons vergund een beroep te doen op de zoo vaak gebleken welwillendheid onzer lezers.

Excelsior mocht het reeds tot verscheiden levensjaren brengen. Het verwierf vele vrienden en wordt — we ervoeren het = *gaarne* gelezen.

Toch blijft nog altijd de toestand zoo, dat ons blad, zal het behoorlijk kunnen bestaan, veel sterker steun behoeft dan dusver.

De Redactie doet wat zij kan; ook zoo de Uitgevers. Maar zij kunnen niet alles doen.

Zoo de lezers ernstig *willen*, kunnen zij helpen.

Wij zullen trachten den nieuwen jaargang zoo mogelijk nog meer dan vroeger aan het doel te doen beantwoorden, voor degelijkheid en afwisseling te zorgen.

Laat nu echter *elk* lezer ook doen wat hij kan om *nieuwe intekenaars* te winnen. Het is niet moeilijk, en 't is onmisbaar voor den bloei der zaak.

Van God den zegen op ons pogen gewacht!

„WANT ZIET: DIE DAG KOMT!”

Met dit woord kondigt de laatste profeet des Ouden Testaments de komst van Gods Gezalfde aan, welke we opnieuw in dezen „adventstijd” herdenken.

Welke dag wordt door hem geprofeteerd?

Een dag, die *brandt* én die *licht geeft*.

„Want ziet, die dag komt, brandende als een oven; dan zullen alle hoogmoedigen en al wie goddeloosheid doet een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten, zegt de Heere der heirscharen, die hun noch wortel, noch tak laten zal. Ulieden daarentegen, die mijnen naam vreest, zal de zon der gerechtigheid opgaan, en er zal genezing zijn onder zijne vleugelen; en gij zult uitgaan en toenemen als mestkalveren. En gij zult de goddeloozen vertreden; want zij zullen asch worden onder de zolen uwer voeten, te dien dage, dien Ik maken zal, zegt de Heere der heirscharen.”

Dat is het dubbele karakter van den dag des Evangelies, hetwelk ons de geheele Schrift door verkondigd wordt. David in den 104^{den} Psalm de heerlijkheid der verlostte schepping bezingende, eindigt in den jubel: „De zondaars zullen van de aarde verdaan worden, en de goddeloozen zullen niet meer zijn. Loof den Heere, mijne ziel, Hallelujah!”

„Dan zal Hij”, zoo profeteert Jesaia (VIII: 14) „ulieden tot een heiligdom zijn, maar tot een steen des aanstoots en tot een rotssteen der struikeling

den twee huizen van Israel, tot een strik en tot een net den inwoners van Jeruzalem."

Op de uiterste grens des Ouden Verbonds voorzegt de grijze Simeon, met het kindeke Jezus in zijne armen: „Zie, deze wordt gezet tot een val en opstanding veler in Israel, en tot een teeken dat wedersproken zal worden."

En wanneer de Heere der heerlijkheid op 't punt staat op te treden, roept Johannes uit: „Deze zal u doopen met den Heiligen Geest en met vuur; wiens wan in zijne hand is, en Hij zal zijnen dorschvloer doorzuiveren en de tarwe zal Hij in zijne schuur samenbrengen, maar het kaf zal Hij met onuitblusschelijk vuur verbranden."

Dit dubbele karakter van de boodschap des heils bewijst ons dat de grondslag van onze verlossing *het recht* Gods is. Het is vrije, ongehouden *genade* des Heeren Heeren, dat de zonde op *déze* wijze gestraft werd, dat er behoudenis voor den zondaar uit voortsproot. Maar de grond van die behoudenis is het voldoen aan Gods *recht* op herstel van zijn aangetaste souvereiniteit. De eeuwige straf, niet *komende* over, maar *blijvende* op den onbekeerden zondaar, is het noodzakelijk gevolg van de heerlijke gave, welke God ons in zijn Zoon geschonken heeft. Daarom zegt de Heere Jezus tot de farizeën: „Ik oordeel niet; maar die niet gelooft *heeft* die hem oordeelt. *Het woord dat Ik gesproken heb, dat zal oordeelen ten uitersten dage.*"

„Onze God is een verterend vuur". De dag onzes Gods, de dag waarop de ongerechtigheid gedragen wordt door het Lam Gods, is een dag van *vertering*. Dat Lam wordt blootgesteld aan het vuur van Gods toorn, waardoor het doorschroeid wordt evenals het paaschlam, dat aan het spit gebraden en niet in water gezoden moest worden. Maar daarmee is het vuur niet uitgebluscht. Zoo *dát* waar ware, zou Gods heiligheid en gerechtigheid vergaan zijn op hetzelfde oogenblik, waarop de Heere Jezus aan het kruis stierf. Dan zou er geen Paaschmorgen gevolgd zijn op den Goeden Vrijdag. Want de opstanding van Christus is de betooning van Gods *rechtvaardigheid* en heiligheid. En aangezien die rechtvaardigheid en heiligheid niet alleen onverminderd blijven bestaan, maar zelfs heerlijk schitterend op den voorgrond treden in de behoudenis van de verlost des Lams, branden ze des te vuriger tegenover degenen, die niet de toevlucht nemen tot de fontein des levens, welke in zijn uitgestort bloed geopend is.

Maar dat is niet alles. De komst en de wederkomst der Heeren zijn één geheel. De laatste volgt noodwendig op de eerste. En de laatste valt samen met den dag des *oordeels*. „God zal de wereld richten door *eenen man*, dien Hij daartoe gesteld heeft, door Jezus Christus. Zijn lijden en sterven heeft Hem het recht verworven om dan als Rechter te zitten. En dan zal Hij, zooals onze Catechismus het zoo heerlijk uitdrukt, „al zijne en mijne vijanden in de

eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot zich in de hemelsche blijdschap en heerlijkheid nemen."

Van *dien* dag is sprake in den tekst, dien we hierboven afdrukten. „Die dag komt." Deze komst is het einde van Jezus komst. Zijne komst en zijne toekomst vallen samen voor het oog des profeten. „Brandende als een oven" komt die dag „om alle hoogmoedigen en ieder die goddeloosheid doet in vlam te zetten." En wel zoo dat „hun geen wortel of tak gelaten wordt." Ze worden uitgeroeid.

Zij zullen als stoppelen zijn, die vlamvatten bij de geringste aanraking met het vuur.

Tegenover dien „brandenden oven" staat de „Zon der gerechtigheid". Wat voor de goddeloozen *vuur* is, zal voor degenen, die den naam des Heeren vreezen, *licht* zijn. Vuur en licht, beiden helderen de duisternis op; maar het eerste doet het schrikverwekkend, het laatste weldadig. Beide geven hitte; maar het eerste verbrandt, het tweede verwarmt. Beide oefenen veranderenden invloed op de voorwerpen uit, maar het eerste verteert, het laatste ontwikkelt. Beide raken het leven der schepselen, maar het eerste doodt, het tweede geneest. En daarom zal de Zon der gerechtigheid voor de godvreezenden deze uitwerking hebben, dat er voor hen genezing onder hare vleugelen zal zijn, zoodat ze uit- en ingaan (zich gezond en vrij bewegen) en toenemen (groeien en ontwikkelen) als mestkalveren.

Van denzelfden God, die „een verterend vuur" is, getuigt Johannes: „God is een licht en gansch geene duisternis is in Hem." Maar een *licht* is God alleen voor hen, die in zijn Zoon Jezus Christus „het licht der wereld" zien.

De Zon der gerechtigheid geeft dengenen, die onder hare vleugelen verkeeren, *kracht*; en wel deze kracht, waardoor zij „met Christus zitten en heerschen". „Gij zult de goddeloozen vertreden, want zij zullen tot asch worden onder de zolen uwer voeten te dien dage, dien Ik maken zal." De hoogmoedige en goddelooze stoppelen worden in vlam gezet door dien grooten dag. En wanneer ze uitgebrand daar liggen, komen degenen, die des Heeren naam vreezen, uitgaande en ingaande, en vertreden hen tot asch, zoodat er niets meer van overblijft. „Weet gij niet dat wij de engelen oordeelen zullen?"

Deze dubbele beteekenis van de komst des Heeren maakt haar eerst recht heerlijk. Ze verheft haar voor den geloovige uit het kleine individueele tot het groote, grootsche, dat alles omvat. Ze bepaalt haar niet tot de bekeering van enkele zielen, maar brengt het woord: „Alzoo lief heeft God *de wereld* gehad", tot zijn recht. Wie haar in 't oog houdt, verheugt zich niet alleen in zijn eigen zaligheid, maar juicht *zijn Koning* toe, die overwonnen heeft en nu heerscht tot Hij het koninkrijk Gode zijnen Vader overgeeft, opdat God alles zij in allen. Die

haar ziet en omhelst, heeft in de kerstgeschiedenis geen roerend schoon verhaal dat — eigenlijk zonder begin of eind — op zichzelf staat; maar een schakel van de gouden keten, die in de eeuwigheid haar oorsprong heeft en eerst in de eeuwigheid uitloopt. En die haar mag gelooven, weet niet slechts dat zijn ziel is gered, maar dat hij geheel, *de geheele* mensch is behouden; dat het kroondomein, dat Aarde heet, met geheel zijne volheid, aan den wettigen eigenaar is teruggekomen.

Deze dubbele beteekenis van Jezus' komst in het vleesch werd in één woord weergegeven in de strophe uit der engelen lofzang: „Vrede op aarde!”

W.

EEN HEEL GEWONE GESCHIEDENIS.

XXV.

ZIJNDE HET SLOT, SCHOON NIET HET EINDE.

In den tijd waarvan we hier spreken — men weet hij ligt lang achter ons — waren meisjes uit den burgerstand diep te beklagen. Gelukkig wisten ze dat zelf niet.

Er waren toen nog geen hogere burgerscholen voor „jonge dames”; dezulken leerden geen algebra; van de scheikunde hadden ze, indien al eenige, dan toch zeer vage begrippen. Dat zij van zoo iets als Gothisch of Sanskriet ooit gehoord hadden wordt door velen op goede gronden betwijfeld. Ja, zoover ging de beklagelijke onkunde der voorzeide jonge dochteren in dien grijzen voortijd, dat de meerderheid zelfs geen Franschen roman vlot kon lezen of zij op een vijftig jaar na niet wisten wanneer Vondel was overleden of wat hij in „Lucifer” vertelt.

Anneko behoorde meê tot deze ongelukkigen, die in de blijde dagen, welken wij beleven, dank zij de verlichting en het verbeterd onderwijs, nagenoeg zijn uitgestorven. Zij wist een huishouden te bestieren; wist — zonder algebra! — rond te komen met wat vader te missen had; zij kon oude kleeren verstellen en als 't moest nieuwe vervaardigen; zij maakte de wasch aan kant en verstond ook de kunst om, zonder hulp van kok of van keukenmeid, de gasten als men eens „visite” had, deftig te tracteeren. Voor het overige bezat zij een helder, gezond verstand, doch weinig geleerdheid. Lezen deed zij als er tijd voor was, alzoo niet dagelijks. Ook was het aantal boeken vrij beperkt. Nieuwsbladen — zoover ging toen de onbeschaafdheid — lazen de vrouwen dier dagen soms in geen week. (Het „boeiend” feuilleton was toen nog niet uitgevonden).

Aldus misdeeld miste Anneko natuurlijk al die hogere genoegens, welke veredeling van smaak, sijne ontwikkeling des geestes en wetenschappelijke opleiding verschaffen. Zij was een eenvoudig, vroom meisje, die brieven schreef niet vrij van spelfouten,

niet op zijn Italiaansch haar huisboekje hield, en even slecht op de hoogte was van de politiek als van de dorpen van Peru of van de geologische gesteldheid haars vaderlands. In 't kort, een meisje, dat thans bij alle examens „onvoldoende” of „nul” zou hebben gekregen, behalve als 't gold het bezit van zekere eigenschappen, die zeker oud boek noemt „kostelijk voor God.”

Dat Kwik voor zulk een meisje lang niet onverschillig was schijnt natuurlijk in onze dagen onbegrijpelijk, tenzij dan dat men rekening houde met den toenmaligen „geest des tijds” — een zeer gediensige geest, wien de geschiedkenners alles plegen op te laden waar zij geen raad meê weten. Maar Kwik, geboren in even onwetende tijden als Anneko, doch mede als zij daarvan onbewust, vond een vrouw die God vreesde en voor de taak welke God de vrouw aanwijst ten volle berekend, werkelijk „een goede zaak”, om met Salomo te spreken. Wat Salomo van de hooggedresseerde juffers onzes tijds zou gezegd hebben wagen we niet te gissen.

De onkunde, waarin Anneko dusver haar dagen gesleten had en ook verder slijten zou, was echter oorzaak van een voorval, dat we niet mogen overslaan en wijl het toont hoe goed de geleerdheid voor de vrouwen is en wijl het zoo beslissende gevolgen had.

Op zekeren morgen had Kwik een boodschap te brengen bij Meester Van Weyde. Hij vond dezen echter niet, doch kreeg 't bericht, „dat mijnheer in de zijkamer wat voor mijnheer had klaar gelegen.” Dies trad Jan deze zijkamer binnen. Hij vond er eenige brieven voor den heer Van Hove en een voor hem. Ter zijde lag een stapeltje brieven; hij las even de adressen. Ze waren hem onbekend behalve een, die gericht was aan den heer Verburg, de woonplaats er bij. Daar nu Kwik toch diens woning voorbij moest, nam hij ook dat schrijven meê en bezorgde het waar 't wezen moest.

Den avond van dienzelfden dag ontving Jan door een kruier de boodschap of hij, als 't kon dadelijk, eens bij mijnheer Verburg wou komen.

Een kwartier later was hij er.

Maar niet weinig ontstelde hij toen hij, Anneko aanziende, die opendeed, bespeurde hoe zij er bleek en ontdaan uitzag en blijkbaar had geweend. Zij groette even en sprak toen: „Ik heb gevraagd, mijnheer, of u even woudt komen; vader is uit en Mina is boven bezig. Ik heb liever dat zij niet weten wat ik u te vragen heb.”

Jan werd nieuwsgierig en tegelijk gevoelde hij zich gestreeld door het vertrouwen, dat Anneko blijkbaar in hem stelde, al begreep hij niet dat hij zelfs meer mocht weten dan haar huisgenooten.

„U hebt van middag dezen brief gebracht,” vervolgde Anneko, die moeite had haar tranen te bedwingen. „Omdat vader heel den dag uit is en er haast bij kon zijn, maakte ik den brief open. Had ik

't maar niet gedaan! Dan wist ik 't althans niet. Maar aan den anderen kant is er misschien nog iets aan te doen. Ik begrijp er niets van dan dat het verschrikkelijk is. Wilt u 't eens lezen."

Haastig nam Kwik den brief aan. Hij las woordelijk wat hier volgt. ('t Werd als een merkwaardig stuk later trouw door hem bewaard.)

Den Ed. Heere J. VERBURG.

Geagten Heer!

Deze is dienende UEd. te berigten dat ik vermeene nu lang genoeg te hebben gewagt, naar de somma van *tachtig duizend guldens en vier stuivers*, mij van UEd. sinds twee jaren toekomende. Ik doe u alzoo weten dat mocht dat bedrag niet voor morgen zijn aangezuiverd, ik door middel van de politie zal te werk gaan. U kunt het best betalen en 't is schande een eerlijk mensch zoo te laten wachten op zoo een kleinigheid.

Verders kan ik u melden dat onze oudste reeds een zoon heeft, een frissche flinke jonge; moeder en kind zijn zeer wel. Mij dunkt gij zult ook wel eens verlangen grootvader te worden. Uw dochters hebben wel goede vooruitzichten, maar hun vrijers zullen zeker wachten tot ze er boven op zijn. Nu, voorzichtigheid is goed en onze republiek gaat er niet op vooruit.

Wel is het een bedroevende tijd. Wel hooren we van oorlogen en geruchten van oorlogen en vragen ons af: Wachter wat is er van den nacht? Haast is de eeuw om. Wat zal de nieuwe brengen? Hopen wij dat het iets beters zij dan het huidige.

Ik eindig met de pen, maar niet met het hart.

Uw lieve vriend,

J. C. MIJNHARDEN.

Met verbazing had Kwik dit schriftuur gelezen. Toen hij 't uit had begon hij er nog eens aan, maar om ten slotte uit te roepen: „Ik begrijp er ook niets van!”

Anneko barstte in tranen uit.

„Wie is die mijnheer Mijnharden?” vroeg Kwik, die het te kwaad kreeg.

„Ik weet het niet,” antwoordde Anneko diep zuchtend. „Ik heb nooit dien naam gehoord.”

„En die tachtigduizend; weet u ook waar dat van kan zijn? 't Is een ontzaglijke som. Hoe kan”

„En dat vóór morgen al!” riep Anneko met een bedrukt gezicht. „Ik geloof niet dat vaders heele rijkdom het vierde part er van is.”

„Hoor eens juffrouw,” zei Jan, vertrouwelijk de hand op haar schouder leggende; „wees nu bedaard. Hoe meer ik er over denk, hoe dwazer mij de geheele zaak voorkomt. Al was uw vader een miljoen schuldig, dan komt de politie er niet aan te pas. De heele brief is het dolste stuk dat ik ooit gezien heb. (Jan sloeg om goede redenen 't middenstuk maar over). De man, die Mijnharden, spreekt b. v. van een nieuwe eeuw die weldra komt, en dat

terwijl deze eeuw nog in zijn begin is. Hij is een vriend, zegt hij, en dreigt met de politie. Van de republiek vat ik ook niets. Die zijn we al zoo lang voorbij. Als ik niet beter wist zou ik zeggen, dat die Mijnharden, wie het dan ook is, een plaats in 't dolhuis verdient.”

Had Anneko's mindere geleerdheid — waarover boven gesproken is — haar ook belet al de onmogelijkheden dadelijk te bespeuren die Kwik opsomde, toch had ook zij al aanstonds gevoeld hoe dooreengeward en vreemd veel in dat schrijven was. Doch ten slotte had de angst den boventoon behouden en 't was zeker betekenisevol, dat zij in dien angst juist om Kwik zond. Heel haar karakter en ontwikkeling bracht echter tevens meê, dat zij in diens raad en inzicht onbepaald vertrouwen stelde en werkelijk geruster werd.

„Ik begrijp toch niet,” zoo sprak zij, „hoe die brief dan aan vader werd geschreven en hoe meester Van Weyde eraan komt. 't Was toch duidelijk voor ons. Vader zal er ook van schrikken.”

„Wacht eens,” zei Jan opstaande, „ik moet het ophelderen. Ik loop even naar den meester.”

In tamelijk opgewonden staat kwam Kwik bij den onderwijzer aan, die gelukkig kalm was, en 't ook bleef toen Kwik hem 't geval verhaalde en op verklaring aandrong.

„Het is mij lief u zoodanige oplossing te kunnen geven, als naar ik vertrouwe, u zal bevredigen,” sprak de meester; „alleenlijk vergun mij te zeggen dat de auteur van heel dit geval niemand anders is dan gij zelf, waarde heer Kwik, edoch onwetende, en „onwetend zondigt niet.”

„Ik!” riep Jan opspringende.

„Wil toch luisteren!” ging Van Weyde voort. „Gij weet dat de heer Van Hove en anderen mij zekere jongelingen hebben toevertrouwd om derzelve geest en hart te vormen. Te dien einde nu liet ik hen ook ettelijke leerzame oefeningen verrichten. Nu dacht mij goed de vorige week, hen behoorlijk geprepareerd hebbende, hun voor te dragen elk een brief op te stellen. Doch alzoo ik bij ervaring weet, wat zwaarigheid dat voor zulke jongelieden inheeft, ried ik hen aan zich een hun bekend persoon voor te stellen. Dewijl nu Mijnharden den heer Verburg elken morgen ziet, presumeer ik dat hij hem zich voor oogen stelde.”

„De brief is dus . . .”

„Die brief, mijnheer Kwik,” zei meester Van Weyde nu kortaf, „is werk van *mijn* leerlingen en alleen voor *mijn* oogen bestemd; éen van 't stapeltje dat *ik* na moest zien. Hadt u hem laten liggen, dan was al de ellende niet gebeurd. Doch als ik zei: „onwetend zondigt niet.”

Al had hij dan ook niet gezondigd, 't was geen bijzonder prettige toestand, waarin Kwik van den meester afscheid nam. Meenende goed te doen, een dienst te bewijzen, was hij er in geloopt, had

Anneko overstuur gemaakt, en kon nu ten slotte zich nog gaan verontschuldigen, met gevaar en Anneko en zichzelf belachelijk te hebben gemaakt.

Gelukkig was Jan iemand van kort besluit. Hij haastte zich naar Anneko terug, die nu in 't gezelschap van Mina was. Vader was gelukkig nog niet thuis gekomen. Niet zonder zekere vrees deed Jan verslag van zijn wedervaren. 't Was duidelijk dat Anneko zich bij elk woord weer verlicht gevoelde in dubbelen zin en Jan zelf viel een pak van 't hart toen de meisjes ten slotte in luid gelach uitbarstten. Zonneschijn na regen. —

Kwiks meededeelingen hebben met andere van dien aard dit gemeen, dat zij over het kwade uitvoeriger verslag geven dan van 't goede. Dies doet ons zijn stilzwijgen over wat verder dien avond plaats had vermoeden, dat het den belanghebbenden ver van onaangenaam was. Wat Verburg bij 't verhaal der zonderlinge gebeurtenis zei weten we niet, doch wel dat Kwik, zooals hij 't uitdrukt, van dezen dag Anneko liever had dan ooit tevoren en zeker wist dat, „mocht zij hem niet zijn toegeschikt, toch nooit een ander in haar plaats treden zou.” Een belofte die hij trouwer heeft gehouden dan menigeen. Wat Anneko betreft, ze kon Mina niet geheel weerspreken die zei: „Ge hebt u nu bloot gegeven.” Maar — het speet haar geenszins.

Minder blij echter eindigde dit komisch treurspel voor J. C. Mijnharden, pakhuis knecht in hope. Meester Van Weyde, vergramd op Kwik die in zijn rechten had gegrepen en op den jongen mensch, die door zulk een brief zijn onderwijs niet eerde, goot op den leerling zijn gramschap uit en ontbood hem om te verschijnen voor den meester, voor den „geadresseerde”, voor Van Hove en nog ettelijke anderen.

Uit het verhoor bleek dat Mijnharden, na zich vruchteloos te hebben afgepijnd om iets ter wereld te brengen dat op een brief geleek, ten einde raad Baas Abrams hulp had ingeroepen. Deze had hem een ouden maanbrief aan een nalatigen betaler van halve zolen en achterlappen verstrekt. De jongeling had, wijl dat deftig stond, van de „schelling” in den brief f 80.000 gemaakt. Men weet met welk gevolg. De verwarring van politie en justitie was van den baas. Het tweede deel bleek overgeschreven uit een brief van Mijnhardens grootvader; het derde eindelijk uit een predikatie, gehouden tegen het einde der vorige eeuw.

Wat Mijnhardens lot zou geweest zijn als 't bij den meester had berust, wie zal 't beslissen? Gelukkig dat Van Hove aan 's jongelings benauwdheid een eind maakte door glimlachend te zeggen: „*Tout savoir c'est tout pardonner.*”¹⁾ En al verstond de schuldige daar geen woord van, hij begreep dat het zijn vrijpraak was en trok onverlet af. En Markus, die hem had opgewacht, sprak, 't geval vernemende: „Pas nou

op voor de tweede keer,” so as de vader see toe ie sen soon verdrongen ophaalde.”

Verdient ook hij „die geeft wat hij heeft” in den regel lof, toch moeten we ons het streven daarnaar ontzeggen, om niet de ons thans gestelde perken te overschrijden, wat zeker geschieden zou zoo we alles gaven wat we hebben. Iets zij hier echter nog aan toegevoegd:

Baas Abrams bleef nog een tijdlang jacht maken op „dikke rimmestranen,” doch versmaadde daarom niet voor dezulken laarzen te leveren. Ten slotte schijnt hem echter duidelijk te zijn geworden, dat een Christen nog hooger roeping heeft dan enkel veroordeelen. Althans hij trad tot het gezelschap toe en werd daar zelfs een der trouwste en meest beminde leden. Tot dezen ommekeer droeg Vader Schuyt blijkbaar bij. De laatste werd door zijn hoge jaren genoopt het „oefenen” tot enger kring te beperken. Doch van hem kon gezegd worden dat in zijn grijze dagen zijn kracht nog frisch was. En toen hij eindelijk door zijn Heer en Verlosser werd afgeroepen van zijn taak, kon ook van hem getuigd worden: De leeraars zullen blinken als de starren des uitspannels. Hij was een eigenaardig man geweest, met soms vreemde, ja bekrompen denkbeelden en meer practikaal dan theologisch. Doch het schoonst getuigenis voor hem was, dat allen hem liefhadden, en Hij den Heiland zijner ziel liefhad boven al.

Meester Van Weyde werd tot een levend voorbeeld der onvruchtbaarheid van heilwenschen. Van de duizend verjaardagen, hem op zijn vijfenveertigsten geboortedag toegewenscht, beleefde hij er nog maar zevenendertig. Hij stierf, den roem nalatende een braaf man te zijn geweest. Of hij ook een hooger roem heeft verworven, konden we, helaas, niet ontdekken.

We zouden nog vergeten te zeggen dat Jan Kwik en Anneko Verburg na velerlei, dat we niet vermelden, en dat de eenheid, die beide in den grond der zaak wenschten, nu eens bedreigde, dan weer bevorderde, toch ten slotte de waarheid van Ten Kate's schoone vers bevestigden, dat de mensch is „in zijn tweehed een.” We achtten dit feit gewichtig genoeg ter vermelding, te meer wijl het de inleiding is tot een wellicht later uit de ruim voorhanden stof te scheppen verhaal van dier beiden verdere lotgevallen.

We hebben „een heel gewone geschiedenis” verhaald. Dezulke echter zijn voor wie opmerkt even rijk in leering en doen even goed Gods leidingen kennen als 't verhaal van den tachtigjarigen oorlog en dergelijke. Zelfs is mogelijk, dat, wat Kwik ons bewaard heeft een dieper blik in 't menschenhart doet slaan dan b. v. de beschrijving van den slag bij Turnhout en andere beroemde wapenfeiten. Ook het leven is een leerschool, waarin God ons onderwijst en wel hem die opmerkt.

Alleen willen we hier nog vermelden, dat Kwik's

¹⁾ Alles te weten is genoeg om alles te doen vergeven.

echtverbintenis in vele opzichten gezegend was, en we niet hebben ontdekt dat hij ooit het huwelijk „de grootste dwaasheid zijns levens” vond. Trouwens, deze wijsheid dagteekent ook eerst van den allerlaatsten tijd.

„En so hebben geleeft dese twee
 Vijftig jaeren en meer in vreë;
 En kinderen en kindskinderen gewonnen,
 Also dat se haer wel verheughen connen.”

H.

EEN GODVREEZEND KONING.

II.

Een extra gerecht.

De tafel des konings was, wanneer hoffeesten daarop geene uitzondering maakten, zeer eenvoudig, zonder weelde en overdaad. Desniettemin kwam er wel iets buitengewoons en kostbaars op tafel, doch daarover werd bij het gebruik nimmer gesproken, dewijl de hooge gastheer zelf daaraan geene waarde hechtte. Des te verrassender was mij daarom de vraag, (schrijft Dr. Eylert) „hoe smaakt u die soep!” Ik kon slechts antwoorden, „gelijk altijd, wanneer ik de eer heb hier te zijn, zeer goed.” — „Proeft gij dan daar niets bijzonders aan? — „Neen.” — „Waarvoor eet gij dan dat weefsel van draden, die er in zijn?” — Eenvoudig, vertrouwelijk, antwoordde ik: „Voor vermicelli, maar zeer fijne.” Hardop, lachend zeide de koning: „Charmant, vermicelli!” gij moet weten, het zijn oostindische vogelnestjes, die mijne zuster, de koningin der Nederlanden, mij ten geschenke gezonden heeft. Zulk een nestje moet een dukaat kosten. Ellendig, voor zulk een ding zooveel geld te geven! Maar de menschen hebben rupsen- en vogelnesten in het hoofd. Gij hebt gelijk, met vermicelli doet men het ook. De armen hebben dit nog niet eens.”

De pluim van den hoed.

Op zekeren dag trad de koning onvergenoegd in de kamer, omdat bij de gehouden parade de pluim van zijn hoed door den regen geheel doornat was geworden. De tegenwoordig zijnde lijfjager merkte op, dat het slechts 16 grosschen zou kosten om de pluim weer te laten opmaken. „Slechts?” vroeg de koning. » *Wanneer men bij alle uitgaven zegt: slechts, zal men het nooit tot een zekere hoogte brengen. Van 16 weggeworpen grosschen zou zich toch een hongerige familie kunnen verzadigen.*” De neiging van den koning om het nog bruikbare te bewaren en te gebruiken, ging zóo ver, dat hij bijvoorbeeld, wanneer hij te Potsdam was, van het kerkbriefje, de onbeschreven kanten afsneed en in zijne portefeuille borg, om ze bij gelegenheid te gebruiken.

De rok des konings.

De koninklijke inspecteur van het schilderijen-kabinet te Potsdam, Hofraad Ternite, verhaalt het volgende:

De koning kwam eens in mijn atelier om zich te laten uitschilderen. Toen hij zich geplaatst had, ontdekte ik eerst, dat de rok, dien hij thans aanhad, van middelmatig laken, en daarenboven oud, afgedragen was, en niet goed meer sloot; en nu verzocht ik dat hij den bediende bevelen zou, een nieuwe, beter kledende uniform te halen. De koning antwoordde: „Ik weet niet, Ternite, wat gij bedoelt! Wat hebt gij op den rok aan te merken? Hij is nog zeer goed, en mij bijzonder veel waard; mijn goede, oude getrouwe, nu zalige Hendrik, heeft mij hem nog bezorgd. In eere wil ik hem houden en over eenige jaren wil ik hem u ook tot een aandenken schenken. Waar denkt gij aan? Het is met mij steeds anders, als met andere menschen. Wanneer gij een nieuwen rok wilt laten maken, kunt gij dat doen en behoeft, zoodra gij het geld er voor hebt, verder niemand te vragen, *maar wanneer ik de grosschen niet spaar, hebben mijne onderdanen geene daalders.*”

Weldadigheid.

De verarmde weduwe van een majoor, die door den koning zeer gewaardeerd was, had gedurende vele jaren van hem onderstand ontvangen. Toen zij stierf, droeg zij mij, zoo schrijft de hofprediker, Dr. Eylert, de taak op, haren koninklijken weldoener haar diepgevoelden dank over te brengen. Nadat ik dit met weinig eenvoudige woorden gedaan had, zeide de koning: „Het is mij niet aangenaam, als over zoo iets naderhand nog wordt gesproken. Het weinige goede, dat daarin dan nog mocht gelegen zijn, gaat geheel verloren door er veel over te spreken. Gij kent toch de spreuk: „laat uwe linkerhand niet weten wat de rechter doet.” Hij brak het gesprek af en ging heen. Vernomen hebbende, dat er onverzorgde kinderen achterbleven, deed hij daarnaar een zorgvuldig onderzoek, schonk spoedig hulp, maar koos een ander tusschenpersoon.

De jongen met de beurzen.

Toen de koning, gekleed in een eenvoudige officiers-uniform, zonder onderscheidingsteeken, eens met een zijner dochters wandelde, kwam een arme jongen hem op zijde loopen die, den vorst niet kennende, hem voor een groot heer hield. Hij bood een kleine beurs te koop aan, waarvan hij verscheidene in een mandje bij zich had. De vreemde heer wijst den jongen af, maar deze houdt niet op. Ach, heer luitenant, koop toch een beurs voor slechts zes grosschen, en hebt gij er geene noodig, geef er dan één aan de schoone juffer, die gij aan den arm hebt.” Nogmaals afgewezen, zucht de knaap diep: „Ach, nu hebben wij dezen middag niets te eten.” Thans staat de

koning stil en neemt uit het mandje zes beurzen, terwijl hij den jongen een dubbelen friedrich d'or toereikte.

Zoodra de knaap het goudstuk ziet, zegt hij: „Genadige heer luitenant, geef mij liever grosschen; ik heb geen geld bij mij, en kan hiervan niet teruggeven.” Geroerd door de eerlijkheid van den jongen, die met een onschuldig, open gelaat hem aanziet, vraagt de koning hem naar zijne familie en verneemt dat zijne moeder, weduwe van een gewezen onderofficier, met zes kinderen op een zolderkamertje, in zeer behoefte omstandigheden woont. „Nu,” zegt de luitenant, „ga naar huis, ik wil uwe moeder dat geld schenken.” Gelukkig door deze rijke gift, zat pas de familie aan het middagmaal, of een koninklijke adjudant treedt het vertrek binnen en doet onderzoek of de knaap in alles de waarheid heeft gezegd. Alles bleek waar te zijn. De koning liet de kinderen in een weeshuis opvoeden en schonk der weduwe een jaarlijksch pensioen van 100 thalers.

De 1000 flesschen champagne.

Eens was er een hooggeplaatst ambtenaar van den staat gestorven, die aan den koning en het land gewichtige diensten bewezen had. Deze had dien man gewaardeerd. De overledene had op een te hoogen voet geleefd, en was een minnaar van een goede en rijke tafel. Eenige weken na zijne begrafenis kwamen er eenige kisten aan zijn adres, die 1000 flesschen echte champagne bevatt'en. Hij had ze indertijd zelf besteld, iedere flesch tegen 2 thaler berekend. De afzender had de kisten afgezonden met den begeerden afgeteekenden wissel groot 2000 thaler, en wel aan den zoon en erfgenaam, die wel niet in Berlijn woonachtig, maar dáar juist tegenwoordig was. Toen deze zwaarigheid maakte den wijn aan te nemen en daarvoor die belangrijke som te betalen, maakte de koopman, na heel veel heen en weder schrijven, den koning met den geheelen loop der zaak bekend, en verzocht hem dezen voortreffelijken wijn voor den koninklijken kelder aan te schaffen. Toen deze zaak hem werd voorgedragen, riep de koning den geheimen kamerheer Timm. „Ik kan niet dulden dat men op den naam van dien verdienstelijken afgestorvene eene vlek zou werpen, en er kwaad gerucht aangaande hem zou komen. Zijn wil moet geëerbiedigd en zijne bestelling moet aangenomen worden. Ik zal het geld aan den koopman geven, maar de wijn is een deel der nalatenschap en behoort den erfgenaam toe, zorg dat alles aanstonds geschikt worde.”

Dit geschiedde, de koopman ontving in hetzelfde uur zijn geld, en de zoon den wijn, door zijn vader besteld.

De dorstige koetsier.

Toen de koning op zekeren dag naar Potsdam ilde rijden en het voornemen had in den slottuin

in zijn wagen te stijgen, was de koetsier daar niet, en de koning moest wachten. Door een stalknecht, die daar stond, geroepen zijnde, verontschuldigde de nalatige koetsier zich met de woorden: „Uwe Majesteit vergeve mij! Mijne vrouw heeft mij dezen middag zoutevisch te eten gegeven en nu moest ik nog eens drinken. Voortaan echter zal ik op den juisten tijd vóór zijn, het zal niet weder gebeuren!” De koning plaatst zich rustig in zijn wagen. Te Zehlendorf, waar van paarden verwisseld wordt, roept de koning den koetsier en zegt: „Dat moet niet weder gebeuren. Zijt ge nog dorstig? Drink dan hier in de herberg nog eens,” en hij reikt den man drie daalders toe. Het behoeft niet gezegd te worden, dat zulk eene goedheid de warmste wedervielde en een innige verkleefdheid aankweekten. De koning was in zijn huis het middelpunt, waarin niet slechts de dienstdoende handen, maar ook alle harten samenkwamen. Wanneer hij voor eenige weken op reis ging, stond het talrijke personeel van bedienden, van den houtdrager, vuurstoker en keukenjongen af tot den lijfjager toe, in den slottuin om den reiswagen. Allen wilden hun heer zien, en als zij met ontbloote hoofden eerbiedig tot hem opzagen, verstond en begreep hij dien blik; en de hand groetend aan de veldmuts slaande, sprak hij dat vriendelijke woord: „Leeft gelukkig, mogen wij elkaer gezond wederzien!” Geen vorst heeft er geleefd, voor wien niet slechts des zondags in de kerk, maar ook in de binnenkamer zoovele getrouwe, dankbare harten gebeden hebben, als voor hem. Groote, zware en langdurige rampen hebben hem getroffen, maar ook veel vreugde heeft hij tot aan het einde van zijn leven genoten: de hoogste, reinste en beste die er gevonden wordt, *de vreugde der dankbaarheid, der liefde en der trouw.*

De bron achter Groszenhayn.

Op den weg naar Dresden komt men achter Groszenhayn aan een tolhuis, waar een springbron is, welke koud, helder en voortreffelijk water doet opborrelen. Hier was de koning altijd gewoon zich even op te houden om een glas water te drinken. De aldaar wonende vrouw, een goedhartig moedertje, die telkens een rijk geschenk ontving, bevond zich ook telkens, feestelijk gekleed met een op een helder bord staand glas parelend water, aan den wagen des konings, om het hem, onder betuiging van hare vreugde en belangstelling toe te reiken. „Het geschiedt,” zeide zij, „ditnaal voor het laatst; mijn man is door de Saksische regeering een half uur van hier op eene andere chaussée verplaatst, en dien weg komt Uwe Majesteit, wanneer hij naar Teplitz gaat, niet uit; ook is daar niet zulk goed water.” — „Wees daarover niet bedroefd, goede moeder,” zeide de koning deelnemend, „wie weet of wij elkander niet zullen wederzien.” Van toen af reed de koning alle jaren, zoo dikwijls hij naar Teplitz ging, een half uur verder, om de oude vrouw te zien en haar

een geschenk te geven. Zoo hoog schatte hij, die zelf goedhartig was, de goedhartigheid van zijn naaste.

Von Kockeritz en zijn pijp.

De luitenant-generaal Von Kockeritz was de beproefde, trouwe en rechtschapen boezemvriend van den koning. Hij was de dagelijksche dischgenoot en vertrouwelijke huisvriend. Eens had koningin Louise opgemerkt, dat hij reeds eenigen tijd na den afloop der tafel zich vroeger en spoediger dan haar lief was, placht te verwijderen. De daaromtrent aan hem gerichte vragen ontweek hij. Zelfs de koning kende daarvan de oorzaak niet, doch zeide: „Laat den ouden braven man met rust, hij moet na den eten zijn huiselijk gemak houden.” De koningin wilde intusschen de ware oorzaak weten, vorschte na en ontdekte eindelijk, dat het den ouden krijgsman eene behoefte en een geliefkoosde gewoonte was geworden, terstond na den disch zijne pijp te rooken. Toen hij des anderen daags zich weer wilde verontschuldigen, nam de koningin een gestopte pijp, een brandende waskaars en een fidibus en bood ze hem aan, met de woorden: „Nu waarde Kockeritz, heden zult gij niet weder ontsnappen, gij moet hier uw pijpje rooken. Steek uwe pijp op.” „Dat hebt gij, lieve Louise, uitnemend gedaan,” sprak de koning. De trouwe dienaar nam de pijp dankbaar aan, en rookte die voortaan ook in het koninklijk paleis.

De visschersvrouw en de negenoogen.

In het vriendelijk, aangenaam gelegen stadje Schwedt, een voormalige markgraafsche residentie, woonde een schipper, tevens visscher, die met 's konings broeder, prins Lodewijk, bij overvaarten op den Oder persoonlijk bekend geworden was. De prins mocht den braven man wel lijden, en had hem beloofd, voor zijn talrijke familie een huis te laten bouwen. Het werd begroot op 6000 thalers en de prins verbond zich deze som in vier kwartalen te voldoen. Intusschen gaf hij de eerste 1500 thalers en het bouwen begon. Toen echter kort daarop de prins en ook de visscher stierven, staakte men het bouwen en niemand bekommerde zich erom. De arme, door een dubbelen slag getroffen weduwe wist echter, dat de broeder van den overleden prins koning van Pruisen was, en nu begaf zij zich met een bezwaard hart op weg naar Berlijn, om den vorst te spreken en te verzoeken, of de reeds aangevangen bouw van het huis voortgezet mocht worden. Bij den koning toegelaten zijnde, vroeg de eenvoudige visschersvrouw in platduitsche taal: „Ben jij de broeder van den gestorven prins Lodewijk?” De koning antwoordde bevestigend, en nu voer zij voort: „Je broeder was een eerlijk goed man, en ik denk, je zult het ook zijn, en daar je nu wat gekregen hebt, zal je mijn huis wel laten bouwen.” Den koning beviel de openhartigheid der vrouw, hij deed nauw-

keurig onderzoek, beloofde haar de voltooiing van het huis, liet de noodige bevelen daaromtrent uitvaardigen en overhandigde die aan de vrouw zelve. „Dat is alles goed,” zeide de vrouw, maar bedenkelijk vroeg zij toch: „of de heeren in Schwedt dit nu zouden eerbiedigen en ten uitvoer brengen?” „Ik geloof wel van ja,” antwoordde de koning; en door zijne goedheid kon de getrooste weduwe weldra met hare kinderen het nieuwe huis betrekken. Verheugd en dankbaar spoedt zij zich nu nogmaals naar Berlijn en verlangt weder den broeder van den gestorven prins Lodewijk te spreken. De koning verschijnt en zij zegt: „Omdat ik zie, dat gij een even eerlijk en goed man bent als je broeder, breng ik je hier een vaatje met negenoogen voor je kleine mosjeu's meê.” De koning nam het vriendelijk aan, gaf der gelukkige visschersvrouw een geschenk en liet haar met de beste wenschen vertrekken. De koninklijke huisvader neemt daarop het vaatje met negenoogen, brengt het zelf in het naaste woonvertrek der koningin en overhandigt het haar met de woorden: „Zie eens, welk een aangenaam geschenk ik daar zoeven gekregen heb! Wat de liefde geeft, en de liefde geniet, gedijt wel.” De koningin maakte bij het middagmaal de met negenoogen gevulde schotel tot hoofdgerecht, verhaalde met bevaligheid aan de gasten het geheele voorval, zocht de beste visschen uit en reikte ze op een met bloemen omkransd bord en met zinrijke, vertrouwelijke scherts den koning toe.

De vogelkooper uit den Harz.

Eens liet een vogelkooper uit het Pruisische Harzgebergte zich bij den koning aanmelden. Toegelaten zijnde, smeekte hij den vorst, als een gering bewijs van dankbaarheid voor de weldaden, aan zijnen zoon in de militaire loopbaan bewezen, een medegebrachten vogel te willen aannemen, een zoogenaamden dom-priester (roodborstige vink) die jaren lang door hem onderricht, het Pruisische volkslied: „Heil dir im Siegeskranz,” zuiver en duidelijk fluiten kon. De koning glimlachte goedhartig, en toen nu het in zijn kooitje op tafel geplaatste merkwaardige diertje, na eenige liefkozingsen van zijn vertrouwd leermeester, het lied met rustigen ernst, zuiver en duidelijk en volledig doorfloot, vond de koning daarin zooveel te meer genoegen, toen het op het door hem uitgesproken: „da capo” opnieuw volkomen gelukte. Op de vraag: „Wat de vogel moest kosten?” antwoordde de opgeruimde gemoedelijke Papageno: „Geld wil en mag ik daarvoor niet aannemen. Maar wanneer mijn koning het lieve diertje aannemen en liefhebben wil, dan maakt de gedachte, dat het in zijne kamer fluit en zingt, mij tot den gelukkigsten mensch in ons Harzgebergte en tot den voornaamsten vogelkooper der geheele wereld.”

De koning vond behagen in dezen opgeruimden, op-rechten man, die in zijn linnen kiel voor hem stond, en

die voorzeker vroolijker en gelukkiger was, dan de eerste orkestmeester in de koninklijke kapel. De kamerheer Tim kreeg bevel in een zijvleugel van het slot een paar vertrekken voor den vogelkooper in te ruimen, hem van alles te voorzien, en door een bediende al het merkwaardige van Berlijn te laten zien. In het geheim werd aan Tim opgedragen, om uit te vorschen wat de Papageno wel begeerde en het liefste had. Onderseideene dagen bleef hij op het slot. De koning liet hem herhaaldelijk bij zich komen en deed ongemerkt onderzoek naar alles wat hij weten wilde. Met een postrijtuig vertrok de vogelkooper weder naar huis. Op koninklijk bevel werden de vijf honderd thalers, die nog op zijn huis als hypotheek waren ingeschreven, afgelost en betaald, en alzoo werd de eenigste, hoogste en laatste wensch, die de vogelkooper nog op aarde had, verrassend vervuld.

Overwinning bij Culm.

De overwinning bij Culm, in hare gevolgen zoo gewichtig, heeft men (zoo schrijft de koning) aan mijne inzichten en verordeningen willen toeschrijven, doch in werkelijkheid is het er anders mede gesteld. Mijn bondgenoot keizer Alexander van Rusland en ik stonden, tijdens het gevecht, op den Slotberg bij Teplitz, en overzagen het geheele slagveld. De weegschalen waren in een onzekere beweging en begonnen ten voordeele der Fransche legers over te hellen, toen tegen den middag, op de hoogte van Nollendorf, Kueist met zijn versche troepen juist op het oogenblik der beslissing verscheen en de overwinning verzekerde. Het was geen tevoren beraamd plan, maar een gelukkig toeval, dat dezen generaal, na de ongelukkige affaire bij Dresden, juist op dit oogenblik op het rechte punt voerde, *waar hulp noodig was*. Wij en hij wisten niets van elkander, niets was afgesproken. Dat hij echter niet vroeger, niet later, niet meer rechts-, niet meer linksaf, maar op het rechte uur en op de rechte plaats kwam om den slag te beslissen, dat was hulp en redding van God. Hem de eere!

Een bad uit liefde.

Van den eerbied en de verkleefdheid, welke Koning Friedrich Wilhelm III tebeurt vielen, heeft de hofprediker Dr. Eylert een kluchtig en tevens roerend bewijs ontvangen. Op zijne doorreize naar Carlsbad kwam hij te Teplitz, en wenschte een koud bad te nemen. De badmeester in Stoinau kon hem geen koud bad geven, dewijl alle baden om dezen tijd (het was nog geen vijf ure in den morgen) verzegd waren. Er was mij echter veel aan gelegen (schrijft Dr. Eylert) er juist op dat uur een te bekomen. Ik bood alzoo, in de hoop daardoor mijn doel te bereiken, het dubbele van den vastgestelden prijs, doch de badmeester bleef hardnekkig bij zijne weigering volharden, en voegde mij toe: „Gij kunt heden geen bad krijgen, al waart gij ook de bisschop

van Rome.” Ik antwoordde kortaf: „Ik ben, wel is waar, niet de bisschop van Rome, maar toch de bisschop van Potsdam.” De man zag mij met groote oogen aan. „Werkelijk,” zeide hij, en nam eerbiedig de pet af. „Dan staat gij in dienst van Zijne Majesteit den koning van Pruisen, en zijt zijn onderdaan?” „Zoo is het.” — „Dat verandert de zaak, gij zult oogenblikkelijk een bad, en wel het beste hebben. De man, voor wien het bestemd is, kan wachten.” — Ik wilde dit aanbod nu niet aannemen, maar de badmeester was thans zoo vriendelijk en zoo dringend in zijne uitnoodiging dat ik wel toe moest geven. Terwijl hij mij in de kamer leidde, zeide hij: „Voor den koning van Pruisen heb ik alles over. Dat is een vorst als een kind. Ik zeg u, het is een goede ziel van een man. Gisteren nog ging hij hier voorbij, in het geheel niets trotsch; hij groette zeer gemeenzaam. Een goed en machtig vorst, moet ik zeggen.”

EEN BEZOEK AAN DE DAKOTA'S.

De Sioux- of Dakota-Indianen zijn geen onvermaarde volksstam onder de Roode Indianen van Noord-Amerika. Vooral de oorlog, dien zij eenige jaren geleden met de regeering der Vereenigde Staten voerden, onder hun opperhoofd „Zittende stier”, vestigde op hen de aandacht.

Zij wonen als vele Indianen op een hun gelaten gebied, en worden door de regeering onderhouden. Kort geleden verkochten zij weder een deel van hun land aan de regeering, wjl het als jachtveld voor hen nutteloos was geworden. Zoo gaat het veel. Vandaar, dat men poogt de Indianen aan een ordelijk leven te wennen, wat vaak gelukt. Alleen op die wijs hebben zij een toekomst.

Onlangs bezocht hen een Hollandsche predikant. Hij nu zegt o. a. dit:

„Wij merkten op dat velen van de mannen lang en groot van lichaam zijn, met leden gelijkmatig en wel ontwikkeld. Het moet erkend worden, dat de blanken in vergelijking met hen er maar wat klein uitzien, maar de gelaatstreken zijn over het algemeen grof en de uitdrukking ervan hard en woest. De jeugdigen (misschien is dit een gevolg reeds van de veranderde leefwijs) hebben evenwel een zachter voorkomen.

Vlak voor ons uit stond een jonge „squaw” (vrouw) ons aan te kijken, uitgedoscht in al de kleuren van den regenboog, met een kind over den schouder hangende. Zij was een van de fijnere schoonen van haren stam. Eenige oogenblikken daarna zag ik een der jongere vrouwen aan haar toilet. Bij eene ton vol water staande, was zij bezig hare lange koolzwarte haren op te maken, zonder evenwel waterkan of bekken, kam of borstel te gebruiken. In plaats

van het eerstgenoemde artikel, bezigde zij haar mond, gevuld uit het vat; inplaats der laatstgenoemde drie gebruikte zij hare handen. Het gezicht van deze jonge dame, zooals de druppels van haar blinkend hoofd en van hare vingeren rondom en in de waterton spatt'en, deed meer om den dorst van sommigen van ons gezelschap te lesschen, dan het water uit die ton, hetwelk hitte en vermoeienis hen op dien brandenden zomerdag hadden doen drinken.

Terwijl we in deze vreemde omgeving ons bevonden, maakten we onder elkander aanmerkingen over het eigenaardige van dit tooneel. Dat het d. a. r. benevens, wat we zouden noemen een romantischen indruk op ons teweegbracht, was misschien toe te schrijven aan de denkbeelden van gevaar die het deed ontstaan, en aan de bewustheid dat alleen het fort, hetwelk achter ons lag, en de tegenwoordigheid van de soldaten, die wij er gezien hadden, ons tegen de werkelijkheid daarvan behoedden. De eigenaardigheden van het gezelschap, dat we voor ons zagen; de zachte, steelsche tred op zeemlederen voetzolen; de lichte sluipende beweging, gelijk van slang of panther; het samenspreken der onderscheidene groepen, altoos met een zachte stem, alsof zij heimelijk raadpleegden; de snelle rit van mannen te paard, alsof zij in haast iemand achterna zaten, en de aanwezigheid van een mes in ieders gordel, brachten ons voor den geest menig bloedig tooneel, waaraan deze zelfde mannen, die ons nu omringden, vroeger deelgenomen hadden.

Maar terwijl hetgeen we zagen ons aan gevaar herinnerde, was het aan een dat gelukkig voorbij was. Beschouw eens die groep, die daar op eenigen afstand van ons is gezeten, rondom dien grooten ijzeren pot, waaruit iets smakelijks wordt rondgedeeld, terwijl de net besneden tabakspijp van mond tot mond wordt overgegeven. Een oude Indiaan staat er bij over het een of ander te babbelen, terwijl hij zich onder het uitroepen naar al de punten van het kompas ronddraait. Wij kunnen er eigenlijk geen syllabe van verstaan, maar een van ons gezelschap gist naar de vertaling: De koffie is klaar! — Zulke tooneelen worden natuurlijk in onze gedachten met vreedzame tijden en gevoelens verbonden.

Weldra komen er echter mannen met geweren en pistolen gewapend. (Deze zijn de politie, die uit de meest vertrouwden der Indianen gevormd wordt) en het schieten van de beesten neemt een aanvang. Daar ik mij echter niet voorstel, dat de lezer bijzonder belang in het slachten stelt, zal ik dit maar niet trachten te beschrijven. Wij zullen liever het voorbeeld van ons klein gezelschap volgen, dat voor het tegenwoordige genoeg heeft gezien en het aangezicht weer oost- en huiswaarts keert. Het speelt ons slechts dat we geen tijd hadden meer van de oversten te zien.

Onder degenen, die men ons aanwees, waren Dolle beer, Twee beer, Sheacre en Zwarte stier,

welke laatste in teekentaal met ons sprak, en beduidde dat hij het verdrag geteekend had, dat naar Washington moest gaan. Het gelukte ons niet om Zittende stier, het uit de oorlogen bekende opperhoofd, te ontmoeten; hij met Jan Gras, die op heden de invloedrijkste van allen is, en Regen in 't gezicht, en Bang voor zijn spoor waren ter plaatse waar de andere helft der beesten geslacht werd.

Wij konden niet nalaten, terwijl we de woonplaats der Sioux of Dakota's een lang vaarwel zeiden, het lot dezer menschen te beklagen, die nu het laatste goede deel van hun land hebben afgestaan.

Wel scheen er niet veel meer voor hen over, dewijl het wild waarvan zij leefden, de buffel en de antilope op hun land zijn uitgeroeid en zij voor den landbouw toch geen aanleg hebben; maar hoe ongelukkig is een volk, dat nu moet onderhouden worden; en, als eens hun erfenis is opgeteerd, welke toekomst hebben zij dan?

De eenige lichtstraal, die op het donkere lot van dit volk geworpen wordt, moet onzes inziens gezocht worden in de milde aanmoediging tot opvoeding hunner kinderen, die het Bewind geeft, en wat den arbeid der kerkgenootschappen betreft, dat die niet gansch overgelaten wordt aan die kerk, welke meer in bekeeringsijver voor de Indianen, dan in hun verlichting door kennis uitmunt; van die kerk, de Roomsche, van welke wij in de nabijheid een zwartgerokten priester onder hen zagen. De Presbyterianen hebben thans eene kerk en een zendeling, die onder dit volk arbeidt.

Dat de Christelijke arbeid onder de Indianen niet ongezegend is, blijkt uit hetgeen we pas lazen in het Maandblad *De Wijngaard*.

Volgens opgave zijn er 249,300 Indianen verspreid in 35 van de Staten en Gebieden. Velen willen van de Zending onder de Indianen niet weten, en denken dat zij niet voor het Evangelie gewonnen worden. Doch men behoeft slechts te wijzen op wat in vroegere dagen door Eliot, Brainerd en anderen, alsmede door de Moravische Broeders, onder hen verricht werd. Ook de wreede Sioux-Indianen „worden door de genade verteederd.” Bisschop Hare van de Episcopaausche Kerk, zegt: „Negen Sioux-Indianen zijn aan het werk in de heilige bediening. Ongeveer 40 dezer Indianen helpen hen als aangestelde onderwijzers. Veertig vertakkingen van de Vrouwen-hulpvereniging zijn er onder de vrouwen der Sioux Indianen. Zeventienhonderd dezer Indianen dragen jaarlijks 3,000 dollars bij voor godsdienstige doeleinden!”

Slechts kort geleden werd bericht van een vergadering van duizend Sioux, nabij Yankton in Zuid Dakota, die ten doel had om samen getuigen te zijn van wat het Evangelie onder hen vermag. Onderwerpen van godsdienstigen en zedelijken aard werden met geestdrift besproken. Van een andere vergadering, waaraan ongeveer 1500 deel namen, wordt

gezegd, dat de vrouwen bij deze gelegenheid 800 dollars in geld ten offer brachten en de jonge mannen 170 voor allerlei liefdadige doeleinden, waaronder behoorde ondersteuning van 't zendingswerk in Japan en China.

Er schijnt onder de Indiaansche bekeerlingen een gezindheid tot geven te zijn, die zich zelfs in de jeugd openbaart. Eenige jongens b.v. begeerden ook iets te geven. Zij vernamen dat men een premie stelde op het dooden van schadelijke dieren. De boeren betaalden vijf cent voor elk gedood dier: de staart moest geleverd worden als bewijs. De Indiaansche jongens nu stelden zooveel belang in het Zondagsschoolwerk in de omgeving, dat zij in den tijd, dien zij vrij hadden op Zaterdag, dieren gingen vangen om daardoor het Zondagsschoolwerk te helpen voortzetten. Zij brachten de opbrengst der staarten in de busjes van de vereeniging als hun bijdrage.

Vijftien jaar geleden gaf de Regeering 20,000 dollars voor het onderwijs in scholen voor de Indianen: in 1891 werd reeds ongeveer 2,000,000 dollars tot dit doel besteed. De scholen onder het opzicht der Kerken ontvingen 570,000 dollars. In de Regeeringsscholen ontvangen 17,000 kinderen onderwijs; in de andere 6,000. Voorwaar, er is vooruitgang!

H.

IN DE WOESTIJN.

Toen Israel van strand tot strand,
Moest gaan naar Gods gebod,
Toen vonden ze in het dorre land,
Een vasten troost in God.

Een wolkkolom wees hun de baan
En was hun schild in nood;
De rotsen boden water aan,
En manna was hun brood.

Als zij, doorwandlen we een woestijn
Naar 't heerlijk land der rust,
En Isrels God wil de onze zijn,
Want zegnen is zijn lust.

Ja, in de barre wildernis
Is God onze overvloed:
Met God bestaat er geen gemis,
Maar hebben we alle goed.

De nacht, die op ons neerdaalt, zwicht,
Ook 's vijands macht, hoe fier,
Gods Woord is ons ten helder licht,
Zijn liefde ten banier.

Moet Jezus, als het levend brood,
Ons daaglijksch voedsel zijn, —
Wij drinken daaglijks uit zijn dood,
Den besten vreugdewijn.

Genoeg, o God! ik vraag niets meer;
Al heeft de wereld veel, —
Ik zie meelijdend op haar neer,
Valt Christus mij ten deel.

Naar NEWTON.

X.

G E T R O U W .

Weinige dagen vóór den dood van Portrus, bisschop van Londen (in Januari 1811) legde deze getrouwe dienaar des Heeren een bezoek af bij den prins van Wallis, daarna koning George IV. De prins was namelijk voornemens een groote wapenschouwing te houden, en had die gesteld op een Zondag.

Ofschoon Portrus zoo nabij zijn einde was, dat niemand en ook hijzelf niet dacht dat hij ooit weder buiten zijn vertrek zou komen, vernam hij niet zoodra deze tijding, of hij liet eene koets komen, en alle krachten inspannende, reed hij naar het paleis. Terstond werd hij aldaar tot den prins toegelaten, welke hem vriendelijk ontving en naar een leuningstoel geleidde, op welken de bezoeker bijna machteloos plaatsnam. Na eenige oogenblikken van rust, zeide Portrus tot hem:

„Sire! hetgeen mij tot u gevoerd heeft, is de groote achting, die ik heb zoowel voor uwe koninklijke hoogheid, als voor uwen vader, en dit groote volk, hetwelk met bezorgde blikken iedere uwer openbare handelingen gadeslaat. Ik sta aan het einde van mijn loop door dit leven. Mijn oog ziet niet meer hetgeen achter mij is, en het denkbeeld van de gunst of ongunst eens menschen heeft voor mij geene beteekenis meer. Ik ben gekomen om uwe koninklijke hoogheid te waarschuwen voor de ernstige gevolgen van een stap, waardoor gij besloten hebt om de buitendien reeds zoo diep gedaalde achting voor den dag, dien de Heere God tot *zijn* dienst geheiligd heeft, geheel te vernietigen. Gij weet zelf, Sire! hoezeer uw vader, die toch met u in gaven en geestkracht niet gelijk stond, allen die hem omringden, ja geheel zijn volk tot zegen geworden is, daardoor dat hij het zich tot de hoofdzorg zijns levens maakte, om den wil van God te eerbiedigen en te gehoorzamen, het welzijn van zijn volk te bevorderen, en de wereld het voorbeeld te geven van een naar de geboden des Evangelies geregelden, onberispelijken wandel. George III heeft zich nu door deze goede hoedanigheden de algemeene achting en liefde zijner tijdgenooten verworven, en hij heeft dus veel gedaan; doch gij, zijn opvolger, kunt bij uw voortreffelijke talenten en met uw innemend, het volk zoo licht overmeesterend voorkomen, nog veel meer doen.

Trouwens, het is onmogelijk, Sire! dat gij u in uw tegenwoordige besluiteloosheid lang kunt staande houden: of gij moet opstaan tot geestelijken strijd en overwinning; en door uw veelvermogen voor-

beeld millioenen menschen voorgaan op den weg die behagelijk is voor God; of gij gaat een snellen en onvermijdelijken en daarbij zwaren en diepen val tegemoet, en sleept daarin geheele menigten menschenzielen mede. En nu, als ik slechts de kracht had om van mijn stoel op te staan, of als iemand mijn in elkander zinkend lichaam wilde opgeheven houden, zou ik gaarne uwe koninklijke hoogheid, in het diep gevoel van mijn naderenden dood, mijn afscheidszegen mededeelen."

Op deze woorden sprongen den prins de tranen uit de oogen, en hij bukte neder aan de voeten van den grijsaard, die, de handen gevouwen boven zijn hoofd houdende, den zegen over hem uitsprak. Daarna stond de prins op en hielp Portrus met eigen hand van den stoel en de trappen af, tot in het rijtuig. De grijsaard keerde terug naar zijn krankbed, van hetwelk hij niet meer opstond; doch op hetzelfde vernam hij dat de prins terstond een anderen dag voor de wapenschouwing bepaald had.

Op den vijfden dag na zijn bezoek bij den prins, ontsliep Portrus. Wél hem, dat hij zich tot aan zijn einde getoond had een getrouw wachter te zijn over het huis Israels, die ook zijn eigen ziel wilde gered hebben, Ezech. 3:17—21. Toen men den prins de tijding bracht van des bisschops dood, sloot hij zich op in zijne kamer, en zijn dienaars daarbuiten hoorden hem weenen en snikken als een diepbedroefde.

UIT HET LEVEN.

De bronnen van den Nijl.

Volgens een bericht, uit Berlijn ontvangen, zou het oude raadsel omtrent de bronnen van den Nijl opgelost zijn. Emin Pacha en Dr. Stuhlman moeten in de tot nog toe geheel onbekende streek tusschen het Victoria-, het Tanganyik- en het Albert-Eduardmeer, een nieuwe rivier, Kifu genaamd, ontdekt hebben. Deze, die in Uhba ontspringt, loopt 350 à 400 K.M. noordwaarts en stort zich dan in het zuidelijk gedeelte van het Albert-Eduardmeer. Verder is gebleken, dat de rivier Kogera, die in het westelijk deel van het Victoriameer uitloopt, op verre na niet de lengte heeft, die Stanley aannam en op zijn gezag is aangegeven.

Heel familiaar.

Toen Frederik de Groote na den ten einde gebrachten zevenjarigen oorlog naar Sans-Souci reed, zag hij aan de Brandenburgerpoort, op haar gewone oude plaats, een oude vruchten- en koekjesverkoopster, welke hij vriendelijk groette met de vraag: „Wel, moedertje! hoe is het u gegaan?” „Mij recht goed, maar waar ben jij nu zoo lang geweest?”¹⁾

¹⁾ „Recht gut, aber wo is he denn zo lange gewesen?”

„Weet gij dan niet, dat ik zeven jaren oorlog gevoerd heb?” „Hoe zou ik dat weten, en wat gaat mij dat aan? *Het gemeene volk slaat en verdraagt malkander.*” Frederik lachte overluid en zeide tot den nevens hem rijdenden generaal: „Daar hebben wij het nu, Ziethen! hebt gij het gehoord?”

J. W. W.

Spurgeon over voorgevoel.

In eene preek over Ps. 118:17: „*Ik zal niet sterven maar leven,*” en door hem bestemd om gelezen te worden op 3 Januari 1892 (dus vier weken vóór zijn dood) zegt de nu ontslapene het volgende over het voorgevoel, waaraan sommige menschen geneigd zijn te veel gewicht te hechten.

„Omdat ik gezegd heb, dat de Heere soms aan de zijnen een voorgevoel geeft van hetgeen zal gebeuren, moet gij nu niet voorgevoelens van alle soort hebben. Dit zou een zeer schadelijke soort van dwaasheid zijn.

Ik herinner mij het geval van een jonge vrouw, die niet verre van hier woonde, die een voorgevoel had dat zij zou sterven. Ik geloof niet dat haar veel scheelde; maar zij weigerde te eten en zou waarschijnlijk van honger sterven. Ik ging haar bezoeken en zij vertelde mij dat zij een voorgevoel had dat zij sterven ging, en, derhalve, zou zij niet het voedsel verkwisten door het te eten. Zij sprak op zeer ernstige wijze van dit voorgevoel, en ik antwoordde: „Ik geloof dat er zulke dingen kunnen zijn.” Zij was er nu zeker van dat ik het met haar eens was.

Toen ging ik voort te zeggen, dat ik eens een voorgevoel had dat ik een ezel was, en het bleek in mijn geval waar te zijn; en nu had ik een dusdanig voorgevoel omtrent haar. Dit verbaasde haar, en ik vroeg haar vrienden om voedsel te brengen. Zij zeide dat zij het niet wilde eten; en toen zeide ik haar dat indien zij vast besloten had zelfmoord te plegen, ik dit dienzelfden avond in de gemeentevergadering zou bekend stellen, om haar uit de Kerk te doen zetten, daar wij geene lidmaten kunnen hebben die zelfmoord plegen. Zij kon de gedachte van afgezet te worden echter niet verdragen, en begon te eten; mijn voorgevoel omtrent haar was dus juist; zij was dwaas, en had nog verstand genoeg dit in te zien. Ik heb u dit verhaal medegedeeld om u terug te houden van sentimenteelen onzin.”

Wel wonderlijk.

Een Zuid-Afrikaansch blad bevatte onlangs een en ander omtrent den „Heidelbergschen dwerg”, zekeren Piet Piek. Deze wordt beschreven als een klein persoon, 2 voet 8 duim lang met een gewoon manshoofd, lange bruinachtige armen en groote handen, eigenaardige oogen. „Bij het gaan rekt hij de beenen

wijd uit en slingert zijne armen. Hij is getrouwd met een knappe, groote vrouw en heeft drie kinderen. De oudste dochter is reeds een halven voet langer dan haar vader. Toen ze nog maar heel klein was en gedoopt moest worden, gebeurde er iets wonderlijks: haar armpje brak, toen men haar de doopjurk aantrok. Het werd gezet, en men ging voort met het aankleeden, maar toen ontdekte men, dat hare armen zeer bros waren, want vóódat het doopen voorbij was, braken ze 16 malen.(?) Dit kwam ons, zegt het blad leukweg, bij het lezen zeer ongelooflijk voor.

Doch deze week hadden wij een gesprek met een heer en eene dame, aan wier waarheidsliefde niet valt te twijfelen. Zij hadden de familie Piek gekend, voordat zij naar Transvaal trok. Omtrent 40 jaren geleden woonden de twee broeders Piek, (een hunner was de vader van den Heidelbergschen dwerg) in den Winterberg bij Post Retief. Zij waren klein van persoon en konden buitengewoon goed schieten en rijden. Maar hunne beenen braken als wortels en dat zelfs zonder de minste pijn, zoodat hunne burens ze „glasbeentjes” noemden. Wanneer zij jagen gingen en een van de twee zou haastig van het paard springen om goed te kunnen mikken, dan gebeurde het dikwijls dat de onverwachte zwaarte de beenen deed breken. Maar niettegenstaande dit, zette hij zich toch in een zittende houding om op de bokken te schieten, die ze ook gewoonlijk doodden. Daarna kon hij wel niet weer te paard stijgen zonder hulp, doch er was altijd de een of andere vriend om hem dezen dienst te bewijzen.

Veel wordt er verteld van de wonderlijke houdingen, waarin een der beide broeders soms werd gevonden, doordat ze hun brosse ledematen zoo ontijdig braken. Maar de leden groeiden weer gauw aanéén. Deze bijzonderheid omtrent de familie Piek hebben wij uit eene bron, die wij volkomen kunnen vertrouwen.”

't Is mogelijk!

H.

Theodorus Beza, de ambtgenoot en opvolger van Calvijn, herdacht, op zijn sterfbed liggende, de beloften, in den een en negentigsten Psalm vervat. Ziende op de voornaamste gebeurtenissen zijns levens, en de vele uitreddingen uit gevaren, welke hij ondervonden had, optellende, deed hij opmerken, op welk een aanbeddelijke wijze God al zijne beloften jegens hem vervuld had. Vervolgens zeide hij: „Heere! Gij hebt mij vaak uit de strikken der boozen gered, en mij bewaard temidden van plagen, die hare verwoestingen rondom mij aanrichtten. Gij zijt mijne toevlucht en mijn burg geweest, terwijl duizenden ter rechter- en ter linkerhand nedervielen in den strijd, welken ik met mijn Protestantsche broeders mocht volstrijden. . . . De Heere heeft zijnen engelen bevolen over mij te waken, en nu ik zat

van dagen ben, verwacht ik de vervulling van het psalmwoord: „Ik zal hem mijn heil doen zien.”

Samuel Rutherford, een der schitterendste lichten van de Schotsche Kerk, was hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan de universiteit te St. Andrew. Toen het Schotsche parlement hem deed dagvaarden om ervoor te verschijnen, omdat hij de zaak der Godsdienstige vrijheid voorgestaan had, lag hij op zijn sterfbed.

„Ga, en zeg aan het parlement,” aldus luidde zijn antwoord aan den boodschapper van den Staat, „dat ik een hoogere oproeping dan deze heb ontvangen, en dat ik voor een hoogere rechtbank moet verschijnen. Wanneer de dag van mijne oproeping voor het parlement daar zal zijn, zal ik mij reeds bevinden op eene plaats, waar ik reden heb te vreezen dat weinige van de leden zullen mogen binnengaan.”

In zijn jongste uur zeide hij tot de predikanten, welke bij hem waren: „O, waarde broeders! bidt voor het rijk van Christus; predikt Christus; doet alles voor Christus; voedt de kudde van Christus, en wacht er u wel voor de eere der menschen te zoeken . . .” „O, welke vreugde! welke blijdschap!” riep hij een oogenblik daarna uit, „ik word door een hemelsch manna gevoed. Mijne oogen zullen mijn Heiland aanschouwen, en ik zal eeuwig met Hem zijn. Ik ben een groot zondaar geweest; maar hoe gelukkig ben ik thans! Christus is in mij, en ik in Hem. Lof en heerlijkheid zij mijn Schepper en Heiland eeuwig toegebracht!” Hij hield niet op, tot aan zijn laatsten ademtocht toe, den naam van den Heere Jezus groot te maken.

Armlastig.

Dezer dagen overleed in den ouderdom van 70 jaren nabij Seaford zekere John Allen, een armlastig man. Een aantal jaren woonde hij in een ouden spoorweg-vrachtwagen, waarin hij tabak en sigaren verkocht. De burens waren algemeen van gedachte dat John Allen rijk was, doch wisten niet, hoeveel geld hij bezat. Op onderscheidene plaatsen in den wagen vond men na zijn dood eenige duizenden dollars in bewijspapieren, „bonds” en „stocks,” benevens een kistje, waarin voor niet minder dan \$ 20,000 aan zilvergeld verborgen was. De overledene laat een talrijk gezin achter.

Te Martinsburg (Noord-Amerika) verwekte onlangs een ongewoon natuurverschijnsel groote nieuwsgierigheid bij duizenden menschen, en wel zoo, dat men reeds een aantal professoren van de Ohio'sche universiteit belast heeft om een wetenschappelijk onderzoek in te stellen naar de oorzaak. Aan de achterzijde van een woonhuis in het dorp valt voortdu-

rend een zware mist, beslaande een ruimte van ongeveer 12 voet in het vierkant. De mist valt gestadig, en onaangezien het regent of helder weer is, doch schijnt het zwaarst tusschen 1 en 2 uren des namiddags, wanneer een spiegel aan die mist blootgesteld, oogenblikkelijk aanslaat. De professoren van de universiteit kunnen hoegenaamd geen reden opgeven als oorzaak van dit wonderlijk natuurverschijnsel.

Uitgehongerd?

In de nabijheid van Atlantic City werd onlangs een vrouw, bekend als Madame Van Salmite, die een Duitsche gravin moet zijn geweest, aangetroffen in deerniswaardigen toestand. De vrouw was zoo ongesteld geworden, dat zij niet instaat was haar bed te verlaten om hulp in te roepen. Niet minder dan negen honden bevonden zich in haar slaapvertrek. De dieren waren woedend van honger en zouden naar alle waarschijnlijkheid de zwakke vrouw spoedig hebben aangevallen. Madame Van Salmite was zeer oud en had reeds een aantal jaren in deze omgeving een afgezonderd leven geleid. Haar levensloop is slechts aan enkelen bekend daar zij zeer gevoelig was in betrekking tot haar verloren fortuin en vernederden toestand. Zoodra men de honden uit de kamer gelokt had, slaagde men erin om de oude vrouw naar een hospitaal te vervoeren.

Keizer Napoleon en Paus Pius VII.

Terwijl de paus bij gelegenheid van de kroning des keizers in 1804 te Parijs was, trachtte de keizer den Heiligen Vader voor zich en zijn doel te winnen, en liet geen middel onbeproofd, hetzij door goedheid, of strengheid en geweld om den standvastigen en kalmen kerkvoogd tot zijne zijde over te halen. Wat Napoleon eigenlijk wilde en bedoelde, wenschte hij eindelijk uit te spreken en liet den paus tot een geheime conferentie uitnoodigen. De keizer ging in de zaal onrustig op en neer, terwijl hij met een ijzeren instrument in de tafel en de stoelen stak en boorde. Eindelijk trad de Heilige Vader ernstig, rustig en statig binnen. De keizer bood hem een stoel aan. Vertrouwelijk en vleierend droeg nu de keizer aan den paus zijne wenschen voor, hem smeevende en aanradende den zetel van Rome naar Parijs te verplaatsen, waar hij in een keizerlijk slot zijn heiligen stoel kon oprichten. Met hem wilde hij dan gemeenschappelijk van uit de wereldstad de heilige, algemeene apostolische Roomsche-Katholieke kerk over den ganschen aardbodem regeeren, 's pausen inkomsten verdubbelen, hem een schitterende lijfwacht geven en alle heerschappij, macht en heerlijkheid als confrère met hem deelen.

Paus Pius VII hoorde deze rede met alle schoone beloften rustig aan en antwoordde aan het slot, met het eenige korte, bij herhaling uitgesproken woord: „Tooneelspeler!”

„Wat,” riep de vertoornd opspringende keizer woedend uit, „Ik een tooneelspeler! Paap, nu is het met ons uit.” Hevig en hijgend op en neer gaande, greep hij een op de tafel staand kunstwerk in mozaïk, de Pieterskerk te Rome voorstellende; en terwijl hij voor den paus trad, die rustig was blijven zitten, wierp hij het in stukken op den grond met een donderende stem er bijvoegende: „Ziet gij, zoo zal ik u, uwen stoel, uwe kerk en uw rijk verpletteren; de dag des toorns is gekomen!”

De Heilige Vader, in dezelfde rustige statige houding, sprak daarop met vastheid, slechts dit éene woord: „Treurspeler!” en verliet daarop kalm de zaal.

Pius VII beleefde den ondergang van Napoleon en van zijne dynastie, terwijl deze onvermogen was, de vast aaneengehechte schakels van de keten der pauselijke hiërarchie te verbreken.

Papa Frits.

De goedhartigheid van Frederik de Groote kwam vooral uit in den omgang met zijne soldaten, voornamelijk met de helden uit den zevenjarigen oorlog, die hem altijd slechts Papa Frits noemden. Gaarne sprak hij over tafel van veldslagen en overwinningen. Zoo verhaalde hij onder anderen een voorval, bij gelegenheid van een vijandelijken, nachtelijken overval plaats gevonden tot in de kleinste bijzonderheden. Toen hij uitgesproken had, zeide de naast hem gezeten generaal Von Ziethen: „Houd mij ten goede, Uwe Majesteit, de zaak droeg zich geheel anders toe.” — „Nu dan, verhaal gij het eens!” antwoordde de koning. Nadat Von Ziethen de toedracht der zaak verhaald had, werd de koning onvergenoegd en zeide: „Dat is niet waar, wilt gij het beter weten dan ik?” — „In dit geval, ja. Uwe Majesteit weet, aan mij was de zaak ter uitvoering opgedragen. Daar zie ik juist in de zijkamer den wachthebbenden wachtmeester van mijn regiment Krüger, die bij deze gelegenheid dapper aan mijne zijde gevochten heeft. Zoo Uwe Majesteit mij niet gelooven wil moge die man, die niet weet waarover hier gesproken wordt, dan hier binnenkomen en de zaak verhalen?” — „Goed, laat hem komen!” — De oude huzaar werd geroepen, trad binnen en stond naast den stoel des konings. De koning begon: „Wel Krüger, hebt gij die en die onderneming mede bijgewoond?” — „Ja, Papa!” — „Verhaal ze ons eens.” — En eenvoudigweg verhaalde hij de zaak juist zooals Von Ziethen. De koning zag hem verdrietig aan en zeide: „Krüger, gij liegt.” De huzaar trad nader toe, nam de vork des konings, stak daarmede in een voor hem staanden schotel met fazanten, hief een opgestoken fazant in de hoogte en zeide: „Ik mag den dood aan dezen fazant eten als ik de waarheid niet gezegd heb,” en zich omkeerende ging hij, onder luid gelach van het gezelschap met zijn koninklijken buit naar zijnen

post terug. De koning zelf lachte hartelijk, liet den ouden wachtmeester eene flesch wijn en gebak van zijne tafel brengen en voegde er bij: „Zoo ken ik die goede, oude, brave jongens! Nu, Ziethen, een snuifje.”

De Russische kapitein te Memel.

Keizer Alexander I van Rusland en koning Frederik Wilhelm III van Pruisen gingen op zekeren dag, in een eenvoudigen overrok gekleed, zonder eenige onderscheidingsteekenen en zonder eenig gevolg, in ernstige gesprekken verdiept, aan de haven te Memel op en neer. Juist om dezen tijd kwam een Russisch koopvaardijchip binnen en de kapitein, die op zijne reizen verscheidene jaren in Indië vertoefd had, doch nooit in St. Petersburg was geweest en ook nog nooit den keizer gezien had, en van zijne tegenwoordigheid te Memel niets wist, stapte aan wal. Hij was een deftig, ernstig en indrukwekkend man, met een Russische orde versierd. Op de beide aanzienlijke heeren, die daar stonden, sloeg hij geen acht. Zonder hen te groeten zag hij hen aan en wilde voorbijgaan. De keizer sprak hem aan en vroeg, bij welke gelegenheid hij die orde verkregen en verdiend had. De kapitein zag vreemd op, door een onbekende aldus te worden aangesproken, en gaf met korthed en scherpe barschheid ten antwoord: „Welk recht hebt gij, mijnheer, mij daarnaar te vragen? Van de moeilijk te verwerven genadewijzen van Zijne Majesteit, mijn keizer Paul, spreekt men niet op straat tot onbekenden.” De koning van Pruisen, vreezend dat de beleedigde man verder zou gaan, viel hem snel in de reden met de woorden: „Gij weet niet tot wien gij spreekt; de heer, dien gij daar zoo onbescheiden antwoordt, is Zijne Majesteit de keizer van Rusland.” Een oogenblik stond de man versteld, toen door eerbied aangegrepen, zonk de getroffen man op de knieën en verzocht, zich verontschuldigende, duizendmaal om vergeving.

Toen nu echter de keizer, met vriendelijke goedheid hem geruststellende, vroeg: „Weet gij ook wel wie deze aanzienlijke heer is, en daarop zelf antwoordde: „Het is Zijne Majesteit de koning van Pruisen,” kwam deze zeldzame ontmoeting den eerlijken, wakkeren man toch te avontuurlijk voor, dan dat hij ze niet voor een grap moest houden. Terwijl hij zijn hoofd weder dekte, keerde hij zich in zijne stoutmoedige zeekapiteins-houding snel om, en zeide: „Nu, gij beiden zijt ook de rechten! De een wil keizer, de ander koning zijn, en dat hier in Memel midden in vredestijd, speldt dat een ander op de mouw, mij niet; zoo strijk ik het zeil niet!” De keizer en de koning lachten hartelijk. Wie echter beschrijft de verbazing van den zeeman, toen hij onmiddellijk daarop door den keizer ten disch genoodigd werd, en met de grootste vriendelijkheid, welke den onvergetelijken keizer in hoogen graad eigen was, werd ontvangen!

Geen »midden-man”!

Koning Frederik II heeft in de wereldgeschiedenis den bijnaam „de Grooten” verkregen, niet slechts omdat hij groote dingen voort- en tot stand gebracht heeft, maar omdat zijne sterkte van ziel en inwendige grootheid voornamelijk in beslissende oogenblikken en in het ongeluk zoo krachtig uitkwam. In den zevenjarigen oorlog met half Europa waren er dikwijls heete dagen en donkere uren, in welke alles verloren scheen. In zulke tijden werd hem eens door Frankrijk den vrede, maar een onteerenden, beschimpenden vrede aangeboden. Zijn generaal-adjutant, hertog Karel Willem Ferdinand van Brunswijk, wiens moeder eene zuster van Frederik II was, raadde hem aan het voorstel om vrede te sluiten aan te nemen, daar het scheen, dat er geen andere uitweg was. „Hoe, neef!” zeide hij met vlammeende oogen, „vloeit mijn bloed niet meer in uwe aderen! Overwinnen of sterven! Een derde is er niet. Liever een eervollen ondergang, dan een eerloos half bestaan.”

Een „laveerende” zeeman.

Op zekeren dag ontmoette de Russische keizer Alexander I, op straat te Memel een Russisch matroos, die stomdronken van den eenen kant der straat naar den anderen heen en weer waggelde. De keizer, verontwaardigd over den afkeurenswaardigen toestand van een zijner zeelieden, beval een hem begeleidenden adjutant den dronkaard staande te houden en aanstonds naar de wacht te laten brengen. De matroos echter zeide met vroolijke naïviteit: „Neen, mijnheer, ik ben niet dronken, als matroos laveer ik slechts.” De goedgehartige, welwillende keizer lachte en hernam: „Nu, laat hem dan laveeren, hij zal wel in de haven komen, ga hem echter in stilte na, en zie toe dat hij geen letsel krijgt!”

* * Frans I, keizer van Oostenrijk, beminde en beoefende in uren van verpozing de liefelijke muziek, en het is karakteristiek, dat hij aan de gemoedelijke violoncel boven alle instrumenten de voorkeur gaf. De ernstige, weemoedige toon greep hem aan, want deze was de toon van zijn gemoed. Eens had hij voortreffelijk, inzonderheid het adagio gespeeld, toen zijn meester in geestdrift over zijne kunst uitriep: „Het is jammer dat Uwe Majesteit geen kapelmee-ster geworden is!” Waarop de keizer, satiriek glimlachend, droogjes antwoordde: „Ik heb het nu ruim zoo goed!” Toen hij eens onderscheidene officieren van hoogen rang, die met ordeteekenen van vreemde mogendheden rijk versierd waren, ontving, en dezen door de voorzalen zag naderen, zeide hij tot den naast hem staanden adjutant met een lichten zweem van spotternij: „Daar komt inderdaad het gansche firmament aan, zon, maan en sterren!”

Juist niet hoofsch!

Johann Reinhold Forster, na vele lotswisselingen eindelijk professor te Halle, was een zeer levendig, zichzelve licht vergetend man. In een gesprek over zijn met Cook gemaakte reis om de wereld, vroeg Frederik de Groote hem: „Hoevele koningen hebt gij gezien en gesproken?” waarop Forster antwoordde: „Tien wilde en zes tamme, van de tamme is *Uwe Majesteit de grootste.*”

PRIJSVRAGEN.

We hebben geen lichte taak gehad, bij de beslissing omtrent de antwoorden, die ingekomen waren op de laatst gestelde prijsvragen. Niet alleen wegens de veelheid en lijkheid der antwoorden, maar evenzeer wat betreft den inhoud.

Doch we zijn er thans en gaan den uitslag mededeelen. We zullen daarbij ettelijke opmerkingen moeten maken, doch wenschen ook, van wat geleverd werd, zoooveel nuttig, een en ander ten beste te geven. Het is waard in wijder kring gekend te worden.

De eerste vraag was: een verhaal in poëzie.

Daarin hebben verscheidenen hun kracht beproefd.

Een gedicht behelst een tafereel uit Gerdes' „Het gouden oorijzer der Friezen” en is ver van onverdienstelijk. Het lijdt echter aan het groote gebrek, dat het afbreekt juist waar het slot moest komen — althans te plotseling. Daarbij is de vorm, de maat, jammer genoeg, vaak gebrekkig evenals de taal. De maat is b. v. is van „Wien Neerlands bloed”. Doch nu vinden we:

„De rechtsplaats was 't heilig veld”,

waarin een lettergreep ontbreekt. Verder uitdrukkingen als:

„De stormen zweepte”

„Door een *gure vlaag*
ontvloën de Christenen....”

„Het eikenwoud
Hief in het rond *zich op.*”

„Hij riep zijn goden bij” enz.

De maker moet zich oefenen; hij heeft aanleg.

Een twaalfjarige lezer zendt ons eenige rijmen, die samen wel iets grappigs vormen, maar waar op 't oogenblik van maat, rijm of orde nog weinig in is te bespeuren. Onze vriend moet eens wat lezen en vooral taal leeren; het verzen maken komt later. Maar alle begin is moeilijk.

Een derde vers van een inzender, die zeer nederig over zichzelf denkt, behandelt het verhaal van den man, die door een vlieg werd gedwongen naar de prediking te luisteren. Dat vers nu is alles behalve slecht. Jammer maar weer dat taal en vorm zoooveel te wenschen laten. Dichten is een *kunst*, vrienden. En wie het gebrekkig doet, levert niets dat op kunst gelijkt. Onze vriend gaf werkelijk iets dat boeit en frisch en levendig is en toch... De eene regel is te lang, de andere stoot, de leesteekeus ontbreken. Beste vriend, oefen u toch — 't zou jammer zijn, als ge 't niet verder bracht.

Verder kwam in: een gedicht „De onrechtvaardige rechter”. Dit is beter dan de voorgaande en zou het beste zijn geweest als — maar dat straks. De maker moet vooral letten op maat en klemtoon. Een regel b. v. als:

„Tot ze eindelijk van smart overstelpt henenging” dwingt ons om in de maat te blijven, den nadruk op „stelpt” te leggen, en niet op „smart”, terwijl ook „henen” niet tot zijn recht komt. Soms ook is een regel te lang. Betert de schrijver zijn gebreken (ook de taal b. v. de woorden die *den boozen* rechter spreekt!) dan kan hij 't nog ver brengen. We ontvingen nog meer, doch ook dat heeft te veel gebreken.

Ten slotte komt een vers van D. S. „De herdersknaap”. Dit is het beste wat we ontvingen en ontvangt dus in 't volgend nummer plaats.

Aan de tweede vraag, over het lezen des Bijbels, hebben velen hun krachten beproefd en niet met ongunstigen uitslag. We zullen ook hiervan proeven geven in een volgende jaargang, wijl de zaak van zoo hoog belang is.

De vrienden moeten wel bedenken, dat het bij zulke dingen nog om iets anders is te doen dan een stichtelijk woord. Dat is voortreffelijk, maar brengt ons nog niet waar we zijn moeten. De vraag is: hoe sticht de Bijbellesing het meeste nut? en *daarop* komt het bij 't antwoorden aan. Wie het antwoord leest, moet er een regel in vinden, een voorschrift waar hij wat aan heeft.

Zeer gelukkig zijn eenige inzenders geweest met vraag 3, over de gewestelijke woorden. Sommigen hebben geen lijst slechts geleverd, maar er een soort verhaal van gemaakt, dat werkelijk aardig is. We lazen het met groot genoegen en zullen er een en ander aan ontleenen. Het is zeer leerzaam en doet zien wat met goeden wil is tot stand te brengen.

En nu de uitslag, waarbij we verwijzen naar de gestelde voorwaarden:

Onder de gedichten mag dat van D. S. bepaald goed heeten. De prijs: het werk

J. P. HASEBROEK, Een dichteralbum van vóór honderd jaren (gebonden)

valt dus ten deel aan

onzen lezer **D. SWAGERMAN**, te Amsterdam,

terwijl **Tj. ALKEMA** te Harlingen ontvangt:

J. LION CACHET, Het huisgezin van den Hugenoot.

Verder ontvangen

J. LION CACHET, Het huisgezin van den Hugenoot:

J. C. COLLET, den Helder.

M. TER BASELBORG, te Scheemda.

ABR. VAN DIJK, te?

A. RIEMSTRA, te Abbega bij IJlst.

Voorts het werk

J. P. G. WESTHOFF, Dr. Maarten Luther:

T. v. d. BERG FIZU., te Hendrik Ido Ambacht.

Chr. J. VEREEN, te Biggekerke (adr. d. heer W. P. Calliber).

A. VAN DEN HOFF, te Schoonhoven.

CORRESPONDENTIE.

J. v. d. W. te N. Gelieve er wel op te letten, dat we moeilijk geschriften als u bedoelt, kunnen beoordeelen, als we niet weten of dit gewenscht wordt geacht, wat o. a. uit toezending blijkt. Verder dat als we op zoo breede schaal bespreken, wat ook reeds in afzonderlijke organen wordt behandeld, we licht ons doel missen, namelijk lectuur voor *allen* nuttig en van een inhoud, die zich op ander gebied ook beweegt dan waartoe bladen die organen van een of ander lichaam zijn, zich gewoonlijk leenen. Verder zullen we gaarne overwegen wat u schrijft, en zeggen dank voor uw belangstelling.

Excelsior

geïllustreerd Tijdschrift voor
Nederlands Jongelingschap en Volk

onder redactie van

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nummers van 16 pagina's en 12 Nummers van 8 pagina's f 3.50

De leden der redactie teekenen met hunne naamletters. Brieven, ingezonden stukken, vragen enz. franco in te zenden „Aan de Redactie van „Excelsior”, bij de Uitgevers HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

Aan onze Lezers.

Nu we weldra een nieuwen jaargang hopen aan te vangen, zij 't ons vergund een beroep te doen op de zoo vaak gebleken welwillendheid onzer lezers.

Excelsior mocht het reeds tot verscheiden levensjaren brengen. Het verwierf vele vrienden en wordt — we ervoeren het = *gaarne* gelezen.

Toch blijft nog altijd de toestand zoo, dat ons blad, zal het behoorlijk kunnen bestaan, veel sterker steun behoeft dan dusver.

De Redactie doet wat zij kan; ook zoo de Uitgevers. Maar zij kunnen niet alles doen.

Zoo de lezers ernstig *willen*, kunnen zij helpen.

Wij zullen trachten den nieuwen jaargang zoo mogelijk nog meer dan vroeger aan het doel te doen beantwoorden, voor degelijkheid en afwisseling te zorgen.

Laat nu echter *elk* lezer ook doen wat hij kan om *nieuwe intekenaars* te winnen. Het is niet moeilijk, en 't is onmisbaar voor den bloei der zaak.

Van God den zegen op ons pogen gewacht!

LUKAS II : 13, 14.

Ik zie een zaalgen Englenstoet,
Die 's Levens Vorst met eerbied groet,
Vol heerlijkheid en luister,
In 't stille veld bij Bethlehem!
Wat juichtoon slaat hun blijde stem,
Hoe schijnt hier 't licht in 't duister!

Sta stil, mijn ziel, let op hun lof,
Ze melden zelf hun vreugdestof:
't Is 't vrije mededoogen,
Van den drieën'gen, zaalgen God,
Die op 's ellend'gen menschdoms lot
Goedgunstig thans slaat de oogen.

Zij roemen 't heerlijk wonderwerk,
De macht van dood en hel te sterk,
Nu heden is geboren
In Davids stad de Middelaar,
De Borg van zijn verkoren schaar,
Zoolang beloofd tevoren.

De Heer, die alle dingen draagt,
Daalt thans, geboren uit een maagd
Als kind tot ons, beneden.
Die 't leven, voedsel, deksel geeft
Aan alles wat op aarde leeft,
Heeft nauw om zich te kleeden.

Komt, vromen, die op aard nog zijt,
Uw hart, uw tong zij Hem gewijd

Getuigend tot zijn eere.
Zingt 't hemelsch heir: Lof zij den Heer!
Ons hart en mond geeft antwoord weer:
Hozanna, loof den Heere!

Schoon onze toon dan laag nog gaat,
Schoon hij geen hooge galmen slaat
Als die der hemelingen,
We zullen met der zaalgen rei
Van zonde en schuld en dood eens vrij
Het Hallelujah zingen! ¹⁾

¹⁾ Dit oude Kerstlied hebben we, eenigszins gewijzigd, hier gaarne geplaatst. Is de dichtelijke waarde gering de inhoud weegt er rijkelijk tegen op.

VERGEEFS GEWAARSCHUWD.

DOOR

P. J. KLOPPERS.

't Was feest in de weelderige woning van den groot-prior don Ferdinand, Alva's reisgenoot. Men schreef eerst 9 September en 't scheen waarlijk, of de komst van den ijzeren hertog de gemoederen met geweld tot rust gedwongen had, ware het slechts door zijn verschijnen alleen. Bij het groote jaargeld, haar toegelegd voor de belangrijke diensten, door haar aan den koning bewezen, toch zich hevig beklagende, dat men haar veronachtzaamd en verwaarloosd had, was Margaretha uit de Nederlanden vertrokken, plechtig uitgeleid door den man, die haar in naam des konings van haar gezag had beroofd. Waarlijk, de landvoogdes verliet de gewesten, rijk aan weldaden, waarmede de koning zijne jarenlange krenking van haar recht en haar gevoel zocht goed te maken, maar rijker nog aan herinneringen. Immers 't was vooral aan haar weifelende en willekeurige handelingen te wijten, dat zij de gewesten, bloeiend in de schaduw der vrijheid, toen zij den scepter daarover aanvaardde, thans ontvolkt en verarmd overgeven moest aan den geesel van den slavenopzichter. Genoeg, de landvoogdes was van een lastige taak ontheven en geen traan werd om haar geschreid. De groote steden hadden, na flauwen weerstand, Spaansche bezetting ingenomen en, nu alles tot kalmte was weergekeerd, scheen het Alva's doel te zijn de Nederlandsche edelen aan zich te binden. Nauwelijks had hij Spanje verlaten, of de koning had brieven vol van dank en toegenegenheid aan Egmond, Hoorne en andere Nederlandsche edelen verzonden, opdat zij zich met blind vertrouwen zouden overgeven aan den man, die hunne vonnissen reeds ondertekend bij zich droeg. Wel was Alva bij de eerste ontmoeting scherp en heftig geweest tegen Egmond, maar dat alles scheen vergeten en rijke geschenken, door den hertog aan den graaf gezonden, moesten de laatste onaangename

herinnering daaraan uitwisschen. De Spaansche hoofdofficieren wedijverden in bewijzen van achting voor den edelen graaf en don Ferdinand, de groot-prior vooral dweept met den ridderlijken edelman en gaf feest op feest te zijner eere.

Doch wat was het dan, dat den zes en veertig jarigen graaf den rug deed buigen en de kruin vergrijzen, lang voor den tijd? Wat was het, dat hem temidden van het gastmaal of onder het spel met den prior vaak plotseling het gelaat verbleeken en de wenkbrauwen fronsen deed, als men over Spanje en het kabinet des konings sprak? Ach, 't was ongetwijfeld een lastertong, die Egmond in het oor gefluisterd had, dat hij maar spoedig moest zorgen de Nederlanden te kunnen verlaten, daar er in Spanje zeer slechte geruchten aangaande hem in omloop waren. Een lastertong, die hem in droeve scherts er op gewezen had, „dat vogels in het veld liefelijker zongen dan in kooien” en dat hij beter deed, Oranje's voorbeeld schielijk te volgen. Toch, deze lastertong behoorde den edelen en oprechten heer de Billy, die zooveen uit Spanje weergekeerd was en derhalve over den toestand oordeelen kon. Doch Egmond, luchthartig als hij was, glimlachte er over heen en gaf zich opnieuw aan de bedwelming van de wierook, hem uit en vanwege Madrid toegewaaid.

Moeielijker ging het graaf Hoorne te verschalken. VergEEFS schreven Alva en don Ferdinand de Toledo hem, om hem te overtuigen van 's konings vriendelijke gezindheid voor hem en hem uit te noodigen toch naar Brussel te komen, ten einde 's konings dienaren ook hem den tol van hunne hulde zouden mogen betalen voor de trouw en de diensten, der regeering bewezen. De admiraal bleef doof aan dat oor en eerst toen men zijn geheimschrijver had ingefluisterd, hoe men wel wist, dat de admiraal zijn goederen bezwaard had, om 's konings belangen beter te kunnen dienen, en de koning weifelde, of hij den admiraal landvoogd van Milaan of wel onderkoning van Napels maken zou, toen bezweek ook het hart van Hoorne voor de bekoring en hij snelde naar Brussel, om door dubbel oprechte hartelijkheid zijn vorig wantrouwen in 's konings plaatsvervanger te vergoeden.

En toch was Egmonds oog duister, toen hij aan de zijde van den prior plaatsnam aan diens welvoorzienend disch, waar de edele en vriendelijke gastheer hem met gulheid en evenwel met angstige bezorgdheid ontving. Wat mocht hem schorten? De gastheer wist het wel, maar hij zweeg. Hij kende den Spaanschen ridder, den kwartiermeester-generaal Juliaan Romero wel, al had Egmond den gemaskerde niet herkend, die hem den vorigen avond in het geheim had bezocht en hem geraden had, toch haastig te vluchten en het snel verderf te ontgaan. En hoe gaarne de prior Egmond ook aan zijn disch ontving, toch smartte het hem, dat diens oogen niet

geopend werden voor den vijand, die gereed was hem als zijn prooi te vatten.

Maar onder de vroolijke dischgesprekken met Hoorne en Noircarmes en straks onder de klanken der schoone muziek van Alva's eigen garde, trekt de wolk van bezorgdheid op en mocht al de prior hem nu en dan met angstige blikken aanstaren, Egmond begrijpt noch verstaat die waarschuwing. De maaltijd is afgelopen en op Alva's verzoek zal men zich tot hem begeven om met hem te beraadslagen over het plan van de te Antwerpen op te richten citadel. De prior geeft onder het oprispen van den disch aan zijn tafelgenoot een wenk en als Egmond met hem terzijde is getreden, bijt hij hem in 't oor:

„Verlaat ons terstond! Neem het snelste paard uit uw stal en vlucht oogenblikkelijk! Ge hebt geen minuut langer te verzuimen!”

Egmond verbleekt. Weër staat daar de gemaskerde van den vorigen avond hem voor den geest. Hij kan zijne ontroering niet verbergen.

„Wat deert u, heer graaf?” vraagt Noircarmes en volgt hem in de nevenzaal, waarin hij zich terugtrekt. Daar deelt hij Noircarmes mede, wat men hem toegeluiserd heeft en hoe hij besloten is, nu eindelijk den goeden raad te volgen, welken men hem reeds zoo menigen keer gaf.

„Maar, waarde graaf!” barst Noircarmes uit, „stel u toch niet belachelijk aan! Zoudt ge dan een blind vertrouwen stellen in dien éénen vreemdeling? Wat moeten de Spanjaarden van een overhaaste vlucht denken, dan dit, dat ge u schuldig weet aan hoogverraad? Wees toch wijzer!”

En zóo sloeg Egmond de laatste waarschuwing, hem door een ridderlijken vreemdeling gegeven, in den wind om het oor te leenen aan den trouwelozen landgenoot, die wel wist, wat donderwolk gereed was los te barsten over Egmond en de zijnen.

Alva ontving zijne gasten met de grootste beleefdheid en maakte zich terstond van Egmond en Hoorne meester om met hen te beraadslagen over zijne plannen. Oogenschijnlijk was hij zeer verdiept in de krijgsaangelegenheden en ving hij met een gretig oor de aanwijzingen op, welke de beide heeren hem ten beste gaven. Doch zie, de hertog wordt gestoord. Een bode vraagt een oogenblik gehoor. Onder vele verontschuldigen verzoekt Alva zich even te mogen verwijderen. Wat mag die man voor gewichtigs hebben te berichten?

De burgemeester van Antwerpen, Antonie van Straalen heeft zich op 's hertogen verzoek naar Brussel begeven, ook al om geraadpleegd te worden over den voorgenomen bouw der citadel. Wel is hij niet in zijn rijtuig gestegen, eer hij zich, voor een mogelijk ongeval vreezende, zóo in de kleeren gestoken heeft, dat niemand hem herkennen zal, maar nauwelijks is hij op een eenzaam punt van den weg gekomen, of de wagen wordt omsingeld door een

bende van veertig Spaansche soldaten en hun bevelhebber verklaart van Straalen in naam des konings voor zijn gevangene.

Op soortgelijke wijze waren ook de geheimschrijvers van Egmond en Hoorne gevangen genomen en dit is de tijding, welke de bode den hertog heeft te brengen. Alva is te blijde, dat de aanslag gelukte, dan dat hij zóo terstond naar binnen zou kunnen gaan. Allicht zou hij zijne vreugde kenbaar maken en het spel ware verloren. Zijne bevelen zijn immers gegeven en hij heeft geen medelijden voor den man, die hem de lauweren van St. Quentin en Grevelingen ontwong. Het is reeds zeven uur geworden en nog is de hertog niet wedergekeerd. Doch don Fernando, zijn zoon, neemt zijne taak waar en houdt de gasten bezig. Eindelijk zal men uiteengaan. Bij de deur verzoekt Sancho d'Avila den graaf van Egmond een oogenblik nog te willen toeven, daar hij hem iets mede te deelen heeft vanwege den hertog. De graaf ontstelt en verbleekt, doch — — 't is te laat. Nauwelijks zijn ze alleen, of d'Avila verklaart hem in naam des konings gevangen en eischt hem zijn degen af. Sprakeloos staart de edelman hem aan. De Spanjaard herhaalt den eisch op scherpen toon en Egmond, weerloos als hij is en begrijpende, dat daar ginds Spanjaarden genoeg verborgen zijn om elke poging tot weerstand vruchteloos te maken, reikt den degen over, waarmede hij zijn koning zoo menigmaal de overwinning bezorgd had, onder het scherp verwijt, dat dit wapen den koning gediend had in verleden en *vergeten* dagen. Doch, wat baat verwijt? Reeds waren de vleugeldeuren opengestooten en een gansch vendel Spaansche soldaten staat gereed om den eisch van d'Avila kracht bij te zetten.

Intusschen was op het binnenplein van het kasteel hetzelfde treurspel afgespeeld met den graaf van Hoorne! Eerst op het schavot zou de een van hen den ander weërzien!

Egmond werd naar eene bovenkamer van het huis gebracht, welke met de grootste zorgvuldigheid tot gevangenkamer ingericht was. Met eene nauwkeurigheid aan bitteren haat grenzende, had men de vensters met traliën afgesloten, de kamer met zwart doek behangen en het buitenlicht den toegang ontzegd. Spaansche knechten bedienden hem, Spaansche soldaten bewaakten hem en nimmer werd de wacht afgelost, of de bevelvoerende officier wekte den graaf om zich te overtuigen, dat hij zichzelf niet van het leven beroofd en alzoo aan zijn vijand en beul het genot van het terdood brengen zijns slachtoffers had ontroofd. En met dezelfde bezorgdheid werd over het leven en lot van den graaf van Hoorne gewaakt.

Daar beneden zat een somber en in zichzelf gekeerd man een brief te schrijven aan zijn koning en meester. Het was een schrijven, vol van zegepraal over de Judasstreek, een paar onnoozelen gespeeld. En middelerwijl mocht geen tijd verloren. Men klopt op

de deur van 's hertogen geheim kabinet. Hij heeft zich voor dien avond van al zijne wachten ontdaan. Zelf wil hij handelen, zelf de zaken leiden en zóo vertoont hij zich dan ook aan het nageslacht in zijn waar karakter. Hij springt op en — ja, het zijn zijne knechten. Hij heeft ze afgezonden, om de woning van Egmond, Hoorne en Bakkezeel te onderzoeken en zij keeren terug met een rijke verzameling brieven en geschriften. Voorzeker, nu is 't genoeg! Wie heeft deze troebele tijden mede doorleefd, wie een eerste rol gespeeld in de woelingen dier dagen, om zich niet één woord te laten ontvallen, dat een vijand gelegenheid geeft, zijn vijand van hoogverraad te beschuldigen?

't Is middernacht. De dag is welbesteed. Reeds is de hode vertrokken en de hertog begeeft zich ter ruste. Zooveel is hem reeds gebleken, dat de slachtoffers daarboven den dood niet ontgaan zullen en dat is hem genoeg!

De gebeurtenissen van dien avond bleven niet onbekend. Geen week later, of al de Nederlanders wisten, dat Egmond en Hoorne op Alva's last verraderlijk gevangen genomen waren. Geen wonder, dat verslagenheid het gevolg was. Niet alleen had Alva diep in het hart der burgers gewroet, door juist die mannen te treffen, welke bij het geheele volk in hoog aanzien stonden, maar ieder begreep, dat al wat men vóór dien tijd in hem had geprezen, slechts schijnvertooning geweest was. Ieder gevoelde dat, waar Spanjes koning zich niet ontzag edele mannen, wien hij zooveel verplicht was, aan de willekeur van zijne dienaren over te geven, hij zeker niet terugdeinzen zou, ook den eenvoudigen burger onverhoeds te overvallen en zonder vorm van proces aan de zijnen te ontrukken. Wel was het geteekend doodvonnis der beide edelen voor ieder nog niet leesbaar, maar zooveel begreep men althans, dat de willekeur vrij spel had en niets ontzag.

Alva had het hart der natie getroffen!

EEN GODVREEZEND KONING.

III.

(Slot.)

De zuinige opvoeding des konings.

De koning beminde en verheugde gaarne de jeugd, en dat te meer omdat zijn kinderjaren zoo treurig en vreugdeloos geweest waren. Zuinig en geenszins vorstelijk waren de kleine vertrekken der prinsen ingericht. Zoo klein was de kamer van een van hen, dat hij voor een schoone verzameling mineraliën, die hem werd aangeboden en hij gaarne zou gehad hebben, bedanken moest, omdat er in zijn vertrek geene ruimte was om deze goed te plaatsen. „Gij wilt altijd in de hoogte,” placht de koning te zeggen, „en bedenkt niet, hoe het mij gegaan is, toen ik op uw leeftijd

was. Zoo kreeg ik eens op mijnen geboortedag een potje met reseda, ter waarde van zes driepenningstukken; en wanneer mijn hofmeester mij eens bijzonder wilde tracteeren, dan leidde hij mij naar den schooltuin, en liet mij daar voor één, en wanneer het hoog liep, voor twee grosschen kersen geven.” In het vervolg echter, toen de koninklijke zonen grooter werden, veranderde dit, en de aanzienlijke vader was in waarheid koninklijk en milddadig wanneer het de huiselijke inrichting zijner kinderen gold. Hij zeide evenwel tot een van hen: „Zoo prachtig heb ik het niet gehad, toen ik met uwe moeder trouwde; ik wensch slechts dat gij even gelukkig en tevreden leven moogt als wij.”

De baret vol gebak.

Bij een hoffeest had er eens een kluchtig voorval plaats. Er waren onderscheidene geestelijken genoodigd. Zij zaten bij elkander en aan den maaltijd gaf men een practische verklaring der woorden: „de mensch zal bij brood alleen niet leven.”

Na den maaltijd dronk men koffie. Een van hen had, om zijn kopje gemakkelijker in de hand te kunnen houden, zijne baret op een in een donkeren hoek staand console-tafeltje gelegd. Een lakei, die voor zich eene menigte overgeschoten gebak genomen had, wierp het, toen hij den koning zag naderen, in den angst zijns harten in de juist voor de hand liggende baret. Hij wist dat, hoe mild de koninklijke huishouding ook was, de koning toch niet verdragen kon dat zijne bedienden naar zich toehaalden en heimelijk iets wegnamen.

De baret van den geestelijken heer was als volgestapeld met overgeschoten gebak van allerlei aard. Deze nam juist op een oogenblik dat de koning voor hem stond, zijn hoofddeksel. Terwijl hij verwonderd de baret met haren inhoud in de vooruitgestoken hand hield, zeide de koning: „Gij hebt waarschijnlijk kinderen en neefjes tehuis. Die eten gaarne gebak. Ik zie met genoegen, dat gij aan hen gedacht hebt, en voor hen wat mede wilt brengen!” De geestelijke was echter angstig en wilde zich verontschuldigen door te zeggen: „Ik weet in waarheid niet, hoe dit gebak in mijne baret...” De koning echter, die niets van de toedracht der zaak wist, viel hem in de rede: „Het is in het geheel niet noodig, u daaromtrent te verontschuldigen; zoo iets zie ik gaarne, gij hebt daaraan welgedaan;” en sprak toen over andere zaken. Naderhand werd de koning de ware toedracht der zaak gewaar en vereerde den geestelijke voor deze onverdiende belediging met een flink geschenk.

De suikerbakkersjongen

Een hupsche suikerbakkersjongen te Potsdam moest een gebak wegbrengen. Hij struikelt, de schotel valt op straat en daar staat hij bitter te schreien. De koning komt voorbij. Zonder meer zeide

hij tot den knaap: Ga met mij mede. De knaap volgde bevende, hij was beducht voor straf. Op het slot aangekomen, liet de koning hem uit de bakkerij van het hof een nog grooteren en schooner schotel en nog beter gebak geven en liet den verrasten en nu zoo gelukkigen jongen gaan met de vriendelijke waarschuwing: „voortaan voorzichtiger te zijn.” De koning liet zich nader inlichten omtrent den jongen gezelschap, en toen de ingewonnen informatiën in zijn voordeel waren, werd hij in de hofbakkerij aangesteld.

De prinsessen moeten huishoudsters zijn.

Bij de prachtige herfstmanocuvre te Grünewald, die door vele buitenlandse vorsten, en onder deze door den keizer van Rusland met zijne familie werd bijgewoond, begaven zich de hooge personen na de gehouden revue, des avonds tevoet naar het kamp. Dit was onder hooge boomen opgeslagen en daar heerschte een gezellige drukte. Temidden der grootste afwisseling bewoog de schare zich gelijk de baren der zee. De soldaten, die bivouaqueerden, hadden den koning zeer lief en noemden hem „den goeden ouden heer.” Met zijn gezelschap stond hij stil bij eene compagnie voetknechten, die met de zorg voor het eten belast waren, waarin zij zich niet lieten storen. Zij waren druk bezig met het schillen van aardappelen. „Dat doen deze menschen zeer handig, een volmaakte keukenmeid zou het hun niet verbeteren,” zeide de koning, en vroeg daarop aan de jonge prinsessen, zijne kleindochters, of zij ook wel eens aardappelen geschild hadden? Zij antwoordden: „neen!” en toen de koninklijke grootvader glimlachend gezegd had dat dit erg genoeg was, daar zij toch huisvrouwen wenschten te worden, verlangde hij dat zij het zouden beproeven. Aanstonds hurkten de beminnenswaardige grootvorstinnen Maria en Olga tusschen de soldaten neder en lieten zich messen geven. Eerst wilde het daarmede niet gaan. De soldaten lachten, en een eerlijke Markenaar zeide: „Genadige freule, gij moet niet zoo dik schillen!” en deed haar voor hoe 't zijn moest.

Nu ging het beter; en de vroolijke vorstelijke meisjes wedijverden met elkander en smaakten daarin genoeg. „Charmant!” zeide de koning, „ziet ge wel, 't gaat uitstekend. Het spreekwoord zegt: Lust en liefde tot de zaken maken alle moeite en arbeid licht.”

De onderofficier uit het graafschap Marle.

Een gewezen onderofficier bracht zelf zijn grooten en flink gebouwden zoon naar Potsdam, om hem onder de garde te doen dienst nemen, en twee jaren later twee andere van zijn wakkere jongens. De koning, wien deze gehechtheid aan hem en zijn volk beviel, schonk hem ditmaal 14 Friederichs d'or en vrije terugreis. In het volgende jaar door eene stad in Westfalen komende, merkte de koning in het gedrang der volksmenigte een boer op, die

er zich door heen wilde dringen maar door de militairen teruggehouden werd. „Laat hem doorgaan!” zeide de koning. „Ik ken dien man. Hoe gaat het, Sondermann?” — „Mij gaat het goed; maar ik wilde u, mijnheer de koning, vragen, hoe mijne jongens in Potsdam het maken?” — „Het zal hun wel goed gaan, ik heb niets ten nadeele van hen gehoord.” — „Nu,” zeide de boer goedgehartig, „wanneer gij te Potsdam komt, groet hen dan van mij.” — „Ik zal het doen!”

En inderdaad, nauwelijks was de koning in Potsdam gekomen, of hij liet de gebroeders Sondermann, die bij zijne lijfcompagnie geplaatst waren, bij zich op het slot roepen. „Ik heb uw vader gesproken,” zeide hij, „hij is heel wel en laat u hartelijk groeten.” Daarop liet hij hun in de keuken een ontbijt geven.

Men kon den koning iets opdragen, en hij bracht het voor een boer even goed ten uitvoer als voor een vorst.

Het geschenk van den Mennoniet.

In Memel drong en vermeederde zich de nood. De koningin schreef aan hare zuster: „Het schijnt wel, of de vijand ons van hier zelfs zal verdringen. Hoe zal het mij zijn, als ik de eerste schreden over de grenzen zet? Doch ik zal het met God doen, wiens genade mij staande houdt.” Koning en koningin beiden deden van hun vroegere gemakken en genietingen met zulk eene onderworpenheid afstand, dat men nauwelijks de zelfverloochening opmerkte, waarmede zij ieder offer brachten, zoodra de noodzakelijkheid het vorderde. Er waren gedurende hun verblijf te Memel oogenblikken, waarin bij gebrek aan haar geld voor de dagelijksche uitgaven, slechts het onontbeerlijkste overbleef. De maaltijd was zoo eenvoudig en sober, dat allen die aanzaten verzekerden, dat men aan een burgertafel wel eens beter gespijzigd had. En zij, die vroeger, omgeven van pracht en rijkdom, in schitterend gezelschap, in de prachtige ridderzaal van het koninklijke slot, aan tafels des overvloeds gezeten hadden, zaten nu in kleine vertrekken, aan een disch dien de matigheid gedekt had, genoegelijk en tevreden. Van alle kanten openbaarde zich onder alle klassen des volks de innigste deelneming. Ieder beijverde zich zijn medegevoel uit te drukken en het verblijf der koninklijke familie te Memel en Koningsbergen is rijk aan schoone, roerende trekken van de innigste verkleefdheid. Onder anderen kwam uit het land bij den Neder-Weichsel een landbouwer, de sekte der Mennonieten toegedaan, met name Abraham Nickel, met zijne vrouw bij den koning en de koningin. De man bracht een geschenk van 3000 Fricdrichs d'or, en de vrouw droeg een korf met versche boter. Hij sprak hoogst eenvoudig, gelijk zijn kerkelijk leerbegrip voorschrijft met gedekt hoofd, en het gemeenzame *gij* aldus: „Genadige heer! Uw getrouwe Mennonietische onderdanen in Pruisen hebben met smart vernomen, hoe

groot de nood is, welken God over u, uw huis en land heeft doen komen. Dat doet ons allen leed, en daarom hebben onze gemeenten zich vereenigd en deze kleinigheid gewillig samengebracht. Door haar afgezonden, kom ik uit haar naam onzen beminden koning en heer verzoeken, deze gift van getrouwe harten welwillend aan te nemen; terwijl zullen wij niet ophouden voor u te bidden." De vrouw van den Mennoniet overhandigde met een open, vriendelijk gelaat den koning haren korf met versche boter, met de woorden: „Men heeft mij gezegd dat onze genadige koningin veel houdt van goede versche boter, en dat de jonge prinsjes en prinsesjes gaarne een goede boterham eten. Deze boter is zuiver en goed, uit mijn eigen boerderij, en daar zij tegenwoordig haast niet te krijgen is, dacht ik, dat zij wel aangenaam zou zijn. De genadige koningin zal ook mijn kleine geschenk niet verachten; gij ziet er toch zoo vriendelijk en goed uit; hoe verheug ik mij, dat ik u eens zoo van nabij zien kan." Zulke taal verstond de koningin. Met tranen van aandoening in de oogen drukte zij de hand der boerin, nam den omslagdoek dien zij omhad en hing hem der goedhartige geefster om, met de woorden: „Tot een aandenken aan dit oogenblik." Ook de koning nam het geschenk van trouwe liefde gaarne aan en gaf een bewijs af van de ontvangst. Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat hij later de liefde des volks koninklijk beloonde. Toen vele jaren daarna denzelfden Abraham Nickel het ongeluk trof door brand woonhuis en stallen te verliezen, liet de koning de woningen van den Mennoniet, beter dan zij tevoren geweest waren, weder opbouwen. De goede gezindheid, welke de gemeenten der Mennonieten in Pruisen in den tijd van rampspoed ten opzichte van hem aan den dag legden, had op hem een diepen, gunstigen indruk gemaakt, zoodat hij, zoo dikwijls er over deze sekte gesproken werd, aan haar met bijzondere welwillendheid dacht.

De gelukkige verstandhouding tusschen den koning en het leger zag men nimmer grootscher en schitterender uitkomen dan bij zijn glorierijken intocht in Berlijn, na den geëindigden oorlog. De troepen waren zegepralend van Parijs teruggekomen en overal in het land met dankbaar gejubel ontvangen. Het grootste volksfeest zou echter in de residentie op 7 Augustus 1814 plaats hebben. De koning, aan zijne stemming altijd getrouw, had wel is waar met zeer dankbare woorden verzocht van alle plechtigheden bij zijne ontvangst, wat zijn persoon betrof, verschoond te mogen blijven, maar hij was toch bezorgd dat dit niet zou helpen, en dat men overdrijven zou. Hij kwam derhalve de gemaakte beschikkingen vooraf in oogenschouw nemen en wel een dag vroeger dan men hem te Berlijn verwachtte, zeer tegen den wil en den wensch van den magistraat. Alles nauwkeurig bezichtigd hebbende, liet hij onmiddellijk eenige autoriteiten bij zich komen en onderhield zich met

hen over de feestelijkheden, die voorbereid werden. „Maar," zeide hij, „hoe voortreffelijk ook, en hoe hoog ik ze ook vereer, als de uitdrukking eener goede gezindheid, zij zijn te prachtig! De overwinningstropen aan het tuighuis, met de veroverde kanonnen en vaandels behagen mij niet. Men moet en mag den overwonnen vijand niet hoonen. Dat is dwaze praal; wij willen den hoogmoed, die ons ongelukkig gemaakt heeft, dadelijk niet weder eenen aanval laten maken op ons geluk. Het past in geen deele, andere volkeren, met wie we nauwelijks den vrede hebben gesloten, door het tentoonstellen van kanonnen en vanen te willen beleedigen; vooral niet de Beieren, Wurtembergers en anderen, die op het laatst als onze bondgenooten aan onze zijde trouw en dapper de groote overwinning hebben helpen bevechten. Die pronkende zegezuilen, die grootsche tropeen in de vensters van het arsenaal moeten weder weggenomen worden; het feest, dat morgen zal plaats hebben, moet een Christelijk feest van oprechte dankbaarheid en verootmoediging voor God zijn. Hij is het, die iets groots aan Pruisen gedaan heeft! Hem alleen komt daarvoor de eere toe."

De minister Von Schückmann bracht eenige bedenkingen in, dat het nu te laat was om te veranderen en dat het bij het volk misnoegdheid zou teweegbrengen. De koning antwoordde toornig: „Het moet evenwel geschieden, al zou men er den ganschen nacht aan werken. Het zou mij leed doen, als het volk zoo was als gij zegt. Ik ken het echter beter. Het moet geschieden!"

Toen de koning van zijne reis naar St. Petersburg terugkeerde in 1818, had zich op den landweg in de nabijheid der stad Elbing een groote volksmenigte verzameld, met het voornemen de paarden van den wagen en zichzelf ervoor te spannen, om zoo onder gejuich den koning ter stad in te halen. De adjudant-generaal Von Wiszleben, vroeger aangekomen, en wetende hoezeer den koning zulk een slaafsche huldiging tegenstond, trachtte de menigte van haar voornemen terug te houden, echter tevergeefs. De koning kwam aan, werd met blij gejuich ontvangen en betuigde vriendelijk zijnen dank. Toen men echter werkelijk aanving de paarden af te spannen en het volk aanstalten maakte den wagen voort te trekken, verbood de koning dit, zeggende dat het beneden de waarde van een mensch was, dierenwerk te verrichten, en hij zijne onderdanen veel te lief had, dan dat hij zulk een vernedering van hen kon en mocht toestaan. Deze zachte woorden vurd den volksmenigte nog des te meer aan. Nu zag de koning daarin ongehoorzaamheid, werd driftig en beval, dat de tegenstrevers voor den rechter zouden worden gebracht. Het onderzoek in deze zaak werd ook inderdaad begonnen door het crimineel gerechtshof van West-Pruisen, maar op het eigen woord des konings aanstonds weder gestaakt, terwijl

hij bij deze gelegenheid verklaarde, dat hij geene bewijzen van liefde, waarbij de achting voor den mensch werd uit het oog verloren, *kon* en *zou* aannemen.

DE HERDERSKNAAP.

I.

Vaarwel mijn vaderland! Mijn bergen, zijt gegroet!
 'k Ga in den vreemde dwalen,
 Nooit zet ik in uw dalen
 Meer als voorheen mijn voet.

Nooit leid ik meer mijn kudde uw groene vlakten door;
 Nooit zult gij als tevoren
 Mijn herdersfluit meer hooren
 Bij d' eersten morgenglor.

Ik loofde blij te moè den Schepper in mijn lied;
 Nauw peinzende aan 't verleden
 Genoot ik slechts van 't heden,
 En dacht aan 't scheiden niet.

Eilaas! wanneer de zon heur ronde straks begint,
 Den morgennevel scheurend,
 Der bergen toppen kleurend
 Met zachte purpertint, —

Scheide ik van hier; en dan? — o God, ik weet dat Gij
 Mijn pad hebt afgebakend,
 Uw oog blijft immer wakend;
 Dat sterke en trooste mij!

't Gestarnte, dat omhoog zijn zilverglansen spreidt,
 En 't grasje, bloeiend heden,
 Maar morgen reeds vertreden,
 Looft uw Voorzienigheid.

Gij hoort mijn bange klacht, houd Gij mijn hand gevat!
 Beschaam mijn angstig vreezen,
 Wil Gij mijn Leidsman wezen,
 Mijn Gids op 't levenspad!

Zoo riep een jongling, diep bewogen,
 't Vaarwel zijn dierbren bergen toe,
 En eens nog sloeg hij, droef te moè,
 Op heel die schoone omgeving de oogen.
 Wel is het schoon, dat groene dal!
 Te schooner in dit uur van scheiden;
 Hoe lustig kronk'len door de weiden
 Die beekjes, die in lichten val
 Van 't hoog gebergte nederstroomen,
 En de Alproos, bloeiende aan hun zoomen,
 Weerspieg'lend in hun golfkristal!
 Wat heerlijke aanblik! de avond huldde
 Het dal allens in schemering,
 Maar met haar laatsten glans vergulde
 De dagtoorts, eer zij scheiden ging,
 Der bergen kruin; wat pracht van verven,
 Die zacht verkwijnen, zacht versterven!
 De knaap blikte op,
 zoo menigwerven
 Had hij dat gloeiend avondgoud
 Uit de eenzaamheid verrukt aanschouwd;
 Maar ziet, dan lag een blijde morgen,
 Geen donkre toekomst in 't verschiep,
 Toen was hij vreemd aan 's levens zorgen,
 En vrij van kommer en verdriet.

Helaas, zoo was het heden niet!
 Geen zoete nachtrust die hem wachtte,
 Den diepbedroefden herdersknaap,
 Geen blij ontwaken uit den slaap
 Als straks de nieuwe morgen lachte:
 Voorbij was heel dat schoon verleên,
 Voorbijgegaan als een gedachte, —
 Maar toch, deez' zoete hoop verzachtte
 De scheidenssmart: hij wist, dat Een,
 Die in de heemlen woont, de Almachte,
 Het oor zou neigen naar zijn klachte;
 Hij wist het uit het Woord zijns Gods,
 Dat allen die op Hem betrouwen
 Hun huis niet op een zandgrond bouwen,
 Maar op een onverwrikbre Rots!

II.

De winter heerschte, en had alom
 Het sneeuwtapeet ontrold,
 En voor zijn killen ademtocht
 Was in rivier en meer het vocht
 Allens tot ijs gestold.

De rukwind zweepte in vlaag op vlaag
 De jachtsneeuw langs den grond,
 En de enk'le rijke, die zijn tred
 Op 't glibb'rig bergpad had gezet,
 Dook dieper weg in 't bont.

Toch riep de Kerstklok keer op keer,
 Temidden van 't gedruisch,
 Van weër en wind, de scharen toe:
 't Is feest! komt, nadert blij te moe,
 Vereent u in Gods huis!

En menigeen, die op heur roep,
 Heur vriend'lijk lokkend „kom!“,
 Het nijpen van de kou vergat,
 En voortschreed langs 't besneeuwde pad,
 Naar 's Heeren heiligdom.

Dra was de kleine dorpskerk vol;
 De laatste klepelgalm,
 Luid klinkend, werd in 't rond gehoord,
 En smolt toen zacht in 't eerste akkoord
 Van d'aangeheven psalm.

Dan trad de leeraar op, en sprak
 Met zooveel aandrang van
 Dien Heiland, die in 't vleesch verscheen,
 Dien Zaligmaker, die alleen
 Verloor'nen redden kan.

Wat had hij 't Evangeliewoord
 Reeds menigmaal verkond,
 Die leeraar met zijn sneeuw wit haar!
 Toch was hij, spijt zijn tachtig jaar,
 Nog krachtig en gezond.

Vaak, als hij na volbrachte taak
 In stilte nederzat,
 Geleidde hem de 'rinnering,
 Nog eens langs ied're kronkeling
 Van 't afgelegde pad.

Dan welde een traan in 's grijsaards oog,
 Geen traan der droefenis,
 Maar traan van stillen dank aan God,
 En ruimschoots stoffe vond hij tot
 De blijde erkentenis:

Reeds van mijn vroegste jonkheid, Heer,
Hieldt Ge over mij de wacht;
In leed en druk waart Gij nabij,
Wie ben ik, Heere, dat Gij mij
Tot hiertoe hebt gebracht?

Als knaap weidde ik mijn schapen hier,
En de arme herderszoon
Gevoelde zich temidden van
Zijn bergen wellicht rijker dan
Een koning op zijn troon.

Eer 't lied der voog'len werd gehoord
In 't diepe der vallei,
(Daar nauw het daglicht was ontgloord),
Dreef ik mijn kleine kudde voort
Ter geurige Alpenwei.

En heel den dag, tot de avond viel,
Weerklonk mijn blij gezang,
Want verre waren leed en smart,
Geen zorg ontrustte nog mijn hart; —
Zoo bleef het jaren lang.

Maar niets is duurzaam hier beneên,
Geen aardsch geluk houdt stand;
Mijn jeugd vlood heen, en de ure kwam,
Waarop ik weenend afscheid nam
Van 't dierbaar vaderland.

En thans, — o wond're leiding Gods!
Dat plekje, waar weleer
Het kind zijn eerste schreden deed,
De knaap zijn schoonste jaren sleet,
Is 's grijsaards woonplaats weêr!

Uw Naam, o Heer! Uw Naam zij lof!
U, die na droefheid juichensstof
Verleendet, en goedgunstig op 't gebed
Van d'armen herder hebt gelet,
En hem, sinds d'onvergetelijken dag
Dat hij zijn bergen wederzag,
Het hooger voorrecht hebt verleend,
Dat hij als herder Uw gemeent',
Uw kudde weiden mag!

A.

D. S.

Wij wenschen onzen vriend, van wien Excelsior reeds meer iets bevatte met deze nieuwe proef van zijn gave geluk.¹⁾ Moge hij haar steeds tot Gods eer besteden!

Geheel voldaan heeft zij ons echter thans niet. Er is geen verband gebracht tusschen de twee tafereelen die hij schetst. Ze staan te los van elkaer en daardoor bevredigt het ons niet. Hoe ging het in zijn werk? blijft de lezer vragen. Ook de vorm is niet altijd goed; b. v. in het laatste deel. En de rijmwoorden in sommige verzen zijn te zwak om den klemtoon te hebben.

Op vorm, maat, enz. valt overigens zeer weinig aan te merken. D. S. is hierin veler voorbeeld; zijn taal is ook zuiver. En dat doet goed.

¹⁾ 't Is het vermelde antwoord op de prijsvraag.

UIT HET LEVEN.

De „lijf-aap” van Frederik de Grootte.

Voltaire, op reis naar Wesel en Kleef in het ge-
vol van Frederik de Grootte, was zeer ontevreden

over de slechte wegen en klaagde onophoudelijk over den harden, onverteerbaren Westfaalschen kost. Hij maakte het den koning en zijn adjudant met zijne bezwaren lastig en werkte daardoor ongunstig op hunne stemming.

De adjudant, reeds dikwijls en ook nu weder door Voltaire met bijtende spotternij beleedigd, was op wraak bedacht en nam zich voor Voltaire een poets te spelen. Op zekeren dag met den koning vroeger dan Voltaire in het dorp Haltrop, tusschen Lipstadt en Hamm, aangekomen zijnde, nam hij, terwijl de koning uit den wagen gegaan was en zich in het posthuis bevond, het gunstige oogenblik waar om den hier verzamelden boeren te bevelen dat zij spoedig harken, vlegels en mestgaffels zouden halen om daarmede den eerstvolgenden wagen, waarin zich de lijf-aap des konings bevond, te omringen. (Voltaire had, gelijk bekend is, een gelaat, dat aan een baviaan deed denken). Zij mochten het wilde beest wel plagen, sarren, slaan en prikken, maar zij moesten er voor zorgen dat het hun niet ontsprong en het vooral niet uit den wagen laten; anders zou de ongenade des konings, die den aap liefhad, hen duchtig treffen.

Niet lang nadat de koning vertrokken was, kwam ook werkelijk de wagen aan, waarin Voltaire gezeten was. Toen de boeren zijn opvallend mager, grijnzend gelaat zagen, riepen zij allen als uit één mond: „Kijk! kijk! dat is de aap van den koning, ja, ja, hij is het!” en daarop begonnen zij te springen en omringden, gelijk bevolen was, den wagen van Voltaire en begonnen hem met hunne harken, vlegels en mestgaffels te plagen en te sarren. Voltaire werd woedend, maar hoe onstuimiger en onrustiger hij zich gedroeg, hoe lustiger dit komisch-tragische tooneel en hoe baldadiger het boerenvolk werd. Allen, die erbij stonden, lachten. De Fransche bediende, die hen met woorden zocht tegen te houden werd niet verstaan, en hoe meer deze het volk afweren wilde, hoe luider de gewapende schare zich beriep op het hun door den koninklijken adjudant gegeven bevel, om den lijf-aap des konings niet uit den wagen te laten. Elke poging om Voltaire uit dezen angst te bevrijden, mislukte, daar de boeren vreesden, dat de aap ontspringen zou. En zoo moest de anders zoo vermetele spreker het uithouden, totdat eindelijk de wagen afreed en hij hierdoor verlost werd.

BERICHTEN.

De *Jongelingsbode*, 't orgaan van het *Ned. Jongelingsverbond* deelt mede, dat hij met Januari a. s. niet meer slechts om de 14 dagen, maar als *weekblad* zal verschijnen, met het oog op den toenemenden vooruitgang van den laatsten tijd. Zij 't blad ook voortaan velen jongelingen ten zegen!